๑๓๗ ปี ครบรอบวันสถาปนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

JSSR

tci-thaijo.org/index.php/jssr

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0936359515 E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr

วารสาร.มจร สังคมศาสตร์
ISSN : 2985-1319

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ Journal of MCU Social Science Review | ปีที่ 13 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2567 Vol. 13 No. 5 September-October 2024 |

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU
Social Science Review
ISSN (Print) : 2985-1319
ISSN (Online) : 2985-1335
ปีที่ 13 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2567 Vol. 13 No. 5 September-October 2024

JSSR

Journal of MCU
Social Science Review

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

ปีที่ 13 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารธุรกิจและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

1) บทความวิชาการ (Academic Article)
2) บทความวิจัย (Research Article)
3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป)

ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์
ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน
ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม
ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม
ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

บรรณาธิการ:

สุรพล สุยะพรหม — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,ประเทศไทย
journal.bim@mcu.ac.th

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
kietsn@hotmail.com

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
krisada.sae@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวินัยรส — บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
psbud@hotmail.com

พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม — บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
maghavin9@gmail.com

ธีรโชติ เกิดแก้ว — คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย
tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร — คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย
busaaiey2516@gmail.com

ปุริมปรัชญ์ คณิณพศุตย์ — สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย
jpkhaninphasut@gmail.com

วันชัย สุขตาม — คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย
wanchai2526@srru.ac.th

วันทนา เนาว์วัน — คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย
wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด — คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย
ananupsod9541@gmail.com

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

นิกร ศรีราช — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สุภัทรชัย สีสะใบ — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พระมหาสมชาย ขนฺติสรโณ — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พระมหาสมัคร อติภทฺโท — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:
สุริยา รักษาเมือง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
พระพลวัฒน์ สพโล คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
ฝ่ายการเงิน:
วรรณทนี สุวรรณจิรไพศาล คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
กชพรรณ บุญเทียน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
ฝ่ายพิสูจน์อักษร:
พระปลัดสมนึก ธีรปญฺโญ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
นายนเรศ ฤทธิเดช คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
ฝ่ายกฎหมาย:
ธัชชนันท์ อิศรเดช คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
จัดพิมพ์โดย:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟ็กซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

Vol. 13 No. 5 September - October 2024

Number of prints: 100 copies

International Standard Serial Number (ISSN):

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

Objectives and Scope of the Journal:

The journal has a policy to publish high quality articles in the field of social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Business Administration and Education including the problems analysis to provides solutions for the society. Articles are accepted, both, in Thai and English.

Types of works published in the journal:

1) Academic Articles

2) Research Articles

3) Book Review

Publication is 6 issues per year:

Issue 1 January-February

Issue 2 March - April

Issue 3 May - June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November - December

Consideration and selection of articles:

Each article will be rigorously reviewed by at least 3 scholars and experts in the fields without knowing the authors' names and, likewise, the authors do not know the reviewers' names: double-blind system peer review.

Editor-in-chief:

Surapon Suyaporm — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
journal.ssr@mcu.ac.th

Editorial Assistants:

Kiettisak Suklueang — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
kietsn@hotmail.com

Phrakhrusuthikittibundit — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
krisada.sae@mcu.ac.th

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros — Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
psbud@hotmail.com

Phramaha Makhavin Purisuttamo — Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
maghavin9@gmail.com

Teerachoot Kerdkaew — Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University, Thailand
tongin2000@gmail.com

Busakorn Watthanabut — Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand
busaaiey2516@gmail.com

Purimpratch Khaninphasut — School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
jpkhaninphasut@gmail.com

Wanchai Suktam — Faculty of Humanities and Social Sciences Surindra Rajabhat University, Thailand
wanchai2526@srru.ac.th

Wanthana Nowwan — Faculty of Management Science Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
wanthana_nt@hotmail.com

Saichol Panyachit — Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University, Thailand
saicholpa@g.swu.ac.th

Anan Upsod — Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University, Thailand
ananupsod9541@gmail.com

Journal Manager Team:

Secretary:

Nigorn Srirat — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Suphattharachai Sisabai — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Somchai Khantisarano — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Samak Atibhaddho — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakoth Chabandit — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phra Phonlawat Sapalo — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Kotchaphan Bunthian — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phrapalad Somnuek Dhirapaññ — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Naret Ritthidej — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of MCU Social Science Review.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali), 4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระพรหมวัชรธีราจารย์, ศ.ดร.
2. พระธรรมวชิรธีรคุณ, รศ.ดร.
3. พระวชิรกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
4. พระครูปริมานุรักษ์, รศ.ดร.
5. พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
6. พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.
7. พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
8. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ, ผศ.ดร.
10. พระครูชินวีรบัณฑิต, ผศ.ดร.
11. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
12. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์
13. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โชวเกษม
14. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์ จันตะนี
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู่
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
22. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต
23. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น
24. รองศาสตราจารย์ ดร. เติมศักดิ์ ทองอินทร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวุฒิ หมั่นมี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลาว
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมือง
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒสัน รักขันโท

Lecturers In-House Professional:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr. Phra Phra Brahmawatcharatheeracharn
2. Assoc. Prof. Dr. Phradhamvachilatheelakhun
3. Assoc. Prof. Dr. Phra Vachirakittibundit
4. Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Purimanurak
5. Prof. Dr. Phrametheewatjarabundit
6. Assoc. Prof. Dr. Phra Panyavajrapandit
7. Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sangkharakchakkrit Phuripanyo
10. Asst. Prof. Dr. Phrakru Chinnaverabundit
11. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
12. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
13. Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
14. Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
15. Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantanee
16. Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
17. Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
18. Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
19. Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
20. Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
21. Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
22. Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
23. Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
24. Assoc. Prof. Dr.Toemsak Thongin
25. Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
26. Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
27. Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
28. Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawirot
29. Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
30. Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
31. Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระเมธาวินัยรส, รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. ศาสตราจารย์. ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ นักวิชาการอิสระ
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เงารังษี มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ทีสุกะ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชิโนกุล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสวงดี มหาวิทยาลัยมหิดล
9. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรรเสริญ อินทรัตน์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Outside Professional:

1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros Mahamakut Buddhist University
2. Prof. Dr. Thirapat Serirangsan Sukhothai Thammathirat Open University
3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannaruji Independent Scholar
4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangsi Naresuan University
5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri Education Council, Ministry of Education
6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka Mahamakut Buddhist University
7. Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul National Institute of Development Administration.
8. Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee Mahidol University
9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew Hua Chiew Chalermprakiet University
10. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee Ramkhamhaeng University
11. Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla Surin Rajabhat University
12. Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat Mahamakut Buddhist University
13. Assoc. Prof. Dr.Thiraphong Kaenin Prince of Songkla University
14. Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat Suan Dusit University
15. Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing Mahasarakham Rajabhat University
17. Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum Mahasarakham Rajabhat University

18. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต สวัสดิ์ผล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ นักวิชาการอิสระ
29. รองศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
30. รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมั่น มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน มหาวิทยาลัยมหิดล
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุธตระกูล มหาวิทยาลัยนเรศวร
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวิถีสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

18. Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit Srinakharinwirot University
19. Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut Nakhon Sawan Rajabhat University
20. Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak Thepsatri Rajabhat University
21. Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon Suan Dusit Rajabhat University
22. Assoc. Prof. Dr. Sawat Chiratthitikan Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai Silpakorn University
25. Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr Mahamakut Buddhist University
27. Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik Mahamakut Buddhist University
28. Assoc. Prof. Wichai Thamchop Independent Scholar
29. Assoc. Prof. Dr. Apichat Pansuwan Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
30. Assoc. Prof. Dr. Utjai Stiman Suan Dusit University
30. Asst. Prof. Dr. Phlapphlueng Khongchana Srinakharinwirot University
31. Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak Prince of Songkla University
32. Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian Mahidol University
33. Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawutatrakun Naresuan University
34. Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk Chandrakasem Rajabhat University

36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชุกร นาคธน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
47. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวานี เผือกบัวขาว
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
51. อาจารย์ ดร.อนงค์วิชญา สาริบุตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
52. อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
53. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

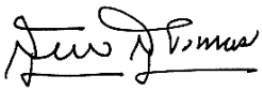
35. Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University
37. Asst. Prof. Dr.Sa-At Banchortrit
Stanford University
37. Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University
38. Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University
39. Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
North Bangkok University
40. Asst. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University
41. Asst. Prof. Dr. Somkhit Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University
42. Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
Ubon Ratchathani University
43. Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
44. Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University
45. Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University
46. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University
47. Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
Rajamangala University of Technology Srivijaya
48. Asst. Prof. Dr. Wipavanee Phueakbuakhao
Phetchaburi Rajabhat University
49. Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
Roi Et Rajabhat University
50. Dr. Anongwitya Saribut
Ramkhamhaeng University
51. Dr. Wiyada Waranonwanit
North Bangkok University
52. Dr. Kitsana Thongkaeo
Suratthani Rajabhat University

บทบรรณาธิการ

ดำเนินการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 13 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนกันยายน-ตุลาคม พ.ศ. 2567 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอบพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ (1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (7)
บทบรรณาธิการ (11)
สารบัญ (12)

บทความวิจัย:

การศึกษาเชิงเปรียบเทียบของประเทศกำลังพัฒนาในอาเซียน เพื่อเพิ่มผลิตภาพระดับชาติ 1-14
ณิชาณัช เกศมุกดา

พุทธศิลปกรรมบำบัด : เครื่องสักการะล้านนาบูชาพระบรมธาตุดอยสุเทพ ชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พระครูธรรมธรชัยวิชิต ชยาภินนฺโท, พระมหาจักรพันธ์ สุรเตโช, เทพประวิณ จันทร์แรง, พัลลภ หารุคำจา 15-30

ความฉลาดทางดิจิทัลของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
บรรพต คงตรง, สุชาดา นันทะไชย, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ 31-41

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการประถมศึกษา
คะเณยะ อ่อนนาง 42-54

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือน และการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด
วีระพัฒน์ ธนอมรกาญจน์, อนุชัย รามวรังกูร, นลินรัตน์ รักกุศล 55-67

แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1
- วรยุทธ พิพัฒน์วัฒนโรจน์, สุดารัตน์ สารสว่าง 68-81

แนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย
- ลักษณ์ณภัทร บุญมี, สืบพงศ์ สุขสม 82-95

กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย สู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ : กรณีศึกษานายอนันท์ ฐิตาคม
- ธนกร จงทอง, วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา 96-111

การบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ ในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย
- สนั่น ธัญรัตน์ศรีสกุล, สืบพงศ์ สุขสม 112-124

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019
- สุระวี สมวงษ์, ชนิศวรา เลิศอมรพงษ์, ต้องตา สมใจเพ็ง 125-136

นโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของเกษตรกรไทย
- โชติศักดิ์ นาคคง, สืบพงศ์ สุขสม 137-150

การศึกษาปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19
- เบญจพร กิตติภาดากุล, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, วรรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง 151-161

การประเมินหลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่
อัจฉรา ปวงจักรทา, สมเกียรติ อินทสิงห์, ศักดา สวาทะนันทน์ 162-173

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย
เชียว กร็วจ, อนิรุธ พิพัฒน์ประภา 174-187

การจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก
สุธี โนวาง, เอกพร รักความสุข 188-201

กลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์
ประพันธ์ศักดิ์ ภูศรีฐาน, สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ 202-213

การพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี
หัฏฐกรณ์ แก่นท้าว, ธิติวุฒิ หมั่นมี 214-225

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ
สวพร บุญญผลานันท์, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, สุชาดา นันทะไชย, พลรพี ทุมมาพันธ์ 226-238

สุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
นันทิภา แสงทอง, สุชาดา นันทะไชย, สุดารัตน์ สารสว่าง 239-249

การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
ซู่ ยู่หลิน, ไพทยา มีสัตย์ 250-263

THE CAUSAL RELATIONSHIP FACTORS AFFECTING THE BRAND LOYALTY TOWARDS THE THAI CANNED FRUIT AND VEGETABLES
Nutthapon Jitprapai, Jantima Kheokao 264-273

ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AND SUSTAINABILITY FACTORS OF BUSINESS ORGANIZATIONS LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND
Suwit Numpa, Pakpong Pochanart 274-289

โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงานกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
ซง เว่ย, ชิษณุพงศ์ ทองพวง, ปภากร สุวรรณธาดา 290-302

พระบฏ วัดโพธาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี : ศึกษาองค์ประกอบศิลป์ในพุทธประวัติ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะ ของพญามหาชมพูบดี สร้างรูปแบบสันนิษฐานสู่แนวทางการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมไทยบนผืนผ้า
ชัญญา อุดมประมวล 303-318

โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559-2560) เพื่อวางแผนการเรียนด้วยตนเอง
ศิริโฉม ดำรงเสถียร 319-332

การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีตามหลักพุทธธรรม
พลัฏฐ์ อารีวงศ์ศิลป์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง 333-345

การพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน
โตสิต วิสาลเสสถ์, ชลวิทย์ เจียรจิตต์, อัญชลี ศรีกลชาญ 346-361

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่
- พระปลัดสถิตย์ โพธิญาโณ, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง 362-372

การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์
- จิรณัฏฐ์กร เปาริสารคุณกร, มนตรี วงษ์สะพาน 373-383

การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
- ชัชพันธุ์ ยิ้มอ่อน, วรรณลดา กันต์โฉม, วรนุช สิปิยารักษ์, ปิยะ สงวนสิน 384-397

ผลกระทบของความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อความภักดีตราสินค้าผ่านบทบาทองค์ความรู้ตราสินค้า และความไว้วางใจในตราสินค้า : บริษัทประกันชีวิตในประเทศไทย
- กรทิพย์ อภิรัตนพิมลชัย, ธงชัย ศรีวรรธนะ, ธงชัย ศรีวรรธนะ 398-408

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา
- วิกานดา เสวตวิหารี 409-421

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2
- ศิริชัย สงผัด, จิตติมาภรณ์ สีหะวงษ์, สิริกัลยา สุขขี 422-434

กรณีศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทยกับต่างประเทศ
- ชูเดช พันทวี, รัฐชฎา ฤาแรง 435-446

การพัฒนาศักยภาพการบริหารงานเชิงพุทธของผู้บริหารธุรกิจเชื้อเพลิงใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- ชยิน ประพัฒน์ปรีชากุล 447-458

ประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรเชิงพุทธบูรณาการของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน
- พระมหาอรรถพล นริสฺสโร 459-470

การบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงาน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือ ตอนบน
- พุทธิพงษ์ กันทะรส 471-483

บทความวิชาการ:

รูปแบบการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล
- วัลลภ สุรทศ 484-492

การประกวดชุดประจำชาติมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 กับการสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น
- วรพงษ์ ปลอดมูสิก 493-505

ภาคผนวก 506

กระบวนการพิจารณาบทความ 507

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง 509

การศึกษาเชิงเปรียบเทียบของประเทศกำลังพัฒนาในอาเซียน เพื่อเพิ่มผลิตภาพระดับชาติ*

A COMPARATIVE STUDY OF ASEAN'S DEVELOPING COUNTRIES FOR NATIONAL PRODUCTIVITY ENHANCEMENT

ณิชาณัช เกศมุกดา
Nichanach Katemukda
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Corresponding Author E-mail: Nichanach.kat@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาปัจจัยหลักที่ส่งผลเชิงบวกต่อความสัมพันธ์กับผลิตภาพของประเทศ โดยปัจจัยหลักประกอบด้วยดัชนีพัฒนาทุนมนุษย์และงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนา 2. เปรียบเทียบลักษณะความสัมพันธ์ของปัจจัยหลักดังกล่าวในแต่ละกลุ่มประเทศ เพื่อให้ทราบถึงทิศทางในการพัฒนานโยบาย โดยการวิจัยเป็นแบบเชิงปริมาณและใช้เครื่องมือทางสถิติคือการวิเคราะห์สหสัมพันธ์กับข้อมูลทุติยภูมิ 3 ตัวแปร คือ ดัชนีพัฒนาทุนมนุษย์ ร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ และผลิตภาพระดับชาติ โดยการวิจัยได้แบ่งกลุ่มประเทศเป็น 3 กลุ่มคือ 1. กลุ่มรายได้ปานกลางระดับต่ำ 2. กลุ่มรายได้ปานกลางระดับสูง และ 3. กลุ่มรายได้สูง

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์และการวิจัยและพัฒนาเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพระดับชาติ และมีข้อค้นพบใหม่ว่าการพัฒนาทุนมนุษย์ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในเชิงบวกกับการวิจัยและพัฒนาอย่างสูงในกลุ่มที่ 2 และ 3 แต่ในกลุ่มที่ 1 มีความสัมพันธ์ที่แตกต่างออกไป คือ การวิจัยและพัฒนามีผลเชิงบวกที่น้อยกับทั้งสองตัวแปร ดังนั้นประเทศกลุ่มที่ 1 จะต้องทำนโยบายให้สอดคล้องกันในการให้งบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างสูงกับทุนมนุษย์และยกระดับผลิตภาพระดับชาติในระยะยาวต่อไป

คำสำคัญ: ผลิตภาพระดับชาติ; ทุนมนุษย์; การวิจัยและพัฒนา; อาเซียน

*Received July 24, 2023; Revised August 24, 2023; Accepted August 28, 2023

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study a relationship that was positively related to national productivity, factors were human development index and R&D per GDP. 2. To compare relationship of those factors in each country group for defining the policy development. Research methodology was quantitative research that used a statistical tool called correlation analysis with three variables, namely, human development index, percent of research and development of GDP and national productivity Three groups of countries for benchmarking purposes. Group 1 was classified as having a low-middle income. Group 2 was high-middle-income, and Group 3 was high-income group

The results indicated that HDI and R&D were supporting the rise of national productivity. The new exploration showed that all relationships between R&D and other variables (HDI and National productivity) were highly positive for country groups 2 and 3. The country in group 1 showed different relationship between R&D and national productivity. Research and development had low positive relationship between R&D and HDI. Thus, country group 1 needed to set policy in line with the budget for research and development, R&D to enhance the positive relationship with human capital and national productivities in the long run.

Keywords: National Productivity; Human Capital; Research and Development; ASEAN

บทนำ

ประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนโดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา กลุ่มประเทศอาเซียน คือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations) หรืออาเซียน (ASEAN) เป็นองค์การทางภูมิรัฐศาสตร์และเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ อันประกอบไปด้วยประเทศกัมพูชา ไทย บรูไน พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาคือประเทศที่มีรายได้ต่อหัวในระดับปานกลาง ดังนั้นการยกระดับประเทศจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงจึงเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของประเทศไทยและอีกหลายประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน ทั้งนี้การทราบปัจจัยหลักที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ไปสู่ประเทศที่มีรายได้ต่อหัวสูงได้จึงมีความสำคัญ แต่ทั้งนี้

หลายประเทศในอาเซียนยังอยู่ในกลุ่มรายได้ระดับต่ำถึงปานกลาง เพื่อขับเคลื่อนปัจจัยเหล่านั้นเป็นหลักและมีการใช้งบประมาณได้อย่างเหมาะสมกับปัจจัยหลักดังกล่าว โดยผลลัพธ์จากการขับเคลื่อนปัจจัยหลักดังกล่าวจะถูกสะท้อนออกมาในส่วนของผลิตภาพ เนื่องจากผลิตภาพเป็นตัวบ่งชี้หลักทางด้านมูลค่าเพิ่มของประเทศ ซึ่งสะท้อนมาจากการเพิ่มมูลค่าการผลิตและการบริการดังกล่าวภายในประเทศ ดังนั้น การวัดผลิตภาพของประเทศ (National Productivity) จึงมีความสำคัญ (Bloom & Van, 2010) และส่งผลให้ประชาชนในประเทศมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหากผลิตภาพมีการเพิ่มขึ้น (Levchengo & Zhang, 2016) ดังนั้น การวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยหลักที่นำเข้าและได้ผลออกมาเป็นผลิตภาพของประเทศ

จุดเริ่มต้นของการวิจัย คือ การค้นหาตัวชี้วัดทางด้านผลิตภาพของประเทศที่เหมาะสม เมื่อทำการทบทวนวรรณกรรมและทำการวิเคราะห์จนทราบถึงตัวชี้ที่เหมาะสมในการวัดผลิตภาพของประเทศแล้ว ในขั้นตอนถัดไปจะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยหลักกับประเทศที่พัฒนาแล้วที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย เพื่อให้ทราบว่าปัจจัยหลักดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันอย่างไรที่จะช่วยเป็นตัวขับเคลื่อนผลิตภาพของประเทศ ทั้งนี้ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนาที่มีงบประมาณค่อนข้างจำกัด ทางภาครัฐหรือรัฐบาลของประเทศที่อยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนารวมถึงประเทศไทยควรต้องทราบให้ได้ว่า การใช้จ่ายของภาครัฐในส่วนใดที่จะถูกเรียกว่า การลงทุน และในส่วนใดที่จะถูกเรียกว่า ค่าใช้จ่าย เพื่อรัฐบาลจะได้กำหนดแนวทางที่สำคัญในการจัดสรรงบประมาณเพื่อก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพของประเทศในอนาคต ดังนั้น ปัญหาหลักของการวิจัยนี้สามารถระบุเป็นคำถามของงานวิจัยได้ คือ อะไร คือ ปัจจัยหลักในการส่งเสริมซึ่งกันและกันและทำให้ส่งผลเชิงบวกกับผลิตภาพของประเทศ และปัจจัยดังกล่าวส่งผลความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างไร เมื่อทำการเปรียบเทียบกันเองภายในกลุ่มประเทศและเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยสมมติฐานปัจจัยหลักของงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก คือ ดัชนีการพัฒนามนุษย์ และงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนา

สำหรับการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้จะมี 3 หัวข้อหลัก กล่าวคือ 1. ผลิตภาพระดับชาติ (National Productivity) โดยที่ผลิตภาพ (Productivity) คืออัตราส่วนระหว่างปัจจัยนำออกและปัจจัยนำเข้า (Del et al., 2011) ทั้งนี้ผลิตภาพสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพของระบบหรือกระบวนการได้ด้วย (Gidwani & Dangayach, 2017) และจะมีการตั้งเป้าหมายตัวชี้วัดดังกล่าวเพื่อคอยตรวจสอบประสิทธิภาพอยู่อย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นการวัดผลิตภาพจึงเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่สำคัญ โดยในปัจจุบันการวัดผลิตภาพมูลค่าเพิ่มมีบทบาทสำคัญมากขึ้น ซึ่งจะบ่งบอกถึงการเพิ่มมูลค่าของสินค้าหรือบริการที่มีการบริโภคภายในประเทศ ซึ่งผลิตภาพของประเทศคือผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว (GDP Per Capita) (Phusavat et al., 2012; World Bank, 2022) โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) คือ มูลค่าเพิ่ม (Value Added) ที่เกิดขึ้นในประเทศภายในปีนั้น คือ ปัจจัยนำออกและ

หารด้วยจำนวนประชากรในกลางปีนั้น (Capita) ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้า (OECD 2013; World Bank, 2022) ดังนั้น ผลิตภาพระดับชาติจึงใช้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัวเป็นตัวชี้วัด ซึ่งจะเรียกว่า ผลิตภาพระดับชาติ 2. การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) จะหมายถึง กิจกรรมการค้นหาคำตอบ หรือแก้ปัญหาโดยใช้พื้นฐานการวิจัยแบบประยุกต์ ตลอดไปจนถึงการทดลอง เพื่อให้ได้คำตอบไปจนถึงการทำให้เกิดกระบวนการแก้ไขแก้ปัญหาไปจนถึงสร้างผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (Djellal et al., 2003) ดังนั้น การวิจัยและพัฒนาจึงเป็นการวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างหรือค้นหาแนวคิด แนวทางวิธีปฏิบัติ สิ่งประดิษฐ์ หรือผลิตภัณฑ์ที่นำไปใช้เพื่อตอบสนองต่อกลุ่มคนผู้ใช้งาน ตลอดไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้นจากเดิมที่เป็นอยู่ (Roper et al., 2004; Leiponen, 2012) และ 3. ทุนมนุษย์และดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Capital and Human Development Index: HDI) ในอดีตองค์กรมักใช้คำว่าทรัพยากรมนุษย์ แต่ในปัจจุบันเรามักจะคุ้นชินกับคำว่า ทุนมนุษย์ สาเหตุเพราะในอดีตองค์กรมักจะมองมนุษย์เป็นทรัพยากรหรือต้นทุน แต่นิยามในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปเนื่องจากมนุษย์ไม่ใช่ต้นทุน แต่เป็นทุนที่จะต้องมีการลงทุน (Nafukho et al., 2004) เพื่อให้เกิดคุณค่ากับองค์กรในปัจจุบันไปจนถึงอนาคต ความหมายของทุนมนุษย์สามารถนิยามได้ดังนี้ ทุนมนุษย์ คือ คุณลักษณะต่าง ๆ รวมไปถึงความสามารถที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ซึ่งได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ การศึกษา ทัศนคติโดยส่วนหนึ่งเกิดมาพร้อมกับมนุษย์ผู้นั้นหรือใช้เวลาและทรัพยากรต่าง ๆ ในการเรียนรู้ พัฒนา เสริมสร้าง สะสม และคงไว้ ทุนมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะการเรียนในสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่ทุนมนุษย์ถูกสะสมขึ้นมาหลายทาง เช่น ทางการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ประสบการณ์ชีวิต การรักษาสุขภาพ รวมทั้งการค้นคว้าและการหาข้อมูลต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ทุนมนุษย์ คือ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะ ความชำนาญรวมถึงประสบการณ์ที่สะสมอยู่ในแต่ละบุคคล และสามารถนำสิ่งเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ได้ จนเกิดเป็นศักยภาพของตัวบุคคลอันส่งผลไปถึงองค์กร หากมองในมุมที่องค์กรคือประเทศแล้ว ทุนมนุษย์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ (Gennaioli et al., 2013) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนา ทุนมนุษย์ถือเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศและส่งผลทำให้เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง จากเหตุผลดังกล่าวจึงมีการจัดทำดัชนีการพัฒนามนุษย์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการจัดอันดับและเปรียบเทียบ ไปจนถึงการวัดสมรรถนะของประเทศในการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) คือ ดัชนีทางสถิติที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอายุขัยเฉลี่ย การศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อหัว (Roser, 2014) ทั้งนี้ ดัชนีดังกล่าวถูกเผยแพร่รายงานการศึกษาโดยสหประชาชาติเป็นประจำทุกปี

ดังนั้น งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อทราบปัจจัยหลักที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลิตภาพของประเทศ และต้องการเปรียบเทียบลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวในแต่ละกลุ่มประเทศ

เพื่อให้ทราบถึงทิศทางในการพัฒนานโยบายและการวัดประสิทธิภาพของการใช้งบประมาณได้อย่างถูกต้อง เพื่อส่งเสริมผลิตภาพของประเทศในระยะยาวของกลุ่มประเทศอาเซียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยหลักที่ส่งผลเชิงบวกต่อความสัมพันธ์กับผลิตภาพของประเทศ โดยปัจจัยหลักประกอบด้วยดัชนีพัฒนาทุนมนุษย์และงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนา

2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะความสัมพันธ์ของปัจจัยหลักดังกล่าวในแต่ละกลุ่มประเทศ เพื่อให้ทราบถึงทิศทางในการพัฒนานโยบาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร 3 ตัว ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปรต้น 2 ตัว คือ ดัชนีพัฒนาทุนมนุษย์เป็น และร้อยละการวิจัยและพัฒนาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ส่วนตัวแปรตามคือผลิตภาพระดับชาติ ซึ่งจะใช้ผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติเป็นตัวชี้วัด

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยเป็นการใช้ข้อมูลทุติยภูมิคือใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่มีอยู่แล้วมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย ซึ่งมีทั้งหมด 3 ตัวแปรดังที่กล่าวข้างต้น งานวิจัยนี้ใช้จำนวนข้อมูลทั้งหมดที่มีตาม ปี ค.ศ. 2000 ถึงปี ค.ศ. 2020 ข้อมูลในบางปีของบางประเทศที่ไม่ปรากฏเป็นเพราะไม่มีการรายงานจึงไม่มีข้อมูลในบางปีจะขาดไป โดยงานวิจัยนี้มีประชากรคือประเทศในอาเซียน (ยกเว้นประเทศสิงค์โปร์และประเทศบรูไนเพราะเป็นประเทศที่มีรายได้ต่อหัวสูง) และประเทศเกาหลีใต้ โดยแบ่งประชากรเป็น 3 กลุ่ม โดยอ้างอิงจากรายได้ต่อหัวประชากรจากธนาคารโลกกล่าว คือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางในระดับต่ำ (Low-Middle Income) หรือกล่าวคือ มีผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติอยู่ที่ 1,036-4,045 เหรียญดอลล่าร์สหรัฐต่อหัวประชากร โดยจะประกอบไปด้วยประเทศอินโดนีเซีย ประเทศกัมพูชา ประเทศลาว ประเทศพม่า ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศเวียดนาม โดยในกลุ่มที่ 1 นี้มีข้อมูลทั้งหมด 35 ข้อมูลของทั้ง 3 ตัวแปร ในกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางในระดับสูง (Upper Middle-Income) หรือเป็นประเทศที่มีผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติอยู่ที่ 4,046-12,535 เหรียญดอลล่าร์สหรัฐต่อหัวประชากร ซึ่งได้แก่ประเทศมาเลเซียและประเทศไทย โดยในกลุ่มที่ 2 นี้มีข้อมูลทั้งหมด 30 ข้อมูลของทั้ง 3 ตัวแปร และกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มประเทศที่มีรายได้ระดับสูง (High-Income) หรือเป็นประเทศที่มีผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติมากกว่า 12,536 เหรียญดอลล่าร์สหรัฐต่อหัวประชากร ในกลุ่มนี้จะมีเพียงประเทศเดียวคือประเทศเกาหลีใต้ โดยมีข้อมูลทั้งหมด 21 ข้อมูลของทั้ง 3 ตัวแปร แม้ว่าประเทศเกาหลีใต้จะไม่ได้อยู่ในกลุ่มประเทศอาเซียน แต่เนื่องจากประเทศ

เกาหลีใต้เป็นประเทศล่าสุดในภูมิภาคเอเชียที่ก้าวขึ้นสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เมื่อพิจารณาจากขนาดของประเทศจะเห็นได้ว่ามีขนาดประเทศอยู่ในระดับใกล้เคียงกับประเทศในอาเซียนมากที่สุด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยอ้างอิงการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social Research) ที่เรียกว่า การวิจัยเอกสาร โดยลักษณะการวิจัยดังกล่าวเป็นลักษณะการวิจัยกระทำโดยผู้วิจัยสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่มิใช่บุคคล แล้วทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจะทำให้ได้ความรู้ใหม่จากเอกสารเหล่านั้น โดยเอกสารดังกล่าวมาจากฐานข้อมูลของธนาคารโลกและสหประชาชาติ ซึ่งข้อมูลของแต่ละตัวแปรจะถูกนำเสนอในส่วนของการรวบรวมข้อมูลดังตารางที่ 1 ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นเครื่องมือทางด้านสถิติที่ใช้หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เรียกว่า สหสัมพันธ์ โดยตัวแปรมีทั้งหมด 3 ตัวแปร คือ ดัชนีพัฒนาทุนมนุษย์ ร้อยละการวิจัยและพัฒนา และผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจาก 2 แหล่ง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้ข้อมูลดัชนีการพัฒนามนุษย์มาจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme, 2022) ส่วนข้อมูลร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนา และผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติของกลุ่มประเทศตัวอย่างของงานวิจัยนี้มาจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยโดยธนาคารโลก (World Bank, 2022) ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลดัชนีพัฒนาทุนมนุษย์ ร้อยละการวิจัยและพัฒนา และผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติ

ประเทศ	ปี ค.ศ.	ดัชนีการพัฒนามนุษย์	ร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนา	ผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติ (เหรียญดอลล่าร์สหรัฐ)
อินโดนีเซีย	2000	0.595	0.0677	770.8654
	2001	0.604	0.0476	739.0039
	2009	0.657	0.0833	2,239.0953
	2013	0.683	0.0847	3,602.8855
	2016	0.699	0.2454	3,558.8189
	2017	0.704	0.2380	3,839.7851
	2018	0.710	0.2263	3,902.6617
	2019	0.716	0.2713	4,151.2275
	2020	0.709	0.2808	3,894.2722

ตารางที่ 1 ข้อมูลดัชนีพัฒนาทุนมนุษย์ ร้อยละการวิจัยและพัฒนา และผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติ (ต่อ)

ประเทศ	ปี ค.ศ.	ดัชนีการพัฒนามนุษย์	ร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนา	ผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติ (เหรียญดอลล่าร์สหรัฐ)
กัมพูชา	2002	0.461	0.0498	341.0368
	2015	0.574	0.1182	1,170.7428
ลาว	2002	0.484	0.0371	313.6184
พม่า	2000	0.410	0.1217	150.4078
	2001	0.420	0.0831	135.1797
	2002	0.430	0.1989	131.4674
	2017	0.580	0.0348	1,175.2026
	2018	0.590	0.0635	1,274.9157
	2019	0.598	0.0893	1,295.2014
	2020	0.600	0.1472	1,477.4529
ฟิลิปปินส์	2002	0.645	0.1326	1,037.1741
	2003	0.65	0.1253	1,049.3871
	2005	0.658	0.1069	1,245.2864
	2007	0.664	0.1050	1,741.6032
	2009	0.667	0.1090	1,893.2812
	2011	0.679	0.1122	2,431.2020
	2013	0.692	0.1321	2,847.5669
	2015	0.698	0.1568	2,974.2995
	2018	0.710	0.3222	3,194.6745
เวียดนาม	2002	0.608	0.1927	434.8103
	2011	0.668	0.1904	1,953.5570
	2013	0.676	0.3736	2,367.4995
	2015	0.684	0.4411	2,595.2350
	2017	0.692	0.5267	2,992.0717
	2019	0.703	0.5317	3,491.0913
	2000	0.721	0.4690	4,087.5626
มาเลเซีย	2002	0.724	0.6525	4,177.1049
	2004	0.735	0.5999	4,924.3381
	2006	0.736	0.6111	6,137.1121
	2008	0.756	0.7885	8,343.3859
	2009	0.762	1.0100	7,167.8833
	2010	0.769	1.0361	8,880.1100
	2011	0.773	1.0334	10,209.3820
	2012	0.780	1.0927	10,601.5139

ตารางที่ 1 ข้อมูลดัชนีพัฒนาทุนมนุษย์ ร้อยละการวิจัยและพัฒนา และผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติ (ต่อ)

ประเทศ	ปี ค.ศ.	ดัชนีการพัฒนามนุษย์	ร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนา	ผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติ (เหรียญดอลล่าร์สหรัฐ)
	2014	0.792	1.2628	11,045.4451
	2015	0.797	1.2795	9,699.5840
	2016	0.803	1.4152	9,555.6512
	2018	0.807	1.0403	11,074.0641
ไทย	2000	0.653	0.2447	2,004.1072
	2001	0.664	0.2523	1,889.9714
	2002	0.676	0.2306	2,091.1781
	2003	0.687	0.2453	2,350.8465
	2004	0.697	0.2383	2,647.2617
	2005	0.706	0.2189	2,876.2479
	2006	0.712	0.2327	3,343.7845
	2007	0.724	0.2008	3,934.6887
	2008	0.727	0.2033	4,327.7976
	2009	0.730	0.2345	4,154.1843
	2011	0.743	0.3615	5,396.6494
	2013	0.747	0.4416	6,041.1275
	2014	0.778	0.4799	5,822.3837
	2015	0.781	0.6161	5,708.7969
	2016	0.785	0.7783	5,854.4611
	2017	0.790	1.0017	6,436.7917
	2018	0.795	1.1141	7,124.5645
	2019	0.804	1.1426	7,630.0396
เกาหลีใต้	2000	0.8250	2.1252	12,256.9936
	2001	0.8330	2.2787	11,561.2484
	2002	0.8400	2.2077	13,165.0657
	2003	0.8440	2.2772	14,672.8575
	2004	0.8520	2.4421	16,496.1201
	2005	0.8600	2.5229	19,402.5026
	2006	0.8660	2.7193	21,743.4775
	2007	0.8710	2.8726	24,086.4104
	2008	0.8750	2.9889	21,350.4280
	2009	0.8770	3.1467	19,143.8516
	2010	0.8900	3.3158	23,087.2256
	2011	0.8960	3.5920	25,096.2639
	2012	0.8970	3.8504	25,466.7605
	2013	0.9010	3.9512	27,182.7343
	2014	0.9060	4.0779	29,249.5752
	2015	0.9090	3.9782	28,732.2311

ตารางที่ 1 ข้อมูลดัชนีพัฒนาทุนมนุษย์ ร้อยละการวิจัยและพัฒนา และผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติ (ต่อ)

ประเทศ	ปี ค.ศ.	ดัชนีการพัฒนามนุษย์	ร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนา	ผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติ (เหรียญดอลล่าร์สหรัฐ)
	2016	0.9120	3.9870	29,288.8704
	2017	0.9160	4.2921	31,616.8434
	2018	0.9190	4.5163	33,436.9231
	2019	0.9230	4.6270	31,902.4169
	2020	0.9220	4.8145	31,721.2989

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เลือกใช้สถิติการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ โดยการวิจัยจะนำผลความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ตัวแปรมาทำการเปรียบเทียบถึงลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่มของประเทศ โดยกลุ่มที่ 3 จะใช้ในการเปรียบเทียบปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ของตัวแปรในแต่ละกลุ่มประเทศที่ 1 และกลุ่มประเทศที่ 2

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกต่อผลิตภาพของประเทศ คือ ทุนมนุษย์และงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนา

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์โดยพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ของทั้ง 3 ตัวแปร โดยมีประเทศจัดเป็น 3 กลุ่ม คือ ค่าสหสัมพันธ์ของกลุ่มที่ 1 ค่าสหสัมพันธ์ของกลุ่มที่ 2 และค่าสหสัมพันธ์ของกลุ่มที่ 3 เป็นดังนี้

ค่าสหสัมพันธ์ของกลุ่มที่ 1 ในอาเซียน โดยผลการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ ซึ่งแสดงดังตารางที่ 2 พบว่า 1. ผลิตภาพระดับชาติกับดัชนีการพัฒนามนุษย์มีค่าสหสัมพันธ์ที่ 0.839 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูงมาก 2. ผลิตภาพระดับชาติกับร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนามีค่าสหสัมพันธ์ที่ 0.574 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกที่น้อย และ 3. ดัชนีการพัฒนามนุษย์กับร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนามีค่าสหสัมพันธ์ที่ 0.473 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกที่น้อยมาก

ตารางที่ 2 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามของกลุ่มที่ 1

ตัวแปร	ร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนา	ดัชนีการพัฒนามนุษย์
ดัชนีการพัฒนามนุษย์	0.473	
ผลิตภาพระดับชาติ	0.574	0.839

ค่าสหสัมพันธ์ของกลุ่มที่ 2 ในอาเซียน โดยผลการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ ซึ่งแสดงดังตารางที่ 3 พบว่า 1. ผลิตภาพระดับชาติกับดัชนีการพัฒนามนุษย์โดยมีค่าสหสัมพันธ์ที่ 0.867 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูงมาก ส่วนผลิตภาพระดับชาติกับร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนามีค่าสหสัมพันธ์ที่ 0.895 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูงมากเช่นกัน และ 2. ดัชนีการ

พัฒนามนุษย์กับร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนามีค่าสหสัมพันธ์ที่ 0.848 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูงมาก

ตารางที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามของกลุ่มที่ 2

	ร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนา	ดัชนีการพัฒนามนุษย์
ดัชนีการพัฒนามนุษย์	0.848	
ผลิตภาพระดับชาติ	0.895	0.867

ดังนั้น หากทำการเปรียบเทียบระหว่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ก่อนที่จะนำไปทำการเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่พัฒนาแล้ว คือ ประเทศเกาหลีใต้ในลำดับถัดไป โดยการวิเคราะห์ขั้นต้นในส่วนนี้จากผลการวิจัยจะพบว่า กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในกลุ่มที่ 1 ของประเทศในอาเซียน มีความสัมพันธ์กันน้อยมากระหว่างร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนาและดัชนีด้านการพัฒนามนุษย์ และมีความสัมพันธ์น้อยระหว่างร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนาและผลิตภาพระดับชาติอีกด้วย ซึ่งในกลุ่มประเทศมาเลเซียและประเทศไทยซึ่ง คือประเทศในกลุ่มที่ 2 พบว่า ดัชนีการพัฒนามนุษย์และร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนามีความสัมพันธ์กันสูงมาก รวมไปถึงผลิตภาพระดับชาติด้วย และทั้งนี้ยังพบว่าทั้ง 2 กลุ่มความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งหมดทุกคู่ของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น

ค่าสหสัมพันธ์ของกลุ่มที่ 3 โดยผลการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ซึ่งแสดงดังตารางที่ 4 พบว่า 1. ผลิตภาพระดับชาติกับดัชนีการพัฒนามนุษย์มีมีค่าสหสัมพันธ์ที่ 0.978 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูง สำหรับผลิตภาพระดับชาติกับร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนามีค่าสหสัมพันธ์ที่ 0.959 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูงเช่นเดียวกัน และ 2. ดัชนีการพัฒนามนุษย์กับร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนามีค่าสหสัมพันธ์ที่ 0.978 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันสูงมากและเป็นในทางเชิงบวก

ตารางที่ 4 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามของกลุ่มที่ 3 หรือประเทศเกาหลีใต้

	ร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนา	ดัชนีการพัฒนามนุษย์
ดัชนีการพัฒนามนุษย์	0.978	
ผลิตภาพระดับชาติ	0.959	0.978

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถยืนยันข้อค้นพบได้ว่าดัชนีการพัฒนามนุษย์และงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนานั้นส่งผลเชิงบวกกับผลิตภาพระดับชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีการศึกษาไว้ ได้แก่ ทุนมนุษย์คือตัวขับเคลื่อนสำคัญสำหรับผลิตภาพของประเทศ (De La Fuente, 2011; Setyadi et al., 2020; Han & Lee, 2020) และการวิจัยและพัฒนาก็เป็นหนึ่งในปัจจัยหลักในการเพิ่มผลิตภาพของประเทศเช่นกัน (Madden & Savage, 2000; Guellec &

De La Potterie, 2002; Griliches, 2000) โดยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่มประเทศสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดของทั้ง 3 กลุ่มประเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งหมด

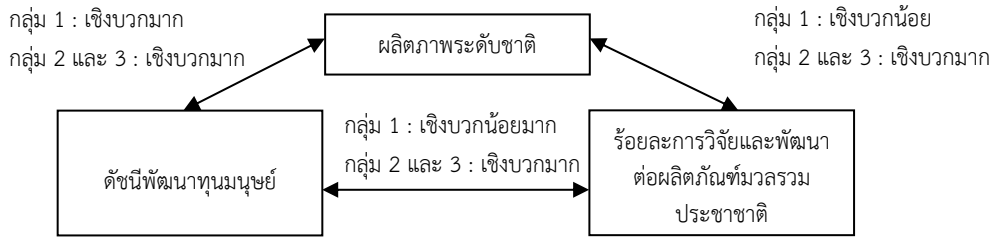
2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 คือ ประเทศเกาหลีใต้นั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เหมือนกัน คือ เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกและมีความสัมพันธ์กันสูงมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของกลุ่มที่ 1 มีความสัมพันธ์ที่น้อยสำหรับผลิตภาพมูลค่าเพิ่มระดับชาติกับร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งมีความแตกต่างกับกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูงมาก

4. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของกลุ่มที่ 1 มีความสัมพันธ์ที่น้อยมากสำหรับดัชนีการพัฒนามนุษย์กับร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งมีความแตกต่างเป็นอย่างมากกับกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูงมาก

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากงานวิจัยพื้นฐานมีการค้นพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างปัจจัยทั้ง 3 ตามที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งเป็นไปตามการทบทวนวรรณกรรม แต่องค์ความรู้ที่มีการค้นพบใหม่มี 2 ส่วนหลัก กล่าวคือ ส่วนแรกเป็นการค้นพบว่าผลิตภาพระดับประเทศสามารถใช้ GDP per Capita เป็นตัวชี้วัดได้ และสามารถใช้ในการประเมินประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณในด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศ ในส่วนที่สองเป็นส่วนของข้อค้นพบใหม่ที่ได้จากกงานวิจัยนี้แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของกลุ่มประเทศที่ 1 กับกลุ่มประเทศที่ 2 และ 3

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ดังนี้ จากผลการเปรียบเทียบลักษณะความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปรจะพบว่า กลุ่มที่ 1 ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศอินโดนีเซีย ประเทศกัมพูชา ประเทศลาว ประเทศพม่า ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศเวียดนามนั้น จะมีการใช้งบประมาณในด้านการวิจัยและพัฒนาแต่ส่งผลเชิงบวกได้น้อยถึงน้อยมากกับผลิตภาพระดับชาติและดัชนีการพัฒนามนุษย์ ในทางกลับกันกลุ่มที่ 2 คือกลุ่มประเทศตัวอย่างที่มีรายได้ต่อหัวปานกลาง

ในระดับสูง และกลุ่มที่ 3 คือ ประเทศเกาหลีใต้ที่มีรายได้ต่อหัวจากระดับสูงนั้น มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูงมากระหว่างร้อยละด้านการวิจัยและพัฒนากับผลิตภาพระดับชาติและดัชนีการพัฒนามนุษย์ จากการค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเองได้ดำเนินนโยบายมาได้ถูกทางแล้ว เพียงแต่ยังขาดอีกหนึ่งการวิจัยคือต้องทำการหาร้อยละที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการวิจัยและพัฒนาในแต่ละปี ซึ่งจะมีการวิจัยต่อเพื่อหาคำตอบจากคำถามวิจัยดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการศึกษาและด้านสาธารณสุข โดยรัฐบาลแต่ละประเทศควรมีงบประมาณด้านการวิจัยละพัฒนาอยู่ในส่วนของ 2 ด้านดังกล่าว ซึ่งประเทศในกลุ่มที่ 1 จะต้องสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวให้เกิดขึ้น

2. เพื่อให้เหมือนกับประเทศในกลุ่มที่ 2 และประเทศเกาหลีใต้ คือด้านการวิจัยและพัฒนาจะต้องมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างสูงกับทั้งทุนมนุษย์และผลิตภาพระดับประเทศ

ทั้งนี้ตัวชี้วัดประสิทธิภาพดังกล่าวสามารถดูได้จากค่าผลิตภาพระดับประเทศ ส่วนสำหรับประเทศไทยนั้นมีความสัมพันธ์ในแต่ละปัจจัยเป็นไปตามประเทศเกาหลีใต้ซึ่งเป็นประเทศต้นแบบที่ใช้เปรียบเทียบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

หลังจากค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลักที่ควรจะเป็นแล้ว ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียนควรจะดำเนินนโยบายในการมองว่าการแบ่งงบประมาณในด้านการวิจัยและพัฒนานั้นสำคัญ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นไปทางด้านการศึกษาและด้านสาธารณสุข

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรศึกษาเกี่ยวกับงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวควรจะเป็นตัวเลขสัดส่วนเท่าไหร่ เพื่อให้เกิดการก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางของแต่ละประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ร่วมกับโครงการวิจัยมูลฐาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สัญญาเลขที่ FRB6615/2566 โครงการวิจัยเรื่อง การเพิ่มผลิตภาพของชาติกำลังพัฒนาในกลุ่มประเทศอาเซียน ปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

Bloom, N. & Van, R. J. (2010). Why do management practices differ across firms and countries?. *Journal of economic perspectives*, 24(1), 203-224.

De La Fuente, A. (2011). Human capital and productivity. *Nordic Economic Policy Review*, 2(2), 103-132.

Del, G. M. et al. (2011). Measuring productivity. *Journal of Economic Surveys*, 25(5), 952-1008.

Djellal, F. et al. (2003). Revising the definition of research and development in the light of the specificities of services. *Science and public policy*, 30(6), 415-429.

Gennaioli, N. et al. (2013). Human capital and regional development. *The Quarterly journal of economics*, 128(1), 105-164.

Gidwani, B. D. & Dangayach, G. S. (2017). Productivity measurement and improvement-an overview. *International Journal of Productivity and Quality Management*, 20(3), 316-343.

Griliches, Z. (2000). *R&D, education, and productivity: A retrospective*. London: Harvard University Press.

Guellec, D. & De La Potterie, B. V. P. (2002). R&D and productivity growth: panel data analysis of 16 OECD countries. *OECD Economic studies*, 2001(2), 103-126.

Han, J. S. & Lee, J. W. (2020). Demographic change, human capital, and economic growth in Korea. *Japan and the World Economy*, 53, 100984.

Leiponen, A. (2012). The benefits of R&D and breadth in innovation strategies: a comparison of Finnish service and manufacturing firms. *Industrial and Corporate Change*, 21(5), 1255-1281.

Levchengo, A. A. & Zhang, J. (2016). The evolution of comparative advantage: Measurement and welfare implications. *Journal of Monetary Economics*, 78(1), 96-111.

Madden, G. & Savage, S. J. (2000). R&D spillovers, information technology and telecommunications, and productivity in ASIA and the OECD. *Information Economics and Policy*, 12(4), 367-392.

Nafukho, F. M. et al. (2004). Human capital theory: Implications for human resource development. *Human Resource Development International*, 7(4), 545-551.

OECD. (2013). *Aggregate National Accounts: Gross domestic product*. Retrieved November 15, 2022, from http://dx.doi.org/10.1787/data-00001-en

Phusavat, K. et al. (2012). Intellectual capital: national implications for industrial competitiveness. *Industrial Management & Data Systems*, 112(6), 866-890.

Roper, S. et al. (2004). An ex ante evaluation framework for the regional benefits of publicly supported R&D projects. *Research policy*, 33(3), 487-509.

Roser, M. (2014). *Our World in Data*. Retrieved November 15, 2022, from https://ourworldindata.org/human-development-index

Setyadi, S. et al. (2020). Human Capital and Productivity: a Case Study of East Java. *Economics Development Analysis Journal*, 9(2), 202-207.

United Nations Development Programme. (2022). *Human Development Index (HDI).* Retrieved December 15, 2022, form https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI

World Bank. (2022). *GDP per capita.* Retrieved December 15, 2022, form https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD

_____. (2022). *Research and development expenditure (% of GDP).* Retrieved December 15, 2022, form https://shorturl.asia/0DkPF

พุทธศิลปกรรมบำบัด : เครื่องสักการะล้านนาบูชาพระบรมธาตุดอยสุเทพ ชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*

BUDDHIST ARTS THERAPY: LANNA OFFERINGS TO WORSHIP PHRA THAT DOI SUTHEP, BAN DOI SUTHEP COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

พระครูธรรมธรชัยวิชิต ชยาภินนฺโท, พระมหาจักรพันธ์ สุรเตโช, เทพประวิณ จันทร์แรง, พัลลภ หารุคำจา

Phrakhrudhammathorn Chaiwichit Jayabhinando, Phramahajakkaphan Suratejo, Thepprawin Chanraeng, Panlob Harukhamja

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Chai.cnx1977@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาบริบทชุมชน วัด และทุนวัฒนธรรมที่ปรากฏในชุมชนดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 2. ศึกษาวิเคราะห์งานพุทธศิลปกรรมในชุมชนดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 3. การสร้างงานเครื่องสักการะล้านนาผ่านพุทธศิลปกรรมบำบัด ชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน คัดเลือกจากผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. บริบทชุมชน วัด พุทธศิลปกรรม และทุนวัฒนธรรมที่ปรากฏในชุมชนดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ศึกษาวิจัย คือ หมู่ที่ 9 บ้านดอยสุเทพ เป็นชุมชนดอยสุเทพพลาซ่า ตามประวัติเชื่อกันว่าชื่อดอยสุเทพได้รับแรงจูงใจจากฤาษีวาสุเทพ นามว่า สุเทวะ ซึ่งตรงกับคำว่าสุเทพอันเป็นที่มาของชื่อดอยสูงแห่งนี้ ปัจจุบันเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาการสร้างงานศิลปะที่เรียกว่าเครื่องสักการะบูชาพระบรมธาตุดอยสุเทพ 2. วิเคราะห์งานพุทธศิลปกรรมในชุมชนดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องสักการะเป็นสิ่งสำคัญในศาสนพิธีและเป็นของสูงประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มีนัยความหมายเชิงคุณธรรม สอดแทรกหลักจริยธรรม และต้องประดิษฐ์อย่างประณีตบรรจง เครื่องสักการะพระบรมธาตุ

*Received October 19, 2023; Revised January 9, 2024; Accepted January 17, 2024

สุเทพของล้านนาเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ต้นดอก 3. การสร้างงานเครื่องสักการะล้านนาผ่านพุทธศิลปกรรมบำบัด ชุมชนบ้านดอยสุเทพ ประกอบด้วย 1. กระบวนการคิดสร้างสรรค์เป็นการจัดการท่าทาง การจัดวางอุปกรณ์ และเลือกสรรวัสดุต่าง ๆ ที่เหมาะสมและประณีต 2. การออกแบบเป็นความสามารถทางฝีมือสร้างสรรค์ และอารมณ์ของมนุษย์ 3. การวางลวดลายเป็นการทำลวดลายที่ง่ายและสวยงามแบบท้องถิ่นล้านนา 4. การขึ้นรูปเป็นการจัดวางชิ้นส่วนแต่ละชิ้นตามลายที่ประดิษฐ์ขึ้น 5. การตกแต่งเป็นการเลือกใช้ดอกไม้ที่หาได้ง่ายในจากท้องถิ่นและออกดอกตามฤดูกาล

คำสำคัญ: พุทธศิลปกรรมบำบัด; หลักการดำเนินชีวิต; เครื่องสักการะล้านนา

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study the community context, monasteries and cultural capital that appeared in Doi Suthep Community, Mueang District, Chiang Mai Province. 2. To analyze the Buddhist arts works in Doi Suthep Community, Mueang District, Chiang Mai Province. 3. To create jobs about Lanna Sacred Offerings through Buddhist Arts Therapy, at Ban Doi Suthep Community, Mueang District, Chiang Mai Province. This was a qualitative study along with interviews with 12 key informants, selected from those who lived in the community itself.

The results of the research were found that 1. Community context, monasteries, Buddhist arts and cultural capital that appeared in the Doi Suthep community, Mueang District, Chiang Mai Province, the research area was at the Village No. 9, Ban Doi Suthep, a Doi Suthep Plaza community. The name Doi Suthep was inspired by Rishi Vasuthep.by the name of Sutheva, directly to the name Suthep, the origin of the name Suthep. At present, It is a community that has developed the creation of arts in the field of arts therapy related to sacred offerings to worship the Phra Borommathat Doi Suthep. 2. Analysis of Buddhist arts works in the Doi Suthep community. Sacred offerings are very important in religious ceremony that are highly regarded in Buddhist ceremonies that created virtual meaning, incorporated ethics, and must be meticulously crafted. Lanna's most widely known sacred offerings to Phra Borommathat Suthep included the Ton Dog, flower tree. 3. Creating Lanna sacred offerings through Buddhist healing arts at Ban Doi Suthep Community, Mueang District, Chiang Mai Province, consisted of 1. the creative process of managing gestures, arranging equipment, and selecting

various materials that were appropriate and neat. 2. Design was a creative skill, and human emotion. 3. Pattern laying involved creating simple and beautiful patterns in the local Lanna style. 4. Forming involved arranging each piece according to an artificial pattern. 5. Decorating involved using flowers that are easily found in the local area, and flowering seasonally.

Keywords: Buddhist Arts Therapy; Principles of Living; Phra Borommathat Doi Suthep

บทนำ

พุทธศิลปกรรม เป็นงานสร้างสรรค์ทางความคิดผ่านสื่อสัญลักษณ์ของผู้ที่ศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้า (ชัปนะ ปิ่นเงิน, 2552) เพื่อเผยแพร่ทางพระพุทธศาสนา ทั้งเป็นสิ่งโน้มน้าวจิตใจพุทธศาสนิกชนให้เกิดความเลื่อมใสประพฤติปฏิบัติตนให้มีแนวทางที่ดีงามตามหลักพุทธธรรม ทั้งน้อมนำให้ผู้สร้างสรรค์ศิลปกรรมและผู้ที่ได้รับชม ได้ใกล้ชิดแนบแน่นกับวิถีแห่งพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น

เมื่อพระพุทธศาสนาตั้งมั่นในดินแดนสุวรรณภูมิ ความเจริญของพระพุทธศาสนาย่อมส่งอิทธิพลต่อกลุ่มชนต่าง ๆ รวมทั้งอาณาจักรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในดินแดนนั้นด้วย เช่น อาณาจักรทวารวดีศรีวิชัยลพบุรี สุโขทัย และล้านนา สำหรับจักรล้านนามีศูนย์กลางอยู่ที่ นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ (สงวน รอดสุข, 2533) โดยมีพญามังราย (เม็งราย) เป็นปฐมกษัตริย์ พระองค์ทรงเลื่อมใสพระพุทธศาสนา รวมถึงกษัตริย์ราชวงศ์มังรายแทบทุกพระองค์ ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา จึงทำให้เกิดความนิยมสร้างงานพุทธศิลป์ล้านนา หลากหลายรูปแบบด้วยกัน ดังหลักฐานปรากฏอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น สถูป เจดีย์ วิหาร ธรรมาสน์ เป็นต้น พุทธศิลปกรรมเหล่านี้ ได้แสดงให้เห็นถึงพลังแห่งศรัทธาอันทรงคุณค่าและมีอิทธิพลต่อความเชื่อความศรัทธาของชนชาวล้านนา ศิลปกรรมในล้านนา ได้รับการสืบทอดมาจากกลุ่มช่างฝีมือเมืองเชียงแสนเชียงราย หริภุญชัยที่ภายหลังได้ผนวกเข้ากับเมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้สันนิษฐานว่า ยังได้รับอิทธิพลความสัมพันธ์ทางฝีมือช่างจากพุกามและเมืองสุโขทัยด้วย เนื่องจากพญามังรายและพ่อขุนรามคำแหงเป็นพระสหายกัน จึงเป็นไปได้ว่าการไปมาหาสู่หรือความสัมพันธ์ทางการเมือง สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม คงมีอิทธิพลต่อการสร้างงานพุทธศิลปกรรมในล้านนา การสร้างงานเหล่านี้เกิดจากพลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงชาวบ้านสามัญชนทั่วไป (สรัสวดี อ๋องสกุล, 2529)

อาณาจักรล้านนาก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 1834 โดยพญามังรายมหาราชเป็นปฐมกษัตริย์ ภายหลังการการยกทัพไปตีและยึดนครหริภุญไชยสำเร็จ จึงไปสร้างเวียงกุมกาม แล้วจึงเสด็จไปสร้างเมืองเชียงใหม่ที่เชิงดอยสุเทพและสถาปนาขึ้นเป็นราชธานีของอาณาจักรล้านนา (อุดม เชยกีวงศ์, 2550) ซึ่งมีพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางอารยธรรม ก่อให้เกิดสังคมแบบจารีต

อันมีความงดงามและลงตัวในทุก ๆ ด้าน สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นและมีพัฒนาการควบคู่กับอาณาจักรและพุทธศาสนา คือ พุทธศิลป์ของล้านนาซึ่งมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุถึงความเป็นมาของพุทธศิลป์ล้านนา พัฒนาขึ้นมาจากพุทธศิลปกรรมสกุลช่างเชียงแสน เพราะพญามังรายซึ่งเป็นกษัตริย์ผู้สถาปนาอาณาจักรล้านนาสืบสกุลมาจากอาณาจักรเชียงแสน (พ.ศ. 1600-2089) รวมทั้งการได้รับอิทธิพลทางศิลปะของพระพุทธศาสนาแบบมหายาน จากละโว้ (สมัยพระนางจามเทวี) และแบบหินยานอย่างพุกาม (สมัยพระเจ้าอนุรุทธะมหาราช พ.ศ. 1600) และหินยานแบบลังกาวงศ์ ผ่านทางอาณาจักรสุโขทัย (สมัยพ่อขุนรามคำแหง พ.ศ. 1800) (บุญชู โรจนเสถียร, 2548) นอกจากนี้พุทธศิลป์แบบล้านนายังได้รับอิทธิพลจากอินเดียโดยตรงและคติความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์ ผสมผสานแทรกซึมอยู่ในพุทธศิลป์โดยเฉพาะเนื้อหาและความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพเจ้าหรือแผนภูมิของจักรวาล (ปัญญา เทพสิงห์, 2548) จะเห็นได้ว่าพุทธศิลป์ล้านนาได้รับอิทธิพลตลอดจนแนวคิดและปรัชญาในการสร้างสรรค์และถูกหล่อหลอมขึ้นมาจากศิลปกรรมที่หลากหลายสกุลช่างอันงดงามและมีคุณค่า ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จนตกผลึกและลงตัวมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ก่อเกิดเป็นแหล่งอารยธรรมที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งในแผ่นดินไทย

เครื่องสักการะและเครื่องประกอบพิธีในพุทธศาสนา ถือเป็นของสูงและของศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ ซึ่งเป็นสิ่งเคารพบูชาสูงสุดของชาวพุทธ นอกจากนั้น เครื่องสักการะและเครื่องประกอบพิธีบางส่วน นอกจากจะมีคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานแล้วยังอาจจะมีความสัมพันธ์หรือผสมผสานกับคติแบบพราหมณ์ และคติของท้องถิ่น จึงทำให้เกิดการสร้างสรรค์รูปแบบของเครื่องสักการะ และเครื่องประกอบพิธี ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ การจัดทำเครื่องสักการะและเครื่องประกอบพิธีเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ถือเป็นคติที่สืบทอดมา ตั้งแต่สมัยพุทธกาล เมื่อเหล่าประชาชนผู้มี ศรัทธา เดินทางไป ฟังพระธรรมเทศนาและถวายสักการะแด่พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกก็มักจะนำเครื่องสักการะมีดอกไม้และของหอมเป็นต้นไปน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชาและสังฆบูชา แต่การถวายเครื่องสักการะเช่นนี้ ถือเป็นการบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ เรียกว่า อามิสบูชา แต่ถ้าหากจะถวายการบูชาอย่างยิ่งยวด ซึ่งถือเป็นการบูชาที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องนั้น คือ การปฏิบัติตามพุทธโอวาทอย่างจริงจัง ได้แก่ ละเว้นความชั่ว การทำความดีและการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส เรียกว่า ปฏิบัติบูชา

สาเหตุแห่งการเกิดเครื่องสักการะ เนื่องจากประชาชนที่มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีความหมายแตกต่างกันในด้านจิตใจในด้านสถานที่ภูมิประเทศ ในด้านจารีตข้อปฏิบัติในสังคมเดิม ในด้านความคิดประดิษฐ์และสรรหาเครื่องสักการะแตกต่างกันไป เช่น บางคนไปวัดต้องนำดอกไม้ ธูปเทียนไปสักการะ ดังปรากฏอยู่ในตำนานพุทธประวัติว่า มหาชนจำนวนมากมีดอกไม้และของหอมในมือพากันไปสู่เชตะวันมหาวิหารเพื่อบูชาพระศาสดา แม้แต่ที่ประทับของพระพุทธเจ้าก็มีชื่อเรียกว่า คันธกุฎี อันหมายถึง กระท่อมที่อบด้วยของหอมหรือ

กระท่อมหอม สิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้คงเนื่องมาจากประชาชนนำดอกไม้หรือของหอมไปบูชาพระพุทธเจ้านั้นเอง พุทธศาสนิกชนในสมัยต่าง ๆ มีความคิดกันว่า หากได้ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้นแล้วนำไปสักการบูชาพระรัตนตรัย และเกิดบุญเกิดกุศลแก่ตนให้มีความสุขความเจริญ และมีความเชื่อต่อไปอีกว่าหากตนได้สิ้นชีวิตไปแล้ว ดวงจิตอันประกอบไปด้วยกุศล ผลบุญ จะเกื้อกูลให้ไปเกิดในสุคติ ถ้าเป็นมนุษย์ก็จะได้เกิดในตระกูลที่ดี มั่งคั่งด้วยข้าวของเงินทอง จะมีความสุขตามที่ตนต้องการ ถ้าเป็นสวรรค์ก็เกิดในวิมานอันเต็มด้วยทิพยสมบัติ จะได้เป็นเทพบุตร เทพธิดาเสวยความสุขเป็นเวลานาน นอกจากนี้คนบางพวกมีความคิดว่า หากได้นำสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปถวายเป็นเครื่องสักการบูชาก็จะช่วยให้ประสบโชคดี ทำมาค้าขายประสบผลสำเร็จมีความเจริญรุ่งเรือง บางกลุ่มก็ตั้งความปรารถนาให้มียศบรรดาศักดิ์ มีข้าวของและบริวารมากมาย เครื่องสักการะบูชาทั้งหลายจึงเกิดขึ้นจากเจตนาและความคิดของแต่ละบุคคลที่จัดทำขึ้นเพื่อสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิที่ตนเองเคารพเลื่อมใส จึงทำให้เกิดศาสนสถาน ศาสนวัตถุมากมาย เครื่องสักการะล้านนาเครื่องหมายของการเคารพสูงสุดของชาวล้านนาโดยที่เครื่องสักการะบูชาของชาวล้านนามีสิ่งของหลัก คือ ข้าวตอก ดอกไม้ และธูปเทียน เครื่องสักการะ ดังกล่าวนี้อาจใช้บูชาบุคคลที่ควรแก่การบูชา รวมไปถึงผี เทวดา เทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตาม ความเชื่อ ในฐานะที่ชาวล้านนานับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ก็ได้ใช้เครื่องสักการบูชาเหล่านี้ สำหรับบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ดังปรากฏคำไหว้ขอขมาแก้วทั้งสาม เป็นที่น่าสังเกตว่า เครื่องสักการะของชาวล้านนานั้น บ่งบอกถึงความคิดที่ลึกซึ้งของชาวล้านนาในการมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่ควรบูชาโดยการน้อมนำสิ่งของที่มีคุณค่าอันควรแก่การบูชาที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และเต็มไปด้วยความงดงามที่พิเศษนอกเหนือจากสิ่งที่บริโภคในวิถีชีวิตประจำวัน กล่าวคือ ข้าวตอก ซึ่งโดยปกตินั้นข้าวมีไว้สำหรับบริโภค แต่เมื่อนำมาทำเป็นข้าวตอกก็ถือเป็นสิ่งสักการะ เทียนขี้ผึ้ง ปกติจะไม่นำมาใช้เพื่อให้เกิดแสงสว่าง ถ้าจะมีการใช้ก็จะใช้เฉพาะการบูชา และที่น่าสนใจยิ่ง คือ ดอกไม้ โดยทั่วไปดอกไม้ที่มีความสวยงามและมีกลิ่นหอมจะไม่มีการนำมาบริโภคเป็นอาหาร แต่จะนำมาเป็นเครื่องสักการะ ส่วนวิธีการเก็บดอกไม้เพื่อบูชาพระก็จะกระทำด้วยความนุ่มนวลอ่อนโยน ดังได้กล่าวแล้วข้างต้นสะท้อนให้เห็นการให้ความเคารพต่อธรรมชาติ การปฏิบัติต่อธรรมชาติด้วยความอ่อนโยนและเทิดทูนเกี่ยวข้องกับพระรัตนตรัยแสดงถึงพื้นฐานจิตใจที่งดงามของชาวล้านนาซึ่งมีมาช้านาน

ชุมชนส่วนใหญ่มีความเชื่อในพระพุทธศาสนาได้อาศัยพระรัตนตรัยเป็นเครื่องนำทางชีวิต มีความเชื่ออย่างแรงกล้าในการทำดี ละชั่ว ทำจิตใจผ่องใส ยังเชื่อเรื่องบุญและบาปอีกด้วย โดยบุญคือ ความสุขที่ได้จากการกระทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ส่วนบาปเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับความสุข คือ ความทุกข์ใจจากการกระทำใดในชีวิต หลักการทำบุญในพระพุทธศาสนาที่สำคัญเรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ การทำบุญด้วยการให้ทาน การปฏิบัติศีลและการเจริญภาวนา ปรากฏในปุญญกิริยาวัตถุสูตร (องฺ นวก. (ไทย) 23/36/294) ซึ่งสามารถแยกย่อย ได้เป็น 10 ลักษณะ ประกอบด้วย 1. ทาน คือ การแบ่งปันผู้อื่นด้วยสิ่งของ 2. การรักษาศีล เป็นการ

ฝึกฝนที่จะลด ละ เลิกความชั่ว ไม่ไปเบียดเบียนใคร มุ่งที่จะทำความดี 3. การเจริญภาวนาเพื่อการพัฒนาจิตใจและปัญญา 4. การอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นการลดความยึดมั่นถือมั่นในความเป็นตัวตน 5. การช่วยเหลือสังคมรอบข้าง 6. การเปิดโอกาสให้คนอื่นมาร่วมทำบุญกับเรา หรือในการทำงานก็เปิดโอกาสให้คนอื่นมีส่วนร่วมทำร่วมแสดงความคิดเห็น รวมไปถึงการอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วด้วย 7. การยอมรับและยินดีในการทำความดีหรือทำบุญของผู้อื่น 8. การฟังธรรมบ่มเพาะสติปัญญาให้สว่างไสว 9. การแสดงธรรมให้ธรรมะและข้อคิดที่ดีกับผู้อื่น 10. การทำความเห็นให้ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อแก้ไขปรับปรุงพัฒนาความคิดเห็นความเข้าใจให้ถูกต้องตามธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

เครื่องสักการะบูชาของล้านนาที่ใช้ในพิธีการสักการะบูชาในพิธีที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ในล้านนา แสดงถึงหลักพุทธจริยธรรมในพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนชาวล้านนาได้ถือปฏิบัติในวิถีชีวิตมาโดยตลอดตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบันนี้ เพื่อดำรงไว้ซึ่งการอนุรักษ์สืบสาน ให้เกิดเป็นรูปธรรมต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความมีประสิทธิภาพของการใช้พุทธศิลปกรรมในการสร้างงานสร้างอาชีพ ซึ่งก่อให้เกิดความสุขกับชุมชน เนื่องจากชุมชนดอยสุเทพมีความเคารพนับถือในพระรัตนตรัย การที่ผู้คนในชุมชนได้มีโอกาสร่วมสร้างงานพุทธศิลปกรรม จึงนับเป็นการสั่งสมบุญอย่างหนึ่ง คือ เครื่องสักการะบูชาในพระพุทธศาสนา (งานช่างฝีมือ) ในพื้นที่ชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน กล่าวได้ว่า ตัวงานพุทธศิลปกรรมที่สวยงามและแฝงไว้ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเหล่านั้น ก็สามารถช่วยจรรโลงจิตใจของผู้คนให้มีสุข สงบ และเกิดความสามัคคีของหมู่คณะได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน วัด และทุนวัฒนธรรมที่ปรากฏในชุมชนดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์งานพุทธศิลปกรรมในชุมชนดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อสร้างงานเครื่องสักการะล้านนาผ่านพุทธศิลปกรรมบำบัด ชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการประยุกต์และสร้างสรรค์ผลงานพุทธศิลปกรรมบำบัดด้วยเครื่องสักการะล้านนา

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คัดเลือกแบบเจาะจงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมเชิงบำบัด ดังนี้ 1. พระภิกษุสงฆ์ 2. คณะกรรมการวัด 3. นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา 4. ช่างฝีมือที่สร้างงานพุทธศิลปกรรม 5. คนในชุมชน รวมทั้งสิ้น 12 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสัมภาษณ์ การสร้างเครื่องมือวิจัย มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1. สำรวจหนังสือ รายงานการวิจัย ว่าด้วยงานเครื่องสักการะล้านนา และนำมาเป็นกระบวนการสร้างเครื่องมือวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่เกี่ยวข้องพุทธศิลปกรรมบำบัด 2. การนำข้อมูลความรู้ที่รวบรวมไว้มาสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัยทั้งแบบประเมินผลและประเด็นการวิจัยอื่น ๆ 3. การตรวจสอบความเที่ยงตรง เนื้อหาของเครื่องมือ และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะผู้วิจัย 4. ดำเนินการออกแบบเครื่องมือการวิจัยที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยพิจารณาจากการอธิบายตามทัศนะของผู้ให้ข้อมูล 5. การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 6. การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 7. การวิเคราะห์เครื่องมือก่อนนำไปใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 8. การนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ 1. การศึกษาองค์ความรู้ รูปแบบ และเทคนิควิธีการสร้างเครื่องสักการะล้านนาที่เป็นศิลปะประเพณีและศิลปะร่วมสมัย 2. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องสักการะล้านนา ได้แก่ นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปิน นายช่างหรือสล่า 3. การออกแบบเครื่องสักการะล้านนาประยุกต์สู่การเรียนรู้พุทธศิลปกรรมบำบัด 4. การนำเครื่องสักการะล้านนาที่สร้างสรรค์เสร็จแล้วไปสู่งานออกแบบเพื่อประโยชน์ใช้สอยด้านพุทธศิลปกรรมบำบัด 5. การจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้การสร้างเครื่องสักการะล้านนาร่วมสมัยเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สำคัญในรูปแบบพุทธศิลปกรรมบำบัด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analytic) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้ว ไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

วิเคราะห์ ข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารขั้นปฐมภูมิ (Primary Source) และเอกสารขั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) นำมาวิเคราะห์กับข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เมื่อผ่านกระบวนการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจะทำให้ได้ข้อมูลสรุป เพื่อปรับแก้ไขจนถูกต้อง ชัดเจนและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย

1. การศึกษาบริบทชุมชน วัด พุทธศิลปกรรม และทุนวัฒนธรรมที่ปรากฏในชุมชนดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ตำบลสุเทพเป็นเขตตำบลที่มีชื่อเสียงในด้านแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่ออันดับหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่แหล่งรวมอารยธรรมล้านนา เป็นที่ตั้งการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาอาชีวศึกษา และ มัธยมศึกษาที่ขึ้นชื่อของเชียงใหม่ นับว่าตำบลสุเทพมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต มีความสำคัญทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของคนเชียงใหม่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พื้นที่วิจัย คือ หมู่ที่ 9 บ้านดอยสุเทพ เป็นชุมชนดอยสุเทพพลาซ่า หมู่ที่ 9 บ้านดอยสุเทพ เป็นชุมชนดอยสุเทพพลาซ่า (ดอยอ้อยช้าง) ตามประวัติเชื่อกันว่าชื่อดอยสุเทพได้รับแรงจูงใจจากฤาษีวาสุเทพ นามว่า สุเทวะ ซึ่งตรงกับคำว่าสุเทพอันเป็นที่มาของชื่อดอยสูงแห่งนี้ ปัจจุบันเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาการสร้างงานศิลปะที่เรียกว่าเครื่องสักการะบูชาพระบรมธาตุดอยสุเทพ ในปี พ.ศ. 2516 กรมป่าไม้เสนอให้ป่าไม้นี้และป่าอื่นอีก 13 แห่งเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งที่ 24 ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2524 ปัจจุบันมีพื้นที่ประมาณ 261 ตารางกิโลเมตร เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาในด้านศิลปะบำบัดในการทำเครื่องสักการะบูชาพระบรมธาตุดอยสุเทพ

2. ศึกษาวิเคราะห์งานพุทธศิลปกรรมในชุมชนดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า งานพุทธศิลปกรรมในชุมชนดอยสุเทพ เครื่องสักการะเป็นหลักสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันของชุมชนดอยสุเทพ ถือว่าเครื่องสักการะเป็นสิ่งสำคัญและเป็นของสูงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาจึงทำให้ความหมายและหลักจริยธรรมของเครื่องสักการะแต่ละแห่งมีเหตุผลและเป็นปัจจัยที่ต้องประดิษฐ์อย่างประณีตบรรจง และการสอดแทรกจริยธรรมคำสอนในเครื่องสักการะ จึงทำให้เกิดผลงานศิลปกรรมเกี่ยวกับเครื่องสักการะพระบรมธาตุสุเทพของล้านนาเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ก็คือ ต้นดอก ตามคติธรรมและหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา การมีดวงจิตอันเป็นกุศล ผลบุญที่ได้กระทำเพื่อจะเกื้อกูลให้ไปเกิดในสุคติ ถ้าเป็นมนุษย์ก็จะได้เกิดในตระกูลที่ดี มั่งคั่งด้วยข้าวของเงินทอง จะมีความสุขตามที่ตนต้องการ ถ้าเป็นสวรรค์ก็เกิดในวิมานอันเต็มด้วยทิพยสมบัติ จะได้เป็นเทพบุตร เทพธิดา เสวยความสุขเป็นเวลานาน นอกจากนี้บางพวกบางเหล่ามีความคิดว่า หากได้นำสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปถวายเป็นเครื่องสักการบูชาก็จะช่วยให้ประสบโชคดี ทำมาค้าขายประสบผลสำเร็จมีความเจริญรุ่งเรืองบางกลุ่มก็ตั้งความปรารถนาให้มียศบรรดาศักดิ์ มีข้าวของและบริวารมากมาย

เครื่องสักการะบูชาทั้งหลายจึงเกิดขึ้นจากเจตนาและความคิดของแต่ละบุคคลที่จัดทำขึ้น เพื่อสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิที่ตนเองเคารพเลื่อมใส จึงทำให้เกิดศาสนสถาน ศาสนวัตถุมากมาย เครื่องสักการะล้านนาเครื่องหมายของการเคารพสูงสุดของชาวล้านนาโดยที่เครื่องสักการะบูชาของชาวล้านนามีสิ่งของหลัก คือ ต้นดอก ข้าวตอก ดอกไม้และธูปเทียน และเครื่องสักการะอื่น ๆ

3. การสร้างงานเครื่องสักการะล้านนาผ่านพุทธศิลปกรรมบำบัด ชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ศรัทธาในรูปแบบของชาวล้านนา มีเอกลักษณ์เฉพาะ เนื่องจากผสมผสานศรัทธาความเชื่อแบบดั่งเดิม มาสู่ความเชื่อในพระพุทธศาสนาก่อเกิดเป็นวิถีแห่งวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีรูปแบบเฉพาะของล้านนา การสร้างงานเครื่องสักการะล้านนาผ่านพุทธศิลปกรรมบำบัด ชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ การใช้พุทธศิลปกรรมในการสร้างความสุขให้กับชุมชน เชื่อได้ว่าคนในชุมชนดอยสุเทพมีความเคารพนับถือในพระรัตนตรัย และเชื่อในคำสอนพระพุทธศาสนาเรื่องบุญบาป โดยบุญเป็นความรู้สึกสุขในการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง การที่ผู้คนในชุมชนได้มีโอกาสร่วมสร้างงานพุทธศิลปกรรมกับพระสงฆ์ในวัด จึงนับเป็นการสั่งสมบุญอย่างหนึ่ง คือ เป็นการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นกับตนเองและชุมชนด้วยการร่วมสร้างงานพุทธศิลปกรรม ประเภทของงานพุทธศิลปกรรมที่เชื่อว่าสามารถสร้างความสุขให้กับผู้คนในชุมชนได้ คือ การสร้างต้นดอก โดยผ่านงานช่างฝีมือ และเลือกพื้นที่ในชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างเศรษฐกิจชุมชน ภายใต้ร่มเงาแห่งบวรพระพุทธศาสนา คือ พระธาตุดอยสุเทพที่ผู้คนให้ความเคารพนับถือศรัทธามาจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย 1. กระบวนการคิดสร้างสรรค์เครื่องสักการะต้นดอก การจัดการท่าทางที่เหมาะสม การจัดวางอุปกรณ์ และเลือกสรรวัสดุต่าง ๆ อย่างประณีต 2. การออกแบบเครื่องสักการะต้นดอก ด้วยความสามารถทางฝีมือสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะ และอารมณ์ของมนุษย์ 3. การวางลวดลายเครื่องสักการะต้นดอก ทำลวดลายที่ง่าย ๆ สวยงามแบบท้องถิ่นล้านนา 4. การทำการขึ้นรูปเครื่องสักการะต้นดอก การจัดวางชิ้นส่วนแต่ละชิ้นในทางพุทธศิลปกรรมเครื่องบูชาตามลายที่ประดิษฐ์ขึ้น 5. การตกแต่งเครื่องสักการะต้นดอก เลือกใช้ดอกไม้ที่หาได้ง่ายในจากท้องถิ่น ออกดอกตามฤดูกาล

ภาพที่ 1 เครื่องสักการะพระธาตุดอยสุเทพ คือ ต้นดอก

อภิปรายผลการวิจัย

1. บริบทชุมชน วัด พุทธศิลปกรรม และทุนวัฒนธรรมที่ปรากฏในชุมชนดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ คือ หมู่ที่ 9 บ้านดอยสุเทพ เป็นชุมชนดอยสุเทพพลาซ่า (ดอยอ้อยช้าง) ตามประวัติเชื่อกันว่าชื่อดอยสุเทพได้รับแรงจูงใจจากฤาษีวาสุเทพ นามว่า สุเทวะ ซึ่งตรงกับคำว่าสุเทพอันเป็นที่มาของชื่อดอยสูงแห่งนี้ ปัจจุบันเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาการสร้างงานศิลปะที่เรียกว่าเครื่องสักการะบูชาพระบรมธาตุดอยสุเทพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธีรสุตพจน์ (สง่า ธีรสัวโร) และพัลลภ หารุคำจา (2560) ที่ศึกษาองค์ประกอบพุทธสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าความเชื่อมโยงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ สังคมล้านนาให้ความสำคัญกับการบูชาพระธาตุสำคัญ การบูรณปฏิสังขรณ์วัดที่มีพระธาตุ และพื้นที่ทางโบราณคดีซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในอำเภอเมือง เช่น วัดพระสิงห์ วัดสวนดอก วัดศรีโสดา วัดผาลาด วัดพระธาตุดอยสุเทพ เป็นต้น โดยร่วมกันสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของชาวล้านนา เช่น ประเพณีแห่น้ำสรงพระธาตุดอยสุเทพฯ ประเพณีใส่ขันดอกเพื่อบูชาเสาอินทขีลวัดเจดีย์หลวง เพื่อให้เกิดความรู้สึกหวงแหน และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่สืบไป ด้านแนวคิดทางพุทธสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่าคติการสร้างพุทธสถาปัตยกรรมล้านนาในยุคแรก นับแต่สมัยหริภุญชัยเป็นการสร้างด้วยความศรัทธาต่อพระรัตนตรัย เพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนา และเพื่อประโยชน์ใช้สอยในกิจกรรมทางศาสนา ภายหลังคติในการสร้างจะมีลักษณะผสมกับความเชื่อท้องถิ่นและอำนาจเหนือธรรมชาติ คุณค่าของสถาปัตยกรรมมีคุณค่า 3 ประการ ได้แก่ 1. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย 2. คุณค่าด้านความมั่นคง 3. และคุณค่าด้านความพึงพอใจ สำหรับภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของวัดกำหนดเขตทางพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1. พื้นที่ทางกายภาพ ได้แก่ เขตพุทธาวาส สังฆาวาส และธรณีสงฆ์ 2. พื้นที่ทางสังคม ได้แก่ บริเวณที่ชุมชน สังคม ส่วนราชการจะเข้าไปใช้สอยประโยชน์ เพื่อการปฏิสังสรรค์กันหรือเพื่อกิจกรรมนันทนาการตามประเพณี และ 3. พื้นที่ทางจิตวิญญาณ ได้แก่ เขตที่กำหนดเพื่อการส่งเสริม และสนับสนุนการปฏิบัติธรรม รักษาศีล ฝึกสติ สมาธิ และเจริญปัญญา ซึ่งเป็นพื้นที่แห่งการเว้นชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และงานวิจัยของธรรญชนก คำแก้ว (2555) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเภทโบราณสถาน : กรณีศึกษา พระอารามหลวงในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา ความมีเอกลักษณ์และความสวยงามของวัด และสถาปัตยกรรมต่าง ๆ เช่น อุโบสถ เจดีย์ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ การรักษาความปลอดภัย และความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง โดยนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากขึ้น หากทางวัดมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการรักษาโบราณสถานและสภาพแวดล้อมภายในวัดให้อยู่ในสภาพดีสวยงาม และสะอาดเรียบร้อย

2. วิเคราะห์งานพุทธศิลปกรรมในชุมชนดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องสักการะเป็นสิ่งสำคัญในศาสนพิธีและเป็นของสูงประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มีนัยความหมายเชิงคุณธรรม สร้างหลักจริยธรรม มีเหตุผล สอดแทรกจริยธรรม และมีการประดิษฐ์อย่างประณีตบรรจง เครื่องสักการะพระบรมธาตุสุเทพของล้านนาเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ต้นดอก ซึ่งแสดงให้เห็นคุณค่าทางทุนวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูภัทรจิตตาภรณ์ (ประสิทธิ์ ภทฺรจิตฺโต) และคณะ (2561) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเครื่องสักการะหรือเครื่องประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดและหลักปฏิบัติเครื่องสักการะและเครื่องประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงใต้มีแนวคิดสักการะบูชาคติชนวิทยาภูมิปัญญา และแนวคิดการจัดการวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนาที่จะนำเครื่องสักการะต่าง ๆ มาใช้เป็นแนวทางในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา สื่อคุณค่าเครื่องสักการะหรือเครื่องประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือการสืบทอดความเชื่อ ประเพณีและการประกอบพิธีกรรมในด้านของเครื่องสักการะมีคุณค่าทางด้านจิตใจ และส่งเสริมให้รู้จักหลักการใช้เครื่องสักการะทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องตามพุทธบัญญัติ และนำคุณค่ามาสู่สังคมไทยได้อย่างกว้างขวางผ่านประเพณี ได้แก่ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีแห่กระธูป และประเพณีแห่นาคช้าง สะท้อนให้เห็นถึงความงดงาม ศรัทธา และเคารพ วิเคราะห์เครื่องสักการะหรือเครื่องประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาต่อวิถีชีวิตและประเพณีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเครื่องสักการะทางพระพุทธศาสนาได้รับการสืบทอดมาตลอดปัจจุบัน มีเปลี่ยนแปลงไปในส่วนของสิ่งประดิษฐ์ที่เน้นหาง่ายในท้องถิ่น และบางอย่างต้องใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งนี้การประกอบพิธีกรรม เครื่องสักการะยังเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยของศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน ผลการวิจัยพบว่า เกิดขึ้นโดยหากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดกับประวัติศาสตร์และความรู้ดั้งเดิมที่เป็นรากฐานของตน ก่อให้เกิดความเข้าใจ การตัดสินใจได้เอง ความมั่นใจ ความภูมิใจและความมีเกียรติภูมิ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวก และหากชุมชนเกิดความคุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น การยอมรับการปรับตัวต่อพฤติกรรมภายในชุมชนได้ ความพอใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนมาก หากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดกับความรู้ใหม่ภายนอกชุมชน ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ การตัดสินใจเองไม่ได้ ความไม่มั่นใจ ความไม่ภูมิใจและขาดเกียรติภูมิจะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบ และหากชุมชนเกิดความไม่คุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่น การวางเฉย การปรับตัวไม่ได้ต่อพฤติกรรมภายในชุมชน ความไม่พอใจและความไม่รู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง

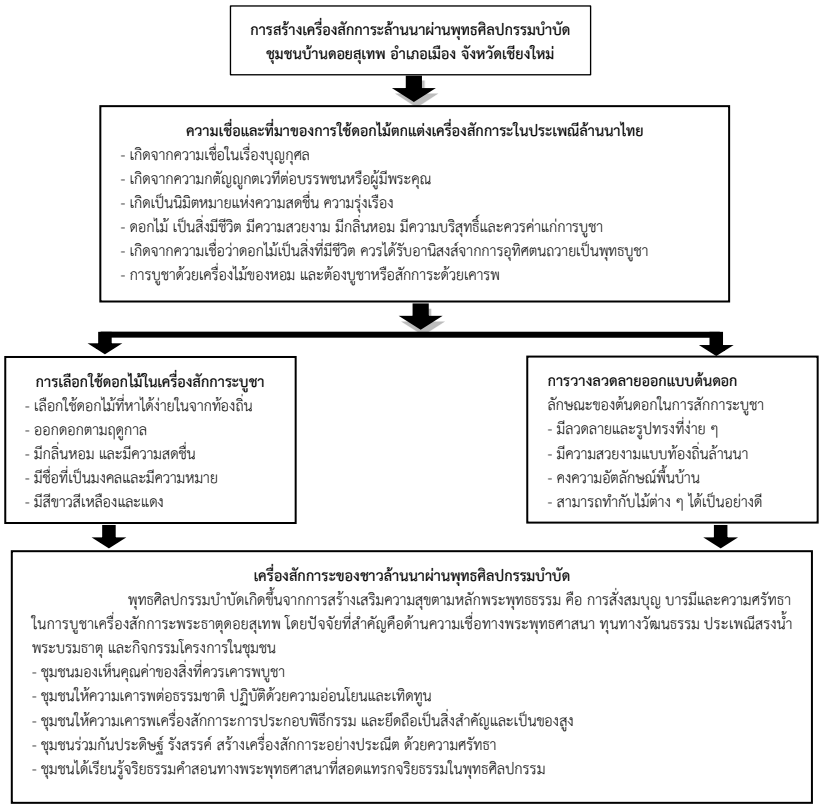
คุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชนพบว่า คุณค่าศิลปกรรมส่งผลต่อการสร้างทัศนคติต่อตนเองพร้อมกันกับความผูกพันกับชุมชนและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเหตุผล หากเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวกจะเกิดความผูกพันกับชุมชนมาก แต่ถ้าเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบจะเกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย และงานวิจัยของพระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์ (อาทิตย์ อธิปญฺโญ) และคณะ (2565) ศึกษาการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อการเรียนรู้งานสร้างสรรค์ทางศิลปะ ผลการศึกษาพบว่า การออกแบบลายภาพทัศนศิลป์ในการพัฒนาเป็นอาชีพของชาวบ้านในชุมชน โดยใช้ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดท่าข้าม (ชัยชนะ) เพื่อถ่ายทอดคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และประเพณีวิถีชีวิต 12 เดือน ภาพมงคล 108 ภาพ ปีนักษัตรสู่การออกแบบองค์ประกอบศิลป์ในงานหัตถกรรม บรรจุภัณฑ์ สัญลักษณ์ และโปสเตอร์แสดงสินค้า การจัดกิจกรรม แกะลายคำในการเรียนรู้ด้านศิลปศึกษาแก่เยาวชน ชาวบ้าน และประชาชนเพื่อการบริการวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านศิลปศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ และการพัฒนาเครือข่ายด้านศิลปศึกษาสู่ชุมชน การพัฒนาแผนการท่องเที่ยวในการสืบสานศิลปะพื้นถิ่น ตามหลักภูมิทัศน์วัฒนธรรม โดยการสร้างภูมิสารสนเทศการท่องเที่ยวในอำเภอฮอด เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระบบสืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และสิ่งอำนวยความสะดวก ในระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

3. การสร้างงานเครื่องสักการะล้านนาผ่านพุทธศิลปกรรมบำบัด ชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย กระบวนการคิดสร้างสรรค์เครื่องสักการะข้าวตอก การออกแบบเครื่องสักการะข้าวตอก การวางลวดลายเครื่องสักการะข้าวตอก การทำการขึ้นรูปเครื่องสักการะข้าวตอก การตกแต่งเครื่องสักการะข้าวตอก สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติพร สะสม (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์เครื่องสักการะเพื่อเป็นพุทธบูชาของล้านนา จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาของเครื่องสักการะที่ใช้ในการสักการะเพื่อเป็นพุทธบูชาของล้านนา คือ 8 จังหวัดของภาคเหนือตอนบน พบว่า เครื่องสักการะล้านนาเข้ามาพร้อมกับพระพุทธศาสนาที่มาจากประเทศอินเดีย ด้วยประชาชนในล้านนามีความเชื่อความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแสดงถึงความเคารพนอบน้อมต่อพระพุทธศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บรรพบุรุษ ครูบาอาจารย์ หรือผู้ที่อาวุโสกว่า จึงได้มีความคิดประดิษฐ์และสรรหาเครื่องสักการะแตกต่างกัน โดยมีดอกไม้ เทียน ธูป หมากสุ่ม พลูสุ่ม หมากเบ็ง ต้นผึ้ง พุ่มดอก สวยดอก ต้นเทียน บางพื้นที่ มีเครื่องสัตตภัณฑ์และตุง ดอกบัว หรือดาวเรือง องค์ความรู้และหลักพุทธจริยธรรมของเครื่องสักการะเพื่อเป็นพุทธบูชาของล้านนา พบว่า ในจังหวัดล้านนาการดำเนินชีวิตตามศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ที่เป็นไปตามหลักของศีล สมาธิ และปัญญา โดยหลักพุทธจริยธรรม 3 ระดับ คือ ขั้นมูลฐาน ขั้นกลาง ขั้นสูง 1. พุทธจริยธรรมขั้นมูลฐาน หลักธรรมขั้นนี้มีอยู่ 2 ขั้น คือ ขั้นหยาบ เป็นลักษณะที่ต้องงดเว้น ด้วยการไม่ประพฤติผิดทางกาย และวาจา เรียกว่า เบญจศีล อีกขั้นหนึ่ง คือขั้นละเอียดที่ประณีตมากขึ้นกว่าเดิม

เป็นลักษณะทางใจ 5 อย่างเรียกว่า เบญจธรรม มาคู่กัน 2. พุทธจริยธรรมขั้นกลาง จริยธรรมขั้นนี้เป็นหลักปฏิบัติที่สูงขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 ประการ หมายถึง ทางแห่งการกระทำความดี หรือทางไปสู่ความเจริญ และสันติสุข หรือสุคติ จริยธรรมระดับนี้จะช่วยยกฐานะความดีของมนุษย์ให้สูงขึ้น ประณีตขึ้นตามลำดับ แบ่งออกเป็น 3 ทางตามโครงสร้างของพฤติกรรมของมนุษย์ 3. พุทธจริยธรรมขั้นสูงหลักจริยธรรมนี้ เป็นหลักเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาผู้ปฏิบัติจะต้องอาศัยปัญญาบารมีและความมุ่งมั่นพยายามอย่างแรงกล้าจึงจะสำเร็จเรียกว่าอริยมรรค หรือมัชฌิมาปฏิปทา และงานวิจัยของสายอักษร รักคง (2562) ศึกษาเรื่อง จิตวิญญาณแห่งความเป็นไทยผ่านภาพลักษณ์ทางศิลปะบำบัดจิต ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเองร่วมกับการศึกษาหลักการของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ร่วมกับแนวทางศิลปะบำบัดทั้งในด้านแนวความคิด รูปแบบ และการใช้สัญลักษณ์ในผลงานที่มุ่งเน้นถึงการสร้างกลไกที่ช่วยให้จิตใจกลับสู่สภาวะสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับศิลปะแมนดาลา ที่มีแนวคิดในการใช้มโนจิตควบคู่สมาธิและการภาวนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจ พร้อมกับการสำรวจสภาวะของจิตที่พิจารณาตนเองในทุกขณะผ่านลวดลายไทยประยุกต์ที่ประณีตบรรจง ใช้สมาธิที่จดจ่อ สงบนิ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยบำบัดอารมณ์ในด้านลบ ให้มีสติอยู่กับปัจจุบันขณะเพื่อพิจารณาตนเอง และยอมรับความจริงอย่างเข้าใจ ที่ต้องดำเนินไปด้วยกันเปรียบเสมือนการปลดปล่อยความทุกข์ของผู้สร้างสรรค์ให้หลุดพ้นจากปัญหาด้วยความเข้าใจ และงานวิจัยของสุชัย สิริรวีกูล และคณะ (2566) ศึกษาเรื่อง พุทธศิลปกรรมบำบัด: สร้างสรรค์ลวดลายพุทธศิลปกรรมล้านนาสู่ชุมชนวัดสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า 1. ลวดลายที่นำมาประดับตกแต่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ลวดลายที่ได้รับอิทธิพลจากช่างหลวงส่วนกลาง ลายในกลุ่มนี้ ได้แก่ ลวดลายที่เป็นลายกนกต่าง ๆ ส่วนลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เด่นชัดบ่งบอกถึงศิลปกรรมล้านนาโดยแท้ คือ เป็นลักษณ์ลวดลายกึ่งธรรมชาติ กึ่งประดิษฐ์ ซึ่งเป็นวิธีการของจิตรกรรมไทยแบบประเพณีผสมผสานกับแบบไทยใหญ่หรือพม่าคือลวดลายดอกบัวแบบฟันยักษ์ 2. ลวดลายพุทธศิลปกรรมล้านนายังเกี่ยวข้องในด้านสำนึกทางประวัติศาสตร์ของชุมชน มีความเหมาะสมและสอดคล้องและเป็นที่ยอมรับในทุก ๆ ด้านของทั้งสมาชิก ผลงานลวดลายทางพุทธศิลปกรรมล้านนาที่นำไปใช้สู่ชุมชนบ้านสามขา จะเกิดประสิทธิผลสูงสุดในการใช้เป็นหลักการบำบัดบรรเทาทุกข์แก่สมาชิกชุมชน 3. วิธีบูรณาการสร้างสรรค์ลวดลายพุทธศิลปกรรมล้านนา ในด้านการบำบัดในการสร้างเสริมความสุขตามหลักพระพุทธธรรม คือ การสั่งสมบุญ บารมีและความศรัทธาในการบูชาเครื่องสักการะพระธาตุดอยสุเทพ โดยปัจจัยที่สำคัญ คือ ด้านความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ทุนทางวัฒนธรรม ประเพณีสรงน้ำพระบรมธาตุ และกิจกรรมโครงการในชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

งานพุทธศิลปกรรมบำบัดนี้เกี่ยวกับเครื่องสักการะล้านนาบูชาพระบรมธาตุดอยสุเทพ ชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวได้ว่าบริบทชุมชน วัด พุทธศิลปกรรม และทุนวัฒนธรรมที่ปรากฏในชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีต้นทุนอย่างมาก มีพื้นที่ที่เหมาะแก่ทำเครื่องสักการะ มีวัสดุอุปกรณ์จากธรรมชาติพร้อม ซึ่งทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกชุมชนบ้านดอยสุเทพผ่านพุทธศิลปกรรมบำบัด บูรณาการศาสตร์และศิลป์สู่ชุมชน มีเป้าหมายเพื่อนำพุทธศิลปกรรมบำบัดไปสร้างความสุขให้กับผู้คนในชุมชน สรุปความรู้จากกระบวนการการสร้างเครื่องสักการะล้านนาผ่านพุทธศิลปกรรมบำบัด ชุมชนบ้านดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการสร้างและพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมของทุกภาคส่วนให้เห็นความสำคัญของความเป็นอัตลักษณ์ล้านนาจากเครื่องสักการะล้านนาเพื่อให้ทุกภาคส่วนดำเนินการไปได้อย่างสอดคล้องและต่อเนื่อง

2. ควรมีการบรรจุองค์ความรู้ด้านคุณค่าของเครื่องสักการะล้านนาที่ไม่ใช่เฉพาะผู้เรียนด้านพุทธศิลป์เท่านั้น แต่สามารถปลูกฝังให้เกิดความรู้รักษ์ภูมิปัญญา ตั้งแต่ระดับปฐมวัยเพื่อเป็นการสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของอัตลักษณ์เครื่องสักการะล้านนา

3. ควรมีกิจกรรมที่เผยแพร่องค์ความรู้ให้ทั้งกลุ่มผู้สอน ผู้สืบสานและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ไม่เฉพาะเป็นความรู้ในเรื่องของงานพุทธศิลป์เท่านั้น แต่เป็นการแสดงให้เห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ของเครื่องสักการะล้านนาทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม เพราะคุณค่าของเครื่องสักการะล้านนามิใช่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการสืบสานงานศิลป์เท่านั้นแต่ยังสะท้อนแนวคิดในวิถีของการพัฒนาคน สังคมและประเทศชาติได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการปลูกฝังค่านิยม จิตสำนึกในการรักษาและหวงแหนวัฒนธรรมมรดกของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมและประเพณีของเครื่องสักการะล้านนา

2. บุคลากรและองค์กรในท้องถิ่นควรร่วมมือในการอนุรักษ์และให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมและประเพณีโบราณและโบราณวัตถุในท้องถิ่นของตน เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษาค้นคว้า

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมแห่งชาติและส่วนราชการในท้องถิ่น ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มช่างในแต่ละท้องถิ่นเพื่อที่จะสามารถติดต่อประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เรียนรู้ร่วมกัน เพื่อประโยชน์ต่อการรักษารูปแบบของเครื่องสักการะล้านนาในแต่ละภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

ชัปนะ ปิ่นเงิน. (2552). *จักกวาฬทีปนี : ต้นแบบทางความคิดพุทธลักษณ์ล้านนา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ฐิติพร สะสม. (2561). *ศึกษาวิเคราะห์เครื่องสักการะเพื่อเป็นพุทธบูชาของล้านนา จังหวัดน่าน* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธรรญชนก คำแก้ว (2555) . *การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเภทโบราณสถาน : กรณีศึกษา พระอารามหลวงในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

บุญชู โรจนเสถียร. (2548). *ตำนานสถาปัตยกรรมไทย 2*. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ กรุงเทพ (1984) จำกัด.

ปัญญา เทพสิงห์. (2548). *ศิลปะเอเชีย*. กรุงเทพฯ: บริษัทแอคทีฟ พริ้นท์ จำกัด.

พระครูธีรสุตพจน์ (สง่า ธีรสัวโร) และพัลลภ หารุคำจา. (2560). *การศึกษาองค์ประกอบพุทธสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดในอำเภอเมืองเชียงใหม่* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูภัทรจิตตาภรณ์ (ประสิทธิ์ ภทฺรจิตฺโต) และคณะ (2561). *การศึกษาเครื่องสักการะหรือเครื่องประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงใต้* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์ (อาทิตย์ อธิปญฺโญ). และคณะ (2565). *การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อการเรียนรู้งานสร้างสรรค์ทางศิลปะ* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

สงวน รอดสุข. (2533). *พุทธศิลป์สุโขทัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สรัสวดี อ๋องสกุล. (2529). *ประวัติศาสตร์ล้านนา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สายอักษร รักคง. (2564). *จิตวิญญาณแห่งความเป็นไทยผ่านภาพลักษณ์ทางศิลปะบำบัดจิต* (วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์). นครปฐม: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

สุชัย สิริรวีกูล และคณะ. (2566). พุทธศิลปกรรมบำบัด : สร้างสรรค์ลวดลายพุทธศิลปกรรมล้านนาสู่ชุมชนวัดสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 12(3), 79-98.

อุดม เชยกีวงศ์. (2550). *พระเจ้ามังรายมหาราช (พญามังรายมหาราช)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา.

ความฉลาดทางดิจิทัลของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*

DIGITAL INTELLIGENCE QUOTIENT (DQ) OF TEACHERS AT SAMSENWITTAYALAI SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 1

บรรพต คงตรง, สุชาดา นันทะไชย, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ
Banpot Kongtrong, Suchada Nanthachai, Prompilai Buasuwan
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: Banpot.ko@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับความฉลาดทางดิจิทัลของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย และ 2. เปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลโดยจำแนกตาม เพศ เจเนอร์เรชั่น วุฒิการศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 106 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นตัวแบ่งชั้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีแบบอิสระ และสถิติทดสอบความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความฉลาดทางดิจิทัลของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นลำดับแรก คือทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม เพศหญิงมีระดับความฉลาดทางดิจิทัลในทักษะการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเองสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเจเนอร์เรชั่น Baby Boomer มีระดับความฉลาดทางดิจิทัลในทักษะการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเองสูงกว่าเจเนอเรชั่น X อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความฉลาดทางดิจิทัล; ครูมัธยมศึกษา; โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย

*Received May 9, 2023; Revised June 21, 2023; Accepted June 27, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of digital intelligence of Samsenwittayalai school teachers. and 2. To compare digital intelligence by gender, generation, educational background, and subject group. The sample group consisted of 106 teachers in the academic year 2022, determined the sample size using Krejcie and Morgan tables. Statistics used to analyze the data included frequency, percentage, average, standard deviation, independent t-test and One-Way ANOVA.

The research results were found that the level of digital intelligence of teachers, by overall, was at a high level. The skills with the highest average was the ethical use of technology. Females had the digital intelligence in their identity preservation skills than males at statistically significant level of 0.05. In addition, the generation of Baby Boomer had a higher level of digital intelligence in their identity preservation skills than the Generation X with statistically significant level of 0.05.

Keywords: Digital Intelligence Quotient; Secondary School Teacher; Samsenwittayalai School

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัล ซึ่งโลกมีการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและพัฒนาอย่างรวดเร็ว สังคมไทยในปัจจุบันนี้กลายเป็นสังคมดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ภาครัฐได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีส่วนการพัฒนาประเทศและพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการปฏิรูปประเทศไทยไปสู่ดิจิทัลไทยแลนด์ (Digital Thailand) จึงทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของประชากรในปัจจุบันมากขึ้น และด้วยการติดต่อสื่อสารที่มีความสะดวก รวดเร็วมากขึ้นทำให้ทุกคนมีชีวิตติดอยู่กับสังคมออนไลน์สังคมดิจิทัลตลอดเวลา ซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนยุคใหม่ที่เติบโตมาพร้อมกับอุปกรณ์ไอทีต่าง ๆ ที่ทันสมัย ได้มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และรับข่าวสารอย่างรวดเร็ว (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565) การมีเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียตามมา เป้าหมายหนึ่งของการนำพาประเทศไทยไปสู่ดิจิทัลไทยแลนด์คือการส่งเสริมให้คนไทยมีทักษะด้านดิจิทัล (Digital Skills)

นอกจากทักษะด้านดิจิทัล (Digital Skills) จะเป็นทักษะที่จำเป็นในโลกปัจจุบันแล้ว ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient) หรือ DQ เป็นสิ่งจำเป็นควบคู่กัน

เนื่องด้วยความฉลาดทางดิจิทัลช่วยเพิ่มขีดความสามารถการดำรงชีวิต การศึกษา เกิดความเข้าใจประโยชน์ และโทษของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งความฉลาดทางดิจิทัล คือ กลุ่มของความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ ที่จะทำให้เราสามารถเผชิญกับความท้าทายของชีวิตที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัลได้ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกดิจิทัลนี้ได้ ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และค่านิยมที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกของโลกออนไลน์ อีกนัยหนึ่ง คือ ทักษะการใช้สื่อและการเข้าสังคมในโลกออนไลน์ (เพ็ญนภา ศรวาปี, 2563) ทั้งนี้ความฉลาดทางดิจิทัลเป็นผลจากศึกษาและพัฒนาของ DQ institute ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ ทั่วโลกประสานความร่วมมือกับ World Economic Forum ที่มีเป้าหมายให้เด็ก ๆ ทุกประเทศได้รับการศึกษาด้านทักษะพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ที่มีคุณภาพและใช้ชีวิตบนโลกออนไลน์อย่างปลอดภัยด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ (สรานนท์ อินทนนท์, 2563) ทักษะ 8 ด้านของความฉลาดทางดิจิทัลในระดับพลเมืองดิจิทัลเป็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อในรูปแบบที่ปลอดภัย รับผิดชอบและมีจริยธรรม สรานนท์ อินทนนท์, (2563) ได้แบ่งทักษะความฉลาดทางดิจิทัลตาม DQ Framework ของ World Economic Forum ในปี ค.ศ. 2018 ออกเป็น 8 ด้าน ประกอบด้วย 1. ทักษะการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเอง (Digital Citizen Identity) 2. ทักษะการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) 3. ทักษะการรับมือการคุกคามบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) 4. ทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cybersecurity Management) 5. ทักษะการจัดการความเป็นส่วนตัว (Privacy Management) 6. ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) 7. ทักษะการบริหารจัดการข้อมูลและร่องรอยทางดิจิทัล (Digital Footprint) และ 8. ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy)

จากการสำรวจสถานการณ์เด็กไทยกับภัยออนไลน์ ปี พ.ศ. 2562 โดยศูนย์ประสานงานส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ หรือ COPAT (Child Online Protection Action Thailand) ร่วมกับมูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย (2562) ที่พบว่าเยาวชนส่วนมากใช้อินเทอร์เน็ต 6-10 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งการใช้อินเทอร์เน็ตและการเล่นเกมออนไลน์มากเกินไป จะส่งผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมา มีความเสี่ยงต่อภัยออนไลน์ในหลากหลายรูปแบบและยังขาดทักษะความสามารถในการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยในโลกดิจิทัล จะเห็นว่าความฉลาดดิจิทัลในระดับพลเมืองดิจิทัลเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับเยาวชนในการสื่อสารในโลกออนไลน์เป็นอย่างยิ่ง และถ้าเด็กและเยาวชนมีทักษะความฉลาดทางดิจิทัล จะกลายเป็นพลเมือง 4.0 หรือพลเมืองดิจิทัลได้อย่างสมบูรณ์ (Yuhyun, 2019)

ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะความฉลาดทางดิจิทัล ทั้ง 8 ประการ มีความสามารถในใช้อินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการ ควบคุม กำกับตน รู้ผิดรู้ถูก และรู้เท่าทัน เป็นบรรทัดฐานในการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม เรียนรู้ที่จะใช้

เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดและปลอดภัย (ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล, 2562) สามารถรับมือกับผู้เรียนยุคดิจิทัลนี้ได้ พร้อมจะเป็นต้นแบบ และสามารถสอดแทรกความรู้แนวทางการพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลให้กับผู้เรียนในห้องเรียนได้ เพื่อที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป (นิตยา นาคอินทร์ และคณะ, 2563) เรียกได้ว่าผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะเหล่านี้ติดตัวให้กับเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่มากที่สุดคือครู ดังนั้นครูผู้สอนต้องส่งเสริมและพัฒนาทักษะเหล่านี้ติดตัวให้กับเด็ก และเยาวชนเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันตนเองในยุคดิจิทัลต่อไป (Yuhyun, 2019)

จากเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ซึ่งโรงเรียนสามเสนวิทยาลัยเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษใจกลางกรุงเทพมหานคร มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้งานแอพพลิเคชั่นที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และการใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ในทุกภาคเรียน แต่เนื่องด้วยพันธกิจของโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนั้นครูจะต้องมีทักษะความฉลาดทางดิจิทัลร่วมด้วย เพื่อเป็นต้นแบบและสามารถถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นแห่งศตวรรษที่ 21 ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2564) ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ได้เสนอผู้บริหารโรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของครูในส่วนที่ขาดหายไป จนสามารถเป็นพลเมืองดิจิทัลได้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน และมีทักษะการใช้สื่อออนไลน์และการเข้าสังคมในโลกออนไลน์อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบและมีจริยธรรม ในฐานะสมาชิกในของโลกออนไลน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางดิจิทัลของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลโดยจำแนกตาม เพศ เจเนอร์เรชั่น วุฒิการศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามสำรวจระดับทักษะความฉลาดทางดิจิทัล

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 141 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิจัย ได้แก่ คือ ครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย จำนวน 106 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970) ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นตัวแบ่งชั้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ (ชาย, หญิง) เจเนอร์เรชั่น (Gen-B Gen-X Gen-Y Gen-Z) วุฒิการศึกษา (ปริญญาตรี ปริญญาโทหรือสูงกว่า) และกลุ่มสาระการเรียนรู้ (8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 1 กลุ่มกิจกรรมแนะแนว) และตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวทางของ Likert Scale เกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัลทั้ง 8 ทักษะ ได้แก่ 1. ทักษะการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเอง 2. ทักษะการจัดสรรเวลาหน้าจอ 3. ทักษะการรับมือการคุกคามบนโลกออนไลน์ 4. ทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ 5. ทักษะการจัดการความเป็นส่วนตัว 6. ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี 7. ทักษะการบริหารจัดการข้อมูลและร่องรอยทางดิจิทัล และ 8. ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ตรวจหาคุณภาพของเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) เท่ากับ 1.00

4.2 ทดลองเก็บข้อมูล (Try Out) แบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

4.3 แจกแบบสอบถามให้กับครูตามกลุ่มตัวอย่างเท่ากับจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในระยะเวลา 1 เดือน (เดือนมีนาคม พ.ศ. 2566) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนั้นนำไปวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์ โดยมีเกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) แล้วนำเสนอในรูปตารางและความเรียงตามส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ เจเนอร์เรชั่น วุฒิการศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้วยวิธีทางสถิติ ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์เกี่ยวกับระดับทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของครูทั้ง 8 ทักษะในภาพรวม และวิเคราะห์ระดับทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของครูในแต่ละทักษะจำแนกตามเพศ เจเนอร์เรชั่น วุฒิการศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความฉลาดทางดิจิทัลตามเพศและวุฒิการศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบทีอิสระ (Independent Sample t-test) และวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความฉลาดทางดิจิทัลตามเจเนอร์เรชั่น และกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างรายคู่ (Post Hoc) โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความฉลาดทางดิจิทัลของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ระดับความฉลาดทางดิจิทัลของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย

ทักษะ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ทักษะการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเอง	4.38	0.76	มาก	4
2. ทักษะการจัดสรรเวลาหน้าจอ	4.08	0.80	มาก	8
3. ทักษะการรับมือการคุกคามบนโลกออนไลน์	4.24	0.80	มาก	6
4. ทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์	4.15	0.79	มาก	7
5. ทักษะการจัดการความเป็นส่วนตัว	4.46	0.65	มาก	2
6. ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี	4.41	0.61	มาก	3
7. ทักษะการบริหารจัดการข้อมูลและร่องรอยทางดิจิทัล	4.36	0.65	มาก	5
8. ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม	4.46	0.63	มาก	1
รวมเฉลี่ย	**4.32**	**0.71**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความฉลาดทางดิจิทัลของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพิจารณารายทักษะจะพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 8 ทักษะ เช่นเดียวกัน โดยที่ทักษะที่ 8 การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ทักษะที่ 5 การจัดการความเป็นส่วนตัว และต่ำสุดคือ ทักษะที่ 2 การจัดสรรเวลาหน้าจอ

2. การเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลทั้ง 8 ทักษะ โดยภาพรวม จำแนกตาม เพศ เจเนอร์เรชั่น วุฒิการศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศ และวุฒิการศึกษา ระดับความฉลาดทางดิจิทัลอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เมื่อจำแนกตามเจเนอร์เรชั่นพบว่า Gen-B มีระดับความฉลาดทางดิจิทัลในระดับมากที่สุด ส่วน Gen-Y Gen-Z และ Gen-X มีระดับความฉลาดทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่า ทุกกลุ่มมีระดับความฉลาดทางดิจิทัล

ในระดับมาก ยกเว้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ การงานอาชีพ และสุขศึกษาและพลศึกษาที่มีระดับความฉลาดทางดิจิทัลในระดับมากที่สุด

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความฉลาดทางดิจิทัลในแต่ละทักษะจำแนกตามวุฒิการศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศและเจเนอร์เรชั่น พบว่า ทักษะที่ 2-8 ไม่แตกต่างกัน ส่วนทักษะที่ 1 ได้ผลดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความฉลาดทางดิจิทัลจำแนกตามเพศ

ทักษะ	เพศชาย		เพศหญิง		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ทักษะการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเอง	4.36	0.54	4.57	0.44	**-2.093***	0.039

*P≤ .05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวรายคู่ของความฉลาดทางดิจิทัลจำแนกตามเจเนอร์เรชั่น

ทักษะ	เจเนอร์เรชั่น	$\bar{X}$	Gen-B	Gen-X	Gen-Y	Gen-Z
1. ทักษะการรักษาอัตลักษณ์ที่ดี	Gen-B	4.89		**0.57***	0.41	0.36
	Gen-X	4.32			-0.16	-0.30
	Gen-Y	4.48				-0.13
	Gen-Z	4.61				

*P≤ .05

จากตารางที่ 2-3 พบว่า เพศหญิง มีระดับค่าเฉลี่ยของความฉลาดทางดิจิทัลในทักษะที่ 1 การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเอง สูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ Gen-B มีระดับค่าเฉลี่ยของความฉลาดทางดิจิทัลในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเอง สูงกว่า Gen-X อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับความฉลาดทางดิจิทัลทั้ง 8 ทักษะของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัยอยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยรวมของระดับความฉลาดทางดิจิทัลอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาคะแนนของระดับความฉลาดทางดิจิทัล พบว่า มี 3 ทักษะที่มีคะแนนเฉลี่ยของระดับความฉลาดทางดิจิทัลสูงกว่า 4.40 คือ ทักษะที่ 8 การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ทักษะที่ 5 การจัดการความเป็นส่วนตัว และทักษะที่ 6 การคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดีทั้ง 3 ทักษะเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของพิจิตรา เพชรภารี (2562) ที่ได้กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัลจะต้องเป็นผู้ใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่รู้จักการปฏิบัติตัวให้เหมาะสม และมีความ

รับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี ดังนั้นการมีทักษะทั้ง 3 ทักษะดังกล่าวอย่างโดดเด่น สามารถบ่งชี้ได้ว่าครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัยสามารถก้าวไปสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลได้ในอนาคต

ส่วนทักษะที่มีคะแนนเฉลี่ยของระดับความฉลาดทางดิจิทัลต่ำสุดสองอันดับท้าย ได้แก่ คือ ทักษะที่ 4 การรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ และทักษะที่ 2 การจัดสรรเวลาหน้าจอ สาเหตุที่ทั้งสองทักษะนี้อยู่ในระดับต่ำกว่าทักษะอื่น อาจเนื่องมาจากการได้รับข่าวสารภัยอันตรายจากโลกออนไลน์มากมาย แสดงถึงภัยอันตรายที่มาหลากหลายรูปแบบ หากผู้ใช้งานละเลยอาจทำให้เกิดช่องโหว่จนนำไปสู่การโจรกรรมข้อมูลได้ง่าย จึงขาดทักษะที่ 4 และเนื่องมากจากครูส่วนใหญ่อยู่ในเจเนอร์เรชั่น Y ถึง ร้อยละ 70.2 มีอายุในช่วง 25-42 ปี ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของโรงเรียน เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลอำนวยความสะดวกมากมายหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ การเรียน การอบรม การประชุมผ่านระบบออนไลน์ ความบันเทิง และการปฏิสัมพันธ์ กับเพื่อนผ่านสังคมออนไลน์ ซึ่งทำให้ใช้เวลาอยู่กับหน้าจออุปกรณ์ดิจิทัลเป็นเวลานาน สอดคล้องกับรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2565 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2565) ที่ระบุว่า คนไทยใช้อินเตอร์เน็ตเฉลี่ย 7 ชั่วโมง 4 นาทีต่อวัน และส่วนใหญ่เป็นคนเจเนอร์เรชั่น Y ใช้อินเตอร์เน็ตมากที่สุดสูงถึง 8 ชั่วโมง 55 นาทีต่อวัน

จากผลการวิเคราะห์ระดับคะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางดิจิทัลในครั้งนี้ทักษะที่ 1 การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเองของเพศหญิงสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าจัดการภาพลักษณ์ของตนเอง และการใช้สื่อดิจิทัลสร้างภาพลักษณ์ในโลกออนไลน์ของตนเอง รวมถึงการเลือกสรรเนื้อหาที่จะสื่อสารในโลกออนไลน์ของเพศหญิงนั้นดีกว่าเพศชาย ซึ่งการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเอง เป็นทักษะสำคัญทักษะหนึ่งในการเป็นพลเมืองดิจิทัล (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561)

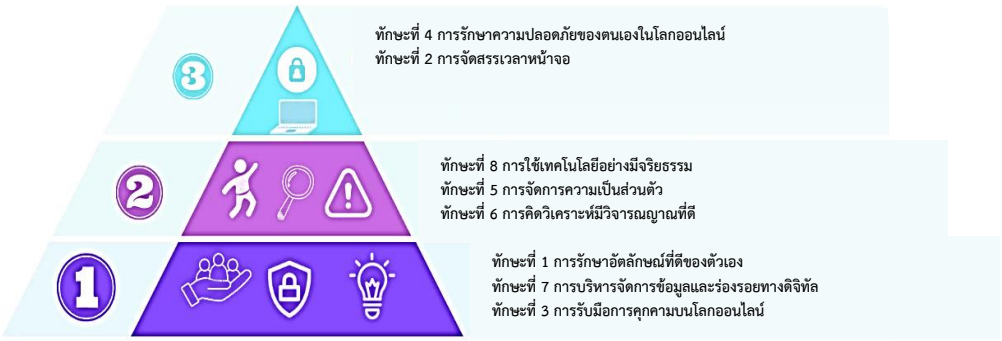
อย่างไรก็ตามการศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัลระหว่างเพศชายและเพศหญิง พบว่ามีทั้งมีความแตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน ดังที่ Jone & Mitchell (2016) พบว่า เพศชายและเพศหญิง มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่วรรณากร พรประเสริฐ และรักษิต สุทธิพงษ์ (2019) ศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่าไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิเคราะห์ระดับคะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางดิจิทัลเจเนอร์เรชั่น B มีระดับความฉลาดทางดิจิทัลในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะผู้ที่อยู่ในเจเนอร์เรชั่น B มีอายุมากกว่า 57 ปี จึงไม่มีความชำนาญในการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลที่ปรับปรุงพัฒนาก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องระมัดระวังและคำนึงถึงความปลอดภัยในการเข้าถึงและการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ตลอดเวลา ส่วนผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความฉลาดทางดิจิทัลที่พบว่า ระดับความฉลาดทางดิจิทัลของเจเนอร์เรชั่น B มีค่าเฉลี่ยของระดับความฉลาดทางดิจิทัล ในทักษะที่ 1 การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเอง เป็นผู้ที่ห่วง

ภาพลักษณ์ในโลกออนไลน์ของตนเองในแง่บวก และมีวิจารณญาณในการรับส่งข่าวสารและแสดงความคิดเห็นอย่างระมัดระวังมากกว่าเจเนอร์เรชั่น X เป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเจเนอร์เรชั่น X ที่ชอบอะไรง่าย ๆ ไม่ต้องเป็นทางการ มีแนวคิดและการทำงานในลักษณะรู้ทุกอย่างทำทุกอย่างได้เพียงลำพังไม่พึ่งพาใคร เป็นตัวของตัวเองสูง มีความคิดเปิดกว้าง มีความคิดสร้างสรรค์ มีแนวโน้มที่จะต่อต้านสังคม และไม่ได้ยึดขนบธรรมเนียมประเพณีมากนัก ส่วนเจเนอร์เรชั่น B จะเป็นคนที่เคารพกฎเกณฑ์ กติกา มีความอดทนสูง ทุ่มเทให้กับการทำงานและองค์กรมาก สู้งาน พยายามคิดและทำอะไรด้วยตัวเอง หรือเป็นพวกอนุรักษ์นิยมที่เคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณี (สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, 2564)

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย คือ ระดับความฉลาดทางดิจิทัลของครูโรงเรียนสามเสนวิทยาอยู่ในระดับมากทั้ง 8 ทักษะ ได้แก่ 1. ทักษะการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตัวเอง 2. ทักษะการจัดสรรเวลาหน้าจอ 3. ทักษะการรับมือการคุกคามบนโลกออนไลน์ 4. ทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ 5. ทักษะการจัดการความเป็นส่วนตัว 6. ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี 7. ทักษะการบริหารจัดการข้อมูลและร่องรอยทางดิจิทัล และ 8. ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม สะท้อนให้เห็นว่าครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัยสามารถก้าวไปสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัล ได้ในอนาคต แต่ถ้าต้องการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของครูให้ก้าวไปสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลได้เร็วขึ้น ให้พัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลจากระดับน้อยไปมาก ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลุ่มระดับทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของครู

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ควรมีเป้าหมายและกลยุทธ์ในการพัฒนาเพื่อยกระดับความฉลาดทางดิจิทัลให้อยู่ในระดับมากที่สุด เพื่อให้บุคลากรและนักเรียนมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการการพัฒนาทักษะที่ 1 ด้วยการแยกกลุ่มเป็นเพศชาย เพศหญิง และแยกเจเนอร์เรชั่น B และเจเนอร์เรชั่น X ออกจากกัน เพื่อให้พัฒนาได้อย่างเข้มข้นตรงตามระดับความฉลาดทางดิจิทัลในทักษะที่ 1 เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาระดับความฉลาดทางดิจิทัลของครู และแนวทางการพัฒนายกระดับความฉลาดทางดิจิทัลของครูในแต่ละทักษะ

2. ควรศึกษาหาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความฉลาดทางดิจิทัลของครูโดยใช้วิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และหาแนวทางในการพัฒนาและยกระดับความฉลาดทางดิจิทัลครู ในสถานะครู และสถานะผู้บริหารสถานศึกษา

3. ควรศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ สนับสนุนข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยเชิงปริมาณ

4. ควรศึกษาความพร้อมของครูในการก้าวสู่พลเมืองดิจิทัลอย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล. (2562). *ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence)*. สืบค้น 12 ตุลาคม 2565, จาก https://www.scimath.org/article-technology/item/10611-digital-intelligence

นิตยา นาคอินทร์ และคณะ. (2563). 8 ทักษะ “ความฉลาดทางดิจิทัล” ของนักศึกษาวิชาชีพครูสู่การเป็นพลเมือง 4.0. *Graduate School Journal Chiang Rai Rajabhat University*, 14(1), 1-11.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวีริยสาส์น.

พิจิตรา เพชรภารี. (2562). *พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship)*. สืบค้น 14 ตุลาคม 2565, จาก https://bit.ly/2MgdOqH

เพ็ญนภา ศรีวาปี. (2563). ทักษะในยุคดิจิทัล...รู้แล้วยัง?. *วารสารตรวจบัญชีสหกรณ์*, 1(1), 31-38.

มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย. (2562). *การสำรวจสถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ประจำปี 2562*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/gHoWV

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). *คู่มือพลเมืองดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

วรรณากร พรประเสริฐ และรักษิต สุทธิพงษ์. (2562). ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 19(2), 104-117.

สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. (2564). *เข้าใจความต่างคน 4 เจเนอเรชั่น เสริมการทำงานสุดแฮปปี้*. สืบค้น 12 ตุลาคม 2565, จาก https://psub.psu.ac.th/?p=8180

สรานนท์ อินทนนท์. (2563). *ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligence)*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2565, จาก http://cclickthailand.com/fact-sheet-ความฉลาดทางดิจิทัล-dq-digital-intelligence/

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (2564). *ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/EcVv7

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2565*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/7gutA

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Yuhyun, P. (2019). *DQ Global Standards Report 2019 Common Framework for Digital Literacy, Skills and Readiness*. Retrieved October 15, 2022, from https://shorturl.asia/T2qk0

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการประถมศึกษา*

DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON ACTIVITY-BASED LEARNING APPROACH TO ENHANCE INNOVATIVE CREATOR IN THAI SUBJECT FOR ELEMENTARY EDUCATION STUDENTS

คะเณยะ อ่อนนาง
Kaneya Oonnang
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Chiang Mai Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: Kaneya_oon@cmru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และ 2. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และ 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน การวิจัยนี้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา ผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตัวอย่างคือ นักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1. แบบประเมินรูปแบบ 2. แบบทดสอบความรู้ 3. แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน 4. แบบวัดเจตคติที่มีต่อวิชาภาษาไทย และ 5. แบบประเมินความพึงพอใจ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ ขั้นตอนกำหนดเป้าหมาย ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรม ขั้นตอนการนำนวัตกรรมไปใช้และ ขั้นตอนการสะท้อนคิดถอดบทเรียน 4. สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการใช้รูปแบบ 5. บทบาทผู้เรียนและผู้สอน 6. การวัดและประเมินผล โดยมีผลการประเมินความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า ระดับคะแนนความรู้ ระดับความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรม และระดับเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อวิชาภาษาไทย หลังทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

*Received August 9, 2023; Revised August 26, 2023; Accepted August 27, 2023

ที่ระดับ .05 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอน; แนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรม; สร้างสรรค์นวัตกรรม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To develop the teaching model and 2. To study the results of using the teaching model and 3. To study students' satisfaction with the teaching model. This research was conducted as Research and Development (R&D) assessed by five experts. The samples were 32 primary education students. The research instruments were consisted of 1. model evaluation form 2. knowledge test 3. creativity evaluation form 4. Attitude towards Thai language form and 5. satisfaction form.

The results revealed that 1. The instructional model was comprised of 6 components, namely, 1. rational 2. objectives 3. learning procedures consisted of 5 stages which were experience exposure stage, goal setting stage, innovative creation stage, innovative application stage, and reflection stage 4. media and learning resources for supporting the model stage 5. roles of learners and teachers 6. assessment and evaluation. The result of propriety was at the highest level. 2. The result of employing the instructional model was found that the knowledge, level of innovative creation and attitude towards Thai language were significantly higher than before the experiment at the p-value of .05 and the students' overall satisfactions towards the instructional model were at the highest level.

Keywords: Instructional Model; Activity-Based Learning Approach; Innovative Creation

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันเป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เปลี่ยนแปลงสู่หุ่นยนต์โลกาภิวัตน์ เป็นการเปลี่ยนแปลงของภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมโดยใช้แรงผลักดันทางเทคโนโลยียุคที่ 3 (Third Technology Impulse) คือ ดิจิทัลเทคโนโลยี (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2563) การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรม โดยเน้นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะนวัตกรรม เพื่อยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศและเตรียมกำลังคนให้พร้อมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ต้องสร้างความเข้มแข็งจากภายในควบคู่ไปกับ

การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 จึงมีข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ (Desired Outcomes of Education: DOE Thailand) โดยมีจุดมุ่งหมายความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เรียนรู้ (Learner Person) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovation Co-creator) พัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือสังคม เพิ่มโอกาสและมูลค่าให้กับตนเองและสังคมรวมทั้งผู้เรียนมีสมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์และมีคุณลักษณธของความเป็นผู้ประกอบการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนส่วนใหญ่เน้นการบรรยาย แบ่งกลุ่ม สืบค้น และนำเสนอรายงาน (นทัต อัศภาภรณ์ และคณะ, 2560) สอดคล้องกับ Mc Clelland (1985) กล่าวว่า ครูผู้สอนยังคงใช้รูปแบบการสอนแบบดั้งเดิม ไม่มีการใช้กิจกรรมการสอนที่สามารถพัฒนาทักษะการคิด เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาจากตำรา ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการสร้างเสริมประสบการณ์ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบเน้นกิจกรรม จึงเป็นแนวทางที่สำคัญและเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาวิชาชีพครูที่กำลังเรียนในระดับปริญญาตรี สังกัดคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ เป็นคุณลักษณะของครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 (สุกัญญา แช่มช้อย, 2565)

ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนรายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับประถมศึกษา จึงได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม และให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายประการหนึ่งของรายวิชาคือ ผู้เรียนสร้างและเลือกใช้นวัตกรรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทยสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทยสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทยสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ด้วยกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (R1) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินรายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับประถมศึกษา 2 ปีย้อนหลัง (พ.ศ. 2561-2562) เพื่อนำมาประมวลเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการเรียนการสอน (D1) เป็นการนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนการสอน โดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ ขั้นตอนการกำหนดเป้าหมาย ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรม ขั้นตอนการนำนวัตกรรมไปใช้และ ขั้นตอนการสะท้อนคิดถอดบทเรียน 4. สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการใช้รูปแบบ 5. บทบาทผู้เรียนและผู้สอน 6. การวัดและประเมินผล แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน จำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ (R2) เป็นการนำรูปแบบการเรียนการสอน ไปทดลองใช้กับตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับประถมศึกษา จำนวน 1 หมู่ เรียงจากจำนวนทั้งหมด 2 หมู่เรียนและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ 1. ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการสอนภาษาไทย 2. ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน 3. เจตคติที่มีต่อวิชาภาษาไทย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบการสอน (D2) เป็นการประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และสะท้อนผลสู่การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในภาพรวมให้สมบูรณ์

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา จำนวน 32 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เป็นข้อคำถามสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ในรูปแบบการเรียนการสอน 6 องค์ประกอบ โดยแบบประเมินนี้หาคุณภาพเกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00

3.2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการสอนภาษาไทยเป็นแบบปรนัย จำนวน 20 ข้อ โดยแบบทดสอบที่สร้างขึ้นนี้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

3.3 แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานมีลักษณะเป็นรูบริกส์ในการประเมินความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย นำแบบประเมินนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา พบว่ามี ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

3.4 แบบวัดเจตคติต่อวิชาภาษาไทย มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วยข้อความแสดงความรู้สึกเชิงบวกและเชิงลบต่อการเห็นคุณค่าและประโยชน์ของรูปแบบการเรียนการสอน อย่างละ 10 ข้อ รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ นำแบบประเมินนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาพบว่ามี ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

3.5 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอน นำแบบวัดนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา พบว่ามี ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในทุกขั้นตอนการวิจัย ตั้งแต่ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การสร้างรูปแบบการเรียนการสอน การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ประเด็น (Issue Synthesis)

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบที

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4. สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการใช้รูปแบบ 5. บทบาทผู้เรียนและผู้สอน 6. การวัดและประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ 1. หลักการ เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรมและลงมือปฏิบัติจริงในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมตามธรรมชาติของผู้เรียนในวิชาภาษาไทย สาขาวิชาการประถมศึกษา 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทยให้กับนักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา 3. ขั้นตอนการกิจกรรมการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ เป็นขั้นเตรียมประสบการณ์ พัฒนาองค์ความรู้ ลงมือปฏิบัติ มุ่งเน้นให้ประสบการณ์ผู้เรียนในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน 2. ขั้นตอนการกำหนดเป้าหมาย เป็นขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายการออกแบบพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดและธรรมชาติของผู้เรียน 3. ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรม เป็นขั้นตอนการออกแบบกิจกรรม และสร้างนวัตกรรมประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ 4. ขั้นตอนนำนวัตกรรมไปใช้ เป็นขั้นการนำนวัตกรรมที่ได้พัฒนาและออกแบบอย่างเป็นระบบและนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง 5. ขั้นตอนการสะท้อนคิดถอดบทเรียน เป็นขั้นประเมินผลการใช้นวัตกรรมถอดบทเรียนกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 4. สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการใช้รูปแบบเน้นใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยที่เอื้อต่อการพัฒนาองค์ความรู้ของนักศึกษาจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5. บทบาทผู้เรียนและผู้สอน บทบาทผู้เรียน ได้แก่ แสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองด้วยการสืบค้น บูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ การสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและบทบาทผู้สอน ประกอบด้วยการอำนวยความสะดวก และการช่วยเหลือผู้เรียนในทุกมิติ และ 6. การวัดและประเมินผล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ในเนื้อหาและวิธีสอนภาษาไทย แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานและแบบวัดเจตคติต่อวิชาภาษาไทย โดยมีผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พบว่าความเหมาะสมและความสอดคล้องโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.53 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64)

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย พบว่า

2.1 ด้านความรู้ในเนื้อหาและวิธีการสอนภาษาไทย ผู้วิจัยเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบที ของคะแนนความรู้เนื้อหาและวิธีสอนภาษาไทย ระหว่างก่อนและหลังเรียน (n32)

ความรู้เนื้อหาสาระหลัก	คะแนนเต็ม (คะแนน)	($\bar{X}$)	(S.D.)	df.	t-test
ก่อนเรียน	20	9.22	1.52	31	23.61*
หลังเรียน	20	15.00	1.50		

*p<.05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย นักศึกษามีคะแนนความรู้ในเนื้อหาและวิธีสอนภาษาไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ด้านความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทีของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานก่อนและหลังเรียน (n32)

ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน	คะแนนเต็ม (คะแนน)	($\bar{X}$)	(S.D.)	df.	t-test
ก่อนเรียน	30	11.94	4.72	31	13.29*
หลังเรียน	30	21.78	2.85		

*p<.05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย นักศึกษามีระดับความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ด้านเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อวิชาภาษาไทยก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อวิชาภาษาไทย ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น (n32)

เจตคติ	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล	df.	t-test
ก่อนเรียน	2.71	0.24	ปานกลาง	31	17.74
หลังเรียน	4.51	0.16	มากที่สุด		

*p<.05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย

นักศึกษามีระดับเจตคติที่มีต่อวิชาภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. แนวคิดที่นำมาใช้ในรูปแบบการเรียนการสอน	4.59	0.50	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน	4.50	0.67	มากที่สุด
3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.81	0.40	มากที่สุด
4. สื่อและอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้	4.63	0.71	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผล	4.72	0.46	มากที่สุด
6. บทบาทผู้เรียนและผู้สอน	4.56	0.76	มากที่สุด
7. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้	4.66	0.55	มากที่สุด
8. ระยะเวลาในการใช้รูปแบบการเรียนการสอน	4.78	0.42	มากที่สุด
9. ความน่าสนใจของรูปแบบการเรียนการสอน	4.66	0.48	มากที่สุด
10. ประโยชน์และคุณค่าของรูปแบบการเรียนการสอน	4.90	0.30	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.68**	**0.20**	**มากที่สุด**

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.68 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.20)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย อภิปรายได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ ขั้นตอนการกำหนดเป้าหมาย ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรม ขั้นตอนการนำนวัตกรรมไปใช้และ ขั้นตอนการสะท้อนคิดถอดบทเรียน 4. สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการใช้รูปแบบ 5. บทบาทผู้เรียนและผู้สอน 6. การวัดและประเมินผลโดยมีผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พบว่า ความเหมาะสมและความสอดคล้องโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.53 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64) สะท้อนให้เห็นถึงการจัดเรียงองค์ประกอบภายในรูปแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ (Systematic Sequencing) ตั้งแต่กระบวนการสังเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรม การส่งเสริมนวัตกรรม และการสร้างสรรค์นวัตกรรมนำมาสู่การเชื่อมโยงสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน ที่เป็นผลรวม

ของความเชื่อความคิดอันเป็นพื้นฐานของการจัดมวลประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และมีการระบุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2557) ที่กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีสิ่งสำคัญคือต้องมีการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบโดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนต้องมีความต่อเนื่องกัน

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทยผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายเป็นประเด็น ดังนี้

2.1 ด้านความรู้ในเนื้อหาและวิธีการสอนภาษาไทย หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นักศึกษามีคะแนนความรู้ในเนื้อหาและวิธีสอนภาษาไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดโครงสร้างรูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสม มีการจัดเรียงสาระการเรียนรู้จากง่ายไปหายาก วางลำดับเนื้อหาสาระจากซับซ้อนน้อยไปสู่ซับซ้อนมาก ซึ่งช่วยต่อยอดและเพิ่มมิติความรู้ด้านเนื้อหาสาระและวิธีการสอนภาษาไทย โดยเริ่มจากเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพื้นฐานการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา หลักการและวิธีการสอนภาษาไทย รวมถึง การวิเคราะห์หลักสูตร หลักการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้นำเอาแนวคิดการเรียนรู้แบบเน้นกิจกรรมเข้ามาร่วมในการจัดเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนสามารถถักทอองค์ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติอย่างเป็นขั้นเป็นตอน สอดคล้องกับงานวิจัยของคะเณยะ อ่อนนาง (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการจัดการเรียนรู้ และเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สามารถพัฒนานักศึกษาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีทักษะในการจัดการเรียนรู้เฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และนักศึกษามีเจตคติต่อวิชาชีพครู หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

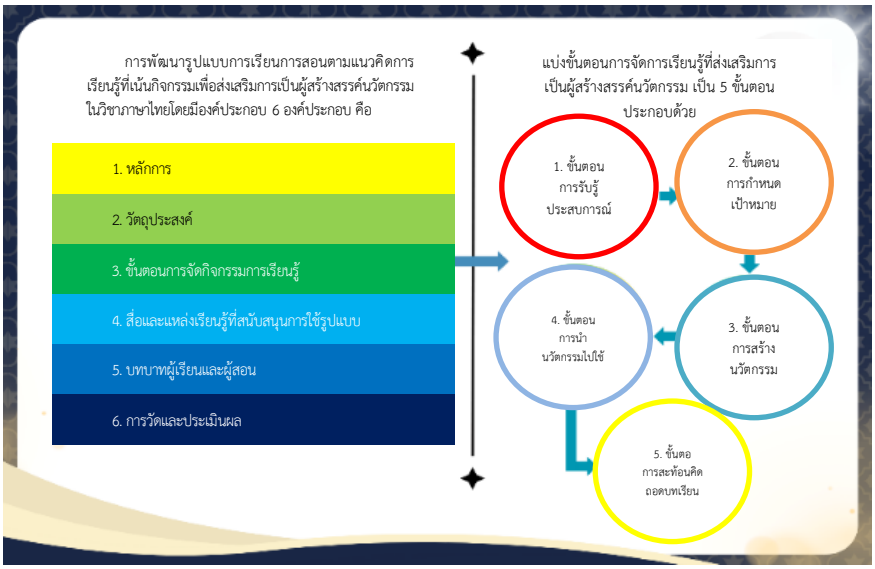
2.2 ด้านความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรม หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นักศึกษามีระดับความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขั้นสามารถส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมให้กับนักศึกษาทุกคนได้ โดยเฉพาะขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นสร้างนวัตกรรม เป็นขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับที่ Ornstein & Hunkins (2014) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะครอบคลุมกิจกรรม

การเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของวิชาชีพได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน และเอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ (2564) ที่ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบกาจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถพัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

2.3 ด้านเจตคติต่อการเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทย หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย นักศึกษามีระดับเจตคติที่มีต่อวิชาภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยอาศัยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) อย่างเป็นระบบ มีการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องแล้วนำผลมาประกอบการออกแบบองค์ประกอบต่าง ๆ ในรูปแบบการเรียนการสอนโดยเฉพาะหลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และบทบาทผู้สอนและผู้เรียน ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมเกียรติ อินทสิงห์ และคณะ (2560) ที่ศึกษาเจตคติของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 5 จำนวน 30 คน ซึ่งพบว่า ในภาพรวมนักศึกษามีเจตคติที่ค่อนข้างดีต่อวิชาชีพครูและนักศึกษาส่วนใหญ่ตั้งใจจะประกอบอาชีพข้าราชการครูเมื่อสำเร็จการศึกษา โดยส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร โดยเฉพาะจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างแท้จริง และได้ฝึกประสบการณ์ทางวิชาชีพในสถานศึกษาตามวิชาเอกของตนเอง ซึ่งได้ใช้ความรู้และทักษะจากการเรียนในหลักสูตรที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.68 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.20) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาเห็นประโยชน์และคุณค่าของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นกศึกษาได้ลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของอรชร วัฒนกุล (2553) ที่ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต ซึ่งพบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารโดยภาพรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทย โดยมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4. สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการใช้รูปแบบ 5. บทบาทผู้เรียนและผู้สอน และ 6. การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้สนใจประสงค์จะนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชาภาษาไทยไปใช้ควรศึกษารายละเอียดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอน โดยเฉพาะบทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนให้เข้าใจก่อนการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติและให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การนำ 5 ขั้นตอนขององค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมในวิชา

ภาษาไทยไปประยุกต์ใช้ต้องคำนึงถึงผู้เรียนระดับความยากง่ายของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ บริบทของนักศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมร่วมกับแนวคิด หรือทฤษฎีอื่นเพื่อให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่น่าสนใจ สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนานักศึกษาในบริบทอื่น ๆ เช่น แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพครูของสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คะเณยะ อ่อนนาง. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการจัดการเรียนรู้ และเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครู. *ศึกษาศาสตร์สาร*, 5(2), 15-24.

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน และเอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ. (2564). พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 11(2), 38-48.

ทิศนา แขมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นทัต อัศภาภรณ์ และคณะ. (2560). *การวิเคราะห์ความสอดคล้องของกระบวนวิชากลุ่มวิชาชีพครูกับมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2563). กฎแห่งความสำเร็จในยุคหุ่นยนต์โลกาภิวัตน์. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา*, 3(1), III-IV.

สมเกียรติ อินทสิงห์ และคณะ. (2561). ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อคุณภาพของหลักสูตรและเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 33(1), 33-40.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2565). *การบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรุ่นเยาว์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรชร วัฒนกุล. (2553). *พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต* (ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต.

Mc Clelland, D. C. (1998). Identifying competencies with behavioral-event interviews. *Psychological Science*, 9(5), 331-339.

Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. (2014). *Curriculum Foundations, Principles, and Issues* (6th ed.). USA: Pearson Education Limited.

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือน และการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด*

GUIDELINES ON THE COMPETENCY BASED CURRICULUM DEVELOPMENT OF FURNITURE CARPENTER AND INTERIOR DECORATION FOR CONDOMINIUMS

วีระพัฒน์ ธนอมรกาญจน์, อนุชัย รามวรังกูร, นลินรัตน์ รักกุศล
Wiraphat Thana-Amornkan, Anuchai Ramwarungkura, Nalinrat Rakkusol
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: Wiraphat888888@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสมรรถนะ 2. วิเคราะห์กลุ่มสมรรถนะ 3. กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาสมรรถนะ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ที่เลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 การวิเคราะห์กลุ่มสมรรถนะ ใช้วิธีการสอบถามผู้ประกอบการ จำนวน 369 คน ที่เลือกแบบสุ่มอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักด้วยการหมุนแกนแบบตั้งฉากประเภท Varimax และระยะที่ 3 การกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ใช้วิธีการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ที่เลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะประกอบด้วย ด้านความรู้ จำนวน 14 สมรรถนะ ด้านทักษะ จำนวน 14 สมรรถนะ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 14 สมรรถนะ ผลการวิเคราะห์กลุ่มสมรรถนะได้ด้านความรู้ จำนวน 3 กลุ่ม ด้านทักษะ จำนวน 3 กลุ่ม และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 2 กลุ่ม โดยที่หลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุด เป็นหลักสูตรระยะสั้น ประกอบด้วย 3 โมดูล ดังนี้ 1. การเป็นช่างไม้เครื่องเรือนและตกแต่งภายในที่ดี สำหรับอาคารชุด 2. การใช้เทคนิคผลิตงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด และ 3. ออกแบบเขียนแบบเครื่องเรือนและตกแต่งภายในเบื้องต้น สำหรับอาคารชุด

คำสำคัญ: หลักสูตรฐานสมรรถนะ; ช่างไม้เครื่องเรือน; การตกแต่งภายใน

*Received June 15, 2023; Revised July 13, 2023; Accepted July 15, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study competencies, 2. To analyze competency groups, and 3. To determine guidelines for a competency-based curriculum development. The research was divided into three phases: 1. Competency study in this phase, a deep interview method was used to gather important information from 9 purposively selected individuals. Content analysis was then conducted to analyze the collected data. 2. Competency group analysis. In this phase, a questionnaire was administered to 369 randomly selected entrepreneurs. The data obtained from the questionnaire was analyzed using Varimax rotated factor analysis to identify the main components. 3. Determination of guidelines for a competency curriculum development. In this phase, a focused group discussion was conducted with 7 purposively selected experts. Content analysis was then performed to analyze the data and to determine guidelines for a competency-based curriculum development.

The research findings revealed that there were 14 competencies in the knowledge domain, 14 competencies in the skill domain, and 14 competencies in the personal characteristic domain. The analysis of competency groups showed that there were 3 groups in the knowledge domain, 3 groups in the skill domain, and 2 groups in the personal characteristic domain. Based on the analysis, this was the short-term competency-based curriculum of furniture carpenter and interior decoration for condominiums consisting of three modules: 1. being a skilled furniture carpenter and interior decoration for condominiums. 2. applying technical skills in furniture and interior decoration for condominiums. 3. basic designing and drawing for furniture and interior decoration for condominiums.

Keywords: Competency Based Curriculum; Furniture Carpenter; Interior Decoration

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยและประเทศอื่นทั่วโลก กำลังเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจการค้า การลงทุนและสังคม เป็นยุคที่มีการแข่งขันด้านเศรษฐกิจอย่างเข้มข้นและมีความไม่แน่นอนเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เป็นยุคที่ประเทศไทยต้องใช้แรงงานทักษะในการขับเคลื่อนประเทศตามนโยบายประเทศไทย 4.0 แต่ปัญหาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่คือ การขาดแคลนแรงงานทักษะทั้งในเชิงปริมาณและ

เชิงคุณภาพเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษาและสถานประกอบการ ไม่มีความสามารถที่เพียงพอจะส่งเสริมในการผลิตกำลังคนด้านทักษะความสามารถ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ทันที (พงศ์ศรัณย์ อัศวชัยโสภณ และพัชรพร ลีพิพัฒน์ไพบูลย์, 2561)

ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาแรงงานทักษะ จึงได้กำหนดกรอบในการพัฒนาแรงงานไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่มุ่งเน้นความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติและทุกช่วงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี (อนุชัย รามวรังกูร, 2558) ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2560) จึงกำหนดให้ผู้รับการศึกษาต้องมีคุณลักษณะที่ดี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป และด้านสมรรถนะวิชาชีพ โดยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ พฤติกรรมลักษณะนิสัยและทักษะทางปัญญา สมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป ได้แก่ ความรู้และทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การประยุกต์ใช้ตัวเลข การจัดการและการพัฒนางานสมรรถนะวิชาชีพ ได้แก่ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะในสาขาวิชาชีพสู่การปฏิบัติงานจริงและความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะในสาขาวิชาชีพสู่อาชีพ

แม้ว่าระดับนโยบายจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาแรงงานทักษะ แต่ในระดับปฏิบัติยังไม่ประสบผลความสำเร็จ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานทักษะของประเทศไทยยังไม่ได้รับการแก้ไขที่เพียงพอ ดังจะเห็นได้จากอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างไทย ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยมูลค่าการลงทุนก่อสร้างมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 8.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (วิจัยกรุงศรี, 2561) ในขณะที่ธุรกิจก่อสร้างมีแนวโน้มความต้องการแรงงานสูงถึง 1.62 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) แต่การผลิตกำลังคนไม่สามารถตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมนี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด มีปัจจัยสาเหตุหลายประการ ได้แก่ อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีแนวโน้มเป็นสังคมผู้สูงอายุมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของกรมการจัดหางานที่พบว่า ภาคธุรกิจก่อสร้างมีการจ้างงานแรงงานต่างด้าวเพิ่มสูงขึ้น จนนำไปสู่การผ่อนปรนงาน 2 สาขาอาชีพ ได้แก่ งานช่างก่อสร้าง งานช่างไม้หรือช่างก่อสร้างอื่น ๆ ซึ่งแรงงานต่างชาติสามารถทำงานดังกล่าวนี้ได้ (กรมการจัดหางาน, 2561) นอกจากนี้ส่วนใหญ่ช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุดมีการ

เรียนรู้ทักษะและพัฒนาตนเองจากประสบการณ์ทำงานโดยตรง ซึ่งระบบการศึกษาและการฝึกอบรมยังไม่มีโครงสร้างหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อใช้ในการผลิตและพัฒนาช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุด ที่มีสมรรถนะตรงตามที่ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างหรือผู้ว่าจ้างต้องการได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ การศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในอาคารชุด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการนำไปใช้ศึกษาสมรรถนะที่พึงประสงค์ เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ สำหรับอาชีพช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในรองรับธุรกิจการก่อสร้างอาคารชุด ตลอดจนเป็นการส่งเสริมและยกระดับทักษะวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับและมีมาตรฐานในระดับสากล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสมรรถนะทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด
2. วิเคราะห์กลุ่มสมรรถนะทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด
3. กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research)

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่ม

2.1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับงานเครื่องเรือนไม้และการตกแต่งภายใน จำนวน 369 คน ที่เลือกมาแบบสุ่มอย่างง่าย

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ที่เลือกมาแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างและการตกแต่งภายใน จำนวน 6 คน อาจารย์ผู้ฝึกสอนสาขาวิชาอุตสาหกรรมเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน จำนวน 2 คน และสาขาวิชาการจัดการงานออกแบบและพัฒนาธุรกิจ จำนวน 1 คน

2.3 การสนทนากลุ่ม จำนวน 7 คน ที่เลือกมาแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างและการตกแต่งภายใน จำนวน 3 คน อาจารย์ผู้ฝึกสอนสาขาวิชาอุตสาหกรรมเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์และสาขาออกแบบตกแต่งภายใน จำนวน 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม โดยเป็นแนวคำถามแบบมีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างด้วยค่าสถิติร้อยละ และวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด โดยใช้วิธีการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก และเลือกจำนวนองค์ประกอบด้วยวิธีหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธี Varimax

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะของช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุด องค์ประกอบสมรรถนะด้านความรู้ มีจำนวน 14 สมรรถนะ ด้านทักษะ จำนวน 14 สมรรถนะ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 14 สมรรถนะ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สมรรถนะของช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด

ความรู้	ทักษะ	คุณลักษณะ
1. ความรู้และการใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือและเครื่องจักรกลงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	1. ใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือและเครื่องจักรกล ผลิตงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	1. การปฏิบัติงานที่ตรงต่อเวลา
2. ความรู้เกี่ยวกับอาคารชุด	2. สามารถทำงาน โดยใช้เทคนิคโครงสร้างงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	2. การรักษาวินัยและความปลอดภัยในการทำงาน
3. ความรู้ในเทคนิคโครงสร้างงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	3. สามารถตกแต่งผิวงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	3. ความซื่อสัตย์
4. ความรู้เกี่ยวกับงานตกแต่งผิว	4. สามารถทำงานในส่วนงานสี	4. ความประหยัด
5. ความรู้ในงานสี	5. ตรวจสอบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	5. การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง
6. ความรู้ในการตรวจสอบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	6. สามารถทำงานประกอบและติดตั้งเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	6. ความเป็นมืออาชีพและการทำงานเป็นทีม
7. ความรู้เกี่ยวกับงานประกอบและติดตั้งเครื่องเรือน	7. สามารถวางแผนและควบคุมงานผลิตเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	7. ไหวพริบ ความคิดริเริ่มและความยืดหยุ่นในการดำเนินกิจการ

ตารางที่ 1 สมรรถนะของช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด (ต่อ)

ความรู้	ทักษะ	คุณลักษณะ
8. ความรู้ในการวางแผนและควบคุมงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	8. สามารถประมาณราคางานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	8. ความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานและให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
9. ความรู้ในการประมาณราคา งานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	9. สามารถออกแบบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	9. ความขยัน อดทน อดกลั้น
10. ความรู้ในการออกแบบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	10. สามารถเขียนแบบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	10. ภาวะผู้นำและความเชื่อมั่นในตนเอง
11. ความรู้ในการเขียนแบบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	11. สามารถเขียนแบบงานระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง	11. จิตสำนึก เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ สังคม ละเว้นสิ่งเสพติดและการพนัน อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม
12. ความรู้ในการอ่านแบบงานเครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน	12. สามารถอ่านแบบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	12. ความรักสามัคคี ความเสียสละและมนุษยสัมพันธ์
13. ความรู้เกี่ยวกับไฟฟ้าในอาคารเบื้องต้น	13. สามารถจัดสีและแสงไฟภายในอาคารชุดตามงานแบบ	13. การวิเคราะห์และความละเอียดรอบคอบ
14. ความรู้ในหลักการใช้ภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการสื่อสาร	14. สามารถนำเสนอผลงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน	14. การวางแผน ควบคุมงานและการประสานงานกับช่างสาขาต่าง ๆ ในงานก่อสร้างและงานตกแต่ง

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบกลุ่มสมรรถนะของช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุด

2.1 องค์ประกอบสมรรถนะด้านความรู้ของช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุด พบว่า มีค่า KMO เท่ากับ .827 จัดกลุ่มองค์ประกอบได้ 3 กลุ่ม

2.1.1 กลุ่มความรู้ที่ 1 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 4.428 และค่า Factor Loading อยู่ระหว่าง .748-.478 ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ ได้แก่ 1. ความรู้เกี่ยวกับอาคารชุด 2. ความรู้เกี่ยวกับงานประกอบและติดตั้งเครื่องเรือน 3. ความรู้ในการตรวจสอบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน 4. ความรู้ในหลักการใช้ภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร 5. ความรู้เกี่ยวกับไฟฟ้าในอาคารเบื้องต้น 6. ความรู้ในการวางแผนและควบคุมงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน และ 7. ความรู้ในการประมาณราคางานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน

2.1.2 กลุ่มความรู้ที่ 2 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 1.607 และค่า Factor Loading อยู่ระหว่าง .794-.672 ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ ได้แก่ ได้แก่ 1. ความรู้ในเทคนิคโครงสร้างงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน 2. ความรู้และการใช้วัสดุอุปกรณ์

เครื่องมือและเครื่องจักรกลงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน 3. ความรู้เกี่ยวกับงานตกแต่งผิว และ 4. ความรู้ในงานสี

2.1.3 กลุ่มความรู้ที่ 3 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 1.451 และค่า Factor Loading อยู่ระหว่าง .830-.494 ประกอบด้วย 3 สมรรถนะ ได้แก่ 1. ความรู้ในการเขียนแบบที่เกี่ยวข้องกับงานเครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน 2. ความรู้ในการออกแบบงานเครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน และ 3. ความรู้ในการอ่านแบบงานเครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน

2.2 องค์ประกอบสมรรถนะด้านทักษะของช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุด พบว่า มีค่า KMO เท่ากับ .833 จัดกลุ่มองค์ประกอบได้ 3 กลุ่ม

2.2.1 กลุ่มทักษะที่ 1 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 4.997 และมีค่า Factor Loading อยู่ระหว่าง .900-.685 ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ ได้แก่ 1. สามารถทำงานโดยใช้เทคนิคโครงสร้างงานไม้ 2. สามารถทำงานในส่วนงานสี 3. ใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือและเครื่องจักรกล ผลิตงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน และ 4. สามารถตกแต่งผิวงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน

2.2.2 กลุ่มทักษะที่ 2 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 1.790 และค่า Factor Loading อยู่ระหว่าง .820-.440 ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ ได้แก่ 1. สามารถเขียนแบบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายในเบื้องต้น 2. สามารถออกแบบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายในเบื้องต้น 3. สามารถจัดสีและแสงไฟภายในอาคารชุดตามงานแบบ 4. สามารถเขียนแบบงานระบบไฟฟ้าและแสงสว่างเบื้องต้น และ 5. สามารถอ่านแบบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน

2.2.3 กลุ่มทักษะที่ 3 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 1.619 และค่า Factor Loading อยู่ระหว่าง .803-.552 ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ ได้แก่ 1. สามารถทำงานประกอบและติดตั้งเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน 2. สามารถวางแผนและควบคุมงานผลิตเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน 3. สามารถประมาณราคางานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน 4. ตรวจสอบงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน และ 5. สามารถนำเสนอผลงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน

2.3 องค์ประกอบสมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุด พบว่า มีค่า KMO เท่ากับ .927 จัดกลุ่มองค์ประกอบได้ 2 กลุ่ม

2.3.1 กลุ่มคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ 1 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 6.292 และมีค่า Factor Loading อยู่ระหว่าง .815-.508 ประกอบด้วย 9 สมรรถนะ ได้แก่ 1. ภาวะผู้นำและความเชื่อมั่นในตนเอง 2. ความสามารถในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานและให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 3. ความขยัน อดทน อดกลั้น 4. ความรักสามัคคี

การเสียสละและมนุษยสัมพันธ์ 5. การวางแผน ควบคุมงานและการประสานงานกับช่างสาขาต่าง ๆ ในงานก่อสร้างและงานตกแต่ง 6. การวิเคราะห์และความละเอียดรอบคอบ 7. ไหวพริบความคิดริเริ่มและความยืดหยุ่นในการดำเนินกิจการ 8. การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง และ 9. ความซื่อสัตย์

2.3.2 กลุ่มคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ 2 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 1.124 และค่า Factor Loading อยู่ระหว่าง .822-.325 ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ ได้แก่ 1. การปฏิบัติงานที่ตรงต่อเวลา 2. การรักษาวินัยและความปลอดภัยในการทำงาน 3. ความเป็นมืออาชีพและการทำงานเป็นทีม 4. จิตสำนึก เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ สังคม ละเว้นสิ่งเสพติดและการพนัน อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม และ 5. ความประหยัด

3. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด

3.1 โครงสร้างหลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด ประกอบด้วย 1 จุดมุ่งหมายหลัก 1 บทบาทหลัก 3 หน้าที่หลัก 16 หน่วยสมรรถนะ และ 52 สมรรถนะย่อย

3.2. โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุด ประกอบด้วย 3 โมดูล ดังนี้ 1. การเป็นช่างไม้เครื่องเรือนและตกแต่งภายในที่ดี สำหรับอาคารชุด 2. การใช้เทคนิคผลิตงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน และ 3. ออกแบบเขียนแบบเบื้องต้น สำหรับอาคารชุด

อภิปรายผลการวิจัย

สมรรถนะของช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด เป็นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงานหรือสายงาน ซึ่งสอดคล้องกับ Mc Clelland (1973) และณรงค์วิทย์ แสนทอง (2547) ที่กล่าวถึง ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ถูกนำไปใช้ในการปฏิบัติงานตามสายอาชีพ โดยที่สมรรถนะนี้สามารถพัฒนาและทำการฝึกอบรมได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการจัดทำร่างสมรรถนะ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์หน้าที่งานของ Lioyd & Cook (1993) และดำเนินการพิจารณาข้อมูลสมรรถนะจากการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในสำหรับอาคารชุด ประกอบด้วย 3 โมดูล ดังนี้

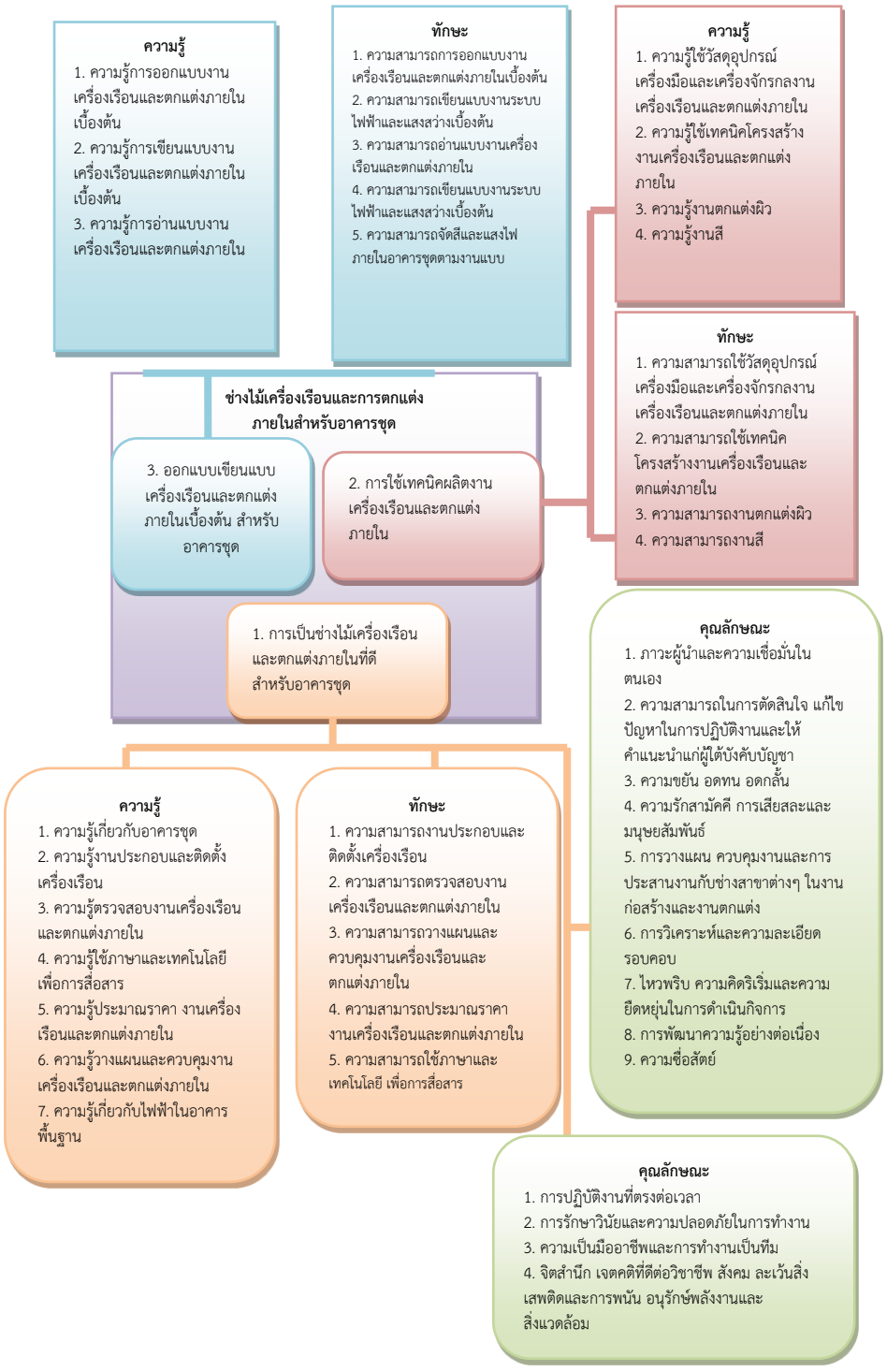
1. การเป็นช่างไม้เครื่องเรือนและตกแต่งภายในที่ดี สำหรับอาคารชุด ควรมีคุณลักษณะที่ดี ได้แก่ ความรู้และทักษะการสื่อสาร การปฏิบัติงาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหารจัดการ และด้านสมรรถนะวิชาชีพ ได้แก่ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะในสาขาวิชาชีพสู่การปฏิบัติงานจริงและสามารถสร้างอาชีพได้ นอกจากนี้ช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในที่ดีสำหรับอาคารชุด ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการและ

วางแผนการปฏิบัติงาน เนื่องจากประเด็นนี้เป็นวิธีการดำเนินงานหนึ่งที่ส่งผลให้โครงการนั้นมีโอกาสสำเร็จลุล่วง ดังที่ Chua et al. (1999) และ khumpaisal (2011) กล่าวว่า รูปแบบวิธีในการดำเนินงานและส่งมอบงานเป็นหัวใจที่สำคัญ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อเวลาในการดำเนินงานก่อสร้าง งบประมาณโครงการและคุณภาพงานก่อสร้างอาคารชุด ขณะที่คุณลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานและทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานหรือช่างต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบหนึ่ง ในการทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานได้ สอดคล้องกับ Khumpaisal (2011) และชุติพงษ์ เหลียงกอบกิจ (2552) กล่าวว่า ปัญหาความขัดแย้งในการประสานงานการระหว่างฝ่ายต่าง ๆ เป็นเหตุปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงสำหรับงานก่อสร้างโครงการอสังหาริมทรัพย์

2. การใช้เทคนิคผลิตงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน อภิปรายได้ว่า เป็นความรู้และทักษะที่มีความจำเป็นและความต้องการในภาคธุรกิจ แต่โดยส่วนใหญ่ของภาคอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนช่างฝีมือในสายอาชีพนี้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของกรมการจัดหางาน (2561) อธิบายว่า หน่วยงานรัฐมีการผ่อนปรนงาน 2 สาขาอาชีพ ได้แก่ งานก่อสร้าง งานช่างไม้หรือช่างก่อสร้างอื่น ๆ โดยให้ภาคธุรกิจสามารถว่าจ้างแรงงานต่างชาติทำงานได้ นอกจากนี้ความผิดพลาดที่เกิดจากปัญหาการขาดความรู้และทักษะในเรื่องคุณลักษณะประเภทของไม้ ทักษะงานไม้ งานสีและเทคนิคการเตรียมวัสดุ ดังที่ดิเรก กาญจนรูจี และคณะ (2017) กล่าวว่า ข้อผิดพลาดในแต่ละขั้นตอนการผลิตตั้งแต่แรกเริ่มเป็นเหตุให้การประกอบเครื่องเรือนในขั้นตอนสุดท้ายไม่สามารถดำเนินการได้

3. ออกแบบเขียนแบบเครื่องเรือนและตกแต่งภายในเบื้องต้นสำหรับอาคารชุด เป็นสมรรถนะที่จำเป็นอย่างหนึ่งที่เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของงานเครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สอดคล้องกับงานวิจัยของชุติพงษ์ เหลียงกอบกิจ (2552) ที่พบปัจจัยเสี่ยงที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ ทั้งปัญหาความขัดแย้งด้านการออกแบบ งานแบบ เป็นมูลเหตุอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่องบประมาณโครงการ ระยะเวลาทำงานและคุณภาพของงานงานวิจัยของจิตติสา เจริญพานิช (2555) พบว่า ปัจจัยเสี่ยงอย่างหนึ่งที่มีสาเหตุมาจากการออกแบบ และการใช้ข้อมูลประกอบไม่เพียงพอ มีผลอย่างมากต่อความก้าวหน้าในงานก่อสร้างอาคารชุดมากที่สุด ในขณะที่ Cuendet et al. (2014) กล่าวสนับสนุนว่า การเขียนแบบเป็นพื้นฐานของสายอาชีพช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุดที่ไม่ควรละเลยเด็ดขาด นอกจากนี้การเขียนแบบยังเป็นทักษะที่มีความสัมพันธ์ในการช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในด้านการอ่านแบบและด้านเทคนิคอื่น เช่น งานสี งานตกแต่ง และงานประกอบชิ้นงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ว่า หลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุด ประกอบด้วย 3 โมดูล ดังนี้ 1. การเป็นช่างไม้เครื่องเรือนและตกแต่งภายในที่ดี สำหรับอาคารชุด มีสมรรถนะประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ จำนวน 7 สมรรถนะ ด้านทักษะ จำนวน 5 สมรรถนะ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 14 สมรรถนะ 2. การใช้เทคนิคผลิตงานเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน มีสมรรถนะประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ จำนวน 4 สมรรถนะ และด้านทักษะ จำนวน 4 สมรรถนะ 3. ออกแบบเขียนแบบเบื้องต้น สำหรับอาคารชุด มีสมรรถนะประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ จำนวน 3 สมรรถนะ และด้านทักษะ จำนวน 5 สมรรถนะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานศึกษาอาชีวศึกษา ควรดำเนินการจัดเตรียมบุคลากร การเรียนการสอนในหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นที่มีความเหมาะสมและทันสมัย เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาความรู้และทักษะการทำงานของสายอาชีพช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สถานประกอบการ ควรให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุด สามารถศึกษาเรียนรู้นวัตกรรมและเทคนิคการผลิตงานรูปแบบใหม่ พร้อมทั้งถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานในสถานที่จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

หลักสูตรฐานสมรรถนะช่างไม้เครื่องเรือนและการตกแต่งภายใน สำหรับอาคารชุดควรที่จะทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของธุรกิจทางด้านอื่นประกอบ เช่น ความเป็นไปได้ทางด้านตลาด ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกและจัดการวางแผนทำธุรกิจให้เหมาะสมถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

กรมการจัดหางาน. (2561*). สถานการณ์ตลาดแรงงานปี 2561*. สืบค้น 11 สิงหาคม 2562, จาก www.doe.go.th/lmia

จิตติสา เจริญพานิช. (2555). *การวิเคราะห์ความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารประเภทอาคารชุดพักอาศัย* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชนินทร์ มีโภคี. (2552). *โครงการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.

ชุติพงษ์ เหลียงกอบกิจ. (2552). *การศึกษาแนวทางการวางกรอบการบริหารความเสี่ยงโครงการวางระบบภายใต้รูปแบบสัญญาว่าจ้างแบบสัญญาออกแบบ-ประมูล-ก่อสร้างและออกแบบ-ก่อสร้าง* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารเทคโนโลยี วิทยาลัยนวัตกรรม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2547). *เทคนิคการจัดทำ Job description บนพื้นฐานของ Competency และ KPI* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

ดิเรก กาญจนรูจี และคณะ. (2560). *การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการกับการกำหนดแนวทางยกระดับขีดความสามารถฝีมือแรงงานอุตสาหกรรมเครื่องเรือนของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงศ์ศรัณย์ อัศวชัยโสภณ และพัชรพร ลีพิพัฒน์ไพบูลย์. (2561). *เมื่อโลกกำลังทำสงครามแย่งชิงคนเก่งประเทศไทยทำอะไรอยู่*. สืบค้น 11 พฤษภาคม 2562, จาก https://shorturl.asia/kTF3e

วิจัยกรุงศรี. (2561). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2561-63 ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง*. สืบค้น 11 พฤษภาคม 2562, จาก https://shorturl.asia/EmpDM

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). *กรอบคุณวุฒิแห่งชาติฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *การศึกษาแนวโน้มความต้องการแรงงานของตลาดแรงงานในประเทศไทยช่วงปี 2560-2564*. สืบค้น 11 พฤษภาคม 2562, จาก www.nso.go.th>doclib13>ด้านสังคม>สาขาแรงงาน

อนุชัย รามวรังกูร. (2558). *กระบวนทัศน์ทางการอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Chua, D. K. H. et al. (1999). Critical Success Factors for Different Project Objectives. *ASCE Journal of Construction Engineering and Management*, 125(3), 142-150.

Cuendet, S. et al. (2014). A Study of Carpenter Apprentices' Spatial Skills. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 6(3), 1-16.

khumpaisal, S. (2011). *Analytic Approach to Risk Assessment in Thailand's Real Estate Development Industry* (Doctor of Philosophy Thesis in School of the Built Environment Faculty of Technology and Environment). UK: Liverpool John Moores University.

Lioyd, C. & Cook, A. (1993). *Implementing Standards of Competence*. London: Kogan Page Limited.

Mc Clelland, C. D. (1973). *Testing for Competence rather than for Intelligence*. New Jersey: American Psychologist.

แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1*

A GUIDELINE FOR BUDGET MANAGEMENT ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE OF SCHOOL UNDER SAKAEO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

วรยุทธ พิพัฒน์วัฒนโรจน์, สุดารัตน์ สารสว่าง
Worayut Piputwuttanarote, Sudarat Sarnswang
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: worayut.p@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 และ 2. ศึกษาแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน สอบถามหัวหน้ากลุ่มงบประมาณและการเงินของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำนวน 145 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับเกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาและการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ระดับมาก และแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า 1. ด้านการวางแผนงบประมาณ ผู้บริหารควรมีการเสนอแผนปฏิบัติราชการประจำปีต่อสาธารณะในวงกว้าง 2. ด้านการใช้งบประมาณ ควรติดตาม ตรวจสอบ สร้างความตระหนัก โดยให้คำแนะนำ วิธีการดำเนินการให้เกิดการโปร่งใส ชอบธรรม ตรวจสอบได้ 3. ด้านการควบคุมงบประมาณ ควรยกกรณีตัวอย่างความผิดที่ผ่านมาในการเบิกจ่าย และ 4. ด้านการ

*Received May 18, 2023; Revised June 5, 2023; Accepted June 5, 2023

รายงานงบประมาณ ควรกำหนดปฏิทินที่เชื่อมโยงกับการรายงานต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลการดำเนินงานที่ผ่านมา
คำสำคัญ: การบริหาร; งบประมาณ; หลักธรรมาภิบาล

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the state of budget management according to good governance of Schools under Sakaeo Primary Educational Service Area Office 1 and 2To study the budget management guidelines according to good governance of Schools under Sakaeo Primary Educational Service Area Office 1, conducted by the mixed research methods. The population were the heads of the budget/finance group of the schools under Sakaeo Primary Educational Service Area Office 1, totaling 145 people. The research instruments were 5 level rating scale questionnaires on the state of budget administration according to good governance of schools, analyzed data by descriptive statistics; frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of the research showed that the state of budget administration according to good governance of schools under Sakaeo Primary Educational Service Area Office 1, by overall, was at high level. The guidelines could be summarized as follows: 1. Budget planning should present the annual government action plan to the public. 2. Budget spending should be monitored, and raised awareness by providing advice to be transparent, ethical and checkable, 3. Budget controlling should give examples of past offenses in disbursements. 4. Budget reporting should set a calendar that was linked to reporting to stakeholders on the past performance.
Keywords: Management; Budget; Good Governance

บทนำ

จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า สถานศึกษาหลายแห่งกระทำความผิดเกี่ยวกับงบประมาณ โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ความผิดเหล่านี้หมายรวมถึง การใช้เงินในทางที่ผิด อีกทั้งการไม่ปฏิบัติตามระเบียบราชการด้านบัญชีไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา การรายงานงบประมาณและข้อมูลไม่ถูกต้องตามระเบียบ ทำให้การบริหาร

งบประมาณของสถานศึกษาขาดหลักธรรมาภิบาลที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการกำหนดไว้ (ชุติมา พวงทอง, 2563)

ตามที่เอกสารแนบท้ายประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) สำหรับสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ สำหรับสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 สำนักงาน ป.ป.ช. พัฒนาเกณฑ์การประเมินมีเนื้อหาครอบคลุมหลายด้าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณธรรม ความโปร่งใส และการทุจริตซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานในการนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข ลดโอกาสหรือความเสี่ยงที่จะเกิดการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563) แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณาที่ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า เมื่อย้อนหลังไป 4 ปีงบประมาณ มีผลดังนี้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ได้ลำดับที่ 2 ของประเทศ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ได้ลำดับที่ 1 ของประเทศ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ได้ลำดับที่ 1 ของประเทศ และปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ได้ลำดับที่ 11 ของประเทศ จะเห็นได้ว่าลำดับที่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมีแนวโน้มลดลงอย่างมาก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1, 2564)

แนวคิดการศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา โดยศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณตามโครงสร้างการบริหารงบประมาณตามแนวคิดของชุติมา พวงทอง (2563) มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการวางแผนงบประมาณ 2. ด้านการใช้งบประมาณ 3. ด้านการควบคุมงบประมาณ 4. ด้านการรายงานงบประมาณ และแนวคิดการศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา โดยศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณตามกรอบแนวคิดหลักธรรมาภิบาลตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของวีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ (2557) เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษามีหลัก 3 ประการ ดังนี้ 1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส

จากที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ที่มีผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสลดอันดับลงมาก อาจเนื่องมาจากไม่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลบางประการ หรืออาจเกิดขึ้นจากการกำหนดแนวทางที่ไม่ชัดเจน หรือไม่มีแนวทางที่สามารถทำให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเป็นรูปธรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผู้ศึกษาจึงมีความใคร่รู้ที่จะค้นคว้าหาแนวทางและเสนอแนวทางการบริหารงาน

งบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2. ประชากร และการสนทนากลุ่ม

2.1 ประชากร ได้แก่ 1. หัวหน้ากลุ่มงบประมาณหรือหัวหน้ากลุ่มการเงินของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ปีการศึกษา 2565 ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มงบประมาณหรือหัวหน้ากลุ่มการเงินของสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 145 คน จากสถานศึกษา จำนวน 145 แห่ง ในการศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านงบประมาณหรือการเงินในสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรมาภิบาล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องของข้อคำถาม เพื่อการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่า 0.67-1.00

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยศึกษาเทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีประสิทธิภาพของเก็จกนก เอื้อวงศ์ (2546)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ 1. ประสานงานขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากประธานโครงการปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการศึกษาจากหัวหน้ากลุ่มงบประมาณ/หัวหน้ากลุ่มการเงินในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 2. ผู้ศึกษาส่งแบบสอบถามถึงหัวหน้ากลุ่มงบประมาณหรือหัวหน้ากลุ่มการเงินของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ที่เป็นกลุ่มประชากรเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม และส่งคืนทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบ Google Form 3. ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน จำนวน 117 ฉบับ และนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ 1. สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บได้จากแบบสอบถาม จำนวน 117 ฉบับ นำประเด็นที่ได้คะแนนในลำดับต่ำสุด จากแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มาสร้างเป็นประเด็นคำถามหลักและข้อประเด็นคำถามย่อยในการสนทนากลุ่มให้ครอบคลุมกับหัวข้อการวิจัย 2. กำหนดและคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาหรือผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มครั้งนี้ มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาซึ่งดัดแปลงวิธีการคัดเลือกจากหลักเกณฑ์การสรรหาและแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา พ.ศ. 2560 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนี้

4.2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 ท่าน มีคุณสมบัติอย่างน้อยดังต่อไปนี้ 1. การศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปด้านการบริหารการศึกษาหรือด้านการศึกษา 2. ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งระดับตั้งแต่อำนวยการกองหรือเทียบเท่าหรือดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในภาคเอกชน 3. มีประสบการณ์ด้านการบริหารหรือด้านการศึกษาไม่ต่ำกว่า 2 ปี

4.2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านงบประมาณหรือการเงินในสถานศึกษา 2 ท่าน มีคุณสมบัติอย่างน้อยดังต่อไปนี้ 1. การศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปด้านการบริหารหรือด้านการศึกษา 2. ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงบประมาณหรือการเงินของสถานศึกษา 3. มีความเชี่ยวชาญ และหรือมีประสบการณ์ด้านงบประมาณหรือการเงินของสถานศึกษาหรือที่เกี่ยวข้องไม่ต่ำกว่า 5 ปี

4.2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรมาภิบาล จำนวน 1 ท่าน มีคุณสมบัติอย่างน้อย ดังต่อไปนี้ 1. การศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปด้านการบริหารหรือด้านการศึกษา 2. ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งระดับผู้อำนวยการภารกิจสำนักงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 3. มีความเชี่ยวชาญ และหรือมีประสบการณ์ด้านหลักธรรมาภิบาลและหรือการเสริมสร้างและมาตรฐานวินัย หรือมาตรฐานทางจริยธรรม หรือที่เกี่ยวข้องไม่ต่ำกว่า 5 ปี

4.2.4 กำหนดบุคลากรในการจัดการสนทนากลุ่ม หน้าที่ วันเวลา และการสนทนากลุ่มครั้งนี้ดำเนินการผ่านระบบ Online ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting

4.2.5 นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มาวิเคราะห์เนื้อหาแต่ละประเด็น จากนั้นนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ความถี่ (Frequency: F) ร้อยละ (Percentage: %) และแบบสอบถาม ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยสถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Σ) แปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์สมบูรณ์ (Absolute Criteria) ของ Best (1981) และผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสภาพการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา โดยภาพรวม

ที่	สภาพการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา	μ	σ	ระดับ
1	ด้านการวางแผนงบประมาณ	4.18	.88	มาก
2	ด้านการใช้งบประมาณ	4.26	.83	มาก
3	ด้านการควบคุมงบประมาณ	4.25	.75	มาก
4	ด้านการรายงานงบประมาณ	4.22	.79	มาก
	ภาพรวม	**4.22**	**.81**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า สภาพการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก (μ=4.22, σ=.81) ซึ่งเมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาที่มีระดับการปฏิบัติสูงที่สุดคือ ด้านการใช้งบประมาณ (μ=4.26,

σ=.83) ระดับรองลงมา คือ ด้านการควบคุมงบประมาณ (μ=4.25, σ=.75) และด้านที่มีระดับปฏิบัติต่ำที่สุด คือ ด้านการวางแผนงบประมาณ (μ=4.18, σ=.88)

เมื่อวิเคราะห์ สภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ในแต่ละด้านเป็นรายข้อ พบว่า ผลของระดับการปฏิบัติอยู่ระดับมากทุกข้อ ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. สภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาที่มีระดับการปฏิบัติสูงที่สุด คือ ด้านการใช้งบประมาณระดับรองลงมา คือ ด้านการควบคุมงบประมาณ และด้านที่มีระดับปฏิบัติต่ำที่สุด คือ ด้านการวางแผนงบประมาณ เมื่อวิเคราะห์ สภาพการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ในแต่ละด้านเป็นรายข้อ พบว่า ผลของระดับการปฏิบัติอยู่ระดับมากทุกข้อ และพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า 1. ด้านการวางแผนงบประมาณ เรื่องสถานศึกษามีการจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ ให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการที่เกี่ยวข้องอย่างถูกต้องเหมาะสมมีการปฏิบัติสูงที่สุด ส่วนเรื่องสถานศึกษามีการเผยแพร่แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณผ่านเว็บไซต์สถานศึกษา มีการปฏิบัติต่ำที่สุด 2. ด้านการใช้งบประมาณ เรื่องบุคลากรของสถานศึกษาใช้งบประมาณของกิจกรรมหรือโครงการด้วยความเที่ยงธรรม เป็นไปตามระเบียบ มีการปฏิบัติสูงที่สุด ส่วนเรื่องการเผยแพร่ผลการตรวจสอบให้บุคลากรในสถานศึกษารับทราบ มีการปฏิบัติต่ำที่สุด 3. ด้านการควบคุมงบประมาณ เรื่องสถานศึกษามีคณะกรรมการตรวจสอบการเบิกจ่ายเงินงบประมาณเป็นไปตามขั้นตอนของทางราชการ มีการปฏิบัติสูงที่สุด ส่วนเรื่องผู้บริหารสถานศึกษามีการกำกับ ติดตาม การเบิกจ่ายงบประมาณ ซึ่งปฏิบัติตามปฏิทินที่ตั้งไว้ ถูกต้องตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ มีการปฏิบัติต่ำที่สุด 4. ด้านการรายงานงบประมาณ เรื่องสถานศึกษามีการรายงานผลการปฏิบัติการประจำปีอย่างตรงไปตรงมา มีการปฏิบัติสูงที่สุด ส่วนเรื่องการเผยแพร่รายงานผลการดำเนินงานงบประมาณผ่านเว็บไซต์สถานศึกษาทุกโครงการหรือกิจกรรม เป็นสิ่งที่สถานศึกษาควรปฏิบัติ มีการปฏิบัติต่ำที่สุด

2. แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า ด้านการวางแผนงบประมาณ แนวทางการส่งเสริมให้สถานศึกษามีการเผยแพร่แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณผ่านเว็บไซต์สถานศึกษา 1. เขตพื้นที่การศึกษาควรสร้างความเข้าใจกับผู้บริหาร ควรนำเสนอต่อสาธารณะให้อยู่ในวงกว้างโดยเป็นช่องทางที่สามารถเข้าถึงง่าย ไม่ว่าจะเป็นใครก็สามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ได้ เพื่อเป็นการสื่อสารทำความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจที่ถูกต้องเนื่องจากไม่ใช่การจับผิด 2. เขตพื้นที่การศึกษาควรมีการกำหนดตัวชี้วัด ในการประเมินความสำเร็จ เพราะถ้า

ผู้ปฏิบัติหรือผู้จัดทำเว็บไซต์สถานศึกษาไม่ได้รับการตระหนักจากผู้บริหารสถานศึกษาผู้ปฏิบัติก็จะไม่ได้ดำเนินการ 3. ผู้บริหารควรศึกษาปัญหาร่วมกันคิดร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขอย่างเป็นระบบตรวจสอบได้ เพราะแต่ละสถานที่แต่ละบริบทจะมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันทางด้าน ICT ผู้บริหารต้องทราบถึงบริบทที่แท้จริงของการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา ด้านการใช้งบประมาณ : แนวทางการส่งเสริมการเผยแพร่ผลการตรวจสอบให้บุคลากรในสถานศึกษารับทราบ 1. เขตพื้นที่การศึกษาควรชี้แจงว่าการเผยแพร่ผลการตรวจสอบสำคัญอย่างไร และเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดลำดับให้ผู้ปฏิบัติรับรู้รับทราบว่ากิจกรรมไหนที่ยังไม่ดำเนินการเป็นไปตามทิศทางการบริหารหรือไม่ 2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประชุม โดยให้ความสำคัญในการชี้แจงข้อมูลในการใช้งบประมาณเพื่อแสดงความชัดเจนในการใช้เงินให้ถูกวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ผู้บริหารจะเกิดความมั่นใจที่จะเผยแพร่ผลการตรวจสอบให้บุคลากรรับทราบ ด้านการควบคุมงบประมาณ: แนวทางในการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำกับ ติดตาม การเบิกจ่ายงบประมาณ ซึ่งปฏิบัติตามปฏิทินที่กำหนดไว้ถูกต้องตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 1. เขตพื้นที่การศึกษาควรให้ความสำคัญ เชิญผู้บริหารสถานศึกษาไปปฏิบัติจริงแบบจริงจังพร้อมยกกรณีตัวอย่างความผิดที่ผ่านมาในการเบิกจ่าย 2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเอาใจใส่ต่อแผนปฏิบัติราชการประจำปีถึงแนวทางปฏิบัติด้วยและให้ความสำคัญในทุกกระบวนการเพื่อลดความผิดพลาดจากการทำงาน และควรสร้างความเข้าใจ ความตระหนักกับผู้ปฏิบัติงานแผนปฏิบัติราชการประจำปี เป็นเรื่องสำคัญในสถานศึกษาเป็นตัวกำหนดทิศทางในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ ลงสู่ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด 3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำแผนปฏิบัติราชการประจำปี การติดตามตรวจสอบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเพิ่มการอบรมหรือศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับธรรมาภิบาล เพื่อตระหนักถึงความสำคัญในหลักธรรมาภิบาล และหลักคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักแนวทางในการบริหารงานให้ถูกต้องโปร่งใสตรวจสอบได้ ด้านการรายงานงบประมาณ : แนวทางในการส่งเสริมการเผยแพร่รายงานผลการดำเนินงานงบประมาณผ่านเว็บไซต์สถาน ศึกษาทุกโครงการหรือกิจกรรม เป็นสิ่งที่สถานศึกษาควรปฏิบัติ 1. เขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดแนวปฏิบัติว่าสถานศึกษาต้องมีการรายงานทุกโรงเรียน เพราะมีข้อดีมากมาย อาทิ การผ่านเว็บไซต์ต้องออกสู่สาธารณะชนไปทั่วโลก สามารถเข้าถึงได้สะดวก เป็นการประชาสัมพันธ์สถานศึกษา 2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรประชุมสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยชี้แจงให้เห็นว่างบประมาณมีผลต่อวินัยของทุก ๆ ฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องควรบริหารให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติของทางราชการจะต้องมีรายงานการใช้งบประมาณผ่านการตรวจสอบภายใน การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ต้องตระหนักเสมอว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำให้ถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ด้านการวางแผนงบประมาณ ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า ในด้านการวางแผนงบประมาณ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการเผยแพร่แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณผ่านเว็บไซต์สถานศึกษา การเผยแพร่แผนปฏิบัติราชการประจำปีผ่านเว็บไซต์สถานศึกษามีค่าเฉลี่ยน้อยทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามีสถานศึกษาขนาดเล็กหลายแห่งซึ่งอาจทำให้ขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการใช้ ICT ที่ใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเนื่องจากสถานศึกษาขนาดเล็ก สาขาวิชาที่บุคลากรมีส่วนเกี่ยวข้องอาทิ คอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยี ก็ยังเป็นวิชาเอกขาดแคลน (สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ, 2566) ทั้งนี้ ความสำคัญในการเผยแพร่ คือ การเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์จะทำให้ภาพลักษณ์ของโรงเรียนดียิ่งขึ้นเนื่องจากทำให้เกิดความโปร่งใสเป็นที่ยอมรับของสังคม และสร้างความไว้ใจจากสังคม สอดคล้องกับจุฑากาญจน์ เก่งกสิกิจ (2566) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า แนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการพัฒนาระบบการเผยแพร่ให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักความเปิดเผยและโปร่งใส หากสถานศึกษาปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ก็จะเป็นการส่งเสริมความเข้าใจระบบบริหารต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างทั่วถึงจะเป็นการสร้างความเข้าใจตรงกัน

2. ด้านการใช้งบประมาณ ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า การเผยแพร่ผลการตรวจสอบให้บุคลากรในสถานศึกษารับทราบซึ่งเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านการใช้งบประมาณ การเผยแพร่ผลการตรวจสอบให้บุคลากรในสถานศึกษารับทราบมีค่าเฉลี่ยน้อยทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญ ไม่ชี้แจงผลการตรวจสอบการใช้งบประมาณ อาทิ การตรวจสอบการเบิกจ่าย ผลการใช้งบประมาณของกิจกรรมหรือโครงการ และผลการเบิกจ่ายงบประมาณประจำปี เป็นต้น สถานศึกษาจำเป็นต้องเผยแพร่ผลการตรวจสอบให้บุคลากรรับทราบ สอดคล้องกับนิตยา คงเกษม (2562) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพระบางเจ้าพระยาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า หากปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดแล้วนั้น จะส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาเป็นไปตามหลักความโปร่งใสส่งผลดีแก่สถานศึกษาบุคลากรในสถานศึกษาจะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างไม่มีปัญหา โดยที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานของบุคลากร การบริหารที่มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างเป็นระบบ

3. ด้านการควบคุมงบประมาณ ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำกับ ติดตาม การเบิกจ่ายงบประมาณซึ่งปฏิบัติตามปฏิทินที่ตั้งไว้ ถูกต้อง ตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ ซึ่งเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านการควบคุมงบประมาณ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารไม่ทราบว่าการกำกับ ติดตาม ในการเบิกจ่าย เป็นเรื่องที่มีประโยชน์และเป็นเรื่องที่ควรกระทำอย่างยิ่ง จะทำให้ทราบปัญหาในระหว่างการปฏิบัติงาน หากเกิดปัญหาผู้บริหารสถานศึกษาก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ทันเวลาสอดคล้องกับสมพิศ โห้งาม (2548) ได้กล่าวถึงประโยชน์ในการติดตามตรวจสอบแผนปฏิบัติราชการประจำปีไว้ว่า การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการในแต่ละขั้นตอนมีปัญหาอุปสรรคใด ๆ หากพบปัญหาต้องรีบแก้ไขให้ทันพร้อมรับฟังข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงแผนให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับคณะเซนต์คาเบรียล (2560) ที่ได้อธิบายถึงการกำกับ ติดตามของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ว่าต้องมีการกำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อที่จะสามารถปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ให้บรรลุหลักธรรมาภิบาลและตัวชี้วัดของสถานศึกษาให้สำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำกับ ติดตามก็จะช่วยให้ผู้รับผิดชอบหรือฝ่ายหรือกลุ่มงบประมาณไม่จำเป็นต้องปกปิดหรือแก้ไขอย่างผิดวิธี อาจเป็นช่องให้เกิดการทุจริตได้หรือเป็นปัญหาใหญ่ต่อไป

4. ด้านการรายงานงบประมาณ ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า การเผยแพร่รายงานผลการดำเนินงานงบประมาณผ่านเว็บไซต์สถานศึกษาทุกโครงการหรือกิจกรรมเป็นสิ่งที่สถานศึกษาควรปฏิบัติ ซึ่งเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านการรายงานงบประมาณ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการ เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่จะต้องเผยแพร่ผู้ปฏิบัติต้องการความรู้ความเข้าใจจากผู้บริหาร หัวหน้างาน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและมีรูปแบบที่เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (2563) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2563) ได้อธิบายถึงการเผยแพร่รายงานผลการดำเนินงานงบประมาณผ่านเว็บไซต์สถานศึกษาทุกโครงการหรือกิจกรรม ว่าเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดในการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นเครื่องมือการประเมินเชิงบวกเพื่อเป็นมาตรการป้องกันการทุจริตและผิดกฎหมาย และเป็นกลไกในการสร้างความตระหนักให้หน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการอย่างโปร่งใสและมีคุณธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านการวางแผนงบประมาณ ด้านการใช้งบประมาณ ด้านการควบคุมงบประมาณ ด้านการรายงานงบประมาณ การบริหารงบประมาณทั้ง 4 ด้าน ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ได้แก่ 1. ด้านการวางแผนงบประมาณ ผู้บริหารควรมีการเสนอแผนปฏิบัติราชการประจำปีต่อสาธารณะในวงกว้าง 2. ด้านการใช้งบประมาณควรติดตาม ตรวจสอบ สร้างความตระหนักโดยให้คำแนะนำ วิธีการดำเนินการให้เกิดการโปร่งใส ชอบธรรม ตรวจสอบได้ 3. ด้านการควบคุม

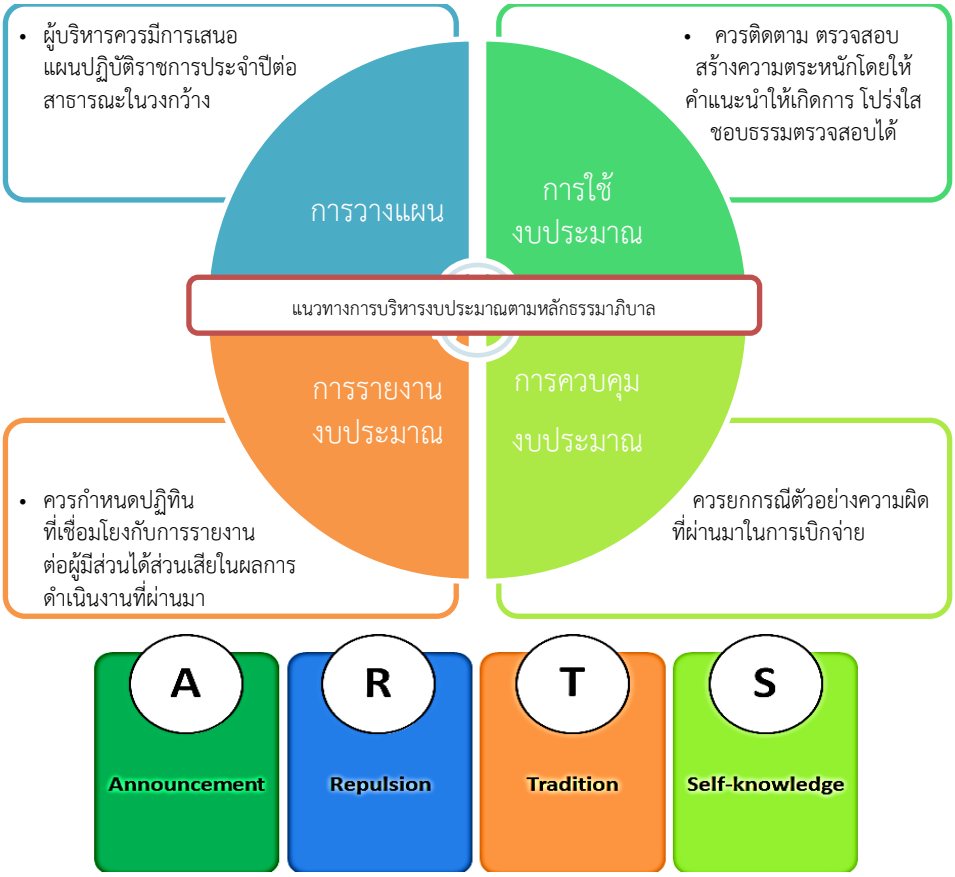
งบประมาณ ควรยกกรณีตัวอย่างความผิดที่ผ่านมาในการเบิกจ่าย 4. ด้านการรายงานงบประมาณ ควรกำหนดปฏิทิน ที่เชื่อมโยงกับการรายงานต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลการดำเนินงานที่ผ่านมา นอกจากนี้ แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสามารถดำเนินการตามหลัก ARTS ดังนี้

1. A=Announcement (การแจ้งให้ทราบ) การเผยแพร่ผลการตรวจสอบให้บุคลากรในสถานศึกษารับทราบว่ามีความจำเป็นเพราะการใช้งบประมาณควรแจ้งให้บุคลากรรับทราบ เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการเบิกจ่าย โดยส่วนใหญ่แล้วบุคลากรเพียงไม่กี่คนจะมีโอกาสได้เข้าถึงข้อมูลและรับรู้ เราอาจจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลย้อนกลับเพื่อพิจารณาว่าสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างไร เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา จากทุกกลุ่มงาน ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติและป้องกันปัญหา พร้อมกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ

2. R=Repulsion (การผลักดัน) คือ การเผยแพร่แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณผ่านเว็บไซต์สถานศึกษาว่ามีความจำเป็นที่หน่วยงานต้นสังกัดต้องพยายามผลักดันสถานศึกษาให้เกิดการเผยแพร่สู่สาธารณะและผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องจัดทำการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ ก่อเกิดประโยชน์ในการรับทราบการดำเนินงาน กิจกรรมหรือโครงการ เมื่อข้อมูลเข้าถึงสาธารณะชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็จะก่อเกิดการรับฟังปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น

3. T=Tradition (ธรรมเนียมปฏิบัติ) การเผยแพร่รายงานผลการดำเนินงานงบประมาณผ่านเว็บไซต์สถานศึกษาทุกโครงการหรือกิจกรรม เป็นสิ่งที่สถานศึกษาควรยึดถือปฏิบัติเป็นธรรมเนียม เพราะเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่จะต้องเผยแพร่ ผู้ปฏิบัติหรือผู้รับผิดชอบต้องมีความรู้ความเข้าใจจากผู้บริหาร หัวหน้างาน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและมีรูปแบบที่เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย

4. S=Self-Knowledge (การรู้จักตนเอง) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจ สร้างองค์ความรู้ให้ผู้ปฏิบัติให้เป็นไปตามความถูกต้อง มากไปกว่านั้นผู้บริหารก็ควรกำกับติดตาม อาจเป็นเพราะความต้องการใช้งบประมาณอย่างเดียวของบุคลากร ที่คิดว่าไม่มีผู้ที่จะติดตามอย่างจริงจังและตรงไปตรงมา ผู้บริหารต้องสร้างการรับผิดและรับชอบร่วมกัน สื่อสารจากผู้ปฏิบัติทราบว่าการดำเนินการเบิกจ่ายไปถึงขั้นตอนใดและภูมิหลังของผู้บริหารไม่เหมือนกัน ยิ่งไปกว่านั้นด้านการบริหารงบประมาณยังเป็นความเสี่ยงของผู้บริหาร ที่ผู้บริหารต้องแบกรับ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีการติดตามตรวจสอบอย่างรอบคอบ และยังต้องศึกษาเพิ่มเติมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ หรืออาจถามผู้รู้ นิติกร เพื่อไม่ให้เกิดขึ้นผิดพลาด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนด Timeline เกี่ยวกับระยะเวลาใดควรทำอะไรบ้าง โดยมีกระบวนการที่ชัดเจนและมีการติดตามผลที่ชัดเจนเช่นกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนักโดยให้คำแนะนำ โดยออกเป็นระเบียบของสถานศึกษา ระบุวิธีการดำเนินการอย่างไรให้เกิดการโปร่งใส ชอบธรรม ตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของเขตพื้นที่หรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลและวิธีการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เพื่อเป็นคู่มือแนวปฏิบัติของสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2546). *การวเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะเซนต์คาเบรียล. (2560). *คู่มือการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท กรีนไลฟ์ พริ้นติ้ง เฮ้า จำกัด.

จุฑากาญจน์ เก่งกสิกิจ. (2566). *การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชุติมา พวงทอง. (2563). *แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

นิตยา คงเกษม. (2562). *แนวทางการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่ม เครือข่ายพระบางเจ้าพระยา เมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ. (2557). องค์ประกอบของธรรมาภิบาลในโรงเรียน Elements of Good Governance in Schools. *วารสารนักบริหาร Executive Journal จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 34(1), 80-88.

สมพิศ โห้งาม. (2548). *การวางแผนการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. (2564). *รายงานการจัดการศึกษาปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. สืบค้น 3 มกราคม 2566, จาก https://shorturl.asia/hXz7l

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2563). *รายละเอียดการประเมิน ITA*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2565, จาก https://itas.nacc.go.th/

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2563). *ITA หรือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ*. สืบค้น 8 เมษายน 2566, จาก https://shorturl.asia/8nfkb

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์การสรรหาและแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา พ.ศ. 2560*. สืบค้น 7 เมษายน 2566, จาก https://shorturl.asia/ePyt6

_____. (2563). *ประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integity and Transparency Assessment: ITA) สำหรับสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. สืบค้น 3 มกราคม 2566, จาก https://shorturl.asia/HBG0A

สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ. (2566). *ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจำแนกตามวิชาเอก*. สืบค้น 6 เมษายน 2566, จาก https://hrms.obec.go.th

Best, J. W. (1981). *Research in Education* (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

แนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย*

GUIDELINES FOR CREATING FINANCIAL STABILITY AFTER WORK RETIREMENT OF THAI PEOPLE

ลักษณ์ณภัทร บุญมี, สืบพงศ์ สุขสม
Lucknaphat Bonme, Suebpong Suksom
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Corresponding Author E-mail: lucknaphat.bonme@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษานโยบายการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย และ 3. ศึกษาแนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 30-65 ปี ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. นโยบายการสร้างความมั่นคงทางการเงินเป็นนโยบายของภาครัฐด้วยความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย ทำให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายอยู่ตลอด 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงิน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการของรัฐ (รัฐสวัสดิการ) สุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และนวัตกรรมการจัดการ 3. ประชาชนส่วนใหญ่มีแนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงิน มีการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ มีการบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค การบริหารความเสี่ยงและการประกัน มีการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และการสร้างอิสรภาพทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่าการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: แนวทาง; การสร้างความมั่นคงทางการเงิน; เกษียณอายุ

*Received May 17, 2023; Revised July 6, 2023; Accepted July 7, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the policy for creating financial stability after the work retirement of Thai people, 2. To study factors affecting the creation of financial stability after the retirement of Thai people, and 3. To study the guidelines for creating financial stability after the work retirement of Thai people building financial security after the Retirement of Thai People The research tool was an interview form in which the researcher conducted an in-depth interview and content analysis. The sample used in the research was 400 people aged between 30-65 years living in Bangkok and its vicinity. The research tool was a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, and mean. and standard deviation.

The research results revealed that 1. The policy to create financial stability was a government policy with the discontinuity of the policy resulting in policy changes all the time; 2. Factors affecting the creation of financial stability were: Public administration (welfare) health, society, economy, housing and environment, and management innovation 3. Most people had a way to create financial stability, had a financial retirement plan, had credit management for consumption, risk management, insurance, personal income tax planning, and financial freedom, which aligned with quantitative research that found that the overall financial security after retirement was at a high level on all as.

Keywords: Guidelines; Creating Financial Stability; Retirement

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีระบบรายได้ผู้สูงอายุที่จัดการโดยภาครัฐอยู่หลายระบบ และสามารถครอบคลุมคนไทยแทบทั้งหมด แต่ก็พอเป็นที่ทราบกันว่า รายได้จากระบบเหล่านี้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุหลาย ๆ กลุ่ม ระบบเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุซึ่งครอบคลุมผู้สูงอายุสัญชาติไทยทุกคน ยกเว้นเพียงกลุ่มข้าราชการซึ่งมีระบบบำเหน็จบำนาญของตนเอง มีระบบประกันสังคมภาคบังคับ ครอบคลุมลูกจ้างเอกชนในระบบ ลูกจ้างนอกระบบสามารถเข้าร่วมระบบประกันสังคมภาคสมัครใจ หรือกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) แม้ในปัจจุบันหลายครัวเรือนยังสามารถพึ่งพาลูกหลานได้ แต่การที่คนไทยอายุยืนยาวขึ้นและมีลูกน้อยลง การอาศัยลูกหลานน่าจะเป็นไปได้ยากในอนาคต ดังนั้น ระบบรายได้ยามชราภาพที่จัดการโดยภาครัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ซึ่งหากผู้สูงอายุเหล่านี้ มีเงินบำเหน็จบำนาญหรือมีสวัสดิการเพียงพอรองรับชีวิตหลังเกษียณอายุได้ ก็คงไม่เกิดปัญหาเท่าใดนัก เพราะหากไม่ใช่

ข้าราชการหรือเป็นลูกจ้างบริษัทที่มีความมั่นคงทางการเงินแล้ว มีผลตอบแทนให้หลังจากเกษียณอายุแล้ว ผู้สูงอายุเหล่านี้จะลำบากไม่น้อย เนื่องจากประชากรโดยส่วนใหญ่ยังมีอาชีพอิสระ หรือหาเช้ากินค่ำ การเก็บออมเงินไว้ใช้เมื่อคราวแก่ชราด้วยการฝากเงินกับกองทุนต่าง ๆ หรือการเก็บออมเงินไว้เองก็คงทำได้ยาก ดังนั้น บุคคลจึงมีความจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมด้านการเงิน เพื่อที่ในช่วงเกษียณอายุบุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ลำบากและไม่กลายเป็นภาระบุตรหลาน บุคคลใกล้ชิด สังคม และประเทศชาติ ซึ่งการตระหนักรู้ถึงการวางแผนเกษียณเป็นปัจจัยสำคัญ ควรมีการวางแผนการเงินในขณะที่ยังทำงานมีรายได้ การเตรียมพร้อมด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณเป็นกระบวนการวางแผน หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่มั่นคงสำหรับใช้จ่ายในชีวิตหลังเกษียณ (สุรพงษ์ มาลี, 2561) ซึ่งถ้าบุคคลใดมีการบริหารการเงินที่ดีย่อมทำให้บุคคลนั้นมีความมั่นคงทางการเงิน ส่งผลให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต (ไกรวิชญ์ ประชุมพันธ์ และคณะ, 2561)

มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุมีแนวทางการขับเคลื่อนสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการในการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และเพื่อให้คนทุกวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมสูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) การสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุ เป็นการวางแผนทางการเงินซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยเตรียมความพร้อม และนำชีวิตไปสู่ความมั่นคงทางการเงิน ดังนั้น การเกษียณอายุแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับทัศนคติด้านการเตรียมความพร้อมการวางแผนการเงิน เพื่อไปสู่เป้าหมายสำหรับเกษียณส่วนบุคคล ผู้ที่มีการเตรียมความพร้อมเพื่อวัยเกษียณไว้ล่วงหน้า อาจไม่กังวลกับการเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่จะเกิดขึ้น (อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ, 2562) ปัจจุบันบุคคลส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณเท่าที่ควร เช่น ไม่มีการวางแผนการเงิน ไม่เคยทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และมีพฤติกรรมใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เมื่อต้องเผชิญกับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจชะลอตัว ทำให้รายได้ลดลงค่าและครองชีพสูงขึ้น อาจส่งผลให้บุคคลไม่มีความพร้อมสำหรับการเกษียณ การวางแผนการเงินเพื่อเกษียณเป็นการวางแผนออม และลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เงินฝากธนาคาร สหกรณ์ออมทรัพย์ของหน่วยงาน ประกันชีวิต กองทุนรวม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนประกันสังคม กองทุนบำเหน็จบำนาญ และการลงทุนหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งการออมเงิน หรือการสะสมเงินในรูปแบบต่าง ๆ ของบุคคลนั้น เป็นเป้าหมายเพื่อการวางแผนใช้จ่ายในชีวิตหลังเกษียณ หากบุคคลไม่มีความมั่นคงด้านรายได้ อาจส่งผลให้ไม่มีเงินใช้เพียงพอในวัยเกษียณ นอกจากนี้ภาระหนี้สินที่ค่อนข้างสูงของประชาชนส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน หรือค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคต่าง ๆ และการกู้เงินจากสถาบันการเงิน การผ่อนชำระที่อยู่อาศัย ผ่อนรถยนต์

การผ่อนบัตรเครดิต และหนี้นอกระบบอื่น ๆ อาจทำให้มีค่าใช้จ่ายมากกว่ารายได้ (พลอยพัชร์ กิจเจริญเกษม, 2559)

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุให้กับประชาชนทุกกลุ่มอาชีพ รวมไปถึงการนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุ สนับสนุนการออมเงินในหน่วยงาน และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการออมให้กับประชาชนทั่วไปต่อไป ซึ่งเมื่อประชาชนมีการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุแล้ว นอกจากจะส่งผลดีต่อตัวเองยังส่งผลดีต่อประเทศชาติในการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุในอนาคต และเมื่อประชาชนมีการสร้างความมั่นคงทางการเงินมากขึ้นก็จะช่วยให้ระดับเงินออมของประเทศเพิ่มสูงขึ้น ภาครัฐสามารถนำไปใช้เป็นแหล่งเงินทุนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเสริมสร้างการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพให้กับประเทศได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 30-65 ปี ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพรับราชการและอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.2 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จากสูตรของ Cochran (1953) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุ จำนวน 25 คน ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ

ประกอบด้วย ผู้แทนของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง และผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิคณะกรรมการกองทุนการออมแห่งชาติ กรมกิจการผู้สูงอายุ และธนาคาร จำนวน 4 คน และกลุ่มหน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาคเอกชน (ธนาคาร ประกัน กองทุน และบริษัทหลักทรัพย์) จำนวน 21 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.60-1.00 ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อให้ได้ค่าสัมประสิทธิอัลฟ่าของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารวิชาการ หนังสือ ตำรา ข้อมูลปฐมภูมิ ที่ได้จากการการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก และได้ออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมถึงสัมภาษณ์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไร้สาย อาทิ Video Call Zoom FaceTime และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแจกแบบสอบถามปกติ (Manual) และแบบสอบถามออนไลน์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยการนำเข้าข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยใช้เทคนิคโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. นโยบายการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย เป็นนโยบายของภาครัฐที่มีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ ในด้านการเตรียมความพร้อมของประชากร มีนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ แต่ด้วยความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย มีการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ ทำให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายอยู่ตลอด อีกทั้งนโยบายยังไม่ครอบคลุมถึงปัญหาด้านนี้

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย พบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย อยู่ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการของรัฐ (รัฐสวัสดิการ) ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และด้านนวัตกรรมการจัดการ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย ดังนี้ 1. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการของรัฐ (รัฐสวัสดิการ) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เข้าใจว่า การบริหารจัดการของรัฐ (รัฐสวัสดิการ) คือ การบริการของรัฐที่มีให้กับประชาชนในการให้สวัสดิการด้านต่าง ๆ เช่น เงินบำนาญคนชรา กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ประกันสังคม เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันที่พบว่า ระบบรัฐสวัสดิการยังห่างไกลความเป็นรัฐสวัสดิการ เนื่องจากการจัดสวัสดิการให้ประชาชนยังไม่ทั่วถึง 2. ปัจจัยด้านสุขภาพ พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับด้านสุขภาพของตน โดยมีการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ การที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดี ทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อเข้าสู่วัยเกษียณอายุการทำงาน ก็สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงควรเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพในอนาคต 3. ปัจจัยด้านสังคม พบว่า มีการเตรียมความพร้อมด้านสังคม เช่น การเรียนรู้เพื่อเข้าสู่วัยเกษียณอายุ การรู้สิทธิ ข้อมูลข่าวสาร การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัวและสังคมมีการเรียนรู้ และนำความรู้มาปรับใช้ในชีวิต 4. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พบว่า การสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะวัยเกษียณอายุการทำงาน เป็นวัยมีค่าใช้จ่ายหลายประการทั้งค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่ารักษาพยาบาล ซึ่งสวนทางกับการมีรายได้ที่ลดลง เนื่องจากพ้นเกณฑ์อายุการจ้างงาน หรือมีสภาพร่างกายไม่อำนวยในการประกอบอาชีพ 5. ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม พบว่า เป็นการให้ความสำคัญ และมีแนวทางในการเตรียมการในด้านที่อยู่อาศัย เพื่อการใช้ชีวิตประจำวันของได้อย่างเหมาะสม เป็นการวางแผนล่วงหน้าว่าจะใช้ชีวิตกับใคร หรืออยู่ลำพัง และ 6. ปัจจัยด้านนวัตกรรมการจัดการ พบว่า การมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันและการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างรู้เท่าทัน เพื่อปกป้องการตกเป็นเหยื่อของเทคโนโลยีและผู้ใช้เทคโนโลยีทางมิจฉาชีพ การศึกษาเรียนรู้และฝึกใช้เทคโนโลยีนั้นจะทำให้คุ้นเคยและสามารถนำปรับใช้ในการเตรียมความพร้อมสู่วัยเกษียณอายุในอนาคตได้

3. แนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย พบว่า มี 5 แนวทาง ได้แก่ การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค การบริหารความเสี่ยงและการประกัน การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และการสร้างอิสรภาพทางการเงิน ดังนี้ 1. การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ พบว่า ส่วนใหญ่มีการวางแผนทางการเงิน ที่เป็นการเตรียมทรัพย์สินเงินทองของตนสำหรับใช้ในวัยเกษียณอายุให้รู้สึก

มั่นคงทางการเงิน และสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งต้องมีการวางแผนด้านต่าง ๆ มีหลายรูปแบบ เช่น การออม การลงทุน พันธบัตร หุ้น กองทุน เพราะเป้าหมายของการออม และความต้องการในการใช้เงินหลังการเกษียณอายุของแต่ละบุคคลนั้นไม่เท่ากัน 2. การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค พบว่า เป็นการบริหารจัดการเงินหรือรายได้ที่ได้มา และใช้เงินนั้นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่มีการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคในชีวิตประจำวัน เพื่อการบริโภค และการใช้จ่ายค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ การบริโภคจะเน้นเรื่องของการกิน ส่วนอุปโภคจะเน้นในเรื่องการใช้สอย สินเชื่อเพื่อการบริโภคเป็นการกู้ยืมที่มีสัญญากู้ยืมกันอย่างเป็นทางการ และมีการกำหนดระยะเวลาในการกู้ยืมอย่างชัดเจน เพื่อนำไปใช้เพื่อซื้อสินค้าเช่น รถยนต์ ที่อยู่อาศัย หรือนำไปใช้เฉพาะอย่าง เช่น เพื่อการศึกษาต่อ เพื่อเป็นค่าการศึกษาบุตร 3. การบริหารความเสี่ยงและการประกัน พบว่า ส่วนใหญ่มีการวางแผนในด้านการทำประกัน และสามารถจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ 4. การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา พบว่า มีการเตรียมการในการเสียภาษีเพื่อให้เสียน้อยที่สุด โดยที่ไม่ผิดกฎหมายซึ่งภาษีเป็นรายจ่ายอย่างหนึ่งในการทำประกันสุขภาพ ประกันชีวิต กองทุน สามารถนำไปลดหย่อนภาษีได้ ซึ่งการใช้ประโยชน์จากค่าลดหย่อนตามที่กฎหมายยอมให้ผู้มีเงินได้สามารถหักค่าลดหย่อนของผู้มีเงินได้ คู่สมรส และบุตร และ 5. การสร้างอิสรภาพทางการเงิน พบว่า ส่วนใหญ่มีการวางแผนในการการสร้างอิสรภาพทางการเงิน ให้มีรายได้มากพอหากเมื่อถึงเวลาที่ไม่ต้องทำงานก็ยังคงมีรายได้ และการมีเงินสำหรับใช้จ่ายตามความต้องการ มีหลักประกันทางการเงินที่มั่นคงเพียงพอที่จะใช้ชีวิตได้อย่างสุขสบาย โดยไม่ต้องพึ่งพาบุคคลอื่นมากจนเกินไป แต่ก็เป็นเพียงแค่แผนที่วางไว้ในอนาคตเท่านั้น เพราะส่วนใหญ่ยังต้องการสร้างความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัย ความมั่นคงให้กับครอบครัว การศึกษาของบุตร ยังมีภาระหนี้สินที่ยังต้องดำเนินการอยู่ และยังต้องใช้เวลาอีกหลายปีกว่าจะได้อิสรภาพทางการเงิน

4. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า การสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค ($\bar{X}$=3.98) รองลงมา คือ การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ ($\bar{X}$=3.94) การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ($\bar{X}$=3.68) การบริหารความเสี่ยงและการประกัน ($\bar{X}$=3.66) และการสร้างอิสรภาพทางการเงิน ($\bar{X}$=3.64) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องของแนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย ซึ่งประชาชนมีการบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อนำไปใช้เพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น รถยนต์ และที่อยู่อาศัย มีการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ มีการออมเงิน มีการทำประกันสุขภาพ ประกันชีวิต และให้มีรายได้มากพอพอที่จะใช้ชีวิตได้อย่างสุขสบายในวัยเกษียณ

อภิปรายผลการวิจัย

1. นโยบายการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย เป็นนโยบายของภาครัฐที่มีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ ในด้านการเตรียมความพร้อมของประชากร ในการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงาน มีนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ โดยมีการส่งเสริมหลักประกันรายได้เพื่อวัยเกษียณอายุ ซึ่งนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงาน ได้แก่ สวัสดิการต่าง ๆ เงินบำนาญคนชรา ประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ประกันสังคม เป็นต้น แต่ด้วยความไม่ต่อเนื่องของนโยบายมีการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ ทำให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายอยู่ตลอด ดังนั้นจึงควรกำหนดนโยบายในระยะสั้น และระยะยาวให้สอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกิตติ์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม และสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (2563) พบว่า ภาครัฐควรใช้มาตรการบังคับให้ระบบแรงงานออมเงินมากกว่าเดิม ควรมีนโยบายปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของการออม รู้จักการวางแผนในระยะยาว และควรส่งเสริมการออมผ่านกองทุนประกันชีวิต ประกันสุขภาพ ด้วยการให้ประโยชน์ทางด้านภาษีให้มากขึ้น ส่วน Delali (2018) พบว่า กระบวนการเตรียมการอย่างเป็นระบบสู่ชีวิตหลังเกษียณอายุในเมืองกานา ผู้สูงอายุมีความต้องการที่หลากหลายและหลากหลาย รวมทั้งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่ระบบสนับสนุนในปัจจุบันยังไม่เพียงพอในการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุ การสนับสนุนทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การสนับสนุนระบบการเตรียมการเกษียณอายุเป็นทางเลือกหนึ่งให้ชาวกานามีการออมเพื่อการเกษียณอายุ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสืบพงศ์ สุขสม (2563) พบว่า นโยบายทุก ๆ ด้าน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อการพัฒนา และปรับตัวของประชาชน ประชาชนควรตอบรับความตื่นตัวจากการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาของทุก ๆ ด้าน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อยู่ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการของรัฐ (รัฐสวัสดิการ) ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และด้านนวัตกรรมการจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกิตติ์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม และสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (2563) ศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในชีวิตของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัย พบว่า พนักงานธนาคารส่วนใหญ่มีระดับการเตรียมความพร้อมด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม ทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของวรชัย สิงหฤกษ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2560) พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจดีต่อการเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุงาน เจ้าหน้าที่มีสภาวะการเตรียมความพร้อมค่อนข้างดีใน 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านการใช้เวลาว่าง และด้านครอบครัว และสังคม ส่วน Hirankasi (2020) พบว่า เทคโนโลยีอย่างโทรศัพท์มือถือไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ แต่เป็นความคุ้นชินในชีวิตประจำวัน มีการใช้บริการ Mobile Banking และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอุไร สุทธิแย้ม (2562) พบว่า

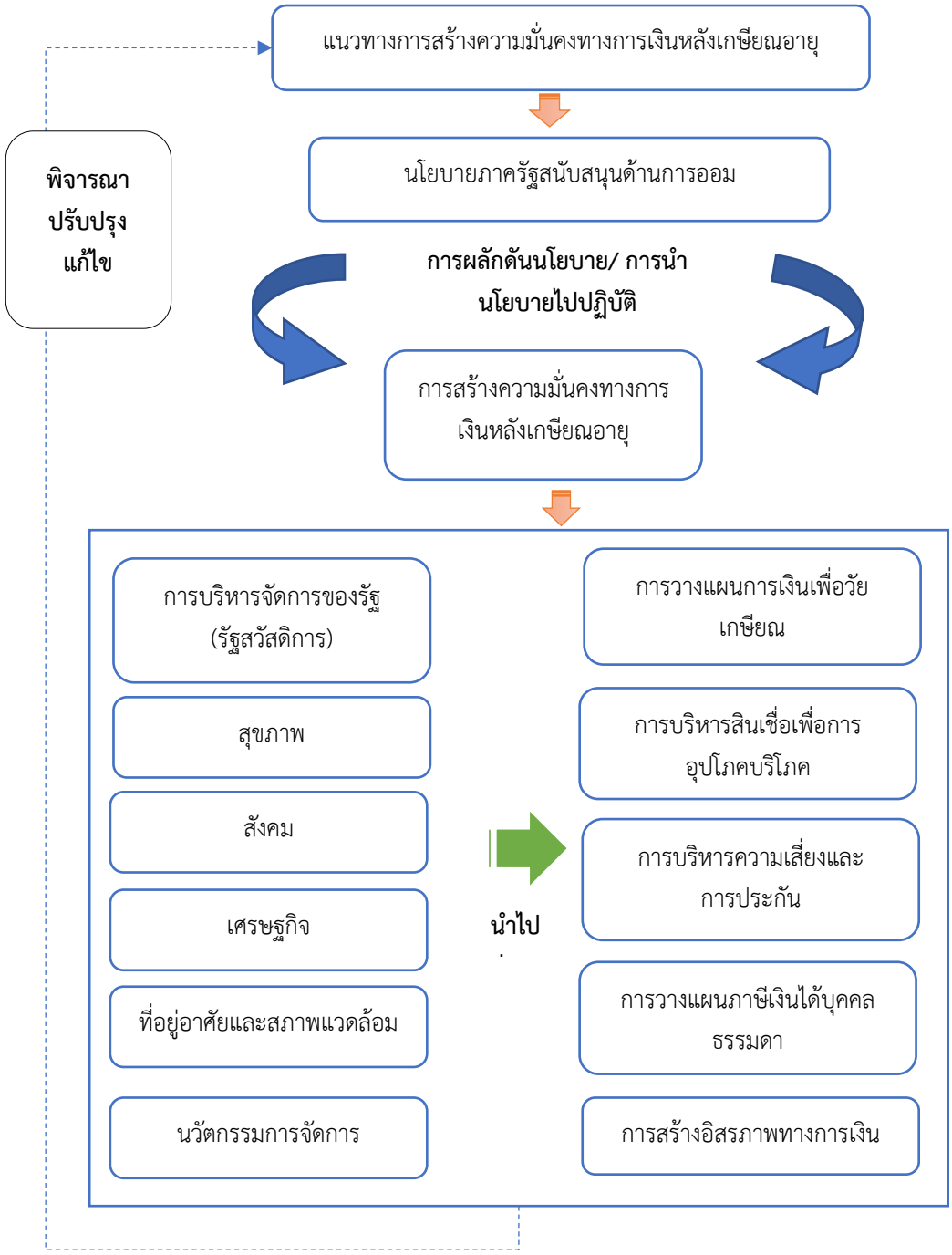
การเกษียณแบบมีความสุขจะต้องดูแลสุขภาพตนเองให้แข็งแรง เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเอง มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต มีทักษะหรือความสามารถที่ทำให้มีรายได้ตามศักยภาพ ใช้ความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์ หาโอกาสทำประโยชน์แก่สังคม รวมถึงฝึกจิตใจให้เข้มแข็งอยู่สม่ำเสมอ เพื่อที่จะสามารถปรับตัวให้กับการเปลี่ยนแปลงช่วงหลังเกษียณได้

3. แนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย พบว่า การสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1. การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ พบว่า ส่วนใหญ่มีการวางแผนทางการเงินที่เป็นการเตรียมทรัพย์สินเงินทองของตนสำหรับใช้ในวัยเกษียณอายุ ให้รู้สึกมั่นคงทางการเงิน และสามารถพึ่งตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณ ที่พบว่า ด้านการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ อยู่ในระดับมาก 2. การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค พบว่า เป็นการบริหารจัดการเงินหรือรายได้ที่ได้มา และใช้เงินนั้นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด การบริหารค่าใช้จ่ายที่ดีจะทำให้เราใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ไม่ต้องกังวลกับอนาคต ซึ่งส่วนใหญ่มีการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคในชีวิตประจำวัน เพื่อการบริโภคและการใช้จ่ายค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ การบริโภคจะเน้นเรื่องของการกิน ส่วนอุปโภคจะเน้นในเรื่องการใช้สอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า มีการบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค อยู่ในระดับมาก 3. การบริหารความเสี่ยงและการประกัน พบว่า ส่วนใหญ่มีการวางแผนในด้านการทำประกัน และสามารถจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งมีการวางแผนบริหารความเสี่ยงด้านการประกันและสิทธิประโยชน์ของการทำประกัน เพื่อเป็นการป้องกันบริหารความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเชิงปริมาณ ที่พบว่า มีการบริหารความเสี่ยงและการประกันอยู่ในระดับมาก 4. การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา พบว่า มีการเตรียมการในการเสียภาษีเพื่อให้เสียน้อยที่สุด โดยที่ไม่ผิดกฎหมาย ซึ่งภาษีเป็นรายจ่ายอย่างหนึ่ง ในการทำประกันสุขภาพ ประกันชีวิต กองทุน สามารถนำไปลดหย่อนภาษีได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เสียภาษีในจำนวนที่น้อยที่สุด และทำให้รายจ่ายน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อยู่ในระดับมาก มีการวางแผนเสียภาษีประจำปี รวมถึงทราบถึงวิธีการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และมีการเสียภาษีอากรตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ตามลำดับ 5. การสร้างอิสรภาพทางการเงิน พบว่า ส่วนใหญ่มีการวางแผนในการสร้างอิสรภาพทางการเงินให้มีรายได้มากพอ แต่ก็เป็นเพียงแค่แผนที่วางไว้ในอนาคตเท่านั้น เพราะส่วนใหญ่ยังต้องการสร้างความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัย ความมั่นคงให้กับครอบครัว การศึกษาของบุตร ยังมีภาระหนี้สินที่ยังต้องดำเนินการอยู่ และยังต้องใช้เวลาอีกหลายปีกว่าจะได้อิสรภาพทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเชิงปริมาณ ที่พบว่า มีการสร้างอิสรภาพทางการเงิน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Benedict et al. (2021) พบว่า ผู้สูงอายุในสิงค์โปร์ มีการวางแผนบำเหน็จบำนาญ การถือครองประกันชีวิตสุขภาพ และการดูแลระยะยาว และการมีส่วนร่วมกับตลาดหุ้น การเตรียมพร้อมในการเกษียณอายุ ผู้สูงอายุ

ความไว้วางใจในตัวแทนทางการเงินของภาครัฐและเอกชนนั้นสัมพันธ์ในทางบวกกับการออมเงิน บำนาญ การลงทุน และการถือประกัน ความรู้ทางการเงินมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเกษียณอายุ ส่วนนันทิดา วัฒนประภา (2559) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการวางแผนการลงทุนอยู่ในระยะปานกลางถึงระยะยาว เพื่อการลงทุนในหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อผู้ลงทุนสามารถมีเงินสำหรับใช้จ่ายอย่างสุขสบายหลังวัยทำงาน หากไม่ได้ทำงานแล้วผู้ลงทุนจำเป็นที่จะต้องพึ่งพิงเงินทองจากเงินออมที่สะสมมาในวัยทำงาน การมีชีวิตที่สุขสบายและมีหลักประกันทางการเงินที่มั่นคงในอนาคต จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการเงินที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์ (2562) พบว่า การวางแผนภาษีตั้งแต่วัยหนุ่มสาว ซึ่งเป็นวัยที่ยังมีเรี่ยวแรงในการทำงานเพื่อเก็บเงิน การออมบางส่วน การหาความสุขในตัวบางส่วน และการวางแผนภาษีสำหรับเงินได้ที่หามานั้น สามารถทำควบคู่กันไปได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bea & Youngmin (2019) พบว่า การมีอิสรภาพทางการเงินในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่วัยเกษียณอายุ มีการเปิดรับความเสี่ยงทางการเงินที่ไม่เท่าเทียมกันในกลุ่มสังคมต่าง ๆ ซึ่งในวัยหนุ่มสาวมีระดับการสนับสนุนจากครอบครัวที่ต่ำกว่า ความไม่มั่นคงทางการเงินอยู่ในระดับสูง รูปแบบและระยะเวลาของความเป็นอิสระทางการเงินในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่วัยผู้ใหญ่มีนัยยะสำคัญสำหรับความอิสระทางการเงิน

องค์ความรู้จากการวิจัย

นโยบายการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงาน เป็นนโยบายของภาครัฐที่มีความสำคัญในด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรหลังเกษียณอายุการทำงาน แต่ด้วยความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย มีการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ ทำให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายอยู่ตลอด ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินฯ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อยู่ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการของรัฐ (รัฐสวัสดิการ) สุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และนวัตกรรมการจัดการ และแนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงิน ส่วนใหญ่มีการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ มีการบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค การบริหารความเสี่ยงและการประกัน มีการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และการสร้างอิสรภาพทางการเงิน ผลการวิจัยที่ได้สามารถสร้างเป็นโมเดลองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ทำให้พบว่า แนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานของคนไทย เกิดจากนโยบายภาครัฐที่มีการสนับสนุนในด้านการออม จากการผลักดัน

นโยบายโดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุของคนไทย มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อยู่ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการของรัฐ (รัฐสวัสดิการ) ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และนวัตกรรมการจัดการ ส่งผลให้มีแนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุของคนไทย ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค การบริหารความเสี่ยงและการประกัน การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และการสร้างอิสรภาพทางการเงิน หากประชาชนมีการวางแผนการเงิน มีการออมเงิน มีการทำประกันสุขภาพ ประกันชีวิต และให้มีรายได้มากพอพอที่จะใช้ชีวิตได้อย่างสุขสบายในวัยเกษียณ ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุของคนไทยได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เนื่องด้วยความไม่ต่อเนื่องของนโยบายที่มีมาจากการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ ทำให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายอยู่ตลอด ดังนั้น รัฐบาลจึงควรกำหนดนโยบายในระยะสั้น และระยะยาวให้สอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ

2. หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและผู้ที่รับผิดชอบ ควรนำนโยบายมาจัดทำแผนงานหรือหาแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบาย เพื่อนำสู่การดำเนินงานอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม ซึ่งในแต่ละประเด็นหากสามารถปฏิบัติและทำได้จริง ล้วนเป็นโอกาสในการยกระดับศักยภาพและคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เกษียณอายุต่อไปในอนาคต

3. รัฐบาลควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมเงินให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชน มีครอบครัว หรือชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และไม่เป็นภาระต่อบุตรหลาน ไม่เป็นภาระให้กับสังคมในอนาคต อันจะส่งผลให้ประเทศมีสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ประชาชนคนไทยทุกอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นวัยทำงาน หรือผู้เกษียณอายุ ควรมีการวางแผนการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงานไว้ก่อนตั้งแต่เนิ่น ๆ หรือตั้งแต่อายุยังน้อย โดยคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงาน โดยเฉพาะในด้านการสร้างอิสรภาพทางการเงิน หลีกเลี่ยงส่วนที่ไม่มั่นคงต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงาน เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุการทำงาน ให้มีหลักประกันทางการเงินที่มั่นคงเพียงพอต่อไปในอนาคต

2. ด้านของการสร้างอิสรภาพทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการสร้างความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัย สร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว และการศึกษาของบุตร ซึ่งยังมีภาระหนี้สินที่ยังต้องดำเนินการอยู่ และยังต้องใช้เวลาอีกหลายปีกว่าจะได้อิสรภาพทางการเงิน ดังนั้น

ประชาชนจึงควรมีการวางแผนให้มีรายได้มากพอ หากเมื่อถึงเวลาที่ไม่ต้องทำงานก็ยังคงมีรายได้อยู่อย่างต่อเนื่อง และมีเงินสำหรับใช้จ่ายตามความต้องการ มีหลักประกันทางการเงินที่มั่นคงเพียงพอที่จะใช้ชีวิตได้อย่างสุขสบาย โดยไม่ต้องพึ่งพาบุคคลอื่นมากจนเกินไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในรูปแบบการออมเงินต่าง ๆ ที่ให้ผลตอบแทนที่สูงของประชาชน เปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนเพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการออมและการลงทุน เพื่อเป็นวิธีการให้ประชากรไปถึงเป้าหมายได้เร็วขึ้น ซึ่งจะนำไปเป็นแนวทางให้ส่งเสริมพัฒนาให้ความรู้สำหรับเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุการทำงานของคนไทย

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น พฤติกรรม ทัศนคติ และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ระบบเงินเดือน และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อยู่ระบบเงินเดือน เพื่อต้องการทราบถึงแรงจูงใจอื่น ๆ ในการเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุการทำงาน

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบและหาแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น เช่นเปรียบเทียบระหว่างแรงงานในระบบและแรงงานนอกระบบ หรือจากความแตกต่างด้านภูมิศาสตร์ถิ่นที่อยู่ หรือระหว่างประเทศหรือภูมิภาค เป็นต้น

4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงทางการเงินของรัฐบาล ควรจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายเพื่อให้ได้ตัวแปรที่ชัดเจน ทั้งที่เป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดปัญหา และตัวแปรสนับสนุนให้การสร้างความมั่นคงทางการเงินให้สอดคล้องกับความต้องการ

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545- 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552*. สืบค้น 20 มกราคม 2565, จาก http://www.dop.go.th

ไกรวิชญ์ ประชุมพันธ์ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของผู้บริโภคเพื่อใช้จ่ายในอนาคตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(2), 313-329.

ณัฐกิตติ์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม และสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2563). การเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในชีวิตของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัย. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(1), 185-198.

นันทิดา วัฒนประภา. (2559). *ปัจจัยในการวางแผนการเงินที่มีผลต่อความคุ้มค่าในการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของลูกค้าที่มาใช้บริการธนาคารกสิกรไทย สาขาแหลมฉบัง* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง)

พลอยพัชร์ กิจเจริญเกษม. (2559). การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน). *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการมหาวิทยาลัยมหิดล*, 3(2), 3-31.

วรชัย สิงหฤกษ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). การเตรียมความพร้อมในการเกษียณอายุงานของเจ้าหน้าที่ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด: การศึกษาแบบสร้างทฤษฎีฐานราก. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม (e-JODIL)*, 7(2), 199-133.

ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์. (2562). การวางแผนภาษีที่ใช้สำหรับผู้สูงอายุ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(2), 91-116.

สืบพงศ์ สุขสม. (2563). นโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอรทกรุงเทพ*, 9(2), 166-175.

สุรพงษ์ มาลี. (2561). ภาครัฐกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัย. *วารสารข้าราชการสำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคลสำนักงาน ก.พ.*, 60(4), 9-11.

อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ. (2562). การออกแบบระบบการจัดทำต้นทุนผลผลิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 8(1), 1-16.

อุไร สุทธิแย้ม. (2562). เกษียณอย่างไรให้เกษม. *วารสารบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 12(2), 95-108.

Bea, M. D. & Youngmin, Y. (2019). Leaving the Financial Nest: Connecting Young Adults' Financial Independence to Financial Security. *Journal of Marriage and Family*, 81(2), 397-414.

Benedict S. K. et al. (2021). Trust and retirement preparedness: Evidence from Singapore. *The Journal of the Economics of Ageing*, 18(1), 1-38.

Cochran, W. G. (1953). *Sampling Techiques*. New York: John Wiley & Sons. Inc.

Delali, A. D. (2018). Systematic preparation process and resource mobilization towards post-retirement life in Urban Ghana: an exploration. *Ghana Social Science Journal*, 15(1), 64-97.

Pimnara Hirankasi. (2020). *Banking services for the elderly in the digital age*. Retrieved March 20, 2022, from https://shorturl.asia/PzvKM

กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย สู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ : กรณีศึกษานายอนันท์ ฐิตาคม*

NON-FORMAL AND INFORMATION LEARNING PROCESS TO BECOME THE PROFRESSTIONAL CARTOONIST: A CASE STUDY OF MR. ANAN THITAKOM

ธนกร จงทอง, วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา
Thanakorn Jongtong, Worarat Pathumcharoenwattana
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
Corresponding Author E-mail: f_0123456@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. วิเคราะห์เส้นทางและกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ 2. จัดทำแนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมืออาชีพโดยใช้กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยจากกรณีศึกษานายอนันท์ ฐิตาคม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยนายอนันท์ ฐิตาคม และบุคคลใกล้ชิด ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. เส้นทางและกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ ประกอบไปด้วย เหตุการณ์ที่เกิดจากภายในตนเอง เหตุการณ์ภายนอกต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเป็นนักเขียนการ์ตูน 2. แนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมืออาชีพโดยใช้กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย 10 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ผู้เรียนชื่นชอบการ์ตูน 2. การสร้างพื้นฐานในการเขียนการ์ตูน 3. การหาความรู้เพื่อเพิ่มทักษะของตนเอง 4. การนำความรู้ที่ได้รับมาฝึกฝน และปรับปรุงแก้ไข 5. การสร้างสรรค์ผลงาน 6. การตรวจสอบผลงานที่สร้างสรรค์ 7. การปรับปรุงผลงาน 8. การหาที่เผยแพร่ผลงาน 9. ผลงานได้รับหรือไม่ได้รับการยอมรับ 10. นักเขียนการ์ตูนที่ประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูน; กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน; กระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

*Received June 1, 2023; Revised June 17, 2023; Accepted June 21, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To analyze Mr. Anan Thitakom's non-formal and informal learning path and learning process, 2. To develop a guideline for developing a professional cartoonist using the process. Learning outside the school system and informal from the case study of Mr. Anan Thitakhom. This research was qualitative research with key informants consisting of Mr. Anan Thitakhom and close persons by purposive selection method interview tools and data from in-depth interviews. Then the data by content analysis method.

The results showed that 1. Mr. Anan Thitakhom's non-formal and informal learning path and process to become a professional cartoonist consisted of internal events. Various external events affected their decision to become a cartoonist. 2. Professional cartoonist development guideline using non-formal and informal learning process consisting of 10 steps: 1. Learners like cartoons. 2. Creating the basics of writing cartoons 3. Finding knowledge to increase your skills. 4. Applying the acquired knowledge to practice and improve 5. Creativity 6. Examination of creative works 7. Performance improvement 8. Finding a published work 9. Entries received/not accepted 10. A successful cartoonist.

Keywords: Cartoonist Development Guidelines; Non-Formal Learning Process; Informal Learning Process

บทนำ

อาชีพนักเขียนการ์ตูน คือ ผู้สร้างและเขียนหรือวาดภาพการ์ตูนจากจินตนาการหรือจากแบบสำหรับผู้ที่วาดภาพบุคคลหรือเหตุการณ์ซึ่งโดยปกติมักเป็นภาพล้อ เพื่อใช้ประโยชน์และสื่อสารในสื่อต่าง ๆ นั้นเรียกว่า ผู้เขียนภาพล้อเลียน โดยลักษณะและคุณสมบัติของนักเขียนการ์ตูน ต้องการความเป็นมืออาชีพ มีการฝึกฝน การเรียนรู้และไหวพริบต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ความต้องการดังกล่าว จะทำให้นักเขียนการ์ตูนสามารถที่จะพัฒนางานของตนเองจากการ์ตูนธรรมดายกระดับไปสู่ความเป็นสากลได้ และเป็นการ์ตูนที่มีคุณภาพอีกด้วยและการที่นำเขียนการ์ตูนจะสามารถประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องผ่านความเหนื่อยยากลำบาก การฝึกฝนซ้ำ ๆ เพื่อเพิ่มความชำนาญ และเรียนรู้จากความผิดพลาดมาก่อน ดังนั้น นักเขียนการ์ตูนจึงต้องมีการฝึกฝน และพัฒนาเรียนรู้ได้จากผู้ที่มีประสบการณ์หรือนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพเพราะเป็น

แบบอย่างที่ดี ที่สามารถเรียนรู้เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมาย และความสำเร็จได้ (วัลลภ แม่นยำ, 2539)

ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยที่รวดเร็วจนทำให้การ์ตูนสามารถเข้าถึงได้ง่าย แตกต่างจาก สมัยก่อนแต่ในปัจจุบันการ์ตูนสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าสมัยก่อนอย่างมาก เช่น Youtube Netflix Ais play TrueID Bilibili FLIXER iQIYI ฯลฯ เป็นต้น ทำให้คนที่ชื่นชอบการ์ตูนเกิดแรงบันดาลใจที่อยากจะเขียนภาพเลียนแบบผลงานจากนักเขียนที่ตนชื่นชอบหรืออยากที่จะเขียนการ์ตูนในแบบของตัวเอง แต่การเขียนภาพไม่ใช่เรื่องง่ายเนื่องจากภาพหนึ่งภาพที่ต้องเขียนออกมานั้นมีองค์ประกอบหลายอย่างที่จะทำให้ภาพที่วาดออกมานั้นดูมีชีวิตชีวา เช่น อนาโตมี่ องค์ประกอบของภาพ การเลือกใช้สี ฯลฯ ในการศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่ถูกวิธี อนันท์ ฐิตาคม กล่าวเสมอว่า การที่จะทำให้เราเก่งและเขียนภาพเป็นได้ อย่างรวดเร็วนั้นมีหลักอยู่สามข้อ 1. มีคนที่เป็นโปรด้านการเขียนการ์ตูนทำงานให้ดู 2. มีคนที่เป็นโปรด้านการเขียนการ์ตูนให้คำแนะนำเวลาที่เราทำผิด 3. อันนี้สำคัญมาก ๆ คือ เมื่อได้ความรู้จากในห้องเรียนแล้ว ต้องกลับไปฝึกต่อที่บ้าน ศิลปะก็เหมือนภาษาอังกฤษ ถ้าคุณเรียนแล้วไม่หมั่นพูดหมั่นฝึก คุณก็จะลืมมันหมดเรา ต้องไม่ลืมว่าความชำนาญเกิดจากการทำซ้ำจะก่อให้เกิดความชำนาญ และการมีผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนการ์ตูนมาเป็นผู้สอนคอยให้คำแนะนำสิ่งต่าง ๆ จะช่วยทำให้เราสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว เปรียบเทียบง่าย ๆ ก็เหมือนนักกีฬาที่มีโค้ชอยู่ข้างสนาม กระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนที่ต้องการเป็นนักเขียนการ์ตูนได้ ผู้เรียนจึงต้องหาสถานศึกษานอกระบบหรือแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

จากคำกล่าวที่ว่า โรงเรียนมิใช่เป็นแหล่งเดียวที่เราสามารถที่เรียนรู้ได้ ดูจะเป็นความจริงมากขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน ยุคที่คนต้องเรียนรู้มากขึ้นและเรียนรู้ตลอดทุกช่วงวัยของชีวิต ยุคที่ทุกองค์กรทุกหน่วยงาน หรือทุกสถานประกอบการต้องการสมาชิกที่มีความรู้เหมาะสมกับงานในตำแหน่งนั้น และยุคที่คนต้องเรียนรู้ เพื่อนำความรู้มาใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพและการดำเนินชีวิตของตน หากแต่การศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการและสนใจสามารถเข้าเรียนได้ตามความจำเป็น และด้วยเหตุนี้การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงเกิดขึ้น (วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, 2557) การศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอนและระยะเวลาเรียน หรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการของผู้เรียนและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับ คุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ และการเรียนรู้นอกระบบเป็นการเรียนรู้ที่ควบคู่ไปกับการ เรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยผู้สอนอาจจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อชี้แนะช่องทางการศึกษาเพิ่มเติมผ่าน รูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยในลักษณะต่าง ๆ เช่น การจัดสถานที่ให้เหมาะกับการเรียนรู้ การจัดแหล่งข่าวสาร

ให้เหมาะแก่การศึกษาค้นคว้า การเผยแพร่ความรู้ ประสบการณ์ ผ่านสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้ ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างครอบคลุมและต่อเนื่องตลอดชีวิต (ระวี จูฑศฤงค์, 2564)

อนันท์ ฐิตาคม นักเขียนการ์ตูนมืออาชีพมีกระบวนการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ทั้งกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยอีกทั้งนายอนันท์ ฐิตามคมยังเป็นบุคคลนอกระบบการศึกษาที่เริ่มศึกษาเรียนรู้จากสำนักพิมพ์วิบูลย์กิจ และเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ กรณีศึกษานายอนันท์ ฐิตาคม โดยการนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัยมาใช้วิเคราะห์ กระบวนการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัยสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพกรณีศึกษานายอนันท์ ฐิตาคม เพื่อนำความรู้มาจัดทำแนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ และเป็นประโยชน์ต่อเยาวชน ประชาชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ที่ต้องการพัฒนาตนเองสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เส้นทางและกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพของนายอนันท์ ฐิตาคม
2. เพื่อจัดทำแนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมืออาชีพโดยใช้กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน และตามอัธยาศัยจากกรณีศึกษานายอนันท์ ฐิตาคม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ อนันท์ ฐิตาคม (นักเขียนการ์ตูนมืออาชีพมีประสบการณ์มากกว่า 30 ปี) และบุคคลใกล้ชิด (ลูกศิษย์ เพื่อนร่วมงาน ผู้ช่วยการสอนที่รู้จักกับอนันท์ ฐิตาคม มากกว่า 5 ปี)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย จำนวน 5 คน โดยข้อคำถามในส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกของอนันท์ ฐิตามคม ทั้งฉบับเท่ากับ 0.73 และข้อคำถามในส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิดกับอนันท์ ฐิตาคม ทั้งฉบับเท่ากับ 0.60

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสัมภาษณ์อนันท์ ฐิตาคม ใช้วิธีการเดินทางลงพื้นที่จริง บุคคลใกล้ชิด จำนวน 3 คน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลผ่านโปรแกรม Zoom

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน และกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ผลการวิจัย

1. เส้นทางและกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพของนายอนันท์ ฐิตาคม

1.1 เรื่องราว เหตุการณ์ และปัจจัยต่าง ๆ ในชีวิตที่ทำให้ไปถึงเป้าหมายการเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ ดังนี้

1.1.1 เหตุการณ์ที่เกิดจากภายในตนเอง เป็นเหตุการณ์ในช่วงเริ่มต้นก้าวแรกของการเข้าสู่วงการนักเขียนการ์ตูนที่มากระตุ้นให้อนันท์ ฐิตาคม เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ในการเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพโดยจุดเริ่มต้นที่สำคัญคือเกิดจากความชอบในหนังสือการ์ตูน รักการอ่านหนังสือการ์ตูน และมีต้นแบบในการเรียนรู้จากผู้เขียนเคนชิโร่ หมัดเทพเจ้าดาวเหนือ

1.1.2 เหตุการณ์ภายนอกต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเป็นนักเขียนการ์ตูน เป็นเหตุการณ์หรือสิ่งเร้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพโดยได้รับสิ่งกระตุ้นจากการเห็นชื่อนักเขียนคนไทยอยู่บนปก ส่งผลให้อนันท์ ฐิตาคมเริ่มมองเห็นเป้าหมายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการเดินทางไปสู่จุดมุ่งหมาย

1.1.3 ปัจจัยสำคัญที่พัฒนาตนเองสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพเป็นปัจจัยที่เกิดจากความชอบ ความรัก ความขยันในการฝึกฝน ความตั้งใจที่อยากจะทำให้ตัวอนันท์ ฐิตาคม สามารถไปสู่เป้าหมายของการเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ

1.1.4 ประสบการณ์ในการทำงานอย่างอื่นก่อนเข้าสู่วงการนักเขียนการ์ตูนเป็นเหตุการณ์ที่ทำงานอย่างอื่นเพียงเพื่อหารายได้ในการส่งเสริมสนับสนุนตนเองให้เดินทางตามความฝันเท่านั้นไม่ใช่การทำงานเพื่อทำเป็นอาชีพ เป็นการเก็บเงินเพื่อเดินทางมุ่งสู่กรุงเทพเพื่อสมัครงานกับสำนักพิมพ์วิบูลย์กิจ

1.1.5 เหตุการณ์ที่ทำให้มีความสุขมากที่สุดในช่วงการประกอบอาชีพนักเขียนการ์ตูน ความสุขในการทำงานของนายอนันท์ ฐิตาคม คือ ตลอดช่วงระยะเวลา 30 ปี

ในการทำอาชีพนักเขียนการ์ตูนไม่ว่าจะเป็นช่วงเริ่มต้น ช่วงประกอบอาชีพ หรือแม้แต่ตอนนี้ที่ได้สอนน้อง ๆ ทำให้ตัวนายอนันท์ ฐิตาคม มีความสุขเป็นอย่างมาก

1.1.6 เหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรค และปัญหาในการประกอบอาชีพนักเขียนการ์ตูน สำหรับตัวอนันท์ ฐิตาคม ปัญหา คือ การได้รับการยอมรับจากสำนักพิมพ์เพราะในช่วงแรกของการเข้าสู่วงการสมัยประมาณ 30 ปีก่อน ไม่มีสื่อออนไลน์ ไม่มีหนังสือ How to ไม่มีคนสอน เหมือนอย่างในปัจจุบัน และปัญหาในปัจจุบันคือ เวลาไม่พอในการทำงาน

1.2 ด้านกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเป็นขั้นตอนในการสะสมความรู้ที่เกิดจากขึ้นจากเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตและสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน

1.2.1 เริ่มศึกษาการเขียนการ์ตูน การเขียนการ์ตูนจริงจังเริ่มจากการเข้าทำงานที่สำนักพิมพ์วิบูลย์กิจโดยเริ่มปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองตั้งแต่ตอนนั้นตรงกับแนวคิดการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนโมทัศน์ดังคำกล่าวของ Mezirow (1995) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในตัวบุคคลซึ่งสามารถเขียนเป็นขั้นตอน ได้ดังนี้ 1. เริ่มจากการรู้สึกไม่พึงพอใจต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ (Disorienting Dilemma) 2. การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง (Self-Examination) 3. การประเมินสมมุติฐานเบื้องหลังสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุมีผล (Critical Assessment of Assumptions) 4. ตระหนักว่าคนอื่น ๆ มีการปรับเปลี่ยนความคิดเช่นเดียวกัน 5. การสำรวจค้นคว้าเพื่อกำหนดบทบาทใหม่หรือแนวการปฏิบัติใหม่ 6. การวางแผนการปฏิบัติ 7. การศึกษาหาความรู้และทักษะที่จะใช้ในการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ 8. การทดลองปฏิบัติตามแผน 9. การพัฒนาสมรรถนะและการสร้างความมั่นในตนเองเพื่อการปฏิบัติตามบทบาทใหม่ 10. การบูรณการมโนทัศน์ใหม่ให้เข้ากับวิถีชีวิต

1.2.2 การเข้าร่วมอบรม การเข้าโครงการพัฒนาอาชีพ การเรียนรู้จากสถาบันการสอนต่าง ๆ การเรียนรู้จากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ แนวคิดที่สำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์โดยมีความเกี่ยวข้องอย่างมากในการพัฒนาตนเองของอนันท์ ฐิตาคม ดังคำกล่าวของวรรัตน์ อภินันท์กูล (2551) หลักการที่สำคัญของการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ คือกระบวนการการเรียนรู้จากประสบการณ์จะให้ ความสำคัญที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ นอกจากนั้นยังเน้นที่ผู้เรียนเป็น ผู้สร้างความรู้ใหม่ หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้เรียนปรับเปลี่ยนตนเองตามกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติตนในสถานการณ์ใหม่ได้

1.2.3 แหล่งการศึกษาการเขียนการ์ตูน แหล่งการศึกษาที่สำคัญนั้นมาจากการอ่านหนังสือการ์ตูนนำมาเขียนตามเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดคิดเป็นของโกวิท วรพิพัฒน์ (2544) คิดเป็นในการคิดจะต้องใช้ข้อมูล ประกอบการคิดอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาการ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม สิ่งแวดล้อม และข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง

โดยเมื่อตัดสินใจแล้ว ก็ลองปฏิบัติดูว่าผลออกมาเป็นอย่างไร ถ้าพอใจแล้วมีความสุขก็ทำต่อไป ถ้าไม่พอใจและไม่มีความสุขก็หาวิธีใหม่

1.2.4 ระยะเวลาในการฝึกฝนเรียนรู้ ระยะเวลาในการฝึกฝนจริง ๆ คือ 2 ปีที่ทำงานกับสำนักพิมพ์วิบูลย์กิจ หลังจากนั้นจะเป็นการฝึกเองเรื่อยมา สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ Revans (1977) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้จากการลงมือกระทำอย่างเป็นระบบของบุคคลแต่ละบุคคล โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าการเรียนรู้ต้องมีการลงมือปฏิบัติ และขณะเดียวกันการลงมือปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้จึงเกี่ยวข้องกับบุคคลแต่ละบุคคล เป็นการเตรียมโอกาสให้บุคคลได้พัฒนาความรู้และความเข้าใจในเวลาที่เหมาะสมที่ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นของบุคคลแต่ละบุคคล

1.2.5 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่ศึกษา การเอาตำราหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นหลาย ๆ เล่มมาเทียบกันเพราะตำราแต่ละเล่มจะมีจุดดี จุดด้อย แตกต่างกันแต่ที่สำคัญ คือ พี่ใช้ประสบการณ์กับความชำนาญในการตรวจสอบ

1.2.6 การนำความรู้ที่ได้รับมาสรุปองค์ความเป็นเทคนิคของตนเอง เทคนิคในการนำมาสรุปองค์ความรู้คือพี่นำสิ่งดี ๆ ที่ได้รับจากหนังสือมาปรับใช้ในการสอน นำรูปแบบวิธีการสอนจากหนังสือญี่ปุ่นมาใช้ให้ง่ายยิ่งขึ้นเพื่อนำมาปรับใช้กับการสอนนักเรียน

1.2.7 นำความรู้เดิมมาพัฒนาเป็นเทคนิคใหม่ เป็นการศึกษาเทคนิคใหม่ ๆ เพื่อมาใช้ในการสอน และผ่านการลองเขียนลองปฏิบัติกับเทคนิคที่เราศึกษาว่ามันสามารถนำมาใช้ได้จริง สามารถนำมาเป็นเทคนิคใหม่ในการสอนนักเรียนได้

1.3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย กระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเป็นขั้นตอนในการอยากที่จะพัฒนาตนเอง ความรู้ เทคนิค และวิธีการเขียนการ์ตูน เกิดจากการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยโดยการเรียนด้วยตนเอง

1.3.1 แหล่งการเรียนรู้ที่เริ่มศึกษาการเรียนรู้ด้วยตนเอง เทคนิควิธีการเขียนการ์ตูน ตนเองเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองสะส่วนใหญ่ตลอดช่วงเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของพัชรี มะแสงสม (2544) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ทำ ให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการใช้ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีความตระหนักและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนจะทำการวางแผนและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้เลือกแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เลือกวิธีการเรียนรู้และประเมินผล ด้วยตนเอง โดยอาจปรึกษาจากผู้สอนหรือบุคคลอื่นได้

1.3.2 การมีศิลปินเป็นแรงบันดาลใจส่งผลต่อการพัฒนาตนเอง การมีศิลปินเป็นแรงบันดาลใจส่งผลต่อการพัฒนาตนเองอย่างมากเพราะทำให้ตนเองรู้สึกที่อยากจะเป็นนักเขียนการ์ตูนแบบเขา อยากเขียนรูปออกมาให้สวยได้เหมือนเขา

1.3.3 การนำมาปรับใช้และตรวจสอบความน่าเชื่อถือ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งการเรียนรู้ที่ศึกษาตรวจสอบโดยการใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมรวมกับการนำมาทดลองปฏิบัติเพื่อดูว่าเทคนิควิธีที่ได้เรียนรู้มานั้นสามารถนำมาใช้ได้จริง

1.3.4 การแลกเปลี่ยนความรู้กับนักเขียนการ์ตูนท่านอื่น ๆ การแลกเปลี่ยนความรู้ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับการพูดคุยกับเพื่อน กับนักเรียน โดยเนื้อหาในการแลกเปลี่ยนจะเป็นการให้อีกคนหนึ่งสอนในสิ่งที่อีกคนถนัดเพื่อนำมาปรับใช้กับตนเอง

1.3.5 อุปสรรคและวิธีการรับมือกับอุปสรรค อุปสรรคที่พบเจอจะเป็นการเขียนภาพ ๆ หนึ่งแล้วไม่รู้ว่าภาพนี้มันดีหรือเปล่าจากการฝึกเขียนด้วยตนเอง แก้ไขโดยการถามคนอื่นเพื่อให้เขาคอมเม้นท์และนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.3.6 ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการเรียนรู้จากหลักสูตรการเขียนการ์ตูน ถ้าเรียนด้วยตนเองจะช้าแต่ข้อดีคือสื่อในการเรียนรู้มีจำนวนมาก บางอย่างฝึกเป็นปีกว่าจะทำได้ แต่ถ้าได้เรียนจากหลักสูตรการเขียนการ์ตูนจะเป็นได้ไวกว่า เพราะมีคนที่เขาเป็นมืออาชีพเนี่ยคอยให้คำแนะนำ

2. แนวทางพัฒนาสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพของนายอนันท์ ฐิตาคม โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย ดังต่อไปนี้ ขั้นตอนที่ 1 ผู้เรียนชื่นชอบการ์ตูน ทำให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายที่จะเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ ขั้นตอนที่ 2 การเริ่มฝึกฝนเพื่อสร้างพื้นฐานในการเขียนการ์ตูน การมีพื้นฐานที่แน่นส่งผลให้ผู้เรียนสามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ได้ หากพื้นฐานไม่ดี การเขียนการ์ตูนก็จะออกมาไม่ดี ผลงานที่เขียนก็จะไม่ดี การสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมกับมือใหม่ควรที่จะทำตามนี้ 1. การเลือกเรียนรู้จากหลักสูตรการสอนการเขียนการ์ตูน การเริ่มต้นเรียนรู้ที่ดีที่สุด ควรเริ่มจากการเลือกสถาบันการสอนที่มุ่งสอนการเขียนการ์ตูนโดยเรียนรู้จากบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนการ์ตูนสามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาตนเองได้อย่างก้าวกระโดด 2. การเลือกมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเขียนการ์ตูน เช่น คณะดิจิทัลมีเดีย คณะดิจิทัลอาร์ต คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะศิลปะและการออกแบบ การเรียนรู้จากหลักสูตรเป็นแก่นสำคัญในการเรียนรู้อันดับแรก เป็นการศึกษาที่เป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาในการเรียนรู้ 3. การเลือกเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนการ์ตูน การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญโดยตรงเป็นสิ่งที่ช่วยยกระดับให้ผู้เรียนมองเห็นทุกจุดผิดพลาดที่ผู้เรียนมองข้ามไป อีกทั้งการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญจะช่วยชี้แนะขั้นตอนที่ถูกต้องในการเขียนการ์ตูนว่าใน 1 ภาพ ผู้เรียนต้องเริ่มจากขั้นตอนใด การนำความรู้ที่ได้รับจากทั้งการเรียนรู้จากหลักสูตร และการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญมาปฏิบัติซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ หมั่นฝึกฝนเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงองค์ประกอบของภาพได้มากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนชำนาญมากขึ้นทำให้ผู้เรียนมองเห็นจุดผิดพลาดของงานตนเองได้เอง ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาความรู้เพื่อเพิ่มโอกาสและทักษะของตนเอง เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเริ่มมีพื้นฐานที่ดีแล้วผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพราะนักเขียน

การ์ตูนเป็นอาชีพที่ต้องมีคือความคิดสร้างสรรค์ การคิดด้วยตนเองคนเดียวไม่เพียงพอ ผู้เรียนต้องแสวงหาจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อให้เกิดไอเดียในการเขียนการ์ตูนที่มากขึ้นและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการ์ตูนผู้เรียนสามารถทำได้ด้วยตนเอง เช่น การเรียนรู้จากหนังสือการ์ตูนที่ชื่นชอบ หนังสือการ์ตูนคืออาจารย์ที่ดีที่ช่วยให้ตัวผู้เรียนเกิดความรักและเป็นความฝันในการตั้งเป้าหมายเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ ผู้เรียนสามารถนำหนังสือการ์ตูนมาถอดแบบเขียนตาม หนังสือการ์ตูนเป็นแรงพลักดันที่ดีที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองไปถึงเป้าหมายได้ YouTube สื่อออนไลน์ประเภทคลิปวิดีโอที่มีทั้งผู้ทำคลิปเกี่ยวกับการเขียนการ์ตูนแจกฟรี และทำเพื่อหารายได้ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้จากทุกทีทุกเวลา การแลกเปลี่ยนความรู้กับศิลปินในปัจจุบันสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ได้ทันที ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารผ่านช่องทางโทรศัพท์ช่องทางออนไลน์ เช่น โปรแกรมแชทต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการพูดคุยกับศิลปินมาปรับใช้ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนที่ 4 การนำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติ ฝึกฝน พัฒนาเรียนรู้ ปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำความรู้มาปฏิบัติฝนฝนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาการเขียนการ์ตูนของตนเองให้ดียิ่งขึ้น ขั้นตอนที่ 5 การสร้างสรรค์ผลงาน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำเอาความรู้ที่ได้รับทั้งหมดมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง ขั้นตอนที่ 6 การตรวจสอบผลงานที่สร้างสรรค์ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของผลงานโดยที่ผู้เรียนสามารถทำได้โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนการ์ตูนในการช่วยตรวจสอบ แต่หากผู้เรียนมีประสบการณ์ที่มากแล้วผู้เรียนสามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเองโดยการใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนเอง ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุงผลงาน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขผลงานให้ผลงานเพื่อผลงานออกมาดีที่สุด ขั้นตอนที่ 8 การหาที่เผยแพร่ผลงาน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมีผลงานการ์ตูนเป็นของตนเองแล้ว การแจกจ่ายการ์ตูนของให้คนอื่นได้อ่าน ถือเป็นหนึ่งในข้อสำคัญ ที่จะทำให้ผู้เรียนกลายเป็นนักเขียนการ์ตูนอย่างสมความภาคภูมิ เพราะนั่นหมายความว่า การ์ตูนของผู้เรียน ผู้คนสามารถเข้าถึงได้ สามารถมอบความคิดเห็น และรีวิวให้ได้ รวมไปถึงรายได้ให้แก่ผู้เรียนได้ สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตัวเองได้ดียิ่งขึ้นไปอีก ขั้นตอนที่ 9 ผลงานได้รับการยอมหรือไม่ได้รับการยอมรับ หากผลงานผู้เรียนได้รับการยอมรับแล้วผู้เรียนก็จะก้าวไปสู่ฐานะนักเขียนการ์ตูนที่ประสบความสำเร็จ หากไม่ได้รับการยอมรับผู้เรียนสามารถนำคำวิพากษ์วิจารย์มาปรับปรุงแก้ไขผลงาน ขั้นตอนที่ 10 นักเขียนการ์ตูนที่ประสบความสำเร็จ เป็นขั้นตอนที่หลังจากผลงานได้รับการยอมรับแล้วผู้เรียนต้องหมั่นสร้างสรรค์ผลงานออกมาอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ สามารถนำความรู้ เทคนิควิธีการพัฒนา ไปถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นที่สนใจได้ เมื่อมาถึงขั้นตอนนี้แล้วผู้เรียนก็จะก้าวสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เส้นทางและกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพของนายอนันท์ ฐิตาคม 1. เรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้ไปถึงเป้าหมายการเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพประกอบไปด้วยประเด็นที่สำคัญคือ 1. เหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเป็นนักเขียนการ์ตูน เนื่องจากปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลหนึ่งมีความสนใจที่จะเรียนรู้การเขียนการ์ตูนเกิดจากเหตุการณ์ภายในตนเอง ความคิด ความเชื่อ หรือความสนใจของตนเอง โดยที่ไม่ได้มีพื้นฐานความรู้ในการเขียนการ์ตูนมาก่อนและยังรวมถึงเหตุการณ์ภายนอกตัวบุคคล หนังสือการ์ตูน ศิลปินที่ชื่นชอบ การได้รับแรงสนับสนุนจากบุคคลภายในครอบครัวหรือคนที่อยู่รอบข้างทำให้เกิดแรงกระตุ้น ผลักดันไปสู่ความกระหายที่อยากจะเรียนรู้การเขียนการ์ตูนเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยเลือกที่จะนำตนเองเข้าไปสู่สังคมที่สอดคล้องต่อความต้องการของตนเองเพื่อให้ตนเองสามารถพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายสอดคล้องกับแนวคิดของอัญชลี ธรรมะวิธีกุล (2551) ที่กล่าวถึงความเชื่อพื้นฐานของการจัดการศึกษานอกระบบ เป็นความเชื่อที่แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนว่าการศึกษาอาจเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง ไม่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น 2. ปัจจัยสำคัญที่พัฒนาตนเองสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่เกิดจากความชอบ ความรัก ความขยันในการฝึกฝน ความตั้งใจที่อยากจะทำทำให้ตัวอนันท์ ฐิตาคม สามารถไปสู่เป้าหมายของการเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ Revans (1977) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติหมายถึง กระบวนการเรียนรู้จากการลงมือกระทำ อย่างเป็นระบบของบุคคลแต่ละบุคคล โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าการเรียนรู้ต้องมีการลงมือ ปฏิบัติ และขณะเดียวกันการลงมือปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้จึงเกี่ยวข้องกับบุคคลแต่ละบุคคล เป็นการเตรียมโอกาสให้บุคคลได้พัฒนาความรู้และความเข้าใจในเวลาที่ เหมาะสมที่ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นของบุคคลแต่ละบุคคล 2. ด้านกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน เนื่องจากเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ที่ผ่านมาของอนันท์ ฐิตาคม และส่งผลต่อการพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพสอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญ 4 แนวคิดอันได้แก่ 1. แนวคิดการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนโมทัศน์เนื่องจากอนันท์ ฐิตาคม ตัดสินใจที่จะเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพแล้ว โดยขั้นตอนแรก คือ การนำตนเองเข้าไปสู่สังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง โดยการนำตนเองเข้าไปสู่สำนักพิมพ์วิบูลย์กิจเพื่อที่จะเรียนรู้ปรับเปลี่ยนความคิด พัฒนาทักษะบูรณะความคิดของตนเองใหม่เพื่อที่จะก้าวข้ามตนเองที่เป็นอยู่ สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนโมทัศน์ของ Mezirow (1995) โดยกล่าวว่า การเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในตัวบุคคล 2. แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เนื่องจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของอนันท์ ฐิตาคม ส่วนใหญ่เกิดขึ้น

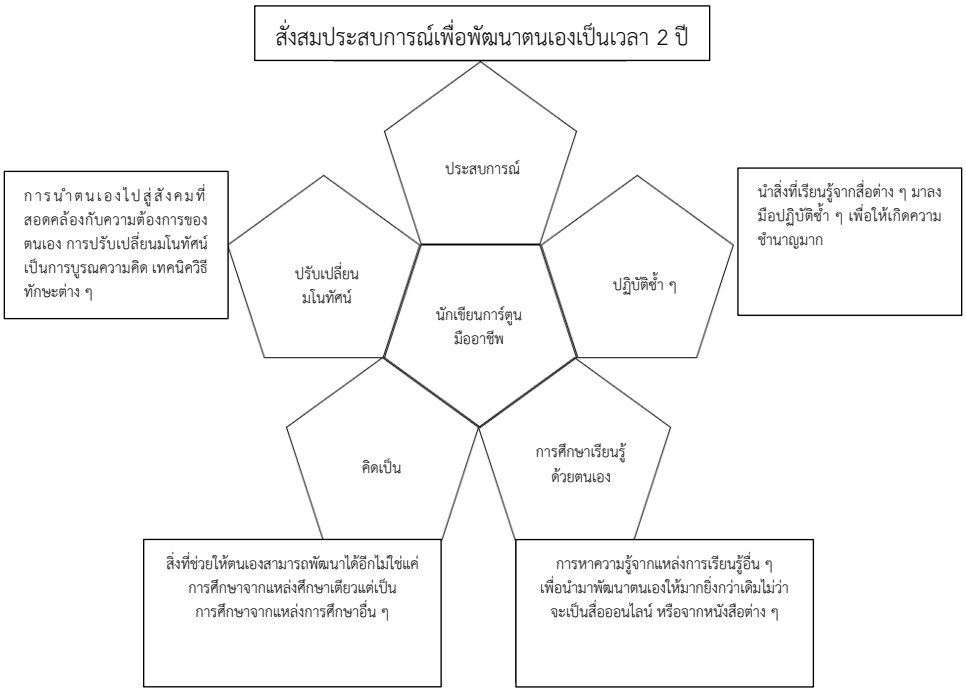
จากการนำประสบกาณ์ที่ได้รับมาพัฒนาตนเองเนื่องจากในยุคสมัยก่อนนั้นไม่มีกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้สู่การเป็นนักเขียนการ์ตูน ดังนั้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคคลเกิดการพัฒนาตนเองไปสู่ตนเองที่ดีกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของวรรัตน์ อภินันท์กูล (2551) หลักการที่สำคัญของการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ คือ กระบวนการการเรียนรู้จากประสบการณ์จะให้ความสำคัญที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ นอกจากนั้นยังเน้นที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้เรียนปรับเปลี่ยนตนเองตามกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติตนในสถานการณ์ใหม่ได้ และยังสามารถนำประสบการณ์มาใช้ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่ตนศึกษาได้โดยการนำข้อดีของแต่ละแหล่งการศึกษานั้นมารวมเข้าด้วยกันและปรับเป็นแนวทางของตนเอง 3. แนวคิดคิดเป็น เนื่องจากการที่อนันท์ ฐิตาคม สามารพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพได้จำเป็นต้องตระหนักถึงขีดจำกัดและเข้าใจอุปสรรคที่เกิดขึ้นในเส้นทางอาชีพ ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการศึกษาการเขียนการ์ตูนแหล่งต่าง ๆ จะช่วยเป็นแบบอย่างให้ตนเองสามารถนำไปพัฒนาตนเองที่ดีกว่าได้ และแหล่งการค้นคว้านั้นคือหนังสือการ์ตูน สื่อออนไลน์ต่าง ๆ การเรียนรู้จากบุคคล โดยการนำความรู้ที่ได้รับมาปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมกับตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของโกวิท วรพิพัฒน์ (2544) ที่กล่าวถึงแนวคิดคิดเป็นในการคิดจะต้องใช้ข้อมูลประกอบการคิดอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาการ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมสิ่งแวดล้อม และข้อมูลเกี่ยวกับตนเองโดยเมื่อตัดสินใจแล้ว ก็ลองปฏิบัติดูว่าผลออกมาเป็นอย่างไร ถ้าพอใจแล้วมีความสุขก็ทำต่อไป ถ้าไม่พอใจและไม่มีความสุขก็หาวิธีใหม่ 4. แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เนื่องจากการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นจะไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เลยหากไม่ลงมือปฏิบัติจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์นายอนันท์ ฐิตาคม จึงเข้าใจว่าการนำข้อมูลความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาแหล่งต่าง ๆ มาปฏิบัติจะช่วยสามารถทำให้ตนเข้าใจถึงขั้นตอน วิธีการ กลวิธีที่ทำให้ตนเองสามารถนำความรู้มาพัฒนาเป็นรูปแบบลายเส้นของตนเอง ซึ่งระยะเวลาในการฝึกฝนเรียนรู้ของแต่ละคนไม่เท่ากันกรณีของอนันท์ ฐิตาคม ที่มีความมุ่งมั่นมั่นฝึกฝนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องก็สามารถเรียนรู้ได้อย่างก้าวกระโดดภายใน 2 ปีจากสำนักพิมพ์วิบูลย์กิจหลังจากนั้นก็เริ่มศึกษาพัฒนาด้วยตนเองลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนก้าวเข้าสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพในปัจจุบันสอดคล้องกับแนวคิดของ Revans (1977) กล่าวว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติหมายถึง กระบวนการเรียนรู้จากการลงมือกระทำ อย่างเป็นระบบของบุคคลแต่ละบุคคล โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าการเรียนรู้ต้องมีการลงมือ ปฏิบัติ และขณะเดียวกันการลงมือปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้จึงเกี่ยวข้องกับ บุคคลแต่ละบุคคลเป็นการเตรียมโอกาสให้บุคคลได้พัฒนาความรู้และความเข้าใจในเวลาที่ เหมาะสมที่ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นของบุคคลแต่ละบุคคล 3. ด้านกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เนื่องจากอนันท์ ฐิตาคมที่การเรียนรู้ส่วนใหญ่ในชีวิตหลังจากก้าวเข้าสู่วงการนักเขียนการ์ตูนเกิดจากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้เท่าที่แต่ละยุคสมัยมีทั้งจากหนังสือการ์ตูน การพูดคุย

แลกเปลี่ยนความรู้กับศิลปินท่านอื่น สื่อออนไลน์ หนังสือ How to ของญี่ปุ่น อเมริกา สอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพประกอบไปด้วยแนวคิดที่สำคัญได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเป็นขั้นตอนที่นายอนันท์ ฐิตาคมอยากพัฒนาตนเองโดยการหาความรู้ใหม่ ๆ เทคนิคใหม่ ๆ วิธีการเขียนการ์ตูน การศึกษาจากศิลปินที่ตนเองชื่นชอบ การแลกเปลี่ยนความรู้กับนักเขียนการ์ตูนท่านอื่น ๆ เป็นกระบวนเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยโดยการเรียนด้วยตนเองของพัชรี มะแสงสม (2544) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ทำ ให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการใช้ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองมีความตระหนักและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนจะทำการวางแผน และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เลือกวิธีการเรียนรู้และประเมินผล ด้วยตนเอง โดยอาจปรึกษาจากผู้สอนหรือบุคคลอื่นได้

ตอนที่ 2 แนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมืออาชีพโดยใช้กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยจากกรณีศึกษานายอนันท์ ฐิตาคม ประกอบไปด้วยขั้นตอน 10 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 จุดเริ่มต้นของการเป็นนักเขียนการ์ตูนเกิดจากการที่ผู้เรียนรักการอ่านการ์ตูน ชอบดูการ์ตูน เป็นตามแนวคิดของอุดม เชยกีวงศ์ (2544) โดยกล่าวว่าการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นวิธีการศึกษาที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตประจำวันของแต่ละ บุคคล เป็นการเพิ่มความรู้ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ขั้นตอนที่ 2 การเริ่มฝึกฝนเพื่อสร้างพื้นฐานในการเขียนการ์ตูน การมีพื้นฐานที่แน่นส่งผลให้ผู้เรียนสามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ การสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมกับมือใหม่ควรที่จะทำตามนี้ 1. การเลือกเรียนรู้จากหลักสูตรการสอนการเขียนการ์ตูน เป็นไปตามแนวคิดของอุ่นตา นพคุณ (2523) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบหมายถึง กิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชากรที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้รับการศึกษาเองก็มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการจะรับการเรียนรู้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Mezirow (1995) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในตัวบุคคลซึ่งสามารถเขียนเป็นขั้นตอน ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาความรู้เพื่อเพิ่มโอกาสและทักษะของตนเอง เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเริ่มมีพื้นฐานที่ดีแล้วผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเป็นไปตามแนวคิดของชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2541) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง คือกระบวนการเรียนรู้ที่ ผู้เรียนจะเรียนด้วยความช่วยเหลือจากภายนอกตัวผู้เรียนหรือไม่ก็ตาม ผู้เรียนจะเริ่มเรียนรู้ เลือกเป้าหมาย แสวงหาแหล่งทรัพยากรทางการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ จนถึงการประเมิน ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง ขั้นตอนที่ 4 การนำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติ ฝึกฝน พัฒนาเรียนรู้ ปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำความรู้มาปฏิบัติ ฝนฝนอย่างสม่ำเสมเป็นไปตามแนวคิดของ Revans (1977) กล่าวว่า

การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นการเรียนรู้ที่มีพื้นฐาน จากการเรียนรู้ที่บุคคลหรือผู้เรียนได้เผชิญกับสภาพปัญหาจริงที่เกิดขึ้น ขั้นตอนที่ 5 การสร้างสรรค์ผลงาน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำเอาความรู้ที่ได้รับทั้งหมดมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองเป็นไปตามแนวคิดของจามรี ศิริภัทร (2556) กล่าวว่าการ์ตูนเป็นหนึ่งในวัสดุกราฟิกชนิดหนึ่ง มีความหมายว่า งานภาพวาดที่ผู้วาดสร้างสรรค์ขึ้นโดยตั้งใจที่จะล้อเลียน คน สัตว์ สิ่งของ เหตุการณ์ต่าง ๆ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นจากจินตการของผู้เขียน ขั้นตอนที่ 6 การตรวจสอบผลงานที่สร้างสรรค์ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของผลงานโดยที่ผู้เรียนสามารถทำได้โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนการ์ตูนในการช่วยตรวจสอบ แต่หากผู้เรียนมีประสบการณ์ที่มากแล้วผู้เรียนสามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเองโดยการใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนเองเป็นไปตามแนวคิดของวรรัตน์ อภินันท์กูล (2551) กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์สามารถเกิดขึ้นได้โดยการที่ผู้เรียนเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์และสามารถควบคุมกระบวนการและทิศทางการเรียนรู้ของตนเองและการประเมินตนเองซึ่งเป็นวิธี หลักของการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้หรือประเมินความสำเร็จของตน ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุงผลงาน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขผลงานให้ผลงานเพื่อผลงานออกมาดีที่สุดเป็นไปตามแนวคิดของโกวิท วรพิพัฒน์ (2544) กล่าวว่า ความเชื่อพื้นฐานของคิดเป็น คือ มนุษย์ทุกคนต้องการความสุข ซึ่งความสุขของแต่ละคนแตกต่างกันในการคิดจะต้องใช้ข้อมูล ประกอบการคิดอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาการ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม สิ่งแวดล้อม และข้อมูลเกี่ยวกับตนเองโดยเมื่อตัดสินใจแล้ว ก็ลองปฏิบัติดูว่าผลออกมาเป็นอย่างไร ถ้าพอใจแล้วมีความสุขก็ทำต่อไป ถ้าไม่พอใจและไม่มีความสุขก็หาวิธีใหม่ ขั้นตอนที่ 8 การหาที่เผยแพร่ผลงาน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมีผลงานการ์ตูนเป็นของตนเองแล้ว การแจกจ่ายการ์ตูนของให้คนอื่นได้อ่าน ถือเป็นหนึ่งในข้อสำคัญ ที่จะทำให้ผู้เรียนกลายเป็นนักเขียนการ์ตูนอย่างสมความภาคภูมิ รวมไปถึงการสร้างรายได้ให้แก่ผู้เรียนได้ สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตัวเองได้ดียิ่งขึ้นไปอีก ขั้นตอนที่ 9 ผลงานได้รับการยอมหรือไม่ได้รับการยอมรับ หากผลงานผู้เรียนได้รับการยอมรับแล้วผู้เรียนก็จะก้าวไปสู่ฐานะนักเขียนการ์ตูนที่ประสบความสำเร็จ หากไม่ได้รับการยอมรับผู้เรียนสามารถนำคำวิพากษ์วิจารณ์มาปรับปรุงแก้ไขผลงาน ขั้นตอนที่ 10 นักเขียนการ์ตูนที่ประสบความสำเร็จ เป็นขั้นตอนที่หลังจากผลงานได้รับการยอมรับแล้วผู้เรียนต้องหมั่นสร้างสรรค์ผลงานออกมาอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ สามารถนำความรู้ เทคนิควิธีการพัฒนา ไปถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นที่สนใจได้ เมื่อมาถึงขั้นตอนนี้แล้วผู้เรียนก็จะก้าวสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 แนวทางกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย
สู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่า เส้นทางและกระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพของอนันท์ ฐิตาคม เกิดจากการความสนใจและตัดสินใจที่จะเรียนรู้พัฒนาตนเองให้เป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ โดยเกิดจากการอยากที่จะปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของตนเอง ด้วยการนำตนเองไปสู่สังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เป็นการบูรณความคิด เทคนิควิธี ทักษะต่าง ๆ ของอนันท์ ฐิตาคม ที่ได้รับจากการฝึกงานอยู่ที่สำนักพิมพ์วิบูลย์กิจ หลังจากฝึกฝนเรียนรู้เป็นเวลา 2 ปี ส่งผลให้อนันท์ ฐิตาคม สั่งสมประสบการณ์ พัฒนาตนเองได้อย่างก้าวกระโดดทำรู้ถึงข้อจำกัดและอุปสรรคของตนเองจึงก่อนให้เกิดการคิดเป็น ว่าสิ่งที่ช่วยให้ตนเองสามารถพัฒนาได้อีกไม่ใช่แค่การศึกษาจากแหล่งศึกษาเดียวแต่เป็นการศึกษาจากแหล่งการศึกษาอื่น ๆ เพิ่มด้วยหลังจากนั้นก็นำความรู้ที่รับจากสิ่งที่เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ มาลงมือปฏิบัติซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้นและนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง และพลักดันส่งเสริมความคิดของตนเองตกผลึกจนสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพที่มีลักษณะของอาชีพที่ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ตนเองยังคงได้รับการจ้างงานในยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

แนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมืออาชีพโดยการใช้กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย โดยการรวบรวมเทคนิควิธีในการเรียนรู้ของอนันท์ ฐิตาคม ในแต่ละกระบวนการและนำมาสรุปพัฒนาเป็นแนวทางสู่การเป็นนักเขียนการ์ตูนมืออาชีพ สามารถนำเทคนิควิธีที่ได้รับจากการศึกษาแนวทางของงานวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้การเป็นนักเขียนการ์ตูนที่มีคุณภาพและพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรหรือสถาบันในระดับชุมชนสามารถนำแนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมืออาชีพโดยการใช้กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยจากกรณีศึกษาอนันท์ ฐิตาคม ไปใช้สอนให้กับบุคคลที่เริ่มศึกษาเรียนรู้การเขียนการ์ตูน เพื่อส่งเสริมให้บุคคลนั้น ๆ เกิดการพัฒนาตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ได้ ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น หรือสามารถนำไปเป็นต้นแบบขั้นตอนของอาชีพอื่น ๆ ที่มีกระบวนการคล้าย ๆ กันได้

2. สถาบันการศึกษาในระบบโรงเรียน มหาวิทยาลัย สามารถนำแนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมืออาชีพโดยการใช้กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยจากกรณีศึกษานายอนันท์ ฐิตาคม ไปปรับประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการสอนเพื่อให้นักเรียนที่สนใจจะเป็นนักเขียนการ์ตูนสามารถเรียนรู้พึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรที่จะศึกษานักเขียนการ์ตูนหลาย ๆ ท่านเพื่อให้ผลการวิจัยมีข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

2. ควรที่จะมีการพัฒนาแนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมืออาชีพให้มีมาตราฐานเพิ่มมากขึ้นเพื่อที่แนวทางสามารถส่งเสริมให้บุคคลทั่วไปสามารถนำไปพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรที่จะมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมืออาชีพของนักเขียนในยุคเก่า กับแนวทางพัฒนานักเขียนการ์ตูนมืออาชีพของนักเขียนยุคปัจจุบันมีข้อแตกต่างในการเรียนรู้กันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

โกวิท วรพิพัฒน์. (2544). *ปรัชญาคิดเป็น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.

จามรี ศิริภัทร. (2556). *การออกแบบสื่อกราฟิกเพื่อการศึกษา= Graphic media design for educational*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. (2541). การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองและการสร้างสรรค์ความรู้ : มุมมองทางการศึกษานอกระบบ. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 15(2), 9-19.

พัชรี มะแสงสม. (2544). *ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ระวี จูฑศฤงค์. (2564). *มโนทัศน์ (Concept) ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร*. สืบค้น 20 มกราคม 2565, จาก https://shorturl.asia/Wpo3U

วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา. (2561). *การศึกษาตามอัธยาศัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรัตน์ อภินันท์กุล. (2551). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน. *วารสารครุศาสตร์*, 36(2), 15-28.

วัลลภ แม่นยำ. (2539). *เทคนิคการวาดและขายการ์ตูนอย่างมืออาชีพ = How to draw and sell cartoons*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

อัญชลี ธรรมะวิธีกุล. (2551). *หลักการของการจัดการศึกษานอกระบบ และปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ*. สืบค้น 18 ตุลาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/JblOr

อุดม เชยกีวงศ์. (2544). *แนวทางการบริหารและการจัดการ : การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามแนวทางพระรบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

อุ่นตา นพคุณ. (2523). *การศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Mezirow, J. (2012). Learning to think like an adult: Core concepts of transformation theory. In Taylor, E. and Cranton, P. (eds), *The Handbook of Transformative Learning: Theory, Research and Practise*. (pp. 73-96). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Revans, R. (1977). *Action Learning: Its Origins and Nature. In Action Learning in Practice*. (3rd ed.). UK: Gower Publishing, Ltd.

การบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย*

MANAGEMENT OF THAI HERBAL BUSINESS WITH BIO-ECONOMY SYSTEM IN THE WESTERN REGION OF THAILAND

สนั่น ธัญรัตน์ศรีสกุล, สืบพงศ์ สุขสม
Sanan Tanyaratsrisakul, Suebpong Suksom
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Corresponding Author E-mail: sanan.mpc@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย 2. ศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย 3. ศึกษาสภาพแวดล้อมในการทำธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย และ 4. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจสมุนไพรไทยในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพร แบ่งออกเป็นด้านแผนการดำเนินงาน ด้านทรัพยากรและการเงิน ด้านระบบบัญชี ด้านโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ และด้านการจัดการข้อมูล 2. ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจในระบบเศรษฐกิจชีวภาพในกลุ่มผู้บริหารส่วนใหญ่เข้าใจได้ดีกว่าผู้ประกอบการหรือเกษตรกร 3. สภาพแวดล้อมในการทำธุรกิจ จุดแข็งในการทำธุรกิจมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เหมาะสม จุดอ่อนในการผลิตสมุนไพรยังไม่มีคุณภาพที่แน่นอน เนื่องจากผู้ปลูกสมุนไพรยังขาดองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ขาดเทคโนโลยีที่จะช่วยในการผลิตสมุนไพรให้ได้มาตรฐาน โอกาสมีช่องทางการขยายตลาดธุรกิจสมุนไพรได้เพิ่มขึ้น และอุปสรรคด้านการตลาด เนื่องจากสมุนไพรมีล้นตลาดทำให้ราคาที่ได้ต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ และ 4. แนวทางการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทย พบว่า ควรมีการพัฒนาให้มีการส่งเสริม

*Received May 17, 2023; Revised June 23, 2023; Accepted June 27, 2023

พัฒนาธุรกิจสมุนไพรไทยให้มีการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมศักยภาพให้ผู้ปลูกสมุนไพรทั้งช่วงต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ
คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; ธุรกิจสมุนไพรไทย; ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the management of Thai herbal business with the bio-economy system in the western region of Thailand 2. To study the factors related to the bio-economy system in the western region of Thailand 3. To study the business environment Thai herbs with a bio-economy system in the western region of Thailand and 4. To study the management approach of Thai herbal business with a bio-economy system in the western region of Thailand. This research was qualitative research. Key informants were 25 people involved in the Thai herbal business in the western region of Thailand. The research tool was an in-depth interview script and data were analyzed by content-based descriptive interpretation.

The results showed that 1. Herbal business management is divided into operational plans, resources and finances, accounting systems, structure and roles, and information management aspects 2. The knowledge factor, understanding of the bioeconomy among the majority of managers, was better understood than entrepreneurs or farmers 3. The business environment, the strength of doing business due to the appropriate geographic location, the weakness in herb production was not certain quality because herb growers still lacked knowledge and expertise, lack of technology to help produce herbs to meet standards. The opportunity to have more channels to expand the herbal business market and market obstacles due to oversupply of herbs causing the price to be lower than expected; and 4. Management approach of Thai herbal business was found that it should be developed to promote Thai herbal business to increase economic value by promoting the potential of herb growers in the upstream, midstream and downstream stages.
Keywords: Management; Thai Herbal Business; Bio-Economy System

บทนำ

ระบบเศรษฐกิจชีวภาพเป็นระบบเศรษฐกิจที่นำความรู้และนวัตกรรม โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ชีวภาพมาช่วยพัฒนาต่อยอดสร้างมูลค่า เพิ่มจากทรัพยากรชีวภาพ และผลผลิตทางเกษตรให้เป็นสินค้า และบริการที่ใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การเกษตร และอาหาร สุขภาพ การแพทย์ และพลังงาน ให้มีความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ระบบเศรษฐกิจชีวภาพของต่างประเทศในแต่ละประเทศมีทิศทางในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชีวภาพในประเด็นที่คล้ายและประเด็นที่แตกต่างกัน เนื่องจากบริบทของระบบเศรษฐกิจชีวภาพของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่แตกต่างกัน วัตถุดิบชีวภาพที่แตกต่างกัน ระดับของเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน (Aung, 2021)

สำหรับประเทศไทยการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้มีนโยบายให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) โดยมุ่งสร้างเศรษฐกิจบนฐานของการวิจัยพัฒนาและนวัตกรรม และใช้ทรัพยากรฐานชีวภาพ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงภาคสังคมและภาคเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ เป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยมีทรัพยากรชีวภาพที่หลากหลาย ซึ่งถือเป็นวัตถุดิบตั้งต้นในการนำไปแปรรูปเป็นสินค้า หรือบริการในระบบเศรษฐกิจชีวภาพ ประเทศไทยมีศักยภาพด้านวัตถุดิบชีวภาพ และมีความพร้อมในเชิงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชีวภาพที่พร้อมใช้ประโยชน์ และสามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านระบบเศรษฐกิจชีวภาพในระดับภูมิภาคได้ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2561) ซึ่งระบบเศรษฐกิจชีวภาพมีรากฐานจากความต้องการทำให้การเกษตรทันสมัย ผ่านการเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบ ระบบเศรษฐกิจชีวภาพของไทยยังมุ่งลดความเหลื่อมล้ำ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบเศรษฐกิจชีวภาพไปสู่ความเท่าเทียมทางสังคมและความยั่งยืน ในการที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องเกิดจากการร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นับตั้งแต่เกษตรกรรายย่อยขนาดเล็กไปจนถึงโรงงานขนาดใหญ่ การทำความเข้าใจต่อมุมมองที่แตกต่างกันของแต่ละภาคส่วน ในประเด็นของความเท่าเทียมและความยั่งยืน จะช่วยให้สามารถออกแบบนโยบายและโครงการอย่างเหมาะสม เพื่อที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่ความเท่าเทียมและความยั่งยืนได้ในอนาคต (Aung, 2021) อีกทั้งระบบเศรษฐกิจชีวภาพยังเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ ระบบเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับการใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจนครบวงจร ตั้งแต่ภาคการผลิต การบริโภคไปจนถึงการจัดการของเสียด้วยกระบวนการใช้ซ้ำ หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ และการผลิตใหม่ อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของทั้งระบบเศรษฐกิจการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และลดมลภาวะที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม

สมุนไพรไทยเป็นเอกลักษณ์ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมความเป็นชาติไทย ประเทศไทยมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรเพื่อวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย แต่การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมุนไพรไทยยังมีค่อนข้างน้อย การบริหารจัดการสมุนไพรที่ไม่เป็นระบบ ส่งผลให้เกิด

การขาดแคลนวัตถุดิบหลายชนิด คุณภาพวัตถุดิบไม่ผ่านมาตรฐาน และปัญหาด้านกำหนดมาตรฐานคุณภาพวัตถุดิบ ขณะที่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสมุนไพรส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีความสามารถในการแข่งขันน้อย ทำให้สัดส่วนสถานประกอบการผลิตสมุนไพรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการผลิตต่อทั้งหมดนั้นน้อยมาก จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมให้ได้รับรองมาตรฐานการผลิต รวมถึงให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนเพื่อให้เกิดศักยภาพตามกำหนด ขณะที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์พร้อมไปด้วยทรัพยากรทางชีวภาพ ซึ่งเอื้อต่อการสั่งสมภูมิปัญญา และองค์ความรู้การใช้สมุนไพรมาเป็นเวลายาวนาน (กระทรวงสาธารณสุข, 2559) แม้ว่าสมุนไพรจะเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงอย่างต่อเนื่อง และผู้ที่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบายในหลายระดับได้ให้ความสำคัญ แต่การดำเนินการที่ผ่านมายังมีลักษณะแบบชั่วคราว ไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เกิดการดำเนินการซ้ำซ้อน ตลอดจนเกิดอุปสรรคจากกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้การพัฒนาสมุนไพรที่ผ่านมาไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย เนื่องจากการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพเป็นสิ่งที่ส่วนราชการและองค์กรเอกชน จะมีบทบาทอย่างสูงในการสนับสนุนให้เกิดการผลิตสมุนไพรที่ได้มาตรฐานมีคุณภาพ สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นในการใช้สมุนไพรไทย รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสมุนไพรไทยในตลาดทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมในการทำธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับธุรกิจสมุนไพรไทย ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 กลุ่ม จำนวน 25 คน ได้แก่ กลุ่มที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ระดับนโยบายและส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 คน กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจสมุนไพรไทยในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย จำนวน 5 คน และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรไทยในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย จำนวน 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารวิชาการ หนังสือ ตำรา และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก และได้ออกแบบโครงสร้างของข้อคำถาม ที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และทำการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนในเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เวลาเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยตนเองเพื่อสร้างความคุ้นเคย และทราบถึงสภาพจริงของพื้นที่วิจัย ทำความเข้าใจความรู้ และความคิดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสนทนาการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสังเกตจากสภาพจริง และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นมาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร โดยกระบวนการและวิธีการวิเคราะห์อันจะได้ดำเนินกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาประเด็นหลัก หรือแบบแผนหลักที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย และหัวข้อย่อย อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย พบว่า สมุนไพรที่ปลูกในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย

ส่วนใหญ่ ได้แก่ ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ไพล ว่านชักมดลูก กระชาย เป็นต้น ซึ่งสมุนไพรบางชนิดได้จากการปลูกไว้ในครัวเรือน บางชนิดหาได้ตามธรรมชาติ ในการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มเกษตรกร และจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน มีการขยายเครือข่ายการปลูกสมุนไพรไปยังพื้นที่ข้างเคียง ซึ่งการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นการรวมกลุ่มผู้ปลูกสมุนไพรเป็นแปลงใหญ่ ทำให้สามารถเพิ่มอำนาจต่อรองการจำหน่ายผลผลิตได้ โดยการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทย สามารถแบ่งออกเป็น 1. ด้านแผนการดำเนินงาน 2. ด้านทรัพยากรและการเงิน 3. ด้านระบบบัญชี 4. ด้านโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ และ 5. ด้านการจัดการข้อมูล

2. ปัจจัยเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บริหารจะเข้าใจดีว่าระบบเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นการนำความรู้และนวัตกรรมมาช่วยพัฒนาต่อยอด สร้างมูลค่าจากผลผลิตทางเกษตร ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ประกอบการ หรือเกษตรกร ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจชีวภาพ เนื่องจากระบบเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นศัพท์เฉพาะที่ทราบกันในเฉพาะกลุ่ม ซึ่งผู้ประกอบการหรือเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของรัชกาลที่ 9 เท่านั้น

3. สภาพแวดล้อมในการทำธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย พบว่า จุดแข็งในการทำธุรกิจเนื่องจากในพื้นที่ส่วนใหญ่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรทางธรรมชาติเหมาะสำหรับการผลิตสมุนไพร และการลงทุนทางการเกษตรและพัฒนาต่อยอดมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร จุดอ่อนในการทำธุรกิจการผลิตสมุนไพรยังไม่มีคุณภาพที่แน่นอน เนื่องจากผู้ปลูกสมุนไพรขาดองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ขาดเทคโนโลยีที่จะช่วยในการผลิตสมุนไพรให้ได้มาตรฐาน การพึ่งพาเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากต่างประเทศเข้ามาช่วยในการผลิต ทำให้ต้นทุนสูง โอกาสในการทำธุรกิจ กระแสเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพ Green Economy Bio Economy มากขึ้นทำให้เห็นช่องทางการขยายตลาดได้เพิ่มขึ้น สมุนไพร ทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำมาสร้างนวัตกรรมและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรได้ หากมีการจัดกลุ่มเป้าหมายให้ถูกกลุ่มในอนาคตธุรกิจสมุนไพรไปต่อ และอุปสรรคในการทำธุรกิจส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการตลาด เนื่องจาก เกษตรกรยังมองตลาดสมุนไพรไม่ออกว่าตอนนี้ตลาดกำลังต้องการสมุนไพรตัวใด หรือตลาดในอนาคตต้องการสมุนไพรตัวไหนมากที่สุด การที่เกษตรกรมองตลาดสมุนไพรไม่ออกแล้วผลิตสมุนไพรตามกระแส ส่งผลให้สมุนไพรนั้นมีล้นตลาด ทำให้ราคาที่ได้ต่ำกว่าที่คาดการณ์หรือผลิตมาไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ทำให้ขายได้ในราคาที่ต่ำกว่าสมุนไพรที่ตลาดต้องการ

4. แนวทางการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ พบว่า การพัฒนาธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มีการสืบเนื่องมาจากนโยบายในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์แชมเปี้ยนโปรดักส์ (Champion Products) ซึ่งเป็นสมุนไพรที่มีศักยภาพ

ทางเศรษฐกิจสูง ได้แก่ กระชายดำ ไพล บัวบก และขมิ้นชัน ให้เป็นสมุนไพรเป้าหมายกระตุ้นเศรษฐกิจ จึงมีการพัฒนาให้มีการส่งเสริมให้มีการใช้สมุนไพร ซึ่งเป็น 4 สมุนไพรกระตุ้นเศรษฐกิจ ดังนั้น การพัฒนาธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ จึงควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้นวัตกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมการยกระดับเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร ยกระดับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สมุนไพร การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในการทำธุรกิจสมุนไพรไทย เป็นการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของการผลิต นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง และทำให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดได้ แนวทางในการส่งเสริมศักยภาพให้ผู้ปลูกสมุนไพรแบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยช่วงต้นน้ำ ต้องมองจากการเริ่มต้นตั้งแต่การปลูก ซึ่งเกษตรกรต้องมีการดำเนินการเกษตรที่ดี และเก็บเกี่ยวสมุนไพรแบบถูกต้อง ทำอย่างไรถึงจะปลูกสมุนไพรให้ได้มาตรฐาน GAP ต้องมีการให้ความรู้ด้านการปลูกและการเก็บเกี่ยวกับเกษตรกร หรือมีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มผลิตผลให้ได้มากขึ้น ส่วนช่วงกลางน้ำส่วนใหญ่ปัญหาที่เจอก็จะเป็นปัญหาการซื้อ-ขายสมุนไพร ที่พบมาก คือ ผู้ผลิตต้องการให้ผู้ซื้อสมุนไพรในราคาที่เหมาะสม ดังนั้น จึงควรมีการประกันราคากลางของสมุนไพรที่ผลิตได้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาในการซื้อขายสมุนไพร และช่วงสุดท้าย คือ ช่วงปลายน้ำ ช่วงนี้เป็นการสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์สมุนไพร และการส่งเสริมการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้มีความหลากหลายผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้บริโภค และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ โดยร่วมมือของทุกภาคส่วนด้วยความพร้อมในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนและส่งเสริมสมุนไพรเชิงเศรษฐกิจ อีกทั้งผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติและสมุนไพรได้รับความนิยมมากขึ้น จากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้สมุนไพรและผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปมาจากสมุนไพร มีโอกาสและศักยภาพในตลาดโลกมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย สมุนไพรที่ปลูกในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทยส่วนใหญ่ได้แก่ ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ไพล ว่านชักมดลูก และกระชาย เป็นต้น ซึ่งสมุนไพรบางชนิดได้จากการปลูกไว้ในครัวเรือน บางชนิดหาได้ตามธรรมชาติ เช่น การปลูกข่า หรือทำข่าตากแห้งขาย สมุนไพรทั้งสดและแห้ง สามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้หลากหลายชนิด ส่วนใหญ่การปลูกจะเป็นไปตามฤดูกาล และตามยอดสั่งซื้อ ในการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรส่วนใหญ่ เป็นการรวมกลุ่มเกษตรกร และจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน มีการขยายเครือข่ายการปลูกสมุนไพรไปยังพื้นที่ข้างเคียง ซึ่งการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นการรวมกลุ่มผู้ปลูกสมุนไพรเป็นแปลงใหญ่ ทำให้สามารถเพิ่มอำนาจต่อรองการจำหน่ายผลผลิตได้ ซึ่งการบริหารจัดการ

ธุรกิจสมุนไพรไทย สามารถแบ่งออกเป็น 1. ด้านแผนการดำเนินงาน กิจกรรมหลักของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร ผลิตพืชสมุนไพร แปรรูปสมุนไพร เป็นจุดซื้อ-ขาย และเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ด้านสมุนไพรที่สำคัญ มีการวางแผนการผลิต วางแผนการปลูกและเก็บผลผลิตสมุนไพร ให้ตรงกับช่วงที่ราคาผลผลิตดีที่สุด 2. ด้านทรัพยากรและการเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มได้มาจากการระดมทุนของสมาชิก และได้รับสนับสนุนงบการสร้างอาคารตากอเนกประสงค์จากหน่วยงานราชการอื่น ๆ ในการลดต้นทุนการผลิต มีการจัดหาพันธุ์ที่มีคุณภาพดีตรงตามความต้องการของตลาด 3. ด้านระบบบัญชี มีการบันทึกบัญชีตามระบบและมีการชี้แจงบัญชีให้แก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ 4. ด้านโครงสร้างและบทบาทหน้าที่กลุ่มมีการแบ่งโครงสร้างและบทบาทหน้าที่กัน คือ ในด้านการบริหารธุรกิจ กลุ่มมีแผนการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยยึดหลักการวางแผนการผลิตตามคำสั่งซื้อล่วงหน้าของลูกค้า มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดราคาอย่างเหมาะสมและ 5. ด้านการจัดการข้อมูล กลุ่มมีการจัดเก็บข้อมูลการผลิตและการตลาดอย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาปรับปรุง และพัฒนากลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ อนันต์เลิศสกุล และจิรศักดิ์ จิยะจันทน์ (2561) พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชนที่ดีผู้ประกอบการต้องมีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการกระจายอำนาจที่ชัดเจน กลุ่มต้องมีการจัดทำแผนธุรกิจ และมีการกำหนดทิศทางกลยุทธ์ รวมทั้งการควบคุมกระบวนการที่ชัดเจนในทุกมิติ เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม และควบคุมให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ มีทักษะที่จำเป็น เช่น จัดซื้อ ผลิต จัดส่ง ตลาด บัญชี การจัดการทุนชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ส่วนคุณลักษณะของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าโอทอป ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารในพื้นที่ที่ดีผู้ประกอบการต้องเป็นผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีการบริหารจัดการองค์กรที่ดี ผู้นำกลุ่ม และวัฒนธรรมองค์กร เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญต่อสมรรถนะการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนด้วยเช่นกัน

2. ปัจจัยเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บริหารจะเข้าใจดีว่าระบบเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นการนำความรู้และนวัตกรรมมาช่วยพัฒนาต่อยอด สร้างมูลค่าจากผลผลิตทางเกษตร ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ประกอบการ หรือเกษตรกร ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจชีวภาพ เนื่องจากระบบเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นศัพท์เฉพาะที่ทราบกันในเฉพาะกลุ่ม ซึ่งผู้ประกอบการหรือเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของรัชกาลที่ 9 เท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนงคราญ ไชยเมือง และสุตาภัทร คงเกิด (2562) พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบนฐานระบบเศรษฐกิจชีวภาพเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนภายใต้จุดแข็งของประเทศไทย ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นทางเลือกสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ

สิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลกัน ภายใต้ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ให้กลายเป็นความได้เปรียบเชิงแข่งขัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสืบพงศ์ สุขสม (2560) ที่พบว่า บทบาทของรัฐต้องทำหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้และสะท้อนถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา ซึ่งสังคมต้องได้รับรู้และมีความจำเป็นต่อการบริหารงานตามนโยบาย ความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนในชนบทเองได้อาศัยทรัพยากรดั้งเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว ทำให้ชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมว่าชุมชนที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้นั้นย่อมเกิดจากนโยบายของรัฐหรืออาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นต้นทุนในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิตร์นันท์ สุริยวิทยาเวช (2562) พบว่า อุตสาหกรรมสมุนไพรเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีศักยภาพสามารถสร้างความยั่งยืนในฐานะของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพ และคาดการณ์ว่าจะส่งผลให้เกิดการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมถึงถูกคาดการณ์ว่าจะเป็นอีกหนึ่งกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต

3. สภาพแวดล้อมในการทำธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย พบว่า จุดแข็งในการทำธุรกิจด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ส่วนใหญ่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรทางธรรมชาติเหมาะสำหรับการผลิตสมุนไพร และการลงทุนทางการเกษตรและพัฒนาต่อยอดมูลค่าเพิ่มสินค้า ส่วนจุดอ่อนในการทำธุรกิจด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ ในเรื่องของการผลิตสมุนไพร ยังไม่มีคุณภาพที่แน่นอน เนื่องจากผู้ปลูกสมุนไพรขาดองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ขาดเทคโนโลยีที่จะช่วยในการผลิตสมุนไพรให้ได้มาตรฐาน การพึ่งพาเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากต่างประเทศเข้ามาช่วยในการผลิต ทำให้ต้นทุนสูง สำหรับโอกาสในการทำธุรกิจด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ กระแสเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพ Green Economy Bio Economy มากขึ้น ทำให้เห็นช่องทางการขยายตลาดได้เพิ่มขึ้น และอุปสรรคในการทำธุรกิจส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการตลาด เนื่องจากเกษตรกรยังมองตลาดสมุนไพรไม่ออก ส่งผลให้สมุนไพรนั้นมีล้นตลาด ทำให้ราคาที่ได้ต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ หรือผลิตมาไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ทำให้ขายได้ในราคาที่ต่ำกว่าสมุนไพรที่ตลาดต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wannapurk & Punpanich (2021) พบว่าลักษณะความสำเร็จของธุรกิจ ประกอบด้วย 1. คุณภาพของผลิตภัณฑ์ 2. การตลาดออนไลน์ และ 3. การสร้างเครือข่ายตัวแทน เพราะเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้าผู้ประกอบไทย จึงควรใส่ใจที่จะนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ตรงความต้องการกับกลุ่มผู้บริโภคสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าทั้งในด้านของตัวผลิตภัณฑ์หลัก บรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการรักษามาตรฐานของสินค้าเพื่อจะสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม เพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ

4. แนวทางการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ พบว่า การพัฒนาธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มีการสืบเนื่องมาจากนโยบายในการ

ส่งเสริมผลิตภัณฑ์แชมเปี้ยนโปรดักส์ (Champion Products) ซึ่งเป็นสมุนไพรที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง การพัฒนาธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ จึงควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ นวัตกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมการยกระดับเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในการทำธุรกิจสมุนไพรไทย เป็นการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของการผลิต นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มูลค่าสูง และทำให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดได้ แนวทางในการส่งเสริมศักยภาพให้ผู้ปลูกสมุนไพร แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sili & Dürr (2022) พบว่า ในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชีวภาพ ผู้ประกอบการเห็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืนในการสร้างความรู้ การผลิตสินค้าเกษตรจะเป็นแกนนำของระบบเศรษฐกิจชีวภาพของอาร์เจนตินา ในการปรับปรุงความสามารถในการแข่งขันของระบบเศรษฐกิจชีวภาพ รวมถึงการจัดทำนโยบายการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชีวภาพระดับชาติ การมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชนและราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสืบพงศ์ สุขสม (2563) ที่พบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมและการลงทุนทางด้านเกษตรเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีการพัฒนาธุรกิจการเกษตรสูงขึ้น และทำให้ไทยได้รับการพัฒนาธุรกิจการเกษตรให้ทันสมัยมากขึ้น เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่พื้นที่มีการพัฒนากลายเป็นแหล่งความเจริญที่เข้าถึง จึงเป็นไปตามกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่วนณัฏฐิยา ยอดเอียด และคณะ (2562) พบว่า รูปแบบที่มีองค์ประกอบหลัก คือ ด้านแนวคิด ด้านกระบวนการ ด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน และด้านข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน บนความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน ภายใต้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบดินทร์ อาสนะ (2563) พบว่า การจัดการโซ่อุปทานตั้งแต่การจัดการต้นน้ำ จนถึงการจัดการปลายน้ำ พบว่า คุณลักษณะตามความคาดหวัง ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก คุณลักษณะตามความเป็นจริง ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยความคิดเห็นตามคุณลักษณะความคาดหวังและคุณลักษณะตามความเป็นจริงไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย มีการบริหารจัดการออกเป็นด้านแผนการดำเนินงาน ด้านทรัพยากรและการเงิน ด้านระบบบัญชี ด้านโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ และด้านการจัดการข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บริหารระดับสูง มีความรู้ ความเข้าใจในระบบเศรษฐกิจชีวภาพได้ดี ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ประกอบการ หรือเกษตรกร ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เนื่องจากระบบเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นศัพท์เฉพาะที่ทราบกันในเฉพาะกลุ่ม

จากข้อค้นพบทำให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการทำธุรกิจสมุนไพรไทย จากแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยที่ส่งเสริมศักยภาพให้ผู้ปลูกสมุนไพรทั้งช่วงต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นโมเดลได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรให้การส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องของการให้ความรู้กับผู้ประกอบการ หรือเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร เพื่อมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจชีวภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนและส่งเสริมสมุนไพรเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติและสมุนไพรได้รับความนิยมมากขึ้น จากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้สมุนไพรและผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปมาจากสมุนไพร มีโอกาสและศักยภาพในตลาดโลกมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรส่งเสริมให้มีการนำสมุนไพรไทยมาใช้ในการส่งเสริมการแพทย์แผนไทยให้มากขึ้น

2. หน่วยงานภาครัฐควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้นวัตกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมการยกระดับเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร ยกระดับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพร และควรมีโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพในการทำธุรกิจให้กับเกษตรกร และผู้ประกอบการธุรกิจสมุนไพรไทย ให้สมุนไพรหรือผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้การรับรองคุณภาพ รวมถึงด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจสมุนไพรไทยให้มากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการส่งเสริมศักยภาพให้ผู้ปลูกสมุนไพร โดยแบ่งเป็นช่วงต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยช่วงต้นน้ำ เริ่มต้นตั้งแต่การปลูก การดำเนินการเกษตรและเก็บเกี่ยวสมุนไพรแบบถูกต้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษานโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชีวภาพในภาคอุตสาหกรรมเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจชีวภาพของประเทศไทย

2. ควรศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพที่แตกต่างกันออกไป

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยด้วยระบบเศรษฐกิจชีวภาพในพื้นที่ระหว่างภาคตะวันตกกับภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560–2564*. นนทบุรี: กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.

ชนิตร์นันท์ สุริยวิทยาเวช (2562) ศึกษาจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สู่แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทยด้วยการบูรณาการการศึกษาเกษตร. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 18(1), 240-250.

ณรงค์ อนันต์เลิศสกุล และจิรศักดิ์ จิยะจันทน์. (2561). แนวทางการบริหารจัดการองค์กรเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำาเนินงานวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าโอทอป กรณีศึกษาประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารในพื้นที่ภาคใต้. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 10(2), 128-135.

ณัฏฐิยา ยอดเอียด และคณะ. (2562). การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, 6(1), 109-133.

นงคราญ ไชยเมือง และสุตาภัทร คงเกิด. (2562). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบนฐานระบบเศรษฐกิจชีวภาพ: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนชีววิถี ตำบลน้ำเกี๋ยน จังหวัดน่าน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 13(2), 10-25.

บดินทร์ อาสนะ. (2563). *การจัดการโซ่คุณค่าของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยเอกชน* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2561). *รายงานฉบับสมบูรณ์ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมเศรษฐกิจชีวภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

สืบพงศ์ สุขสม. (2560). ระบบเศรษฐกิจชุมชนกับความสมดุลของป่าพรุ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 6(2), 110-119.

_____. (2563). นโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 9(2), 166-175.

Aung, M. T. (2021). *Bioeconomy in Thailand: at a glance. SEI Discussion Brief*. Sweden: Stockholm Environment Institute.

Sili, M. & Dürr, J. (2022) Bioeconomic Entrepreneurship and Key Factors of Development. *Lessons from Argentina 2022*, 14(4), 1-28.

Wannapurk, Th. & Punpanich, N. (2021). Export Strategy and Success of Thai Cosmetic Business in Laos People's Democratic Republic. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(1), 27-43.

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019*

A STUDY OF THE EFFECTS OF ONLINE LEARNING MANAGEMENT THAT PROMOTES A SPATIAL ABILITIES TWO - DIMENSIONAL AND THREE - DIMENSIONAL GEOMETRY FOR SEVENTH-GRADE STUDENTS DURING THE 2019 CORONAVIRUS PANDEMIC

สุระวี สมวงษ์, ชนิศวรา เลิศอมรพงษ์, ต้องตา สมใจเพ็ง
Surawee Somwong, Chanisvara Lertamornpong, Tongta Somjaipeng
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: Surawee.so@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 คน เครื่องมือวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ 8 แผน และแบบทดสอบวัดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การคำนวณร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์คะแนนเฉลี่ยคิดเป็น 73.50 ของคะแนนเต็ม นักเรียนส่วนใหญ่มีความเข้าใจในมิติสัมพันธ์ เรื่องการรับรู้ภาพหน้าตัด และการจำแนกภาพด้านหน้า ด้านข้าง ด้านบน ของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบขึ้นจากลูกบาศก์เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์; ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์; รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ

*Received June 13, 2023; Revised July 5, 2023; Accepted July 6, 2023

Abstract

Objectives of this research were to study the spatial abilities of two-dimensional and three-dimensional geometric shapes; of Mathayomsuksa 1 students after learning management by using online learning activities that promote spatial abilities. Learning management using online learning activities that foster a spatial ability. with the target group used in this study Mathayomsuksa 1 students, academic year 2021. Tools used to collect data consisted of a Mathematics Learning Management Plan that promoted spatial abilities, 8 plans, and a test that promoted spatial ability. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation.

The results of the research were that spatial abilities about two-dimensional, and three-dimensional geometric shapes. of Mathayomsuksa 1 student after learning management using online learning activities that promoted spatial abilities with an average score of 73.50 of the full score. Most students understood relational dimensions. On the recognition of cross-sectional images and the classification of the front, side, and top images of three-dimensional geometric figures composed of cubes as well.

Keywords: Online Learning Management; Spatial Abilities; Two-Dimensional and Three-Dimensional Geometry

บทนำ

ในปัจจุบันโลกอยู่ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทุกด้าน ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนทุกระดับชั้นจะต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนาอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อเกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะสำคัญแห่งการเรียนรู้และการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ ทำให้มนุษย์ทุกเพศทุกวัยที่อยู่ในวัยเรียน วัยทำงานและผู้สูงอายุจะต้องมีความรู้และความสามารถในวิชาแกนที่สำคัญ คือ วิชาคณิตศาสตร์ (จินตนา ศิริธัญญารัตน์, 2561) เพราะคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546) โดยเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวกับเรขาคณิตก็เป็นเนื้อหาหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่รายล้อมรอบตัว ล้วนมีรูปร่างที่เกี่ยวข้องกับรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ และเรขาคณิตเป็นคณิตศาสตร์แขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ที่หมายถึง สมรรถภาพของสมองในด้านการรับรู้เกี่ยวกับรูปทรงเรขาคณิตที่มีการเคลื่อนที่ และการมองเห็นความสัมพันธ์ของรูปภาพเมื่อมีการเปลี่ยน

ตำแหน่ง หรือหมุนภาพเปลี่ยนไปจากเดิมซึ่งอาจใช้องค์ประกอบทางด้านจินตนาการร่วมด้วย (Thurstone, 1958) ผู้ที่มีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ถือว่าเป็นผู้ที่มีความเข้าในในมิติต่าง ๆ เช่น ขนาด รูปร่าง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ และมองเห็นภาพของส่วนประกอบต่าง ๆ เมื่อแยกจากกัน และมองเห็นเค้าโครงเมื่อนำมาประกอบกัน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546) นอกจากนี้ยังพบว่า ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์เป็นข้อดีสำหรับการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องสัญลักษณ์รูปร่าง ตาราง และตัวเลข ช่วยให้นักเรียนเข้าใจรูปภาพที่ซับซ้อน ทำให้ง่ายต่อการประมวลผลข้อมูลและส่งผลต่อความคิดในรูปแบบที่แตกต่างกัน ดังนั้นความสามารถด้านมิติสัมพันธ์จึงมีบทบาทสำคัญต่อการประสบความสำเร็จทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะบนพื้นฐานของการสร้างภาพรูปทรงเรขาคณิต (Senera, 2009) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์หากสร้างให้เกิดกับผู้เรียนแล้วจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก

ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Abilities) เป็นความสามารถของบุคคลในการมองภาพ การคิดวิเคราะห์ประมวลผลรูปร่าง รูปทรง และตำแหน่งของวัตถุ (Carrol, 1993) การสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัวในมุมมองที่ต่าง ๆ กันการอธิบายของตำแหน่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน การเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ และนำเสนอออกมาด้วยการวาดภาพ หรือรูปร่าง ซึ่งความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ มีความสำคัญเป็นอย่างมากในโลกของเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ทั้งในด้านของการศึกษา การทำงานเพราะการให้เหตุผลเกี่ยวกับรูปร่างรูปแบบ เป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากในการฝึกทักษะทางด้านคณิตศาสตร์ (Dehn, 2014) นอกจากนี้การเรียนคณิตศาสตร์ให้ได้ผลดีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์สูง เพราะคณิตศาสตร์ทุกวิชาต้องใช้คุณสมบัติทางมิติสัมพันธ์ในการแก้ปัญหา

จากประสบการณ์การสอนของผู้วิจัย เรื่อง รูปเรขาคณิตสองและสามมิติ พบว่า นักเรียนยังมีความสับสนในการเขียนภาพด้านหน้า ด้านข้าง และด้านบนของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบขึ้นจากลูกบาศก์ เพราะผู้เรียนไม่สามารถกำหนดตำแหน่งตัวเองในขณะวาด ซึ่งการกำหนดตำแหน่งเป็นส่วนหนึ่งของมิติสัมพันธ์ ซึ่งการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์นั้นต้องใช้สื่อการสอนที่หลากหลายเน้นให้ผู้เรียนมองเห็นภาพเป็นรูปธรรม เหมือนกับงานวิจัยของปิยะทิพย์ ประดุจพรม (2562) พบว่าการใช้สื่อการสอนที่เป็นโปรแกรมเสมือนจริง ในการการจัดกิจกรรม เพื่อเพิ่มเชาว์ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของรวิสุทธ์ จันทวี (2561) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้สื่อที่เป็นรูปธรรมง่ายต่อการเข้าใจ จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ที่สูงขึ้น

ผู้วิจัยจึงมีแนวทางการแก้ไขประเด็นปัญหาที่นำมาศึกษาวิจัย คือ การใช้สื่อการสอนทางการศึกษาเข้ามาช่วยสอนก็ช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนมากขึ้น เพราะสื่อการสอนจะช่วยให้นักเรียนเห็นความเป็นรูปธรรมของเนื้อหา ช่วยดึงดูดความสนใจและทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้สนุกในการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนนั้นได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพของ

ตนเอง (อัศวรักษ์ ช่างอินทร์, 2559) ดังนั้นการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องใช้สื่อการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในปัจจุบันส่งผลให้รูปแบบการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งทางโรงเรียนวัดขนอนบ้านกรดจัดการเรียนการสอน 2 รูปแบบ คือ การเรียนแบบ On-Line ครูผู้สอนทำการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และการเรียนแบบ On-Hand ครูผู้สอนเดินทางไปแจกเอกสารใบงานให้กับนักเรียนที่บ้าน ผู้วิจัยเลือกใช้การจัดการเรียนการสอนรูปแบบ On-Line เพื่อที่จะเน้นให้นักเรียนได้ตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น และครูผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้สื่อออนไลน์ที่ช่วยส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ที่ทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชาเรขาคณิต รวมถึงเห็นคุณค่าของการเรียนคณิตศาสตร์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจ ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของผู้เรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดขนอนบ้านกรด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 20 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 8 คาบ 2. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองและสามมิติ.เป็นข้อสอบแบบปรนัย 15 ข้อ และอัตนัย 5 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน ตรวจสอบเครื่องมือโดย นำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมและความชัดเจนของคำถาม โดยประเมินความสอดคล้องแต่ละข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้

โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง จากนั้นนำแบบทดสอบไปปรับปรุงและแก้ไขและคัดเลือกข้อสอบที่มีความเหมาะสม โดยพิจารณาข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6-1.0

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการสอนนักเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 8 คาบ คาบละ 1 ชั่วโมงในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Platform ของ Google Meet และคาบที่ 9 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองและสามมิติโดยใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 1 ชั่วโมง ผ่าน Application Google Form โดยส่ง Link แบบทดสอบให้นักเรียนใน Line กลุ่มชั้นเรียน เมื่อนักเรียนทำแบบทดสอบครบทุกคนจึงนำผลการทดสอบวัดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจแบบทดสอบวัดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่องรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ ตามเกณฑ์คะแนนที่ผู้วิจัยกำหนด

2. นำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. นำค่าเฉลี่ยของคะแนนของที่ได้เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 เพื่อสรุปความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของนักเรียน

ผลการวิจัย

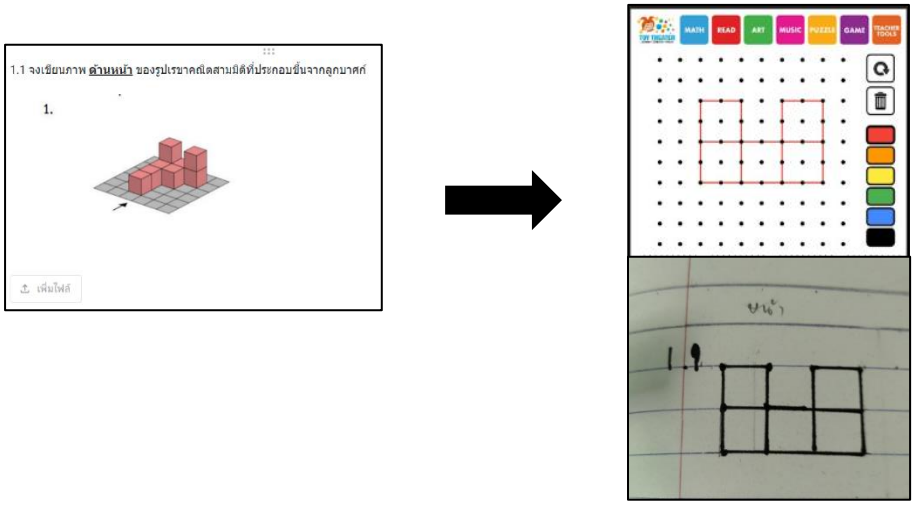
ผลการวิเคราะห์ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองและสามมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์

	จำนวนผู้เรียน	เกณฑ์ร้อยละ 60	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
คะแนนความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ	20	18	22.05	73.50	4.03

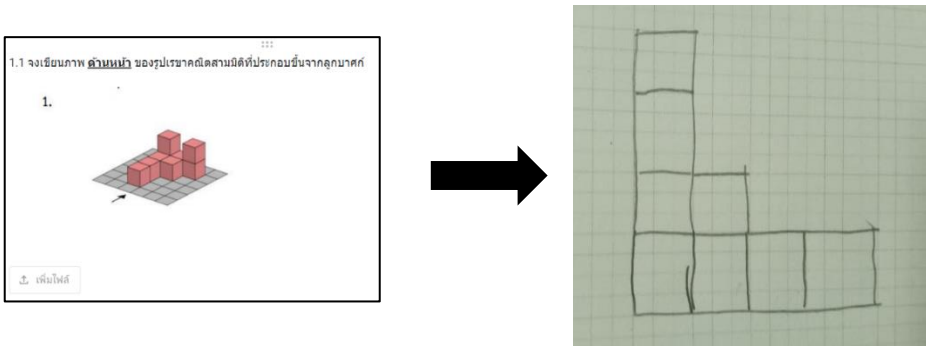
จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 73.50 ของคะแนนเต็ม และเมื่อพิจารณาหาคำตอบของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบวัด

ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถเขียนภาพด้านหน้า ด้านข้าง และด้านบนของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบขึ้นจากลูกบาศก์ได้ถูกต้องในข้อสอบอัตนัย จะมีนักเรียนส่วนน้อยที่เขียนภาพถูกแต่นำไปตอบสลับข้อกัน เนื่องจากแบบทดสอบนักเรียนจะต้องตอบใน Google Form โดยการวาดภาพลงในกระดาษแล้วแนบภาพลงใน Google Form ตามข้อคำถาม จึงทำให้เสียคะแนนในส่วนนั้นไป รวมถึงวาดภาพสลับด้าน โดยนักเรียนเริ่มวาดจากด้านขวาไปซ้าย ทำให้ได้ภาพที่ไม่ถูกต้อง เพราะภาพที่ถูกต้องจะต้องวาดจากด้านซ้ายไปขวา

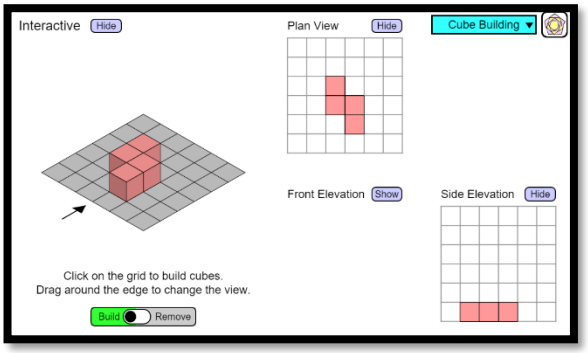
ภาพที่ 1 ตัวอย่างคำถาม และคำตอบของนักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60

จากภาพที่ 1 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ถูกสร้างใน Google Form นักเรียนต้องตอบคำถามด้วยการวาดภาพคำตอบ จากนั้นใช้โทรศัพท์มือถือ หรือแท็ปเล็ตบันทึกภาพ และนำไปตอบคำถาม โดยการเพิ่มไฟล์ลงในแบบทดสอบข้อนั้น จะเห็นว่านักเรียนคนที่หนึ่งใช้ Application toytheater.com ในการวาดภาพคำตอบ ทำให้ได้ภาพที่มีขนาดของรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่เท่ากันทุกรูป และเป็นคำตอบที่ถูกต้อง แต่นักเรียนคนที่สองวาดภาพลงในกระดาษสมุด โดยการใช้ไม้บรรทัดเป็นตัวช่วยในการวาดภาพจึงทำให้ได้ลายเส้นที่ตรงและภาพของรูปสี่เหลี่ยมมีขนาดเท่ากัน และเป็นคำตอบที่ถูกต้องเช่นกัน ดังนั้นไม่ว่าการตอบแบบทดสอบนักเรียนจะใช้เทคนิคในการตอบที่ต่างกัน แต่แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถด้านมิติที่ดี เพราะสามารถวาดภาพคำตอบออกมาได้ถูกต้องตรงกับคำถามของโจทย์

ภาพที่ 2 ตัวอย่างคำถาม และคำตอบของนักเรียนที่ได้คะแนนไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 60

จากภาพที่ 2 นักเรียนวาดภาพด้านหน้าของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบขึ้นจากลูกบาศก์ พบว่า คำตอบของนักเรียนในส่วนของด้านซ้ายมือรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสแถวแรก นักเรียนใช้การมองจากด้านบนแทนการมองด้านหน้า และแถวถัดมานักเรียนวาดภาพจำนวนลูกบาศก์ถูกต้องแต่ใส่ในตำแหน่งที่ผิดพลาด ซึ่งพบว่าสาเหตุหลักที่นักเรียนวาดภาพไม่ตรงกับคำถาม เพราะมีการความสับสนในการรับรู้เกี่ยวกับตำแหน่ง เพราะขณะที่ต้องวาดภาพด้านหน้า นักเรียนกลับใช้การมองด้านข้างแล้ววาดแทน เป็นต้น

ภาพที่ 3 แอปพลิเคชั่น Mathspad (สื่อที่ใช้ประกอบการสอน)

จากภาพที่ 3 สื่อประกอบการสอนออนไลน์ เป็นหัวใจหลักสำคัญของการสอนออนไลน์ เพราะการสอน เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ทำให้ผู้สอนไม่สามารถทำการสอนในห้องเรียนได้ตามปกติ จึงต้องใช้สื่อการสอนที่ช่วยทำให้ผู้เรียนเห็นถึงความเป็นรูปธรรมของเนื้อหา ทำให้ผู้เรียนเกิดมุมมองตามที่ผู้สอนต้องการจะสื่อได้ถูกต้อง และช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้เข้าเรียนอีกด้วย

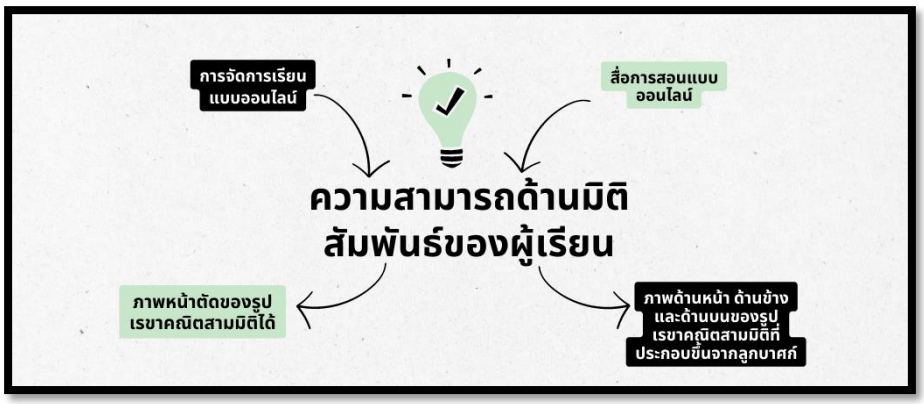
อภิปรายผลการวิจัย

1. การใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของรวิศุทธ์ จันทวี (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ โดยใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 และความสามารถด้านมิติสัมพันธ์หลังเรียนทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิน ฟองจางวาง (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถเชิงปริภูมิและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยประยุกต์โปรแกรม GSP กับการสอนแบบปกติ พบว่า ความสามารถเชิงปริภูมิเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยประยุกต์โปรแกรม GPS สูงกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากเกณิกา กรกัญญพัชร (2561) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเรขาคณิตควรมุ่งเน้นและสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้สึกเชิงปริภูมิที่เกี่ยวข้องกับมิติสัมพันธ์ จะทำให้ผู้เรียนเกิดพื้นฐานในการเรียนคณิตศาสตร์ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเป็นอย่างดี

2. การจัดการเรียนรู้โดยแบบออนไลน์ที่ส่งเริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ผ่าน Google Meet ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบใหม่ ที่ใช้เทคโนโลยีบวกเข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เกิดการเรียนรู้ผ่านคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ สร้างการศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์คุณภาพสูง โดยผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเดินทางเกิดความสะดวก และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ทุกสถานที่ ทุกเวลา ในทุกคาบผู้สอนจะบันทึกวิดีโอขณะสอนผ่าน Google Meet วิดีโอที่บันทึกจะถูกบันทึกไว้ใน Google Drive (อีเมลล์ขององค์กรที่จ่ายค่าธรรมเนียนจึงจะสามารถบันทึกไฟล์วิดีโอได้) แล้วดาวน์โหลดไฟล์วิดีโอในกลุ่ม Facebook วิชาคณิตศาสตร์ และห้องเรียน Google Classroom วิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ให้ผู้เรียนสามารถเข้ามาศึกษาเพิ่มเติมย้อนหลังได้ ในการเข้าเรียนทุกคาบผู้สอนจะเช็คการเข้าเรียนของนักเรียนผ่าน Google Meet Attendance เมื่อจบคาบเรียน ผู้สอนกด Save Attendance โปรแกรมก็จะทำการบันทึก รายชื่อผู้เข้าเรียน เวลาเข้า-ออกห้องเรียน ส่งเป็นไฟล์ Excel ให้กับผู้สอนทันที ผู้สอนจะบันทึกเพิ่มเติมในช่องการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วส่งให้ผู้เรียนทราบผลหลังเข้าเรียนทันที เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าเรียน เพราะมีการเช็คชื่อในทุกคาบ และมีการให้คะแนนในการมีส่วนร่วมในการเรียนการทำใบงานรูปแบบออนไลน์ จากแอปพลิเคชัน

Liveworksheet เป็นใบงานที่ทำได้ทันทีเพียงเปิด Link ที่ได้รับ มีความสะดวก รวดเร็ว ทำแล้วทราบผลคะแนนได้ทันที ผ่านอุปกรณ์สื่อสารของผู้เรียน เช่น โทรศัพท์มือถือ หรือโน้ตบุ๊คทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการทำงานส่ง การตั้งใจทำเพื่อให้ผลคะแนนออกมาดี ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบไม่มีงานค้างส่งเพราะเป็นใบงานที่สามารถทำได้ทุกที่ ทุกเวลา ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัฒน์ บันลือ (2560); และกาญจนา บุญภักดี (2563) พบว่า ห้องเรียนออนไลน์สามารถช่วยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของผู้เรียนได้การใช้สื่อการสอนแบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์มาประยุกต์ใช้ในการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดมโนภาพทางคณิตศาสตร์สามารถเข้าใจเนื้อหาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปานทอง กุลนาถศิริ (2541) กล่าวว่า การสอนเรขาคณิต ควรพยายามใช้สิ่งที่เป็นรูปธรรมเป็นสื่อการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนภาพทางเรขาคณิตที่เป็นการเข้าใจเนื้อหาแบบนามธรรม นอกจากนี้ เนื่องจากเป็นยุคการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ไม่เหมือนกับการนั่งเรียนในห้องเรียนปกติ ที่มีการเดินทางมาโรงเรียน และเข้าเรียนตามเวลาที่กำหนด ผู้สอนไม่สามารถบังคับให้ผู้เรียนเข้าเรียน หรือตอบคำถามในเวลาเรียนเหมือนกับการเรียนรูปแบบปกติ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์จึงจำเป็นต้องจัดให้มีความน่าสนใจมากกว่าการสอนรูปแบบปกติ จะต้องมีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน มีกิจกรรมในระหว่างเรียนเพื่อให้ผู้เรียนอยากเข้ามาเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของโกสุม กรีทอง (2555) ที่กล่าวว่า ความสามารถเชิงปริภูมิเกี่ยวข้องกับเรขาคณิต กิจกรรมที่ใช้สอนควรเป็นกิจกรรมที่ใช้สื่อที่เป็นรูปธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่ดีต่อการเรียนเรขาคณิต การมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ที่ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่การเรียนรู้ (Introduction) สร้างแรงจูงใจในการเรียน ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Body) ใช้สื่อการสอนที่สร้างมโนทัศน์และส่งเสริมมิติสัมพันธ์ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสรุปผล และสะท้อนผลการเรียนรู้ (Conclusion) ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสรุปความรู้ความเข้าใจจากบทเรียนให้ Feedback ย้อนกลับกับผู้สอน และขั้นตอนที่ 4 ขั้นประเมินผล (Assessment) นักเรียนประเมินผลตอนเองผ่านการทำใบงานหลังเรียน ทำให้ผู้สอนมีแนวทางในการสอน มีการวางแผน เตรียมตัวเลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม มีความพร้อมต่อการสอนในทุกคาบ ทำให้คาบเรียนดำเนินไปอย่างราบรื่น ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ผู้สอนได้สอนตามขั้นตอนก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและร่วมมือในการเรียน ทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความสนุกสนาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 4 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 4 แสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของผู้เรียน หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ประกอบไปด้วย การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ และการใช้สื่อการสอนแบบออนไลน์ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ในเรื่อง ภาพหน้าตัดของรูปเรขาคณิตสองมิติ และภาพด้านหน้า ด้านบน และด้านข้างของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบขึ้นจากลูกบาศก์แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรสร้างแรงจูงใจจากบริบทรอบตัว หรือสถานการณ์จริงที่นักเรียนได้พบเจอในชีวิตประจำวัน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้และอยากเข้าเรียน

2. ควรนำเสนอเนื้อหาการสอนจากง่ายไปยาก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากมุมมองการสอนที่เน้นใช้สื่อออนไลน์ และให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดร่วมกันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้สอนควรสังเกตเห็นว่า หากเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการตอบคำถามในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้นักเรียนได้กล้าแสดงความคิดเห็นของตัวเองมากขึ้น ตกตะกอนทางความคิด เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน

2. ผู้สอนควรการประเมินผลหลังเรียนด้วยแบบฝึกหัดที่ทำได้ง่าย สะดวก รวดเร็วและสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา เพราะเนื่องจากเป็นการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดด้วยตนเองที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์โดยใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ในบทเรียนเรขาคณิตอื่น ๆ เช่น บทเรียนการสร้างทางเรขาคณิต ความเท่ากันทุกประการ เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เช่น ความรู้สึกเชิงปริภูมิ การคิดเชิงคณิตศาสตร์ ทักษะและกระบวนการ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา บุญภักดี. (2563). การจัดการเรียนรู้ยุค New Normal. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 19(2), A1- A6.

เกณิกา กรกัญญพัชร. (2561). การศึกษาความรู้สึกเชิงปริภูมิของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Van Hiele. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 33(1), 179-187.

โกสุม กรีทอง. (2555). การใชคำถามกับการเรียนคณิตศาสตร์. *นิตยสาร สสวท*, 37(157), 40-43.

จินตนา ศิริธัญญารัตน์. (2561). *การออกแบบระบบการเรียนการสอน*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปานทอง กุลนาถศิริ. (2541). การสอนเรขาคณิตในระดับประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารคณิตศาสตร์*, 41(3-5), 474-475.

ปิยะทิพย์ ประดุจพรม. (2562). การพัฒนามาตรวัดความเจริญงอกงามแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 21(2), 138-159.

รวิสุทธ์ จันทวี และคณะ. (2561). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติโดยใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้สึกเชิงปริภูมิของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย*, 9(2), 104-114.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). *เรขาคณิตและความรู้สึกเชิงปริภูมิ*. กรุงเทพฯ: เอส.พี.เอ็น.การพิมพ์.

สุพิน ฟองจางวาง. (2551). *การเปรียบเทียบความสามารถเชิงปริภูมิและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยประยุกต์โปรแกรม GSP กับการสอนแบบปกติ* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

สุวัฒน์ บันลือ. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 11(2), 250-260.

อัศวรักษ์ ช่างอินทร์. (2559). *การส่งเสริมความรู้สึกเชิงปริภูมิและการคิดทางเรขาคณิต เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวการสอนของแวน ฮีลี ร่วมกับโปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตรศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Carrol, J. B. (1993). *Human cognitive abilities: A survey of factor-analytic studies*. USA: Cambridge University Press.

Dehn, M. J. (2014). *Essentials of processing Assessment* (2nd Ed.). New Jersey: John Wiley and Son, Inc.

Senera, E. N. G. (2009). *High school students' spatial ability and creativity in geometry*. Turkey: Yildiz Technical University.

Thurstone, L. L. (1938). *Primary Mental Ability*. Chicago: University of Chicago Press.

นโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของเกษตรกรไทย*

POLICY FOR PROMOTING THE RAISING OF PUREBRED AMERICZN BRAHMAN CATTLE BY THAI FARMERS

โชติศักดิ์ นาคคง, สืบพงศ์ สุขสม
Chotsak Nakkong, Suebpong Suksom
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Corresponding Author E-mail: nllaw2204@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษานโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ในประเทศไทย 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ และ 3. แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ในประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันใน 5 ภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ในประเทศไทยยังไม่มีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้โดยตรง มีเพียงนโยบายที่เกี่ยวกับโคเนื้อ โคนม และโคขุนเท่านั้น 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ มีอยู่ 5 ปัจจัย ได้แก่ 1. ระบบการเลี้ยงโค 2. การเลือกอาหารและการให้อาหารโค 3. โรคที่สำคัญและการสุขาภิบาลโค 4. การขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มผลผลิตโค 5. ตลาดโค และ 3. แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงโค พบว่า รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพัฒนาการเลี้ยงโค ด้านพันธุกรรม วัคซีน รวมถึงการรวมกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ และการเชื่อมโยงตลาดโค เป็นต้น

คำสำคัญ: นโยบายการส่งเสริม; การเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้; เกษตรกรไทย

*Received May 17, 2023; Revised June 23, 2023; Accepted June 28, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the American Brahman cattle breeding promotion policy in Thailand, 2. To study factors affecting Thai farmers' breeding of American Brahman cattle, and 3. To propose methods for promoting the raising of purebred American Brahman cattle in Thailand. This research was qualitative research. Key informants were 25 individuals raising American Brahman cattle in the 5 regions of Thailand. The research tools were in-depth interview script and data were analyzed by content analysis.

The results of the research revealed that: 1. In Thailand, there was no direct policy to promote purebred American Brahman cattle breeding, only policies related to beef cattle, dairy cattle, and fattening cattle. There were 5 factors in the purebred Brahman: 1. cattle rearing system 2. feed selection and feeding 3. important diseases and sanitation 4. breeding to increase cattle productivity 5. cattle market and 3. Cattle promotion guidelines were found that the government should establish policies directly related to the promotion of purebred American Brahman cattle in terms of cattle development, genetics, combined vaccines and organizing of new groups of farmers and the linkage of the cattle market, etc.

Keywords: Promotion Policies; Breeding American Brahman Cattle; Thai Farmers

บทนำ

จากกระแสการพัฒนาของโลกที่มุ่งสู่ระบบเศรษฐกิจ ทำให้การแข่งขันในเวทีโลกทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ ในขณะที่ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยกลับลดต่ำลง โดยเฉพาะในภาคการผลิต จำเป็นต้องใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือการต่อยอดเทคโนโลยีที่มีอยู่ให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างจริงจัง เพื่อให้ภาคการผลิตสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาพันธุ์พืชและการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลักที่อยู่กับเกษตรกรไทยมาโดยตลอด ในอดีตการเลี้ยงสัตว์พันธุ์พื้นเมืองอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก การเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมืองได้รับความนิยมในอาชีพเกษตรกรไทย เมื่อประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้นความต้องการเนื้อสัตว์มีมากขึ้น ซึ่งการเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมืองไม่สามารถสนองความต้องการของตลาดได้ การพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อจึงได้รับความนิยมมากขึ้น ความสามารถของเกษตรกรในการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรมีมากขึ้น ในอดีตการเลี้ยงโคเนื้อเป็นความต้องการของเกษตรกร หรือชาวนาไทย ซึ่งการเลี้ยงโคเนื้อมีประโยชน์มากมาย เช่น การใช้แรงงาน ใช้มูลเป็นปุ๋ย เป็นทรัพย์สิน เป็นมรดกตกทอด ฯลฯ แต่ปัจจุบันการดำรงชีพ หรือ

วิถีชีวิตแบบพื้นบ้านเปลี่ยนไป ความสำคัญของโคเนื้อจึงลดบทบาทตามไปด้วย การที่จะให้โคเนื้อมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตแบบเดิมในอดีต จึงมิใช่เรื่องที่สามารถกระทำได้โดยง่าย แต่อาจปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติให้เหมาะสมสามารถใช้ประโยชน์จากโคเนื้อในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยวิธีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภูมิปัญญาของเกษตรกรกับวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับโคเนื้อของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พร้อมเชื่อมโยงปัญหาทั้งหมดเข้าด้วยกัน กำหนดเป็นแผนพัฒนาการผลิตโคเนื้อถ่ายทอดสู่บุคคลเป้าหมายก็สามารถใช้ประโยชน์จากโคเนื้ออย่างยั่งยืนต่อไปได้ (อำพันธุ์ เวฬุตันติ, 2560)

โคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ เป็นโคที่คนอินเดียนับถือวัวว่าเป็นพระเจ้า เพราะคำว่าบราห์มัน มาจากคำว่า พราหมณ์ ซึ่งวัวบราห์มันที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทย ดั้งเดิมแล้ววัวพันธุ์นี้ได้รับการสร้างพันธุ์และพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ในประเทศสหรัฐอเมริกามาเป็นเวลานาน โดยใช้ชื่อว่า อเมริกันบราห์มัน โดยนำวัวตระกูลซีบู (Bos Indicus) จากประเทศอินเดียหลายสายพันธุ์เข้ามาผสมพันธุ์ปรับปรุงพันธุ์ จนกระทั่งได้วัวพันธุ์อเมริกันบราห์มัน ที่สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในสภาพแวดล้อมทางตอนใต้ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตกึ่งร้อน ปัจจุบันวัวบราห์มันได้กระจายไปทั่วภูมิภาคของโลก จัดเป็นพันธุ์วัวอเนกประสงค์ที่สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุงเป็นทั้งสายพันธุ์วัวเนื้อและวัวนม (สุพจน์ ศรีนิเวศน์ และปิยศักดิ์ สุวรรณี, 2562)

ในประเทศไทยการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้นั้น มีข้อจำกัดในปัจจัยต่าง ๆ ในการเลี้ยง เช่น เป็นโคที่หาซื้อยาก หากซื้อจากต่างประเทศโดยตรงก็มีราคาแพง วิธีการจัดซื้อยุ่งยาก เป็นโคที่เลือกกินเฉพาะหญ้าที่มีคุณภาพดี อีกทั้งยังเป็นโคพันธุ์ที่มีอัตราการผสมติดค่อนข้างต่ำ ให้ลูกตัวแรกช้าและให้ลูกค่อนข้างห่าง การเลี้ยงโคพันธุ์แท้ให้ได้กำไร โคจะต้องสามารถผลิตลูกโคให้ได้จำนวนมาก ซึ่งปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อส่วนใหญ่ในประเทศไทยนั้น ยังไม่มีความสามารถในการผลิตโคได้ตามความต้องการของตลาด อีกทั้งการสนับสนุนและพัฒนาสายพันธุ์โคจากภาครัฐยังไม่ทั่วถึง การสนับสนุนเกษตรกรให้มีความรู้ความเข้าใจที่ดีและถูกต้องต่อการพัฒนาการผลิต การจัดการดูแลที่ดีทำให้โคเจริญเติบโตดี ไม่ป่วย และไม่ต้องใช้ยา รวมทั้งขั้นตอนการผลิตพันธุ์สัตว์ได้มาตรฐาน ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานของกรมปศุสัตว์ การปรับโครงสร้างการผลิต การส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคเป็นอาชีพหลัก การพัฒนาคุณภาพของบุคลากรรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาดำเนินงานฟาร์มต่อจากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งมาตรฐานของการเลี้ยงแบบ GAP (ประอรพิต กัษฐวัฒนา, 2563) นโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงโคในประเทศไทยในปัจจุบันเป็นนโยบายที่เกี่ยวกับโคเนื้อ โคนม และโคขุนเท่านั้น ซึ่งในส่วนของยุทธศาสตร์ในภาพรวม เน้นไปที่การส่งเสริมสัตว์ทุกชนิด ไม่ได้เฉพาะเจาะจงที่โคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ ดังนั้นการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ภาครัฐต้องเร่งดำเนินการ เนื่องจากการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาจากการเลี้ยงโดยเกษตรกรรายย่อยไปสู่การเลี้ยงเป็นฟาร์มเชิงธุรกิจมากขึ้น การส่งเสริมดังกล่าวจะส่งผล

ให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น โดยมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาทำหน้าที่หลักในการศึกษาวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยี และถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรเพื่อทำการผลิตต่อไปจากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษานโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของเกษตรกรไทย ซึ่งผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาต่อยอดในการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ให้กับเกษตรกร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในการผลิตโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ให้ได้คุณภาพ เพื่อที่ประเทศไทยจะสามารถลดการนำเข้าเนื้อโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้จากต่างประเทศ รวมทั้งสามารถส่งออกโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้คุณภาพดีออกไปจำหน่ายให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านในอนาคตได้ ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้มากำหนดนโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของเกษตรกรไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของเกษตรกรไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ ใน 5 ภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ จำนวน 25 คน ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรส่วนกลางและท้องถิ่น จำนวน 8 คน และผู้ประกอบการหรือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ในประเทศไทย จำนวน 17 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลและแหล่งข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเภทของแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารวิชาการ หนังสือ ตำรา อินเตอร์เน็ต ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมและการพัฒนาโคเนื้อในประเทศไทย วิธีการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของเกษตรกรไทย ปัญหาการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของเกษตรกรไทย การพัฒนาการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของเกษตรกรไทย และแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของเกษตรกรไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาสนับสนุน

งานวิจัยครั้งนี้ได้ ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการจัดสนทนากลุ่ม วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม ความเป็นมาการผลิตโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน การบันทึกภาคสนามและบันทึกประจำวัน ในการเก็บข้อมูลแต่ครั้งที่ลงพื้นที่เพื่อสนับสนุน และครอบคุลมเนื้อหาวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้ออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบตรงจุด กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง หรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายปิด ซึ่งเป็นกระบวนวิธีการวิจัย ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง หรือมีการนำคำสำคัญมาใช้ประกอบในการที่นำคำสัมภาษณ์ กล่าวคือ มีการร่างข้อคำถามที่มีลักษณะปลายปิด ที่มีคำสำคัญพร้อมกับลักษณะของข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่น และพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้ความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย หรือให้สัมภาษณ์แต่ละคน ในแต่ละสถานการณ์ที่มีหตุการณ์ หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิและบุคคลที่มีความสำคัญ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องได้ตอบข้อคำถามอันทำให้มาได้ ซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่มีทั้งมิติของความลึก และมิติของความกว้างในเรื่องเกี่ยวกับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้สร้างแนวคำถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นประเด็นกว้าง ๆ ที่กำหนดขึ้นตามกรอบของการประเมิน เพื่อให้มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาและใช้เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานในภาคสนาม ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัยได้เข้าไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงจะมีการปรับเปลี่ยน และสร้างประเด็นคำถามใหม่ ๆ อยู่เสมอตามความเหมาะสม มีความยืดหยุ่นในการสนทนาที่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เพื่อช่วยให้ผู้ถูกศึกษามีเวลาในการทบทวนเหตุการณ์ต่าง ๆ และสามารถเปิดเผยได้อย่างตรงไปตรงมา โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่ม และได้ออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์โดยเป็นลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิดให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถตอบได้อย่างอิสระในการแสดงความคิดเห็น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เวลาเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยตนเองเพื่อสร้างความคุ้นเคย และทราบถึงสภาพจริงของพื้นที่วิจัย ทำความเข้าใจความรู้ และความคิดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสนทนาการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสังเกตจากสภาพจริง และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยการนำเข้าข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาทำการ

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย คือ วิธีตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น และวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป โดยการใช้แนวคิดและทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. นโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ในประเทศไทย ยังไม่มีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้โดยตรง เนื่องจากนโยบายที่มีในปัจจุบันเป็นนโยบายที่เกี่ยวกับโคเนื้อ โคนม และโคขุนเท่านั้น ซึ่งในส่วนของยุทธศาสตร์ในภาพรวมเน้นไปที่การส่งเสริมสัตว์ทุกชนิด ไม่ได้เฉพาะเจาะจงที่โคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ มีเพียงกรมปศุสัตว์ที่เน้นไปในด้านปรับปรุงพันธุ์สัตว์ โดยมีศูนย์บำรุงและเพาะพันธุ์สัตว์อยู่ในแต่ละพื้นที่ ส่วนการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ มีเพียงกรมปศุสัตว์ที่เข้ามามีส่วนสนับสนุนให้กับเกษตรกร แต่ก็เพียงแต่ให้คำปรึกษากับเกษตรกรในเบื้องต้นเท่านั้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของเกษตรกรไทย ได้แก่ 1. การเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ มีระบบการเลี้ยงไม่แตกต่างกับพันธุ์พื้นเมือง เนื่องจากมีลักษณะเหมือนกัน การดำเนินการ การจัดการ วิธีการดูแลก็ไม่ได้ต่างกัน เพียงแต่การจัดการต้องใส่ใจดูแลเป็นพิเศษ อีกทั้งเกษตรกรยังมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำระบบการเลี้ยง เช่น นำแปลงหญ้าเข้ามา นำพันธุ์กรรมดี ๆ เข้ามา มีเครื่องจักรกล มีระบบโปรแกรมสำเร็จรูปต่าง ๆ ด้วยโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ มีระบบการเลี้ยงที่มีมูลค่าค่อนข้างสูง เกษตรกรจึงมีความระมัดระวังกับการสูญเสียต้นทุน และต้องพยายามที่จะให้มันสูญเสียน้อยที่สุด 2. การเลือกอาหารและการให้อาหารโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ พบว่า ในโคแต่ละรุ่นกินอาหารไม่อาหารโคที่พบส่วนใหญ่เกษตรกรจะให้โคบริโภคหญ้า อาหารข้น อาหารเสริม หญ้าที่ให้โคบริโภค ได้แก่ หญ้านีเปียร์ปากช่องหนึ่ง หญ้าคามาด้า และหญ้ารูซี่ ส่วนอาหารข้นจะซื้อจากบริษัทที่สะดวกในการซื้อ และมีสารอาหารตรงกับความต้องการของโคเป็นหลัก โดยเพิ่มเติมอาหารที่มีพลังงานมาก เช่น ข้าวโพด ถั่ว มันเทศ อาหารเสริม ในส่วนเฉพาะลูกโคที่หย่านมจนถึงโครุ่น เกษตรกรมีการเตรียมแปลงหญ้าให้พร้อมตลอดฤดูกาล เพื่อช่วยลดต้นทุนค่าอาหาร เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องแปลงหญ้าในการเลี้ยงโค 3. โรคที่สำคัญและการสุขาภิบาลโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ พบว่า โรคที่พบในโคมากที่สุด คือ โรคลัมปีสกิน โรคปากเท้าเปื่อย พยาธิหรือแพ็ง ท้องอืด ถ่ายเป็นเลือด ส่วนการสุขาภิบาลโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ มีปัจจัยสำคัญในการเลี้ยงโค คือ เรื่องสุขภาพของโค ต้องมีสัตวบาลคอยดูแลเรื่อง ยารักษาโรค วัคซีนต่าง ๆ โรคลัมปีสกิน โดยกรมปศุสัตว์ผลิตวัคซีนเอง เพื่อทำการควบคุมป้องกันโรค ปัญหาที่พบ คือ วัคซีนที่กรมปศุสัตว์ผลิตไม่เพียงพอต่อจำนวนโคของเกษตรกรที่มีจำนวนมากขึ้น ในส่วนโรคปากเท้าเปื่อย เกษตรกรมีการให้วัคซีนป้องกันปีละ 2 ครั้ง มีการถ่ายพยาธิหรือแพ็ง และเจาะเลือดทุกปี ส่วนโรคอื่น ๆ

หรืออาการที่พบได้ในโค ได้แก่ ถ่ายเป็นเลือด มีสิ่งแปลกปลอมในกระเพาะ หรือในลำไส้ และอาการท้องอืดในโค 4. การขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มผลผลิตโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ พบว่าเกษตรกรจะซื้อแม่พันธุ์มาเลี้ยงเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ ซึ่งมีการนำเข้าแม่พันธุ์มาจากต่างประเทศค่อนข้างมาก การขยายพันธุ์เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อน้ำเชื้อแยกเพศมาใช้เป็นหลัก เพื่อจะขยายเน้นขยายไปถึงให้ได้จำนวนที่ต้องการ เป็นการผสมเทียมแบบ IVF (N-Vitro Fertilization) เป็นเรื่องที่เป็นนวัตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ IVF เป็นการย้ายฝากตัวอ่อน ไปดูดไข่จากแม่พันธุ์แล้วมาผสมเทียมข้างนอก แล้วก็เลี้ยงตัวอ่อนประมาณ 7 วัน เมื่อได้ตัวอ่อนแล้ว เอาตัวอ่อนที่อยู่ในหลอดแก้ว เป็นโคหลอดแก้วไปฝากในแม่ลูกผสม เป็นแม่อุ้มบุญเหมือนทำเด็กหลอดแก้ว การทำ IVF จากแม่ตัวเดียว สามารถทำให้ได้ลูกเพิ่ม 4-5 ตัว เปอร์เซ็นต์การติดลูก 50 % และในการผสมเทียมมีต้นทุนสูงมาก ค่าใช้จ่ายทั้งหมดประมาณ 60,000- 70,000 บาท สำหรับโค 1 ตัว และ 5. ตลาดโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ ส่วนใหญ่จะทำการซื้อขายกันที่ตลาดนัดโค กระบือ ซึ่งเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ในการส่งออกโคออกไปตลาดต่างประเทศยังเป็นไปได้ค่อนข้างยาก ซึ่งปัจจุบันมีการนำเข้าแม่พันธุ์มาจากต่างประเทศค่อนข้างมาก ทำให้เกิด Demand & Supply มีการเลี้ยงโคน้อย แต่ปริมาณโคมากขึ้น ตลาดโคส่วนใหญ่จะซื้อขายโควัยหย่านมที่เป็นลูกโคจนถึง 12 เดือน ลูกโคจะมีอายุประมาณ 1 ปี ตัวเมีย จะมีราคา 500,000 บาท แต่ถ้าเป็นตัวผู้จะมีราคา 300,000 บาท ความต้องการของตลาดผู้บริโภคจะชอบโคสีแดงที่เป็นกลุ่มโคสวยงาม การซื้อขายต้องรอจังหวะและโอกาสไม่เหมือนโคเนื้อทั่ว ๆ ไป เนื่องจากเป็นโคที่มีมูลค่าสูง ส่วนกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้ารายใหม่ ซึ่งเป็นเกษตรกรคนรุ่นใหม่ประมาณ 60 % เกษตรกรมีการวางแผนเรื่องการตลาด โดยนำการตลาดมาร่วมกับการปศุสัตว์ ใช้การ PR ทำ Marketing Brand สร้างแบรนด์ที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งจะทำให้ลูกค้าเชื่อมั่นในแบรนด์ Re-landing Brand ความภักดีในตัวแบรนด์ มีการทำการตลาดประชาสัมพันธ์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น งานประกวดต่าง ๆ มีการลงหนังสือ The Cow สื่อออนไลน์ ได้แก่ YouTube Facebook เป็นต้น

3. การส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ มีการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ 3 ด้าน ได้แก่ 1. การพัฒนาการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ให้เป็นนวัตกรรมการเลี้ยงโคพันธุ์ใหม่ 2. การรวมกลุ่มเกษตรกรหรือเกิดเกษตรกรรุ่นใหม่ และ 3. การเชื่อมโยงตลาดโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ และมีการวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้อย่างต่อเนื่อง วัดได้จากที่ฟาร์มที่มีการผสมเทียมแบบ IVF ที่ทำให้ได้จำนวนโคในปริมาณมากขึ้น จากการผสมแบบธรรมชาติ ทำมีโอกาสได้ลูกมากกว่า เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับลูกโค เนื่องจากสามารถคัดเลือกเพศ กำหนดเพศของโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ได้ตามที่ต้องการ และส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. นโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ในประเทศไทย ยังไม่มีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้โดยตรง เนื่องจากนโยบายที่มีในปัจจุบันเป็นนโยบายที่เกี่ยวกับโคเนื้อ โคนม และโคขุนเท่านั้น ซึ่งในส่วนของยุทธศาสตร์ในภาพรวมเน้นไปที่การส่งเสริมสัตว์ทุกชนิด ไม่ได้เฉพาะเจาะจงที่โคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ มีเพียงกรมปศุสัตว์ที่เน้นไปในด้านปรับปรุงพันธุ์สัตว์ โดยมีศูนย์บำรุงและเพาะพันธุ์สัตว์อยู่ในแต่ละพื้นที่ ส่วนการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ มีเพียงกรมปศุสัตว์ที่เข้ามามีส่วนสนับ สนุนให้กับเกษตรกร แต่ก็เพียงแต่ให้คำปรึกษากับเกษตรกรในเบื้องต้นเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวราดวง สมณาศักดิ์ และประยูร อิมิวัตร์ (2565) พบว่า การกำหนดนโยบายในปัจจุบันยังไม่เพียงพอและครอบคลุม ดังนั้น ภาครัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ในแผนยุทธศาสตร์ของประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและจริงจัง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang (2014) พบว่า รัฐบาลต้องสนับสนุนเครื่องมือ และอุปกรณ์สำหรับการทำการเกษตร การสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การสรรหาเกษตรกรรุ่นใหม่จะประสบความสำเร็จได้ต้องใช้มาตรการอื่น ๆ เพิ่มเติม อาทิ การปรับปรุงพื้นที่การเกษตร การให้คำแนะนำในการทำการเกษตรและการลดอัตราภาษี ซึ่งมาตรการเหล่านี้อาจเป็นทางเลือกให้เกษตรกรรุ่นใหม่กลายเป็นผู้ประกอบการเกษตรต่อไปได้ในอนาคต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสืบพงศ์ สุขสม (2560) ที่พบว่า บทบาทของรัฐต้องทำหน้าที่ตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้และสะท้อนถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา ซึ่งมีความจำเป็นต่อการบริหารงานตามนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมว่า การที่ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้นั้นย่อมเกิดจากนโยบายของรัฐ หรืออาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นต้นทุนในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของเกษตรกรไทย ได้แก่ 1. การเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ มีระบบการเลี้ยงไม่แตกต่างกับพันธุ์พื้นเมือง เนื่องจากมีลักษณะเหมือนกัน การดำเนินการ การจัดการ วิธีการดูแลก็ไม่ได้ต่างกัน เพียงแต่การจัดการต้องใส่ใจดูแลเป็นพิเศษขึ้น 2. การเลือกอาหารและการให้อาหาร พบว่า ในโคแต่ละรุ่นกินอาหารไม่อาหารโคที่พบ ส่วนใหญ่เกษตรกรจะให้โคบริโภคหญ้า อาหารข้น อาหารเสริม หญ้าที่ให้โคบริโภค ได้แก่ หญ้านีเปียร์ปากช่องหนึ่ง หญ้าคามาด้า และหญ้ารูซี่ 3. โรคที่สำคัญและการสุขาภิบาลโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ พบว่า โรคที่พบในโคมากที่สุด คือ โรคลัมปีสกิน โรคปากเท้าเปื่อย พยาธิหรือแพ็ง ท้องอืด ถ่ายเป็นเลือด 4. การขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มผลผลิตโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ พบว่า เกษตรกรจะซื้อแม่พันธุ์มาเลี้ยงเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ ซึ่งมีการนำเข้าแม่พันธุ์มาจากต่างประเทศค่อนข้างมาก การขยายพันธุ์เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อน้ำเชื้อแยกเพศมาใช้เป็นหลัก เพื่อจะขยายเน้นขยายไปถึงให้ได้จำนวนที่ต้องการ เป็นการผสมเทียมแบบ IVF (N-Vitro Fertilization) ซึ่งมีต้นทุนสูงมาก แต่จะได้จำนวนลูกโคที่เพิ่มมากขึ้น

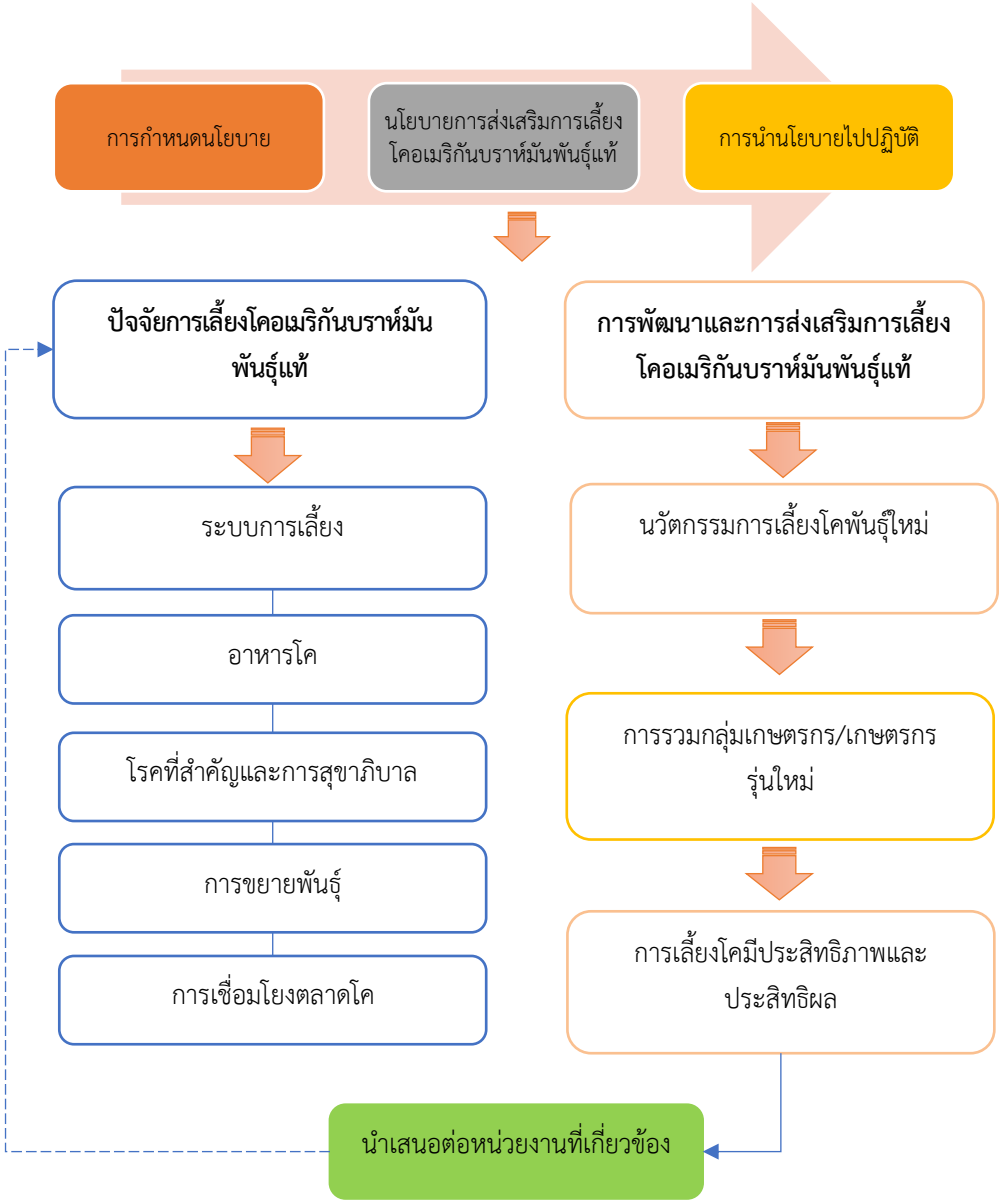
5. ตลาดโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ ส่วนใหญ่จะทำการซื้อขายกันที่ตลาดนัดโค กระบือ ซึ่งเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ในการส่งออกโคออกไปตลาดต่างประเทศยังเป็นไปได้ค่อนข้างยาก กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้ารายใหม่ โดยเกษตรกรมีการวางแผนเรื่องการตลาด โดยนำการตลาดมาร่วมกับการปศุสัตว์ ใช้การสร้างแบรนด์ที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งจะทำให้ลูกค้าเชื่อมั่นในแบรนด์ สอดคล้องกับงานวิจัยของอำพันธุ์ เวฬุตันติ (2560) พบว่า เกษตรกรมีอาชีพหลักเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ปลูกหญ้า การสำรองฟางแห้งไว้ใช้ในยามขาดแคลน สอดคล้องกับงานวิจัยของมงคล เตชะกำพุ และสุพิชฌาย์ แก้วมา (2560) พบว่า วิธีการขยายสายพันธุ์โคมี 2 ลักษณะ คือ 1. การผสมพันธุ์เองตามธรรมชาติ 2. การผสมเทียม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรชน ชูเสือหึง และคณะ (2563) พบว่า การขยายพันธุ์โคชนในชุมชนทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน มีการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในหลายส่วนด้วย โดยให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มาช่วยพัฒนาสายพันธุ์ โดยการผสมเทียม ส่วนสุรีย์พร แสงวงศ์ และคณะ (2563) ส่วนใหญ่เลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพเสริม มีวัตถุประสงค์หลักในการเลี้ยงเพื่อผลิตลูกขาย เป็นฟาร์มขนาดเล็ก มีลักษณะการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย และมีการสำรองฟางข้าวไว้ใช้ในฤดูแล้ง โคที่เลี้ยงเป็นโคแม่พันธุ์ และเป็นพันธุ์ลูกผสมพื้นเมืองบราห์มัน ผสมพันธุ์โคด้วยวิธีผสมเทียม โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ผสมให้ และด้านสุขาภิบาล เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการทำวัคซีนโรคปากเท้าเปื่อย โรคคอบวม วัณโรค และอื่น ๆ ส่วน Pramana et al. (2021) พบว่า กลยุทธ์ในการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการตลาดตอบสนองความต้องการโคเนื้อได้อย่างเหมาะสมและกระจายอย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น ในส่วนของนราธิป ศรีพั้ว และภาณุพันธุ์ ประภาติกุล (2560) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อในระดับมาก ได้แก่ การให้บริการผสมเทียม การบริการผสมพันธุ์โดยวิธีจูงผสม การจำหน่ายยากำจัดพยาธิภายในและภายนอก การให้บริการฉีดวัคซีนและยาบำรุง การจัดจำหน่ายแร่ธาตุอาหารเสริมเมล็ดพันธุ์หรือท่อนพันธุ์พืชอาหารสัตว์ การจำหน่ายพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่ให้ความสนใจในการปรับปรุงพันธุ์ และการจำหน่ายฟางอัดฟ่อนและหญ้าแห้งอัดฟ่อนในช่วงหน้าแล้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมนึก ลิ้มเจริญ และคณะ (2562) พบว่า มีความต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับมาก ในเรื่องการสนับสนุนพ่อแม่พันธุ์โคมีการทำวัคซีนโรคปากและเท้าเปื่อย การฉีดวัคซีนป้องกันโรค การถ่ายพยาธิภายในและภายนอก และการจัดตั้งตลาดนัดโคภายในระดับอำเภอ แนวทางส่งเสริมและสนับสนุนระบบตลาดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสร้างตลาดกลางในพื้นที่ การพัฒนาเขียงขายเนื้อโคที่มีมาตรฐาน สะอาด และถูกสุขอนามัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเนื้อโคเพื่อเป็นแนวทางในการบริโภคเนื้อโคให้เพิ่มมากขึ้น

3. การส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ มีการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ 3 ด้าน ได้แก่ 1. การพัฒนาการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ให้เป็นนวัตกรรมการเลี้ยงโคพันธุ์ใหม่ 2. การรวมกลุ่มเกษตรกรหรือเกิดเกษตรกรรุ่นใหม่ และ

3. การเชื่อมโยงตลาดโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ และมีการวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้อย่างต่อเนื่อง วัดได้จากที่ฟาร์มที่มีการผสมเทียมแบบ IVF ที่ทำให้ได้จำนวนโคในปริมาณมากขึ้น จากการผสมแบบธรรมชาติทำให้มีโอกาสได้ลูกมากกว่า เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับลูกโค เนื่องจากสามารถคัดเลือกเพศ กำหนดเพศของโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ได้ตามที่ต้องการ และส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของมงคล เตชะกำพุ และสุพิชฌาย์ แก้วมา (2560) พบว่า วิธีการขยายสายพันธุ์โคมี 2 ลักษณะ คือ การผสมพันธุ์เองตามธรรมชาติ และการผสมเทียม ส่วนวราดวง สมณาศักดิ์ และประยูร อิมิวัตร์ (2565) พบว่า วิธีการเสริมสร้างและพัฒนาทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ มี 3 วิธี คือ 1. การช่วยเหลือทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่จากภาครัฐ อาทิ อบรมให้ความรู้ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ การเข้าถึงที่ดินและเงินทุน 2. การส่งเสริมเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายของทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ และ 3. การศึกษาดูงานเทคโนโลยีสมัยใหม่ทางการเกษตร และการเรียนรู้จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang (2014) พบว่า การสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ รัฐบาลต้องสนับสนุนเครื่องมือ และอุปกรณ์สำหรับการทำการเกษตร อย่างไรก็ตามการสรรหาเกษตรกรรุ่นใหม่จะประสบความสำเร็จได้ต้องใช้มาตรการอื่น ๆ เพิ่มเติม อาทิ การปรับปรุงพื้นที่การเกษตร การให้คำแนะนำในการทำการเกษตรและการลดอัตราภาษี ซึ่งมาตรการเหล่านี้อาจเป็นทางเลือกให้เกษตรกรรุ่นใหม่กลายเป็นผู้ประกอบการเกษตรต่อไปได้ในอนาคต

องค์ความรู้จากการวิจัย

การกำหนดนโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้โดยเฉพาะให้กับเกษตรกรไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำนโยบายนั้นมาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งการที่เกษตรกรได้รับการส่งเสริมในเรื่องระบบการเลี้ยงโค อาหาร การดูแลสุขภาพโค การขยายพันธุ์ และการตลาด อีกทั้งยังได้รับการพัฒนานวัตกรรมการเลี้ยงโคพันธุ์ใหม่ การรวมกลุ่มเกษตรกรหรือเกิดเกษตรกรรุ่นใหม่ และการเชื่อมโยงตลาดโค ซึ่งจะส่งผลให้มีการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ที่ขยายตัวสูงขึ้น ทำให้มีเกษตรกรที่เลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้มีจำนวนมากขึ้น และทำให้มีจำนวนโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถลดการนำเข้าโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้จากต่างประเทศ รวมทั้งสามารถส่งออกโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้คุณภาพดีออกไปจำหน่ายให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านได้ในอนาคต สามารถนำเสนอเป็นโมเดล Synthesis Model ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้โดยเฉพาะ เนื่องจากในปัจจุบันการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ มีการขยายตัวที่สูงขึ้น เกษตรกรที่เลี้ยงโคมีจำนวนมากขึ้น และมีจำนวนโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้เพิ่มขึ้น

ทุก ๆ ปี ดังนั้น รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ให้กับเกษตรกรไทย ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำนโยบายนั้นมาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. หน่วยงานภาครัฐ ควรมีการส่งเสริมในเรื่องพันธุกรรมที่จะเอามาให้เกษตรกร ซึ่งถ้ามีแม่พันธ์อยู่แล้ว การเลี้ยงวัวไม่จำเป็นต้องขายวัวไปเพื่อจะซื้อตัวเมียมาเลี้ยง แค่ซื้อน้ำเชื้อที่มันมีพันธุกรรมดี ๆ เข้ามาพัฒนาแม่พันธุ์ พัฒนาลูกตัวเมีย และพัฒนาต่อไปได้ ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนที่ลดลง

3. ปศุสัตว์ในพื้นที่เข้าควรมาดูแลเรื่องสุขภาพโค วัคซีน ฮอโมน โดยเฉพาะช่วงปลายฝนต้นหนาว จะมีปัญหาเรื่องวัคซีนป้องกันโรคตลอดทุกปี ดังนั้นจึงควรเข้ามาดูแลอย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในระยะยาว

4. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ควรเข้ามาช่วยสนับสนุน ส่งเสริมเรื่องแหล่งเงินทุน เพราะส่วนใหญ่เกษตรกรที่เลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ใช้งบประมาณของตนเองทั้งหมด เพราะฉะนั้นเกษตรกรต้องมีเงินทุนเพื่อใช้เลี้ยงโค และต้องมีการวางแผนการใช้ทุนนั้นให้ได้ผลที่คุ้มทุน

5. รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามาตรวจสอบ หรือดูรายละเอียดปลีกย่อยในเรื่องของการตลาด (Marketing) นายทุนที่เข้ามาเอาเปรียบเกษตรกรในเรื่องของการกดราคาขายโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ ควรมีการประกันราคา หาตลาด หรือควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรในการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ เพื่อที่จะได้ส่งออกไปในตลาดต่างประเทศได้อย่างมีมาตรฐานต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ ควรมีใจรักในการทำอาชีพเกษตรกร เพราะการเลี้ยงโคต้องใช้ระยะยาว ผู้เลี้ยงควรไม่ทำเป็นอาชีพเสริม ต้องทำให้เป็นอาชีพหลัก และต้องให้ความสนใจ และใส่ใจร้อยเปอร์เซ็นต์

2. เกษตรกรควรมีความรู้ มีข้อมูลที่เพียงพอต่อการเลี้ยงโค ซึ่งเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยเข้าหาหน่วยงานภาครัฐ นอกเสียจากเวลาที่เกิดปัญหาขึ้นแล้วเท่านั้น ดังนั้น เกษตรกรต้องมีความรู้พื้นฐานให้เพียงพอก่อนในเบื้องต้น เพราะการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้เป็นการลงทุนที่ใช้งบประมาณสูง เกษตรกรจึงไม่ควรเสี่ยงกับการเลี้ยงโคที่เลี้ยงแบบการเลี้ยงโคทั่วไป

3. การบริหารจัดการในการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ใช้พื้นที่มาก ต้องมีแรงงานที่เหมาะสม มีเครื่องจักรกล รถตัดหญ้า รถขนส่ง เครื่องผสมอาหาร ซึ่งถ้าเกษตรกรมีการบริหารจัดการที่ดีก็จะช่วยให้เกษตรกรประสบผลสำเร็จได้สูง แปลงหญ้า อาหารต้องเตรียมให้พร้อม เนื่องจากการทำแปลงหญ้าเป็นการช่วยลดต้นทุนด้านอาหารได้มาก โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงโคต้องเป็นโรงเรือนน่าอยู่ ให้มีที่สำหรับโค มีรางอาหาร มีน้ำ ซึ่งน้ำดื่มสำหรับโคเป็นเรื่องสำคัญ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจในการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ ในมุมมองของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง พันธุ์ผสม และโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ เพื่อให้ทราบถึงความต่างของโคแต่ละประเภท

2. ควรมีการศึกษาความต้องการของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ในประเทศไทย เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ของประเทศไทยกับต่างประเทศ เพื่อที่จะได้เห็นความแตกต่าง ในระบบการเลี้ยงโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้ การเลือกอาหารและการให้อาหารโค โรคที่สำคัญและการสุขาภิบาลโค และตลาดโคอเมริกันบราห์มันพันธุ์แท้

เอกสารอ้างอิง

นราธิป ศรีพั้ว และภาณุพันธุ์ ประภาติกุล. (2560). ความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารเกษตรพระวรุณ*, 14(1), 104-112.

ประอรพิต กัษฐวัฒนา. (2563). *เรื่องเนื้อ ๆ ที่ควรรู้แบบเน้น ๆ เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อไทยให้โกอินเตอร์แบบถูกทาง*. สืบค้น 9 กรกฎาคม 2563, จาก https://shorturl.asia/Wbjsk

มงคล เตชะกำพุ และสุพิชฌาย์ แก้วมา. (2560). *โคชน วัฒนธรรมแดนใต้มุมมองของนักวิชาการด้านระบบสืบพันธุ์*. สืบค้น 25 มกราคม 2565, จาก https://shorturl.asia/QDWbv

วราดวง สมณาศักดิ์ และประยูร อิมิวัตร์. (2565). การเสริมสร้างและพัฒนาทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. *วารสารนิติรัฐกิจ และสังคมศาสตร์*, 6(1), 187-205.

วีรชน ชูเสือหึง และคณะ. (2563). การขยายสายพันธุ์โคชนในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนหนองเพ็งกรอ ตำบลเสือหึง อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 4(1), 15-28.

สมนึก ลิ้มเจริญ และคณะ. (2562). แนวทางการส่งเสริมการผลิตโคเนื้อในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 11(1), 149-161.

สืบพงศ์ สุขสม. (2560). ระบบเศรษฐกิจชุมชนกับความสมดุลของป่าพรุ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 6(2), 110-117.

สุพจน์ ศรีนิเวศน์ และปิยศักดิ์ สุวรรณี. (2562). *รู้จัก วัวบราห์มัน ในประเทศไทยให้มากขึ้น*. สืบค้น 25 มกราคม 2565, จาก https://shorturl.asia/Tdq4J

สุรีย์พร แสงวงศ์, และคณะ. (2563). การศึกษาสภาพการเลี้ยง การประเมินปัญหาและโอกาสในการผลิตโคเนื้อคุณภาพของเกษตรกรจังหวัดแพร่. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า 2563*, 38(2), 254-262.

อำพันธุ์ เวฬุตันติ. (2560). *แนวทางการส่งเสริมการผลิตโคเนื้อให้เพียงพอต่อการบริโภคในภาคตะวันออก* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

Pramana, H. P. et al. (2021). *Digital marketing as a strategy for fulfilling Eid Al-Adha beef cattle: A case study of start-up companies*. Retrieved May 20, 2022, from https://shorturl.asia/7QkKO

Wang, J. H. (2014). *Recruiting Young Farmers to Join Small-Scale Farming: A Structural Policy Perspective*. Korea: Jeonju.

การศึกษาปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทย สำหรับนิสิตต่างชาติ สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19*

A STUDY OF DECISION-MAKING FACTORS OF INTERNATIONALS STUDENTS TO STUDY IN THAI UNIVERSITIES DURING THE COVID-19 PANDEMIC

เบญจพร กิตติภาดากุล, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ,
วรรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง
Benchaporn Kittipadakul, Prompilai Buasuwan,
Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: iscbpk@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทย และ 2. เปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จำแนกตามกลุ่มประเทศและประเภทของนิสิตต่างชาติรูปแบบการศึกษาโดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานานาชาติ 5 คน และสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตต่างชาติ 400 คนจาก 35 ประเทศ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA)

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษา ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา ได้แก่ การเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด รองลงมาคือเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก หลักสูตร ค่าใช้จ่าย ชื่อเสียงอันดับมหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษา อาชีพในอนาคต ประเทศ เครือข่าย และห้องปฏิบัติการ 2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ การแพร่ระบาด COVID-19 สุขภาพและความปลอดภัย นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจากนิสิต 3 กลุ่มประเทศ (เอเชีย ยุโรป และแอฟริกา) และประเภทนิสิตต่างชาติ (นิสิตเต็มเวลา และนิสิตแลกเปลี่ยนระยะสั้น) พบว่า นิสิตจาก 3 กลุ่มประเทศให้ความสำคัญปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$)

คำสำคัญ: ปัจจัยการตัดสินใจ; การศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา; นิสิตต่างชาติ; COVID-19

*Received June 18, 2023; Revised July 15, 2023; Accepted July 15, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the factors affecting decision to study at universities in Thailand and 2. To compare the factors affecting decision to study at universities in Thailand among international students during the COVID-19 pandemic, categorized by country group and type of international students, study format by document study. In-depth interviews with 5 international education experts and data survey using questionnaires with samples of 400 international students from 35 countries. Statistics used in data analysis included frequencies, percentages, averages, and comparison of data from analysis. Variance (ANOVA).

The results revealed various factors that had some significance on the international students' decision making: 1. University Factors related to Teaching and Learning was the most important factor. Other considerations (in ranked order of significance) were: technology and facilities, program and curriculum, costs, university's reputation, advisor, future career expectation, appeal of the host country, networking potential, and research laboratory. 2. Environment Factors related to the COVID-19 pandemic situation, health and safety. The comparative analysis results of three groups of three zones of countries (Asia, Europe and Africa) and two types of international students (full-time students and short-term exchange students), indicated that the importance of University Factors and Environment Factors differed with statistically significant level ($p<0.01$).

Keywords: Decision Making Factors; Study in Higher Education; International Students; COVID-19

บทนำ

รัฐบาลไทยมีการผลักดันนโยบายด้านอุดมศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยไทยสู่ความเป็นสากล (Internationalization : IZN) อย่างต่อเนื่องและสนับสนุนการสร้างความเป็นสากลทั่วทั้งสถาบันเกิดได้ในสถาบัน (Internationalization at Home: IaH) ให้มากยิ่งขึ้น (สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษต่างประเทศ, 2563) ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้นิสิตไทยได้เรียนรู้ความแตกต่างและความหลากหลายด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ และภาษา โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปต่างประเทศ และเป็นการเปิดโอกาสให้นิสิตไทยและนิสิตต่างชาติได้มีกิจกรรมร่วมกัน เกิดบรรยากาศความเป็นนานาชาติในการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันระหว่างเชื้อชาติซึ่งเป็นกระบวนการเกิดความเป็นสากลในสถาบันการศึกษาได้รวดเร็ว (Knight, 2003) ซึ่งหากสถาบัน

ใดมีบรรยากาศความเป็นนานาชาติมากและหลากหลายจะทำให้เป็นสิ่งจูงใจให้นิสิตต่างชาติเข้ามาศึกษามากขึ้น อย่างไรก็ตามการตัดสินใจในการศึกษาต่อต่างประเทศไม่ใช่เรื่องง่ายมีความซับซ้อน ขึ้นอยู่กับเหตุผลประกอบหลายประการ เนื่องจากเป็นการพิจารณาทางเลือกทางใดทางหนึ่งหรือพิจารณาเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่สามารถมอบหมายให้บุคคลอื่นตัดสินใจแทนได้ ซึ่งก่อนการตัดสินใจหลักขั้นสุดท้าย อาจมีการตัดสินใจย่อยหลายครั้งก่อนหน้านั้น (Godfrey & Mahoney, 2014) โดยการตัดสินใจที่ดีคือการใช้การตัดสินใจเชิงวิเคราะห์เหตุผลและพิจารณาข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมดและหาทางเลือกที่เป็นไปได้ (Heizer & Rander, 2006)

หลังจากองค์การอนามัยโลกได้ประกาศว่าเกิดโรคระบาดใหญ่โควิด-19 ขึ้นเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 เป็นต้นมา พบว่าจำนวนนิสิตต่างชาติที่เข้ามาศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในประเทศไทย ระหว่างการแพร่ระบาด COVID-19 มีจำนวนลดน้อยลงในระดับประเทศและระดับสถาบันการศึกษาอย่างเห็นได้ชัด จากข้อมูลจำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้าใหม่สถิติย้อนหลังของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564) พบว่าจำนวนนิสิตต่างชาติเข้าใหม่ในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในประเทศไทย ปีการศึกษา 2562 มีจำนวน 6,316 คน (ข้อมูล ณ มิถุนายน 2563) และในปีการศึกษา 2563 (ข้อมูล ณ กันยายน 2564) มีจำนวน 5,530 คน ซึ่งจำนวนนิสิตต่างชาติลดลงจากปีการศึกษา 2562 ถึงร้อยละ 12.5

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยในประเทศไทยของนิสิตต่างชาติ เนื่องจากในอนาคตโลกอาจยังต้องเผชิญกับวิกฤตโควิด 2019 หรือปรากฏการณ์ที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อมในการวางแผนของมหาวิทยาลัย เพื่อตอบสนองและสนับสนุนนิสิตต่างชาติได้ถูกทางอย่างรวดเร็ว และทันสถานการณ์เพื่อความอยู่รอดในวิกฤตที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและวิกฤตอื่นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ ในสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19

2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ ในสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 จำแนกตามกลุ่มประเทศ และจำแนกตามประเภทของนิสิตต่างชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) และวิธีการเชิงสำรวจ (Survey Method)

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตต่างชาติ ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ประจำปีการศึกษา 2564

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานานาชาติเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ ในสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ที่เกิดในสถานการณ์จริงปัจจุบัน ใช้วิธีการเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจงที่มีคุณสมบัติด้านนานาชาติและด้านต่างประเทศเป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทั้งผู้บริหารมหาวิทยาลัยและผู้บริหารนโยบายระดับกระทรวง จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 วิธีการเชิงสำรวจ (Survey Method) โดยใช้แบบสอบถาม

3.2 ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ระหว่างการสัมภาษณ์มีการทำ Member Checking โดยสรุปประเด็นเป็นระยะเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องในการสรุปตีความข้อมูลของผู้วิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ในใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA)

5.2 วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการประมวลผล แยกแยะแจกแจง ทั้งแนวคิดความคิดเห็นและนำมาสังเคราะห์ สรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องและนำผลที่ได้มาสังเคราะห์ร่วมกับเอกสารงานวิจัยจัดหมวดหมู่ของประเด็นที่สอดคล้องกันและดึงปัจจัยที่มีค่าความถี่มากกว่า 2 และนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ของปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19: ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานานาชาติและการศึกษาเอกสาร

ตารางที่ 1 สรุปจำนวนเอกสารอ้างอิงและจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่กล่าวถึงปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ในแต่ละหัวข้อ จากเอกสารงานวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระหว่างเกิดวิกฤติ COVID-19	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกนานาชาติ	รวม
1. การเรียนการสอน	7	4	11
2. เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก	4	3	7
3. การแพร่ระบาด COVID-19	0	5	5
4. สุขภาพและความปลอดภัย	3	2	5
5. หลักสูตร	2	2	4
6. ค่าใช้จ่ายค่าเรียนค่าครองชีพ	1	3	4
7. ชื่อเสียงอันดับมหาวิทยาลัย	1	2	3
8. อาจารย์ที่ปรึกษา	2	1	3
9. อาชีพในอนาคต	2	1	3
10. ประเทศ	2	0	2
11. เครือข่าย	1	1	2
12. ห้องปฏิบัติการ	2	0	2

หลังจากสรุปผลปัจจัยจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและเอกสารงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงนำปัจจัย 12 ปัจจัยสำคัญ มาจัดหมวดหมู่ปัจจัยให้เป็น 2 ปัจจัยหลัก ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา เช่น การเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก หลักสูตร ค่าใช้จ่าย ชื่อเสียงอันดับมหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษา อาชีพในอนาคต ประเทศ เครือข่าย และห้องปฏิบัติการ

2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เช่น การแพร่ระบาด COVID-19 รวมถึง สุขภาพและความปลอดภัย เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดในด้านสภาพแวดล้อม

2. เปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 จำแนกตามกลุ่มประเทศ และจำแนกตามประเภทนิสิตต่างชาติ ผลจากข้อมูลแบบสำรวจจากผู้เรียน

ผลการสำรวจแบบสอบถามกับนิสิตต่างชาติ จำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนิสิตต่างชาติเพศชายมากกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57.25 และ 42.75 ตามลำดับโดยเป็นนิสิตต่างชาติจากคณะวิศวกรรมศาสตร์มากที่สุด รองลงมาเป็นคณะเกษตรและคณะมนุษยศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 22.00, 17.25 และ 14.25 ตามลำดับ และผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนิสิตต่างชาติระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาเป็นนิสิตต่างชาติระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 46.25, 38.50 และ 14.50 ตามลำดับ ผลการวิจัย พบว่า นิสิตต่างชาติที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามรู้จักมหาวิทยาลัยไทยครั้งแรกจากอาจารย์ที่ปรึกษาหรือเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยของนิสิตเองในต่างประเทศมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.00 รองลงมา คือจากค้นหาข้อมูลออนไลน์ด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 21.50 และรู้จัก

จากเพื่อนหรือครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 19.75 นอกจากนี้ นิสิตต่างชาติรู้จักผ่านบริษัทตัวแทนประชาสัมพันธ์ด้านการศึกษาในต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 15.00

จากนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 400 ตัวอย่าง มาวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยแบ่งออกเป็น 1. กลุ่มประเทศของนิสิตต่างชาติ แบ่งเป็น 3 กลุ่มประเทศ คือ กลุ่มประเทศเอเชีย คิดเป็นร้อยละ 69 กลุ่มประเทศยุโรป เป็นร้อยละ 27.75 และกลุ่มประเทศแอฟริกา เป็นร้อยละ 3.25 และ 2. ประเภทนิสิตต่างชาติ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือนิสิตเต็มเวลา เป็นร้อยละ 58.75 และนิสิตแลกเปลี่ยนระยะสั้น เป็นร้อยละ 41.25

เมื่อพิจารณาการให้ความสำคัญปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาเพื่อเข้าศึกษาต่อและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของนิสิตจาก 3 กลุ่มประเทศ (เอเชีย แอฟริกา และยุโรป) แล้วนำมาวิเคราะห์ความแปรปรวน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้วย LSD ของการให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เพื่อศึกษาต่อของนิสิตจาก 3 กลุ่มประเทศ

นิสิตจากกลุ่มประเทศ	การให้ความสำคัญปัจจัย					
	ด้านสถาบันการศึกษา			ด้านสภาพแวดล้อม		
	Mean		S.D.	Mean		S.D.
เอเชีย	4.23	a	0.59	4.23	a	0.59
แอฟริกา	4.18	a	0.50	4.10	ab	0.65
ยุโรป	3.84	b	0.63	3.96	b	0.66

หมายเหตุ ถ้ามีตัวอักษรที่เหมือนกัน แสดงว่าค่าเปรียบเทียบไม่แตกต่างกัน

จากตารางที่ 2 พบว่า 1. นิสิตต่างชาติจาก 3 กลุ่มประเทศให้ความสำคัญปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$) โดยนิสิตจากกลุ่มประเทศเอเชีย (Mean=4.23, S.D.=0.59) และนิสิตจากกลุ่มประเทศแอฟริกา (Mean=4.18, S.D.=0.50) ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสถาบันการศึกษามากกว่ากลุ่มประเทศยุโรป (Mean=3.84, S.D.=0.63) แต่นิสิตจากกลุ่มประเทศแอฟริกากับกลุ่มประเทศเอเชียให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาไม่แตกต่างกัน 2. นิสิตต่างชาติจาก 3 กลุ่มประเทศให้ความสำคัญปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$) โดยนิสิตจากกลุ่มประเทศเอเชีย (Mean=4.23, S.D.=0.59) และกลุ่มประเทศแอฟริกา Mean=4.10, S.D.=0.65) ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมไม่ต่างกัน และนิสิตจากกลุ่มประเทศแอฟริกา (Mean=4.10, S.D.=0.65) กับกลุ่มประเทศยุโรป (Mean=3.98, S.D.=0.66) ให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมไม่ต่างกัน ส่วนนิสิตจากกลุ่มประเทศเอเชียกับกลุ่มประเทศยุโรปมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยนิสิตกลุ่มประเทศเอเชียให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการตัดสินใจศึกษาต่อมากกว่านิสิตจากกลุ่มประเทศยุโรป

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาการให้ความสำคัญปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เพื่อเข้าศึกษาต่อของนิสิต 2 ประเภท (นิสิตเต็มเวลาและนิสิตแลกเปลี่ยนระยะสั้น) แล้วนำมาวิเคราะห์ความแปรปรวน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้วย LSD ของการให้ความสำคัญปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาและด้านสภาพแวดล้อม เพื่อศึกษาต่อของนิสิตต่างชาติ 2 ประเภท

ประเภทของนิสิต	การให้ความสำคัญปัจจัย					
	ด้านสถาบันการศึกษา			ด้านสภาพแวดล้อม		
	Mean		S.D.	Mean		S.D.
นิสิตเต็มเวลา	4.17	a	0.61	4.19	a	0.62
นิสิตแลกเปลี่ยนระยะสั้น	4.04	b	0.63	4.10	a	0.63

หมายเหตุ ถ้ามีตัวอักษรที่เหมือนกัน แสดงว่าค่าเปรียบเทียบไม่แตกต่างกัน

จากตารางที่ 3 พบว่า 1. การตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 นิสิตเต็มเวลาและนิสิตแลกเปลี่ยนระยะสั้นให้ความสำคัญปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$) โดยนิสิตเต็มเวลาให้ความสำคัญปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา (Mean=4.17, S.D.=0.61) ที่สูงกว่านิสิตแลกเปลี่ยนระยะสั้นที่ (Mean=4.04, S.D.=0.63) 2. ในการตัดสินใจเพื่อศึกษาต่อของนิสิตต่างชาติ นิสิตเต็มเวลาและนิสิตแลกเปลี่ยนระยะสั้นให้ความสำคัญปัจจัย ด้านสภาพแวดล้อมไม่ต่างกัน ($p>0.01$) โดยนิสิตเต็มเวลาให้ความสำคัญปัจจัย ด้านสภาพแวดล้อมเท่ากับ 4.19 (S.D.=0.62) และนิสิตแลกเปลี่ยนระยะสั้นที่ให้ความสำคัญปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเท่ากับ 4.10 (S.D.=0.63)

อภิปรายผลการวิจัย

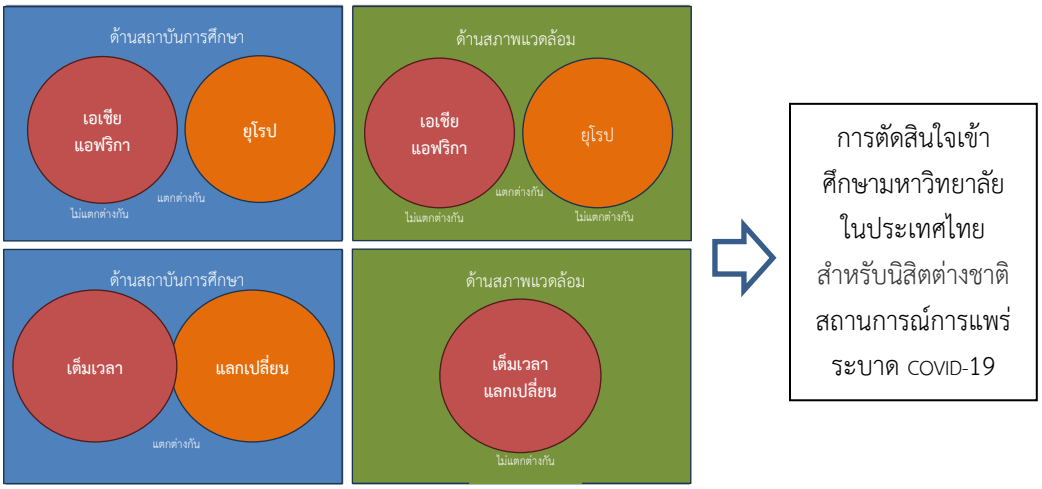
1. จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านนานาชาติและการสังเคราะห์ร่วมกับเอกสารงานวิจัยและจัดหมวดหมู่ของประเด็นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน เพื่อสรุปเป็นปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติในสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 พบว่า ปัจจัยด้านการเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติในสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 มากที่สุด รองลงมาเป็นปัจจัยด้านเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญ ได้กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนหรือการสัมมนาระหว่างเกิดการแพร่ระบาด COVID-19 น่าจะใช้เป็นแบบ Hybrid มากขึ้น เพราะสะดวกและคนเข้าฟังเยอะมีปรับการเรียนการสอนเป็นออนไลน์มีความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้เป็นที่ยอมรับสำหรับการเรียนออนไลน์และการเรียนรู้เสมือนจริง ปัจจัยการแพร่ระบาด COVID-19 ปัจจัยด้านสุขภาพและความปลอดภัย เป็นปัจจัยสำคัญรองลงมาตามลำดับ เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียน

การสอนและการศึกษามากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ รูปแบบ Hybrid เป็นต้น เพื่อให้ชีวิตการเรียนรู้ดำเนินต่อไป สอดคล้องกับ Radu (2020) ที่ได้ศึกษานักศึกษาบังกลาเทศได้รับผลกระทบโควิด พบว่า การเรียนออนไลน์เป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากยังไม่มีความพร้อมของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การเข้าถึงอินเตอร์เน็ตยังมีจำกัดบางพื้นที่มีค่าบริการสูง ทำให้มีความยากลำบากในการเรียนออนไลน์ และสอดคล้องกับ Svanholm (2020) ที่กล่าวว่าปัจจัยการเรียนการสอนแบบออนไลน์เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากนักศึกษาต่างชาติกังวลในเรื่องการขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน การมุ่งมั่นในการเรียนและแรงจูงใจของตนเองในการเรียน และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน เป็นต้น นอกจากนี้นิสิตที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ระบุว่า ปัจจัยด้านหลักสูตรมีความสำคัญกับการตัดสินใจสอดคล้องกับผลการสำรวจของ Bista et al. (2020) ที่ว่านักศึกษาต่างชาติทั่วโลกที่เลือกศึกษาต่อในประเทศกลุ่มยุโรป จะเลือกหลักสูตรที่ต้องการเรียนก่อนที่จะนึกถึงประเทศที่ต้องการไปเรียน อีกทั้ง ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน ค่าใช้จ่ายในการศึกษา โปรแกรมหลักสูตรการเรียนการสอน เทคโนโลยี ยังคงเป็นปัจจัยต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของนิสิตต่างชาติ ทั้งก่อนและระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรรณ ยาใจ (2550); Ye (2020) และวลัย วัฒนะศิริ (2553) ดังนั้น ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19เป็นความท้าทายของการนำไปสู่ความเป็นนานาชาติหรือความเป็นสากล (Knight, 2003) เพื่อพัฒนาให้เกิดความเป็นสากลในรั้วมหาวิทยาลัยไทยจากการสำรวจ พบว่านิสิตต่างชาติรู้จักมหาวิทยาลัยไทยครั้งแรกจากการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาหรือเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยของนิสิตในต่างประเทศมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญชาวอเมริกันจากการสัมภาษณ์

3. ผลการเปรียบเทียบการให้ความสำคัญปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาเพื่อเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ ในสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 พบว่า นิสิตกลุ่มประเทศเอเชียให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาสูงกว่ากลุ่มประเทศยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรศักดิ์ บุญอาจ (2558) ที่ศึกษากระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัย พบว่านักศึกษาชาวลาวและกัมพูชาส่วนใหญ่มีความคาดหวังเรื่องการเรียนในมหาวิทยาลัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ นิสิตต่างชาติเต็มเวลาให้ความสำคัญปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาสูงกว่านิสิตแลกเปลี่ยนระยะสั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะนิสิตเต็มเวลาใช้เวลาในการศึกษาที่นานกว่าและจะมีความรู้สึกถึงการเป็นศิษย์เก่าของสถาบันศึกษาที่เรียนมากกว่า

องค์ความรู้จากการวิจัย

นิสิตต่างชาติจากกลุ่มประเทศที่ต่างกันจะให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาและด้านสภาพแวดล้อมในการตัดสินใจเพื่อศึกษาต่อที่ต่างกัน น่าจะสืบเนื่องจากการใช้ชีวิตในสังคมที่มีแนวคิดและวัฒนธรรมพื้นฐานที่ต่างกัน และประเภทของนิสิตระหว่างนิสิตเต็มเวลาและนิสิตแลกเปลี่ยนระยะสั้นที่จะศึกษาต่อในสถาบันของไทยจะให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ไม่ต่างกัน แต่นิสิตเต็มเวลาจะให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาที่มากกว่า สืบเนื่องจากนิสิตต้องใช้เวลาในการศึกษาที่มากกว่า และการได้รับปริญญาจากสถาบันการศึกษาจะทำให้มีความเป็นศิษย์เก่าของสถาบันที่ศึกษานั้น จากการศึกษานำมาเขียนเป็นภาพการให้ความสำคัญปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาและด้านสภาพแวดล้อม เพื่อศึกษาต่อของนิสิตต่างชาติ 2 ประเภทจาก 3 กลุ่มประเทศ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การให้ความสำคัญปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาและด้านสภาพแวดล้อมเพื่อศึกษาต่อของนิสิต 2 ประเภท (เต็มเวลาและแลกเปลี่ยน) จาก 3 กลุ่มประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรวางแผนพัฒนาบุคลากรในสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาให้มีความพร้อมและทันสมัยเพื่อสนับสนุนให้นิสิตเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการจูงใจให้มีนิสิตต่างชาติมาศึกษาต่อมากยิ่งขึ้น

2. ควรให้ความสำคัญในมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของ COVID-19 หรือโรคระบาดในอนาคต และให้ความสำคัญด้าน สุขภาพและความปลอดภัย ด้านหลักสูตร ค่าใช้จ่าย ค่าเรียนค่าครองชีพ ชื่อเสียงอันดับมหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษา อาชีพในอนาคต ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานระดับนโยบายทางการศึกษา ควรนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนหรือกำหนดนโยบาย เพื่อการเตรียมความพร้อมและวางแผนกลยุทธ์ในการสนับสนุนนิสิตต่างชาติได้อย่างถูกต้องตรงกับความต้องการของนิสิตต่างชาติมากยิ่งขึ้น

2. สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีค่าน้ำหนักสูงต่อการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำไปพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการตัดสินใจเข้าศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยสำหรับนิสิตต่างชาติ สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 และตรวจสอบความคล้องรูปแบบที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เอกสารอ้างอิง

พรพรรณ ยาใจ. (2550). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักศึกษาต่างชาติในการเข้ามาเป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. สืบค้น 8 มีนาคม 2566 จาก http://www.research.rmutt.ac.th/?p=2862

วลัย วัฒนะศิริ. (2553). พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อที่ประเทศไทยในระดับอุดมศึกษานานาชาติของนักศึกษาประเทศอนุภาคลุ่มน้ำโขง. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 24(73), 129-152.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *ข้อมูลสถิติจำนวนนักศึกษาต่างชาติเข้าใหม่ จำแนกตามสัญชาติ กลุ่มสถาบัน ชื่อสถาบันอุดมศึกษา ชื่อหลักสูตร ระดับการศึกษาและเพศ*. สืบค้น 10 มกราคม 2566, จาก https://shorturl.asia/J6HXq

สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ. (2563). *ความเป็นสากลทั่วทั้งสถาบันเกิดได้ในสถาบัน (Internationalization at Home: IaH)*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สุรศักดิ์ บุญอาจ. (2558). กระบวนการปรับตัวทาง วัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. *วารสาร นิเทศศาสตร์*, 33(2), 91-106.

Bista, K. et al. (2020). *Impacts of COVID-19 on International Students and the Future of Student Mobility: International Perspectives and Experiences*. Retrieved March 20, 2022, from https://shorturl.asia/eEBck

Godfrey, P. & Mahoney, J. T. (2014). The Functions of the Executive at 75: An Invitation to Reconsider a Timeless Classic. *Journal of Management Inquiry*, 23(4), 360-372.

Heizer, J. & Rander, B. (2006). *Principles of Operations Management 6th edition International edition* (6th ed.). USA: Prentice-Hall, Inc.

Knight, J. (2003). Updated Internationalization Definition. *International Higher Education*, 33(33). 1-3.

Radu, B. M. (2020). Trends in Current International Migration. *Internal Auditing & Risk Management*, 15(1), 9-21.

Svanholm, A. G. (2020). T*he Impact of COVID-19 on Study Abroad: April 2020 Survay Results*. Retrieved April 16, 2022, from https://shorturl.asia/42b71

Ye, Y. (2020). Factors Affecting the Decision-Making of the Chinese Students to S tudy in Higher Education Institutions in Thailand. *Romphuek journal*, 38(1), 101-117.

การประเมินหลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่*

EVALUATION OF THAI LANGUAGE, CULTURE AND HISTORY CURRICULUM FOR LOWER SECONDARY LEVEL AT CHIANG MAI INTERNATIONAL SCHOOL

อัจฉรา ปวงจักรทา, สมเกียรติ อินทสิงห์, ศักดา สวาทะนันทน์
Atchara Puangjakta, Somkiart Intasingh, Sakda Swathanan
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
Corresponding Author E-mail: apuangjakta2@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทยและประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการประเมินของ Stake ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสิ่งที่มีอยู่ 2. ด้านกระบวนการดำเนินงาน และ 3. ด้านผลที่ได้รับ เก็บข้อมูลจากนักเรียน 88 คน ผู้ปกครอง 32 คน ครู 7 คน ผู้บริหารโรงเรียน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าร้อยละ รวบรวมข้อมูลจาก 1. แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครอง 2. แบบวัดเจตคติของนักเรียน 3. แบบบันทึกข้อมูลเอกสาร และ 4. แบบประเมินหลักสูตร แบ่งเป็นเกณฑ์ 5 ระดับคือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด โดยกำหนดการผ่านเกณฑ์การประเมินที่ค่าเฉลี่ย 3.51 หรือร้อยละ 60 ขึ้นไป

ผลการวิจัยพบว่า ด้านสิ่งที่มีอยู่ ได้ผลการประเมินตามเกณฑ์ร้อยละ 60 หมายถึง ผลการประเมินในภาพรวมผ่านเกณฑ์การประเมิน ด้านกระบวนการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย 4.13 หมายถึง กระบวนการดำเนินงานมีความเหมาะสมมาก ตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ และด้านผลที่ได้รับ แสดงให้เห็นถึงนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 80 ขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 94.29 อยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยโดยรวมของเจตคติของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร; รูปแบบการประเมินของ Stake; ระดับมัธยมศึกษา

*Received May 17, 2023; Revised June 2, 2023; Accepted June 5, 2023

Abstract

Objectives of this research article were to evaluate Thai language, Culture and History Curriculum for Lower Secondary Level at Chiang Mai International School using Stake's evaluation model in three aspects: antecedent, transaction and outcomes. Data were obtained through 88 students, 32 parents, 7 instructors, 3 administrative board of school and 5 curriculum experts. The data were gathered by using 1. the satisfaction form of the student and parents 2. the student attitude form 3. the data collection form and 4. The evaluative curriculum form were divided into five rating scales, namely the most appropriate (4.51-5.00), more appropriate (3.51-4.50), fairy appropriate (2.51-3.50), poor appropriate (1.51-2.50), very poor appropriate (1.00-1.50). Which accepting the criteria observation score of the assessment at an average of 3.51 or 60 percent (%).

The results revealed that: the stage of antecedents obtained the criteria at a percentage of 60(%) which meant that overall evaluation met the criteria. The stage of transaction, in the category, it got more appropriate level of the Mean (4.13) which meant that the process of implementing had been more appropriate with the standards of the leaning process in the Minister of Education, and at the stage of outcomes showed that students who got academic achievement of the scores above 80 percent in the stage of percentages at 94.29 which interpreted in accordance with the excellent level. Anyway, both student's attitude, got moderate. And the satisfaction of the students and parents, it got moderate level which meant that their satisfaction had failed to meet the criteria.

Keywords: Curriculum Evaluation; Stake's Evaluation Model; Secondary School

บทนำ

ในสังคมโลกปัจจุบันได้มีการจัดการศึกษาที่หลากหลายทั้งโรงเรียนในระบบ โรงเรียนนอกระบบ รวมถึงโรงเรียนนานาชาติ ผู้คนให้ความสนใจในการเรียนทางด้านภาษาเพิ่มมากขึ้น โรงเรียนนานาชาติจึงมีการขยายตัวเป็นอย่างมาก ประเทศไทยมีโรงเรียนนานาชาติเติบโตสูงสุดในอาเซียน ปัจจุบันมีทั้งหมด 227 แห่ง ซึ่งอัตราการเจริญเติบโตของตลาดโรงเรียนนานาชาติระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2554-2564 พบว่าโรงเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 62 นักเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 60 และครูและบุคลากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 68 โดยสัดส่วนโรงเรียนนานาชาติทั่วโลกอยู่ที่เอเชียมากที่สุดคือร้อยละ 57 (แนวหน้า, 2565)

โรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำหลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย ให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม จึงได้เริ่มใช้หลักสูตรสถานศึกษาในหลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่มีการใช้หลักสูตรมานั้น ยังไม่เคยมีการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนจึงมีความสนใจที่จะประเมินหลักสูตรดังกล่าว เนื่องจากหลักสูตรเป็นความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนจะได้รับผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยมีหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางของประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา (Talla, 2012; Gordon et al., 2019) นอกจากนี้ สิทธิพล อาจอินทร์ (2563) และพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2565) ยังได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรช่วยบ่งบอกให้ทราบว่า หลักสูตรมีประสิทธิภาพเพียงใด มีข้อดี ข้อบกพร่องอย่างไร สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือไม่

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร พบรูปแบบการประเมินที่น่าสนใจรูปแบบหนึ่ง คือ รูปแบบการประเมินของ Stake ที่มีการกำหนดองค์ประกอบการประเมินใน 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งที่มีอยู่ (Antecedents) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Transactions) และด้านผลที่ได้รับ (Outcomes) (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2561; สมเกียรติ อินทสิงห์, 2563; พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2565) โดยรูปแบบการประเมินของ Stake ช่วยให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในเชิงระบบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสนับสนุนให้ผู้บริหารตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม เพราะ Stake มีความเชื่อว่าผลสำเร็จของหลักสูตรไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่านักเรียนจะสามารถบรรลุถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง ดังงานวิจัยของสมเกียรติ อินทสิงห์ และคณะ (2560) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการเรียนรู้ แขนงวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยใช้รูปแบบการประเมินของ Stake แล้ว พบว่า ด้านสิ่งที่มีอยู่ ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลที่ได้รับ มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการวิจัยเพื่อประเมินผลหลักสูตรของสถานศึกษา และองค์ความรู้จากการวิจัยที่ได้รับจะนำไปปรับปรุง พัฒนา การจัดการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยประเมินผลเพื่อประเมินหลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการประเมินของ Stake ใน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านสิ่งที่มีอยู่ 2. ด้านกระบวนการดำเนินงาน และ 3. ด้านผลที่ได้รับ

2. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน

2.2 ผู้บริหารโรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่ จำนวน 3 คน

2.3 ครูผู้สอน จำนวน 7 คน

2.4 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 88 คน

2.5 ผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 32 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบประเมินหลักสูตร แบ่งเป็น 4 ฉบับ ดังนี้

3.1.1 แบบประเมินหลักสูตรสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

3.1.2 แบบประเมินหลักสูตรสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

3.1.3 แบบประเมินหลักสูตรสำหรับครูผู้สอน

3.1.4 แบบประเมินหลักสูตรสำหรับนักเรียน

3.2 แบบวัดเจตคติ 1 ฉบับ คือ แบบวัดเจตคติสำหรับนักเรียน

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ แบ่งเป็น 2 ฉบับ ดังนี้

3.3.1 แบบสอบถามความพึงพอใจสำหรับนักเรียน

3.3.2 แบบสอบถามความพึงพอใจสำหรับผู้ปกครอง

3.4 แบบบันทึกข้อมูลเอกสาร 2 ฉบับ ได้แก่

3.4.1 แบบบันทึกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.4.2 แบบบันทึกคุณลักษณะและคุณสมบัติของครูผู้สอน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลตามประเด็นการประเมินหลักสูตร

4.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล

4.3 สรุปข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์เนื้อหา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางสรุปแหล่งข้อมูลและประเด็นในการประเมินหลักสูตร

แหล่งข้อมูล	ประเด็นการประเมินหลักสูตร									
	ด้านสิ่งที่มีอยู่ (Antecedents)			ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Transactions)				ด้านผลที่ได้รับ (Outcomes)		
	องค์ประกอบของหลักสูตร	ครูผู้สอน	นักเรียน	สื่ออุปกรณ์แหล่งเรียนรู้	การบริหารหลักสูตร	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล	ผลสำฤทธิ์ทางการเรียน	เจตคติ	ความพึงพอใจ
1. ผู้ทรงคุณวุฒิ	√			√	√	√	√			
2. ผู้บริหารโรงเรียน	√			√	√	√	√			
3. ครูผู้สอน	√		√	√	√	√	√			
4. นักเรียน		√		√		√	√		√	√
5. ผู้ปกครอง										√
6. ระบบสารสนเทศ		√						√		

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา การบรรยายพรรณนาแล้วแปลผล และเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนด โดยผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาเกณฑ์การประเมินมาจากบุญชม ศรีสะอาด (2556) ดยมีรายละเอียด ดังนี้

เกณฑ์การแปลความหมาย กรณีที่ข้อมูลได้จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

กรณีที่ข้อมูลมีการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

ร้อยละ 80 ขึ้นไป หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
ร้อยละ 60-79 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
ร้อยละ 40-59 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
ร้อยละ 20-39 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
น้อยกว่าร้อยละ 20 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินสำหรับเกณฑ์ในการตัดสินผลการประเมิน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การประเมินว่า ผ่านเกณฑ์หรือไม่ผ่านเกณฑ์ โดยกำหนดการผ่านเกณฑ์การประเมินที่ค่าเฉลี่ย 3.51 หรือร้อยละ 60 ขึ้นไป

ผลการวิจัย

1. การประมินหลักสูตรฯ ด้านสิ่งที่มีอยู่ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียน ที่มีต่อด้านสิ่งที่มีอยู่ของหลักสูตร

รายการ	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
ด้านสิ่งที่มีอยู่			
1. องค์ประกอบของหลักสูตร	4.51	0.51	มากที่สุด
2. ครูผู้สอน	4.13	0.90	มาก
3. นักเรียน		สอดคล้องร้อยละ 60*	มาก
4. สื่อและอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้	3.88	1.06	มาก
รวม	**4.17**	**0.82**	**มาก**

* เก็บข้อมูลจากระบบสารสนเทศ

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าด้านสิ่งที่มีอยู่ของหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.17 อยู่ในระดับมาก ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. การประเมินหลักสูตรฯ ด้านกระบวนการดำเนินงาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและนักเรียนที่มีต่อด้านกระบวนการดำเนินงานของหลักสูตร

รายการ	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
ด้านกระบวนการดำเนินงาน			
1. การบริหารหลักสูตร	4.61	0.65	มากที่สุด
2. กิจกรรมการเรียนการสอน	3.88	1.00	มาก
3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.90	1.01	มาก
รวม	**4.13**	**0.89**	**มาก**

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าด้านกระบวนการดำเนินงานของหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.13 อยู่ในระดับมาก ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. การประมินหลักสูตรฯ ด้านผลที่ได้รับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง ที่มีต่อด้านผลที่ได้รับของหลักสูตร

รายการ	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
ด้านผลที่ได้รับ			
1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	นักเรียนที่ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ร้อยละ 94.29*		มากที่สุด
1.2 เจตคติของนักเรียน	2.88	1.23	ปานกลาง
1.3 ความพึงพอใจของนักเรียนและ ผู้ปกครอง	3.64	0.98	มาก
1.3.1 ความพึงพอใจของนักเรียน			

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง ที่มีต่อด้านผลที่ได้รับของหลักสูตร (ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
1.3.2 ความพึงพอใจของผู้ปกครอง	3.38	1.01	ปานกลาง
รวม	**3.33**	**1.07**	**ปานกลาง**

* เก็บข้อมูลจากระบบสารสนเทศ

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าด้านผลที่ได้รับของหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.33 อยู่ในระดับปานกลาง ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

อภิปรายผลการวิจัย

การประเมินหลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่

1. ด้านสิ่งที่มีอยู่

1.1 องค์ประกอบของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย 4.51 ผ่านตามเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนได้มีการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรฯ ไว้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร มาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับนิรมล ศตวุฒิ (2560); สมเกียรติ อินทสิงห์ (2563) และพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2565) ที่ได้สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรว่า การจัดทำหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรระดับใดก็ตาม จะต้องกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตร และงานวิจัยของ Elen (2019) ที่พบว่า การจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้นั้น โรงเรียนจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงานตามภารกิจต่าง ๆ ทั้งทางด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและวัตถุประสงค์

1.2 คุณวุฒิและประสบการณ์ของครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ย 4.13 ผ่านเกณฑ์การประเมิน อาจเนื่องมาจากโรงเรียนได้กำหนดคุณวุฒิของครูผู้สอนไว้อย่างชัดเจนและมีการส่งเสริมและสนับสนุนครูให้มีการพัฒนาตนเองทางด้านวิชาชีพอยู่เสมอ เพื่อให้ครูเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและศักยภาพในการจัดการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับบุญเลี้ยง ทุมทอง (2553) และพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2565) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตรจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู เพราะครูเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และงานวิจัยของ Jarisah (2018) ที่พบว่า โครงการการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ควรได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารและครู

1.3 คุณลักษณะและความพร้อมของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์การประเมิน อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนได้มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความกล้าหาญในการเรียนรู้จักปรับประยุกต์ใช้ความรู้ในศาสตร์ด้านต่าง ๆ เป็นนักเรียนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย (โรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่, 2561)

1.4 สื่อและอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.88 ผ่านเกณฑ์การประเมิน อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนมีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับสมเกียรติ อินทสิงห์ (2563) และพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2565) ที่ได้กล่าวว่า วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ ภาพวีดิทัศน์ และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ เป็นตัวช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยความเข้าใจเร็วขึ้น

2. ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Transactions)

2.1 ด้านการบริหารหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย 4.61 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร มีการให้การสนับสนุนครูให้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีการจัดอบรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนทำให้ภาพรวมของการบริหารหลักสูตรผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมเกียรติ อินทสิงห์ และคณะ (2560) ที่พบว่า การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมิน

2.2 กิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 3.88 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนได้มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เน้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับสมเกียรติ อินทสิงห์ (2563) ที่ได้ระบุว่า กิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันได้เน้นการกิจกรรมการเรียนการสอน ในเชิงรุก (Active Learning Management) ที่มุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างตื่นตัว มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างชัดเจน ได้ฝึกการคิดขั้นสูง ใช้กระบวนการสืบค้นความรู้ ทำงานเดี่ยวและงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนอย่างมีความหมาย และเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองโลก

2.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.90 ผ่านเกณฑ์การประเมิน อาจเนื่องมาจาก มีการกำหนดวิธีการและเกณฑ์ ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและเนื้อหาสาระ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลงานของตนเองและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสมเกียรติ อินทสิงห์ (2563) และพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2565) ที่ได้กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้นั้น เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนว่ามีคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือไม่เพียงใด นำไปสู่การแก้ไข พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน นำมาสู่การตัดสินผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นการตรวจสอบว่านักเรียนบรรลุจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่

3. ด้านผลที่ได้รับ (Outcomes)

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนที่ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ร้อยละ 94.29 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมุ่งพัฒนานักเรียนให้

เป็นผู้มีทักษะครบทั้ง 4 ด้าน (ฟัง พูด อ่าน เขียน) และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด คำนึงถึงความสามารถที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมเกียรติ อินทสิงห์ และคณะ (2560) และ Dewantara (2017) ที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีผลการเรียนอยู่ในระดับดีขึ้นไป ผ่านเกณฑ์การประเมิน

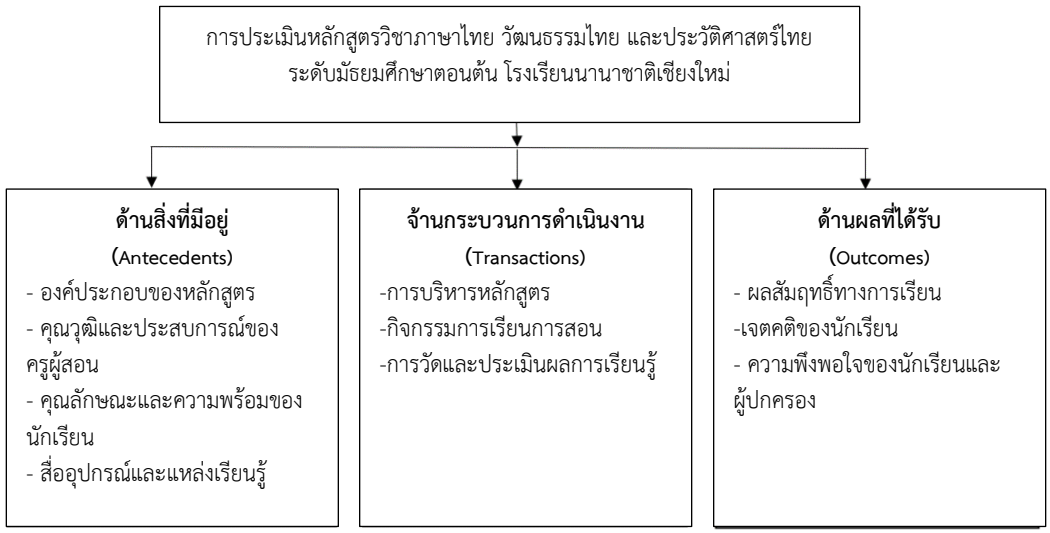
3.2 เจตคติของนักเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.88 ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่วางไว้ ดังนั้น จึงควรมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความสามารถในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ของกลุ่มงานโรงเรียนนโยบายพิเศษ (2558) และโรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่ (2561) ที่ได้ระบุว่า หลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทยในโรงเรียนนานาชาติ เป็นหลักสูตรการศึกษาที่ส่งเสริมให้เยาวชนมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ประวัติศาสตร์ไทย และสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย

3.3 ความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครอง โดยภาพรวมของนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรผ่านเกณฑ์การประเมินที่วางไว้ อาจเนื่องมาจากหลักสูตรฯ มีการจัดลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม สื่อและอุปกรณ์ มีจำนวนเพียงพอ และมีความเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Muhammad & Hishan (2019) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การประเมินโครงการความร่วมมือในกองอำนวยการบริหารการศึกษาโดยการประยุกต์ใช้แบบจำลองการประเมิน Kirkpatrick และแบบประเมินของ Stake ที่แสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการต่อการดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับดีผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนภาพรวมของผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อหลักสูตร ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่วางไว้ โดยจะเห็นได้จากผลการประเมินที่พบว่า ผู้ปกครองมีความเห็นว่านักเรียนมีทักษะทางด้านการอ่านและการเขียนไม่ตรงตามระดับชั้นและยังขาดความมั่นใจในการใช้ภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bayuk (2019) ที่พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนไม่สามารถผ่านเกณฑ์มาตราฐานของโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนควรจัดให้มีการส่งเสริมและพัฒนาในด้านนี้ เพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจต่อหลักสูตรเพิ่มขึ้น เนื่องจาก ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีส่วนในการช่วยขับเคลื่อนให้การจัดการเรียนการสอนไปสู่ความสำเร็จ ดังเช่นที่สมบัติ พิมพ์จันทร์ (2561) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการบริหารงานของโรงเรียน การจะจัดการศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับนักเรียนนั้นย่อมเกิดจากการประสานงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียน ในการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการประเมินของ Stake ใน 3 ด้าน มาใช้ในการประเมินหลักสูตร เพื่อให้ทราบจุดเด่น จุดด้อย สิ่งที่ควรพัฒนาและปรับปรุงในหลักสูตร โดยพบว่า 1. ด้านสิ่งที่มีอยู่ในประเด็นที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร ครูผู้สอน นักเรียน สื่อ/อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้

โดยภาพรวมผ่านเกณฑ์การประเมิน 2. ด้านกระบวนการดำเนินงาน ในประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยภาพรวมผ่านเกณฑ์การประเมิน และ 3. ด้านผลที่ได้รับ ในประเด็นที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครอง โดยภาพรวมพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียน ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนเจตคติของนักเรียนเรียนและความพึงพอใจของผู้ปกครอง ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน สามารถสรุปเป็นภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการวัดประเมินผล เพื่อส่งเสริมเจตคติที่ดีของนักเรียน

2. ควรจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทยและประวัติศาสตร์ไทย เพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความเข้าในหลักสูตร และเกิดความพึงพอใจต่อหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. โรงเรียนควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเพิ่มเติม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. ควรมีการฝึกอบรมครูให้มีความชำนาญในด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ทันยุคสมัย สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น แบบสังเกตชั้นเรียน แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติ

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานโรงเรียนนโยบายพิเศษ. (2558). *หลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย สำหรับโรงเรียนในระบบ ประเภทนานาชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). *การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วีพรินท์.

นิรมล ศตวุฒิ. (2560). *การพัฒนาหลักสูตร* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

แนวหน้า. (2565). *ส่องธุรกิจโรงเรียนนานาชาติ โอกาส-อุปสรรคในลำปาง*. สืบค้น 20 มีนาคม 2566, จาก https://www.naewna.com/local/694517

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2565). *เทคนิคการประเมินหลักสูตร*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

โรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่. (2561). *หลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย*. เชียงใหม่: โรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่.

สมเกียรติ อินทสิงห์. (2563). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมเกียรติ อินทสิงห์ และคณะ. (2560). *การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการเรียนรู้ แขนงวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สมบัติ พิมพ์จันทร์. (2561). *ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษา โรงเรียนมารีย์อนุสรณ์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์* (รายงานการวิจัย). บุรีรัมย์: ฝ่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาและบุคลากร โรงเรียนมารีย์อนุสรณ์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์.

สิทธิพล อาจอินทร์. (2563). *การประเมินหลักสูตร : ทฤษฎีและปฏิบัติ*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Bayuk, N. K. (2019). An Evaluation of Mathematics Learning Program at Primary Education Using Countenance Stake Evaluation Model. *Jurnal Penelitian dan Evaluasi Pendidikan*, 23 (2), 156-169.

Dewantara, I. P. M. (2017). Stake Evaluation Model (Countenance Model) in Learning Process Bahasa Indonesia at Ganesha University of Educational. *International Journal of Language and Literaturet*, 1(1), 19-29.

Elen, J. P. (2019). Evaluation of Outcomes-Based Private Junior High School English Curricula. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 1(1), 43-64.

Gordon, W. F. et al. (2019). *Developing the Curriculum* (9th ed.). New York: Pearson Education.

Jarisah, G. T. (2018). The Evaluation of Post PT3 Program Using Stake's Countenance Model. *Malaysian Journal of Social and Humanities*, 3(4), 109-118.

Muhammad, I. Q. & Hishan, S. S. (2019). Evaluation of Principal Partnership Programs in Directorate of Education Management - The Application of Kirkpartick and Countenance Stake Evaluation Model. *Universal Journal of Education Research*, 7 (9B), 71-77.

Talla, M. (2012). *Curriculum Development: Perspectives, Principle and Issues*. India: Pearson Education in South Asia.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย*

THE EFFECTS OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS ON CRYSIS MANAGEMENT OF HOTEL BUSINESSES IN THAILAND

เซียว กร็วจ, อนิรุธ พิพัฒน์ประภา
Seav Krouch, Anirut Pipatprapa
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
Rajamangala University of Technology Isan
Corresponding Author E-mail: Anirut.Pi@rmuti.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการระบบสารสนเทศ และการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย 2. ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ผู้จัดการโรงแรมในประเทศไทย จำนวน 339 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 การจัดการระบบสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และการจัดการภาวะวิกฤตโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 2. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และการจัดการระบบสารสนเทศ ด้านผลประโยชน์สุทธิ ด้านคุณภาพของข้อมูล ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้ และด้านการใช้ระบบ ส่งผลทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; การจัดการระบบสารสนเทศ; การจัดการภาวะวิกฤต

*Received June 15, 2023; Revised July 12, 2023; Accepted July 28, 2023

Abstract

The research objectives were: 1. To study transformational leadership, management information systems, and crisis management of Thailand's hotel businesses. 2. To study the effects of transformational leadership and management information systems on the crisis management of Thailand's hotel businesses. This research was the quantitative research. The research samples were 339 hotel managers in Thailand using a simple random sampling method. Questionnaires were used as the research tools. The data were analyzed by descriptive statistics such as frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing with inferential statistics by multiple regression analysis.

The results of the research were as follows: 1. The overall average of transformational leadership was at the highest level, an average of 4.44, the overall level of management information systems was at the highest, an average of 4.40, and the overall of crisis management was at the highest, an average of 4.25. 2. With regarding the hypothesis result, transformational leadership with its dimension of, idealized influence, and intellectual stimulation, and management information systems with its dimension of, net benefits, information quality, intention to use, user's satisfaction, and systems use, had positive effects on crisis management of Thailand's hotel businesses with a statistically significamnt level of 0.01 and 0.05 significantly.

Keywords: Transformational Leadership; Management Information Systems; Crisis Management

บทนำ

ธุรกิจโรงแรมเป็นหนึ่งในธุรกิจภายใต้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการให้บริการที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก โดยมูลค่าการท่องเที่ยวทั้งหมดของโลกมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 10.3 ของ GDP ทั่วโลก (World Travel and Tourism Council, 2022) สำหรับประเทศไทยจากแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2561-2564 กับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ได้ระบุว่าเมื่อปี พ.ศ. 2559 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีผลกระทบทางตรงต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยคิดเป็นมูลค่า 1.29 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 9.20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อีกทั้งมีการเติบโตโดยเฉลี่ยร้อยละ 6.7 ต่อปี ต่อเนื่องไปถึงปี พ.ศ. 2570 ซึ่งคาดว่าจะมีมูลค่าประมาณ 2.71 ล้าน

ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 14.30 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศโดยตรงได้มากขึ้น (ฮอนด้า วาทสทโท และจตุภูมิ เขตจัตุรัส, 2563)

เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่เริ่มระบาดตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม 2562 ที่ผ่านมาทำให้การท่องเที่ยวโลกหดตัวอย่างหนัก การเดินทางระหว่างประเทศยังมีข้อจำกัดรวมทั้งมาตรการจำกัดการเดินทางเข้าออกระหว่างประเทศทำให้ส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาลดลงอย่างมากในรอบสิบกว่าปี ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องกับภาคการท่องเที่ยวสูญเสียโอกาสในการสร้างรายได้และส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยหยุดชะงัก และส่งผลกระทบโดยตรงต่อรายได้รวมของธุรกิจโรงแรม อีกทั้งภาวการณ์แข่งขันในธุรกิจโรงแรมมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นจากคู่แข่งในกลุ่มธุรกิจเดียวกันรวมทั้งการแข่งขันจากสินค้าและบริการทดแทน เช่น อพาร์ตเมนต์ เซอร์วิสอพาร์ตเมนต์และคอนโดมิเนียมซึ่งส่วนใหญ่มีราคาค่อนข้างต่ำจึงสร้างแรงกดดันต่อรายได้ของธุรกิจโดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจโรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็ก นอกจากนี้ปัญหาโรงแรมที่ไม่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวไม่กลับมาใช้บริการอีกจึงก่อให้เกิดปัญหาสำหรับธุรกิจโรงแรม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

ภาวะวิกฤตเป็นเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีใครคาดคิดส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรในแง่ต่าง ๆ และจำเป็นต้องรีบดำเนินการรับมือและแก้ไขอย่างรวดเร็ว โดยภาวะวิกฤตนั้นมักมีลักษณะสำคัญคือ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วนกะทันหัน และอาจเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือความคาดหมายโดยไม่ได้คาดคิดมาก่อนและไม่สามารถควบคุมได้จนเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบไปสู่บุคคล องค์กร หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความเกี่ยวข้องไม่ทางใดก็ทางหนึ่งไม่ว่าจะเป็นร่างกาย จิตใจ ชื่อเสียง หรือความน่าเชื่อถือหรือผลกำไรทางธุรกิจ (ชุติภา มหาศิริมงคล, 2559) ดังนั้นการจัดการภาวะวิกฤตจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นและถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์องค์กรสำหรับภาวะฉุกเฉินในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดหมาย ที่อาจส่งผลกระทบรุนแรงต่อองค์กรซึ่งในการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินธุรกิจให้สามารถอยู่รอดและก้าวข้ามวิกฤตดังกล่าวหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้หลายองค์กรรอดพ้นจากวิกฤตการณ์และสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ คือ ความสามารถของผู้นำองค์กร (อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์, 2552; ภาณทิพย์ วงศ์โสตถิกุล, 2564) จากประเด็นดังกล่าวภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการภาวะวิกฤตต่าง ๆ ที่องค์กรกำลังเผชิญ ดังเช่นการปรับเปลี่ยนขั้นตอนและกระบวนการทำงานเพื่อให้บรรลุประสิทธิผลและประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการองค์กรในทุก ๆ ด้าน (วณัณติา บุญกอง และธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ, 2563) นอกจากนี้ก็ยังพบอีกว่า การจัดการระบบสารสนเทศก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการองค์กรสมัยใหม่ที่กำลังเผชิญหน้ากับวิกฤตตามหลักการที่จะเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรและปรับปรุงประสิทธิภาพของบุคลากรฝ่ายธุรการและด้านเทคนิค โดยองค์กรที่ประสบความสำเร็จส่วนมาก

เกิดจากการพยายามที่จะใช้ประโยชน์จากวิธีการที่ทันสมัยและรูปแบบการจัดการใหม่ เพื่อความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่าง ๆ ตลอดจนความสามารถในการจัดการกับข้อบกพร่องทางด้านการเงิน การเพิ่มระดับประสิทธิภาพการทำงานและระดับการบริการที่สูงขึ้นด้วยการช่วยในการจัดทำให้ข้อมูลที่เพียงพอและถูกต้องกับทุกคน ทุกระดับการบริหารซึ่งจะสะท้อนถึงความเป็นไปได้ของการจัดการองค์กรในการจัดการกับวิกฤตได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (Almashaqba, 2017)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดการวิกฤตให้ตอบสนองความต้องการขององค์กรมากที่สุด เพื่อความอยู่รอดและการฟื้นฟูจากวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการระบบสารสนเทศ และการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้จัดการโรงแรมในประเทศไทยจำนวน 10 จังหวัด ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร ชลบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี เชียงใหม่ พระนครศรีอยุธยา นครราชสีมา เชียงราย และฉะเชิงเทรา ที่มีโรงแรมทั้งหมดจำนวน 14,349 แห่ง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของคณิต ไข่มุกต์ (2546) ทำการหาจำนวนประชากรที่ต้องสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 375 คน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินผลและการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเพิ่มจำนวนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 394 คน เลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple

Random Sampling) เนื่องจากคุณลักษณะของประชากรมีความใกล้เคียงกันซึ่งกลุ่มตัวอย่างทุกหน่วยของประชากรมีโอกาสถูกสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่าเทียมกัน (บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูล, 2553)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระดับตำแหน่งการทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะแบบสอบถามเป็นตัวเลือก (Check List) โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และ 4. ด้านการคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล โดยบูรณาการมาจากแนวคิดของ (Bass & Avolio, 1994) ลักษณะคำถามใช้แบบมาตรส่วนประมาณค่าแบบลิเคร์ท (Likert's Rating Scale) 5 ระดับโดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการระบบสารสนเทศ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1. คุณภาพของระบบ 2. คุณภาพของข้อมูล 3. คุณภาพการบริการ 4. การใช้ระบบ 5. ความพึงพอใจของผู้ใช้ และ 6. ผลประโยชน์สุทธิ โดยบูรณาการมาจากแนวคิดของ (DeLone & McLean, 2003) ลักษณะคำถามใช้แบบมาตรส่วนประมาณค่าแบบลิเคร์ท (Likert's Rating Scale) 5 ระดับโดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการภาวะวิกฤต 5 ด้าน ได้แก่ 1. การตรวจจับสัญญาณที่เหมาะสม 2. การเตรียมความพร้อมและการป้องกัน 3. การหลีกเลี่ยงความเสียหาย 4. การฟื้นตัวจากวิกฤต 5. การเรียนรู้ โดยบูรณาการมาจากแนวคิดของ (Pearson & Mittroff, 1993) ลักษณะคำถามใช้แบบมาตรส่วนประมาณค่าแบบลิเคร์ท (Likert's Rating Scale) 5 ระดับโดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในไทย

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ชุด แล้วคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.983

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้จัดการโรงแรมในประเทศไทย จำนวน 394 ราย ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง ที่มีจำนวนผู้เยี่ยมเยือนสูงสุดและก่อให้เกิดอัตราการเข้าพักและรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนสูงสุด 10 อันดับแรกของประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี เชียงใหม่ พระนครศรีอยุธยา นครราชสีมา เชียงราย และ ฉะเชิงเทรา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างใช้สถิติแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการระบบสารสนเทศและการจัดการภาวะวิกฤตโดยคำนวนหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แบบสอบถามที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์ จำนวน 339 ชุด คิดเป็นร้อยละ 86.04 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มผู้จัดการโรงแรมในประเทศไทย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 268 ราย ร้อยละ 79.06 มีอายุระหว่าง 36 - 44 ปี จำนวน 149 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.95 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 269 ราย คิดเป็นร้อยละ 79.35 มีประสบการณ์ทำงานอยู่ในระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 138 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.71 ระดับตำแหน่งการทำงานเป็น ผู้จัดการทั่วไป จำนวน 82 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.19 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 33,000 บาท จำนวน 190 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.44, S.D.=.42) และผลของการวิเคราะห์เป็นรายด้านดังตารางที่ 1 สำหรับการจัดการระบบสารสนเทศ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.40, S.D.=.53) และผลการวิเคราะห์เป็นรายด้าน ดังตารางที่ 2 ส่วนการจัดการภาวะวิกฤตในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.25, S.D.=.66) และผลการวิเคราะห์เป็นรายด้าน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.51	.41	มากที่สุด
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.48	.46	มากที่สุด
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.36	.51	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (ต่อ)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. ด้านการคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล	4.41	.51	มากที่สุด
รวม	**4.44**	**.47**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.44, S.D.=.42) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.51, S.D.=.47) รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}$=4.48, S.D.=.82) ด้านการคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X}$=4.41, S.D.=.51) และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X}$=4.36, S.D.=.51) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการจัดการระบบสารสนเทศ

การจัดการระบบสารสนเทศ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คุณภาพของระบบ	4.32	.56	มากที่สุด
2. คุณภาพของข้อมูล	4.41	.47	มากที่สุด
3. คุณภาพการบริการ	4.50	.47	มากที่สุด
4. การใช้ระบบ	4.46	.57	มากที่สุด
5. ความพึงพอใจ	4.33	.51	มากที่สุด
6. ผลประโยชน์สุทธิ	4.41	.58	มากที่สุด
รวม	**4.40**	**.53**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการระบบสารสนเทศโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.40, S.D.=.53) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพการบริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.50, S.D.=.47) รองลงมา คือ ด้านการใช้ระบบ ($\bar{X}$=4.46, S.D.=.57) ด้านคุณภาพของข้อมูล ($\bar{X}$=4.41, S.D.=.47) ด้านผลประโยชน์สุทธิ ($\bar{X}$=4.41, S.D.=.58) ด้านความพึงพอใจ ($\bar{X}$=4.33, S.D.=.51) และด้านคุณภาพของระบบ ($\bar{X}$=4.32, S.D.=.56) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการภาวะวิกฤต

การจัดการภาวะวิกฤต	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การตรวจจับสัญญาณที่เหมาะสม	4.24	.60	มากที่สุด
2. การเตรียมความพร้อมและป้องกัน	4.26	.83	มากที่สุด
3. การหลีกเลี่ยงความเสียหาย	4.31	.80	มากที่สุด
4. การฟื้นตัวจากวิกฤต	4.19	.50	มากที่สุด
5. การเรียนรู้	4.24	.59	มากที่สุด
รวม	**4.25**	**.66**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4-14 พบว่า การจัดการภาวะวิกฤตโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.25, S.D.=.66) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการหลีกเลี่ยงความเสียหายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.31, S.D.=.80) รองลงมา คือ ด้านการเตรียมความพร้อม

และป้องกัน ($\bar{X}$=4.26, S.D.=.83) ด้านการเรียนรู้ ($\bar{X}$=4.24, S.D.=.59) ด้านการตรวจจับสัญญาณที่เหมาะสม ($\bar{X}$=4.24, S.D.=.60) และด้านการฟื้นตัวจากวิกฤต ($\bar{X}$=4.19, S.D.=.50) ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐาน โดยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยระหว่างตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

ตัวแปรอิสระ	การจัดการภาวะวิกฤต				
	B	S.D.	β	T	P-Value
ค่าคงที่ (Constans)	-.4.19	.189		-2.218	0.028*
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง					
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X11)	.227	.062	.181	3.688	.000**
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ(X12)	-.012	.057	-.010	-.208	.836
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (X13)	.166	.057	.161	2.900	.004**
4. ด้านการคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล (X14)	.018	.056	.017	.312	.755
การจัดการระบบสารสนเทศ					
1. ด้านคุณภาพของระบบ (X21)	-.043	.047	-.045	-.915	.361
2. ด้านคุณภาพของข้อมูล (X22)	.198	.060	.177	3.300	.001**
3. ด้านคุณภาพการบริการ (X23)	-.109	.057	-.098	-1.909	.057
4. ด้านการใช้ระบบ (X24)	.097	.049	.104	1.971	.050
5. ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้ (X25)	.157	.049	.149	3.149	.002*
6. ด้านผลประโยชน์สุทธิ (X26)	.359	.044	.394	8.212	.000*
R^2= .136 AdjR^2 = .728					

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาผลการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศส่งผลทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีผลทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรการจัดการระบบสารสนเทศ ด้านผลประโยชน์สุทธิ ด้านคุณภาพของข้อมูล ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้ และด้านการใช้ระบบมีผลทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 โดยตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์มีส่งผลมากที่สุด (B=.227, P<.01) รองลงมา คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (B=.166, P<.01) ส่วนตัวแปรการจัดการระบบสารสนเทศ ด้านผลประโยชน์สุทธิส่งผลมากที่สุด (B=.359, P<.01) รองลงมา คือ ด้านคุณภาพของข้อมูล (B=.198, P<.01) ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้ (B=157, P<.01) และด้านการใช้ระบบ (B=.097, P<.05) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศสามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการภาวะวิกฤตเท่ากับร้อยละ 72.80 (AdjR2=.728) สามารถเขียนสมการถดถอยเชิงพหุแบบพยากรณ์ ได้ดังนี้

$\hat{y}$=-.419+.359(X_{26})**+.227(X_{11})**+.198(X_{22})**+.166(X_{13})**+.157(X_{25})**+.97(X_{24})*

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย โดยรวมแล้วผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย โดยพบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ส่งผลทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล มีผลทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิชยาพร ช่วยชู และรพีพร ตันจ้อย (2565) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อการจัดการกับวิกฤตของธุรกิจสายการบินในประเทศไทยทั้ง 3 ระยะของวิกฤต ได้แก่ ก่อนเกิดวิกฤต ระหว่างเกิดวิกฤตและหลังเกิดวิกฤตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับงานวิจัยของวณัณติา บุญกอง และธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ (2563) ที่พบว่า คุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับภาวะวิกฤตประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ และด้านความคิดสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Purnomo et al. (2021) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบเชิงบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตและสามารถส่งเสริมการจัดการภาวะวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alkhawlani et al. (2019) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถส่งเสริมการจัดการวิกฤตในระหว่างการเผชิญหน้าสถานการณ์วิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Anwar (2017) ที่พบว่ารูปแบบการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมที่สุดในการจัดการกับวิกฤต คือ รูปแบบการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Hasan & Rjoub (2017) ที่พบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญ และความสัมพันธ์เชิงบวกโดยตรงกับการจัดการวิกฤต และสอดคล้องกับการศึกษาของ Alkhawlani (2016) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นหนึ่งในตัวแปรที่สามารถช่วยให้การจัดการภาวะวิกฤตมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การจัดการระบบสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการระบบสารสนเทศมีอิทธิพลทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย โดยพบว่า ด้านผลประโยชน์สุทธิ ด้านคุณภาพของข้อมูล ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้ มีผลกระทบทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการใช้ระบบมีผลกระทบทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dalloul et al. (2022) ที่พบว่า การจัดการระบบสารสนเทศมีผลกระทบเชิงบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤต โดยเส้นทางสู่ความสำเร็จของระบบสารสนเทศที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการวิกฤต ประกอบด้วย คุณภาพของระบบ คุณภาพของข้อมูล คุณภาพการบริการ การใช้ระบบและความพึงพอใจของผู้ใช้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Alzoubi (2020) ที่พบว่า การจัดการระบบสารสนเทศมีผลกระทบเชิงบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธนาคารในจอร์แดนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Almashaqba (2017) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การจัดการระบบสารสนเทศ มีผลทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังระบุอีกว่า ระบบสารสนเทศมีส่วนช่วยในการใช้มาตรการฉุกเฉินที่สามารถจำกัดความเสียหายที่เกิดจากวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอันดับแรก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Vukajlovic et al. (2019) โดยผลการศึกษาวิจัยพบว่า การจัดการระบบสารสนเทศมีผลกระทบเชิงบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Alsoudani & Altaany (2014) ที่พบว่า การใช้ระบบข้อมูล และการใช้ระบบสารสนเทศต่างมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการจัดการกับภาวะวิกฤตในขั้นตอนการป้องกัน และการฟื้นฟูจากวิกฤตตลอดจนการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นภายในองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

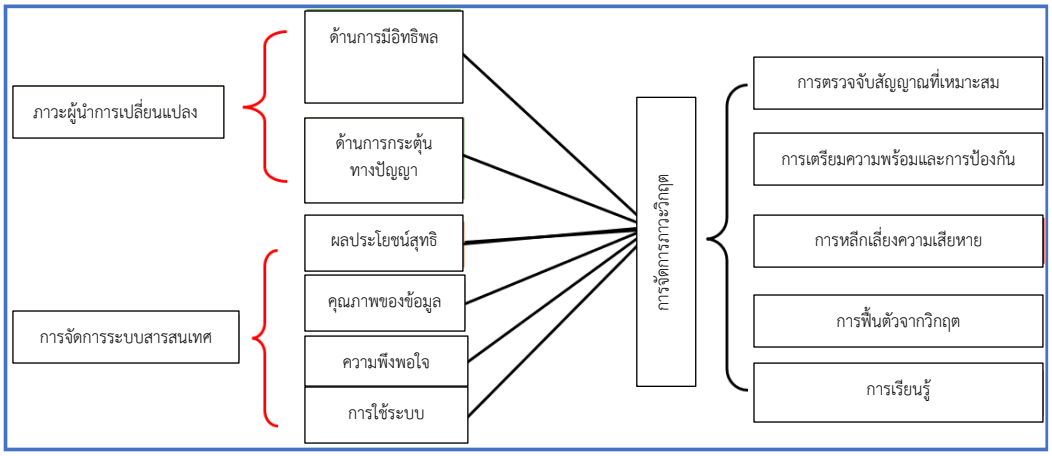
องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรม สามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีผลทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยอย่างมาก ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารระดับสูงควรมีและเรียนรู้เพื่อเป็นตัวช่วยในการจัดการกับวิกฤตต่างที่เกิดขึ้นในองค์กรได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การจัดการระบบสารสนเทศ ด้านผลประโยชน์สุทธิ ด้านคุณภาพของข้อมูล ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้ และด้านการใช้ระบบ มีผลทางบวกต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยอย่างมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้จัดการระดับสูงขององค์กรที่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการกับวิกฤตหรือปัญหาต่าง ๆ นั้นควรให้ความสำคัญกับการพัฒนา

ตนเองและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อความสามารถในการชี้แนะหรือแนะนำแก่ผู้ตามในการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยการเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเป็นตัวช่วยในการดำเนินงานของธุรกิจให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารระดับสูงควรมีอุดมการณ์ในการทำงาน เช่น การให้ความยุติธรรมและความเสมอภาคแก่บุคลากร ตั้งใจและทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามภารกิจ ให้ความเชื่อมั่นแก่บุคลากร และเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี ซึ่งลักษณะนี้จะช่วยให้การจัดการบริหารกับวิกฤติการณ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ผู้บริหารระดับสูงควรแสดงพฤติกรรมในการกระตุ้นให้บุคลากรตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน เช่น การกระตุ้นให้บุคลากรแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลโดยใช้ข้อมูลและหลักฐานต่าง ๆ การส่งเสริมให้บุคลากรได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาและเพิ่มทักษะตนเองในระดับที่สูงขึ้น

3. ผู้บริหารระดับสูงควรส่งเสริมให้มีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน โดยการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นตัวช่วยในการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำจะช่วยลดเวลาในการทำงานจะช่วยลดต้นทุน และความสามารถที่หลากหลายของระบบจะช่วยเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดทำให้การจัดการกับเหตุการณ์ประกอบด้วยประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

4. ผู้บริหารระดับสูงควรจัดให้มีระบบในการจัดเก็บข้อมูลที่ปลอดภัยสูงทำให้ข้อมูลที่ได้รับสามารถเชื่อถือได้ ก่อให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นกับการใช้บริการในเว็บไซต์และมีการ

แนะนำต่อคนอื่นให้ใช้บริการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ ได้ทันต่อเวลาและมีประสิทธิภาพทำให้สามารถรับมือและทำการป้องกันกับวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ได้ดี

5. ผู้บริหารระดับสูงควรทำการติดตามและประเมินความพึงพอใจในการใช้ระบบสารสนเทศของบุคลากร เช่น ตรวจสอบความพึงพอใจในสารสนเทศที่มีความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ต้องการกับสิ่งที่ได้รับ ตรวจสอบความรู้และความเข้าใจในการใช้ระบบสารสนเทศ ลักษณะนี้จะเป็นตัวช่วยให้บุคลากรทำงานตามหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และเกิดความประทับใจกับงานที่ตนเองต้องรับผิดชอบ ทำให้การจัดการกับปัญหาต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ผู้บริหารระดับสูงควรให้ความสำคัญกับการใช้ระบบในการดำเนินกิจการ เช่น การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารกับกระแสสังคมและข่าวสารต่าง ๆ เพื่อรับรู้ปัญหาต่าง ๆ และสามารถรับมือกับวิกฤตได้ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการวิจัยแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แอบแฝงอยู่ในจิตใจของผู้รับการสัมภาษณ์ หรือการเปรียบเทียบ เช่น การเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบสารสนเทศ ในประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤต เพื่อใช้เปรียบเทียบถึงวิธีการสร้างประสิทธิภาพของการจัดการกับวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ได้หลากหลายมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เช่น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และกลยุทธ์การเฝ้าระวังที่ส่งผลต่อการจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจที่โรงแรม หรือธุรกิจอื่น ๆ ในประเทศไทย เช่น ธุรกิจ SME เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *รายการภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/C0aSz

_____. (2565). รายงานการสำรวจสัดส่วนพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศปี พ.ศ. 2565. สืบค้น 19 สิงหาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/XS9WP

คณิต ไข่มุกต์. (2546). *สถิติพื้นฐาน*. นครราชสีมา: บริษัทสำนักงานพิมพ์น้ำฝน จำกัด.

ชุติภา มหาศิริมงคล. (2559). *บทเรียนที่ได้รับจากการศึกษาการจัดการภาวะวิกฤตบนสื่อดิจิทัล กรณีศึกษาตราสินค้า Korea King และการนำเสนอแนวทางแก้ไขตามแนวคิดทฤษฎีการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อการจัดการภาวะวิกฤต* (การค้นคว้าอิสระของการศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูร. (2550). *ระเบียบการวิจัย : แนวทางการปฏิบัติสู่ความสำเร็จ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ ไอ อินเตอร์มีเดีย จำกัด.

ภาณทิพย์ วงศ์โสตถิกุล. (2564). *ผู้นำที่องค์กรต้องการเมื่อเกิดภาวะวิกฤต*. สืบค้น 5 ตุลาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/2tOD5

วณัณตา บุญกอง และธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ. (2563). *ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤต และการจัดการปัญหาในมุมมองของเยาวชน ช่วงระยะเวลาเผชิญภัยพิบัติโควิด-19* (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์. (2552). กลยุทธ์การบริหารภาวะวิกฤตสำหรับผู้นำองค์กร. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 32(122), 8-17.

อิชยาพร ช่วยชู และรพีพร ตันจ้อย. (2565). บทบาทของรูปแบบภาวะผู้นำที่มีต่อการจัดการภาวะวิกฤต ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 : กรณีศึกษาธุรกิจสายการบินในประเทศไทย. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 19(1). 159-170.

ฮอนด้า วาทสทโท และจตุภูมิ เขตจัตุรัส. (2563). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2561-2564 กับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ. *Journal of Buddhist Education and Research: JBER*, 6(1), 449-464.

Alkhawlani M. A. et al. (2019). The Impact of Transformational Leadership Style on Crisis Management in Yemen Organizations. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 9(9). 127–139.

Alkhawlani, M. A. S. (2016). *The Impact of Leadership Styles on Crisis Management: A Study at Yemen Private and Publish Institutions* (Thesis of Othman Yeop Abdullah Graduate School of Business, In Fulfilment of the Requirement for Master of Science Management). Changlun, Malaysaia: The University Utara Malaysia.

Almashaqba, Z. M. (2017). The Impact of Management Information Systems on The Security Crisis Management: A Study on The General Directorate of Passports in Riyadh-KSA. *International Journal of Business and Management Review*, 5(6), 26-47.

Alsoudani, K. A. & Altaany, F. H. (2014). Role of Management Information Systems in crises charitable organizations in Jordan. *International Journal of Advances in Engineering and Management (IJAEM)*, 1(4), 1-6.

Alzoubi, M. O. (2020). The Impact of Management Information Systems Features on Crisis Management in Jordanian Commercial Banks: Field Study on Jordanian Commercial Banks in the Northern Sector. *Journal Of Asian Science Research*, 10(3), 165-179.

Anwar, K. (2017). The Role of Effective Leadership in Crisis Management: Study of Private Companies in Kurdistan. *Qalaai Zanistscientific Journal*, 2(4), 327-338.

Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. California: Thousand Oaks.

Dalloul, M. H. et al. (2022). The Association Between the Success of Information Systems and Crisis Management: A Theoretical View and proposed framework. *International Journal of Asian Social Science*, 12(1), 55-68.

Delone, W. H. & Mclean, E. R. (2003). The DeLone and McLean Model of Information Systems Success: A Ten-Year Update. *Journal of Management Information Systems*, 19(4), 9-30.

Hasan A. & Rjoub H. (2017). The Role of Effective Leadership Styles in Crisis Management: A Study of Erbil, Iraq. *International Journal of Economics, Commerce, and Management*, 5(4), 107-121.

Pearson and Mitroff. (1993). From crisis prone prepared: A Framework for Crisis Management. *Academy of Management and Executive*, 7(1), 48-59.

Purnomo, E. N. et al. (2021). The Effectiveness of Principal Leadership Styles in Crisis Management. *Pedagogy Journal*, 141(1), 5–25.

Vukajlovic, V. et al. (2019). Importance of Information in Crisis Management-Statistical Analysis. *Industrija Journal*, 47(3), 37-53.

World Travel and Tourism Council. (2022). *World Travel & Tourism Council (WTTC) represents the Travel & Tourism sector globally*. Retrieved November 13, 2022, from, https://wttc.org/

การจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก*

MANAGEMENT THE PANDEMIC CORONAVIRUS DISEASE 2019IN MAE SOT SPECIAL ECONOMIC ZONE, TAK PROVINCE

สุธี โนวาง, เอกพร รักความสุข
Sutee Nowang, Eakaporn Rakkwamsuk
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Corresponding Author E-mail: dan_novang@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาผลกระทบของภาวะวิกฤตจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีต่อการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก 2. การบริหารจัดการการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 3. ตัวแบบในการจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องการจัดการภาวะวิกฤตในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลกระทบของภาวะวิกฤตจากการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโคโรนา 2019 ในด้านเศรษฐกิจได้รับผลกระทบมากที่สุด รวมถึงด้านสุขภาพ และด้านสังคม 2. การบริหารจัดการมีคณะกรรมการควบคุมโรคติดต่อ โดยดำเนินการตามนโยบายและมาตรการต่างๆ ของรัฐบาล และปัจจัยความสำเร็จได้มาจากประสานงานของทุกภาคส่วน 3. ตัวแบบในการจัดการในภาวะวิกฤต ได้แก่ 1. องค์การมีการจัดระบบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีการกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจน 2. องค์กรมีการวางแผน และการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน และ 3. กระบวนการภายในองค์กร มีการกำหนดรูปแบบการประสานงานภายในองค์กร และประสานงานกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การจัดการ; ภาวะวิกฤต; โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

*Received June 27, 2023; Revised July 12, 2023; Accepted July 13, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the impact of the crisis from the spread of the Coronavirus Disease 2019 on the management of the Mae Sot Special Economic Zone, Tak Province 2. To study the management of the spread of the Coronavirus Disease 2019., and 3. To propose a model for managing the crisis of the coronavirus disease 2019 epidemic. This research was qualitative research. Key informants were 25 people who involved in crisis management in Mae Sot Special Economic Zone, Tak Province. The research tools were in-depth interview script and data were analyzed by contextual content.

The results of the research revealed that: 1. The impact of the crisis caused by the epidemic Coronavirus Disease 2019 on the economy was the most affected, including health and social impact. 2. The management had a communicable disease control committee by implementing various government policies and measures and the success factor came from the coordination of all sectors. 3. The models for managing in crisis were: 1. The organization had Organized between departments with clear roles, 2. the organization had clear planning and goal setting, and 3. processes within the organization. there was a form of coordination within the organization and coordination with other relevant organizations.

Keywords: Management; Pandemic; Coronavirus Disease 2019

บทนำ

ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตการแพร่ระบาดใหญ่ของโรคอุบัติใหม่ โคโรนา 2019 เกิดเหตุการณ์การระบาดที่เป็นกลุ่มก้อนขนาดใหญ่ ในพื้นที่ที่มีความแออัดและมีการรวมกลุ่มคนจำนวนมาก ทำให้เกิดการแพร่ระบาดได้อย่างรวดเร็วในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ มีการกลายพันธุ์ของเชื้อโคโรนา 2019 ตั้งแต่สายพันธุ์อู่ฮั่น เป็นสายพันธุ์ดั้งเดิมที่พบครั้งแรก สายพันธุ์อังกฤษ แอฟริกา เดลต้า และสายพันธุ์โอไมครอน ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่พบการแพร่ระบาดในปัจจุบัน การรับมือการแพร่ระบาด รัฐบาลได้ระดมสรรพกำลัง ความรู้ ความสามารถและทรัพยากรในการจัดการกับวิกฤตครั้งนี้ อาศัยพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ร่วมกับการใช้พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) เป็นกลไกหลักในการบริหารเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้เป็นไปอย่างบูรณาการ สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ ประกอบกับการใช้ยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ประเทศไทยสามารถก้าวผ่านสถานการณ์วิกฤตมาได้ในทุกระลอกของการระบาด (กระทรวงสาธารณสุข, 2565)

ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโคโรนา 2019 ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อประชาชนทั้งด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ จากวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโคโรนา 2019 ที่เกิดขึ้นเขตเศรษฐกิจแม่สอดได้รับผลกระทบจากมาตรการต่าง ๆ ของรัฐอย่างมาก เนื่องจากมีการปิดด่านพรมแดน ห้ามนำเข้า-ส่งออกสินค้าอย่างเด็ดขาด จึงทำให้การค้าชายแดนหยุดชะงัก ซึ่งการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนเดือนเมษายน พ.ศ. 2565 มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 127,152 ล้านบาท ลดลง 10.83% เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันของปี พ.ศ. 2564 ขณะที่มูลค่าการส่งออก 74,243 ล้านบาท ลดลง 15.68% (จุรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์, 2565) ทำให้มีผลกระทบต่อผู้ประกอบการ พ่อค้า ประชาชน และรัฐต้องขาดรายได้เข้าประเทศ ตลอดจนทำให้ประชาชนลำบากเดือดร้อน ถึงแม้ว่าได้มีการผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ มีมาตรการเฝ้าระวัง ปัจจุบันรัฐบาลประกาศให้โรคระบาดโคโรนา 2019 เป็นโรคพื้นถิ่น (โรงพยาบาลวิชัยเวช, 2565) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากเป็นหนึ่งใน 10 พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นของนโยบายการพัฒนาเชิงพื้นที่ในรูปแบบของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่รัฐบาลได้มีการผลักดันการจัดตั้งมาอย่างยาวนาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น ซึ่งสามารถเชื่อมโยงมาจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และเป็นพื้นที่ที่เป็นฐานการค้าชายแดน โดยมีด่านศุลกากรที่มีความสำคัญและมีมูลค่าการค้าชายแดนสูงสุดในบรรดากลุ่มจังหวัดที่มีการค้าชายแดนกับเมียนมาร์ โดยการจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษได้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมที่สุด รัฐบาลที่ได้ออกประกาศกำหนดให้มีพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในประเทศในช่วงต้นปี พ.ศ. 2558 โดยมีเป้าหมายหรือจุดเน้นการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากให้เป็นศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าระหว่างประเทศและเครือข่ายอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น จึงมีความพยายามของคนในพื้นที่ผลักดันให้เป็นเขตปกครองพิเศษ และรัฐได้กำหนดให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีมูลค่ามากที่สุดของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

ที่ผ่านมาเศรษฐกิจในพื้นที่แม่สอดได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ความสำคัญของแรงงานกลุ่ม Unskilled ในส่วนของอุตสาหกรรมมีความได้เปรียบด้านต้นทุนการผลิต มีทำเลที่ตั้งที่เป็นโอกาสขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่ม GMS และกลุ่มเอเชียใต้ เชื่อมโยงเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตก (EWEC) เป็นเมืองศูนย์กลาง 2 ทวีป ACMECS และ BIMSTEC มีทรัพยากรที่หลากหลาย สาเหตุหรือความจำเป็นในการใช้แรงงานสัญชาติเมียนมาของผู้ประกอบการในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เกิดจากการขาดแคลนแรงงานในพื้นที่โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือ ซึ่งแรงงานไทยไม่ทำเนื่องจากเป็นงานที่สกปรกยากและมีความเสี่ยง ประกอบกับแรงงานเมียนมามีความขยัน อดทน ไม่เกี่ยงงานและมีความรับชอบในงานมากกว่าแรงงานไทย กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานสัญชาติเมียนมาเพื่อเข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่มาจากตัดสินใจร่วมกันระหว่างคน

ในครอบครัวและตัวแรงงานเอง โดยเดินทางมาทำงานคนเดียว และมีนายหน้าจัดหางานนำพาเข้ามาหรือเดินทางเข้ามาเองด้วยวิธีการผ่านด่านชั่วคราว หรือด่านถาวรโดยใช้ใบผ่านด่านชั่วคราว และลักลอบอยู่ต่อเพื่อทำงาน ซึ่งแรงงานสัญชาติเมียนมาในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้รับการปฏิบัติตามสภาพการจ้างงานที่กฎหมายกำหนดไว้ในบางครั้งหรือไม่สม่ำเสมอเท่านั้น และได้รับการปฏิบัติตามสิทธิแรงงานข้ามชาติไม่สม่ำเสมอหรือบางครั้งเช่นกัน และรูปแบบและวิธีการจัดการแรงงานต่างด้าวสำหรับในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากที่เหมาะสม ควรมีการนำเข้าแรงงานเข้ามาทำงานแบบไปเช้า-เย็นกลับ และนำเข้ามาทำงานตามฤดูกาล มีการอนุญาตให้นายจ้างนำพาลูกจ้างมาขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้มีการจำกัดพื้นที่ในการทำงานและระยะเวลาที่แรงงานสามารถเคลื่อนย้ายไปทำงานที่อื่นหรือเปลี่ยนงานใหม่ในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ และการอนุญาตให้แรงงานทำงานในภาคอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นได้ (กาญจนาณัฐ ธรรมขัน, 2554) หากแต่การจัดการปัญหาในพื้นที่นั้น ท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้ตัวตนเอง แต่ต้องรอการดำเนินการจากหน่วยราชการส่วนกลาง หรือส่วนภูมิภาค จึงทำให้เกิดปัญหาด้านสังคมประชากรแฝง แรงงาน ด้านสาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อม การศึกษา การสาธารณสุขและอื่น ๆ ที่ต้องได้รีบดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งการรับมือจากผลกระทบของภาวะวิกฤตจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ความสำคัญของการบริหารจัดการที่ดีในพื้นที่ที่มีแพร่กระจายของเชื้อโรคได้ง่าย มีความยากลำบากในการบริหารจัดการ ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งนโยบายของรัฐที่มีมาตรการบริหารจัดการสถานการณ์โรคโคโรนา 2019 ครอบคลุมในทุกมิติ ควบคู่ไปกับศึกษาตัวแบบในการจัดการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและทุกภาคส่วน โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าการศึกษาดังกล่าวจะทำให้เกิดคุณค่า และประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของภาวะวิกฤตจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีต่อการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการในการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก
3. เพื่อศึกษาตัวแบบในการจัดการในภาวะวิกฤตในการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการค้นหาข้อมูลแล้วนำมาสังเคราะห์เป็นต้นแบบ หรือรูปแบบที่เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา จากการเก็บข้อมูลผ่านทางแหล่งข้อมูลประเภทเอกสารต่าง ๆ รวมถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคลในพื้นที่สำรวจภาคสนาม เพื่อสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษระดับพื้นที่ในจังหวัดตาก โดยผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แนวคิด เพื่อนำคำตอบที่ตรงประเด็นคำถามมาสรุปผลการวิจัย รวมถึงศึกษาข้อมูลประเภทเอกสารจากโครงสร้างการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องการจัดการภาวะวิกฤตในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 25 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 11 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีจำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 6 คน และกลุ่มนักธุรกิจหนือประชาชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 14 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการวิจัย รวมทั้งจะได้มีการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว ไปดำเนินการทดลองสัมภาษณ์กับบุคคลที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย หรือผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อที่จะนำสภาพปัญหา หรือข้อบกพร่องของแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการปรับปรุงครั้งสุดท้าย ก่อนที่จะนำไปใช้ในการดำเนินกระบวนการสัมภาษณ์จริง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ อันมีผลต่อการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปใช้ในกระบวนการประมวลผลข้อมูลต่อไป ซึ่งผู้วิจัยศึกษาและทำการตรวจสอบแบบสามเส้า ตรวจสอบความสมบูรณ์และความครบถ้วนของข้อมูลให้แน่ใจว่า เป็นคำตอบครอบคลุมวัตถุประสงค์ของงานวิจัย มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผู้ศึกษาได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้ให้แนวคิดและข้อแนะนำ ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงจนสำเร็จลุล่วงและได้แบบสัมภาษณ์ที่มีความเที่ยงตรง และมีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เวลาเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยตนเองเพื่อสร้างความคุ้นเคย และทราบถึงสภาพจริงของพื้นที่วิจัย ทำความเข้าใจความรู้ และความคิดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสนทนา

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสังเกตจากสภาพจริง และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีการเตรียมการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน พร้อมทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ และประเด็นที่จะสัมภาษณ์พร้อมทั้งนัดวันเวลาสถานที่ที่จะให้สัมภาษณ์ ซึ่งวันสัมภาษณ์ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการขอสัมภาษณ์อีกครั้งก่อนสัมภาษณ์ได้ขออนุญาตบันทึกภาพ และคำสัมภาษณ์ด้วยเทปบันทึกเสียง จากนั้นจึงดำเนินการสัมภาษณ์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามอย่างอิสระ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงสรุปข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทปสัมภาษณ์ จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่สมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบตามจำนวนที่กำหนด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยการนำเข้าข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย ด้วยวิธีตีความสร้างข้อสรุป จากข้อมูลรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น และลงมือสร้างข้อสรุป และวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป โดยการใช้แนวคิดและทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนา ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทันทีที่เก็บข้อมูลจากสนามได้จำนวนหนึ่ง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะแรกนี้ ผู้วิจัยใช้เป็นตัวกำหนดทิศทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งต่อไป และใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุง หรือกำหนดประเด็นคำถามย่อยขึ้นใหม่ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมกัน

ผลการวิจัย

1. ผลกระทบของภาวะวิกฤตจากการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโคโรนา 2019 ที่มีต่อการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า ด้านเศรษฐกิจ ได้รับผลกระทบมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านสุขภาพ และด้านสังคม และการบริหารจัดการสถานการณ์ และการช่วยเหลือของรัฐในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยได้รับการช่วยเหลือจากที่รัฐบาลได้ออกมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโรคฯ

2. การบริหารจัดการมีองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ เนื่องจากเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด เป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงประเทศไทยกับเมียนมาร์ ซึ่งการค้าชายแดนที่มีมูลค่าสูงที่สุดในภาคเหนือ ในการแพร่ระบาดในครั้งนี้ มีคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคไทย-เมียนมาร์ หรือ RBC และมีคณะกรรมการชายแดนส่วนท้องถิ่นเมียนมาร์-ไทย หรือ TBC ที่เป็นความร่วมมือกันระหว่างไทยและเมียนมาร์ และมีคณะกรรมการควบคุมโรคติดต่อจังหวัด นำโดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน รวมถึงส่วนราชการหัวหน้าส่วนระดับจังหวัด

รวมถึงทางฝ่ายปกครองของอำเภอ และหน่วยงานต่าง ๆ มีการประชุมสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหา ตามคำสั่งคณะกรรมการควบคุมโรคติดต่อจังหวัดทุกสัปดาห์ ทำให้การบริหารจัดการในเรื่องของการค้าชายแดนสามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยมีมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมการแพร่ระบาด มีมาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากโรคโควิด เช่น โครงการเราชนะ คนละครึ่ง เรารักกัน เราเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือดูแลค่าครองชีพของประชาชน ส่วนมาตรการโดยตรงเป็นเรื่องของการขนส่งสินค้าข้ามแดน หลังจากเปิดประเทศให้รถสินค้าเข้าได้ มีการออกคำสั่งให้ทางอำเภอ ร่วมกับ เจ้าหน้าที่ทหาร โดยให้ใช้มาตรการเกี่ยวกับรถสินค้าที่ข้ามเข้ามาส่งสินค้าในประเทศไทย หรือว่ามารับสินค้าจากประเทศไทยกลับไปประเทศพม่าอย่างเคร่งครัด ส่วนอำนาจหน้าที่ขององค์กรการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดจังหวัดตาก พบว่า มีหน้าที่กำหนดแนวทางการใช้อำนาจหน้าที่ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ คณะกรรมการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษฯ มีอำนาจในการวางนโยบายการบริหารงานภายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษฯ และมีอำนาจการประสานงานภายนอก เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มสอง คือ หน่วยจัดการ ได้แก่ ผู้ว่าการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษฯ และทีมงาน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามที่คณะกรรมการบริหารกำหนด และปัจจัยความสำเร็จได้มาจากการประสานงานของทุกภาคส่วน เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อโรคฯ ในครั้งนี้

3. ตัวแบบในการจัดการในภาวะวิกฤตฯ ได้แก่ 1. องค์การมีการจัดระบบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีการกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจน มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน โดยมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยมากขึ้น 2. องค์กรมีการวางแผน และการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน โดยกำหนดเป้าหมายให้มีการบริหารงานในลักษณะคณะกรรมการ ที่มาจากผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และให้มีที่ปรึกษาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาช่วย หรือคอยให้คำแนะนำ ทำให้สามารถประเมินสถานการณ์ล่วงหน้าได้ 3. กระบวนการภายในองค์ มีการกำหนดรูปแบบการประสานงาน โดยมีแบ่งเป็นการประสานงานภายใน คือ ระบบกลไกการประสานงานภายในองค์กร และระบบกลไกการประสานงานกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกำหนดแนวทางให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ถือปฏิบัติ รวมถึงกำกับดูแลติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งภายหลังจากการแพร่ระบาด รูปแบบการประสานงานในหน่วยงานเปลี่ยนไป เช่น การเดินทางไปประชุมไม่ว่าจะเป็นที่กระทรวงมหาดไทย หรือหน่วยงานต่าง ๆ จากที่ต้องเสียเวลาเดินทางก็เปลี่ยนมาเป็นการประชุมออนไลน์แทน ทำให้สะดวก ประหยัดเวลา และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปได้มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลกระทบของภาวะวิกฤตจากการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโคโรนา 2019 ที่มีต่อการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก ในด้านเศรษฐกิจ ได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจาก การทำธุรกิจ การการนำเข้าหรือส่งออกสินค้า การค้าขายชะงัก รองลงมา คือ ด้านสุขภาพ ส่งผลกระทบด้านลบต่อการพัฒนาระบบสุขภาพ การอุปโภคบริโภคที่ลดลง ซึ่งผลกระทบต่อระบบสุขภาพของประชาชน และด้านสังคม ผู้หารายได้หลักในครอบครัวของกลุ่มเปราะบาง มักเป็นกลุ่มแรก ๆ ที่ถูกกระทบรุนแรงในแง่การสูญเสียรายได้ ทั้งจากการถูกเลิกจ้าง ทำให้ไม่มีเงินจ่ายค่าที่อยู่อาศัย ทำให้บางส่วนต้องกลายมาเป็นคนไร้บ้าน นักเรียนไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของกิริยา กุลกลการ และคณะ (2563) ได้ศึกษาผลกระทบของ COVID-19 ต่อการส่งเสริมการมีงานทำ พบว่า การระบาดของโคโรนา 2019 บางพื้นที่มีแรงงานต่างด้าวว่างงานเป็นจำนวนมาก ขณะที่บางพื้นที่ขาดแคลนแรงงาน รวมถึงยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Korakod et al. (2021) พบว่า ผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวและการส่งออกหายไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวและการส่งออก เป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ ผู้ประกอบการรายย่อยขาดเงินทุนและประชาชนขาดกำลังซื้อ ต้องจัดการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน พลิกฟื้นประเทศให้เข้มแข็งตามยุทธศาสตร์ชาติ และสร้างรากฐานที่มั่นคงด้วยการเปลี่ยนวิกฤตโคโรนา 2019 ให้เป็นโอกาส สร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชนควบคู่ไปด้วย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และอมเรศ กลิ่นบัวแก้ว (2564) พบว่า แนวการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ที่ถูกปรับใช้กับระบบการศึกษาไทย แบบ New Normal กลายเป็นกระบวนการจัดการศึกษาลักษณะใหม่และจะกลายเป็นรูปแบบการศึกษาทางเลือกในอนาคต ส่วนการบริหารจัดการสถานการณ์และการช่วยเหลือของรัฐในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้รับการช่วยเหลือจากที่รัฐบาลที่มีการออกมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโรคฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา พละศักดิ์ (2564) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน คือ ความตั้งใจต่อการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการรับรู้ความสามารถของตนในการป้องกันและควบคุมโรค ทำให้สามารถเพิ่มศักยภาพในการจัดการภาวะวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตเมืองจังหวัดศรีสะเกษได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. การบริหารจัดการในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโคโรนา 2019 ในเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า มีองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ เนื่องจาก 1. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด เป็นพื้นที่ที่มีโอกาสสามารถเชื่อมโยงเมียวดี และเมืองสำคัญของเมียนมาร์ ในด้านการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ อำเภอแม่สอด เป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงประเทศไทยกับเมียนมาร์ การค้าชายแดนผ่านด่านศุลกากรแม่สอด มีมูลค่าสูง

ที่สุดในภาคเหนือ ซึ่งการบริหารจัดการในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโรคนั้น มีคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคไทย-เมียนมาร์ หรือ RBC และมีคณะกรรมการชายแดนส่วนท้องถิ่นเมียนมาร์-ไทย หรือ TBC ที่เป็นความร่วมมือกันระหว่างไทยและเมียนมาร์ และมีคณะกรรมการควบคุมโรคติดต่อจังหวัด นำโดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน รวมถึงส่วนราชการหัวหน้าส่วนระดับจังหวัด เช่น นายแพทย์ ทหาร ตำรวจ ทหาร รวมถึงทางฝ่ายปกครองของอำเภอ และหน่วยงานต่าง ๆ มีการประชุมสรุปกันแนวทางการแก้ไขปัญหา ตามคำสั่งคณะกรรมการควบคุมโรคติดต่อจังหวัดทุกสัปดาห์ ทำให้การบริหารจัดการในเรื่องของการค้าชายแดนสามารถดำเนินการต่อไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของปกรณ์ อุดมธนะสารสกุล (2565) พบว่า ปัจจัยนโยบายรัฐบาลและการจัดการภาวะวิกฤต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่การดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคบริการในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโคโรนา 2019 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในช่วงวิกฤตจากการแพร่ระบาดของโคโรนา 2019 SMEs ต้องการการสนับสนุนและการช่วยเหลือจากภาครัฐ รัฐบาลจำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและเร่งด่วนสำหรับ SMEs ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาด รวมถึงต้องเตรียมแผนงานเพื่อคาดการณ์ผลกระทบของ โคโรนา 2019 ที่ยังไม่สิ้นสุดลง อำนาจหน้าที่ขององค์กรการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า มีหน้าที่กำหนดแนวทางการใช้อำนาจหน้าที่ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ คณะกรรมการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษฯ มีอำนาจในการวางนโยบายการบริหารงานภายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และมีอำนาจการประสานงานภายนอก เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มสอง คือ หน่วยจัดการ ได้แก่ ผู้ว่าการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษฯ และทีมงาน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามที่คณะกรรมการบริหารกำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของสิรินพรรณ สุขใยพัธน์ (2560) ศึกษาต้นแบบการบริหารจัดการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก พบว่า โครงสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษจีน มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ พบว่า โครงสร้างองค์กรเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เป็นทั้งภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด ภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้กำกับโดยเป็นผู้วางแผนจัดทำนโยบาย และภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้จัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีกฎหมายรับรองซึ่งมีความสำเร็จในบางกลุ่มธุรกิจ ปัจจัยความสำเร็จได้มาจากประสานงานของทุกภาคส่วน เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อโรคฯ ในครั้งนี้

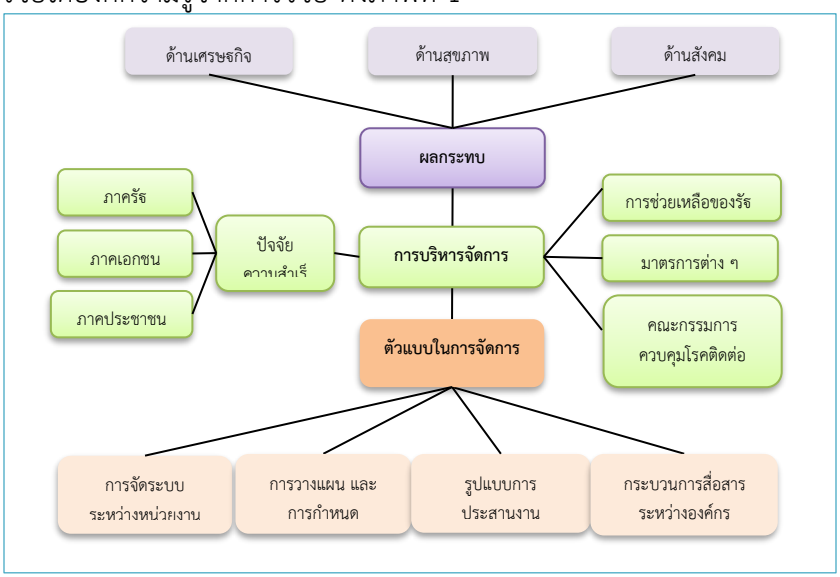
3. ตัวแบบในการจัดการในภาวะวิกฤตฯ ได้แก่ 1. องค์การมีการจัดระบบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีการกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจน มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน โดยมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา พละศักดิ์ (2564) รูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า รูปแบบการจัดการของจังหวัดศรีสะเกษนั้น มีคณะกรรมการดำเนินงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน การประสานงานและสร้างภาคีเครือข่าย การสื่อสารและถ่ายทอดองค์ความรู้ความเข้าใจ

เรื่อง โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แก่ประชาชน มีมาตรการการบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัด การให้การสนับสนุนแบบบูรณาการของทุกหน่วยงาน การสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง สร้างความตระหนักและความรับผิดชอบร่วม ปรับระบบบริการเพื่อรองรับสถานการณ์ และมีการเพิ่มศักยภาพในการดูแลตนเองให้ประชาชน 2. องค์กรมีการวางแผน และการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน โดยกำหนดเป้าหมายให้มีการบริหารงานในลักษณะคณะกรรมการ ที่มาจากผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และให้มีที่ปรึกษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาช่วย หรือคอยให้คำแนะนำ ทำให้สามารถประเมินสถานการณ์ล่วงหน้าได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีดา กลิ่นเทศ (2564) ศึกษาการจัดการของภาครัฐในสภาวะวิกฤตกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า รัฐไม่ได้มีแผนงานอย่างเป็นระบบในการจัดการ เนื่องจากรัฐได้จัดตั้งองค์กรเพื่อบริหารตามสถานการณ์ โดยการประกาศภาวะฉุกเฉิน และตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อการควบคุมการระบาดของโรค ในการบริหารกำลังบุคลากร งบประมาณและเครื่องมือทางการแพทย์ 3. กระบวนการภายในองค์ มีการกำหนดรูปแบบการประสานงาน โดยมีแบ่งเป็นการประสานงานภายใน คือ ระบบกลไกการประสานงานภายในองค์กร และระบบกลไกการประสานงานกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกำหนดแนวทางให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ถือปฏิบัติ รวมถึงกำกับดูแล ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งภายหลังจากการแพร่ระบาด รูปแบบการประสานงานในหน่วยงานเปลี่ยนไป เช่น การเดินทางไปประชุมไม่ว่าจะเป็นที่กระทรวงมหาดไทย หรือหน่วยงานต่าง ๆ จากที่ต้องเสียเวลาเดินทางก็เปลี่ยนมาเป็นการประชุมออนไลน์แทน ทำให้สะดวก ประหยัดเวลา และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปได้มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีดา กลิ่นเทศ (2564) ศึกษาการจัดการของภาครัฐในสภาวะวิกฤตกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนเข้าไปบริหารจัดการองค์กร เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมนั้น เป็นแนวทางการจัดการสาธารณะแนวใหม่ การนำการมีส่วนร่วมของประชาชนมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการของรัฐในสภาวะวิกฤต ทำให้เกิดความร่วมมือขององค์กรธุรกิจเอกชน อาสาสมัคร จิตอาสา องค์กรทางศาสนาและประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ประชารัฐของรัฐบาล ทำให้การระบาดของโรคลดลง ประชาชนปลอดภัยและเป็นที่ชื่นชมของนานาชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุรักษ์ ตั้งปณิธานนท์ (2563) ได้ศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการบริหารการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร พบว่า แนวทางการขับเคลื่อนการบริหารให้เกิดผลในทางปฏิบัติ มีปัจจัยสำคัญที่หน่วยงานควรความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์และการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิริยา กุลกลการ และคณะ (2563) ได้ศึกษาผลกระทบของ COVID-19 ต่อการส่งเสริมการมีงานทำ พบว่า ช่วงการระบาดของโคโรนา 2019 บางพื้นที่มีแรงงานต่างด้าวว่างงานเป็นจำนวนมาก ดังนั้น

ควรพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งควรมีการปรับปรุงตัวชี้วัดการทำงาน โดยคำนึงถึงกระบวนการทำงาน และความเป็นไปได้ ควรออกแบบโครงการด้วยความละเอียดรอบคอบ ทดลองปฏิบัติก่อนนำไปใช้จริง และทำความเข้าใจให้ตรงกันกับเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ควรบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่นมากขึ้น โดยเฉพาะในภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี และการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว และมุ่งเน้นการทำงานในการให้บริการที่ดีและใกล้ชิดกับประชาชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก สรุปได้ว่า ผลกระทบของภาวะวิกฤตจากการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโคโรนา 2019 ที่มีต่อการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก ด้านเศรษฐกิจ ได้รับผลกระทบมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านสุขภาพ และด้านสังคม ส่วนการบริหารจัดการสถานการณ์และการช่วยเหลือของรัฐในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้รับการช่วยเหลือจากที่รัฐบาลได้ออกมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโรคฯ สำหรับองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการในการแพร่ระบาดในครั้งนี้ มีคณะกรรมการควบคุมโรคติดต่อจังหวัด รวมถึงส่วนราชการ และหน่วยงานต่าง ๆ โดยอำนาจหน้าที่ขององค์กรการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ คณะกรรมการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษฯ และหน่วยจัดการ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหาร

จัดการในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อโรคในครั้งนี้ สำหรับตัวแบบในการจัดการในภาวะวิกฤตฯ ได้แก่ 1. องค์การมีการจัดระบบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีการกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจน 2. องค์กรมีการวางแผน และการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน 3. กระบวนการภายในองค์ มีการกำหนดรูปแบบการประสานงาน โดยมีแบ่งเป็นการประสานงานภายใน คือ ระบบกลไกการประสานงานภายในองค์กร และระบบกลไกการประสานงานกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังภาพที่ 1

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นมาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากโรคโคโรนา 2019 มาตรการบรรเทาผลกระทบต่อประชาชนและผู้ประกอบการธุรกิจ ควรมีการกำหนดนโยบายในเรื่องของโรคระบาดที่เกิดจากสถานการณ์ไม่คาดคิด หรือโรคอุบัติใหม่ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม และเป็นการเตรียมการรับมือกับสถานการณ์เร่งด่วน ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยมากกว่าเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคโคโรนา 2019 ที่ผ่านมา อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชนเอง ทำให้ไม่ต้องกังวลว่าจะเกิดเหตุการณ์ซ้ำแบบเดิม ถ้าเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคอุบัติใหม่ในอนาคต

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นโรคระบาด หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโคโรน่า 2019 หรือฝุ่น PM 2.5 ทั้งที่จังหวัดเมียวดีของเมียนมาร์ที่เป็นเมืองคู่ขนานกับอำเภอแม่สอดของไทย ก็ส่งผลให้กับประเทศไทยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น ในการควบคุมในการบริหารจัดการ ควรมีการประสานงานกันทั้งสองฝ่ายอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตจะต้องมีการประสานยิ่งกว่าปกติ เพื่อเป็นการประสานงานกันระหว่างทั้งสองประเทศได้อย่างมีประสิทธิผล

3. ควรมีการเพิ่มเติมหน่วยงานทางด้านสาธารณะสุข เข้าไปร่วมในคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคไทย-เมียนมาร์ หรือ RBC ถึงแม้ว่าคณะกรรมการชุดนี้จะดำเนินการเกี่ยวกับความมั่นคงโดยเฉพาะก็ตาม แต่เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโคโรน่า 2019 ที่ผ่านมา ทำให้พบว่า หน่วยงานทางด้านสาธารณะสุข มีความสำคัญอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นทางฝั่งประเทศเมียนมาร์ หรือประเทศไทยก็ตาม ดังนั้น จึงควรมีการเพิ่มเติมหน่วยงานทางด้านสาธารณะสุข เข้าไปร่วมในคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคไทย-เมียนมาร์ หรือ RBC ชุดนี้ด้วย หรือควรตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ขึ้นมา โดยมีหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานสาธารณะสุข ภาคเอกชน ภาคประชาชน มีกลุ่มกระเหรี่ยง KNU กับ กระเหรี่ยง DKBA ให้เข้าเป็นคณะกรรมการร่วมกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสาธารณสุข รวมถึงการค้าขายเศรษฐกิจชายแดนด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อโรคให้มากยิ่งขึ้น เพราะในอนาคตเราไม่อาจทราบได้ว่า จะมีการแพร่ระบาดของเชื้อโรคอุบัติใหม่อีกหรือไม่ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านองค์ประกอบของหน่วยงาน การนำนโยบายหรือมาตรการของรัฐบาลไปปฏิบัติ รวมถึงประสานงานของทุกภาคส่วน จะส่งผลให้การบริหารจัดการในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อโรคประสบความสำเร็จได้

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยควรให้บุคลากรหาประสบการณ์ทำงานในสาธารณภัย หรือทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ หรือทำงานร่วมกับบุคลากรภายนอก เพื่อสร้างเครือข่าย และเพิ่มประสิทธิผลของการบริหารจัดการในสถานการณ์วิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อโรคได้ในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่อื่น ๆ ในด้านการดำเนินการป้องกันและลดผลกระทบ และด้านการเตรียมความพร้อมรองรับภาวะฉุกเฉิน

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่อื่น ๆ

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องของการบริหารจัดการภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระหว่างประเทศไทยและประเทศเมียนมาร์ เพื่อให้พบภาพรวมระหว่างทั้งสองประเทศว่า มีการการบริหารจัดการภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2565). *แผนและมาตรการ Endemic การบริหารจัดการสถานการณ์โรคโคโรนา 2019 สู่โรคประจำถิ่น*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

กาญจนาณัฐ ธรรมขัน. (2554). *การจัดการแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กิริยา กุลกลการ และคณะ. (2563). *ผลกระทบของ COVID-19 ต่อการส่งเสริมการมีงานทำ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์. (2565). *เศรษฐกิจในประเทศ*. สืบค้น 20 มกราคม 2565, จาก https://www.prachachat.net/economy/news-941377

นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และอมเรศ กลิ่นบัวแก้ว. (2564). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดกการภาครัฐไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19). *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(8), 27-43.

ปกรณ์ อุดมธนะสารสกุล. (2565). อิทธิพลของนโยบายรัฐบาลและการจัดการภาวะวิกฤตที่มีต่อกลยุทธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคบริการในจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโคโรนา 2019. *วารสารการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 13(2), 76-92.

ปรีดา กลิ่นเทศ. (2564). การจัดการของภาครัฐในสภาวะวิกฤตกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โคโรนา 2019). *วารสาร มจร เลย ปริทัศน์*, 2(3), 190-199.

ปัญญา พละศักดิ์. (2564). รูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตเมืองจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิจัยและพัฒนาสุขภาพ*, 14(2), 79-94.

โรงพยาบาลวิชัยเวช. (2565). *โควิด-19 เป็นโรคประจำถิ่นหรือยัง*. สืบค้น 20 มกราคม 2565, จาก https://vichaivej-nongkhaem.com/health-info/โควิด-19เป็นโรคประจำถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ไฟล์นำเสนอ: นโยบายเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน*. สืบค้น 20 มกราคม 2565, จาก https://shorturl.asia/A8Lqm

สิรินพรรณ สุขใยพัธน์. (2560). *ต้นแบบการบริหารจัดการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

อนุรักษ์ ตั้งปณิธานนท์. (2563). แนวทางการขับเคลื่อนการบริหารการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 7(2), 15-24.

Korakod, T. et al. (2021). Economic and Social Rehabilitation Management Law Affected by the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Outbreak Under the Sustainable Development. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(12), 3061-3068.

กลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์*

THE STRATEGY MANAGEMENT FOR THE DEVELOPMENT OF DIGITAL AGE TEACHERS' INNOVATORS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE KALASIN

ประพันธ์ศักดิ์ ภูศรีฐาน, สุธรรม ธรรมทัศนานนท์
Prapansak Poosrithan, Sutham Thamatasenahant
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Sripatum University
Corresponding Author E-mail: prapansak.p1973@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาองค์ประกอบความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล 2. พัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล 3. ทดลองใช้กลยุทธ์ และ 4. ประเมินผลกลยุทธ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ จำนวน 410 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบความเป็น นวัตกรของครูยุคดิจิทัล มี 3 ด้าน 36 ตัวบ่งชี้ ความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการสร้างเครือข่ายมีความต้องการจำเป็นสูงสุด 2. กลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 5 กลยุทธ์รอง 28 แนวปฏิบัติการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการควบคุมกลยุทธ์ ผลการประเมินความเหมาะสมกลยุทธ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลการประเมินระดับพฤติกรรมตนเองหลังเข้ารับการพัฒนาสูงกว่าก่อนเข้ารับการพัฒนา และระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4. ผลการประเมินประสิทธิผลของกลยุทธ์ ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมของครูผู้เข้ารับการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหาร; ความเป็นนวัตกร; ครูยุคดิจิทัล

*Received June 20, 2023; Revised July 28, 2023; Accepted July 30, 2023

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the components of digital age teacher's innovator, 2. To develop the strategy management for digital age teacher's innovator, 3. To tryout the strategy management, and 4. To evaluate the strategy management. The participant group comprised the administrators and teachers, 410 persons from schools under the Secondary Educational Service Area Office Kalasin, and 9 key informants who were experts. The research instruments were questionnaires, in-depth-interview script, group discussion record and assessment form.

The research findings were as follows: 1. Innovative components of teachers in the digital age consisted of 3 aspects, 36 indicators, and the suitability assessment of overall results were at the highest level. The network management were the highest level of priorities need. 2. The strategy management for teacher innovators in the digital age consisted of vision, mission and objectives. The main strategies were of 3 strategies. The secondary strategies were of 5. The guidelines were of 28 for strategies implementation and the strategy control. The suitability assessment of overall results of strategies was at the highest level. 3. The result of self-behavioral assessment after workshop was higher than before. Additionally, the level of overall satisfaction with strategy was at the highest level. 4. Evaluation of strategy effectiveness which the level of opinion towards the behavior of the teachers who received the development was at a high level. The overall of evaluation, the probability and usefulness of the strategy were at the highest level.

Keywords: Strategy Management; Innovators; Digital Age Teachers

บทนำ

สถานศึกษาเป็นองค์การที่มีบทบาทหน้าที่ในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสามารถขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพ กลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการนำองค์การสู่ภาพลักษณ์ใหม่ตามทิศทางที่ผู้บริหารต้องการมีศักยภาพในการแข่งขัน ช่วยให้องค์การสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ควรจะเป็นและการพัฒนานั้นสอดคล้องกับสภาพของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งกลยุทธ์เป็นแผนงานระยะยาวขององค์การที่กำหนดขึ้นมาเพื่อบรรลุภารกิจและเป้าหมายขององค์การ (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2562)

กลยุทธ์เป็นกรอบคิดใหม่ ๆ และแนวทางกว้าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดแผนงานโครงการในรายละเอียดได้ว่าจะทำอะไรและทำอย่างไรเพื่อนำไปสู่ผลผลิตที่สอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายขององค์การ (จิณณวัตร ปะโคทัง, 2556) การจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยกำหนดทิศทางองค์กร ช่วยให้ผู้บริหารเกิดความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงและมีวิสัยทัศน์ต่ออนาคต สามารถกำหนดวัตถุประสงค์และทิศทางการดำเนินงานเป็นรูปธรรม สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติก่อให้เกิดวิสัยทัศน์และความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์แนวทางดำเนินงานซึ่งจะทำให้การจัดสรรทรัพยากรดำเนินงานเป็นเอกภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์การสร้างความพร้อมให้แก่องค์การช่วยให้ผู้บริหารและสมาชิกขององค์การเกิดความเข้าใจในภาพรวมและศักยภาพของธุรกิจ ตลอดจนอิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมที่มีต่อองค์การทำให้องค์การมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสร้างประสิทธิภาพในการแข่งขัน การจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้สามารถจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงานและกำหนดเป้าหมายอย่างเหมาะสมและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฏฐพันธ์ เขจรนันท์, 2556) การบริหารองค์การในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคดิจิทัล ผู้บริหารที่จะนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จได้ต้องใช้ทักษะความรู้และความเชี่ยวชาญในการนำองค์ความรู้ทางการบริหารจัดการมากำหนดกลยุทธ์ให้กับองค์การและต้องมีการปรับตัวในลักษณะของการยุบเร็ว พองเร็ว ซึ่งหมายถึงว่าสิ่งใดที่เห็นเป็นโอกาสผู้บริหารต้องรีบดำเนินการเพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน สิ่งใดที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนหรือหยุดดำเนินการ การจัดการเชิงกลยุทธ์จึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้นักบริหารสามารถกำหนดทิศทางของการพัฒนาองค์การ ผู้บริหารที่สามารถบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ได้ดีและมีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการบริหารองค์การให้มีศักยภาพ มีความสามารถในการแข่งขันและสามารถสร้างผลประกอบการที่ดีเป็นที่พึงพอใจให้กับผู้รับบริการ (พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร, 2563) ในปัจจุบันองค์การต่าง ๆ จะต้องหันกลับมาทบทวนและให้ความสำคัญกับการจัดการเชิงกลยุทธ์มากขึ้น กลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการนำองค์การสู่ภาพลักษณ์ใหม่ตามทิศทางที่ผู้บริหารต้องการมีศักยภาพในการแข่งขันและช่วยให้องค์การสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ควรจะเป็นการจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้องค์การมีกรอบและทิศทางที่ชัดเจน ผู้บริหารคิดอย่างเป็นระบบ ช่วยสร้างความพร้อมให้กับองค์การมีประสิทธิภาพในการแข่งขัน การทำงานเกิดความสอดคล้องในการปฏิบัติหน้าที่และช่วยให้องค์การมีมุมมองที่ครอบคลุมและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

จากรายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์, 2564) สรุปได้ว่าจุดที่ควรพัฒนามาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน คือ ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมหรือความเป็นนวัตกรของนักเรียน ซึ่งคุณลักษณะของนักเรียนดังกล่าว เป็นผลสืบเนื่องมาจากความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของครู โดยปลูกฝังผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งต่อไปยังนักเรียน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ การวิจัยครั้งนี้มุ่งหวังให้ได้แนวทางการพัฒนาความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัลที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่งจะเชื่อมโยงสู่การพัฒนาทักษะแห่งอนาคตของครูยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์
3. เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์
4. เพื่อประเมินผลกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research)

2. กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 410 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 99 คน และครู จำนวน 311 คน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 เก็บข้อมูลโดยการบันทึกของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงานและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ แบบประเมินระดับพฤติกรรมตามกลยุทธ์ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อกลยุทธ์ เก็บข้อมูลโดยการประเมินตนเองของครูที่เข้ารับการพัฒนา

4.2 เก็บข้อมูลโดยการทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการของครู จำนวน 30 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ประเมินระดับพฤติกรรมของครูที่เข้ารับการพัฒนา เครื่องที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินระดับพฤติกรรมตามกลยุทธ์ แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เก็บข้อมูลโดยผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงานและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

5.2 ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็น นวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เก็บข้อมูลโดยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ผลการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาได้องค์ประกอบ 3 ด้าน 36 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1. การคิดสร้างสรรค์ มี 13 ตัวบ่งชี้ 2. การสร้างเครือข่าย มี 9 ตัวบ่งชี้ และ 3. การผสานความรู้และการปฏิบัติ มี 14 ตัวบ่งชี้

ผลการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.80, S.D.=0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการสร้างเครือข่าย ($\bar{X}$=4.83, S.D.=0.38) ด้านการคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$=4.82, S.D.=0.37) และด้านการผสานความรู้และการปฏิบัติ ($\bar{X}$=4.77, S.D.=0.42) ตามลำดับ

สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.77, S.D.=0.47) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการผสานความรู้และการปฏิบัติ ($\bar{X}$=3.82, S.D.=0.53) ด้านการคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$=3.78, S.D.=0.42) และด้านการสร้างเครือข่าย ($\bar{X}$=3.71, S.D.=0.45) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.77, S.D.=0.42) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสร้างเครือข่าย ($\bar{X}$=4.80, S.D.=0.40) ด้านการคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$=4.78, S.D.=0.42) และด้านการผสานความรู้และการปฏิบัติ ($\bar{X}$=4.73, S.D.=0.44) ตามลำดับ

ลำดับความต้องการจำเป็น เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการสร้างเครือข่าย ($PNI_{modified}$=0.294) ลำดับที่ 2 ด้านการคิดสร้างสรรค์

($PNI_{modified}$=0.265) และลำดับที่ 3 ด้านการผสานความรู้และปฏิบัติ ($PNI_{modified}$=0.238) ตามลำดับ

ผลการสัมภาษณ์กลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล จากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่มีรางวัลเกี่ยวกับนวัตกรรม จำนวน 3 โรงเรียน ทุกโรงเรียนมีจุดร่วมดังนี้ 1. มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม บริบทของสถานศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคาม 2. มีการกำหนดทิศทางขององค์กร โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย 3. มีการกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาเป้าหมายเฉพาะ 4. มีการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ขับเคลื่อนทั้งระบบ 5. มีการควบคุมกลยุทธ์ โดยให้ความสำคัญกับการกำกับติดตามในช่วงดำเนินการ และการประเมินผลสำเร็จเชิงประจักษ์

2. พัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า กลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 1. วิสัยทัศน์ 2. พันธกิจ 3. เป้าประสงค์ 4. กลยุทธ์ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก 5 กลยุทธ์รอง 28 แนวปฏิบัติ 4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5. การควบคุมกลยุทธ์ ผลการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.78, S.D.=0.41) ตามแนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA ภาพรวม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพ PDCA

3. ทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ผลการประเมินระดับพฤติกรรมตามกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=2.70, S.D.=0.44) และหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.75, S.D.=0.42) สรุปได้ว่าระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลยุทธ์รองที่ 2.1 เสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม ก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=2.71, S.D.=0.43) และหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.77, S.D.=0.41) และกลยุทธ์รองที่ 2.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงนวัตกรรม ก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=2.69, S.D.=0.45) และหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.73, S.D.=0.43) ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.83, S.D.=0.37) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกระบวนการการพัฒนา ($\bar{X}$=4.85, S.D.=0.35) ด้านคุณภาพการพัฒนา ($\bar{X}$=4.84, S.D.=0.36) และด้านแนวทางปฏิบัติตามกลยุทธ์ ($\bar{X}$=4.79, S.D.=0.40) ตามลำดับ

4. ประเมินประสิทธิผลของกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า ผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมของครูตามกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็น นวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ กลยุทธ์หลักที่ 2 พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมยุคดิจิทัล หลังการพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.09, S.D. 0.62) กลยุทธ์รองที่ 2.1 เสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม หลังการพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.14, S.D.=0.56) และกลยุทธ์รองที่ 2.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงนวัตกรรมหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.04, S.D.=0.66) ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า ด้านเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.81, S.D.=0.38) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ วิสัยทัศน์ ($\bar{X}$=4.89, S.D.=0.31) การควบคุมกลยุทธ์ ($\bar{X}$=4.83, S.D.=0.35) กลยุทธ์หลักที่ 1 (กลยุทธ์รองที่ 1.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การบูรณาการ) ($\bar{X}$=4.83, S.D.=0.37) พันธกิจ ($\bar{X}$=4.81, S.D.=0.37) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ($\bar{X}$=4.81, S.D.=0.37) เป้าประสงค์ ($\bar{X}$=4.81, S.D.=0.38) กลยุทธ์หลักที่ 3 (กลยุทธ์รองที่ 3.1 การประดิษฐ์ตัวตนสู่ความเป็นครูนวัตกรยุคดิจิทัล) ($\bar{X}$=4.79, S.D.=0.39) กลยุทธ์หลักที่ 1 (กลยุทธ์รองที่ 1.1 พัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม) ($\bar{X}$=4.78,

S.D.=0.39) กลยุทธ์หลักที่ 2 (กลยุทธ์รองที่ 2.1 เสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม) ($\bar{X}$=4.78, S.D.=0.40) กลยุทธ์หลักที่ 2 (กลยุทธ์รองที่ 2.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงนวัตกรรม) ($\bar{X}$=4.78, S.D.=0.40) ด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.75, S.D.=0.42) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ วิสัยทัศน์ ($\bar{X}$=4.78, S.D.=0.42) การควบคุมกลยุทธ์ ($\bar{X}$=4.78, S.D.=0.39) พันธกิจ ($\bar{X}$=4.78, S.D.=0.40) กลยุทธ์หลักที่ 1 (กลยุทธ์รองที่ 1.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การบูรณาการ) ($\bar{X}$=4.78, S.D.=0.40) กลยุทธ์หลักที่ 3 (กลยุทธ์รองที่ 3.1 การประดิษฐ์ตัวตนสู่ความเป็นครูนวัตกรยุคดิจิทัล) ($\bar{X}$=4.76, S.D.=0.42) เป้าประสงค์ ($\bar{X}$=4.75, S.D.=0.40) กลยุทธ์หลักที่ 2 (กลยุทธ์รองที่ 2.1 เสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม) ($\bar{X}$=4.75, S.D.=0.41) กลยุทธ์หลักที่ 2 (กลยุทธ์รองที่ 2.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงนวัตกรรม) ($\bar{X}$=4.75, S.D.=0.42) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ($\bar{X}$=4.73, S.D.=0.44) และกลยุทธ์หลักที่ 1 (กลยุทธ์รองที่ 1.1 พัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม) ($\bar{X}$=4.68, S.D.=0.46) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ด้านการสร้างเครือข่าย มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในบริบทของครูผู้สอนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ปฏิบัติงานอยู่ในเฉพาะสถานศึกษาที่ตนเองสังกัด การติดต่อสื่อสารกับบุคคลหรือองค์กรภายนอก หรือแม้แต่ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพเดียวกันที่อยู่ต่างสถานศึกษา ในส่วนของการสร้างเครือข่าย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพยังถือว่าอยู่ในระดับต่ำ ถึงแม้ว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) จะถูกนำมาปฏิบัติ แต่ถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีวงจำกัดอยู่เฉพาะภายในสถานศึกษา ดังนั้นด้านการสร้างเครือข่ายจึงมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับอภิชน นาชัยฤทธิ์ (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารงานชุมชนและเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ที่พบว่า งานด้านเครือข่ายมีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาทั้งในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ผลการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัลโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้สืบเนื่องจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วสังเคราะห์องค์ประกอบของความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล นำองค์ประกอบที่ได้มาศึกษาความหมายเพื่อกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ และนำมาศึกษาสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ นำเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบยืนยันด้วยการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เพื่อนำไปสร้างข้อคำถามเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป ซึ่งสอดคล้อง

กับการสังเคราะห์องค์ประกอบของโกศล ภูศรี (2564) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปิยนันต์ คล้ายจันทร์ และประทุมทอง ไตรรัตน์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย นวพร ชลารักษ์ (2564) ได้ศึกษาองค์ประกอบความเป็นครูนักนวัตกรในการศึกษายุคดิจิทัลเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และยังสอดคล้องกับวสันต์ สุทธาวาศ (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างศักยภาพความเป็นนวัตกรการศึกษา

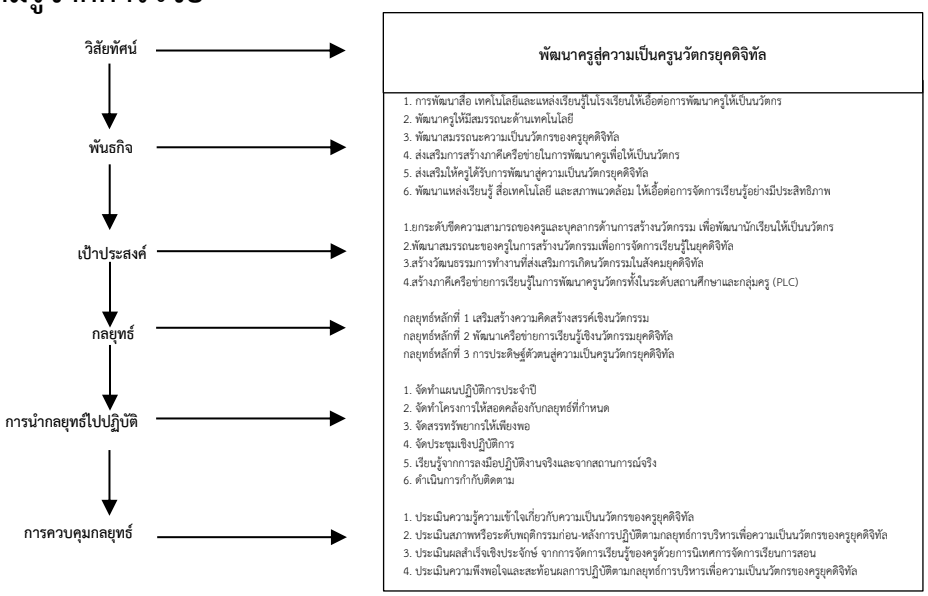
2. พัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ผลการประเมินความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ถูกต้องชัดเจน สามารถนำมากำหนดกลยุทธ์ได้อย่างถูกต้องตามหลักทฤษฎี และสามารถอธิบายเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาตามกระบวนการการกำหนดกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา โดยมีกระบวนการในการตรวจสอบยืนยันและประเมินความเหมาะสม มีการนำวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เข้ามาขับเคลื่อนการพัฒนาทุกกลยุทธ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโกศล ภูศรี (2564) ที่ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครู ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง 40 วิธีดำเนินการ โดยกลยุทธ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และณิชา ฉิมทองดี (2557) ที่ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครู ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ และยังสอดคล้องกับสุกัญญา แช่มช้อย (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสร้างนวัตกร ประกอบด้วย 4 ด้าน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เข้ามาขับเคลื่อนการพัฒนากลยุทธ์และผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ผลการประเมินระดับพฤติกรรมตนเองหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาสภาพแวดล้อม จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่มีรางวัลเกี่ยวกับนวัตกรรมแล้วนำมากำหนดกลยุทธ์ โดยมีแนวปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยกับโกศล ภูศรี (2564) ที่ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมพร สามทองกล่ำ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบโรงเรียนนวัตกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นนวัตกรของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูที่เข้าร่วมการพัฒนามีระดับพฤติกรรมหลังการเข้าร่วมการพัฒนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และครูมีความพึงพอใจต่อการใช้กลยุทธ์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ประเมินผลกลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับจันทร์จิรา บุญมี และคณะ (2564) ที่ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากและมากที่สุด อย่างไรก็ตามแนวคิดในการสร้างเครือข่ายยังเป็นประเด็นแปลกใหม่สำหรับครูที่คุ้นเคยกับแนวทางการทำงานแบบดั้งเดิม มีการแบ่งปันความรู้อยู่ในวงจำกัดเฉพาะเพื่อนร่วมงานในสถานศึกษาคุณลักษณะ ดังนั้นผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมการทำงานของครูผู้สอนที่เข้าร่วมการทดลองใช้กลยุทธ์จากผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มงาน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จึงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับอภิชน นาชัยฤทธิ์ (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารงานชุมชนและเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ที่พบว่า ครูและผู้บริหารที่ได้รับการพัฒนาด้านทักษะการสร้างเครือข่ายมีผลการประเมินพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำนโยบายการบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัลมาปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องให้เห็นเป็นรูปธรรมมีการมอบหมายงานและนิเทศติดตามการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามนโยบายการบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล มีการมอบหมายงานตามโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา และส่งเสริม สนับสนุน นิเทศและติดตามอย่างต่อเนื่องโดยทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตาม กลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัล และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับ กลยุทธ์การบริหารเพื่อความเป็นนวัตกรของครูยุคดิจิทัลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

โกศล ภูศรี. (2564). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จันทร์จิรา บุญมี และคณะ. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(2), 50-65.

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2556). *ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพ*. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซท.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันท์. (2556). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ณิชา ฉิมทองดี. (2557). *กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้* (ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวพร ชลารักษ์. (2564). องค์ประกอบความเป็นครูนักนวัตกรในการศึกษายุคดิจิทัลเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 22(3), 94-108.

ปิยนันต์ คล้ายจันทร์ และประทุมทอง ไตรรัตน์. (2564). รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(8), 236-252.

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร. (2563). *สมรรถนะและการจัดการเชิงกลยุทธ์*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

วสันต์ สุทธาวาศ. (2558). ความเป็นนวัตกรทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาครัฐ : การศึกษาทฤษฎีฐานราก. *Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(2), 281-300.

สมพร สามทองกล่ำ. (2562). *รูปแบบโรงเรียนนวัตกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นนวัตกรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์. (2564). *รายงานผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) ประจำปีการศึกษา 2564* (รายงานการวิจัย). กาฬสินธุ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2563). นวัตกรรมบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสร้างนวัตกร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 22(2), 193-213.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2562). *การบริหารสถานศึกษาสู่คุณภาพการศึกษายุคใหม่*. ขอนแก่น: แอนนา.

อภิชน นาชัยฤทธิ์. (2565). *การศึกษาการบริหารงานชุมชนและเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

การพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี*

PERFORMANCE DEVELOPMENT TO INCREASE OPERATIONAL EFFIENCY OF LOCAL GOVERNMENT PERSONNEL IN NONTHABURI PROVINCE

หัฏฐกรณ์ แก่นท้าว, ธิติวุฒิ หมั่นมี
Hatthakorn Kaentao, Thitiwut Manmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: armmo_2006@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี และ 3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 194 ตัวอย่าง และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 5 ด้าน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของงานการบริการดีขึ้น และยังทำให้ประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่าตัวแปรทั้ง 4 มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านความมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่มีคุณภาพร้อยละ 63.50 3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัญหาของการบริหารงานส่วนมากเกิดจากปัจจัยในหลายๆ ด้าน เช่น การบริหารงานไม่มีธรรมาภิบาล กำลังคนไม่มีคุณภาพ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ควรใช้รูปแบบการฝึกอบรมที่เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะทุกด้าน อย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ; ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

---

*Received November 1, 2023; Revised December 7, 2023; Accepted December 19, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the efficiency of operations according to the national strategic framework of personnel of local government organizations.2. To study the factors affecting the development of competence in order to increase the efficiency of operations according to the national strategic framework of local government personnel and 3. To study the problems and solutions for the development of competence in order to increase the efficiency of operations according to the national strategic framework of local government personnel. The researcher used a mixed research methodology. The quantitative research by survey method collected data from 194 samples using questionnaires and the qualitative research. data were collected by in-depth-interviewing 20 key informants.

The results of the research found that: 1. The work efficiency of administrative organization personnel and Local government in all 5 areas makes the results of service work better. and makes work efficiency higher 2. Factors affecting the performance of local government organization personnel in Nonthaburi Province Focus on achievement It was found that all 4 variables were related to performance in terms of quality achievement at 63.50%. 3. Guidelines for developing competencies to increase the efficiency of work of personnel in local government organizations. It was found that most administrative problems arise from factors in many areas, such as lack of good governance. Manpower is not quality. Guidelines for developing personnel competency Appropriate training formats should be used to develop all aspects of competency regularly.

Keywords: Competency Development; Operational Efficiency; Local Government Organization

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันรวมถึงสภาพการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในขณะนี้ทำให้องค์การทุกแห่งต้องเผชิญทั้งความเสี่ยงภัยที่สูงขึ้นและการสร้างโอกาสที่ดีมากขึ้น ผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องและแนวโน้มทางสังคมอีกทั้งองค์การแบบยุคคลาสสิค (Classical organization) ในศตวรรษที่ 20 ไม่สามารถดำเนินการได้ดีภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเนื่องจากโครงสร้าง (Structure) ระบบ (Systems) การปฏิบัติ (Practices) และวัฒนธรรม (Culture) เป็นเหตุที่ทำให้เกิดความล่าช้าและเป็น

อุปสรรคทำให้ยากต่อการเปลี่ยนแปลง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2545) การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้กับทุกองค์การ ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีมากมาย การปฏิรูประบบราชการ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์การการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การออกนอกระบบการร่วมทุน การรวมกิจการ รวมทั้งการนำเทคนิคการจัดการใหม่ ๆ มาใช้ในองค์การ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2547)

การพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคล เป็นผลของการปฏิรูประบบราชการที่เริ่มขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2545 ทำให้เกิดการบริหารราชการแนวใหม่ในภาครัฐ โดยกำหนดให้ส่วนราชการต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนการปฏิบัติงาน และการรายงานประเมินผลการปฏิบัติงาน พร้อมกับยึดกรอบและแนวทางตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พุทธศักราช 2546 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พุทธศักราช 2546 กำหนดให้ส่วนราชการต้องดำเนินการจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการ โดยมีตัวชี้วัด และเกณฑ์ ตามตัวชี้วัดของกรอบการประเมินผลการปฏิบัติราชการ 4 มิติ คือ 1. ด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์ 2. ด้านคุณภาพการให้บริการ 3. ด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ 4. ด้านการพัฒนาองค์กร ซึ่งเป็นกรอบการประเมินผลการปฏิบัติราชการ ของหน่วยงานภาครัฐและองค์การภาครัฐ (สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 2552) สำนักข้าราชการพลเรือน หรือ ก.พ. ได้วางระบบการสรรหาและเลือกสรรระบบนักบริหารระดับกลาง ระบบนักบริหารระดับสูง ระบบบุคลากรราชการ โดยกำหนดและจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนใหม่ และหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับสมรรถนะเป็นเรื่องหลัก โดยจัดตำแหน่งต่าง ๆ ในภาคราชการเป็น 18 กลุ่มงาน ในแต่ละกลุ่มงานได้กำหนดสมรรถนะประจำกลุ่มงาน ๆ ละ 3 สมรรถนะ มีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนให้ข้าราชการสังกัดแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับหน้าที่และส่งเสริมให้ปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น และกำหนดให้ข้าราชการทุกคนต้องมีสมรรถนะหลักร่วมกัน เพราะสมรรถนะ เป็นคุณลักษณะร่วมกันของข้าราชการพลเรือน มีจุดมุ่งหมายเพื่อหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกันการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยหนึ่งที่องค์การต่าง ๆ กำลังให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทรัพยากรบุคคลเปรียบเสมือนสินทรัพย์ที่ทรงคุณค่ามากที่สุดขององค์กร

การพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรโดยมีแนวคิดที่เรียกว่า ทุนมนุษย์ กำเนิดขึ้นโดยมีแนวคิดหลักที่ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นการลงทุน ที่ต่างจากเดิมที่ผู้บริหารองค์การมองเป็นค่าใช้จ่าย แนวคิดด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงได้รับความสำคัญและมีการศึกษาเผยแพร่กันมากขึ้นในยุคปัจจุบัน อีกทั้งมีการนำมาประยุกต์ใช้ในองค์การสมัยใหม่อย่างกว้างขวาง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1. การพัฒนารายบุคคล 2. การพัฒนาอาชีพ 3. การบริหารผลการปฏิบัติงาน และ 4. การพัฒนาองค์กร (อำนาจ วัดจินดา, 2550)

องค์กรทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรในภาครัฐหรือเอกชนต่างมีความชำนาญในด้านใดด้านหนึ่งของตนโดยเฉพาะ ซึ่งบุคลากรที่ทำงานในองค์กรนั้น ๆ จะมีบุคลิกลักษณะและความสามารถที่สะท้อนเอกลักษณ์ขององค์กรออกมาเหมือน ๆ กัน และทำให้บุคลากรในองค์กรนั้น ๆ ไม่ค่อยมีความหลากหลาย ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาและบริหารคนในองค์กรที่มีลักษณะแล้วแต่ความพอใจของผู้บริหาร และหัวหน้างาน แต่การทำงานในลักษณะนี้กำลังจะหมดไปเมื่อนวัตกรรมทางเทคโนโลยีก้าวหน้าล้ำไป ทำให้ธรรมชาติของงานและคุณสมบัติที่จำเป็นในการทำงานในโลกนี้เกิดเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ผู้บริหารองค์กรต้องเปลี่ยนวิธีคิด วิธีบริหารจัดการ ตลอดจนวิถีการทำงาน ลักษณะการแข่งขันและการดำเนินการทั้งทางธุรกิจและหน่วยงานรัฐเปลี่ยนไป

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นระบบราชการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและมีจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับหน่วยงานราชการส่วนกลาง และหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคดังนั้นความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่ความผาสุกของประชาชน การปกครองท้องถิ่น (Local Administration) ถือเป็นรูปแบบการปกครองที่สำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในสภาพสังคมในปัจจุบัน ข้อเท็จจริงที่สำคัญประการหนึ่งที่ว่าในพื้นที่ต่าง ๆ ของแต่และประเทศจะมีความแตกต่างหลากหลายกันออกไป เช่น สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางสังคม และสภาพทางการเมือง ซึ่งในแต่ละพื้นที่ของประเทศมีความหลากหลายรัฐบาลกลางย่อมไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้หมดทุกพื้นที่ ดังนั้น องค์กรปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นการจัดการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกตัวแทนของท้องถิ่นเองมาเป็นผู้กำหนดนโยบายและแนวทางในการบริหารงานนั้น เพื่อทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของท้องถิ่น กับทั้งจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ แก่ประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นผู้กำหนดทิศทางในการบริหารงานกิจกรรมและบริการสาธารณสุขต่าง ๆ ที่ออกมาย่อมจะมีลักษณะที่สอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ มากกว่า (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล, 2545)

จากข้อมูลเบื้องต้นการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรีจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติของบุคลากรองค์กร เนื่องจากบางครั้งบุคลากรยังขาดความรู้ ความชำนาญ และความรักในองค์กร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานต้องมีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพต่อการทำงาน จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญต่อสมรรถนะการประสิทธิภาพการทำงาน และต้องการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาหน่วยงานและองค์กรสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทุบรี

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mix-Method Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 1. เทศบาลเมืองพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จำนวน 82 คน 2. เทศบาลตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จำนวน 83 คน 3. เทศบาลตำบลบางใหญ่ อำเภอบางใหญ่ จำนวน 52 คน 4. อบต.คลองข่อย อำเภอปากเกร็ด จำนวน 102 คน และ 5. อบต.บางรักน้อย อำเภอเมือง จำนวน 56 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 375 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 194 คน โดยได้จากการคำนวณจากสูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไว้ 2 ประเภทดังนี้ 1. แบบสอบถาม โดยการแจกกับประชาชนกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนนทุบรี 2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นการแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 194 ชุดโดยผู้วิจัยลงพื้นที่ในการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง จากนั้นนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์นำมาตรวจสอบความถูกต้อง

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ทั้งที่เป็นทางการโดยใช้ประเด็นคำถามที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่

การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถาม และสนทนาให้ได้สาระสำคัญตามการเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยครอบคลุมในประเด็นการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) และใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการทดสอบสมมติฐานในการหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคุณ (Multiple Regression Analysis)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสารความหมายและลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้อง และด้านการทำงานเป็นทีม ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของงานการบริการดีขึ้น และยังได้รับการพัฒนาด้านจริยธรรม มีความร่วมแรงร่วมใจทำงานเป็นทีม และยังทำให้ประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้นด้วย

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่าตัวแปรทั้ง 4 มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ด้านความมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่มีคุณภาพร้อยละ 63.50 ตัวแปรด้านวิมังสา มีความสัมพันธ์มากที่สุด ด้านการบริการที่ดี พบว่า ตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพร้อยละ 53.80 ตัวแปรด้านวิริยะมีความสัมพันธ์มากที่สุด ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ พบว่า ตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพได้ร้อยละ 64.10 ตัวแปรด้านวิริยะมีความสัมพันธ์มากที่สุด ด้านการยึดมั่นในความถูกต้อง พบว่า ตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพร้อยละ 62.90 ตัวแปรด้านวิมังสามีความสัมพันธ์มากที่สุด

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัญหาของการบริหารงานส่วนมากเกิดจากปัจจัยในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน เช่น การบริหารงานไม่มีธรรมาภิบาล โครงสร้างที่ไม่คล่องตัว กฎระเบียบและ

เทคโนโลยีล้าสมัย กำลังคนไม่มีคุณภาพ บุคลากรยังไม่ชำนาญในการปฏิบัติงานในตำแหน่งของตัวเอง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรใช้รูปแบบการฝึกอบรมซึ่งเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะพนักงานให้หัวหน้างานเบื้องต้นเป็นผู้พัฒนา หน่วยงานจัดพัฒนา ให้การอบรม ส่งไปอบรม สมรรถนะทุกด้าน พัฒนาหลากหลายรูปแบบอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้านทำให้ผลสัมฤทธิ์ของงาน การบริการดีขึ้นและยังได้รับการพัฒนาด้านจริยธรรม มีความร่วมแรงร่วมใจทำงานเป็นทีม และยังทำให้ประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้นด้วย ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 รายที่ ผู้วิจัยประมวลได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงาน และผลสัมฤทธิ์ของงาน เนื่องจากประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรต้องมีการพึ่งพิงแรงบันดาลใจหรือกำลังใจจากผู้บังคับบัญชา หรือใช้คุณธรรมในการสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญแสง ชีระภากร (2552) วิจัยเรื่องภาวะผู้นำและการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทมีรูปแบบภาวะผู้นำแบบชี้นำมากที่สุด รองลงมา คือ แบบปล่อยวาง แบบมีส่วนร่วม และแบบส่งเสริม ตามลำดับ โดยนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีภาวะผู้นำแบบชี้นำมากที่สุด รองลงมา คือ นายกเทศมนตรีและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผลวิเคราะห์ปัจจัยหลักธรรมอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งพบว่าตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร วิมังสา มีความสัมพันธ์มากที่สุด ด้านการบริการที่ วิริยะมีความสัมพันธ์มากที่สุด ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ด้านวิริยะ มีความสัมพันธ์มากที่สุด ด้านการยึดมั่นในความถูกต้อง วิมังสามีความสัมพันธ์มากที่สุด ด้านการทำงานเป็นทีม วิริยะมีความสัมพันธ์มากที่สุด เนื่องด้วยการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากรส่วนใหญ่จะต้องเริ่มจากการขยันมีความเพียรพยามยามเป็นอันดับต้น ๆ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพและรองมาต้องมีความรักและความชอบในงานที่ตนทำจึงจะทำให้งานมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัย โล้วมั่นคง (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ได้แก่ คุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเรื่องทาน (การให้) อักโกธะ (ความไม่โกรธ) และอาชวะ (ความเป็นผู้ตรง) และ

นำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าว ด้วยแนวทางตามกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าว ด้วยแนวทางตามกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาที่มีรายละเอียดของสาระใน 4 ขั้นตอน คือ 1. แนวทางการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา 2. แนวทางการออกแบบการพัฒนา ประกอบด้วย เนื้อหาสาระในหลักสูตร วิธีการพัฒนา การเตรียม ความพร้อมและสร้างแรงจูงใจให้ผู้รับการพัฒนา การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา คุณสมบัติของวิทยากรหรือผู้ดำเนินการพัฒนา และอุปกรณ์เครื่องมือที่จำเป็นในการพัฒนา 3. แนวทาง การดำเนินการพัฒนา ประกอบด้วยกิจกรรมที่จำเป็นก่อนการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำ กิจกรรมที่จำเป็นระหว่างเข้ารับการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำ และกิจกรรมที่จำเป็นหลังเข้ารับการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำ และ 4.แนวทางการประเมินผลการพัฒนาประกอบด้วย การประเมินในระหว่างการพัฒนา และการประเมิน และติดตามผลหลังการพัฒนา

3. แนวทางในการการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดทักษะด้านการเรียนรู้ในตำแหน่งของตัวเอง ควรมีการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบการฝึกอบรมเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย ให้หัวหน้างานเบื้องต้นเป็นผู้พัฒนา หน่วยงานจัดพัฒนา ให้การอบรม ส่งไปอบรมสมรรถนะทุกด้าน พัฒนาหลากหลายรูปแบบอย่างสม่ำเสมอ รูปแบบของการพัฒนาที่น่าจะได้ผลดี คือ การฝึกอบรม เพราะได้รับฟัง ได้ลงมือทำจริง หากมีข้อข้องใจ หรือปัญหาใดสามารถทำได้ทันที การฝึกอบรมยังเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อการพัฒนาตนเอง นำไปเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของตน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทำให้ได้ลงมือปฏิบัติจริง ยิ่งทำให้เข้าใจ หรือหากไม่เข้าใจก็สามารถซักถามหาคำตอบได้ทันที เป็นการพัฒนาที่ตรงเป้าหมายมากที่สุด รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะมีหลายรูปแบบทั้งการฝึกอบรม การสอนแนะนำงาน การมอบหมายงาน การศึกษาดูงาน ซึ่งรูปแบบต่าง ๆ นั้นก็เหมาะสมกับการพัฒนา แต่สิ่งที่ผู้วิจัยประมวลได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 รายที่ ผู้เกี่ยวข้องพบว่า การฝึกอบรม เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย เนื่องด้วยปัญหาด้านความเชียวชาญเฉพาะด้านยังต้องมีการพัฒนาให้กับบุคลากรเพิ่มยุทธศาสตร์ในการบริหารดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชษฐ์ วงศ์เกียรติ์ขจร (2551) วิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการทดสอบแนวคิดยุทธศาสตร์ เพื่อการบริหารการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในยุคโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ประสิทธิภาพประชาธิปไตย ประสิทธิภาพการศึกษาและประสิทธิภาพเศรษฐกิจ บวกกับ ภาวะผู้นำ การศึกษา เทคโนโลยี ทรัพยากรมนุษย์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติประชาสังคมและเศรษฐกิจ บวกด้วยประสิทธิภาพการบริหารโครงการ การมี

ส่วนร่วมในโครงการและโครงการมีผลกำไร จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพประชาธิปไตย ประสิทธิภาพการบริหารและประสิทธิภาพเศรษฐกิจในชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

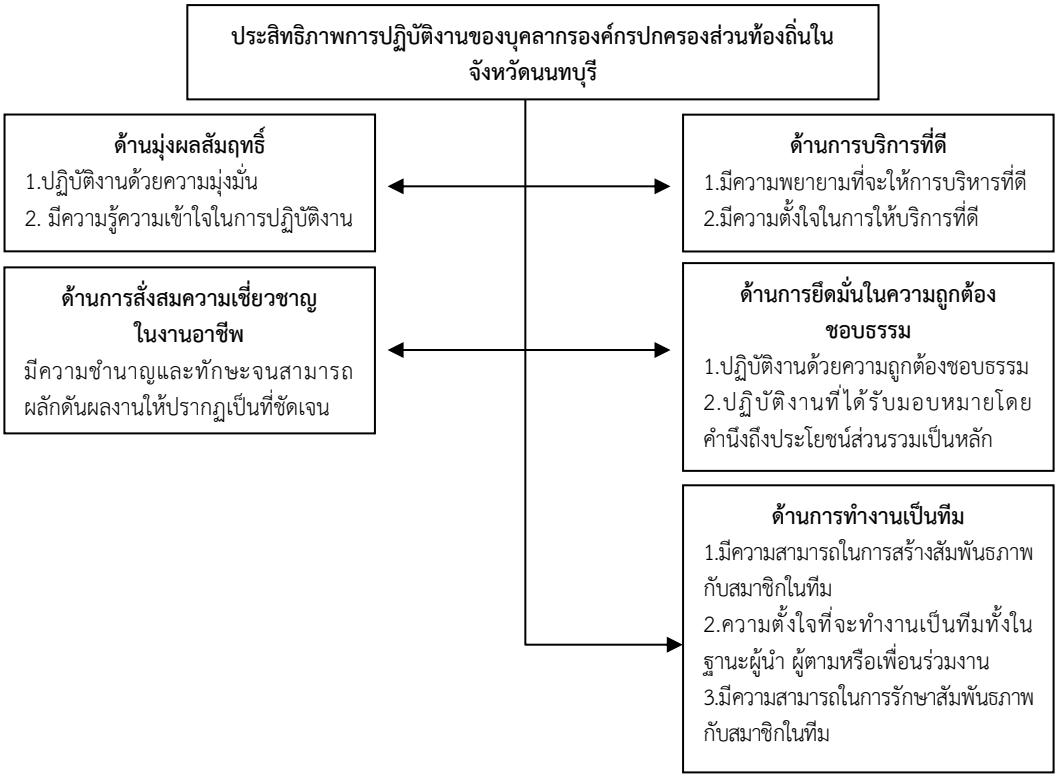
องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยหลักการที่เกี่ยวข้อง หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง จึงได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นในงานที่ตนรับผิดชอบจนกว่าจะสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างรอบครอบ มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน กล่าวคือ เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงกฎระเบียบ ข้อบังคับและรายละเอียดต่าง ๆ ในภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

ด้านการบริการที่ดี บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีมีความพยายามที่จะให้การบริหารที่ดีแก่ผู้มารับบริการช่วยให้การบริการมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ที่สำคัญบุคลากรมีความตั้งใจในการให้บริการที่ดีอย่างเต็มที่ ไม่เลือกปฏิบัติให้บริการอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง และสุดท้ายบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการบริการที่ดีในทุก ๆ เรื่อง เมื่อผู้มาใช้บริการร้องขอ

ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีมีความชำนาญและทักษะจนสามารถผลักดันผลงานให้ปรากฏเป็นที่ชัดเจน ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องชอบธรรมและปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

ด้านการทำงานเป็นทีม บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีมีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในทีม มีความตั้งใจที่จะทำงานเป็นทีมทั้งในฐานะผู้นำ ผู้ตามหรือเพื่อนร่วมงาน และมีความสามารถในการรักษาสัมพันธภาพกับสมาชิกในทีม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับว่าเป็นเรื่องที่ควรจัดทำ เพราะพนักบุคลากรเป็นบุคลากรแบบใหม่ที่จะมาแทนควรได้รับการถ่ายทอด ทั้งวิชาการความรู้ คู่ไปกับจริยธรรม ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะต้องให้ความสนใจหรือให้ความจริงจังในการจัดทำนโยบาย โครงการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม

2. ผู้บังคับบัญชาทุกระดับ และผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการวางแผนงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายขององค์กรและจะต้องขยายผลจากการพัฒนาระดับนโยบายหรือผู้บริหารไปสู่บุคลากรที่ข้าราชการและพนักงานเจ้าหน้าที่ ด้วย

3. ควรส่งเสริมให้มีการนำความรู้ จากที่บุคลากรได้รับการพัฒนามาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาการปฏิบัติงานจริง ภายในองค์กร และนำผลที่ได้จากการประเมินผ่านระบบการ

ประเมินผลการปฏิบัติงาน (Performance Agreement) มาใช้เป็นผลงานประกอบการพิจารณาความก้าวหน้าในสายงานของบุคลากร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ในการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกัน ควรส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรส่วนร่วมในการสร้างระบบงาน กระบวนการทำงาน และเน้นการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและมอบอำนาจให้บุคลากรได้มีส่วนร่วม ในการตัดสินใจทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบ

2. การพัฒนาอาจทำได้หลายวิธี โดยควรส่งเสริมวิธีการพัฒนาหลากหลายวิธี เช่น การให้คำแนะนำ (Mentoring) หรือการสอนงาน (Coaching) มาใช้ ผู้บังคับบัญชาควรคัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน มีความรู้เชี่ยวชาญในงาน และมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี สามารถสอนและแนะนำงานให้แก่พนักองค์กรที่เข้าใหม่เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับงาน เพื่อนร่วมงาน และสภาพแวดล้อมการทำงาน รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเนื้องาน วัฒนธรรมองค์กร และลักษณะการทำงานได้เร็วขึ้น จนนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดี

3. ผู้บังคับบัญชา ควรจัดทำแบบประเมินสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยสำหรับบันทึกการพัฒนาบุคลากร การบันทึกข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ หรือบันทึกระดับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่จะใช้อ้างอิงในการวิจัย รวมถึงควรมีการติดตามและประเมินผลความคุ้มค่าของการพัฒนาบุคลากรอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาหาประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิผล

2. ควรนำการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการวิจัยนี้ ไปใช้ในในองค์กรอื่น ๆ ด้วย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่ามีประสิทธิภาพหรือแตกต่างกันหรือไม่

3. ควรศึกษาการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรที่มุ่งเน้นในการพัฒนาบุคลากรโดยเน้นหลักพุทธธรรมหลักอื่น ๆ เช่น นำหลักพละ 5 มาใช้บูรณการกับการพัฒนา

4. ควรศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนนทบุรีกับบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

เอกสารอ้างอิง

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2547). *ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แซทโฟร์ พริ้นติ้ง.

บุญแสง ชีระภากร. (2552). *ภาวะผู้นำและการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประสาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติ์ขจร. (2551). *ยุทธศาสตร์ การบริหารการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลในยุคโลกาภิวัตน์* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล. (2545). *การปกครองท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยศาลาพระเกี้ยว.

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2552). *แผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคล*. กรุงเทพฯ: สำนักข่าวกรองแห่งชาติ.

อำนาจ วัดจินดา. (2550). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. *วารสารดำรงราชานุภาพ*. 6(22), 24-28.

อุทัย โล้วมั่นคง. (2552). *การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ*

THE WHOLE SCHOOL DEVELOPMENT TO TRANSFORM TEACHING AND LEARNING TOWARDS COMPETENCY-BASED APPROACH

สวพร บุญญผลานันท์, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, สุชาดา นันทะไชย, พลรพี ทุมมาพันธ์

Swaporn Boonyaplanun, Prompilai Buasuwan, Suchada Nanthachai, Phonraphee Thummaphan

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

Corresponding Author E-mail: swaporn.boo@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพการดำเนินการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ 2. พัฒนาองค์ประกอบของปัจจัยและแนวทางการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ 3. พัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ เป็นการวิจัยรูปแบบผสานวิธี มีผู้ให้ข้อมูล 15 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปแบบความเรียง

ผลจากวิจัยพบว่า 1. สภาพการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ ดำเนินการบนพื้นฐานของโรงเรียนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ โดยอาศัยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 2. การพัฒนาองค์ประกอบของปัจจัยและแนวทางการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ ภาพรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด 3. รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้

*Received June 8, 2023; Revised July 6, 2023; Accepted July 7, 2023

ตามแนวทางฐานสมรรถนะ มี 3 องค์ประกอบ คือ 1. แนวคิดหลักของโรงเรียน 2. การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ 3. การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง
คำสำคัญ: การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ; การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง; การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ

Abstract

Objectives of this research article were as follows: 1. To study the model of the whole school development (WSD) for driving changes toward competency-based learning management. 2. To develop factors and methods for the whole school development (WSD) for driving changes toward competency-based learning management. 3. To develop the model of the whole school development (WSD) for driving changes toward competency-based learning management, conducted by the mixed methods of qualitative and quantitative research. The samples were selected by purposive sampling, and the data were collected from 15 respondents. The statistics used for data analysis consisted of frequency (f), percentage (%), mean (), and standard deviation (S.D.) and presented in the form of narrative analysis.

The research revealed that: 1. The school administration was organized by the whole school development (WSD) on the basis of its visions and strategies, which relied on the participation of all department of education. 2. Development of components of factors of the guideline for the whole school development (WSD) for driving changes toward competency-based learning management was extremely appropriate. 3. There were three important components in the model development for the whole school approach to drive changes toward competency-based learning management 1. the main concepts of school, 2. the whole school development, and 3. driving changes.
Keywords: Whole School Development (WSD); Change Management; Competency-based Learning Management

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่เต็มไปด้วยสิ่งแปลกใหม่และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ที่พร้อมจะเข้ามาท้าทายผู้คนในยุคนี้อยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจสังคม การเมือง วัฒนธรรม ความเป็นอยู่และค่านิยมการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วนี้จะเป็นทั้งโอกาสและภัย

คุกคามสำหรับคนในยุคปัจจุบัน ดังนั้นจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการในการเตรียมหรือพัฒนาคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (สุธิดา ผาพรม, 2563) และด้วยสภาวะด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน (Disruption) ในทุกภาคส่วนส่งผลให้ทุกฝ่ายต้องเร่งเรียนรู้และพัฒนา เพื่อปรับและเปลี่ยน (Transform) ตนเองให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างยืดหยุ่น รวดเร็วและทันการณ์ การศึกษาเป็นอีกภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวโดยตรง เนื่องจากต้องดูแลความปลอดภัยของผู้เรียนไปพร้อมกับการปรับรูปแบบวิธีการจัดการศึกษาให้ตอบโจทย์ของสภาวะวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในเวลาเดียวกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

จากสภาพการณ์ในปัจจุบันที่มีความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตดังกล่าว ส่งผลให้ปัจจุบันการศึกษาไทยประสบปัญหาในหลาย ๆ มิติ ซึ่งสะท้อนได้อย่างชัดเจนจากความด้อยคุณภาพของผู้เรียนที่ผู้เรียนขาดสมรรถนะในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยสมรรถนะหรือทักษะที่เห็นว่าจำเป็นนั้นจะแตกต่างกันไปตามค่านิยม บริบทและภูมิหลังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นพ้องต้องกันว่าทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม การแก้ปัญหา การจัดการตนเอง ความรู้ทางการเงินและดิจิทัล การเป็นผู้ประกอบการ ภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร และการจัดการอารมณ์และความเครียดเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน Buasuwan et al. (2022) การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีสมรรถนะสูงในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้สามารถทำงานและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี ประสบผลสำเร็จ และอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) อีกทั้งหลักสูตรปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับสภาพบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันหรือมีความเป็นสากล เนื่องจากมีเนื้อหาแบบเดิม มีกระบวนการวิธีการเดิมเป็นการเรียนรู้แบบซ้ำ ๆ ควรปรับปรุงทบทวนหลักสูตรเพื่อให้มีความเป็นสากล ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพบริบทปัจจุบัน (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปประเทศ, 2561) ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้บริบทชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นฐาน โดยมุ่งเน้นสมรรถนะที่ผู้เรียนสามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งมักออกแบบการเรียนการสอนที่ตอบสนองความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน (Differentiated Instruction) รวมถึงต้องกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลที่เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาโดยเน้นการประเมินสภาพจริงที่ใช้สมรรถนะเป็นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

จากการศึกษาเอกสารและการวิจัยระดับสากลพบว่าการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและมีศักยภาพที่จะขยายผลในระดับชาติ ควรเป็นการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach) โดยมี

เป้าหมายสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการในชั้นเรียน การสร้างขีดความสามารถในภาพรวมของโรงเรียนและมีแรงกระตุ้นจากภายนอกที่เหมาะสม (OECD, 2015) ซึ่งการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ มีวิธีการที่หลากหลาย มีการกำหนดใช้และนำไปปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับสภาพบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา มีการกำหนดจุดเน้นของสถานศึกษา (School Concept) และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งบุคลากรที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง รวมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมุ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยและได้รับการอำนวยความสะดวก (MOE-Alberta, 2017) ดังนั้นการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ จึงเป็นกลยุทธ์หลักที่โรงเรียนควรตระหนักถึงผลประโยชน์เชิงบวกและการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพื่อขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมด้านการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ มีศักยภาพในตนเอง รู้คุณค่าในตนเองและมีสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข จากการศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะพบว่า ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจในด้านการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และโรงเรียนยังขาดงบประมาณที่เพียงพอต่อการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพบริบทของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนวพรรณ เชื้ออ่ำ (2565) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ครูขาดการวิเคราะห์หลักสูตรจึงไม่สามารถจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องความต้องการของผู้เรียนได้ โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรและสื่อการสอน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มีส่วนในการจัดทำหลักสูตรและหลักสูตรไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ และช่วยยกระดับการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ
2. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบของปัจจัยและแนวทางการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mix-Method Research)

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรของโรงเรียน ๆ ละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือครูที่มีความโดดเด่นด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ จำนวน 15 คน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะ จำนวน 3 คน และผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในประเด็นการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ การขับเคลื่อนการบริหารงานโรงเรียน การสร้างสภาพการเปลี่ยนแปลง การยอมรับทั้งองค์กรและการดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น

1.1 การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบของโรงเรียนใช้นวัตกรรมการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบมาช่วยในการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบ ดำเนินการด้วยกระบวนการ Input Process และ Output โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์

โรงเรียนใช้นวัตกรรมโรงเรียนเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ดังนั้นระบบของโรงเรียนจะประกอบด้วยปัจจัยหลัก 2 ประการ คือปัจจัยด้านการบริหารงานของผู้อำนวยการโรงเรียน และด้านกระบวนการเรียนรู้ ดำเนินการด้วยกระบวนการ Input Process และ Output

การมีส่วนร่วมในเรื่องภาคีเครือข่ายเข้ามาช่วยสนับสนุนส่งเสริมเรื่องทักษะกระบวนการ ทำให้โรงเรียนดำเนินการบรรลุซึ่งเป้าหมายของโรงเรียน โดยมุ่งเป้าไปที่กลุ่มนักเรียนเป็นหลัก

1.2 การขับเคลื่อนการบริหารงานโรงเรียน โดยการกระจายอำนาจ การทำงานเป็นทีมอย่างเป็นระบบสอดคล้องกัน เพื่อดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

แต่ละช่วงชั้นสามารถบริหารขับเคลื่อนในแต่ละช่วงชั้นได้เอง ภายใต้เป้าหมายที่เรากำหนดไว้ร่วมกัน ก็จะทำให้ทุกอย่างเล็กลงและกำกับดูแลได้ง่ายขึ้น

การขับเคลื่อนงานต่าง ๆ ก็จะเน้นการทำงานเป็นทีม เป็นระบบ แบ่งงานตามความเหมาะสม ทางโรงเรียนจะพัฒนาทุกอย่างไปพร้อม ๆ กัน ผู้บริหารจะแบ่งหน้าที่ตามความเหมาะสมของครู

1.3 การสร้างสภาพการเปลี่ยนแปลง การยอมรับทั้งองค์กรและการดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน เกิดจากความเข้าใจที่ตรงกันของผู้บริหารและครูเพื่อให้เกิดการกระทำอย่างต่อเนื่อง ทำทุกกระบวนการ โดยมุ่งไปที่เป้าหมายหลักในการพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงจะยั่งยืนได้ต้องเกิดจากความเข้าใจ คือคุณครูเข้าใจสิ่งที่กำลังทำในตอนนี้ตั้งแต่แรกว่าปลายทางเป็นอย่างไร ถ้าเรามี Mindset เดียวกัน ผมว่ายังไงก็ยั่งยืน

หากทุกคนรักในองค์กรแล้วก็จะช่วยกันขับเคลื่อนองค์กร และทุกคนยอมรับความสามารถที่ตกต่างกันให้แต่ละคน ผู้บริหารก็จะวางตัวในการดำเนินงานได้ตามศักยภาพของแต่ละคน และเกิดความร่วมมือในการทำงานอย่างยั่งยืนได้ครับ

1.4 ปัจจัยเงื่อนไขใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ โรงเรียนมีปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียน 5 ปัจจัย คือ 1. นวัตกรรม 2. ผู้บริหาร 3. ครู 4. นักเรียน 5. ผู้ปกครองและชุมชน 6. การมีส่วนร่วม 7. งบประมาณ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ 1. นวัตกรรม 7 เปลี่ยน 2. ผู้บริหาร 3. ครู 4. การมีส่วนร่วมของบุคลากร 5. ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากต้นสังกัด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนประกอบด้วย นักเรียน ครู ผู้บริหาร องค์กร ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่าการบริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบบนพื้นฐานของโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของโรงเรียน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายในการกำหนดเป้าหมายหรือทิศทางของโรงเรียนก่อนนำมาพัฒนาปรับปรุงเป็นหลักสูตร

สถานศึกษา ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดการดำเนินการเพื่อให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อมุ่งไปที่เป้าหมายหลักในการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นสำคัญ

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบของปัจจัยและแนวทางการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบของปัจจัยและแนวทางการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ

องค์ประกอบของปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านแนวคิดหลักของโรงเรียน	4.72	0.49	มากที่สุด
2. ด้านการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ	4.62	0.59	มากที่สุด
3. ด้านการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ	4.64	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.66**	**0.53**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบของปัจจัยการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.66, S.D.=0.53) โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ องค์ประกอบและแนวทางการมีส่วนร่วมและการยอมรับทั้งองค์กร ($\bar{X}$=4.72, S.D.=0.49) รองลงมาคือ องค์ประกอบและแนวทางการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ ($\bar{X}$=4.64, S.D.=0.52) และองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ($\bar{X}$=4.62, S.D.=0.59) ตามลำดับ

3. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญขององค์ประกอบ 3 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวคิดหลักของโรงเรียน (School Concept) เป็นจุดเน้นในการดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนการกำหนดแนวคิดหลักของโรงเรียนควรเริ่มต้นที่การมีค่านิยมหรือความเชื่อร่วมกันในเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบทและที่ตั้งของสถานศึกษา สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยการมีภาวะผู้นำของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการทุกขั้นตอน

ส่วนที่ 2 การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach) ประกอบด้วย 1. การบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นกระบวนการที่ใช้ในการบริหารสถานศึกษาแบบองค์รวม

ประกอบด้วย วัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ร่วมกันการกระจายอำนาจและการจัดการที่ยืดหยุ่น การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ PDCA และเทคโนโลยีสารสนเทศ วิจัยและพัฒนา 2. การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะแบบครบวงจร (Competency-based Education) ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ คือ หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินเพื่อพัฒนา 3. การสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 4. การพัฒนาบุคลากรเชิงวิชาการ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาครูและการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

ส่วนที่ 3 การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (Change Management) การขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะให้ประสบผลสำเร็จนั้นประกอบด้วยการดำเนินการที่สำคัญ 3 ประการคือ การสร้างสภาพการเปลี่ยนแปลงการยอมรับและการมีส่วนร่วมทั้งองค์กร การดำเนินการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยโรงเรียนจะต้องดำเนินการการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ของโรงเรียน การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแก่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งมีการใช้ผลการทำงานเป็นฐานในการพัฒนางานในโอกาสต่อไป เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนให้เกิดผลลัพธ์เชิงสมรรถนะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในโลกอนาคตได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน และทุกคนควรร่วมกันรักษาผลการเปลี่ยนแปลงการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไว้ให้คงอยู่ โดยบูรณาการให้ผลการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานทั้งระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาสภาพการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ มีสภาพการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบโดยให้ความสำคัญกับการกำหนดแนวคิดหลักของโรงเรียนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ อาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการบริหารงาน อีกทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เช่น การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำให้สามารถบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมการนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบความสำเร็จและการพัฒนาครูให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ปรับเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้แนะนำและที่ปรึกษา แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร เพราะหากบุคลากรมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลให้การดำเนินการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรศักดิ์ สินทระ (2564) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า บทบาทของผู้บริหาร

ที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ภาวะผู้นำการพัฒนาครูและบุคลากร และส่งเสริมการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนด้านความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้การวัดผล และการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครู และสอดคล้องกับงานวิจัยของยศวัฒน์ คำภู (2562) พบว่า ควรมีการจัดอบกรมเพื่อพัฒนาให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ

2. ผลจากการศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ ด้านแนวคิดหลักของโรงเรียน ด้านการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ และด้านการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับการกำหนดแนวคิดหลักของโรงเรียน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาศัยขั้นตอนในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะพร้อมกันทุกระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรศักดิ์ สินทระ (2564) พบว่า ผู้บริหารต้องเริ่มขับเคลื่อนจากการวิเคราะห์ความต้องการขององค์กรในบริบทที่แตกต่าง กำหนดรูปแบบของนักเรียนตามบริบทและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน เชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมให้ความเห็นต่อความคาดหวังในตัวนักเรียน สรุปจุดมุ่งหมายของโรงเรียนที่ผ่านการวิเคราะห์จากทั้งความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงการจัดทำหลักสูตรโดยการเลือกหลักสูตรที่เหมาะสมกับแนวคิดหลักของโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนวพรรณ เชื้ออ่ำ (2565) พบว่า การบริหารสถานศึกษาและการหลักสูตรสถานศึกษาต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการร่วมสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการท้องถิ่นโดยบูรณาการทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. ผลจากการศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดหลักของโรงเรียน การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบและการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง แสดงให้เห็นว่าการการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบควรดำเนินการในทุกองค์ประกอบให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ สุเมธ งามกนก และสมโภชน์ อเนกสุข (2559) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ประกอบด้วย การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารอย่างมีระบบ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนาและสร้างขวัญกำลังใจให้ครูและบุคลากรการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนวพรรณ เชื้ออ่ำ (2565) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อ

พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า มีองค์ประกอบการดำเนินการ 4 ด้าน ประกอบด้วย การเตรียมและการจัดทำหลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรและการปับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

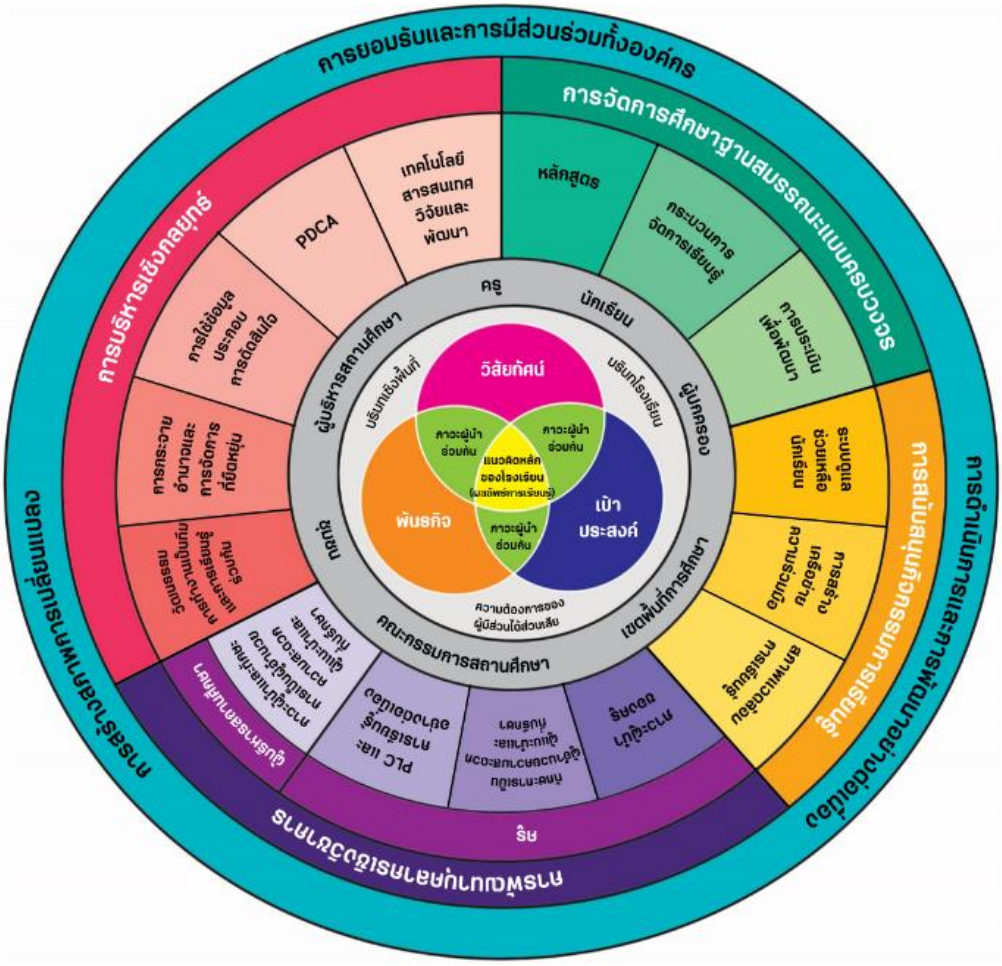
องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ จำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 แนวคิดหลักของโรงเรียน ได้แก่ 1. วิสัยทัศน์ 2. พันธกิจ 3. เป้าประสงค์ 4. ภาวะผู้นำร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา 5. สภาพบริบทเชิงพื้นที่ บริบทโรงเรียนและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาโรงเรียนเรียนระบบ ได้แก่ 1. การบริหารเชิงกลยุทธ์ 2. การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะแบบครบวงจร 3. การสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ 4. การพัฒนาบุคลากรเชิงวิชาการ องค์ประกอบที่ 3 การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1. การสร้างสภาพการเปลี่ยนแปลง 2. การยอมรับและการมีส่วนร่วม 3. การดำเนินการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ได้ดังนี้

ด้านสภาพการดำเนินการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ โรงเรียนมีสภาพการดำเนินการโดยการใช้นวัตกรรมในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบด้วยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งยังอาศัยหลักการทำงานเป็นทีม ดำเนินการภายใต้เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน มีการสร้างสภาพการเปลี่ยนแปลงโดยการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน เพื่อให้เกิดการยอมรับและการดำเนินการอย่างยั่งยืน ซึ่งมีปัจจัยเงื่อนไขใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย งบประมาณ นวัตกรรม และการมีส่วนร่วมของบุคลากร

ด้านองค์ประกอบของปัจจัยและแนวทางการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ โรงเรียนให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของปัจจัยด้านแนวคิดหลักของโรงเรียนมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ และด้านการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามลำดับ

ด้านการพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ ควรพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนให้สอดคล้องกัน กล่าวคือ เริ่มจากการกำหนดแนวคิดหลักของโรงเรียน เพื่อนำมาใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ โดยอาศัยการสร้างสภาพการเปลี่ยนแปลง การยอมรับและการมีส่วนร่วมทั้งองค์กร อีกทั้งโรงเรียนดำเนินการและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กลุ่มผู้บริหาร ควรนำรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบไปใช้ในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารควรใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้แนะนำและที่ปรึกษาให้แก่ครู ทั้งยังควรเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครูและบุคลากรเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมในการทำงานที่ดี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

กลุ่มครู ควรได้รับการพัฒนาวิชาชีพ ให้ความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อพัฒนาสมรรถนะครู สร้างการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนบทบาทครูจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้แนะนำและที่ปรึกษาและเพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด ครูจึงควรได้รับการนิเทศ ติดตาม รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูควรได้รับการสนับสนุนให้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในปัจจุบันโรงเรียนต่าง ๆ เริ่มมีการขับเคลื่อนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ จึงควรมีการติดตามการบริหารงานโรงเรียนทั้งระบบในภาพรวม เพื่อศึกษาว่าโรงเรียนมีรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะ มีส่วนที่เหมือนหรือแตกต่างกับงานวิจัยนี้หรือไม่ อย่างไร

2. นำรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะไปทดลองใช้กับกลุ่มโรงเรียนที่มีความหลากหลายในเชิงบริบทพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันในด้านความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อศึกษาว่ารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางฐานสมรรถนะในงานวิจัยนี้มีปัจจัยเงื่อนไขใดที่ส่งผลต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนที่มีสภาพบริบทที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปประเทศ. (2561). *แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

นวพรรณ เชื้ออ่ำ. (2565). รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, (12)1, 1-14.

ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ และคณะ. (2559). ไการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรภา*, 10(1), 46-57.

ภัทรศักดิ์ สินทระ. (2564). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ยศวัฒน์ คำภู. (2562). *การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานวิทยาลัยการอาชีพพรรณานิคม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

_____. (2565). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2564 สภาวการณ์การจัดการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

สุธิดา ผาพรม. (2563). การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. *วารสารการศึกษาไทย*, 17(2), 55-60.

Buasuwan, P. et al. (2022). *Re-envisioning a "skills framework" to meet 21 st century demands: What do young people need?*. Retrieved April 19, 2022, from https://www.frontiersin.org/

MOE-Alberta. (2017). *Health and Life Skills Guide to Implementation (K-9)*. Alberta: Alberta Learning.

OECD. (2015). *Education Policy Outlook 2015 : Making Reforms Happen*. Paris: OECD Publishing.

สุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*

DIGITAL WELL-BEING OF STUDENTS AT NAWAMINTHRACHINUTHITSATRIWITTAYA 2 SCHOOL UNDER THE BANGKOK SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

นันทิภา แสงทอง, สุชาดา นันทะไชย, สุดารัตน์ สารสว่าง
Nuntipa Sangthong, Suchada Nanthachai, Sudarat Sarnswang
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: Nuntipa.s@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2.สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 2. เปรียบเทียบสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลจำแนกตามเพศ และระดับชั้น ของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เลือกในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 ปีการศึกษา 2565 มีจำนวนทั้งหมด 2,634 คน และมีการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejci & Morgan ได้ทั้งสิ้น 339 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 2. ผลการเปรียบเทียบสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลจำแนกตามเพศ และระดับชั้น พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: สุขภาวะที่ดีทางดิจิทัล; นักเรียน; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

*Received May 8, 2023; Revised June 13, 2023; Accepted June 21, 2023

Abstract

This research article aimed: 1. To study the level of digital well-being of students. Nawaminthrachinuthit Satriwithaya School 2. Under The Bangkok Secondary Education Service Area Office 2 2. To Compare the digital well-being classified by sex and grade level of students of Nawaminthrachinuthit Satriwittaya 2 School, Under the Bangkok Secondary Education Service Area Office 2, conducted by the quantitative research. The population selected in this research was Nawaminthrachinuthit Satriwittaya 2 students in the academic year 2022, totaling 2,634 students, and the sample size was determined using the Krejcie and Morgan table, totaling 339 students. Statistics used for analyzing the data were frequency, percentage, mean, and standard deviation. correlation coefficient and one-way analysis of variance.

The results showed that: 1. The level of digital well-being of students, by overall, the mean was at a high level, and 2. The results of comparing digital well-being classified by sex and grade level were found to be significantly different at the 0.05 level.

Keywords: Digital Wellbeing; Student; Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2

บทนำ

ในปัจจุบันโลกดิจิทัลเข้ามามีบทบาทกับมนุษย์ ระบบเศรษฐกิจและโลกของดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การติดต่อสื่อสารกับผู้คนทั่วโลกได้อย่างสะดวก จะเป็นการพัฒนาการสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและพัฒนาในด้านสังคมควบคู่ไปด้วย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อเกิดความทันสมัย เป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การดำเนินกิจการ การค้าขาย การศึกษา การบริการ กระบวนการการจัดการ การสาธารณสุข รวมทั้งเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสามารถเพิ่มคุณภาพของชีวิตคนในสังคมได้ให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และ กระบวนการทางสังคมและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) และแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2552-2556 (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554) เพื่อให้สอดรับกับนโยบาย ICT 2020 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า ประเทศไทยเป็นสังคมอุดมปัญญา หมายถึง เป็นประเทศที่มีการพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร โดยใช้แนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประชาชนมีความเฉลียวฉลาด และรอบรู้ในสารสนเทศ มีความรู้และ

ความเข้าใจในการเข้าถึงและใช้อินเตอร์เน็ต ได้อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และรู้เท่าทันสื่อ เพื่อเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดแก่ตนเองและผู้อื่น

จากการรายงานสถิติของมูลนิธิกระจกเงา ในปี พ.ศ. 2559 พบว่า มีการรับแจ้งเด็กและเยาวชน 13-15 ปี จำนวน 424 คน สาเหตุส่วนใหญ่มาจากเด็กมีความสมัครใจที่จะหนีออกจากบ้าน และการพูดคุยผ่านทางออนไลน์ คุยกับเพื่อนหรือพูดคุยเพื่อหาคู่ (Lalimay, 2017) และจากการเปิดเผยข้อมูลของสำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ (2561) ได้ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมทางโลกดิจิทัลของเด็กและเยาวชนไทยที่มีอายุ 8-12 ปี ในโครงการ The 2018 DQ Impact Study ของประเทศสิงคโปร์ ในช่วงเดือนพฤษภาคม-ธันวาคม ปี พ.ศ. 2560 มีเด็กและเยาวชนไทยเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 1,300 คน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 37,967 คน ทดสอบด้วยแบบวัดออนไลน์ ที่เรียกว่า DQ Time Test ชุดเดียวกันกับเด็กและเยาวชนของคนอื่น ๆ ทั่วโลก ผลการสำรวจพบว่า เด็กและเยาวชนของประเทศไทยกำลังอยู่ในภาวะเสี่ยงภัยของโลกออนไลน์สูงถึงร้อยละ 60 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยโลกอยู่ที่ร้อยละ 56 โดยปัญหาที่ส่งผลให้เกิดภาวะเสี่ยงภัยมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ได้แก่ การถูกกลั่นแกล้งและการให้ร้ายหรือรังแกผู้อื่นทางสังคมต่าง ๆ สูงถึงร้อยละ 49 รองลงมา คือ การเข้าถึงสื่อลามกและมีการพูดคุยเรื่องเพศกับคนแปลกหน้า ร้อยละ 19 มีการติดเกม ร้อยละ 12 และเกิดปัญหาการถูกหลอกลวงออกไปกับคนแปลกหน้าที่ได้พูดคุยกันผ่านโลกดิจิทัล ร้อยละ 12 ตามลำดับ

จากปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเด็กและเยาวชนของประเทศไทยข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับกุลนรี หาญพัฒนชัย และคณะ (2564) ที่ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและผลกระทบจากการติดเกมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมไม่ติดเกมมากที่สุด ร้อยละ 44.1 ร้อยละ 17.7 เริ่มมีปัญหาติดเกม และมีพฤติกรรมการติดเกม ร้อยละ 10.5 ส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพ ร้อยละ 74.6 มีปัญหาการเรียน ร้อยละ 44.5 และมีปัญหาด้านสังคม ร้อยละ 22.7 ผลการวิเคราะห์พหุถดถอยลอจิสติกแบบทวิ (Binary Logistic Regression) พบว่าความถี่ในการเล่นเกมส่งผลต่อพฤติกรรมการติดเกมของนักเรียนมัธยมศึกษา 2.45 เท่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และพบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมติดเกมส่งผลกระทบต่อปัญหาการเรียนต่อปัญหาสุขภาพและต่อปัญหาด้านผลกระทบด้านลบของเทคโนโลยีที่มีต่อสวัสดิภาพ และมีแนวคิดอีกอย่างหนึ่ง คือ มีการบริหารและจัดสรรเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีธรรมาภิบาล เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ให้มีฐานความรู้และนวัตกรรมอย่างยั่งยืนและมั่นคง และแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2557-2559 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) กำหนดวิสัยทัศน์ว่า ประชาชนจะต้องได้รับโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพและคุ้มค่าที่สูงสุด โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มีจุดประสงค์เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และเกิดการ

เรียนรู้ที่หลากหลายเน้นการใช้ประโยชน์จากการบูรณาการเครื่องมืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน ให้มีความทันสมัยสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวก

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว การศึกษาระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลแสดงให้เห็นถึงความรู้ของนักเรียนในการสร้างทักษะให้กับตนเอง มีการสร้างเทคนิคเพื่อให้มีความเข้าใจในรอบด้านของเทคโนโลยี รวมไปถึงการจัดเก็บข้อมูล การนำเข้าข้อมูล การทำงานต่าง ๆ ของเทคโนโลยี การทำงานผ่านแอพพลิเคชั่นหรือระบบคอมพิวเตอร์ การใช้โปรแกรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานเป็นการรวบรวมการเจริญเติบโตในด้านการศึกษา และเทคโนโลยีมีการนำความรู้มาปรับใช้กับสุขภาวะทางดิจิทัลในหลายรูปแบบ เช่น ความตระหนักและความสามารถในการเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติด้านดิจิทัล เทคโนโลยีสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตดิจิทัล ผลกระทบเชิงบวกของเทคโนโลยีที่มีต่อความเป็นอยู่ และผลกระทบด้านลบของเทคโนโลยีที่มีต่อสวัสดิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนตามระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลจำแนกตามเพศ และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 ปีการศึกษา 2565 ของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ นักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเพมหานคร 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2,634 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คือ นักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 339 คน ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970) โดยจำแนกตามเพศ แผนการเรียน และระดับชั้นของนักเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนและแบบง่าย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนตามระดับชั้นโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสตรีวิทยา 2 ปีการศึกษา 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) และเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเกี่ยวกับการศึกษาระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนตามระดับชั้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากโครงการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2

4.2 ทำหนังสือถึงผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่ออธิบายจุดมุ่งหมายและความสำคัญของการวิจัย พร้อมทั้งขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

4.3 นำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในลักษณะแบบสอบถาม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4 นำแบบสอบถามที่รับกลับคืน จำนวน 339 ฉบับ นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่มีความถูกต้องครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

5.2 วิเคราะห์สุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนตามระดับชั้นโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสตรีวิทยา 2 ปีการศึกษา 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนตามระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนตามระดับชั้น โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านความตระหนักและความสามารถในการเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติด้านดิจิทัล	4.02	0.53	มาก	1
2. ด้านเทคโนโลยีสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตดิจิทัล	3.99	0.57	มาก	2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนตามระดับชั้น โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
3. ด้านผลกระทบเชิงบวกของเทคโนโลยีที่มีต่อความเป็นอยู่	3.97	0.61	มาก	3
4. ด้านผลกระทบด้านลบของเทคโนโลยีที่มีต่อสวัสดิภาพ	3.92	0.66	มาก	4
รวม	**3.98**	**0.55**	**มาก**	-

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.98, S.D.=0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความตระหนักและความสามารถในการเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติด้านดิจิทัลมากเป็นอันดับสูงสุด ($\bar{X}$=4.02, S.D.=0.53) รองลงมา คือ ด้านเทคโนโลยีสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ($\bar{X}$=3.99, S.D.=0.57) ด้านผลกระทบเชิงบวกของเทคโนโลยีที่มีต่อความเป็นอยู่ ($\bar{X}$=3.97, S.D.=0.61) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับต่ำสุด คือ ด้านผลกระทบด้านลบของเทคโนโลยีที่มีต่อสวัสดิภาพ ($\bar{X}$=3.92, S.D.=0.66)

2. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลจำแนกตามเพศ แผนการเรียน และระดับชั้น โดยวิเคราะห์การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลจำแนกตามระดับชั้น โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เสนอเป็นภาพรวมและรายด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ของการเปรียบเทียบสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลจำแนกตามเพศโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 ปีการศึกษา 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

สุขภาวะที่ดีทางดิจิทัล	เพศ						F	Sig.
	ชาย		หญิง		ทางเลือก			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านความตระหนักและความสามารถในการเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติด้านดิจิทัล	3.97	0.54	4.07	0.53	3.72	0.43	5.416	**0.00***
ด้านเทคโนโลยีสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตดิจิทัล	3.87	0.58	4.06	0.57	3.94	0.48	3.784	**0.02***
ด้านผลกระทบเชิงบวกของเทคโนโลยีที่มีต่อความเป็นอยู่	3.86	0.62	4.03	0.60	3.89	0.53	3.065	**0.04***
ด้านผลกระทบด้านลบของเทคโนโลยีที่มีต่อสวัสดิภาพ	3.77	0.65	4.00	0.66	3.93	0.67	4.048	**0.01***
รวม	**3.87**	**0.55**	**4.04**	**0.55**	**3.86**	**0.45**	**3.839**	**0.02***

*Sig.< 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนที่มีเพศต่างกัน ทั้งเพศชาย เพศหญิง และเพศทางเลือก โดยภาพรวมพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้าน

ความตระหนักและความสามารถในการเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติด้านดิจิทัล ด้านเทคโนโลยีสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตดิจิทัล ด้านผลกระทบเชิงบวกของเทคโนโลยีที่มีต่อความเป็นอยู่ และด้านผลกระทบด้านลบของเทคโนโลยีที่มีต่อสวัสดิภาพ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ของการเปรียบเทียบสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลจำแนกตามระดับชั้นโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 ปีการศึกษา 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

สุขภาวะที่ดีทางดิจิทัล	ระดับชั้น						F	Sig.
	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6		
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$		
ด้านความตระหนักและความสามารถในการเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติด้านดิจิทัล	3.89	4.20	3.86	4.00	4.23	3.95	5.336	0.00*
ด้านเทคโนโลยีสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตดิจิทัล	3.82	4.18	3.87	3.93	4.21	3.97	4.766	0.00*
ด้านผลกระทบเชิงบวกของเทคโนโลยีที่มีต่อความเป็นอยู่	3.76	4.18	3.83	3.90	4.20	3.94	5.379	0.00*
ด้านผลกระทบด้านลบของเทคโนโลยีที่มีต่อสวัสดิภาพ	3.73	4.13	3.77	3.88	4.16	3.89	4.489	0.01*
รวม	**3.80**	**4.18**	**3.83**	**3.93**	**4.20**	**3.94**	**5.786**	**0.00***

*Sig.< 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นที่ต่างกัน มีระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความตระหนักและความสามารถในการเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติด้านดิจิทัล ด้านเทคโนโลยีสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตดิจิทัล ด้านผลกระทบเชิงบวกของเทคโนโลยีที่มีต่อความเป็นอยู่ และด้านผลกระทบด้านลบของเทคโนโลยีที่มีต่อสวัสดิภาพ นักเรียนที่ระดับชั้นต่างกัน มีสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามเพศส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เพศหญิงมีความสนใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากกว่าเพศอื่น ๆ ซึ่งเพศหญิงเป็นเพศที่มีความใส่ใจละเอียดอ่อน มีความระมัดระวังในการใช้เทคโนโลยี และในปัจจุบันอัตราการเกิดของเพศหญิงมีมากกว่า จึงทำให้มีการตอบแบบสอบถามมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lyons (2012) ที่ศึกษา

เรื่อง ตรวจสอบพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดิจิทัล ในเพศและชั้นเรียนที่แตกต่าง โดยศึกษาในเด็กนักเรียนระดับ Grade 5 7 9 11 พบว่า เพศและระดับชั้นเรียนที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติ ยิ่งเรียนชั้นสูงขึ้น ความปลอดภัยส่วนบุคคลมีความเสี่ยง มีการใช้งานสื่อดิจิทัลที่ไม่เหมาะสม และมีการกลั่นแกล้งกันเพิ่มมากขึ้น

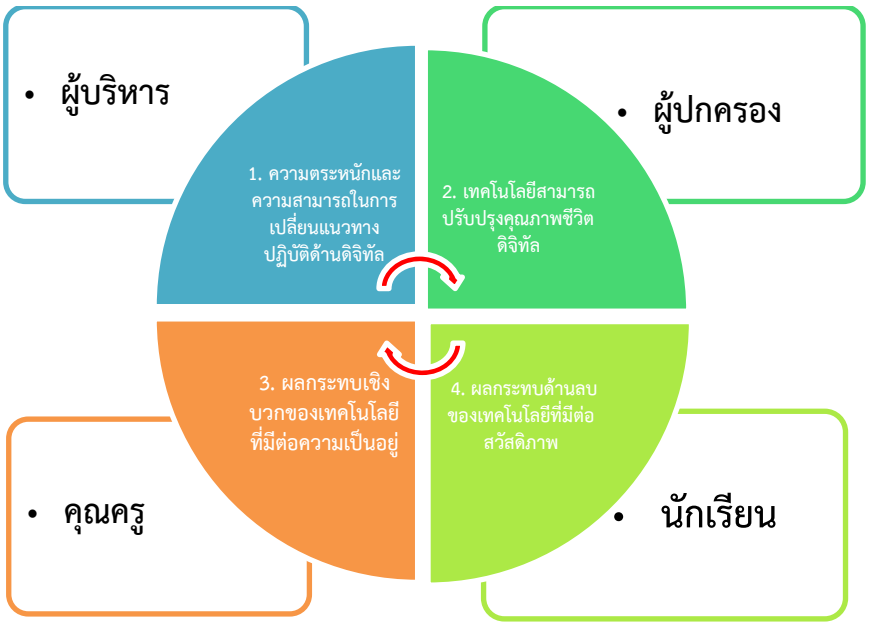
จากผลการวิจัย พบว่า ระดับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสตรีวิทยา 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับชั้น ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นวัยที่อยู่ในช่วงที่มีความอยากรู้อยากลอง มีความสนใจในดิจิทัลมากกว่าช่วงวัยอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jisc (2020) ที่ศึกษาเรื่อง สู่นักเรียนที่มีความสุขและมีสุขภาพดี: ความเป็นอยู่ที่ดีทางดิจิทัลและ COVID-19 โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ด้านสุขภาพจิตและหลีกเลี่ยงการออนไลน์เกินพิกัด 2. เพื่อสนับสนุนสุขภาพจิตและสวัสดิภาพของนักเรียน 3. เพื่อสนับสนุนผู้เรียนในช่วงเวลาที่ตึงเครียด ผลการวิจัยพบว่า 70% ของเด็กอายุ 18 ถึง 24 ปีรู้สึกกังวลเกี่ยวกับอนาคตมากกว่าปกติ เมื่อเทียบกับ 47% ของผู้ที่มีอายุมากกว่า 75 ปี 70% ของเด็กอายุ 18 ถึง 24 ปีรู้สึกกังวลเกี่ยวกับอนาคตบ่อยกว่าปกติ

จากผลการวิจัย พบว่า สุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนจำแนกตามเพศ และระดับชั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ในการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของคมกริช อุดารักษ์ (2558) ที่ได้วิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้แอพพลิเคชั่นกลุ่มเมฆของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า พฤติกรรมการใช้แอพพลิเคชั่นกลุ่มเมฆในด้านเพศ สถานภาพสมรส อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ตำแหน่งหน้าที่ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีพฤติกรรมการใช้แอพพลิเคชั่นกลุ่มเมฆที่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ส่วนในด้านระดับการศึกษา มีพฤติกรรมการใช้แอพพลิเคชั่นกลุ่มเมฆไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก เพศ และระดับชั้นที่แตกต่างกัน สุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลย่อมแตกต่างกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย คือ สุขภาวะที่ดีทางดิจิทัล ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ความตระหนักและความสามารถในการเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติด้านดิจิทัล 2. เทคโนโลยีสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตดิจิทัล 3. ผลกระทบเชิงบวกของเทคโนโลยีที่มีต่อความเป็นอยู่ และ 4. ผลกระทบด้านลบของเทคโนโลยีที่มีต่อสวัสดิภาพ ซึ่งในทุก ๆ ด้านนั้น มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่ว่าจะเป็น

ผู้บริหาร คุณครู ผู้ปกครอง หรือนักเรียนต้องให้ความสำคัญในการใช้สุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารควรเสนอแนวทางหรือกำหนดนโยบาย ในการมีสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนให้แก่ ครูหรือบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งอาจจะเป็นการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัล โดยการนำบุคคลภายนอกโรงเรียนมาบรรยายเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียน ครูและบุคลากรในโรงเรียน และศึกษาและทำความเข้าใจอันตรายและผลกระทบด้านสุขภาพในแง่มุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน สุขภาพกาย สุขภาพจิต โรคที่เกิดขึ้น รวมถึงความสัมพันธ์และผลกระทบต่อครู บุคลากรและนักเรียน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหาร ครูแนะแนว รวมทั้งครูที่ปรึกษา ควรมีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้ความสำคัญทุกเพศและทุกระดับชั้น โดยมีบุคคลภายนอกผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัล เข้ามาจัดกิจกรรมและการอบรมพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัยต่อตนเองและผู้อื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ ผลกระทบเชิงบวกของเทคโนโลยีที่มีต่อความเป็นอยู่ และผลกระทบด้านลบของเทคโนโลยีที่มีต่อสวัสดิภาพ ที่สำคัญ คือ ความตระหนักและความสามารถในการเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติด้านดิจิทัล นำไปประยุกต์ใช้กับ เทคโนโลยีสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตดิจิทัล โดยควรให้ความสำคัญกับ ผลดีกับผลเสียที่เกี่ยวกับสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียน สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2554). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2555-2559*. นนทบุรี: กระทรวงพาณิชย.

_____. (2559). *เอกสารรายงานการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

กุลนรี หาญพัฒนชัย และคณะ. (2564). พฤติกรรมและผลกระทบจากการติดเกมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9 : วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม*, 15(38), 561-573.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *แนวทางปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย.

คมกริช อุดารักษ์. 2558. พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันกลุ่มเมฆของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิชาการตลาดและการจัดการ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 2(2), 27-38.

สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (2561). *ผลการประเมินกิจกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561*. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/OHfnx

JISC. (2020). *Quick Guide-Developing Students' Digital Literacy*. Retrieved May 19, 2018, from https://shorturl.asia/XjgTc

Lalimay. (2017). *Child protection card game Prevent children from being deceived with simulation games*. Retrieved December 20, 2022, from https://shorturl.asia/RYtDP

Lyons, R. (2012). *Investigating Student Gender and Grade Level Differences in Digital Citizenship Behavior*. Minnesota: College of Education Walden University.

Krejcie, R. V. & D. W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี*

ENHANCING ABILITY ON CHINESE SPEAKING THROUGH FLIPPED CLASSROOM WITH GAMIFICATION FOR UNDERGRADUATE STUDENTS

ซู่ ยู่หลิน, ไพทยา มีสัตย์
Zhu Yulin, Paitaya Meesat
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
Dhurakij Pundit University
Corresponding Author E-mail: 645161030022@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาจีน 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน และ 3. ศึกษาแรงจูงใจที่มีต่อการเรียนการพูดภาษาจีน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาโทภาษาจีน คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม จำนวน 1 ห้อง 16 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แผนการจัดการเรียนรู้ 2. แบบวัดความสามารถในการพูดภาษาจีน 3. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน และ 4. แบบสอบถามแรงจูงใจที่มีต่อการเรียนการพูดภาษาจีน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติตรวจสอบสมมุติฐาน โดยใช้ t-test for One Sample และ t-test for Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักศึกษามีความสามารถการพูดภาษาจีนสูงกว่าเกณฑ์กำหนดคะแนนร้อยละ 75 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t=-75.582, p=.000) 2. นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t=7.043*, p=.000) และ 3. นักศึกษามีแรงจูงใจต่อการเรียนการพูดภาษาจีนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ห้องเรียนกลับด้าน; เกมมิฟิเคชั่น; ความสามารถในการพูดภาษาจีน; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน; แรงจูงใจ

*Received June 30, 2023; Revised July 13, 2023; Accepted July 15, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To compare ability on Chinese Speaking with 75 percent set criteria, 2. To compare students' Chinese learning achievement, 3. To investigate undergraduate students' motivation on enhancing ability on Chinese speaking. The samples used were 16 undergraduate students, minoring in Chinese language. They had taken the Chinese course in the 2nd academic year 2022 at Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University. The research instruments were as follows: 1. Chinese subject learning plans, 2. Chinese speaking test, 3. learning achievement tests, and 4. a questionnaire for investigating the students' motivation. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test for Dependent samples and t- test for One sample.

The results of the study were found as follows: 1. For the Chinese speaking test, the overall score was higher than the criterion score at 75 percentage, significantly at the 0.05 level. (t=-75.582, p=.000); 2. The score from students' learning achievement post-test was higher than that of pre-test at the 0.05 level of significance (t=7.043*, p=.000); 3. Undergraduate students' motivation on enhancing ability on Chinese was at a high level.

Keywords: Flipped Classroom; Gamification; Enhancing Ability on Chinese Speaking; Learning Achievement; Motivation

บทนำ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2564 อัตราการมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยของจีนต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกสูงขึ้นถึง 38.6% (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, 2562) จนจีนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่ดึงดูดประเทศทั่วโลกมาเป็นคู่ค้า ด้วยเหตุนี้ภาษาจีนกลางจึงได้เข้ามามีบทบาทต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน และมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพตลาดแรงงานของไทยในทุกอุตสาหกรรม (Lin, 2021) ความต้องการบุคลากรที่มีความรู้สามารถสื่อสารภาษาจีนเป็นที่ต้องการมากขึ้น เพื่อที่จะสามารถทำธุรกิจกับประเทศจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (ธนภณ ไชยชนะ, 2557)

แม้ว่าประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนจะมายาวนาน แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนสอบ HSK ของนักศึกษาไทย กับนักศึกษาในแถบประเทศ CLMV พบว่าคะแนน HSK ของนักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าอย่างเห็นได้ชัด (Hanban, 2019) โดยเฉพาะความสามารถในการพูดภาษาจีน ยังอยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ (วิภาวรรณ สุนทรจามร, 2559) ปัญหา

ในการพูดภาษาจีนของชาวไทยที่พบ ได้แก่ การที่ผู้เรียนออกเสียงพยัญชนะหรือสระไม่ถูกต้อง จนไม่สามารถสื่อความให้เป็นที่เข้าใจได้ รวมถึงการใช้ไวยากรณ์จีนไม่ถูกต้อง และการมีคลังคำศัพท์ที่ไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถขยายความที่ต้องการสื่อสารได้ และทำให้การพูดขาดความถูกต้องคล่องแคล่ว อันนำสู่การสื่อสารที่ขาดประสิทธิผล (Hilton, 2008)

การที่ผู้เรียนในระดับมหาวิทยาลัยขาดสมรรถนะการพูดภาษาจีนที่เพียงพอนั้น อาจด้วยสาเหตุจากการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนที่ไม่มุ่งเน้นการใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน และเชิงธุรกิจเท่าที่ควร การเน้นการป้อนความรู้จากครูโดยตรง แล้วให้ท่องจำ โดยขาดการส่งเสริมให้เรียนรู้ด้วยตนเอง (เจริญ ภูวิจิตร, 2564) นอกจากนี้ยังมีวิธีการสอนที่ขาดการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนุกและกล้าใช้ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร (วรากร แซ่พุ่น และคณะ, 2560) ทั้งที่การสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเต็มใจฝึกฝนเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาความสามารถทางการพูดภาษาต่างประเทศ (Bashirath, 2011)

เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่าที่เริ่มตั้งแต่ปี2563 ส่งผลต่อให้เกิดการจัดการเรียนผ่านออนไลน์ (สุวิมล มธุรส, 2564) การจัดการเรียนรู้แบบใหม่ "ห้องเรียนกลับด้าน" จึงเป็นการพลิกโฉมโหมดการสอนแบบดั้งเดิม ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันและนวัตกรรมที่สร้างสรรค์คอนเทนต์ (Content) ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในห้องเรียน ในทุกที่และทุกเวลา (เจริญ ภูวิจิตร, 2564) ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด และปลูกฝังความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนใช้ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) จะปรับตัวเองจากการสอนบรรยายเนื้อหา เป็นผู้ออกแบบการสอน สื่อต่าง ๆ และกิจกรรม ผู้สอนจะช่วยแนะนำ ผ่านระบบเทคโนโลยีนอกห้องเรียน และผ่านการทำกิจกรรมในห้องเรียน เวลา (เจริญ ภูวิจิตร, 2564) ผู้เรียน

ปัจจัยที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนุกกับการพูดภาษาต่างประเทศ คือ ความมั่นใจและแรงจูงใจ (Li, 2017) การจัดการเรียนรู้ด้วยเกมมิฟิเคชั่น (Gamification) สามารถตอบโจทย์ปัจจัยนี้ได้ด้วยหลักการของเกม ไม่ว่าจะเป็นกลไกของการแข่งขัน และการให้รางวัล ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของห้องเรียน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกันเองได้ (Reng, 2018) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมมีส่วนร่วมกับการเรียนได้ (เบญจภัค จงหมื่นไวย์ และคณะ, 2561) ยิ่งไปกว่านั้นการจัดการเรียนรู้เกมมิฟิเคชั่นสามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่ถูกขับเคลื่อนไปด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศได้ดี โดยเฉพาะในระดับปริญญาตรีที่ผู้เรียนมีความคุ้นชินกับเทคโนโลยี (Huang & Hew, 2018)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่นสำหรับนักศึกษา

ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เขตหลักสี่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยตรวจสอบว่านักศึกษา มีคะแนนความสามารถในการพูดภาษาจีนหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่นได้ตามระดับหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาจีนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการพูดภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น กับเกณฑ์ร้อยละ 75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาแรงจูงใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการเรียนการพูดภาษาจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลองกลุ่มเดียว ทดสอบหลังเรียนอย่างเดียว (t-test for One Sample) ซึ่งใช้ตรวจสอบสมมติฐาน ข้อที่ 1 ส่วนการทดสอบก่อนกับหลังเรียน (t-test for Dependent Samples) ใช้ตรวจสอบสมมติฐานข้อที่ 2

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาโทภาษาจีน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โดยนักศึกษาได้เรียนภาษาจีนพื้นฐาน 1-2 มาแล้ว รวม 90 ชั่วโมง ได้แก่ วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี 1 ห้อง 18 คน คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม 1 ห้อง 16 คน คณะศิลปศาสตร์ 1 ห้อง 25 คน วิทยาลัยการพัฒนาและฝึกอบรมด้านการบิน 1 ห้อง 13 คน ซึ่งแต่ละห้อง ได้รับการแบ่งนักศึกษาแบบคละความสามารถทำให้นักศึกษาทุกห้องมีความรู้ความสามารถพื้นฐานโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาโทภาษาจีน คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้อง 16 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาจีน ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือเรียนรายละเอียดหลักสูตรภาษาจีนธุรกิจระดับปริญญาตรี ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และคัดเลือกเรื่อง

จากเรื่องใกล้ตัวสู่ไกลตัว เรื่องที่ง่ายไปหาเรื่องที่ยาก เพื่อเป็นเรื่องที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มตัวอย่าง และนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งพิจารณาเลือกมาทั้งหมด 6 หน่วยการเรียนรู้ มาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 6 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งหมด 18 ชั่วโมง แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง การประเมินโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert Scale (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) โดยผลที่ได้อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.43) ถือว่าสามารถนำไปใช้ได้

3.2 แบบวัดความสามารถในการพูดภาษาจีน สร้างแบบวัดให้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยกำหนดสถานการณ์ให้เลือกจากจำนวน 6 สถานการณ์ที่มีความยากง่ายใกล้เคียงกัน มีคะแนนเต็ม 30 คะแนน มีจากองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ความคล่องแคล่ว (Fluency) ความเข้าใจ (Comprehension) ความถูกต้อง (Accuracy) และด้านขอบเขต (Scope) โดยดัดแปลงเกณฑ์ของ Tayler (1986); Harris (1990) ผู้วิจัยได้นำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แบบวัดความสามารถในการพูดภาษาจีนมีค่า IOC เท่ากับ 0.89 นอกจากนี้ แบบวัดความสามารถในการพูดภาษาจีน จะใช้ผู้ประเมิน 3 คน ในการให้คะแนน เพื่อดูความเที่ยง (Internal Consistency) ผู้วิจัยใช้ Pearson Correlation Coefficient โดยได้ผลคะแนนเท่ากับ 0.83 ถือว่าคะแนนของผู้ประเมินทั้ง 3 เป็นที่ยอมรับ

3.3 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีน เป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก 30 ข้อ ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยจะวัดสติปัญญา 4 ระดับ ได้แก่ ความจำ (Remember) ความเข้าใจ (Understand) การนำไปใช้ (Apply) และการวิเคราะห์ (Analyze) ซึ่งเป็นแนวคิดของ Anderson & Krathwohl (2001) ได้ปรับปรุงแนวคิดของบลูมใหม่ จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนมีค่า IOC เท่ากับ 0.81 หลังจากนั้นนำแบบวัดไปทดลองใช้ (Try out) โดยจะเป็นนักศึกษาระดับชั้นเดียวกัน แต่เป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่าง แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน มีค่าความยากง่าย (p) เท่ากับ 0.56 และค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.72 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

3.4 แบบสอบถามแรงจูงใจของนักศึกษาที่มีผลต่อการเรียนภาษาจีน แบบสอบถามแรงจูงใจต่อการเรียนภาษาจีนมีประเด็นการสอบถาม 2 ด้าน คือ ภายใน และภายนอก มีทั้งหมด 15 ข้อ คำถามจะเป็นแบบปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยการจัดมาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.86

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ และแผนการสอนรวม 6 แผน 6 หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ละ 3 ชั่วโมง รวมเวลา 18 ชั่วโมง

4.2 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และ รายละเอียดการจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทราบก่อนเริ่มเรียน หลังจากนั้นให้นักศึกษาทำแบบสอบถามแรงจูงใจต่อการเรียนภาษาจีน รวมทั้งหมด 15 ข้อ

4.3 ผู้วิจัยให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน เพื่อเก็บคะแนน ซึ่งเป็นคะแนนก่อนเรียน

4.4 ผู้วิจัยจะดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาจีน 6 แผน รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง

4.5 เมื่อสิ้นสุดการสอนครบ 18 ชั่วโมง ผู้วิจัยจะให้นักศึกษาทำแบบวัดความสามารถการพูดภาษาจีนโดยกำหนดจาก 6 สถานการณ์ที่มีความยากง่ายใกล้เคียงกัน แต่ละสถานการณ์มีคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยใช้วิธีการจับฉลาก และให้นักศึกษาแสดงบทบาทร่วมกับเพื่อนนักศึกษา ทั้งนี้จะมีผู้ประเมินจำนวน 3 คนในการให้คะแนน คือ ผู้วิจัย ครูสอนภาษาจีนและครูชาวจีนเจ้าของภาษา

4.6 ผู้วิจัยให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนหลังเรียนซึ่งเป็นแบบวัดชุดเดียวกับก่อนเรียน เพื่อเก็บคะแนนและนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูล

4.7 ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด หลังจากนั้นจะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิต แปลผลในรูปตาราง การพรรณนาและอภิปราย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 เปรียบเทียบความสามารถการพูดภาษาจีนของนักศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น กับเกณฑ์ร้อยละ75 โดยใช้ t-test for One Sample

5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น โดยใช้ t-test for Dependent Samples

5.3 วิเคราะห์แรงจูงใจของนักศึกษาที่มีผลต่อการเรียนภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้าน ร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการพูดภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น กับเกณฑ์ร้อยละ 75

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนความสามารถในการพูดภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 16 คน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความสามารถในการพูดภาษาจีนของนักศึกษา	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 75	MEAN	S.D.	DF	T	P
หลังเรียน	30	22.5	24.26	2.55	15	-79.582	.000

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น ก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษา จำนวน 16 คน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน	คะแนนเต็ม	MEAN	S.D.	DF	T	P
หลังเรียน	30	24.26	2.55	15	-79.582	.000
ก่อนเรียน	30	14.69	4.99	15	7.043*	.000
หลังเรียน	30	24.56	5.28			

จากตารางที่ 2พบว่า นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 14.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.99 เมื่อเปรียบเทียบกับหลังเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.28 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t=7.043*, p=.000)

3. ผลการศึกษาแรงจูงใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีต่อการเรียนการพูดภาษาจีน

ตารางที่ 3 แสดงระดับแรงจูงใจที่มีต่อการเรียนการพูดภาษาจีน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 16 คน

	ระดับแรงจูงใจ		
รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม	30	22.5	24.26

จากตารางที่ 3 แสดงผลการศึกษาแรงจูงใจ ที่มีต่อการเรียนการพูดภาษาจีน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 16 คน พบว่า โดยภาพรวมแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.34, S.D.=0.68)

อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนวัดความสามารถในการพูดภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของนักศึกษาระดับ

ปริญญาตรี จำนวน 16 คน พบว่า มีคะแนนเต็มสูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t=-79.582, p=.000)

การที่นักศึกษาสามารถพัฒนาความสามารถทางการพูดได้ อาจจะเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น มีหลักการได้แก่

1. การใช้ห้องเรียนกลับด้าน เป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและวิธีการสื่อสารที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ผู้เรียนสามารถเลือกเวลาเรียนรู้ และฝึกฝนซ้ำไปมาได้ นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิดีทัศน์ต่างๆ ช่วยให้ผู้เรียนมีกิจกรรมมากมายไว้เรียนรู้ฝึกฝนล่วงหน้า และยังฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการวางแผนเวลาการเรียนอีกด้วย อันช่วยให้ผู้เรียนค้นพบ และเลือกกลยุทธ์ทางการเรียนที่จะช่วยให้ตนเองพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาจีนได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง (Marczewski, 2017)

2. การนำเกมมิฟิเคชั่นมาใช้เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาความสามารถของตนเอง เพื่อให้ได้รับชัยชนะ รางวัล หรือคำชมเชย (Reng, 2018) ดังที่ Hoffman (2015) ได้เสนอแนะว่า แรงจูงใจ (Motivation) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนอยากจะเข้าร่วมกิจกรรม และพร้อมจะพัฒนาความสามารถทางการพูดภาษาต่างประเทศเพื่อให้ได้รับการยอมรับ

3. ชั้นเรียนมีชีวิตชีวาสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมจะรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ดังที่ Khusnia (2017); หวัง หลิงเฉียน และไพทยา มีสัตย์ (2564) ได้แนะนำว่า บรรยากาศของชั้นเรียนมีผลกระตุ้นการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเปิดใจรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ (Feedback) และการตรวจแก้ไข (Correction) นำไปสู่การแลกเปลี่ยนกลยุทธ์ในการเรียนภาษาต่างประเทศซึ่งกันและกัน รวมถึงยังช่วยให้ผู้เรียนลดความกังวลต่อการเรียนภาษาต่างประเทศ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มการจดจำคำศัพท์ และรูปประโยคเพื่อการสื่อสารใหม่ได้ดีขึ้น (Alfares, 2017)

4. การสร้างแรงจูงใจผ่านบรรยากาศผ่อนคลาย การที่มุ่งเน้นมีอิสระในการเรียนนอกห้องเรียน การใช้หลักการเกม และการแข่งขัน ทำให้ผู้เรียนมีความยึดมั่นผูกพันสูงขึ้น กล่าวคือผู้เรียนมีใจจดจ่อเข้าร่วมกิจกรรม Barkley (2010) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของความยึดมั่นผูกพันของผู้เรียนว่าประกอบด้วย 2 ส่วน คือ แรงจูงใจ (Motivation) และการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เมื่อมีองค์ประกอบครบทั้งสองอย่าง จะเกิดการเรียนรู้ที่มุ่งไปสู่ประสบความสำเร็จด้วยการยินดีเข้าร่วมกิจกรรมและเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเอง

5. การส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ดังที่ Reng (2018) ได้แนะนำว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเกมมิฟิเคชั่นส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการสื่อสารโดยใช้ หลักกลไกของการแข่งขัน และรางวัล ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความตื่นตัว มีความกระตือรือร้นที่จะลงมือปฏิบัติจริง และเมื่อยิ่งมี

โอกาสได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกฝน ผู้เรียนก็ยิ่งพัฒนาความสามารถทางการพูดได้เร็ว และต่อเนื่อง ดังที่ Pérez (2016) ได้เสนอแนะว่าการลงมือปฏิบัติ ช่วยให้ผู้เรียนฝึกดึงคลังคำ คลังประโยค จากความรู้เดิมมาใช้ซ้ำไปมา ยิ่งใช้มาก ก็ยิ่งเกิดการเข้าใจ และจดจำมากยิ่งขึ้น

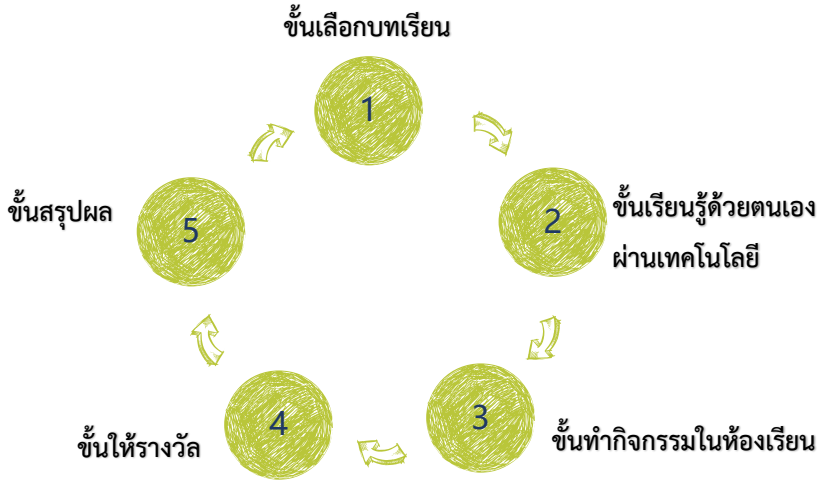
ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนก่อนเรียนของนักศึกษามีคะแนนเฉลี่ย 14.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.99 เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนหลังเรียนนักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.28 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t=7.043*, p=.000)

จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพูดภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 นี้ อาจด้วยปัจจัยที่ว่า การพูดภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น มีกิจกรรมที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกทั้ง 4 ทักษะ การอ่าน การฟัง การพูด และการเขียน และยิ่งมีการใช้เทคโนโลยีทั้งคลิป และข้อมูลเนื้อหาสาระต่างทางอินเทอร์เน็ต ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้วนไปมาได้ก็ยิ่งให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงจุดอ่อน และพัฒนาจุดแข็งการใช้ภาษาจีนของผู้เรียน นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบกลับด้านส่งเสริมและปลูกฝังให้ผู้เรียนใฝ่รู้ที่จะเรียนด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบ อันเป็นผลทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิทางการเรียนภาษาจีนที่สูงขึ้น ดังที่ Topîrceanu (2017) ได้เสนอแนะว่า การมีแรงจูงใจในการทำงานสูงย่อมทำให้มีความกระตือรือร้นกระทำกิจกรรมและจะประสบความสำเร็จได้ดีกว่าผู้ที่ทำเพียงเพื่อให้เวลาผ่านไป ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงการใช้หลักการการแข่งขัน และมอบรางวัล ช่วยลดความเครียดจากการเรียน ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนผ่อนคลาย ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการเรียน ดังที่ Alfares (2017) ได้กล่าวว่า ยิ่งบรรยากาศผ่อนคลาย ผู้เรียนยิ่งเรียนรู้ จดจำ เข้าใจ และพัฒนาทักษะการใช้ภาษาได้ดี ต่อเนื่อง และรวดเร็ว

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแรงจูงใจที่มีต่อการเรียนการพูดภาษาจีน พบว่า โดยภาพรวมแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$=4.34, S.D=0.68) ผลการสำรวจแรงจูงใจที่มีระดับภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Huang & Soman 2013) ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชั่นในการเรียนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่าผู้เรียนร้อยละ 76 มีความเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ๆ มีประโยชน์สำหรับตนในการเรียนช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจมากขึ้น มีความพึงพอใจในการเรียนรู้ และมีเจตคติที่ดีต่อรายวิชาที่เหมาะสมกับช่วงวัย ตอบสนองต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันนำไปสู่ความสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (ศรินยา วงษ์ช่างหล่อ และคณะ, 2561)

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่นในการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาจีน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งช่วยให้ครูผู้สอนภาษาจีน ในฐานะภาษาต่างประเทศ สามารถนำแนวทางการจัดการเรียนแบบนี้ไปใช้กับผู้เรียนที่เรียนภาษาจีนในระดับต้นถึงระดับกลางได้ สรุปเป็นภาพองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาจีน โดยการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น

จากภาพที่ 1 อธิบายขั้นตอนการใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่นในการพัฒนาความสามารถในการพูด ดังนี้

1. ขั้นเลือกบทเรียน หรือสร้างบทเรียน เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนเลือกหรือสร้างบทอ่านขึ้นมาใช้เอง ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนและเนื้อหาที่ต้องการจะสอน โดยคำนึงถึงคลังคำศัพท์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ขั้นเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยี ขั้นนี้ผู้เรียนจะเรียนบทเรียนผ่านอินเทอร์เน็ต โดยบทเรียนจะมีทั้งที่ผู้สอนทำขึ้นเอง และนำมาจากแหล่งต่าง ๆ เช่นจาก YouTube คลิปจากละคร เป็นต้น ขั้นนี้จะเปิดอากาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ล่วงหน้าก่อนเรียน และสามารถเรียนรู้ซ้ำไปมาได้ในทุกเวลาและทุกที่

3. ขั้นทำกิจกรรมในห้องเรียน ประกอบด้วย 3 ขั้น

ขั้นที่ 1 ขั้นแข่งขัน ผู้เรียนจับคู่แต่งประโยค หรือสร้างบทสนทนา ให้ผลงานที่ตนเองทำดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ในเวลาที่จำกัด

ขั้นที่ 2 ขั้นเฉลย ครูและผู้เรียนร่วมกันเลือกประโยค หรือบทสนทนาที่สามารถใช้สื่อสารในสถานการณ์ที่กำหนดได้

ขั้นที่ 3 ขั้นเสนอความเห็น และแก้ไข ให้เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันตรวจสอบคำตอบประเมินคำตอบและแก้ไขข้อบกพร่องซึ่งกันและกัน

4. ขั้นให้รางวัล เป็นการมอบรางวัลให้แก่ผู้ชนะ ถือว่าเป็นขั้นที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรม และตั้งใจผลิตผลงานให้ดีที่สุด

5. ขั้นสรุปผล ผู้สอนจะสรุปว่า ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการพูดมากน้อยเพียงใดบรรลุตามจุดประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ โดยการให้ผู้เรียนทำแบบฝึกอีกครั้งจากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ ประเมินผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ข้อดีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น มีดังนี้

1. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) อันช่วยให้ผู้เรียนค้นพบ และเลือกกลยุทธ์ทางการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง

2. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากจะเข้าร่วมกิจกรรม และพร้อมจะพัฒนาความสามารถทางการพูดภาษาต่างประเทศ

3. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สร้างบรรยากาศผ่อนคลาย ช่วยให้ผู้เรียนลดความกังวลต่อการเรียนภาษาต่างประเทศ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มการจดจำคำศัพท์ และรูปประโยคเพื่อการสื่อสารเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สร้างใหม่ได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการจัดกิจกรรม และสื่อการเรียนที่ให้ผู้เรียนภาษาต่างประเทศพัฒนาความสามารถในการพูดผลวิจัยพบว่าผู้สอนควรจัดกิจกรรม และสื่อที่กระตุ้นการศึกษาด้วยตนเอง และเพิ่มแรงจูงใจที่จะร่วมทำกิจกรรมรวมถึงการฝึกใช้ประโยคเพื่อการสื่อสารจริงมากกว่าจะเป็นเน้นให้ผู้เรียนท่องจำคำศัพท์ หรือกฎไวยากรณ์ในลักษณะเป็นคำ ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการสร้างแรงจูงใจมีผลต่อการพัฒนาการพูดภาษาต่างประเทศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างมาก ฉะนั้นผู้สอนจำเป็นต้องใช้กิจกรรมการเรียนที่สามารถสร้างแรงจูงใจได้ เช่นการใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชั่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารพูดโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเทคนิคการสอนอื่น ๆ เช่น เทคนิค Think Pairs Share และ Roundtable เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เจริญ ภูวิจิตร. (2564). *การจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ธนภณ ไชยชนะ. (2557). *การพัฒนาการเขียนพินอิน (สระลดรูป) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

เบญจภัค จงหมื่นไวย์ และคณะ(2561). เกมมิฟิเคชันเพื่อการเรียนรู้. *วารสารวิชาการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*, 4(2), 34-43.

วรากร แซ่พุ่น และคณะ. (2560). การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยะลา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 12(ฉบับพิเศษ). 126-136.

วิภาวรรณ สุนทรจามร. (2559). *รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยสังเคราะห์ภาพรวม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ศรินยา วงษ์ช่างหล่อและคณะ. (2561). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบในการเรียนหลักการใช้ภาษาไทยของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสวนศรีวิทยา จังหวัดชุมพร*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง. (2562). *ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจจีน*. สืบค้น 1 มีนาคม 2565, จาก https://thaiembbeij.org/th/republic-of-china/investment/

สุวิมล มธุรส. (2564). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค NEW NORMAL COVID-19. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(40), 33-42.

หวัง หลิงเฉียน และไพทยา มีสัตย์ (2564). การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาจีนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิค Think Pair Share สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(1), 33-47.

Alfares, N. (2017) Benefits and Difficulties of Learning in Group Work in EFL Classes in Saudi Arabia. *English Language Teaching*, 10(7), 247-256.

Anderson, L. W. & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. New York: Addison Wesley Longman.

Barkley, E. F. (2010). *Student engagement techniques: A handbook for college faculty*. San Francisco: Jossey-Bass.

Bashirath, M. (2011). Factor Effecting Students' English-Speaking Skills. *British Journal of Arts and Social Sciences*, 2(1), 34-50.

Hanban. (2019). *Confucius Institute*. Retrieved March 20, 2022, from http://www.hanban.org/confuciusinstitutes/

Harris, D. P. (1990). *Testing English as a second language*. New York: McGraw-Hill Book.

Hilton, H. (2008). The link between vocabulary knowledge and spoken L2 fluency. *Language Learning Journal*, 36(2), 153-166.

Hoffman, L. (2015). Longitudinal analysis: Modeling within-person fluctuation and change. New York: Routledge.

Huang, B. & Hew, K. F. (2018). Implementing a theory-driven gamification model in higher education flipped courses: Effects on out-of-class activity completion and quality of artifacts. *Computers & Education*, 125(1), 254-272.

Huang, W. H. Y. & Soman, D. (2013). *A practitioner's guide to gamification of education*. Toronto: Rotman School of Management University of Toronto.

Khusnia, A. N. (2017). Politeness Strategies in EFL Classroom: Building Positive Values in Students. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)*, 109(1), 32-35.

Li, H. (2017). *Feasibility research on the teaching mode of gamification flipped classroom in teaching Chinese as a foreign language*. Chaina: Heilongjiang University.

Lin, S. F. (2021). *China-Thailand Economic and Trade Relations in Perspectives of Thai Students Studying in China. Foreign Language Office of the Lower House of the Chinese National Assembly*. Retrieved March 20, 2022, from https://shorturl.asia/2h5Qv

Marczewski, A. (2017). The ethics of gamification. *XRDS*, 24(1), 56-59.

Pérez, N. (2016). Effects of Tasks on Spoken Interaction and Motivation in English Language. *Gist Education and Learning Research Journal*, 13(1), 34-55.

Reng, S. J. (2018). *Application of Game Teaching Method in Thailand's Junior High School in Chinese Teaching*. Chaina: Yunnan University.

Tayler, A. (1986). *Communicating*. New Jersey: Prentice Hall International.

Topîrceanu, A. (2017). Gamified learning: A role-playing approach to increase student in-class motivation. *Procedia Computer Science*, 112(1), 41-50.

THE CAUSAL RELATIONSHIP FACTORS AFFECTING THE BRAND LOYALTY TOWARDS THE THAI CANNED FRUIT AND VEGETABLES*

ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภค ที่มีต่อตราสินค้าผักและผลไม้กระป๋องของไทย

Nutthapon Jitprapai, Jantima Kheokao
ณัฐพล จิตประไพ, จันทิมา เขียวแก้ว
University of Thai Chamber of Commerce
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
Corresponding Author E-mail: Koonut.skinnex@gmail.com

Abstract

Objectives of this research article were to analyze the causal factors between brand awareness. Brand quality perception and brand connections that influenced brand loyalty of Thai canned fruits and vegetables. This was quantitative research using questionnaires to collect data from 600 consumers who were citizens of the United States, Australia, and Japan and analyzed the data using structural equation modeling analysis.

The Findings were found that the model consisted of the empirical data; Chi-square = 180.873, P-Value = 0.188, CMIN/df = 1.096, GFI = 0.965, CFI = 0.997, AGFI = 0.955, and RMSEA = 0.014. The primary result was brand awareness had a positive direct effect on brand perceived quality and brand association but was not on brand loyalty. In addition, brand perceived quality and brand association was the mediator variable, mediated a positive indirect effect of brand awareness on brand loyalty.

Keywords: Brand Loyalty; Brand Awareness; Perceived Quality; Brand Association

*Received May 11, 2023; Revised June 4, 2023; Accepted June 6, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุระหว่างการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การรับรู้คุณภาพตราสินค้า และสิ่งเชื่อมโยงกับตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้าผักและผลไม้กระป๋องของไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคจำนวน 600 คนซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลการศึกษาพบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า Chi-square = 180.873 P-Value = 0.188 CMIN/df = 1.096 GFI = 0.965 CFI =0.997, AGFI = 0.955 และ RMSEA = 0.014. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อค้นพบที่สำคัญที่ได้จากการวิจัย คือ ปัจจัยด้านการตระหนักรู้ต่อตราสินค้าส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับปัจจัยด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้าและปัจจัยด้านสิ่งเชื่อมโยงกับตราสินค้า แต่ไม่ส่งอิทธิพลทางตรงกับความภักดีต่อตราสินค้า โดยส่งผ่านตัวแปรคั่นกลาง 2 ตัว คือ ปัจจัยด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า และปัจจัยด้านสิ่งเชื่อมโยงกับตราสินค้า

คำสำคัญ: ความภักดีต่อตราสินค้า; การตระหนักรู้ต่อตราสินค้า; การรับรู้คุณภาพ; สิ่งเชื่อมโยงกับตราสินค้า

Introduction

The fruit and vegetable processing industry has a steady growth rate. Therefore, it represents an opportunity for Thai entrepreneurs to increase the export market share (National News Bureau of Thailand, 2023). In 2023, the export value of Thai fruit and vegetable processing is 2,483,303,006.49 US$, an increase of about 30% from 2019. The top three of export value are the United States of America, Australia, and Japan. Concurrently, Thailand faces a number of obstacles in international trade that effect to strong brands (DITP, 2023). Consequently, Thai brands have to develop effective strategies, including brand loyalty as a competitive advantage (Izzo et al., 2023; Atilgan et al., 2005).

The various models for measuring brand equity have been developed (Chenhall & Langfield-Smith, 2007; Florence & Florence, 2020). A few studies have attempted to establish causal relationships between the constructs (Buil et al., 2013; Huang & Cai, 2015; Torres et al., 2015). Strong and positive brand equity creates competitive barriers for new competitors to enter the industry (Yoo et al., 2000), thereby providing a firm with competitive advantages. Therefore, it is

generally acknowledged that brand equity increases the value of a company (Christodoulides & Chernatony, 2010).

The dominant research stranding in this perspective is rooted in cognitive psychology (Aaker, 1995). Due to the consumer-centric nature of the approach, the final dimension is typically omitted from the operationalization of the model. The separation between brand awareness and brand associations has not occurred in almost all previous empirical investigations, which contradicts the theory. According to empirical data and previous interviews with consumers regarding canned food products, consumers will exhibit brand-loyal sentiments and behaviors. They need to be aware of not only the brand but also the quality of the product. Therefore, this research aims to prove the theory about whether brand awareness directly or indirectly influences brand loyalty in order to generate the new academic knowledge and its application in brand management. (Aaker, 2010)

Research Objective

To analyze the causal relationship between brand awareness, brand perceived quality, and brand association influencing brand loyalty of Thai canned fruit and vegetables.

Research methodology

1. Research Design

This study areas are included the United States of America, Australia, and Japan, which is the top three export from Thailand between September to November 2022. (DITP, 2023)

2. Populations and Samples

2.1 The population is the citizenship of Americans, Australians, and Japanese who had purchased or consumed Thai canned fruit and vegetables product.

2.2 The sample includes Americans, Australians, and Japanese who consumed Thai canned fruit and vegetables. They are over 18 years old and can read and answer the questionnaire in English. Sample size: The number of respondents based on factor analysis research The sample size was determined

to be a very good 500 (Comrey & Lee, 2013). This study employed 600 people. The researcher employed a method of random sampling. The quota is 200 individuals per country.

3. Research Instrument

The tool was used as questionnaire. It consisted of three parts. Part I, screening information on experiences in purchasing or consuming Thai canned fruit and vegetables. Part II, the respondent's profile. Part III, the opinions on brand component that effects on brand loyalty using a 5-level rating scale.

The researcher submitted the draught questionnaire to be certified by the Institutional Review Board (IRB) at UTCC. After that, a preliminary quality check was conducted with content validity using the Index of Item-Objective Congruence (IOC) method by five experts. The IOC value was between 0.60-0.80. The questionnaire with the Likert scale was used to check the reliability with a group with similar qualifications to the sample of 30 subjects. Considering the Cronbach alpha value of the entire questionnaire is 0.90.

In addition, a research instrument to verify the construct validity by confirmatory factor analysis (CFA). All constructs have passed criteria the good fit model which recommended by Arbuckle (2016).

4. Data Collection

The data was collected by the research assistant, who has a master's degree. The questionnaire requires the following screening: 1. the citizens of the nation and 2. the experience of consuming Thai canned fruit and vegetables.

As a method of data acquisition, inquiring the general public by accidental. In addition, the assistance researcher requested cooperation from Thai canned fruit and vegetable stores in order to collect consumer information.

5. Data analysis and Statistics used to analyze the data

Demographic: Using a social science package program, gender, age, education level, occupation, and average monthly income were analyzed using descriptive statistics. The structural equation model with a statistical package operates the hypothesis test.

Results

Demographics profile

Respondents are United States, Australian, and Japanese citizens. Predominantly male (55.3%), aged 33–44 (64.0%), with less than a bachelor's degree (43.50%), and an average monthly income of $4,501–5,500 (42.17%).

Structural Model

The Structural equation Model of factors on the brand loyalty of Thai canned fruits and vegetables after adjusting for the variances by modification index, the model analysis results are consistent with the empirical data. These statistics passed the established criteria, as shown in Figure 2, Table 1.

Table 1 The evaluate statistic of a good fit model

Fit Indices	Measure Value	Result	Summary	Reference
1. CMIN-p	> 0.05	0.188	Passed	Arbuckle (2016)
2. CMIN/DF	< 2.00	1.096	Passed	Arbuckle (2016)
3. GFI	> 0.90	0.965	Passed	Arbuckle (2016)
4. RMSEA	< 0.08	0.014	Passed	Arbuckle (2016)

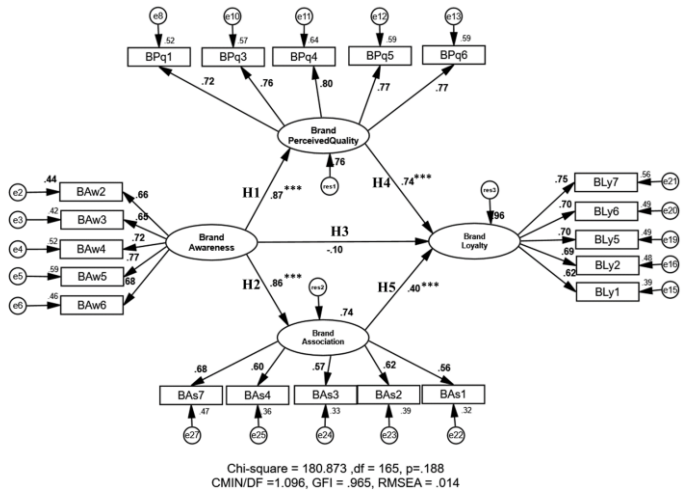

Figure 1 Structural equation model of factor affecting on brand loyalty

Table 2 Hypothesis Testing

Hypothesis	Variable			Standard DE	Standard IE	S.E.	t-value	P	Result
H1	BA	<-	BW	0.86	-	0.05	10.25	0.00*	Accept
H2	BP	<-	BW	0.87	-	0.07	12.86	0.00*	Accept

Table 2 Hypothesis Testing (Continued)

Hypothesis	Variable			Standard DE	Standard IE	S.E.	t-value	P	Result
H3	BL	<-	BW	-0.10	0.99	0.10	-0.82	0.41	Reject
H4	BL	<-	BP	0.74	-	0.05	9.53	0.00*	Accept
H5	BL	<-	BA	0.40	-	0.08	5.34	0.00*	Accept

According to Table 2 show the hypotheses testing; H1, H2, H4, and H5 were accepted but H5 was rejected:

Brand awareness (BW) has a positively direct effect on brand association (BA) and brand perceived quality (BP), with factor loading of 0.86 and 0.87 with statistic significant at 0.05, respectively.

Brand awareness doesn't have a direct effect on brand loyalty (the regression coefficient is -0.10), but there is an indirect effect through two mediators: brand perceived quality and brand association, which are 0.99 [(0.87*X*0.74) + (0.86*X*0.40)].

Discussion

The research is based on the research assumptions set. The brand awareness has a significant positive direct effect on BA and BP. Moreover, BA and BP have a significant positive direct effect on BL.

According to Torres et al. (2015); Tran et al. (2019), brand awareness measures how well consumers recognize a brand and correctly associate it with a given good or service. For example, when someone says, “I want canned fruit imported from Asia,” you know the consumer is referring to canned fruit. There are many other brands that make canned fruit. But the branded products from Thailand have become one of the most recognizable brands. The more accustomed consumers are; the more likely they are to be with certain things. Consumers will trust them more.

The definition of BP is “the consumer's evaluation of a product's overall excellence or superiority” (Zeithaml, 1988). Previous research indicated that BP influences BL, and according to Torres et al. (2015), BP influences brand loyalty.

Meanwhile, BL derives from a positive attitude towards the brand and the decision to continuously purchase products and services (Atulkar, 2020). As a

consequence of the quality of responsive products or services, customers are promoted, whereas, the brand has a one of the components of developing brand equity that encouraged to repeat purchases by customers. and follow the brand's narratives (Taeshapotiwarakun, 2023; Shaalan et al., 2020).

BW has not a significant positively direct effect on BL. This may be the canned fruit and vegetables product has a specific characteristic; therefore, BW is influenced indirectly by BP and BA. Tan et al. (2011) who studied the hierarchical chain of consumer-based brand equity in the fast-food industry, reached similar conclusions. This study revealed that the BW influenced the BP, which in turn influenced the BL.

Body of Knowledge

From the results, to answer the third research objective shown in Figure 3, which was developed from the results of the research hypothesis testing,

Figure 2 The brand loyalty of Thai canned fruit and vegetables

This is a result of the customer's prior contentment with the products and services received that cause confidence or trust in the brand, in addition to recommending the product or service to others.

BL for Thai canned fruit and vegetables should start by building brand awareness, namely: 1. country image; 2. brand name; and 3. international

standards. 4. Thailand brand symbol; and 5. tasty. These need to be built with the BP (product quality, nutrition, manufacturer quality) and the connection with the BA (social responsibility, quantity, packaging design, for example), which will lead to BL.

Recommendations

Policy Recommendations

Building brand loyalty for the canned fruit and vegetable product necessitates the incorporation of BW, BP, and BA, which will strengthen BL which can create a competitive advantage and contribute to a strong brand.

Operational Recommendations

Three factors (BW, BP, and BA) combine to create BL, which necessitates the marketing communication process that allows consumers to perceive diverse information. within those elements

Recommendations for Next Research

1. The coming up, there is a structural equation model of factors affecting the customer Loyalty should expand the population to more countries to cover all continents; this will be the generalization.

2. According to the results, BW has no significant positively direct effect on BL, most likely due to uncontrollable environmental factors. Therefore, the researcher believe that this is an intriguing topic that warrants further investigation. The generated variables were evaluated once more to corroborate the findings of this study.

Reference

Aaker. D. A. (1995). *Managing Brand Equity*. New York: Free Press.

_____. (2010). *Building Strong Brands*. UK: Simon & Schuster UK Ltd.

Arbuckle, J. L. (2016). *AMOS 24 User's Guild*. Crawfordville, FL: AMOS Development Corporation.

Atilgan, E. et al. (2005). Determinants of the Brand Equity. *Marketing Intelligence & Planning*, 23(3), 237-248.

Atulkar, S. (2020). Brand trust and brand loyalty in mall shoppers. *Marketing Intelligence & Planning*, 38(5), 559-572.

Buil, I. et al. (2013). Examining the Role of Advertising and Sales Promotions in Brand Equity Creation. *Journal of Business Research*, 66(1), 115-122.

Chenhall, R. H. & Langfield-Smith, K. (2007). Multiple Perspectives of Performance Measures. *European Management Journal*, 25(4), 266–282.

Christodoulides, G. & Chernatony, D. L. (2010). Consumer-Based Brand Equity Conceptualisation and Measurement. *International Journal of Market Research*, 52(1), 43–66.

Comrey, A. L. & Lee, H. B. (2013). *A first course in factor analysis*. UK: Psychology press.

DITP. (2023). *The fruit and vegetable processing*. Retrieved March 20, 2020, from https://oldweb.ditp.go.th/contents_attach/731490/731490.pdf

Florence, V. R. & Florence, V. P. (2020). Effects of emotions and brand personality on consumer commitment, via the mediating effects of brand trust and attachment. *Recherche Et Applications En Marketing (English Edition)*, 35(1), 84–110.

Huang, Z. J. & Cai, L. A. (2015). Modeling Consumer-Based Brand Equity for Multinational Hotel Brands – When Hosts Become Guests. *Tourism Management*, 46, 431–443.

Izzo, F. et al. (2023). Creating Customer, Museum, and Social Value Through Digital Technologies: Evidence From the MANN Assiri Project. *Socio-Economic Planning Sciences*, 85(2), 1.12.

National News Bureau of Thailand. (2023). *Thailand is the World's 4th Largest Exporter of Canned and Processed Fruit Products*. Retrieved January 2, 2024, from https://shorturl.asia/HxaG6

Shaalan, A. et al. (2020). Understanding consumer-based brand equity and its antecedents in international and national banks in Egypt. *Journal of Marketing Communications*, 28(1), 38–72.

Taeshapotiwarakun, C. (2023). Causal Influences on Brand Loyalty Case Study: Second-hand Real Estate Agents in Bangkok Metropolitan. *resmilitaris*, 13(1), 1542-1551.

Tan, T. M.et al. (2011). Hierarchical Chain of Consumer-Based Brand Equity: Review from The Fast-Food Industry. *International Business & Economics Research Journal (IBER)*, 10(9), 67-80.

Torres, P. M. et al. (2015). Determining the Causal Relationships that Affect Consumer-Based Brand Equity. *Marketing Intelligence & Planning*, 33(6), 944–956.

Tran, V. T. et al. (2019). Brand Equity in a Tourism Destination: A Case Study of Domestic Tourists in HOI AN City, Vietnam. *Tourism Review*, 74(3), 704–720.

Yoo, B. et al. (2000). An Examination of Selected Marketing Mix Elements and Brand Equity. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 28(2), 195-211.

Zeithaml, V. A. (1988). Customer Perceptions of Price, Quality, and Value: A Means-End Model and Synthesis of Evidence. *Journal of Marketing*, 52(3), 2-22.

ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AND SUSTAINABILITY FACTORS OF BUSINESS ORGANIZATIONS LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND*

การจัดการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Suwit Numpa, Pakpong Pochanart
สุวิทย์ นำภาว์, ภัคพงศ์ พจนารถ
National Institute of Development Administration
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Corresponding Author E-mail: Suwitnp9@gmail.com

Abstract

This research aims to study the prioritization of environmental management and sustainability factors of organizations listed in the Stock Exchange of Thailand (SET). This study was quantitative research, which divided into 8 industry groups. A purposive random sampling among 148 companies during 2018-2020. The research tools were environmental management priority questionnaire with 16 main topics and 113 sub-issues.

The results showed that the industry category with the highest average score on the importance of factors involved in environmental management was the Industrials group: Resource, Property & Construction, Argo & Food Industry, Financials, Service, Technology and Consumer Products groups respectively. The highest average prioritization score in the environmental management factors were corporate social responsibility (CSR), Environmental management and Values and norms. Meanwhile, the lowest score in environmental management factors were Environmental issues for suppliers, Environmental management account and Green/Eco industry respectively. The importance of factors of Sustainable Development Goals (SDGs) were SDGs

*Received July 19, 2023; Revised August 6, 2023; Accepted August 9, 2023

Goal 8 (Decent Work and Economic Growth) had the highest average score followed by Goal 13 (Climate Action) and Goal 3 (Good Health and Well-Being), with mean scores equal to 4.12, 3.95 and 3.37 respectively. The Sustainable Development Goals (SDGs) with the lowest priority score were SDGs Goal 2 (Zero Hunger), Goal 14 (Life Below Water) and Goal 1 (No Poverty) with mean scores equal to 1.50, 1.51 and 2.05 respectively. The results of this study could be used as information or guidelines for the organization's operations towards sustainability organization executives-could use them to set goals, activities and business development to achieve sustainability goals in the future.

Keywords: Sustainable Development Goals (SDGs); Environmental Management; Stock Exchange of Thailand (SET)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยความยั่งยืนขององค์กรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยจำแนกเป็น 8 กลุ่มอุตสาหกรรม สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 148 บริษัทในช่วงปี พ.ศ. 2561-2563 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อม 16 หัวข้อหลักและ 113 ประเด็นย่อย

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีระดับคะแนนความสำคัญเฉลี่ยสูงสุดในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กลุ่มอุตสาหกรรม ทรัพยากร อสังหาริมทรัพย์ เกษตรและอาหาร การเงิน บริการ เทคโนโลยี และกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค ตามลำดับ โดยปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุด คือ ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อม และค่านิยมและบรรทัดฐาน ปัจจัยที่มีความสำคัญต่ำสุด ได้แก่ ปัจจัยปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อซัพพลายเออร์ บัญชีการบริหารสิ่งแวดล้อม และอุตสาหกรรมสีเขียว ส่วนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ เป้าหมายที่ 8 เป้าหมายที่ 13 และเป้าหมายที่ 3 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 3.95 และ 3.37 ตามลำดับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีคะแนนความสำคัญต่ำสุด ได้แก่ เป้าหมายที่ 2 เป้าหมายที่ 14 และเป้าหมายที่ 1 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.50 1.51 และ 2.05 ตามลำดับ ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นข้อมูลหรือแนวทางการดำเนินงานขององค์กรสู่ความยั่งยืน ผู้บริหารองค์กรสามารถนำไปใช้ในการกำหนดเป้าหมาย กิจกรรม และพัฒนาธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายด้านความยั่งยืนได้ต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs); การจัดการสิ่งแวดล้อม; ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Introduction

The world's climate is rapidly changing which affects humans in many dimensions, both severe and more frequent disasters, cultivation and raising animals make it more difficult. The world's population is growing at an average of 75-80 million people annually and that is projected to reach 9 billion by the middle of the 21st century. While the area of cultivation and agriculture in the world has decreased. There is a chance that the world will face a crisis of food shortages. As a result of this challenge, in 2015, 195 countries around the world turned to cooperate in setting Sustainable Development Goals (SDGs), which is a development approach that meets the needs of the current generation without depriving the ability to respond to needs of the next generation (United Nations, 2016). The 17 Sustainable Development Goals comprised 169 targets and 247 indicators to monitor and assess development progress. The SDGs can be grouped according to factors that are linked in 5 dimensions (5P), namely: 1. People; eradication of poverty and hunger and reduce inequality in society. 2. Planet; gives importance to the protection and preservation of natural resources and climate for the next generation of global citizens. 3. Prosperity which promotes people's well-being and harmony with nature. 4. Peace based on the principle of peaceful coexistence that has a peaceful society and 5. Partnership; cooperation of all sectors in driving sustainable development agenda (SDG Move, 2023).

The Stock Exchange of Thailand (SET) was established by the SET Act B.E. 2517 to serve as a consulting center and exchange corporate governance ideas for currently listed companies' directors and executives. The industry group structure of listed companies operating in similar businesses for the appropriateness of comparison between each other and to be appropriate investment information. The grouping can be divided into 8 industry groups, namely: Agro & food industry, Consumer products, Financials, Industrials, Property & construction, Resources, Services and Technology (Stock Exchange of Thailand, 2021). Businesses must constantly adapt and develop themselves in order to survive and grow steadily and sustainably. Operating a business that not only focuses on financial performance but also on business organizations needs to balance the performance of the organization, both economically, socially and environmentally. Therefore, organizational development toward sustainability is

important for all businesses to integrate and drive concretely, which can be done in many ways according to the organizational context. According to the role of the Stock Exchange of Thailand in setting goals for business organization development during management challenges and sustainable development trends.

Consequently, the researcher is interested in studying the environmental management of the business organization listed on the Stock Exchange of Thailand towards becoming a sustainable organization. The prioritization of environmental management and related factors in business operations of listed organizations in the Stock Exchange of Thailand, to comparative of the factors in the business of listed organizations in the SET classified by industry category. The results of this study can be used as information or guidelines for the organization's operations toward sustainability, which the executives can use to set goals, activities and business development to achieve sustainability goals in the future.

Research Objectives

1. To study the prioritization of environmental management and related factors in the business operations of organizations listed on the Stock Exchange of Thailand.

2.To compare the environmental management factors and sustainable development goals involved in the business operations of organizations listed on the Stock Exchange of Thailand classified by industry groups.

Methodology

The purpose of this study were to study the prioritization of environmental management and the related factors of sustainable development goals involved in the business operations of organizations listed on the Stock Exchange of Thailand classified into 8 industry groups during the years 2018-2020 by purposive sampling amount 148 companies with prescribing criteria for selecting industry groups and accuracy of information obtained from sustainability reports.

The tools in the study are the 5-rating scale for assessment of the prioritization of environmental management and related factors in business operations of listed companies on the SET. The interpretation criteria are as follows: 1.00-1.80 (Not important), 1.81-2.60 (Low important), 2.61-3.40 (Moderate

important), 3.41-4.20 (High important) and 4.21-5.00 (Very high important), that has been designed and developed from a questionnaire of Professor Dr. Katsuhiko Kokubu, Faculty of Business Administration Kobe University Japan which was used in the assessment in Germany and Japan (Kokubu et al., 2019), contains data on environmental management 1 6 factors namely; Environmental issues, Stakeholders, Environmental management, Values and norms, Manpower, Sustainability and Environmental activities, Environmental performance management, Environmental decisions, Environmental management account, Environment contributions, Environmental indicators, Environmental issues to suppliers, Supplier's relations, Circular economy, Corporate social responsibility (CSR), Green/Eco-industry and Sustainable Development Goals (SDGs).

The data collection and statistics in this study used the results of assessing the sustainability report of master's degree students in the environmental management program, National Institute of Development Administration in which completeness and accuracy of the data were reviewed in accordance with the study requirements. For the prioritization of environmental management and Sustainable Development Goals in the business organizations listed on the Stock Exchange of Thailand used the interpretation criteria between not important to very high important as the study criteria. In the part comparing the environmental management factors in the business operations of organizations listed on the Stock Exchange of Thailand classified by industry groups used Multivariate Analysis of Variance (MANOVA) and use Scheffe to compare the differences between variables.

Results

The study of environmental management and sustainability factors of the business organization listed on the Stock Exchange of Thailand can be summarized the result as follows:

1. The number and percentage of the companies listed on the Stock Exchange of Thailand are classified into 8 industry groups; most industry groups in this study were Resource (n=34, 22.52%), Service (n=30, 19.23%), Agro & food industries (n=29, 19.21%), Property (n=22, 14.57%), Industrials (n=15, 9.93%),

Financials (n=8, 5.29%), Technology (n=6, 5.3%) and Consumer Products (n=4, 2.65%) respectively.

2. The average score of prioritizations for each environmental management factor in business organizations listed on the Stock Exchange of Thailand. (See Table 1)

Table 1 The average score of prioritizations for each environmental management factor in business organizations listed on the Stock Exchange of Thailand classified by industry groups.

Environmental Management Factors	Industry category								Average score	Ranking	Prioritization level
	AGRO	CONS	FINA	INDU	PROP	RESO	SERV	TECH			
Env. issues	3.56	2.91	3.27	3.99	3.53	4.15*	3.19	3.33	2.97	5	Moderate
Stakeholders	3.17	2.47	3.37	3.40*	2.99	3.11	2.79	3.07	2.62	8	Moderate
Env. management	3.87	3.32	3.91	4.46	4.08	4.61*	3.80	3.89	3.42***	2	High
Values and norms	3.71	3.40	3.30	4.08	3.97	4.29*	3.69	3.96	3.26***	3	Moderate
Manpower	2.92	4.17*	2.50	3.33	3.02	3.51	2.58	2.93	2.60	10	Low
Sustainability and env. activities	2.77	3.35	3.05	3.51*	3.05	3.36	3.32	2.32	2.65	7	Moderate
Env. performance management	2.40	2.81	3.32	3.43*	2.86	3.17	3.30	2.65	2.56	11	Low
Env. decisions	3.43	3.04	3.52	4.30*	3.61	4.13	3.70	3.33	3.10	4	Moderate
Env. management account	2.46	1.88	2.21	2.96*	2.36	2.81	2.31	2.10	2.02**	15	Low
Env. contributions	3.60	2.29	3.57	4.18*	3.47	3.85	3.47	2.91	2.90	6	Moderate
Env. indicators	2.96	2.75	2.91	3.75*	2.82	3.66	2.97	2.85	2.62	9	Moderate
Env. issues for suppliers	2.37	2.11	2.47	2.46	2.17	2.52	1.88	2.80*	2.00**	16	Low
Supplier's relations	2.26	3.05	2.53	3.16*	2.90	2.83	2.05	1.96	2.20	12	Low
Circular economy	2.52	2.88	1.81	3.97*	2.62	2.52	2.28	2.30	2.12	13	Low
CSR	4.43	4.13	4.69*	4.47	4.16	4.64	4.23	3.60	3.71***	1	High
Green/Eco industry	2.30	1.88	2.06	3.93*	2.93	2.92	1.82	2.70	2.08**	14	Low
Average score	3.05	2.90	3.03	3.71*	3.16	3.25	2.96	2.92	2.97		Moderate
Ranking	4	8	5	1	3	2	6	7			

* The highest average score of prioritizations of the environmental management factors in each industry group

** The lowest average score of prioritizations of the environmental management in each factor

*** The highest average score of prioritizations of the environmental management in each factor

Table 1 shows that the industry category with the highest average score of the prioritization factors involved in environmental management was the Industrials (INDU) group equal to 3.71, followed by the Resource (RESO) (3.25), Property & Construction (PROP) (3.16), Argo & food industry (ARGO) (3.05), Financials (FINA) (3.03), Service (SERV) (2.92), Technology (TECH) (2.92) and Consumer products (CONS) (2.90) respectively. The highest average prioritization score in the environmental management factors were Corporate Social Responsibility (CSR), Environmental management and Values and norms, meanwhile, the lowest score in environmental management factors were Environmental issues for suppliers, Environmental management account and Green/Eco industry respectively.

3. The average score of prioritizations for Sustainable Development Goals (SDGs) in business organizations listed on the Stock Exchange of Thailand. (See Table 2)

Table 2 The average score of prioritizations for Sustainable Development Goals (SDGs) in business organizations listed on the Stock Exchange of Thailand classified by industry groups.

Industry Group	Sustainable Development Goals (SDGs)					
	Top 3 most prioritization			The 3 least important		
Agro & Food Industry (ARGO)	GOAL 8	GOAL 3	GOAL 12	GOAL 14	GOAL 5	GOAL 10
	4.36	4.04	3.93	1.93	2.14	2.43
Consumer Products (CONS)	GOAL 8	GOAL 3	GOAL 9	GOAL 14	GOAL 7	GOAL 6
	4.25	4.00	4.00	1.00	1.25	1.50
Financials (FINA)	GOAL 17	GOAL 9	GOAL 4	GOAL 15	GOAL 14	GOAL 2
	4.00	3.20	3.20	0.60	0.60	1.00
Industrials (INDU)	GOAL 13	GOAL 3	GOAL 7	GOAL 2	GOAL 14	GOAL 1
	4.47	4.13	4.07	0.87	1.93	2.07
Property & Construction (PROP)	GOAL 9	GOAL 8	GOAL 13	GOAL 14	GOAL 2	GOAL 15
	4.32	4.27	3.95	1.23	1.23	2.55
Resource (RESO)	GOAL 8	GOAL 13	GOAL 7	GOAL 2	GOAL 1	GOAL 14
	4.45	4.45	4.30	0.97	1.42	1.64
Service (SERV)	GOAL 3	GOAL 8	GOAL 17	GOAL 14	GOAL 2	GOAL 1
	3.97	3.93	3.60	1.53	1.60	1.70
Technology (TECH)	GOAL 17	GOAL 9	GOAL 4	GOAL 14	GOAL 15	GOAL 2
	4.00	3.20	3.20	0.60	0.60	1.00
Overview	GOAL 8	GOAL 13	GOAL 3	GOAL 2	GOAL 14	GOAL 1
	4.12	3.95	3.73	1.50	1.51	2.05

Note: SDGs; GOAL 1: No Poverty, GOAL 2: Zero Hunger, GOAL 3: Good Health and Well-being, GOAL 4: Quality Education, GOAL 5: Gender Equality, GOAL 6: Clean Water and Sanitation, GOAL 7: Affordable and Clean Energy, GOAL 8: Decent Work and Economic Growth, GOAL 9: Industry, Innovation and Infrastructure, GOAL 10: Reduced Inequality, GOAL 11: Sustainable Cities and Communities, GOAL 12: Responsible Consumption and Production, GOAL 13:

Climate Action, GOAL 14: Life Below Water, GOAL 15: Life on Land, GOAL 16: Peace and Justice Strong Institutions and GOAL 17: Partnerships to achieve the Goal.

From Table 2, the highest average in each industrial group shows that the Agro & Food Industry (ARGO) has the highest priority score for SDG goal 8: Decent work and economic growth same as the Consumer Products and Resource group. Meanwhile, Financials and Technology have the highest priority score for SDG goal 17: Partnerships to achieve the Goal. Industrials, Property and Service have the highest priority score for SDG goals 13, 9 and 3 respectively. The overview of the average score on the prioritization of factors involved in Sustainable Development Goals (SDGs) were SDGs Goal 8 (Decent Work and Economic Growth), Goal 13 (Climate Action) and Goal 3 (Good Health and Well-being), with mean scores equal to 4.12, 3.95 and 3.37 respectively. The Sustainable Development Goals (SDGs) with the lowest priority score were SDGs Goal 2 (Zero Hunger), Goal 14 (Life Below Water) and Goal 1 (No Poverty) with mean scores equal to 1.50, 1.51 and 2.05 respectively. (See Figure 1)

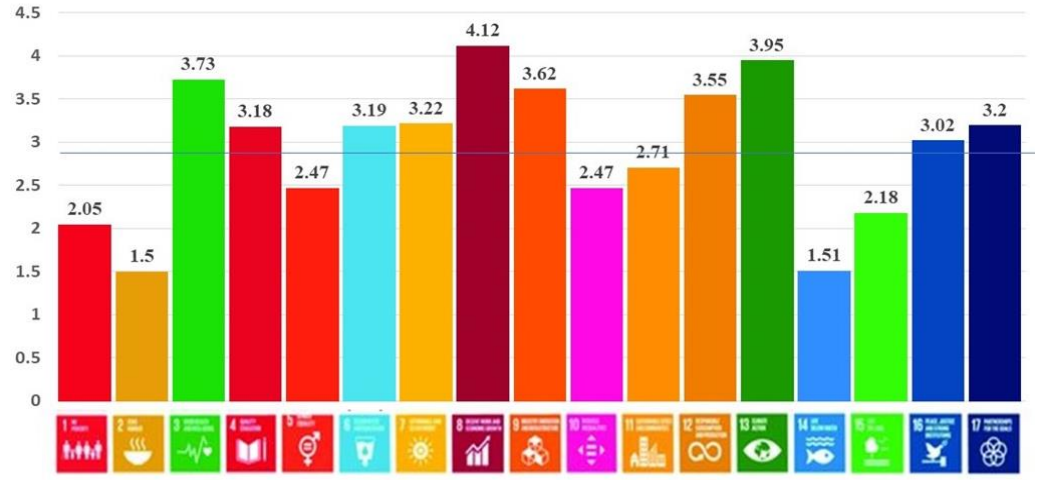

Figure 1 The overview of the importance of the Sustainable Development Goals (SDGs) in business organizations listed on the Stock Exchange of Thailand.

4. The overview of the average score of prioritizations for Sustainable Development Goals (SDGs) in business organizations listed on the Stock Exchange of Thailand. (Figure 1)

5. The Multivariate Analysis of Variance of environmental management factors in the business organizations listed on the Stock Exchange of Thailand. (See Table 3)

Table 3 Multivariate analysis of variance test of Environmental Management Issues of Business Organizations Listed in the Stock Exchange of Thailand Classified by industry groups.

Environmental Management Factors	Wilks' lambda value	F	Hypothesis df	Error df	p
Environmental issues	.368	1.853*	77.000	786.458	.000
Stakeholders	.382	1.260	105.00	815.809	.051
Environmental management	.492	2.095*	49.000	684.718	.000
Values and norms	.755	1.136	35.000	574.530	.275
Manpower	.884	.827	21.000	396.812	.686
Sustainability and env. activities	.795	.919	35.000	574.530	.605
Env. performance management	.838	.887	28.000	495.383	.635
Environmental decisions	.644	1.490*	42.000	636.658	.026
Env. management account	.690	1.249	42.000	636.658	.139
Environment contributions	.665	1.170	49.000	684.718	.204
Environmental indicators	.777	1.284	28.000	495.383	.153
Env. issues for suppliers	.580	1.209	63.000	749.539	.135
Supplier's relations	.774	1.031	35.000	574.530	.422
Circular economy	.918	.872	14.000	278.000	.591
CSR	.877	1.349	14.000	278.000	.178
Green/Eco-industry	.886	1.243	14.000	278.000	.244

Test of between-subjects effect

Dependent variable	Source of variance	SS	df	MS	F	p-value
Env. issues: Envi. Innovation	Group	86.443	7	12.349	5.303	.000*
	Error	326.009	140	2.329		
Env. management: Establish env. management as a business strategy	Group	52.115	7	7.445	5.301	.000*
	Error	196.615	140	1.404		
Env. management account: Set SDGs as business goals	Group	49.264	7	7.038	3.220	.003*
	Error	306.033	140	2.186		

Multiple comparisons: Scheffe

Dependent variable	Industry groups	Mean Difference	Std. Error	p
Env. issues: Env. Innovation	SERV-RESO	1.82*	382	.003
Env. management: Established env. management as a business strategy	INDU-TECH	2.30*	572	.030
Env. management account: Set SDGs as business goals	TECH-RESO	-2.62*	655	.031

* Statistically significantly different $p < .05$

The results of the comparison of the Multivariate Analysis of Variance of environmental management factors of business organizations listed in the Stock Exchange of Thailand classified by industry groups shows that the factor of environmental issues in sub-issues of environmental innovation between Service and Resource groups were statistically significantly different ($p = .003$). The factor of environmental management in sub-issues of established environmental management as a business strategy between Industrial and Technology groups were statistically significantly different ($p = .030$) and the factor of environmental decisions in sub-issues of set SDGs as business goals between Technology and

Service groups were statistically significantly different (p = .031), which accepts the hypothesis of the environmental management prioritization levels in each industry group listed on the Stock Exchange of Thailand were statistically significantly different $p < .05$.

Discussion

The results of the prioritization of the environmental management, Sustainable Development Goals (SDGs) and factors related to business organizations in the Stock Exchange of Thailand (SET) classified into 8 industry categories 148 companies by evaluating the sustainability report during the year 2018-2020. The discussion of the study results by considering the research objectives was as follows.

1. The environmental management factors of business organizations listed in the Stock Exchange of Thailand classified by industry groups. The overview shows that the highest average score of the importance of factors involved in environmental management were the Industrials group equal to 3.71, followed by the Resource (3.25), Property & construction (3.16), Argo & food industry (3.05), Financials (3.03), Service (2.92), Technology (2.92) and Consumer products groups (2.90) respectively, which is consistent with another research that the categories of Industries with high environmental impact, such as Argo & food industry, Chemical, Forestry and Paper industries, which had more disclosure of environmental management information than those with low environmental impact. (Choi, 2000). The industries with high environmental impact were positively correlated with environmental management information disclosure (Suttipun, 2012). On the other hand, this study shows the industry with the lowest level of environmental prioritization was the Technology and Consumer products groups consistent with a study of the environmental management competency level of listed companies in the Stock Exchange of Thailand that the competency level for the overall market had the lowest score was Technology industry group (Kitkasemsin et al., 2022). In addition, the industries with low environmental impact include the Service industry, Health industry, Computer and Technology industries, which will have less disclosure of environmental management information than those with high environmental impact too. The explanation

agreed well this research could be concluded that the industries with high environmental impact needs to be more environmental management than those with less environmental and social impact, and compliance with the law and regulations.

When considering the prioritization level of the environmental management factors in each industry group, it found that the factor of the Corporate Social Responsibility (CSR) (3.71), Environmental management (3.42) and Values and norms (3.62) had the highest score of environmental management issues which is consistent with the study of Machmuddah et al. (2020) reports the Corporate Social Responsibility has a positive effect on enterprise value considers the costs associated with Corporate Social Responsibility, Stakeholders and Environmental performance. However, the lowest scores of the prioritization level in environmental management issues were Environmental issues for suppliers (2.00), Environmental management account (2.02) and Green/Eco-industry (2.08) respectively, consistent with the study results of Kitkasemsin et al. (2022) show the sub-issues of the environment management accounting and supplier had the lowest score on the environmental management process factors. Explain that these issues were not mentioned in the sustainability report, most industry groups placed a little emphasis on this issue in their sustainability reports due to voluntary disclosure and not compulsory in Thailand. However, business organizations should realize that sustainability disclosure is a mechanism for providing information about concepts, goals and developments. Sustainability disclosures should be based on accepted reporting practices or full disclosure of materiality and quality followed by the developing reporting frameworks at the national level, such as the Securities and Exchange Commission (SEC) and at the international level, such as the International Standardization and Organization (ISO) and the Global Reporting Initiative (GRI) and the organization should focus on all relevant issues in the sustainability report to cover all 3 dimensions of the economy, society and environment as well as create a good appearance for the organization. Therefore, will make it easier for stakeholders or those interested in investing to make joint investment decisions with the business organization. This will develop the business to be successful and sustainable in business operations in the future.

2. The Sustainable Development Goals (SDGs) of business organizations listed in the Stock Exchange of Thailand classified by industry groups in the overview shows that the highest average score of Sustainable Development Goals was Goal 8 (Decent Work and Economic Growth), Goal 13 (Climate Action) and Goal 3 (Good Health and Well-being) respectively. And the most Sustainable Development Goals (SDGs) that have the lowest scores were Goal 2 (Zero Hunger), Goal 14 (Life Below Water) and Goal 1 (No Poverty) respectively. However, when considering each industrial group found that the Agro & Food Industry has the highest priority score for SDG goal 8 same as the Consumer Products and Resource group. Meanwhile, Financials and Technology have the highest priority score for SDG goal 17 (Partnerships to achieve the goal). Industrials, Property and Service have the highest priority score for SDG goals 13, 9 and 3 respectively. The results of this study are consistent with the report on the world situation and Thailand report (SDG Move, 2023), which shows that there are two SDG goals that tend to adapt better in SDG goal 1 (No Poverty) and goal 4 (Quality Education) but SDGs that are still very challenging for the past 3 years (2021-2023) in Thailand are SDG 2 (Zero Hunger), 3 (Good Health and Well-being), 14 (Life Below Water), 15 (Life on Land) and 16 (Peace and Justice Strong Institutions). Although sustainable development of Thailand was ranked 43rd in the world with an index score of 74.7, an increase of 19.45% compared to the score in 2016, and remains the number 1 in ASEAN for the fifth consecutive year. (Intaprasert, 2023). But anyway, all sectors involved in government will need to review the measures already taken, the obstacles and continue to drive towards achieving sustainability by setting a national long-term strategy developed pursuant to the constitution according to Thailand's 20-year national development policy. To ensure that Thailand achieves its vision of becoming with the goal being all Thai people's happiness and well-being.

As the result, it can be concluded that SDG goal 1 (No Poverty), goal 2 (Zero Hunger) and goal 14 (Life Below Water) are less important to most organizations than other sustainability goals because they do not impact the operated to work of listed companies but emphasizing the importance of economic development with more monetary or income (Goal 8; Decent Work and Economic Growth). In addition, the global trend is paying attention to climate

change, preventing and solving global warming problems. Therefore, most companies are more committed to solving these problems and able to better meet the needs of stakeholders and investors to invest in them.

3. The multivariate analysis of variance test of environmental management issues of business organizations listed in the Stock Exchange of Thailand classified by industry groups found that; the factor of environmental issues in sub-issues of environmental innovation between Service and Resource groups were statistically significantly different ($p = .003$), the factor of environmental management in sub-issues of established environmental management as a business strategy between Industrial and Technology groups were statistically significantly different ($p = .030$) and the factor of environmental decisions in sub-issues of set SDGs as business goals between Technology and Service groups were statistically significantly different ($p = .031$).

From the result, it can be concluded that the environmental management factors of business organizations listed in the Stock Exchange of Thailand classified by industry groups, these factors can vary depending on the industry types and the specific context, such as regulatory compliance (environmental regulations and laws), resource efficiency (energy, water and raw materials) to minimize waste and environmental impact, pollution prevention and control to reduce emissions and control waste generation is a key concern in environmental management especially in Industrial groups, but in the Technology group will focus on business operations to invent new technologies and innovations that mainly meet the needs of customers. Sustainability and environmental performance, stakeholder engagement was essential for effective environmental management especially in Resource and Argo and food industry groups. In addition, risk assessment to identify and assess a business operation's potential is important for the Financial group. The reporting and transparency to disclose their environmental performance and promote transparency, especially in Service groups. However, the importance to operate the business is not only focused on the economic aspect alone but also paying attention to the environment social and governance development (ESG integration) go hand in hand to be a successful and sustainable organization in the future.

Body of Knowledge

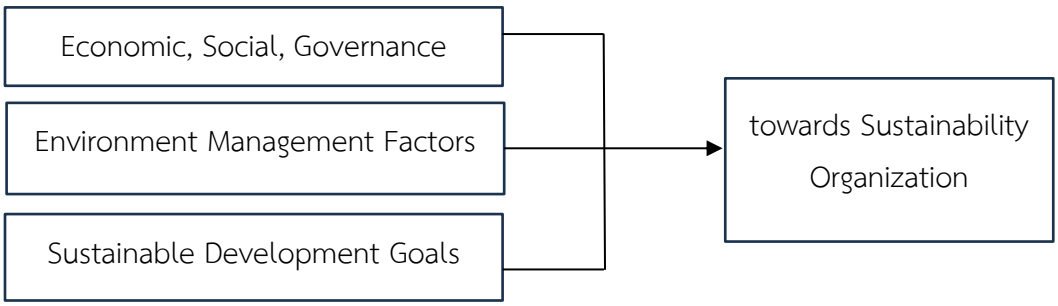

Figure 2 Body of knowledge

From the diagram, it can be concluded that the principles of business operations towards a sustainable organization must be conducted with regard to economic, social, governance, environmental and sustainable development; such as economic development creating the necessary infrastructure for life together with sustainable and environmental management by taking measures to reduce emissions, conserve resources and manage waste efficiently, improved operational efficiency and reduced risks, increases the company's reputation and attractiveness to investors who value sustainability. Employee well-being, diversity and inclusion community involvement and human rights, build better employee morale increased productivity and better reputation of the organization, and attract investors who value corporate social responsibility. Efficient transparent management with good corporate governance, ethical decision-making and effective risk management that will affect the organizations listed on the Stock Exchange of Thailand to become a sustainable organization.

Recommendations

Recommendations

1. The Stock Exchange of Thailand should be defined the key topics, main issues, and sub-issues in the sustainability report, clearly and cover economic, social and environmental aspects. the sustainability report is consistent with the type of business organization or industry group listed on the Stock Exchange of

Thailand, that for the best benefit of those who are interested in deciding to invest in that industry group.

2. Executives or those involved in the preparation of corporate sustainability reports should have knowledge and understanding of the issues that need to be disclosed to stakeholders, to know necessary and important information, accurate reporting of information and transparency. The sustainability reports should be presented in a concise, easy-to-understand and more attractive format.

Operational Recommendations

For the reader, who will use the results of this study, should study the sustainability reporting format of an organization listed on the Stock Exchange of Thailand. that covers all 3 dimensions; including the economic, societal, and environmental dimensions. To maximize the benefit of reading and making decisions to invest in the desired industry group more efficiently.

Recommendations for Next Research

In terms of factors related to environmental management and the goals of sustainable business operations obtained from the results of this study may change according to the context of economic conditions, society and environmental situations that are constantly changing. Therefore, the results of this study can be used to compare trends or directions of change in the operations of business organizations in various industries in the future.

References

Choi, J. S. (2000). An investigation of the initial voluntary environmental disclosures made in Korean semi-annual financial reports. *Pacific Accounting Review*, 11(1), 73-102.

Intaprasert, P. (2023). *SDG Index 2023 Global Situation-ASEAN-Thailand*. Retrieved March 20, 2022, from https://shorturl.asia/5P3NF

Kitkasemsin, V. et al. (2022). The Environmental Management's Competency Level of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Business, Economics and Communication*, 17(4), 105-122.

Kokubu, K. et al. (2019). Comprehensive environmental management control system and stakeholder influences: evidence from Thailand. In Kokubu, K. and Nagasaka, Y. (Eds.), *Sustainability management and business strategy in Asia*. (pp.131-148). Singapore: World Scientific Publishing.

Machmuddah, Z. et al. (2020). Corporate Social Responsibility, Profitability and Firm Value: Evidence from Indonesia. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(9), 631-638.

SDG Move. (2023). *Introduction to SDGs Faculty of Economics*. Retrieved March 20, 2022, from https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/

Stock Exchange of Thailand. (2021). *Overview of the Stock Exchange of Thailand*. Retrieved June 20, 2022, from https://www.set.or.th/th/home

Suttipun, M. (2012). Environmental disclosures in corporate annual reports: A study of top 50 companies listed in the stock exchange of Thailand. *Chulalongkorn Business Review*, 34(2), 47-67.

United Nations. (2016). *Act for the Sustainable Development Goals*. Retrieved May 20, 2022, from https://shorturl.asia/GcO0a

โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงานกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย*

THE RELATIONSHIP MODEL AMONG TRANSFORMATION LEADERSHIP, INNOVATIVE WORK BEHAVIORS AND JOB PERFORMANCE OF PERSONEL ELECTRICITY GENERATING AUTHORITY OF THAILAND

ซง เว่ย, ชิษณุพงศ์ ทองพวง, ปภากร สุวรรณธาดา
Xiong Wei, Chisanupong Thongpuang, Pabhagorn Suvarnadhada
มหาวิทยาลัยคริสเตียน
Christian University of Thailand
Corresponding Author E-mail: thongpuang_n@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2. ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3. ศึกษาเส้นทางอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงานกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำนวน 316 คน และได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน และผลการปฏิบัติงาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าครอนบาคของแบบสอบถามเท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยายและสถิติการวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน (β=0.64, $p< 0.05$) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (β=0.05, $p< 0.05$) พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงานกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (β=0.84, $p< 0.05$) และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (β=0.54, $p< 0.05$) และภาวะ

*Received June 21, 2023; Revised July 12, 2023; Accepted July 13, 2023

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงานกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีความสอด คล องกับข อมูลเชิงประจักษ์ (CMIN/DF=1.43 GFI=0.97 AGFI=0.95 RMSEA=0.04 RMR=0.01 CFI=.0.99)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน; ผลการปฏิบัติงาน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of opinions of transformational leadership. 2. To study a model of the relationship between transformational leadership. 3. To study the path of influence of transformational leadership, innovation creation behavior in work and the performance of employees of Electricity Generating Authority of Thailand personnel It was quantitative research. The sample group consisted of 316 executives of the Electricity Generating Authority of Thailand and was obtained using stratified random sampling. The instrument used in this research was the transformational leadership questionnaire. Innovative behavior in work and performance results The Cronbach alpha coefficient of the questionnaire was 0.95. Data were analyzed using descriptive statistics and path analysis statistics.

The results of the study were found that the transformational leadership had direct effect on the innovative work behaviors (β= 0.64, p<0.05), the transformational leadership had direct effect on the job performance personnel (β= 0.05, p< 0.05), the innovative work behaviors had direct effect on the job performance personnel (β= 0.84, p< 0.05). and the transformational leadership had an indirect effect on the job performance personnel through the innovative work behaviors (β= 0.54, p< 0.05). The transformational leadership, innovative work behaviors, and job performance of personnel of Electricity Generating Authority of Thailand were congruent with the empirical data (CMIN/DF = 1.43 GFI = 0.97 AGFI = 0.95 RMSEA = 0.04 RMR = 0.01 CFI =.0.99).

Keywords: Transformational Leadership; Innovative Work Behaviors; Job Performance

บทนำ

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจด้านพลังงานไฟฟ้าและมีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ กฟผ. อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงพลังงาน กระทรวงการคลัง ดำเนินธุรกิจหลักในการผลิตจัดให้ได้มาและจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ผู้ใช้ไฟฟ้าตามกฎหมายกำหนดและประเทศใกล้เคียง พร้อมทั้งธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับกิจการไฟฟ้าภายใต้กรอบพระราชบัญญัติ กฟผ. (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.), 2562) จากรายงานสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) ได้เปิดเผยข้อมูลทางการเงิน เพื่อนำส่งรายได้แผ่นดินของรัฐวิสาหกิจ ในช่วง 9 เดือนที่ผ่านมาแรก ของปี 2563 พบว่า สามารถจัดเก็บได้ทั้งสิ้นกว่า 1.56 แสนล้านบาท รายชื่อรัฐวิสาหกิจที่นำส่งรายได้แผ่นดินสะสมสูงสุด 3 อันดับแรก ณ สิ้นเดือนมิถุนายน 2563 ได้แก่ 1. สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล 34,304 ล้านบาท 2. บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) 29,198 ล้านบาท 3. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 28,619 ล้านบาท (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.), 2562) จึงจะเห็นได้ว่าด้วย กฟผ. เป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่ต้องอาศัยพลังการขับเคลื่อนจากข้างในคือบุคลากรที่ต้องมีภาวะผู้นำที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงและทันต่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามา ทำให้ กฟผ. ต้องนำนวัตกรรมการทำงานต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

นอกจากภาวะผู้นำขององค์กร และการสร้างนวัตกรรมในการทำงานแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่สำคัญต่อองค์กร คือ บุคลากร ซึ่งการออกแบบตัวชี้วัดที่บ่งชี้การปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อวัดประสิทธิผล ประสิทธิภาพในการทำงานที่จะนำไปสู่การพัฒนาการทำงานของบุคลากรจึงมีความสำคัญเช่นกัน ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้วัดผลการปฏิบัติงานระดับบุคคลของบุคลากรในองค์กรจึงถือเป็นสิ่งสำคัญนำไปสู่ผลการดำเนินงานขององค์กรที่ดีขึ้น (Emmerik, 2008; Momeni et al., 2014; Koopmans et al., 2014) บุคลากรที่ปฏิบัติงานได้ดีจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร สร้างคุณค่าและความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร (Scotter & Motowidlo,2000; Sonnentag & Frese, 2002; Stoffers et al., 2019) ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาองค์กรเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการประเมินผลการปฏิบัติงานระดับบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สมาชิกในองค์กรเข้าใจบทบาทของตนเอง ทำให้เกิดความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์เชิง กลยุทธ์ขององค์กร (McCarthy & Garavan, 2001) ผู้นำองค์กรทุกระดับ มีหน้าที่บริหารจัดการองค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุม (Controlling) ซึ่งเป็นซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบและติดตามผลงาน เพื่อให้มั่นใจได้ว่าผลงานของพนักงานในองค์กรเป็นไปตามแผนงานที่ได้ตั้งไว้ (Marquis & Huston, 2017) การที่จะทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ พันธกิจได้นั้น จำเป็นต้องมีการ

ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติงานมีหลายแนวคิด แต่ปัจจุบันแนวคิดผลการปฏิบัติงานระดับบุคคลมีการขยายความรู้มากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์การ โดยมีการใช้นวัตกรรมในการบริหารจัดการซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนในการดำเนินงานขององค์การลดลง เพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อศึกษาเส้นทางอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงานที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research Methodology) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารระดับหัวหน้ากองขึ้นไปของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยทั่วประเทศ จำนวน 1,427 คน (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2564)

2.2 กลุ่มตัวอย่างได้คัดเลือกโดยใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มตัวอย่าง (Probability Sampling) ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณของยามาเน่ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 316 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสร้างแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามทั้งปลายปิด และปลายเปิด เกณฑ์ที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยดัดแปลงจากมาตรวัดของลิเคิร์ท

(Likert Scale) แบบบังคับตอบ (Forced Choice) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ จากเห็นด้วยมากที่สุด คือ 5 ไปถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ 1 โดยให้เลือกตอบเฉพาะข้อที่คิดว่าตรงกับความเป็นจริงของแต่ละข้อ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ และส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำนวน 85 ข้อ

3.2 นำแบบสอบถามนำส่งให้ผู้คุณวุฒิตรวจสอบเบื้องต้น เพื่อหาค่าความสอดคล้องและความตรงตามเนื้อหาที่เรียกว่า ค่า IOC (Index of Item Objective Consistency) โดยพิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไป และค่า CVI มากกว่า 0.8 ขึ้นไป (อารีย์วรรณ อ่วมตานี, 2554) ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index: IOC) พบว่า ข้อคำถามจากแบบสอบถามความคิดเห็นดังกล่าวมีค่า เท่ากับ 0.857 จึงถือว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนของสิ่งที่ต้องการวัดได้

3.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของกระทงคำถามรายข้อด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม จากการวัดค่าแต่ละตัวแปร (Item Total Correlation) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละตอนโดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Cronbach Coefficient) หลังจากนั้นได้นำมาตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficeint) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามความคิดเห็นเท่ากับ 0.950

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน ถึงของผู้บริหารของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารของสถาบันที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ระยะเวลาทั้งหมด 2 เดือน ในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ. 2564 และได้แบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ประสบการณ์ในการทำงานเป็นผู้บริหารและตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน ได้แก่ จำนวน และร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน และผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน และผลการปฏิบัติงาน โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Movement Correlation Coefficient) พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไม่เกิน .85 โดยจะต้องไม่เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรง (Multicollinearity)

5.4 วิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน และผลการปฏิบัติงาน โดยใช้ สถิติวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น

1.1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.62, SD=0.56)

1.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.46, SD=0.63)

1.3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยพบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.54, SD=0.57)

2. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์

ตารางที่ 1 ค่าสถิติของความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์

ดัชนีความสอดคล้อง	ระดับที่ยอมรับได้	ค่าสถิติ	ความสอดคล้อง
p-value	มากกว่า 0.05	0.21	สอดคล้อง
CMIN/DF	น้อยกว่า 3.00	1.21	สอดคล้อง
GFI	มากกว่า 0.90	0.91	สอดคล้อง
AGFI	มากกว่า 0.90	0.97	สอดคล้อง
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.03	สอดคล้อง
RMR	น้อยกว่า 0.05	0.01	สอดคล้อง
CFI	มากกว่า .90	0.99	สอดคล้อง

จากตารางที่ 1 พบว่า การประเมินความสอดคล้องโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน กับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สอดคล้องตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์ นั่นคือยอมรับสมมติฐานที่ 1 แสดงว่าโมเดลในภาพรวมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์

ตารางที่ 2 ค่าสถิติการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์

Hypothesis	Parameter	Untandardized Estimate Regression Coefficient	S.E.	t	Standardized Estimstes Regression Coefficient		Hypothesis test
					Direct	Indirect	
H1		-	-	Model fit*	-	-	Accept
H2	TL → IB	1.097	.079	12.917*	0.64	-	Accept
H3	IB → IP	.357	.048	6.225*	0.84	-	Accept
H4	TL → IP	.635	.045	7.155*	0.05	-	Accept
H5	TL → IB → IP	-	-	-	-	0.54	Accept

*p < .05, ค่าดัชนีความสอดคล้อง : CMIN/DF=1.43 GFI=0.97 AGFI=0.95 RMSEA=0.04 RMR=0.01 CFI=.0.99

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน กับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พบว่า ทุกเส้นทางอิทธิพลต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับทุกสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็น

1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.62, SD=0.56) อภิปรายได้ว่า ผู้บริหารการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นผู้ที่สามารถสร้างแรงจูงใจและให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของแบสและอโวลิโอ (Bass & Avolio, 2004) ที่ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. การสร้างบารมีหรือการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์อุดมการณ์ 2. การสร้างแรงบันดาลใจ 3. การกระตุ้นเชาว์ปัญญา และ 4. การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล

1.2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.46, SD=0.63) อภิปรายได้ว่า พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีพื้นฐานที่ดีในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และมีกลยุทธ์ในการสร้างนวัตกรรมซึ่งสามารถสร้างความแตกต่างให้กับผู้รับบริการได้ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน (Jong & Hartog, 2008) ที่ระบุว่าพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในการทำงานมี 4 ขั้นตอน

คือ 1. การสำรวจค้นหาความคิด 2. การก่อเกิดแนวคิด 3. การทำให้ความคิดได้รับการยอมรับ และ 4. การนำความคิดลงสู่การปฏิบัติ

1.3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากร พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.54, SD=0.57) อภิปรายได้ว่า บุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยรับรู้เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่เป็นอย่างดี เพราะการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นรัฐวิสาหกิจด้านกิจการพลังงานภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงพลังงาน กระทรวงการคลัง ดำเนินธุรกิจหลักในการผลิต จัดให้ได้มา และจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ผู้ใช้ไฟฟ้าตามกฎหมายกำหนดและประเทศใกล้เคียง พร้อมทั้งธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับกิจการไฟฟ้าภายใต้กรอบพระราชบัญญัติ กฟผ. ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผลการปฏิบัติงานของคูปแมนส์และคณะ (Koopmans et al., 2011) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ 2. ผลการปฏิบัติงานนอกเหนือหน้าที่ 3. พฤติกรรมการปรับตัวในการปฏิบัติงาน และ 4. พฤติกรรมการปฏิบัติงานที่มีผลกระทบต่อหน่วยงาน

2. ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากผลการประเมินความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ตัวแบบมีค่าสถิติทั้งหมดผ่านเกณฑ์ทั้งหมด (χ^2=270.12, df=723, p-value=0.16, χ^2 /df=1.43, GFI=0.97, AGFI=0.95, RMSEA=0.04, RMR=0.01, CFI=0.99) อภิปรายได้ว่า โมเดลเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้การเปลี่ยนแปลง (Bass & Avolio, 1991) พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน (Jong & Hartog, 2010) และผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (Koopmans et al., 2011) เป็นแนวคิดหรือทฤษฎีที่สามารถใช้ได้ในบริบทของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อาจเป็นเพราะผู้บริหารการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการงานภายในหน่วยงานเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้วยการวางแผนงานการจัดระบบบริหารภายในหน่วยงานให้มีการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงาน การติดตามประเมินและปรับปรุงคุณภาพการทำงานในหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมให้มีการนำผลคิดค้นนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนางานอยู่เสมอ

3. เส้นทางอิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์

3.1 ภาวะผู้การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีเส้นทางอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน (β=0.64, $p < 0.05$) อภิปรายได้ว่า ลักษณะผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์คิดค้นวิธีการใหม่หรือสิ่งใหม่ในการทำงานอยู่เสมอ จะกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรมีการสร้างนวตักรรมเพิ่มขึ้น (Tidd & Bessant, 2014) ซึ่งผู้นำที่มีคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของแบส (Bass, 1990)

จะสามารถจูงใจด้วยการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมายมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มองเห็นคุณค่าและเกิดความท้าทายในการปฏิบัติงานโดยกระตุ้นให้ผู้ตามมีความคิดสร้างสรรค์ในงานหรือสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผลและส่งเสริมการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยตนเองด้วยความระมัดระวัง และกล้าแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นการเน้นถึงบทบาทที่สำคัญของภาวะผู้นำต่องานด้านนวตักรรมภายใต้บรรยากาศของความคิดสร้างสรรค์ทางนวตักรรมที่ให้การสนับสนุนงานด้านนวัตกรรม (Nabil et al., 2017) ผู้บริหารที่มีการสร้างแรงจูงใจ การสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรจึงเป็นคุณลักษณะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงานของบุคคล (Bass & Avolio, 1990)

3.2 พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมมีเส้นทางอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (β=0.84, $p < 0.05$) อภิปรายได้ว่า การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้การกำหนดค่านิยมและวัฒนธรรมองค์การของคำว่า SPEED ให้ผู้ปฏิบัติงานยึดถือปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมคือ E: Enthusiasm for Innovation นำด้วยนวัตกรรม แสวงหาวิธีการใหม่เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีประโยชน์เชิงพาณิชย์หรือเชิงสังคมตลอดจนการปรับปรุงพัฒนางานเพื่อให้เกิดกระบวนการใหม่ (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.), 2566) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเห็นถึงความสำคัญของการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน จึงได้กำหนดเป็นหนึ่งในการกำหนดค่านิยมและวัฒนธรรมองค์การ

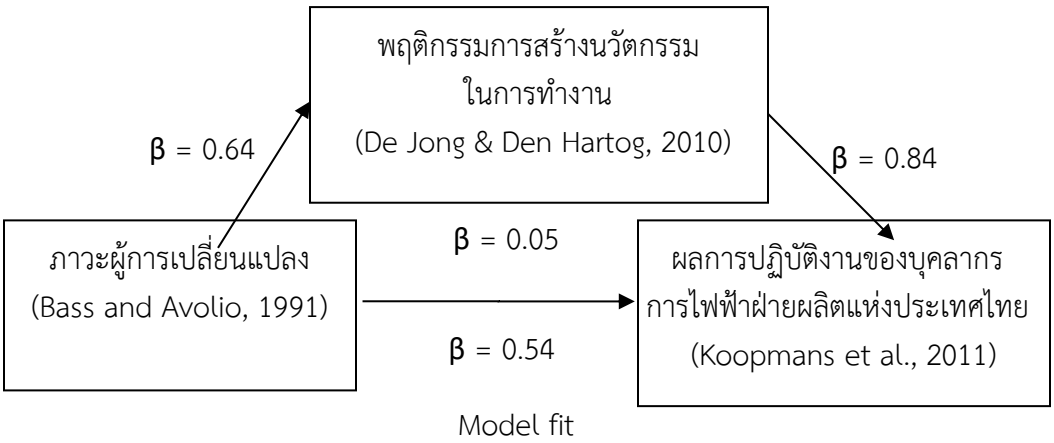
3.3 ภาวะผู้การเปลี่ยนแปลงมีเส้นทางอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (β=0. 0.05, $p < 0.05$) อภิปรายได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้เกิดขวัญ และแรงใจในระดับที่สูงขึ้น ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานและพยายามทำงานให้ได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ (Bass, 1985) จากแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของแบส (Bass, 1990) ระบุว่าผู้นำจะทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่เข้มแข็งสำหรับผู้ตาม มีคุณลักษณะพิเศษที่มีอิทธิพลต่อผู้ตามโดยสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น สร้างเจตคติที่ดีและมีการคิดในแง่บวกจูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจ ส่งเสริมให้ผู้ตามค้นหาวิธีการใหม่ๆ ในการทำ สิ่งต่างๆ และหาโอกาสใหม่ๆ ในการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในมุมมองที่แตกต่างกัน โดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร สอดคล้องกับนาบิล อับเดอร์ราอูฟและนาดิรา (Nabil et al., 2017) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสามารถในการสร้างแรงบบันดาลใจ มีการจูงใจและให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นเพื่อให้ได้ผลการปฏิบัติงาน (Job performance) ขององค์กรที่สูงขึ้น

3.4 ภาวะผู้การเปลี่ยนแปลงมีเส้นทางอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยผ่านพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน (β=0.54, $p < 0.05$) อภิปรายได้ว่า ภาวะผู้การเปลี่ยนแปลงสามารถจูงใจให้

ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานได้มากกว่าที่คาดหวังไว้และเชื่อว่าเป็นภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานการณ์ปัจจุบันที่จะช่วยเพิ่มและปรับปรุงประสิทธิภาพในขั้นที่สูงกว่า (Bass, 1990) ซึ่งคุณลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ประกอบด้วย ผู้นำแบบการสร้างบารมีที่เป็นผู้ให้วิสัยทศน์และพันธกิจในการทำงาน เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานให้ผู้ตามเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ไว้วางใจในตัวผู้นำ และสามารถจูงใจด้วยการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมาย เกิดความท้าทายในการปฏิบัติงาน มีความมานะพยายามในการ ปฏิบัติงานสูงขึ้น และสามารถกระตุ้นให้ผู้ตามมีความคิดสร้างสรรค์ในงานเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยตนเอง โดยตระหนักและยอมรับถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Bass & Avolio, 1994)

องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน กับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่าโมเดลความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงาน กับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สอดคล้องตามสมมติฐานการวิจัย และมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าผลการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่จะบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจหลักของ กฟผ. บุคลากรมีผลการปฏิบัติงานที่ดีในด้านการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ด้านการปฏิบัติงานนอกเหนือหน้าที่ ด้านพฤติกรรมการปรับตัวในการปฏิบัติงาน และด้านพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่มีผลกระทบต่อหน่วยงานนั้น ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงาน

ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ได้รับการมอบหมายโดยมีปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะทำให้การนำองค์กรของผู้บริหารของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยประสบผลสำเร็จ คือการที่ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ประกอบด้วย การสร้างบารมีหรือการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และการกระตุ้นเชาว์ปัญญา โดยการส่งผ่านพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงานของบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่มุ่งเน้นพฤติกรรมการสำรวจค้นหาความคิด พฤติกรรมการก่อเกิดความคิด พฤติกรรมการทำให้ความคิดเป็นที่ยอมรับ และพฤติกรรมการนำความคิดลงสู่การปฏิบัติจริงสอดคล้องตามค่านิยมและวัฒนธรรมองค์การของ กฟผ. ที่ว่า E: Enthusiasm for Innovation นำด้วยนวัตกรรม แสวงหาวิธีการใหม่เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีประโยชน์เชิงพาณิชย์หรือเชิงสังคมตลอดจนการปรับปรุงพัฒนางานเพื่อให้เกิดกระบวนการใหม่ พร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อเปลี่ยนแปลงตอบสนองต่อความต้องการภาครัฐ จากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกิดขึ้นทำให้องค์การได้มอบอำนาจการตัดสินใจให้กับพนักงาน โดยที่พนักงานมีสิทธิจะเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานและพฤติกรรมในรูปแบบใหม่ได้เมื่อสภาพแวดล้อมภายนอกและสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการนำเครื่องมือการวัดผลการปฏิบัติงานไปเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเป็นแบบประเมินสมรรถนะของบุคลากร เพื่อให้สามารถวัดผลการปฏิบัติงานได้โดยตรง

2. ควรมีการนำเครื่องมือการวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งในแบบประเมินสมรรถนะของบุคลากรและพัฒนาผู้บริหารทุกระดับให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการประเมินสมรรถนะสำหรับผู้ที่จะได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นผู้บริหารในอนาคต เพื่อให้สามารถจัดการให้เกิดการสร้างความรู้ที่จะนำไปสู่การผลักดันให้เกิดพฤติกรรมสร้างนวตักรรมในการทำงานของบุคลากรได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการนำเครื่องมือการวัดพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในการทำงานของผู้บริหารไปพัฒนาเป็นแบบประเมินสมรรถนะของบุคลากร เพื่อให้สามารถวัดพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในการทำงานได้โดยตรง เป็นการสร้างความรู้ที่นำไปสู่การเกิดนวัตกรรมทางการปฏิบัติงานต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

โมเดลความสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นถึงแม้จะมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่ผลจากการวิเคราะห์ แนะนำให้เพิ่มปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อโมเดลความสัมพันธ์ของผลการปฏิบัติงานของบุคลากรเพิ่มเติมที่สามารถอธิบายความแปรปรวนผลการปฏิบัติงานของบุคลากรได้มากขึ้น เช่น บรรยากาศองค์กร การเสริมพลังอำนาจเชิงจิตวิทยา และความความผูกพันในงาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.). (2562). *โครงสร้างองค์กร*. สืบค้น 20 มกราคม 2564, จาก http:www.intranet.egat.co.th

_____. (2566). *คู่มือค่านิยมการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย*. สืบค้น 5 มกราคม 2564, จาก https://issuu.com/egat.pr/docs/firm-c-manual-for-employee

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.). (2562). *รายงานการเงิน พ.ศ. 2562*. สืบค้น 20 มกราคม 2564, จาก https://shorturl.asia/7HRGf

อารีย์วรรณ อ่วมตานี. (2554). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: The Free Press.

Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1990). Developing Transformational Leadership: 1992 and beyond. *Journal of European Industrial Training*, 14(1), 21-27.

____. (1991). *Transformational Leadership Development: Manual for the Multifactor Leadership Questionnaire*. Palo Alto, C.A.: Consulting Psychological Press.

_____. (1994). Transformational leadership and organizational culture. *Journal of Public Administration*, 17(1) 112-121.

Emmerik, I. J. (2008). It Is Not Only Mentoring: The Combined Influences of Individual-level and Team-level Support on Job Performance. *Career Development International*, 13(7), 575-593.

Jong, D. J. P. & Hartog, D. D. N. (2008). *Innovative work behavior: Measurement and validation*. Retrieved March 20, 2020, from https://shorturl.asia/Bvl4Z

_____. (2010). Measuring Innovative Work Behaviors. *Creativity and Innovation Management*, 19(1), 23-36.

Koopmans, L. et al. (2011). Conceptual Frameworks of Individual Work Performance a Systematic Review. *Journal of Environmental Medicine*, 53(8), 586-866.

_____. (2014). Construct Validity of the Individual Work Performance Questionnaire. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 56(3), 153-171.

Marquis, B. L. & Huston, C. J. (2017). *Leadership role and management function in nursing: theory and application* (9 th ed.). PA: Lippincott, William, & Wilkins.

McCarthy, A. M. & Garavan, T. N. (2001). 360° Feedback Process: Performance, Improvement and Employee Career Development. *Journal of European Industrial Training*, 25(1), 5-32.

Momeni, M. et al. (2014). The Effect of Employees Self-Efficacy on Innovative Work Behavior at Social Security Organization Employees in Ardabil Province. *Kuwait Chapter of Arabian Journal of Business and Management Review*, 33(2536), 1-4.

Nabil, H. et al. (2017). The Impact of Leadership on Creativity and Innovation. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 6(6), 55-62.

Scotter, V. J. R. & Motowidlo, S. J. (2000). Interpersonal facilitation and job dedication as separate facets of contextual performance. *Journal of Applied Psychology*, 81(1), 525–531.

Sonnentag, S. & Frese, M. (2002). *Psychological Management of Individual Performance*. UK: John Wiley & Sons.

Stoffers, J. et al. (2019). Towards a Sustainable Model of Innovative Work Behaviors' Enhancement: The Mediating Role of Employability. *Sustainability*,12(1), 1-25.

Tidd, J. & Bessant, J. (2014). *Management innovation* (5th ed.). West Sussex: Wiley.

พระบฏ วัดโพธาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี : ศึกษาองค์ประกอบศิลป์ในพุทธประวัติ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะ ของพญามหาชมพูบดี สร้างรูปแบบสันนิษฐานสู่แนวทางการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมไทยบนผืนผ้า*

PABOT WAT PHOTARAM, CHAIYA DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE: A STUDY OF ART COMPOSITION IN THE LIFE OF BUDDHA AND HIS TEACHING FOR PHAYA MAHA CHOMPOO BODI BY CONSTRUCTING ASSUMED PATTERN TOWARDS THE CONSERVATION OF THAI CLOTH PAINTINGS

ชัญญา อุดมประมวล
Chanya Udompramuan
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Surat Thani Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: joy_chanya@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาพุทธประวัติของภาพพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี 2. สร้างรูปแบบสันนิฐานด้วยรูปแบบจิตรกรรมไทย 3. ศึกษาความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อผลงานจิตรกรรม จำนวน 30 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ภาพพระบฏตอนทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดีที่สร้างจากรูปแบบสันนิษฐานโดยผู้วิจัย แบบประเมินความงามและความสมบูรณ์ของผลงาน และ แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ

ผลจากการวิจัยพบว่า พระบฏมีรูปลักษณะเป็นงานศิลปกรรมสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ภายในภาพแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนบนเป็นภาพพระพุทธเจ้าประทับยืนภายในซุ้มเรือนแก้ว ขนาบข้างด้วยพระอัครสาวกซ้าย-ขวา ส่วนล่างเป็นเรื่องราวมหาเวสสันดรชาดก องค์ประกอบ และ สีแสดงออกถึงสีอันเป็นที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 1 เช่น สีแดง สีคราม สีที่นิยมใช้ในสมัยปลายอยุธยา และธนบุรี เช่น สีเหลืองดิน องค์ประกอบลายประกอบด้วยกระบวนลายอันเป็นที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 1 การสร้างผลงานจิตรกรรมไทยรูปแบบสันนิษฐานมีความสมบูรณ์ทั้งส่วนบนและส่วนล่าง ความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อ

*Received May 9, 2023; Revised June 21, 2023; Accepted June 27, 2023

ผลงานจิตรกรรมรูปแบบสันนิฐาน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ มีความพึงพอใจค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยมาตรฐาน อยู่ที่ 4.57 และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.68
คำสำคัญ: องค์ประกอบศิลป์; สร้างรูปแบบสันนิษฐาน; การอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมไทยบนผืนผ้า

Abstract

The objectives of this research were 1. study the history of Phra Bot painting related to solving Intolerance of Phraya Maha Jambupati. 2. To create an assumption model using Thai painting, 3. To study their satisfaction of experts on fine arts, including 30 experts, who were selected by purposive sampling. The research instruments consisted of Pabot painting related to Lord Buddha's history in solving Intolerance of Phaya Maha Chompoobodi which was created by the researcher's assumption model, an evaluation form of beauty and completeness in such painting, and a satisfaction evaluation form of experts.

The research results showed that the Pabot painting was in a form of the art in the period of King Buddha Yot Fa Chulalok the Great (Rama I). The painting consisted of 2 parts: the upper part depicted the Lord Buddha standing inside an Ruean Kaew arch, which was flanked by the apostles left-right, and the lower part was a story of Maha Wetsandon Chadok, its composition, the color expressed the popular colors during the reign of King Rama I period such as red, navy and popular colors during the end of Ayutthaya period and Thonburi period such as yellow. The pattern compositions consisted of the popular patterns during the reign of King Rama I. The creation of the assumption model was complete in details of the upper and lower parts. The satisfaction of experts in fine arts affecting the assumption model showed that the experts gained a satisfaction mean at the highest level. The mean was at 4.57 and the standard deviation was at 0.68.
Keywords: Composition; Constructing Assumed; Conservation of Thai Cloth Paintings

บทนำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 และนักวิชาการด้านจิตรกรรมต่างให้ความหมายไปในลักษณะเดียวกันว่า ผ้าพระบฏ คือ ผืนผ้าที่มีรูปพระพุทธเจ้าหรือพุทธประวัติแขวนไว้บูชาแทนรูปปฏิมากรรม

ในชั้นแรกผ้าพระบฏถือเป็นรูปเคารพอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชน มีวัตถุประสงค์การผลิตเพื่อเป็นรูปสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว รูปเคารพที่วาดบนพื้นผ้านี้มีหลายขนาด โตบ้างเล็กบ้างตามกำลังความสามารถในการทอผ้าและวาดภาพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาพพระพุทธองค์ประทับยืน เก็บไว้บูชาในเคหสถานทั่วไป ในดินแดนที่พุทธศาสนาแผ่เข้าไปถึง การวาดภาพพระพุทธองค์ลงบนผ้าดังกล่าวลงทุนต่ำและใช้เวลาน้อยกว่าปฏิมากรรมหรือการปั้นพระพุทธรูปหลายเท่า อีกทั้งยังสามารถพกพาติดตัวไปยังถิ่นอื่นได้โดยง่าย การผลิตผ้าพระบฏจึงกลายเป็นความนิยมในหมู่พุทธศาสนิกชนสมัยแรกๆอยู่มาก (วิมล ดำศรี, 2559)

พระบฏ นอกจากจะเป็นการแสดงออกถึงพระพุทธเจ้า พุทธประวัติที่สำคัญแล้วนั้น ยังถือได้ว่าเป็นผลงานศิลปะที่สำคัญไม่แพ้กัน โดยรูปแบบลักษณะในการเขียนภาพพระบฏ ยังบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ ความเปลี่ยนแปลง ความเป็นมาของยุคสมัยที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ตลอดจนเอกลักษณ์ทางด้านจิตรกรรมไทยที่สำคัญ จนอาจถือได้ว่า พระบฏ เป็นมรดกที่สำคัญของชาติและศาสนา ที่ควรดูแล รักษา และอนุรักษ์ไว้ เพื่อเผยแพร่แก่เยาวชนรุ่นหลัง แม้ว่า พระบฏ เป็นมรดกทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมที่สำคัญ แต่ปัจจุบันมีพระบฏหลงเหลือเพียงไม่กี่ผืนในประเทศไทย บางผืนยังมีความสมบูรณ์ บางผืนกลับทิ้งไว้เพียงร่องรอยที่เรือนลาง ดังเช่น พระบฏ ตอนทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดีที่ถูกค้นพบที่วัดโพธาราม หรือวัดเหนือที่ชาวบ้านเรียกว่า วัดโพธิ์ เป็นวัดเก่าแก่มากตั้งอยู่ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พระบฏผืนนี้ปัจจุบันถูกเก็บรักษาที่แหล่งเรียนรู้ชุมชนตามรอยท่านพุทธทาส ซึ่งดูแลโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งภาพพุทธประวัติที่ปรากฏอยู่บนผืนพระบฏผืนดังกล่าวได้ชำรุดและเลือนรางอย่างมาก มีความสมบูรณ์อยู่บางส่วนรวมไม่ถึง 30% ของภาพ ส่วนบนแสดงถึงพระพุทธเจ้า พุทธประวัติและส่วนล่างของผ้าจะแสดงถึงชาดก โดยพระบฏมีขนาด 110 x 370 เซนติเมตร และปรากฏหลักฐานภายในผืนผ้าว่าสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2345 ถึงปัจจุบัน รวมอายุราว 215 ปี สมัยราชกาลที่ 1 (Line Today, 2022)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยต้องการศึกษาประวัติความเป็นมาพร้อมทั้งวิเคราะห์ความหมาย การจัดองค์ประกอบศิลป์ ตลอดจนสร้างรูปแบบสันนิษฐาน และจัดทำภาพพระบฏแบบสมบูรณ์ เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ผ้าพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี ซึ่งถูกค้นพบที่วัดโพธาราม ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ณ แหล่งเรียนรู้ชุมชนตามรอยท่านพุทธทาสภิกขุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพุทธประวัติของภาพพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี วัดโพธาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อสร้างรูปแบบสันนิฐานจากภาพพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี ด้วยรูปแบบจิตรกรรมไทยสู่การอนุรักษ์

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ ครู อาจารย์ ที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปกรรม ศิลปะไทย จิตรกรรมไทย ที่มีต่อผลงานจิตรกรรมรูปแบบสันนิฐานจากภาพพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะ ของพญามหาชมพูบดี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญ ครู อาจารย์ ที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปกรรม ศิลปะไทย จิตรกรรมไทย จำนวน 30 คน ตอบประเมินความพึงพอใจต่อผลงานจิตรกรรมไทยและ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านศิลปกรรม ศิลปะไทย จิตรกรรมไทย จำนวน 3 ท่าน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และ ผลงานจิตรกรรมไทยรูปสันนิฐานจากภาพพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี ขนาด 110 x 370 เซนติเมตร (เท่าขนาดเดิม)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับภาพพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี วัดโพธาราม ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (MGR Online, 2009) โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และภาพถ่าย ผู้วิจัยสัมภาษณ์ธีรพันธ์ จันทร์เจริญ (2561) ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางโบราณคดีและจิตรกรรมไทย

ภาพที่ 1 ภาพลงพื้นที่เก็บข้อมูลและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบศิลปกรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญธีรพันธุ์ จันทร์เจริญ (2561) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยและพุทธทาสศึกษา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม และเป็นผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้วัดโพธาราม ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ภาพพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญา

มหาชมพูบดีนี้เป็นฝีมือช่างสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ขนาด 110 x 370 เซนติเมตร มีหลักฐานปรากฏเป็นตัวเลขจารึกไว้ในผืนผ้าว่าเขียนขึ้นเมื่อพุทธศักราชที่ 2345 ภายในพระบฏมีการแบ่งเรื่องราวทางด้านศิลปกรรมออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนบนเป็นภาพพระพุทธองค์ทรงเครื่องจักรพรรดิราชขนาบด้วยพระอัครสาวกซ้ายขวา และส่วนล่างเป็นภาพเล่าเรื่องมหาเวสสันดรชาดก โดยจากการศึกษาสันนิฐานว่า มหาเวสสันดรชาดกที่ปรากฏในพระบฏวัดโพธ์ธารามนี้มีทั้งหมด 5 กัณฑ์ ได้แก่ 1. กัณฑ์หิมพานต์พระเวสสันดรประทานช้างคู่บ้านคู่เมืองให้ชาวเมืองอื่น 2. กัณฑ์ชูชก เป็นเรื่องของชูชกและนางอมิตตดาภรรยา 3. กัณฑ์มหาพน พระฤาษีบอกทางชูชก 4. กัณฑ์กุมาร พระเวสสันดรทรงเรียกสองกุมาร พระชาลีและพระกัณหาให้ขึ้นจากสระ ประทานสองกุมมรให้แก่ชูชก และ 5. กัณฑ์มัทรี เทพยดาแปลงเป็นสัตว์ร้ายขวางทางพระนางมัทรี มิให้กลับไปยังอาศรมได้ทันการ เมื่อทราบเรื่องทรงสลบไป พระบฏนี้มีรูปแบบการจัดองค์ประกอบศิลป์แบบสมมาตร คือ จุดเด่นอยู่กลางภาพ และเท่ากันซ้ายขวา (จารุณี อินเฉิดฉาย และขวัญจิต เลิศศิริ, 2545)

ภาพที่ 2 ภาพรายละเอียดของพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี (จากผลงานต้นฉบับ)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวรรณกรรมร่วมกับการสัมภาษณ์

จิตรกรรมไทย คือ ศิลปะแขนงหนึ่งในศิลปะไทย โดยเป็นแขนงที่เกี่ยวกับการวาด การเขียน ในแบบไทยงานจิตรกรรมของไทยมีรากเหง้ามาตั้งแต่สมัยโบราณ เริ่มพัฒนาเป็นจิตรกรรมไทยที่ยังมีเค้าโครงของอินเดียและจีนอยู่มาก ในยุคสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ 19-20) จิตรกรรมไทยเริ่มย้ายเข้ามาอยู่ตามผนังวัด เป็นภาพเขียนสีฝุ่นผสมกาวแบบเอกรงค์ โดยใช้สีแดงและสีดำที่ฝาผนังเจดีย์ สีที่ใช้ส่วนใหญ่ได้มาจากธรรมชาติ เช่น ดิน ยางไม้ อย่างสีดินแดง สีดินเหลือง และดินดำ ลักษณะภาพเป็นเส้นและสีระบายพื้นสีแดง ตัดเส้นด้วยสีดำ ผิวเนื้อขาว ลวดลายมีสีเหลืองบ้างเล็กน้อย ส่วนสมัยอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ 20-23) นับว่าเป็นสมัยที่เจริญรุ่งเรืองมากสมัยหนึ่งทำให้งานศิลปะมีความเจริญรุ่งเรืองตามไปด้วย จุดเด่นของจิตรกรรมไทยสมัยอยุธยา

คือ การเริ่มต้นของการเป็นจิตรกรรมบริสุทธิ์อย่างสมบูรณ์ เริ่มมีสีสันหลากหลาย และเริ่มมีการใช้ทองปิดลงบนรูปและลวดลาย และเริ่มมีอิทธิพลของภาพเขียนจีนเข้ามาปะปนอยู่บ้าง โดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนัง ทว่า เป็นการเขียนภาพฝาผนังที่เต็มรูปแบบทางศิลปะมากยิ่งขึ้น คือ แม้จะยังเป็นภาพในเชิง 2 มิติ ตามเอกลักษณ์ไทย รวมทั้งเอกลักษณ์ของอิทธิพลภาพเขียนจีนก็ยังมีการเขียนภาพให้มีมิติลดหลั่นซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยในภาพประกอบด้วยพระพุทธรูป ภาพคน สัตว์ ลวดลายไทย ดอกไม้ ส่วนสมุดภาพไตรภูมิ พระร่วงนั้น เขียนภาพเรื่องราวไตรภูมิและ เรื่องชาดก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องทศชาติครบทั้ง 13 กัณฑ์ โดยเป็นภาพที่ใช้หลากหลายสีในการระบาย

ล่วงมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ (พุทธศตวรรษที่ 24-25) ภาพจิตรกรรมไทยยังคงคล้าย ๆ กับสมัยอยุธยาตอนปลาย ทว่า หลังจากรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา เมื่อมีการติดต่อกับต่างประเทศจึงเริ่มมีอิทธิพลของต่างชาติเข้ามาปะปนอยู่ในจิตรกรรมไทย ลักษณะผลงานจิตรกรรมไทยในช่วงรัตนโกสินทร์จึงเป็นจิตรกรรมไทยแบบประเพณีที่มีลักษณะพิเศษในการจัดวางภาพแบบเล่าเรื่องเป็นลังกา จีน และ ญี่ปุ่น นำเสนอเรื่องราวศิลปะแบบอุดมคติ ผนวกเข้ากับเรื่องราวกึ่งลึกลับมหัศจรรย์ ลักษณะเด่นของภาพผลงานจิตกรรมมีลักษณะแบบ 2 มิติ ที่ให้ความรู้สึกแค่ด้านกว้างและด้านยาว ไม่มีความลึก ไม่มีการใช้แสงและเงามาประกอบ ใช้การระบายสีแบบแบนเรียบและใช้การตัดเส้นแทนการให้ค่าน้ำหนักของแสงเงานิยมใช้สีแบบพหุรงค์เป็นอย่างมาก

ในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยผลงานศิลปกรรมในช่วงรัตนโกสินทร์มีรูปแบบทางศิลปกรรมของแต่ละรัชกาลที่ชัดเจนแตกต่างกันออกไป เช่น สมัยรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 รูปแบบศิลปกรรมถือตามแบบอย่างสมัยอยุธยา รัชกาลที่ 2 เพิ่มเติมรูปแบบศิลปกรรมแบบจีนเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น และสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 รูปแบบศิลปกรรมได้รับอิทธิผลจากตะวันตกเข้ามาได้แก่การใช้แสงและเงาสร้างเป็นภาพ 3 มิติสมจริง รวมถึงการใช้สีอ่อนแก่มีแสงเงาที่ทำให้ภาพมีระยะใกล้ไกลลึกตื้นมากยิ่งขึ้น (วรรณิภา ณ สงขลา, 2535)

4.3 วิเคราะห์เนื้อหาและหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ตามหลักทัศนียภาพ พบว่า เป็นภาพพระพุทธองค์ทรงเครื่องจักรพรรดิราชประทับยืนภายในซุ้มขนาบด้วย พระอัครสาวกซ้ายขวาและเหนือซุ้มเรือนแก้วหรือเส้นกรอบสินเทาขึ้นไปจากภาพต้นฉบับ ที่สีหลุดร่อนหายไป สันนิษฐานขึ้นมาโดยการอิงข้อมูลจากเรื่องราว เนื้อหาของการเขียนผ้าพระบฏในยุคที่ใกล้เคียง ที่มุมซ้าย-ขวาด้านบนสุดเป็นภาพฤษี นักสิทธิ์เหาะประนมมือถือดอกบัว จากเส้นแกนกลางระหว่างภาพตั้งแต่ด้านบนถึงด้านล่าง เป็นการจัดองค์ประกอบแบบสมมาตร คือ ซ้าย-ขวาเท่ากัน จุดเด่นอยู่กลางภาพคือภาพพระพุทธเจ้า ส่วนล่างเป็นภาพเรื่องราวของมหาเวสสันดรชาดก โดยเขียนเป็นเรื่องราวกัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กัณฑ์มหาพน พระฤษีบอกทางชูชกเป็นภาพพระฤษีนั่งอยู่ในศาลา ด้านล่างลงมาเป็นกัณฑ์กุมาร พระเวสสันดรทรงเรียกสองกุมารพระชาลี และพระกัณหาให้ขึ้นจากสระน้ำและมอบ 2 กุมารให้แก่ชูชก ถัดมาด้านซ้ายเป็นกัณฑ์หิมพานต์พระเวสสันดรประทานช้างคู่บ้านคู่เมืองให้ชาวเมืองอื่น กัณฑ์ชูชก เป็นเรื่องของชูชก

และด้านบนสุดทางซ้ายเป็นกัณฑ์มัทรี เทพยดาแปลงเป็นสัตว์ร้ายขวางทางนางมัทรีไม่ให้กลับไปยังอาศรมได้ทันการ เมื่อทราบเรื่องทรงสลบไปในส่วนล่างของพระบฏ (มหาเวสสันดรชาดก) มีการจัดองค์ประกอบแบบอสมมาตร จุดเด่นไม่อยู่กลางภาพ แต่เมื่อดูภาพรวมของภาพเกิดความสมดุล ภายในภาพมีความเคลื่อนไหวในเชิงของความรู้สึกและการเคลื่อนไหวที่มีต่อรูปทรงที่รับรู้ร่วมกัน โขดหินขนาดใหญ่ในระยะหน้ามีช้างที่หันหน้าไปทางกินนร และกินรีในกัณฑ์หิมพานต์ด้วยจังหวะของเส้นทแยงมุมถัดไปทางศาลาที่มีฤษีกำลังบอกทางให้กับชูชก และเยื้องไปทางโขดหินขนาดเล็กที่อยู่ในระยะหน้าของกัณฑ์มัทรี เทพยดาแปลงกายเป็นสัตว์ร้าย ผลักระยะสุดท้ายด้วยทิวเขาด้านหลังทำให้ภาพเกิดการสร้างระยะใกล้ไกล โดยเฉพาะศาลาขนาดใหญ่และเล็กที่ช่างเขียนจงใจทำให้ขนาดไม่เท่ากันเพื่อให้เกิดระยะ ในส่วนนี้เองที่ทำให้เกิดข้อสังเกตได้ว่ามีการนำหลักทัศนียภาพ หรือทัศนียวิทยา (Perspective) มาใช้ในงานจิตรกรรมไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ดูได้จากจังหวะและการเคลื่อนไหวภายในภาพ การสร้างระยะใกล้ไกลไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การใช้สีหรือรูปทรงที่เป็นแบบ 3 มิติเท่านั้น แต่การลดท่อนขนาดและสัดส่วนของรูปทรงต่าง ๆ ยังถือเป็นอีกข้อคิดเห็นหนึ่งที่สามารถยืนยันได้ว่าหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์สามารถส่งผลให้เกิดระยะและเกิดมิติตามหลักทัศนียภาพได้เช่นกัน (ชลูด นิ่มเสมอ, 2553)

4.4 นำผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาตลอดถึงรูปแบบศิลปกรรม สู่การออกแบบภาพร่างจากแนวคิดดั้งเดิมของผลงานจิตรกรรมไทยในช่วงรัตนโกสินทร์ โดยสร้างรูปแบบสันนิษฐานด้วยการถอดลายเส้นจากการศึกษาข้อมูลภาคเอกสารสู่การสันนิษฐานเรื่องราวและรูปทรง หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์สู่การสร้างผลงานจิตรกรรมไทยบนผืนผ้า

ภาพที่ 3 ภาพการสร้างภาพร่าง จากรูปแบบสันนิษฐานพระบฏ (16 มิถุนายน 2561)

ภาพที่ 4 ภาพเปรียบเทียบภาพพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี จากผลงานต้นฉบับ กับภาพจากการสร้างรูปแบบสันนิษฐานพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดีจากผลงานวิจัย

5. นำภาพร่างที่เสร็จสมบูรณ์แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านประเมินความสมบูรณ์ของภาพร่าง ผลจากการวิเคราะห์การประเมินภาพร่างรูปแบบสันนิษฐานงานวิจัย พบว่าโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นเนื้อหาในพระบฏส่วนล่าง แสดงถึงเรื่องราว มหาเวสสันดรชาดกมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ประเด็นเนื้อหาในพระบฏส่วนบน แสดงถึงพุทธประวัติตอนทรงแก้ทิฏฐิมานะ ของพญามหาชมพูบดี และประเด็นเรื่องราวมหาเวสสันดรชาดกที่ปรากฏในพระบฏ ประกอบด้วยกัณฑ์ กัณฑ์หิมพานต์ กัณฑ์ชูชก กัณฑ์มหาพน กัณฑ์กุมาร และกัณฑ์มัทรี ส่วนค่าเฉลี่ยอยู่ในปานกลาง คือ ประเด็นรูปแบบทางศิลปกรรมจัดอยู่ในสมัยรัชการที่ 1 และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ตามตารางผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประเมินภาพร่างสันนิษฐานงานวิจัยเรื่อง พระบฏ วัดโพธาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (N=3)

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1. รูปแบบทางศิลปกรรมจัดอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 1	3.33	1.53	ปานกลาง
2. เนื้อหาในพระบฏส่วนบน แสดงถึงพุทธประวัติ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี	4.00	1.00	มาก
3. เนื้อหาในพระบฏส่วนล่าง แสดงถึงเรื่องราวมหาเวสสันดรชาดก	4.67	0.58	
4. เรื่องราวมหาเวสสันดรชาดกที่ปรากฏในพระบฏ ประกอบด้วยกัณฑ์หิมพานต์ กัณฑ์ชูชก กัณฑ์มหาพน กัณฑ์กุมาร และกัณฑ์มัทรี	4.00	1.00	
5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ สำหรับการสร้างรูปแบบสันนิษฐานเพิ่มเติม	3.33	1.53	ปานกลาง
รวม	**3.87**	**1.13**	**มาก**

6. สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยจากรูปแบบสันนิษฐาน โดยเริ่มจากการขยายภาพลายเส้นจากต้นแบบที่สมบูรณ์ลงบนพื้นเฟรมผ้าใบ โดยการขยายภาพจากภาพลายเส้นต้นแบบด้วยเครื่องฉายขยายภาพลงบนพื้นเฟรมผ้าใบ ลงสีพื้นชั้นแรกด้วยสีครีม เพื่อคลุมโทนสีโดยภาพรวม ขึ้นโครงสีโดยรวมทั้งหมดโดยยึดสีจากภาพต้นแบบเป็นหลัก ผสมสีให้เหมือนหรือมีความใกล้เคียงภาพต้นแบบให้ได้มากที่สุด โดยใช้วิธีการเขียนแบบจิตรกรรมไทยในส่วนรายละเอียดที่เป็นสีทองใช้วิธีการลงสีเหลืองไปก่อน แล้วลงผงสีทองทับไป ในส่วนของภาพที่หลุดร่อนออกไปใช้วิธีการสันนิษฐานขึ้นมา โดยการอิงข้อมูลจากเรื่องราว เนื้อหาของการเขียนผ้าพระบฏในยุคที่ใกล้เคียงกัน ในเรื่องของสี รายละเอียดของภาพการร่างภาพเพิ่มเติมในส่วนของรายละเอียดของภาพด้วยดินสออีกครั้ง เพื่อเตรียมการตัดเส้น การตัดเส้น เพื่อเน้นรูปทรงรายละเอียดของภาพ การเน้นน้ำหนักของเส้น จากนั้นเก็บรายละเอียดของภาพทั้งหมด วิเคราะห์ผลงาน และปรับแก้ไขจนได้เป็นภาพผลงานที่เสร็จสมบูรณ์

ภาพที่ 7 ภาพขั้นตอนการสร้างผลงานจิตรกรรมไทยจากรูปแบบสันนิษฐาน

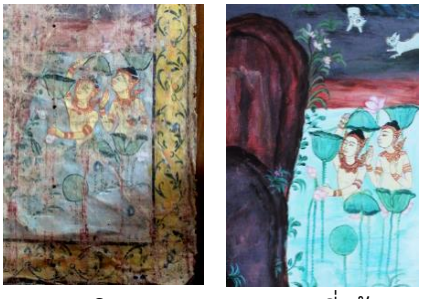
ภาพการเทียบเคียงรูปแบบศิลปกรรม และผลงานที่สร้างจากรูปแบบสันนิษฐานจากการวิจัย

1. ภาพพระพุทธองค์ทรงเครื่องจักรพรรดิราชขนาบด้วยพระอัครสาวกซ้ายขวา (ส่วนบน)

ภาพที่ 8 ภาพการเทียบเคียงรูปแบบศิลปกรรมและผลงานที่สร้างจากรูปแบบสันนิษฐาน ภาพพระพุทธองค์ทรงเครื่องจักรพรรดิราชขนาบด้วยพระอัครสาวกซ้ายขวา (ส่วนบน)

2. กัณฑ์มหาพน พระฤษีบอกทางชูชก เป็นภาพพระฤษีนั่งอยู่ในศาลา

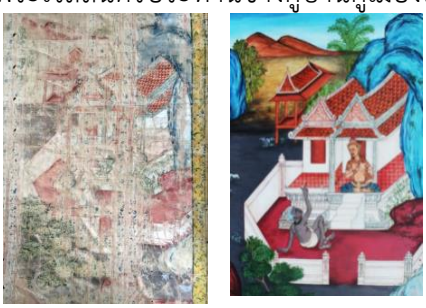
ภาพที่ 9 ภาพการเทียบเคียงรูปแบบศิลปกรรมและผลงานที่สร้างจากรูปแบบสันนิษฐานภาพกัณฑ์มหาพน พระฤษีบอกทางชูชก เป็นภาพพระฤษีนั่งอยู่ในศาลา

3. กัณฑ์กุมาร พระเวสสันดรทรงเรียกสองกุมารพระชาลีและพระกัณหาให้ขึ้นจากสระและมอบ 2 กุมารแก่ชูชก

ภาพที่ 10 ภาพการเทียบเคียงรูปแบบศิลปกรรมและผลงานที่สร้างจากรูปแบบสันนิษฐาน ภาพกัณฑ์กุมาร พระเวสสันดรทรงเรียกสองกุมารพระชาลีและพระกัณหาให้ขึ้นจากสระและมอบ 2 กุมารแก่ชูชก

4. กัณฑ์หิมพานต์ พระเวสสันดรประทานช้างคู่บ้านคู่เมืองให้ชาวเมืองอื่น

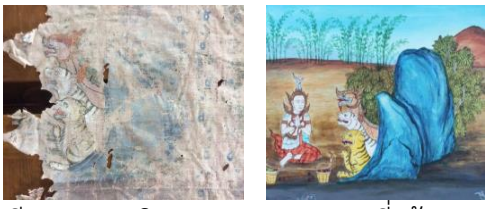
ภาพที่ 11 ภาพการเทียบเคียงรูปแบบศิลปกรรมและผลงานที่สร้างจากรูปแบบสันนิษฐาน ภาพกัณฑ์หิมพานต์ พระเวสสันดรประทานช้างคู่บ้านคู่เมืองให้ชาวเมืองอื่น

5. กัณฑ์ชูชก เป็นเรื่องของชูชก

ภาพที่ 12 ภาพการเทียบเคียงรูปแบบศิลปกรรมและผลงานที่สร้างจากรูปแบบสันนิษฐาน ภาพกัณฑ์ชูชกเป็นเรื่องของชูชก

6. กัณฑ์มัทรี เทพยดาแปลงเป็นสัตว์ร้ายขวางทางนางมัทรี ไม่ให้กลับไปยังอาศรมได้ทันการ เมื่อทราบเรื่องทรงสลบไป

ภาพที่ 13 ภาพการเทียบเคียงรูปแบบศิลปกรรมและผลงานที่สร้างจากรูปแบบสันนิษฐาน ภาพกัณฑ์มัทรี เทพยดาแปลงเป็นสัตว์ร้ายขวางทางนางมัทรี

7. นำผลงานที่สมบูรณ์แล้วประเมินความพึงพอใจโดยผู้เชี่ยวชาญ ครู และอาจารย์ที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปกรรม ศิลปะไทย จิตรกรรมไทย จำนวน 30 คน ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ ครู อาจารย์ ที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปกรรม ศิลปะไทย จิตรกรรมไทย จำนวน 30 คน

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1.	ความสมบูรณ์ของผลงาน	4.60	0.65	มากที่สุด
2.	ความเหมาะสมของเนื้อหาภายในผลงาน	4.40	0.70	มาก
3.	องค์ประกอบศิลป์และขนาดสัดส่วนของผลงาน	4.63	0.55	มากที่สุด
4.	ความงามและสุนทรียภาพ	4.66	1.00	มากที่สุด
5.	ความพึงพอใจในภาพรวมของผลงานทั้งหมด	4.54	0.51	มากที่สุด
	รวม	**4.57**	**0.68**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ ครู อาจารย์ ที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปกรรม ศิลปะไทย จิตรกรรมไทย จำนวน 30 คน พบว่า ในภาพรวมผู้เชี่ยวชาญ ครู และอาจารย์ที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปกรรม ศิลปะไทย จิตรกรรมไทยมีความพึงพอใจค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความสมบูรณ์ของผลงาน ความงามและสุนทรียภาพ องค์ประกอบศิลป์และขนาดสัดส่วนของผลงาน และความพึงพอใจในภาพรวมของผลงานทั้งหมดมีความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความเหมาะสมของเนื้อหาภายในผลงาน มีความพึงพอใจค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลจากการสัมภาษณ์ จากวรรณกรรม จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อสร้างภาพร่างรูปสันนิษฐาน ตรวจสอบความถูกต้องของภาพร่างโดยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางโบราณคดีก่อนนำไปสร้างสรรค์ จากนั้นสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยภาพพระบฏจากภาพร่างรูปสันนิษฐาน เมื่อผลงานเสร็จสิ้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของผลงานจิตรกรรมไทยจากภาพร่างรูปสันนิษฐานโดยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางโบราณคดีอีกครั้ง

วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน สรุปผล พร้อมข้อเสนอแนะ รวบรวมผลการดำเนินงานทั้งหมดเป็นรูปเล่มสมบูรณ์โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยดังนี้

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการศึกษาภาพพุทธประวัติของภาพพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี วัดโพธาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีรูปลักษณะเป็นงานศิลปกรรมสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) โดยดูได้จากเลขศักราชที่ระบุบนผืนผ้าคือปี พ.ศ. 2345 ผ้าพระบฏนี้แบ่งเรื่องราวออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนบนเป็นเรื่องราวพุทธประวัติตอนทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี และส่วนล่างเป็นเรื่องราวมหาเวสสันดรชาดก และจากการศึกษาเพื่อสร้างรูปแบบสันนิษฐานในส่วน ของภาพที่หลุดร่อนออกไป พบว่า เรื่องราวของภาพพระบฏ เป็นพุทธประวัติตอนทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี เป็นภาพพระพุทธเจ้าประทับยืนภายในซุ้ม ขนาบข้างด้วยพระอัครสาวกซ้าย-ขวา และเหนือซุ้มเรือนแก้วหรือเส้นกรอบสีเทาขึ้นไป ภาพจะหลุดร่อนออกไปทั้งหมดเลย จึงใช้วิธีการสันนิษฐานขึ้นมา โดยการอิงข้อมูลจากเรื่องราว เนื้อหาของการเขียนผ้าพระบฏในยุคที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งสันนิษฐานขึ้นมาที่มุมซ้าย-ขวาด้านบนสุดเป็นภาพฤษีนักสิทธิ์เหาะประนมมือถือดอกบัว ด้านล่างตั้งแต่แท่นบัลลังก์ลงมา เป็นภาพเรื่องราวของเวสสันดรชาดก โดยเขียนเป็นเรื่องราวกัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กัณฑ์มหาพน พระฤษีบอกทางชูชก เป็นภาพพระฤษีนั่งอยู่ในศาลา ด้านล่างลงมาเป็นกัณฑ์กุมาร พระเวสสันดรทรงเรียกสองกุมารพระชาลีและพระกัณหาให้ขึ้นจากสระ และมอบ 2 กุมารแก่ชูชก และถัดมาด้านซ้ายเป็นกัณฑ์หิมพานต์ พระเวสสันดรประทานช้างคู่บ้านคู่เมืองให้ชาวเมืองอื่น กัณฑ์ชูชก เป็นเรื่องของชูชก และด้านบนสุดทางซ้ายเป็นกัณฑ์มัทรี เทพยดาแปลงเป็นสัตว์ร้ายขวางทางนางมัทรี ไม่ให้กลับไปยังอาศรมได้ทันการ เมื่อทราบเรื่องทรงสลบไป ภายในภาพมีการจัดวางองค์ประกอบแบบสมมาตรา มีการให้ระยะภายในภาพโดยดูได้จากขนาดของศาลาและภูเขาที่ดูลึกและมีระยะ องค์ประกอบสีแสดงออกถึงสีอันเป็นที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 1 เช่น สีแดง สีคราม และ สีที่นิยมใช้ในสมัยปลายอยุธยา และธนบุรี เช่น สีเหลืองดิน เป็นต้น องค์ประกอบลายประกอบด้วยกระบวนลายอันเป็นที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 1

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างรูปแบบสันนิษฐานจากภาพพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะ ของพญามหาชมพูบดี ด้วยรูปแบบจิตรกรรมไทยสู่การอนุรักษ์ เป็นการสร้างผลงานจิตรกรรมไทยที่ได้จากการศึกษาข้อมูลโดยเป็นไปตามขั้นตอนดังนี้ สร้างภาพร่างลายเส้นจากการศึกษาภาพผ้าพระบฏต้นแบบ นำภาพร่างให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความถูกต้อง จากนั้นขยายภาพลายเส้นลงบนพื้นเฟรมผ้าใบด้วยเครื่องฉายขยายภาพ ลงสีพื้นชั้นแรกด้วยสีครีม เพื่อคลุมโทนสีโดยภาพรวม ร่างภาพเพิ่มเติมในส่วนของรายละเอียดของภาพด้วยดินสออีกครั้ง ค่อยๆ เพิ่มเติมน้ำหนัก สี และรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ ตามแบบร่าง เก็บรายละเอียดของภาพทั้งหมด วิเคราะห์ผลงาน และปรับแก้ไขจนได้เป็นภาพผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ เมื่อผลงานเสร็จผู้วิจัย

ประเมินความงามและความสมบูรณ์ของผลงานจิตรกรรมไทยที่สร้างจากรูปแบบการสันนิษฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผลงานมีความสมบูรณ์ทั้งภาพรวม และรายละเอียดในส่วนบนและส่วนล่าง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ ครู อาจารย์ ที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปกรรม ศิลปะไทย จิตรกรรมไทย ที่มีต่อผลงานจิตรกรรมรูปแบบสันนิษฐานจากภาพพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะ ของพญามหาชมพูบดี พบว่า ในภาพรวมผู้เชี่ยวชาญ ครู อาจารย์ ที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปกรรม ศิลปะไทย จิตรกรรมไทย มีความพึงพอใจค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยมาตรฐาน อยู่ที่ 4.57 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.68 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความสมบูรณ์ของผลงาน ความงามและสุนทรียภาพองค์ประกอบศิลป์และขนาดสัดส่วนของผลงาน และความพึงพอใจในภาพรวมของผลงานทั้งหมดมีความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือความเหมาะสมของเนื้อหาภายในผลงาน มีความพึงพอใจค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาพระบฏ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะ ของพญามหาชมพูบดี วัดโพธาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ภาพส่วนบนเป็นภาพพระพุทธองค์ทรงเครื่องจักรพรรดิราชขนาบด้วยพระอัครสาวกซ้ายขวา ภาพส่วนล่างของพระบฏเป็นเรื่องราวของมหาเวสสันดรชาดก จากการประเมินความงามและความสมบูรณ์ของผลงานจิตรกรรมไทยที่สร้างจากรูปแบบการสันนิษฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผลงานมีความสมบูรณ์ทั้งภาพรวม และรายละเอียดในส่วนบนและส่วนล่าง เมื่อศึกษาหลักการจัดองค์ประกอบพบว่าเป็นการจัดองค์ประกอบส่วนบนเป็นแบบสมมาตร ส่วนล่างเป็นแบบอสมมาตรจุดเด่นไม่อยู่กลางภาพ แต่เมื่อดูภาพรวมของภาพเกิดความสมดุลกัน ภายในภาพมีความเคลื่อนไหวในเชิงของความรู้สึกและการเคลื่อนไหวที่มีต่อรูปทรงที่รับรู้ร่วมกัน โขดหินขนาดใหญ่ ในระยะหน้ามีช้างที่หันหน้าไปทางกินนร และกินรีในกัณฑ์หิมพานต์ ด้วยจังหวะของเส้นทแยงมุมถัดไปทางศาลาที่มีฤาษีกำลังบอกทางให้กับชูชกและเยื้องไปทางโขดหินขนาดเล็กที่อยู่ในระยะหน้าของกัณฑ์มัทรี เทพยดาแปลงกายเป็นสัตว์ร้าย ผลักระยะสุดท้ายด้วยทิวเขาด้านหลังทำให้ภาพเกิดการสร้างระยะใกล้ไกล โดยเฉพาะศาลาขนาดใหญ่และเล็กที่ช่างเขียนจงใจทำให้ขนาดไม่เท่ากันเพื่อให้เกิดระยะ โดยใช้ขนาดของวัตถุ+ระยะใกล้-ไกล เพื่อให้ขนาดของวัตถุแสดงภาพตามหลักทัศนียภาพ สอดคล้องกับชนัส คงหิรัญ (2563) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอนด้านทัศนมิติโดยใช้การจัดการองค์ความรู้เป็นฐาน : กรณีศึกษาเทคนิคการเขียนภาพทัศนียภาพ โดยการอ้างอิงจากภาพด้าน ในส่วนนี้เองที่ทำให้เกิดข้อสังเกตได้ว่ามีการนำหลักทัศนียภาพมาใช้ในงานจิตรกรรมไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ตามหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ที่สามารถส่งผลให้เกิดระยะและเกิดมิติตามหลักทัศนียภาพได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยพระบฏ วัดโพธาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี : ศึกษาองค์ประกอบศิลป์ในพุทธประวัติ ตอน ทรงแก้ทิฏฐิมานะ ของพญามหาชมพูบดี สร้างรูปแบบสันนิษฐานสู่แนวทางการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมไทยบนผืนผ้า สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 14 ภาพองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของพระบฏ ตอนทรงแก้ทิฏฐิมานะของพญามหาชมพูบดี ที่ถูกค้นพบที่วัดโพธาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบปรากฏบนผืนผ้าระบุ ปีที่สร้าง คือ ปี พ.ศ. 2345 ถึงปัจจุบัน รวมอายุราว 215 ปี (สมัยราชกาลที่ 1) การสร้างภาพสมบูรณ์ของพระบฏ การเพิ่มเติมส่วนที่เลือนรางในภาพจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ทำให้เกิดองค์ความรู้ของรูปแบบจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยองค์ความรู้ของรูปแบบลักษณะสำคัญทางศิลปะ สามารถใช้ในลักษณะ อันเป็นหลักฐานการเปรียบเทียบวิเคราะห์รูปแบบศิลปะเพื่อเป็นการตั้งข้อสันนิษฐาน รูปแบบทางศิลปะในช่วงสมัยเดียวกัน และจากการศึกษาเกี่ยวกับหลักการในการจัดองค์ประกอบศิลป์ จะพบว่าภายในผ้าพระบฏ ภาพส่วนล่างสื่อถึงเรื่องราวของมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์ต่าง ๆ มีการจัดองค์ประกอบแบบอสมมาตร จุดเด่นไม่อยู่กลางภาพ มีการนำหลักทัศนมิติ หรือ ทัศนียวิทยา (Perspective) มาใช้ในงานจิตรกรรมไทย ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดดั้งเดิมของศิลปะไทยเรื่องการสร้างระยะในงานจิตรกรรมไทย โดยจากการศึกษาค้นพบการสร้างระยะใกล้ไกลที่ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การใช้สีหรือรูปทรงที่เป็นแบบ 3 มิติเท่านั้น แต่มีการลดท่อนขนาดและสัดส่วนของรูปทรงต่าง ๆ ที่ยังถือเป็นอีกข้อคิดเห็นหนึ่งที่สามารถยืนยันได้ว่าหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์สามารถส่งผลให้เกิดระยะและเกิดมิติตามหลักทัศนียภาพได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หลักสูตรสาขาวิชาหรือคณะที่สอนทางด้านศิลปะ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม และ พระพุทธศาสนา ควรนำผลการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ไปเป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษาประวัติความเป็นมาและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมบนผืนผ้าพระบฏที่ปรากฏในวัดอื่น ๆ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่นอกเหนือจากวัดโพธาราม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างฐานข้อมูลเชิงวิชาการเกี่ยวกับผลงานจิตรกรรมไทย และยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปะ และ วัฒนธรรมไทยนำไปสู่การรับรู้ถึงคุณค่าของผลงานจิตรกรรมไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

โครงการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมทั้งในเชิงวิชาการ และ เชิงสาธารณะ สามารถให้ความรู้แก่นักศึกษาและบุคคลที่สนใจ ได้ทราบถึงความหมายและความสำคัญของพระบฏ กระทั่งนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดความหวงแหนและเห็นคุณค่าของศิลปกรรมในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการกระตุ้นให้เกิดความหวงแหนและเห็นคุณค่าของศิลปกรรมในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

จารุณี อินเฉิดฉาย และขวัญจิต เลิศศิริ. (2545). *หนังสือประกอบนิทรรศการพิเศษเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทยพุทธศักราชเรื่องพระบฏ*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ชนัส คงหิรัญ. (2563). การพัฒนาการเรียนการสอนด้านทัศนมิติโดยใช้การจัดการองค์ความรู้เป็นฐาน: กรณีศึกษาเทคนิคการเขียนภาพทัศนียภาพโดยการอ้างอิงจากภาพด้าน. *วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ*, 5(2), 1-16.

ชลูด นิ่มเสมอ. (2553). *องค์ประกอบของศิลปะ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

ธีรพันธ์ จันทร์เจริญ. (2561, 8 มีนาคม). ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี [บทสัมภาษณ์].

วรรณิภา ณ สงขลา. (2535). *จิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

วิมล ดำศรี. (2559). *ผ้าพระบฏพระราชทานปัจจัยและสื่อส่งเสริมสืบสานประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุเมืองนครศรีธรรมราช*. นครศรีธรรมราช: ไทม์ พริ้นติ้ง.

Line Today. (2022). *Wat Klang Na - Wat Photharam - Wat Sakae Where are the old temples from the Ayutthaya period in Bangkok?*. Retrieved January 20, 2023, from https://today.line.me/th/v2/article/Op8wmMG

MGR Online. (2009). *Buddha Leela: Phraya Chompoo Bodi posture*. Retrieved January 2, 2023, from https://shorturl.asia/13mNI

โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559-2560) เพื่อวางแผนการเรียนด้วยตนเอง*

GRADE POINT AVERAGE CALCULATOR PROGRAM FOR BACHELOR OF SCIENCE IN INDUSTRIAL EDUCATION (REVISED 2016-2017) FOR SELF-STUDY PLAN

ศิริโฉม ดำรงเสถียร
Sirichom Dumrongsatian
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
King Mongkut's Institute of Technology ladkrabang
Corresponding Author E-mail: sirichom.ya@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. พัฒนาโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559-2560) และ 2. ประเมินความพึงพอใจการใช้งานโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยจากนักศึกษาของแต่ละหลักสูตร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี (ค.อ.บ.) จำนวน 5 หลักสูตร ประชากรรวม 1,232 คน งานวิจัยนี้มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต 5 หลักสูตร จำนวน 300 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) และ การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) และมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1. โปรแกรม Excel สำหรับคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย 2. แบบประเมินความพึงพอใจการใช้งานโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยรูปแบบออนไลน์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559-2560) พบว่า โปรแกรม Microsoft Excel สำหรับคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยของแต่ละหลักสูตรมีความถูกต้องตรงกับผลคะแนนจริงของสำนักทะเบียนและประมวลผล สอดคล้องกับข้อบังคับสถาบันว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2564 2. การประเมินความพึงพอใจโปรแกรมคำนวณค่าระดับ

*Received June 7, 2023; Revised July 10, 2023; Accepted July 12, 2023

คะแนนเฉลี่ยจากนักศึกษาของแต่ละหลักสูตร พบว่า ระดับความพึงพอใจในระดับมาก เพราะใช้งานได้ง่าย มีคำเตือนชัดเจน สามารถเปลี่ยนแปลงคะแนนที่คาดว่าจะได้รับเพื่อคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมใหม่ได้ทันที ผู้ใช้งานนำโปรแกรมนี้ไปใช้เพื่อวางแผนการเรียนได้ด้วยตนเองตลอดหลักสูตรตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาจนสำเร็จการศึกษา ทั้งด้านการคิดค่าระดับคะแนนเฉลี่ยประจำภาค ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม การลงทะเบียน การเพิ่ม เปลี่ยน ถอนรายวิชา การวางแผนสำหรับค่าระดับคะแนนเกียรตินิยม และโปรแกรมนี้ใช้เป็นต้นแบบสำหรับหลักสูตรอื่น ๆ ในการคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยได้

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรมคำนวณ; ค่าระดับคะแนนเฉลี่ย; หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต; การวางแผนการเรียนด้วยตนเอง

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To develop a program to calculate the average grade level. Bachelor of Industrial Education Program (Improved curriculum 2016-2017) and 2. To evaluate satisfaction with the use of the program to calculate average grades from students of each program. This research was quantitative research with the population who were students of the Faculty of Industrial Education and Technology (B.A.) in 5 programs, total population were 1,232 people. This research had the sample group consisted of 300 4th and 5th year students in the 5 Bachelor of Industrial Education programs using Cluster Sampling and Simple Random Sampling, and the tools used in the research were 1. Excel program for calculating grade point averages 2. Satisfaction assessment using online grade point average calculating program and analyzed the data with statistics, frequency, mean, and standard deviation.

The findings revealed that: 1. Development of a program to calculate the grade point average Bachelor of Industrial Education Program (Curriculum revised 2016-2017), was found that the Microsoft Excel program for calculating the grade point average of each course was accurate and consistent with the actual score of the Registrar and processed. This was in line with the institutional regulations on undergraduate education B.E. 2564. 2. Assessment of satisfaction: the program calculated the average grade from students of each program was found that the level of satisfaction was high because it was easy to use. There was a clear warning that could change the expected score to calculate the new cumulative grade point average immediately. Users could use this program to plan

their own studies throughout the course from the start of study until graduation in terms of calculating the regional average score, cumulative grade point average, registration, adding, changing, withdrawing from courses, planning for honors grades. Moreover, this program could be used as a model for other courses to calculate the grade point average.

Keywords: Development of Calculation Programs; Grade Point Average Value; Bachelor of Industrial Education Program; Self-Study Planning

บทนำ

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี กำหนดนโยบายด้านวิชาการและจัดการศึกษาให้มีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิด แก้ปัญหาด้านวิชาการ การปฏิบัติ รวมถึงการวางแผนการเรียนด้วยตนเอง โดยมีเป้าหมายที่ผู้เรียนสามารถจัดระบบการเรียน วางเป้าหมายด้านผลการเรียนแต่ละวิชาที่จะได้รับอย่างชัดเจน อันส่งผลต่อค่าระดับคะแนนเฉลี่ยประจำภาคการศึกษา (GPS) และค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ (สำนักทะเบียนและประมวลผล, 2564)

ระบบการคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยของสถาบันฯ เป็นโปรแกรมตัดเกรดผ่านระบบอินเตอร์เน็ต ภายใต้การดูแลของสำนักทะเบียนและประมวลผล ผู้ที่จะเข้าใช้ระบบตัดเกรดเป็นอาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ระบบตัดเกรดดังกล่าว เป็นการตัดเกรดของผู้เรียนแต่ละบุคคลในรายวิชาต่าง ๆ ผู้เรียนจะทราบคะแนนที่ได้รับ รวมถึงค่าระดับคะแนนประจำภาคการศึกษา และคะแนนเฉลี่ยสะสมก็ต่อเมื่อผ่านการสอบกลางภาคการศึกษา หรือปลายภาคการศึกษา เมื่อผลคะแนนประกาศแล้วผู้เรียนไม่สามารถแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนค่าคะแนนได้ ส่งผลให้ผู้เรียนบางคนต้องพ้นสภาพการเป็นนักศึกษาเพราะค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ถึงเกณฑ์ที่สถาบันฯ กำหนดไว้ (สำนักทะเบียนและประมวลผล, 2564) ซึ่งเป็นปัญหาสำหรับนักศึกษาที่ไม่สามารถวางแผนการเรียนในการถอนวิชาเรียนหรือลงทะเบียนเรียนวิชาต่อเนื่องได้ (คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 2560)

ปัจจุบันหลักสูตรมีการจัดทำโปรแกรมการคิดค่าระดับคะแนนเฉลี่ยมีทั้งในรูปแบบโปรแกรมสำเร็จรูปและแอพพิเคชั่นในมือถือ แต่ระบบมีข้อจำกัดคือ ผู้เรียนต้องกรอกรายวิชา จำนวนหน่วยกิต และค่าระดับคะแนน แต่ละรายวิชาที่คาดว่าจะได้รับ เพื่อให้โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยประจำภาคการศึกษา และต้องกรอกจำนวนหน่วยกิตแต่ละภาคการศึกษา รวมถึงค่าระดับคะแนนเฉลี่ยของต่ละภาคการศึกษาเพื่อคำนวณหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม บางรายวิชาค่าระดับคะแนนมีความแตกต่างจากค่าระดับคะแนนทั่วไป เช่น ค่าระดับคะแนน U และ S ในรายวิชาประเภทฝึกงาน ค่าระดับคะแนน T สำหรับรายวิชาที่มีการเทียบโอนผล

การเรียน โปรแกรมหรือแอพพิเคชั่นโดยทั่วไปไม่สามารถบันทึกข้อมูลให้สามารถเรียนกลับมาแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงค่าระดับคะแนนที่ได้รับในภายหลัง ทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่มีความต่อเนื่องหากต้องการวางแผนการเรียนในระยะยาวตลอดหลักสูตร (สำนักทะเบียนและประมวลผล, 2564)

ดังนั้น การพัฒนาโปรแกรม Excel เพื่อคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคาดการณ์ค่าระดับคะแนนของแต่ละรายวิชาได้ล่วงหน้า ซึ่งจัดทำภายใต้โปรแกรม Microsoft Excel ในแต่ละหลักสูตรประกอบด้วย Sheet ตามจำนวนภาคการศึกษาของหลักสูตรในแต่ละ Sheet ประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ของแต่ละภาคการศึกษา รวมถึงสามารถกำหนดรายวิชาเพิ่มเติมได้ ในแต่ละ Column แสดงจำนวนหน่วยกิตของรายวิชา ผู้เรียนสามารถกรอกค่าระดับคะแนนที่คาดว่าจะได้รับ เพื่อกำหนดค่าระดับคะแนนเฉลี่ยที่พึงจะได้ โปรแกรมจะคำนวณหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยประจำภาคการศึกษา และค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนค่าระดับคะแนนของรายวิชาต่าง ๆ ที่คาดว่าจะได้รับเพื่อคำนวณหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยที่ผู้เรียนพึงพอใจและสามารถจะทำได้ ผู้เรียนสามารถป้อนค่าระดับคะแนนได้ในทุก ๆ ภาคการศึกษาเพื่อดูค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมเมื่อจบการศึกษา และกรณีวิชาเลือกผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมรายวิชา เมื่อผู้เรียนได้เรียนผ่านในรายวิชาต่าง ๆ และได้ค่าระดับคะแนนจริง ผู้เรียนสามารถนำค่าระดับคะแนนจริงกรอกในโปรแกรมเพื่อให้โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยประจำภาคการศึกษา และค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมใหม่ สามารถใช้เก็บเป็นฐานข้อมูลเพื่อวางแผนการเรียนในภาคการศึกษาต่อ ๆ ไปได้ โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยเมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้ว คณะฯสามารถจัดทำเพื่อให้ผู้เรียนดาวน์โหลดนำไปใช้งานวางแผนการเรียนด้วยตนเอง สามารถใช้ได้ทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือในโทรศัพท์มือถือ ผู้เรียนสามารถกำหนดรายวิชาที่จะเพิ่ม เปลี่ยน หรือถอนรายวิชาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนในช่วงเวลานั้น ๆ ทั้งนี้โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยจะช่วยในการลดความสูญเสียของผู้เรียนที่ต้องลงทะเบียนรายวิชาที่ยังไม่มีความพร้อม ลดความสูญเสียงบประมาณจากการพ้นสภาพนักศึกษา และส่งเสริมให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559-2560)

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยจากนักศึกษาของแต่ละหลักสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี (ค.อ.บ.) จำนวน 5 หลักสูตร ประชากรรวม 1,232 คน (คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 2559)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดความคลาดเคลื่อน ±5% ได้กลุ่มตัวอย่างรวม 300 คน แบ่งตามสัดส่วนของประชากรแต่ละหลักสูตร เลือกโดยไม่เจาะจงในชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 ประกอบด้วย 1. หลักสูตร ค.อ.บ. สถาปัตยกรรม (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) จำนวน 33 คน 2. หลักสูตร ค.อ.บ. การออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน จำนวน 66 คน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) 3. หลักสูตร ค.อ.บ. ครุศาสตร์การออกแบบ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) จำนวน 47 คน 4. หลักสูตร ค.อ.บ. ครุศาสตร์วิศวกรรม (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) จำนวน 93 คน 5. หลักสูตร ค.อ.บ. ครุศาสตร์เกษตร (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) จำนวน 61 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย ในรูปแบบโปรแกรม Microsoft Excel แยกตามหลักสูตรของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 แบบประเมินความพึงพอใจโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย โดยแบบประเมินแบ่งเป็น ในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่พึงพอใจน้อยที่สุด ถึง พึงพอใจมากที่สุด (ทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า, 2557)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยหลักสถิติ ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (วิภาวัลย์ จันทะเลิศ, 2562)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559-2560)

1.1 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม (ปรับปรุง พ.ศ. 2560)

ตารางที่ 1 หลักสูตร ค.อ.บ. สถาปัตยกรรม

หลักสูตรสถาปัตยกรรม	ปี 1			ปี 2			ปี 3	
	เทอม 1	เทอม 2	พิเศษ	เทอม 1	เทอม 2	พิเศษ	เทอม 1	เทอม 2
GPS (สำนักทะเบียนฯ)	3.72	3.18	3.50	3.21	3.00	4.00	3.28	3.85
GPS (โปรแกรมคำนวณ)	3.73	3.18	3.50	3.21	3.00	4.00	3.29	3.86
GPA (สำนักทะเบียนฯ)	3.72	3.45	3.45	3.38	3.29	3.31	3.30	3.39
GPA (โปรแกรมคำนวณ)	3.73	3.46	3.46	3.38	3.29	3.32	3.31	3.40

	ปี 4			ปี 5	
	เทอม 1	เทอม 2	พิเศษ	เทอม 1	เทอม 2
GPS (สำนักทะเบียนฯ)	3.50	3.10	-	4.00	4.00
GPS (โปรแกรมคำนวณ)	3.50	3.10	-	4.00	4.00
GPA (สำนักทะเบียนฯ)	3.40	3.38	3.38	3.40	3.42
GPA (โปรแกรมคำนวณ)	3.41	3.38	3.38	3.41	3.43

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาในหลักสูตรนี้กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 5 ภาคการศึกษาที่ 2 ทำให้ไม่สามารถประมวลผลคะแนนเฉลี่ยสะสมสุดท้ายเพื่อสำเร็จการศึกษาได้ รวมถึงคะแนนรายวิชาวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาทุกคนในรุ่นนี้มีคะแนนเป็น I (ไม่สมบูรณ์) การประมวลผลจำเป็นต้องแยกหน่วยกิตของรายวิชาที่ได้ค่าระดับคะแนนไม่สมบูรณ์ออก ผลการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสมประจำภาคการศึกษา และค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมมีความสอดคล้องกัน ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมแตกต่างจากผลคะแนนของสำนักทะเบียนและประมวลผล เนื่องจากข้อบังคับสถาบัน กำหนดให้การคิดค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมให้มีทศนิยมสองตำแหน่งโดยใช้การปัดเศษตามหลักคณิตศาสตร์

1.2 หลักสูตร ค.อ.บ.การออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน (ปรับปรุง พ.ศ. 2559)

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยหลักสูตร ค.อ.บ. การออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน

หลักสูตรการออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน	ปี 1			ปี 2			ปี 3		
	เทอม 1	เทอม 2	พิเศษ	เทอม 1	เทอม 2	พิเศษ	เทอม 1	เทอม 2	พิเศษ
GPS (สำนักทะเบียนฯ)	3.85	3.42	4.00	3.54	3.79	4.00	3.92	3.36	-
GPS (โปรแกรมคำนวณ)	3.86	3.42	4.00	3.55	3.80	4.00	3.93	3.36	-
GPA (สำนักทะเบียนฯ)	3.85	3.64	3.68	3.64	3.67	3.69	3.73	3.67	3.67
GPS (โปรแกรมคำนวณ)	3.86	3.64	3.69	3.64	3.68	3.70	3.74	3.68	3.68

	ปี 4		ปี 5	
	เทอม 1	เทอม 2	เทอม 1	เทอม 2
GPS (สำนักทะเบียนฯ)	3.81	4.00	4.00	4.00
GPS (โปรแกรมคำนวณ)	3.81	4.00	4.00	4.00
GPA (สำนักทะเบียนฯ)	3.69	3.71	3.72	3.73
GPA (โปรแกรมคำนวณ)	3.70	3.72	3.73	3.74

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสมประจำภาคการศึกษาและค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมมีความสอดคล้องกัน ยกเว้นบางภาคการศึกษาค่าระดับคะแนน

เฉลี่ยสะสมแตกต่างจากผลคะแนนของสำนักทะเบียนและประมวลผล เนื่องจากข้อบังคับสถาบันกำหนดให้การคิดค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมให้มีทศนิยมสองตำแหน่งโดยใช้การปัดเศษตามหลักคณิตศาสตร์

1.3 ค.อ.บ. ครุศาสตร์การออกแบบ

ตารางที่ 3 หลักสูตร ค.อ.บ. ครุศาสตร์การออกแบบ

หลักสูตรสถาปัตยกรรม	ปี 1		ปี 2		ปี 3	
	เทอม 1	เทอม 2	เทอม 1	เทอม 2	เทอม 1	เทอม 2
GPS (สำนักทะเบียนฯ)	2.59	2.97	3.15	3.34	2.75	3.40
GPS (โปรแกรมคำนวณ)	2.59	2.97	3.15	3.34	2.75	3.40
GPA (สำนักทะเบียนฯ)	2.59	2.78	2.90	3.01	2.96	3.03
GPA (โปรแกรมคำนวณ)	2.59	2.78	2.91	3.02	2.96	3.03
	ปี 4		ปี 5			
	เทอม 1	เทอม 2	เทอม 1	เทอม 2		
GPS (สำนักทะเบียนฯ)	2.75	2.77	3.50	4.00		
GPS (โปรแกรมคำนวณ)	2.75	2.77	3.50	4.00		
GPA (สำนักทะเบียนฯ)	3.00	2.98	3.00	3.05		
GPA (โปรแกรมคำนวณ)	3.00	2.99	3.01	3.05		

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสมประจำภาคการศึกษาและค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมมีความสอดคล้องกัน ยกเว้นบางภาคการศึกษาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมแตกต่างจากผลคะแนนของสำนักทะเบียนและประมวลผล เนื่องจากข้อบังคับสถาบันกำหนดให้การคิดค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมให้มีทศนิยมสองตำแหน่งโดยใช้การปัดเศษตามหลักคณิตศาสตร์

1.4 ค.อ.บ. ครุศาสตร์วิศวกรรม

ตารางที่ 4 หลักสูตร ค.อ.บ. ครุศาสตร์วิศวกรรม

หลักสูตรสถาปัตยกรรม	ปี 1		ปี 2		ปี 3		
	เทอม 1	เทอม 2	เทอม 1	เทอม 2	เทอม 1	เทอม 2	พิเศษ
GPS (สำนักทะเบียนฯ)	3.75	3.71	4.00	3.86	3.86	3.57	-
GPS (โปรแกรมคำนวณ)	3.75	3.71	4.00	3.86	3.86	3.57	-
GPA (สำนักทะเบียนฯ)	3.75	3.73	3.82	3.83	3.84	3.79	3.79
GPA (โปรแกรมคำนวณ)	3.75	3.73	3.83	3.84	3.84	3.80	3.80
	ปี 4		ปี 5				
	เทอม 1	เทอม 2	เทอม 1	เทอม 2			
GPS (สำนักทะเบียนฯ)	3.62	4.00	3.50	4.00			
GPS (โปรแกรมคำนวณ)	3.63	4.00	3.50	4.00			
GPA (สำนักทะเบียนฯ)	3.77	3.79	3.78	3.79			
GPA (โปรแกรมคำนวณ)	3.78	3.80	3.78	3.79			

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสมประจำภาคการศึกษาและค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมมีความสอดคล้องกัน ยกเว้นบางภาคการศึกษาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมแตกต่างจากผลคะแนนของสำนักทะเบียนและประมวลผล เนื่องจากข้อบังคับสถาบัน

กำหนดให้การคิดค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมให้มีทศนิยมสองตำแหน่งโดยใช้การปัดเศษตามหลักคณิตศาสตร์

1.5 ค.อ.บ. ครุศาสตร์เกษตร

ตารางที่ 5 หลักสูตร ค.อ.บ. ครุศาสตร์เกษตร

หลักสูตรสถาปัตยกรรม	ปี 1			ปี 2		ปี 3		
	เทอม 1	เทอม 2	พิเศษ	เทอม 1	เทอม 2	เทอม 1	เทอม 2	พิเศษ
GPS (สำนักทะเบียนฯ)	3.14	3.64	-	3.85	4.00	3.85	3.92	-
GPS (โปรแกรมคำนวณ)	3.14	3.64	-	3.85	4.00	3.85	3.92	-
GPA (สำนักทะเบียนฯ)	3.14	3.39	3.39	3.54	3.64	3.69	3.73	3.73
GPA (โปรแกรมคำนวณ)	3.14	3.40	3.40	3.55	3.65	3.69	3.73	3.73

	ปี 4		ปี 5	
	เทอม 1	เทอม 2	เทอม 1	เทอม 2
GPS (สำนักทะเบียนฯ)	3.91	3.90	4.00	4.00
GPS (โปรแกรมคำนวณ)	3.91	3.90	4.00	4.00
GPA (สำนักทะเบียนฯ)	3.75	3.76	3.78	3.79
GPA (โปรแกรมคำนวณ)	3.76	3.77	3.78	3.79

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสมประจำภาคการศึกษาและค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมมีความสอดคล้องกัน ยกเว้นบางภาคการศึกษาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมแตกต่างจากผลคะแนนของสำนักทะเบียนและประมวลผล เนื่องจากข้อบังคับสถาบันกำหนดให้การคิดค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมให้มีทศนิยมสองตำแหน่งโดยใช้การปัดเศษตามหลักคณิตศาสตร์

โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559-2560) และประเมินความพึงพอใจโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยจากนักศึกษาของแต่ละหลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง 300 คน จากนักศึกษาในชั้นปีที่ 4 และ 5 ของหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิตได้ผลสรุปงานวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559-2560) ใช้โปรแกรม Microsoft Excel แยกตามหลักสูตร จำนวน 5 หลักสูตร ในแต่ละหลักสูตรมีรายละเอียดแสดงโครงสร้างหลักสูตรแยกตามภาคการศึกษา (Sheet ปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 1 ถึงปีที่ 5 ภาคการศึกษาที่ 2) รายละเอียดของรายวิชาต่าง ๆ ประจำแต่ละภาคการศึกษาแสดงแยกเป็นคอลัมน์ ประกอบด้วย รหัสวิชา รหัสวิชา-ชื่อวิชา จำนวนหน่วยกิต จำนวนชั่วโมงเรียน (ทฤษฎี-ปฏิบัติ) และคอลัมน์ การคำนวนค่าระดับคะแนนเฉลี่ย ประกอบด้วย การกำหนดค่าระดับคะแนนที่คาดว่าจะได้รับ แต้มระดับคะแนน และผลรวมของรายวิชา จำนวนรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดตามเล่มรายละเอียดของหลักสูตร (มคอ. 2) ที่ได้รับการอนุมัติจากสภาสถาบัน และกระทรวงศึกษาธิการให้การรับรองหลักสูตร

ในส่วนของการคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยในโปรแกรมกำหนดเป็น 7 แถว ดังนี้ 1. จำนวนหน่วยกิตรวมและคะแนนประจำภาค 2. ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยประจำภาคการศึกษา (GPS) 3. ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยตามโครงสร้างหลักสูตร 4. ค่าระดับคะแนนสะสมรวม 5. จำนวนหน่วยกิตรวมจากภาคการศึกษาที่ผ่านมา 6. จำนวนหน่วยกิตรวม และ 7. ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) โดยมีคำเตือนเรื่อง 1. จำนวนหน่วยกิตในการลงทะเบียนต่อภาคการศึกษาปกติไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต และไม่เกิน 22 หน่วยกิต โดยมีการแสดงข้อยกเว้นเพิ่มเติมในชั้นปีสุดท้าย และในภาคการศึกษาพิเศษ ลงทะเบียนเรียนได้ไม่เกิน 9 หน่วยกิต 2. คำเตือนเมื่อได้ค่าระดับคะแนน F แต้มเท่ากับ 0 3. คำเตือนเมื่อค่าระดับคะแนนเฉลี่ยประจำภาคการศึกษาต่ำกว่า 2.00 4. คำเตือนเมื่อค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมตามโครงสร้างหลักสูตร และค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.00 และ 5. คำเตือนเมื่อค่าระดับคะแนนที่ได้ส่งผลให้เกิดการภาคทัณฑ์ หรือพ้นสภาพการเป็นนักศึกษา นักศึกษาสามารถเพิ่มเติมรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษาได้ทั้งในส่วนของรหัสวิชา รหัสวิชา-ชื่อวิชา จำนวนหน่วยกิต จำนวนชั่วโมงเรียน (ทฤษฎี-ปฏิบัติ) เพื่อกำหนดค่าระดับคะแนนที่จะได้รับ สำหรับการคำนวณหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมประจำภาค (GPS) และค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ใหม่ได้ตลอดสามารถนำไปใช้ในการตัดสินสำหรับวางแผนการเรียน ด้านการคิดคะแนนเฉลี่ย การลงทะเบียน การเพิ่มเปลี่ยน และถอนรายวิชา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการคำนวณที่พัฒนาขึ้นมาจากการวิจัยนี้สามารถคำนวณผลการศึกษาและมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาจริง ยกเว้นค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมบางภาคการศึกษา ที่มีความไม่สอดคล้องกันระหว่างโปรแกรมกับผลการศึกษาจริง เนื่องจากผลการศึกษาจริงเป็นการคำนวณตามข้อบังคับสถาบัน กำหนดการคิดค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมให้มีทศนิยมสองตำแหน่งโดยไม่มีการปัดเศษ แต่ในการคำนวณตามโปรแกรมของงานวิจัยนี้เป็นการคำนวณกำหนดการคิดค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมให้มีทศนิยมสองตำแหน่งโดยใช้การปัดเศษตามหลักคณิตศาสตร์ คือพิจารณาเลขหลังจุดทศนิยมตำแหน่งที่สาม หากเลขดังกล่าวมากกว่าหรือเท่ากับ 5 ให้ปัดเลขหลังจุดทศนิยมตำแหน่งที่สองขึ้น ทั้งสองข้อบังคับส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษา การพ้นสภาพการเป็นนักศึกษา เกียรตินิยมสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาที่มีความแตกต่างกัน สามารถสรุปได้ว่าโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยด้วยโปรแกรม Microsoft Excel นี้สามารถนำมาใช้ในการคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาใช้วางแผนการศึกษาด้วยตัวเองได้

2. ความพึงพอใจโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยจากนักศึกษาของแต่ละหลักสูตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 คน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์วิศวกรรม จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 31 รองลงมาได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรการออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 22 และนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์เกษตร จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 5 จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 87.3 และเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7

เมื่อพิจารณาในส่วนของวิธีการคำนวณคะแนนเฉลี่ยประจำภาคและคะแนนเฉลี่ยสะสม พบว่า ส่วนใหญ่ใช้เครื่องคิดเลขในการคำนวณ จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 51 รองลงมา ได้แก่ การคำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 ส่วนใหญ่ไม่ระบุโปรแกรมที่ใช้ในการคำนวณ จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 88.8 และไม่เคยคำนวณคะแนนเฉลี่ยประจำภาคและคะแนนเฉลี่ยสะสม จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย (n=300) ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. รูปแบบและเนื้อหา			
1.1 รูปแบบง่ายต่อการเข้าใจ	4.59	0.51	มากที่สุด
1.2 ลักษณะรูปแบบหน้าจอ สีมีความ ชัดเจน สวยงาม	4.48	0.53	มาก
1.3 เนื้อหาการวัดและประเมินผลครบถ้วน	4.11	0.57	มาก
2. การใช้งาน			
2.1 โปรแกรมใช้งานง่าย	4.47	0.51	มาก
2.2 สามารถแก้ไข เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมรายวิชาได้	4.38	0.51	มาก
2.3 เปลี่ยนแปลงเกรดที่คาดจะได้รับของวิชาต่าง ๆ โดยสะดวก รวดเร็ว	4.23	0.56	มาก
2.4 รู้คะแนนเฉลี่ยประจำภาคคะแนนเฉลี่ยสะสมได้ทันที	4.18	0.54	มาก
2.5 คำเตือนและข้อมูลเสริมมีความชัดเจน เหมาะสม	3.73	0.55	มาก
2.6 ข้อมูลประกอบชัดเจน	3.54	0.60	มาก
3. การนำไปใช้ประโยชน์			
3.1 การคิดคะแนนเฉลี่ยประจำภาคและคะแนนเฉลี่ยสะสม	4.27	0.48	มาก
3.2 การวางแผนการเรียน	4.08	0.53	มาก
3.3 การลงทะเบียน	3.62	0.63	มาก
3.4 การเพิ่ม เปลี่ยน ถอนรายวิชา	3.39	0.65	ปานกลาง
4. ความพึงพอใจโดยรวม	4.09	0.45	มาก
ภาพรวม	**4.08**	**0.66**	**มาก**

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโปรแกรมคำนวณระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.08) ในด้านการใช้งานโปรแกรมคำนวณระดับคะแนนเฉลี่ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมด้านการใช้งานง่ายอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.47) ในด้านการนำไปใช้ประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการนำโปรแกรมไปใช้ประโยชน์ในการคิดคะแนนเฉลี่ยประจำภาค และคะแนนเฉลี่ยสะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.27) ความพึงพอใจโดยรวมต่อโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}$=4.08)

ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้งานโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านรูปแบบและเนื้อหาของโปรแกรม โดยพอใจมากที่สุดต่อการใช้งานโปรแกรมที่มีรูปแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจและการใช้งาน รองลงมาได้แก่ ลักษณะรูปแบบ

หน้าจอ สีมีความชัดเจนสวยงาม โปรแกรมใช้งานง่ายสามารถเปลี่ยนแปลง เพิ่มรายวิชาได้ เปลี่ยนแปลงเกรดที่คาดจะได้รับของวิชาต่าง ๆ โดยสะดวก รวดเร็ว รู้คะแนนเฉลี่ยประจำภาคและคะแนนเฉลี่ยสะสมได้ทันที กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการนำโปรแกรมไปใช้ประโยชน์สำหรับการคำนวณหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมประจำภาคและคะแนนเฉลี่ยสะสมเพื่อได้เตรียมการสำหรับการวางแผนการเรียนในภาคการศึกษาต่อไป เป็นผลมาจากผลงานวิจัยพัฒนาอย่างเป็นระบบทั้งในด้านการคำนวณด้วยโปรแกรม Microsoft Excel โดยใช้ฟังก์ชั่น VLOOKUP คำนวณค่าระดับคะแนนจากแต้มที่นักศึกษาคาดว่าจะได้รับ ความง่ายในการเลือกข้อมูลที่มีความซ้ำกันด้วยฟังก์ชั่น Drop Down List ซึ่งนำมาใช้ในการกำหนดหน่วยกิต ชั่วโมงเรียนทฤษฎี-ปฏิบัติ ค่าระดับคะแนน คะแนนตามข้อบังคับสถาบัน และการแจ้งเตือนสิ่งที่ส่งผลต่อการเรียน และการสำเร็จการศึกษาโดยใช้ การกำหนดรูปแบบตามเงื่อนไข (Conditional Formatting) และกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการวางแผนการเรียน ซึ่งนักศึกษาจะสามารถคำนวณคะแนนเฉลี่ยสะสมให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งในด้านการกำหนดคะแนนเฉลี่ยสะสมเพื่อให้ได้เกียรตินิยม การวางแผนเพื่อกำหนดคะแนนเฉลี่ยสะสมสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือการวางแผนเพื่อกำหนดคะแนนเฉลี่ยสะสมสำหรับการปฏิบัติสหกิจศึกษา การสมัครงาน หรือการเข้าทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ ที่กำหนดเงื่อนไขเรื่องคะแนนเฉลี่ยสะสม หรือการวางแผนสำหรับนักศึกษาที่อาจประสบปัญหาในด้านการเรียน การลาพักการศึกษา การลงซ้ำวิชาที่ได้คะแนนไม่ผ่าน และในช่วงการทำวิจัยเกิดสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ส่งผลให้บางรายวิชาไม่สามารถลงทะเบียนเรียนภาคการศึกษาที่กำหนดไว้ บางรายวิชาต้องสลับไปเรียนในภาคการศึกษาอื่น ซึ่งโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมสามารถเพิ่มเติมรายวิชา หรือเปลี่ยนแปลงรายวิชาในภาคการศึกษาสลับไปมาได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยด้วยโปรแกรม Microsoft Excel นี้สามารถนำมาใช้ในการคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาใช้วางแผนการศึกษาด้วยตัวเองได้เนื่องจากมีความสอดคล้องกับผลการคำนวณของสำนักประเมินผลของมหาวิทยาลัยและผลการศึกษาจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุรักษ์ โชตดิลิก และคณะ (2560) ที่ศึกษาเรื่องการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมประเมินผลการศึกษาของกองทัพอากาศ (RTAF-EEP) พบว่า โปรแกรมที่พัฒนาต่อยอดมีความสมบูรณ์มีค่าสถิติทุกตัวที่จำเป็นต่อการตัดสินใจในการให้เกรด เช่น ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าความเบ้ ความถี่ในการกระจายคะแนนจาก 0 ถึง 100 คะแนน รูปแบบการให้เกรดวิธีใช้ดุลยพินิจ วิธี Linear T-Score วิธี Normalized T-Score และวิธีมัธยฐาน (Median) พร้อมทั้งแสดงใบสรุปรายงาน และข้อมูลการให้เกรดเป็นรายบุคคล สามารถคัดลอกผลรายงานไปใช้

ในโปรแกรมอื่น ๆ ได้ การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมประเมินผลการศึกษาของกองทัพอากาศจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะให้ข้อมูลทางสถิติสำหรับอาจารย์ผู้สอนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถให้เกรดได้อย่างมีมาตรฐาน

2. ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้งานโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแสนศักดิ์ หัสคำ (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนาโปรแกรมสนับสนุนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพในด้านการวิเคราะห์และออกแบบระบบอยู่ในระดับดีมาก ด้านความถูกต้องในการทำงานของโปรแกรมอยู่ในระดับดีมาก ด้านความสะดวกและความง่ายในการใช้งานโปรแกรมและด้านการรักษาความปลอดภัยของโปรแกรมอยู่ในระดับดีมาก ความพึงพอใจของผู้ใช้โปรแกรมอยู่ในระดับดีมาก

องค์ความรู้จากการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559-2560) เพื่อวางแผนการเรียนด้วยตนเอง ผู้เขียนได้องค์ความรู้จากการวิจัยการวิจัย ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากโปรแกรมคำนวณคะแนนเฉลี่ย VLOOK

จากภาพที่ 1 เป็นการพัฒนาโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยโดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel ฟังก์ชั่น VLOOKUP คำนวณค่าระดับคะแนนที่นักศึกษาคาดว่าจะได้รับโดย

เป็นโปรแกรมที่นักศึกษาสามารถใช้งานได้ง่าย และสามารถเข้าใช้งานได้จากอุปกรณ์ที่นักศึกษามีอยู่ เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์โน้ตบุ้ค หรือแท็ปเล็ต โดยนักศึกษาสามารถใช้โปรแกรมเพื่อวางแผนการศึกษารายวิชาและคาดการณ์ค่าระดับคะแนนของแต่ละรายวิชาได้ล่วงหน้า โปรแกรมจะคำนวณหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยประจำภาคการศึกษา และค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร และสามารถปรับเปลี่ยนค่าระดับคะแนนของรายวิชาต่าง ๆ ที่คาดว่าจะได้รับเพื่อคำนวณหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยที่นักศึกษาพึงพอใจและสามารถจะทำได้ เพื่อให้โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยประจำภาคการศึกษา และค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมใหม่ สามารถใช้เก็บเป็นฐานข้อมูลเพื่อวางแผนการเรียนในภาคการศึกษาต่อ ๆ ไปได้ โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยเมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้ว สามารถจัดทำเพื่อให้นักศึกษาดาวน์โหลดนำไปใช้งานวางแผนการเรียนด้วยตนเองให้เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของนักศึกษาในช่วงเวลานั้น ๆ ทั้งนี้โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยจะช่วยในการลดความสูญเสียของผู้เรียนที่ต้องลงทะเบียนรายวิชาที่ยังไม่มีความพร้อม ลดความสูญเสียงบประมาณจากการพ้นสภาพนักศึกษา และส่งเสริมให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมตามผลงานวิจัยนี้ใช้ได้กับ 5 หลักสูตรตามที่ระบุในขอบเขตของการวิจัยเท่านั้น หากมีการปรับปรุงหลักสูตรที่ส่งผลต่อโครงสร้างหลักสูตร จำนวนหน่วยกิต จำนวนรายวิชา ต้องมีการปรับปรุงโปรแกรมให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของการปรับปรุงหลักสูตรนั้น ๆ

2. โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมจัดทำภายใต้ข้อบังคับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2564 หากมีการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับในส่วนของมาตราต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม ต้องมีการปรับปรุงโปรแกรมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามข้อบังคับนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมนี้ใช้สำหรับการวางแผนการเรียนเท่านั้น ห้ามนำไปอ้างอิงในการวัดและประเมินผล และควรตรวจสอบผลคะแนนที่แท้จริงจากสำนักทะเบียนและประมวลผลเท่านั้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. พัฒนาโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในรูปแบบแอพพลิเคชั่น ซึ่งสามารถใช้งานได้ใน Smart Phone

2. พัฒนาโปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมการศึกษาสำหรับสถานศึกษาที่มีโครงการความร่วมมือ หรือสถานศึกษาที่ส่งนักศึกษาออกฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู

3. งานวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาก่อนและหลังใช้โปรแกรมคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม

เอกสารอ้างอิง

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. (2559). *หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน (หลักสูตรปรับปรุง) พ.ศ. 2559*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

_____. (2560). *หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์การออกแบบ (หลักสูตรปรับปรุง) พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

ทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า. (2557). *การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS (Statistics Package for the Social Sciences)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้าวิชาการ.

วิภาวัลย์ จันทะเลิศ. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทผลิตซอฟต์แวร์* (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักทะเบียนและประมวลผล. (2564). *ข้อบังคับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ว่าด้วยการศึกษาระดับ ปริญญาตรี พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

แสนศักดิ์ หัสคำ. (2559). การพัฒนาโปรแกรมสนับสนุนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(1), 57-70.

อนุรักษ์ โชตดิลิก และคณะ. (2560). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมประเมินผลการศึกษาของกองทัพอากาศ (RTAF-EEP). *วารสารวิชาการนายเรืออากาศ*, 13(13), 3-15.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีตามหลักพุทธธรรม*

PERSONNEL COMPETENCY DEVELOPMENT OF PATHUMTANI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION ACCORDING TO BUDDHADHAMMA

พลัฏฐ์ อารีวงศ์ศิลป์
Palat Areewongsilp
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: palad2025@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี 3. นำเสนอการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีตามหลักพุทธธรรม ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาประชากรจำนวน 240 คน ด้วยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ที่ความเชื่อมั่น 0.995 สถิติใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีในภาพรวม เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยสมรรถนะ ส่งผลต่อสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถทำนายความแปรปรวนได้ร้อยละ 74.8 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถทำนายความแปรปรวนได้ร้อยละ 79 3. การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีตามหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นการบูรณาการปัจจัยสมรรถนะกับหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร ประกอบด้วย 1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์งานบรรลุเป้าหมายในระยะเวลาที่กำหนด 2. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้อง บุคลากรยึดมั่นในหลักจริยธรรม 3. ด้านความเข้าใจในระบบองค์กรและระบบงาน มีการสร้างบรรยาย

*Received August 1, 2024; Revised August 11, 2024; Accepted August 14, 2024

กาศที่เหมาะกับการพัฒนาความเชี่ยวชาญในงานขององค์กร 4. ด้านการบริการเป็นเลิศมีการบริการวิชาการให้ความรู้แก่ประชาชน 5. ด้านการทำงานเป็นทีม มีการอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่ายอย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ: การพัฒนา; สมรรถนะ; องค์การบริหารส่วนจังหวัด

Abstract

Objectives of this dissertation were: 1. To study the personnel competency development of Pathumtani Provincial Administrative Organization, 2. To study the factors affecting the personnel competency development of Pathumtani Provincial Administrative Organization, 3. To propose the personnel competency development of Pathumtani Provincial Administrative Organization according to Buddhadhamma. The quantitative research conducted by studying 240 populations collected the data with 5 rating scale questionnaires that had a reliability value of 0.995. The data were analyzed with frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression. In the qualitative research, data were collected from 18 key informants through in-depth-interviewing and from 9 participants in focus group discussion. The data were analyzed by descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. the personnel competency development of the Pathumthani Provincial Administrative Organization was at a high level overall. 2. competency factors affected the personnel competency development of Pathumtani Provincial Administrative Organization in every aspect significantly at the 0.01 level and can together explant the variability at 74.8 per cent, therefore, accepted the 1st hypothesis. The 4 principles of Iddhipada affected the personnel competency development of Pathumtani Provincial Administrative Organization in every aspect significantly at the 0.01 level and can together explain the variability at 79 per cent therefore, accepted the 2nd hypothesis. 3. The personnel competency development of Pathumtani Provincial Administrative Organization according to Buddhadhamma found that the result was an integration of competency factors with the 4 principles of Iddhipada including 1. achievement-oriented aspect, the work achieved the goals in the specified period, 2. adhering to correctness aspect, the personnel adhered to the ethical principles, 3. understanding of organizational systems and work systems aspect, there was

creating the atmosphere suitable for developing expertise in the organization's work, 4. excellent service aspect, there was an academic service to the public, 5. Teamwork aspect, There was constructive facilitation for all sectors.

Keywords: Development, Competency, Provincial Administrative Organization

บทนำ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งดูแลประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบ ในทางการบริหาร จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงได้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นปัญหาปากท้อง สาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่ต้องได้รับการแก้ไขมลภาวะ ปัญหาต่าง ๆ ถือว่าสำคัญมากสำหรับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะอยู่ในภาระความรับผิดชอบโดยตรง ทั้งนี้ การบริหารจัดการงานหรือปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถ จึงจะประสบความสำเร็จในด้านการบริหารงาน สามารถแก้ไขปัญหาท้องถิ่นให้ลุล่วงไปได้และพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญอย่างรวดเร็วและยั่งยืน ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำลังเผชิญหน้ากับการท้าทายของการเปลี่ยนแปลงบริบทสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนและพลวัตสูง สิ่งแวดล้อมสำคัญที่มีผลกระทบกับการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ประชาชน กฎหมายและรัฐบาล (ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี, 2560)

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กระจายอำนาจการบริหารสู่ท้องถิ่นผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้รัฐเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น ด้วยอาศัยผู้บริหารที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งจะมีความคุ้นเคยกับประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามการปกครองท้องถิ่นจะเกิดผลดีหรือไม่เพียงใดขึ้นกับปัจจัยที่สำคัญอื่น ๆ (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2557) และมีการจัดการภาครัฐแนวใหม่ตามแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการกำหนด (ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ, 2556)

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีในปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบวิธีการดำเนินงานมาโดยตลอด ในส่วนของปัญหาก็อาจจะมีบ้างตามลักษณะของงาน ซึ่งหากมองในภาพรวมก็จะมีลักษณะคล้าย ๆ กับปัญหาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่พอจะสรุปได้ดังนี้ ปัญหาด้านจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงบุคลากร ปัญหาด้านความรู้เกี่ยวกับงานที่ต้องรับผิดชอบ ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย ปัญหาด้านการวางแผน กำหนดยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานอย่างยั่งยืน ปัญหาเรื่องเครื่องมืออุปกรณ์ในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ปัญหาด้านการบริหารงาน และปัญหาด้านการประเมินผลในการปฏิบัติงาน (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2562)

จากความข้องต้นจะเห็นได้ว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาที่เกิดจากตัวบุคคล และปัญหาเชิงโครงสร้าง ที่ส่งผลต่อสมรรถนะของบุคลากร ซึ่งสามารถแก้ไขได้หากมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ซึ่งปัญหาดังกล่าวหากมีการนำเอาหลักของการบริหารจัดการที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรโดยมีข้อจำกัดหรือควบคุมในส่วนของปัจจัยสมรรถนะ เช่น กลยุทธ์ (Strategy) โครงสร้างองค์กร (Structure) รูปแบบ (Style) ระบบ (System) บุคคล (Staff) ทักษะ (Skill) ค่านิยมร่วม (Shared value) โดยบูรณาการกับหลักหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา จะสามารถพัฒนาระบบงานและการบริหารจัดการที่จะส่งผลต่อสมรรถนะของบุคคลากร ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี บุคลากรยึดมั่นในความถูกต้อง มีความเข้าใจในระบบองค์กรและระบบงาน สามารถให้การบริการได้อย่างเป็นเลิศ และมีทักษะในการทำงานเป็นทีมได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ในภาพรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีตามหลักพุทธธรรม ด้วยเห็นว่า หากมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรโดยใช้หลักพุทธธรรมกล่าวคือหลักอิทธิบาท 4 เป็นฐาน และมีควบคุมปัจจัยสมรรถนะ จะทำให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการ การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีที่มีการบูรณาการกับหลักธรรม หากนำเอาแนวทางดังกล่าวมาใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาประสิทธิภาพ จะส่งผลให้งานด้านการบริหารของบุคลากรจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีตามหลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 596 คน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทโรยามาเน่ (Yamane, 1973) ดังนี้ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 240 คน ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน ซึ่งเป็นซึ่งเป็นผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางรัฐประศาสนศาสตร์ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางพระพุทธศาสนา และผู้เทนภาคประชาชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน จากนั้นได้ทำการทดลองใช้โดยนำไปแจกกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับที่ 0.995

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เช่นเดียวกับการวิจัยเชิงปริมาณ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 240 ฉบับ และได้รับกลับมาจำนวน 240 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ใช้การจัดบันทึก และบันทึกเสียง และนำมาถอดความสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย แค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า ในภาพรวมเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเข้าใจในระบบองค์กรและระบบงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านการบริการเป็นเลิศ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์และด้าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยสมรรถนะ ส่งผลต่อสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีได้ร้อยละ 74.8 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีได้ร้อยละ 79 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2

3. การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีตามหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นการบูรณาการปัจจัยสมรรถนะกับหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร ประกอบด้วย 1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ งานบรรลุเป้าหมายในระยะเวลาที่กำหนด พัฒนาทักษะการปฏิบัติงานในเชิงรุก และดำเนินงานโดยเน้นความคุ้มค่าและประหยัด 2. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้อง ยึดมั่นในหลักจริยธรรม ปฏิบัติงานเน้นความโปร่งใส และพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน 3. ด้านความเข้าใจในระบบองค์กรและระบบงาน สร้างบรรยายกาศที่เหมาะกับการพัฒนาความเชี่ยวชาญในงานขององค์กร ยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรม และสนใจศึกษาเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ ๆ 4. ด้านการบริการเป็นเลิศ บริการวิชาการให้ความรู้แก่ประชาชน พัฒนาระบบการบริการที่มีประสิทธิภาพ และให้บริการด้วยความสุภาพอ่อนโยน 5. ด้านการทำงานเป็นทีม มีการอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่ายอย่างสร้างสรรค์ สร้างจิตสำนึกความเป็นหนึ่งเดียวขององค์กร และการประสานส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีกับทุกฝ่าย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยสมรรถนะ ประกอบด้วย ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านรูปแบบด้านระบบ ด้านบุคคล ด้านทักษะ และด้านค่านิยมร่วม โดยภาพรวม เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ให้ความสำคัญกับการบริหารบุคลากรแบบมีกลยุทธ์ด้วยการจัดทำแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคติยา อายุยืน (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคคลตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคใต้ตอน ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคคล มีขั้นตอนสำคัญคือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบุคลากร ความมุ่งมั่นและจริงจังในการปฏิบัติงาน โดยเป้าหมายคือให้บุคลากรมีสมรรถนะสูงเพื่อปฏิบัติงานให้กับองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีมีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านฉันทะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจริญชัย กุลวัฒนาพร (2563) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบ

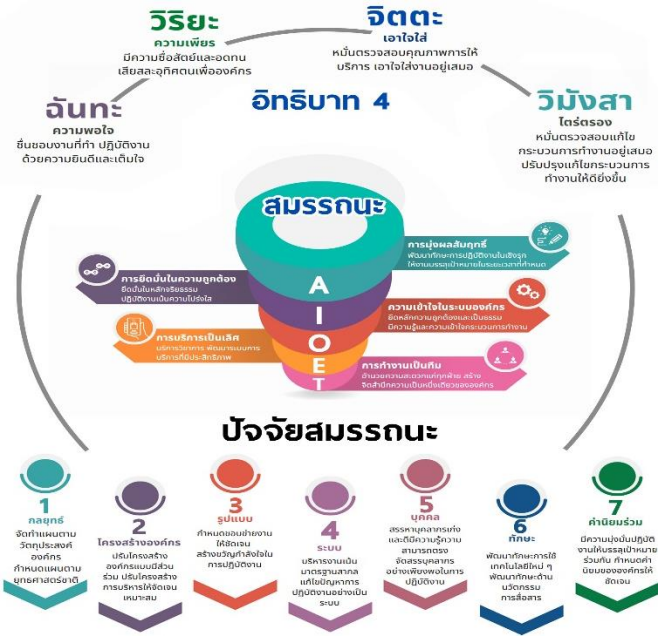
การจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า มีการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 โดยฉันทะ : มีใจรักในการส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอยและการแปรรูปเป็นพลังงาน วิริยะ : พากเพียรเฝ้าระวังคุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤติและพื้นที่เสี่ยง จิตตะ : ติดตามตรวจสอบ บูรณะและฟื้นฟูแม่น้ำสายหลัก และ วิมังสา : ปรับปรุงแก้ไขระบบป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งและการเฝ้าระวัง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารจัดการเช่นเดียวกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระบุญเพ็ง สิทธิวงษา (2562) ที่ได้วิจัยเรื่อง การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสีออ อำเภอกุมวาปี จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 จำเป็นจะต้องให้บุคลากรใช้ความพอใจในการบริหารจัดการ มีความจริงใจในการบริหารจัดการ และรับผิดชอบ มีความเสียสละตั้งใจในการบริหารจัดการท้องถิ่น และให้บุคลากรใช้สติกำกับในการควบคุมอารมณ์ในการบริหารจัดการงานที่ได้รับมอบหมาย

2. ปัจจัยที่ส่งผล พบว่า ปัจจัยสมรรถนะต่อสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ทุกด้าน เนื่องจาก องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มีการบริหารจัดการปัจจัยสมรรถนะโดยเน้นปัจจัยแต่ละด้านตามลำดับคือ ใช้กลยุทธ์การบริหาร ด้วยการจัดทำแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กรและยุทธศาสตร์ชาติ จัดการโครงสร้างองค์กรให้ทุกส่วนงานมีส่วนร่วม ใช้รูปแบบการบริหารที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการให้ขวัญกำลังใจกับบุคลากรให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิทธิวัฒนคุณ (พรพรหม จิตคุโณ) (2559) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย พบว่า การพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ ใช้กลไกของโครงสร้างองค์กรที่ได้ตั้งขึ้นตามกระบวนการ ขอบข่ายของอำนาจหน้าที่ ศักยภาพของผู้บริหาร ใช้การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เน้นงานเกี่ยวกับงานวิชาการเพื่อความเป็นเลิศ ใช้การจัดการบุคลากรเข้าทำงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพัทธนัญพร พิพิธวรโภคิน (2563) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มผลิตภาพในการปฏิบัติราชการของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มผลิตภาพในการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี คือการจัดทำแผนร่วมกัน รวมทั้งการจัดกาภายในองค์กร การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ความผูกพันต่อองค์กร บรรยากาศองค์กร พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ และวัฒนธรรมองค์กร

3. การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีตามหลักพุทธธรรม พบว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นผลให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะซึ่งประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานในเชิงรุกจนส่งผลให้งานบรรลุเป้าหมาย การยึดมั่นในความถูกต้องตามหลักจริยธรรม มีการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส การเข้าใจในระบบขององค์กร มีความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงาน โดยยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรม

การบริการที่เป็นเลิศ ซึ่งเกิดจากการพัฒนากระบวนการให้บริการที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการให้บริการตามปกติตามภาระงาน และการบริหารวิชาการแก่สังคม การทำงานเป็นทีม บุคลากรมีความเห็นอกเห็นใจกันรับฟังความเห็นของผู้อื่น มีจิตสำนึกความสามัคคีเป็นอันเหนึ่งอันเดียวกัน ทุกฝ่ายอำนวยความสะดวกให้แก่กันและกันอย่างเป็นเอกภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา ม่วงแนม (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างแรงจูงใจในการบริหารงาน เกิดจาก การรับรู้คุณค่าศรัทธาและจิตวิญญาณความเป็นครู การมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการบริหารงาน ที่ชัดเจน การมอบหมายหรือการกระจายงานที่มีความสำคัญให้แก่บุคลากร การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของผู้ร่วมงานในทุกระดับ ซึ่งโดยใจความจะเห็นว่า โดยภาพรวมปัจจัยที่สำคัญคือ วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง การทำงานเป็นทีม การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีตามหลักพุทธธรรม จะเกิดผลได้ดี ต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่ดี โดยมีกลยุทธ์รูปแบบและระบบที่มีคุณภาพ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภายนอกและการแบ่งงานกันทำภายในองค์กรเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหาร

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ปัจจัยสมรรถนะ และอิทธิบาท 4 ซึ่งจะต้องประยุกต์ใช้โดยการบูรณาการ จึงจะส่งผลให้เกิดสมรรถนะ องค์ความรู้ดังแผนภาพสามารถอธิบายถึงรายละเอียดการประยุกต์ใช้ได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยสมรรถนะ องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรใช้ปัจจัยสมรรถนะมาเป็นหลักในการบริหารโดย 1. ใช้กลยุทธการจัดทำแบบตามวัตถุประสงค์ และวางแผนตามยุทธศาสตร์ชาติ 2. ใช้โครงสร้างขององค์กรให้มีประสิทธิภาพบริหารงานตามลักษณะโครงสร้างองค์กรและปรับให้เกิดความสมดุลและเหมาะสมให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมรับรู้รับผิดชอบร่วมกัน 3. ใช้รูปแบบการทำงานที่ชัดเจนตามกรอบภาระงาน สร้างแรงจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงานโดยมีขวัญกำลังใจที่เป็นรางวัลคำชื่นชมหรือแม้แต่สวัสดิการที่จะพึงได้ และการยกย่องเชิดชูให้เกียรติ 4. ใช้ระบบการปฏิบัติงานที่เป็นสากลเข้ากับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ได้ ดำเนินการทุกสิ่งทุกอย่างอย่างเป็นระบบ 5. ใช้กลไกการบริหารบุคลากร โดยคัดเลือกผู้ที่ความรู้ประประสบการตรงเข้าทำงานสรรหาบุคลากรให้เพียงพอกับภาระงาน 6. ใช้กลไกการพัฒนาทักษะบุคลากรโดยการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารงาน และเปิดโอกาสให้สร้างสรรนวัตกรรมการบริหาร 7. ใช้กลไกของค่านิยมโดยกำหนดค่านิยมชัดเจนให้เป็นองค์กรที่บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

หลักอิทธิบาท 4 ประยุกต์ใช้โดยการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดใช้หลักของอิทธิบาท 4 คือ 1. ใช้หลักของฉันทะ ความพอใจ ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความยินดีและเต็มใจ ชื่นชอบในงานที่ทำ 2. ใช้หลักวิริยะ ความเพียรส่งเสริมให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์อดทนและอุทิศตนทำงานเพื่อองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย 3. ใช้หลักจิตตะ เอาใจใส่ ส่งเสริมให้บุคลากรเอาใจใส่ในการทำงานหมั่นตรวจสอบว่ากระบวนการบริหารและกระบวนการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ 4. ใช้หลักของวิมังสา ไตร่ตรอง หมั่นตรวจสอบกระบวนการทำงานอยู่เสมอและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

ประสิทธิภาพของการบริหารงาน เกิดจากการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ใช้ปัจจัยสมรรถนะบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 เพื่อใช้ในการบริหารงานจึงก่อให้เกิดสมรรถนะจากองค์ความรู้ข้างตนคือผลที่จะเกิดขึ้นจากการบริหารงานคือ 1. A (Achievement Motivation) กระบวนการทำงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ที่เน้นการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานในเชิงรุกจนส่งผลให้งานบรรลุเป้าหมาย 2. I (Integrity) ผู้บริหารและบุคลากรยึดมั่นในความถูกต้องตามหลักจริยธรรมปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส 3. O (Organizational Awareness) ผู้บริหารและบุคลากรเข้าใจในระบบขององค์กร มีความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงาน โดยยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรม 4. E (Excellent service) องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีระบบการบริการที่เป็นเลิศ ซึ่งเกิดจากการพัฒนากระบวนการให้บริการที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการให้บริการตามปกติตามภาระงาน และการบริหารวิชาการแก่สังคม 5. T (Teamwork) องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีการทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรมีความเห็นอกเห็นใจกันรับฟังความเห็นของผู้อื่น

มีจิตสำนึกความสามัคคีเป็นอันเหนึ่งอันเดียวกัน ทุกฝ่ายอำนวยความสะดวกให้แก่กันและกันอย่างเป็นเอกภาพ เมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้นำเอาองค์ความรู้นี้เป็นตัวแบบในการบริหารงานจะส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ ภาระงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีควรมีการบริหารที่เน้นรูปแบบเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม การถ่ายทอดความรู้และประสอบการณ์ทำงาน

2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีควรส่งเสริมการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิมังสา ไตร่ตรอง ให้บุคลากรหมั่นตรวจสอบกระบวนการทำงานสม่ำเสมอ

3. องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีควรมีระบบการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่มุ่งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ทันการณ์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีควรกำหนดรูปแบบการบริหารงาน ให้ทุกคนมีทักษะในการทำงานเป็นทีม กำหนดมาตรการให้บุคลากรทุกคนต้องได้รับการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม จัดเวทีให้มีการถ่ายทอดความรู้และประสบการทำงาน ให้กับเพื่อนร่วมงาน

2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีควรกำหนดให้มีการนำเอาหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านด้านวิมังสา ไตร่ตรอง โดยการกำหนดระบบตรวจสอบงานให้ทุกฝ่ายได้ตรวจสอบซึ่งกันและกัน

3. องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีควรกำหนดแผนปฏิบัติการที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ กำหนดบุคลากรให้รับผิดชอบงานในแต่ละด้าน เมื่อเกิดปัญหาการปฏิบัติงานให้แจ้งผู้รับผิดชอบทันที น้อมนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหาร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การมีการวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาธรรมาภิบาลบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นศึกษาระบบและกลไกการพัฒนาธรรมาภิบาล ร่วมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาธรรมาภิบาลบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งศึกษาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของการพัฒนาธรรมาภิบาลบุคลากรเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาธรรมาภิบาลในองค์กร

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ กลยุทธ์การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการศึกษากลยุทธ์แนวทางวิธีการ ที่สำคัญที่ทำให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุเป้าหมายตามนโยบายแผนและยุทธศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

คติยา อายุยืน. (2557). *กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคคลตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคใต้ตอนบน* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เจริญชัย กุลวัฒนาพร. (2563). *รูปแบบการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ. (2556). การจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการบริหารองค์การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.

ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี. (2560). *วิเคราะห์บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหาร ท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0* (รายงานการวิจัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระครูสิทธิวัฒนคุณ (พรพรหม จิตคุโณ). (2559). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2562). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสีออ อำเภอกุมวาปี จังหวัดอุดรธานี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 66(5), 2460-2477.

พระมหาปรีชา เขมนนฺโท (เหล่าทวีคุณ). (2561). *การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัทธนัญพร พิพิธวรโภคิน. (2563). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มผลิตภาพในการปฏิบัติราชการของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

มนตรี พรมวัน. (2563). *รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วาสนา ม่วงแนม. (2560). *รูปแบบการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2557). *กฎหมายการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

_____. (2562). *โครงการศึกษาวิเคราะห์และประเมินผลการถ่ายโอนภารกิจงานวาง/ปรับปรุงผังเมืองรวมเมือง/ชุมชน*. สืบค้น 22 ธันวาคม 2562, จาก http://eservices.dpt.go.th

สุวรีย์ สิริโภคาภิรมณ์. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา*. ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. (2566). *ประวัติความเป็นมา*. สืบค้น 26 ธันวาคม 2565, จาก http://www.pathumpao.go.th/public/list/data/index/ menu/1142.

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

การพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน*

THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE SOCIAL BUSINESS MODEL

โตสิต วิสาลเสสถ์, ชลวิทย์ เจียรจิตต์, อัญชลี ศรีกลชาญ
Tosit Visalset, Cholvit Jearajit, Anchalee Srikolchan
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
Corresponding Author E-mail: tositvisalset@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินกิจการเพื่อตอบแทนสังคมอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการสัมภาษณ์ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้นำและสมาชิกชุมชน นักวิชาการด้านธุรกิจเพื่อสังคม โดยมุ่งบูรณาการแนวคิดด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ การสร้างคุณค่าร่วม และวิสาหกิจเพื่อสังคม

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน มีกลไก 4 ด้าน ได้แก่ 1. สินทรัพย์ขององค์กร คือ กระบวนการบริหารจัดการเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์แบบองค์รวม การจัดสรรเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จำเป็น การส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจและสังคม 2. ความต้องการของสังคมโดยยกระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคม การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทและความผูกพันในการดำเนินธุรกิจตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อวางแผน กำหนดเป้าหมาย และมีอำนาจในการตัดสินใจ 3. มูลค่าทางธุรกิจ กระบวนการสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน ได้แก่ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment) สังคม (Social) และธรรมาภิบาล (Governance) 4. ความยั่งยืนของสังคมโดยคำนึงถึงการส่งเสริมความยั่งยืนของการดำเนินธุรกิจใน 4 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองที่สอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

คำสำคัญ: การสร้างคุณค่าร่วม; วิสาหกิจเพื่อสังคม; ธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน

*Received May 8, 2023; Revised August 23, 2023; Accepted August 29, 2023

Abstract

Objectives of this research article were to develop a sustainable business model. It was a qualitative study with an emphasis on interviews, studies of information from documents, articles, journals, and related research. Additionally, the data were obtained from in-depth interviews with a sample group of key informants, including business entrepreneurs, leaders and community members, along with social business academicians. The researcher concentrated on integrating concepts of Corporate Social Responsibility (CSR), Creating Shared Value (CSV) and Social Enterprise (SE).

The results revealed that four main components for sustainable business model development were: 1. Business Assets refers to efficient fund management process, holistic strategic management, allocation of necessary tools or equipment, personnel development to keep pace with changes in business and society. 2. Social Needs, to raise the level of community and society participation, enabling a community to participate and engage from the beginning for planning, setting goals, as well as making decisions. 3. Business Values, a crucial process that helped drive the organization towards sustainable social business, namely Environment, Social, and Governance (ESG). 4. Social Sustainability, considering the promotion of sustainability of business operation in four dimensions particularly, economic, social, cultural, and political dimensions which were in line with the Sustainable Development Goals (SDGs) framework.

Keywords: Creating Shared Value; Social Enterprise; Sustainable Social Business

บทนำ

การดำเนินกิจการธุรกิจเพื่อสังคมถือเป็นการเปลี่ยนแปลงการดำเนินธุรกิจอีกทางหนึ่งขององค์กรในปัจจุบัน เพราะนอกจากการดำเนินกิจกรรมเพื่อหวังผลกำไรในด้านธุรกิจแล้ว ยังมีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงทิศทางของปัญหาสังคมให้ดีขึ้น การพัฒนาธุรกิจขององค์กรให้มุ่งสู่ความยั่งยืนมีพัฒนาการของแนวคิดมาโดยลำดับอย่างต่อเนื่องตามการเปลี่ยนแปลงมุมมองการพัฒนาธุรกิจในภาพรวมของโลก เริ่มขึ้นตั้งแต่แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (Corporate Social Responsibility) การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value: CSV) และวิสาหกิจเพื่อสังคม Social Enterprise (SE) โดยแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (Corporate Social Responsibility) หรือที่นิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า CSR โดย Porter & Kramer (2006) ได้กล่าวถึง ความเชื่อมโยงระหว่างความรับผิดชอบ

สู่สังคมกับการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน (The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility) โดยมีแนวคิดการปันและให้จากกำไรขององค์กร จากพื้นฐานความสนใจต่อประเด็นทางสังคมและหยิบยื่นเงินบริจาคและสนับสนุน รังสรรค์กิจกรรมที่มีประโยชน์ ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เสมือนกับการคืนกำไรสู่สังคมโดยอาจจะอยู่ในรูปของการมอบผลกำไรบางส่วนขององค์กร แรงงาน และเวลาของพนักงาน โดยทุกภาคส่วนของธุรกิจสามารถพัฒนาและสร้างสรรค์คุณค่าในการลดค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มรายได้ในองค์กร

ขณะที่การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value: CSV) Porter & Kramer (2011) เป็นแนวทางที่ทุกภาคส่วนของธุรกิจสามารถพัฒนาและสร้างสรรค์คุณค่าในการลดค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มรายได้ในองค์กร โดยสร้างความดีให้กับสังคมหรือสิ่งแวดล้อม นับเป็นคุณค่าที่สร้างความคุ้มค่าให้กับผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน การสร้างคุณค่าร่วมเป็นแนวคิดในการนำความสำเร็จมาสู่ธุรกิจโดยหยิบยกประเด็นปัญหาทางสังคม หรือเศรษฐกิจมาแก้ไข เป็นจุดเริ่มต้นในการใช้ความสามารถตามความถนัดองค์กรให้เกิดประโยชน์ในการสร้างผลตอบแทนทางธุรกิจควบคู่กัน ตัวอย่างของการใช้แนวคิด CSV ในการดำเนินธุรกิจ เช่น การสร้างคุณค่าร่วมจากระบบ Logistics ของ Walmart ด้วยการลดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ไม่จำเป็น และการปรับปรุงน้ำหนักขนถ่ายและสายการกระจายสินค้าของห้างสรรพสินค้า Walmart ทำให้ลดปัญหามลภาวะและช่วยประหยัดต้นทุนการดำเนินงานได้กว่า 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือกรณีการสร้างคุณค่าร่วมจากการใช้ทรัพยากรของ Coca-Cola การลดปริมาณการใช้น้ำจาก 9% เมื่อปี ค.ศ. 2004 มาเป็น 20% ในปี ค.ศ. 2012 ด้วยการใช้กระบวนการบำบัดน้ำ ทำให้บริษัทน้ำดำแบรนด์ระดับโลกสามารถลดปริมาณการใช้น้ำไปกว่าพันล้านลิตรในแต่ละปี ผลจากการสร้างคุณค่าร่วมไม่เพียงแต่ช่วยลดปริมาณการใช้น้ำจำนวนมหาศาล แต่ยังช่วยให้ Coca-Cola สามารถลดต้นทุนการใช้น้ำไปได้ถึง 4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นต้น

วิสาหกิจเพื่อสังคม Social Enterprise (SE) คือ โมเดลการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่นำเอาโมเดลธุรกิจเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาสังคมหรือสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินงานขององค์กรให้มีลักษณะเป็นกิจการที่สามารถสร้างเงินทุนภายในให้แก่ตนเองอย่างยั่งยืนและสามารถช่วยเหลือสังคมต่ออย่างต่อเนื่องและเกิดผล แม้จะมีเรื่องผลธุรกิจเพื่อสังคม

ประกอบการเข้ามาข้องเกี่ยว เป้าหมายสำคัญหลักของ SE จึงยังคงอยู่ที่การขจัดบรรเทา และหรือแก้ไขปัญหาสังคม บนรากฐานความสามารถในการสร้างกำไรหรือเงินทุนของตนเอง โดยไม่ต้องคอยพึ่งพาเงินบริจาคหรือเงินทุนจากแหล่งอื่นที่มักไม่ต่อเนื่องและแน่นอน ตัวอย่างที่โดดเด่นของการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย เช่น โครงการชุมชนยิ้มได้ (บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)) รวมพลังสร้างรอยยิ้มเพื่อเกษตรกรไทย เป็นพลังพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการผ่านการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ผ่านเว็ปไซค์ (www.ชุมชนยิ้มได้.com และ Facebook Fanpage: ชุมชนยิ้ม) โดยกลุ่ม

ปตท. นับเป็นการสร้างการตลาดชุมชน มุ่งเน้นช่วยเหลือให้สินค้าชุมชนเป็นที่รับรู้และขายได้มากขึ้น โดย ปตท. ได้มีการคัดสรรสินค้าคุณภาพที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากลจากชุมชนเครือข่ายของ ปตท. ทั่วประเทศกว่า 180 รายการ ตัวอย่าง วิสาหกิจเพื่อสังคม เช่น โครงการ Local Alike ธุรกิจการจัดทัวร์ท้องถิ่น ที่มอบหน้าที่ในการออกแบบแพ็คเกจท่องเที่ยวและนำเที่ยวเองให้กับชาวบ้านและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกสรรแพ็คเกจท่องเที่ยวชุมชนที่หลากหลายได้ด้วยตนเองผ่านเว็บแพลตฟอร์ม Local Alike กำไรส่วนใหญ่เป็นของชุมชนและแบ่งจำนวนหนึ่งแก่แพลตฟอร์ม เป้าหมายหลักของ Local Alike จึงไม่ใช่การสร้างกำไรเพื่อกำไรแก่ตนเอง แต่เพื่อชุมชนและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงท้องถิ่นอย่างยั่งยืนเป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การทำวิสาหกิจเพื่อสังคมตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคำนึงถึงปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งสามด้าน (Triple Bottom Line) ทั้งสังคม (Social) เศรษฐกิจ (Economic) และสิ่งแวดล้อม (Environment) ซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องมีความยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชนหรือผู้บริหารระดับประเทศ หากจะมีการพัฒนาหรือวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางในอนาคต ต้องมีการตัดสินใจแบบองค์รวมเพื่อจะได้คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับสามเสาหลักแห่งความยั่งยืนไปพร้อมกัน วิสาหกิจเพื่อสังคมจึงเป็นธุรกิจที่มีเป้าหมายในการทำกำไรเช่นเดียวกับธุรกิจทั่วไป แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการแก้ไขปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อม มากกว่าการสร้างผลกำไรให้กับเจ้าของธุรกิจหรือผู้ถือหุ้น และยังมีการนำผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจมาลงทุนหรือบริจาคแก่ธุรกิจหรือชุมชนท้องถิ่น

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งบูรณาการ ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (Corporate Social Responsibility) กับการสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value) วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และ ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินกิจการเพื่อตอบแทนสังคมอย่างยั่งยืน (Sustainable Social Business)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินกิจการเพื่อตอบแทนสังคมอย่างยั่งยืนของหน่วยงานและองค์กรธุรกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่มีแนวคิดและการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน อย่างน้อย 8 ราย ได้แก่ 1. กลุ่มผู้ประกอบการ ได้แก่ สามพรานโมเดล บริษัท เจริญโภคภัณฑ์โปรดดิวส์ จำกัด 2. ผู้บริหารและสมาชิกกลุ่มองค์กรที่ดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม ได้แก่ กลุ่มสิงห์อาสา 3. นักวิชาการด้านธุรกิจเพื่อสังคม 4. ผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคม ได้แก่ บ้านแม่ปาน-บ้านสันเกี๋ยง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เอกสารระดับทุติยภูมิ คือ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย บทความวิจัยและวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ เอกสารเผยแพร่ของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้อง

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถกระทำ ได้ 3 ระดับ คือ 1. การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ คือ การสัมภาษณ์ การนัดแนะเวลา สถานที่แน่นอนไว้ก่อน 2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ คือ การสัมภาษณ์โดยการพบปะโดยส่วนตัว 3. การสัมภาษณ์แบบพูดคุยเป็นกันเอง คือ การพูดคุยกันธรรมดา การพูดคุยเป็นไปตามธรรมชาติโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการ 2 แบบ ได้แก่ 1. การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง ไม่จำกัดคำตอบเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์มีความเป็นอิสระที่จะเล่าเรื่องต่าง ๆ ของตนเองและการประกอบอาชีพเสริมผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามนี้ สำหรับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะถามในเรื่องความเป็นอยู่ การทำงานและการดำเนินธุรกิจ การร่วมกิจกรรมขององค์กรธุรกิจ การประกอบอาชีพเสริม เครือข่าย เป็นต้น รวมไปถึง ผู้วิจัยใช้การสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ควบคู่ไปด้วยทุกครั้ง 2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก หรือการสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจโดยเฉพาะ เป็นการสัมภาษณ์เจาะจงในเรื่องที่เป็นจุดสนใจของผู้วิจัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องวิธีการดำเนินธุรกิจและการดำเนินกิจการเพื่อตอบแทนสังคมอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามนี้ถามกลุ่มเป้าหมายโดยถามข้อมูลในการกระบวนการทำงาน แนวทางในการสร้างเครือข่าย และการดำเนินการเพื่อตอบแทนสังคมอย่างยั่งยืน ทั้งในรูปแบบ ขั้นตอนและวิธีการที่ใช้ในการเข้าสู่กิจการเพื่อตอบแทนสังคมอย่างยั่งยืน การที่ได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการสร้างความสัมพันธ์ความคุ้นเคยกับหน่วยงาน และเครือข่ายธุรกิจ เพื่อให้เขายอมรับและให้ความไว้วางใจ และนำไปสู่ข้อมูลที่ต้องการ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เช่น บทความ วารสาร สืบค้นข้อมูลจาก Internet และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร (Document Research) โดยผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารระดับทุติยภูมิตามแนวทางของ Scott (1990; 2006) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1. มีความถูกต้อง (Authenticity) คือ เป็นเอกสารที่มาจากแหล่งเชื่อถือได้ มีความถูกต้อง สมบูรณ์ สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ตีพิมพ์ 2. มีความน่าเชื่อถือ (Credibility) คือ เป็นเอกสารที่ปราศจากข้อผิดพลาดและการบิดเบือนข้อมูล 3. มีความเป็นตัวแทน (Representativeness) คือ เป็นเอกสารที่สามารถแสดงรายละเอียดแทนเอกสารประเภทเดียวกันได้ รายละเอียดสามารถเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างได้ และ 4. มีความหมายชัดเจน (Meaning) คือ เป็นเอกสารที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนัยสำคัญของการวิจัย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผลการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและการศึกษาข้อมูลทุติภูมิจากเอกสารและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดที่จะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยืน ซึ่งเป็นการบูรณาการแนวคิดการดำเนินงานตามแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (Corporate Social Responsibility) การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value) วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักตามแนวทางการวิจัย สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. บูรณาการแนวคิดการพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน

1.1 แนวคิดการพัฒนาธุรกิจตามแนวทางการความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) หรือ CSR หมายถึง พันธกิจขององค์กรธุรกิจที่มุ่งดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาธุรกิจที่ยั่งยืน โดยเอาใจใส่ปรับปรุงคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากร ชุมชน และสังคมรอบข้าง ซึ่งเป้าหมายของ CSR สำหรับบริษัท คือ การผลิตมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น คุณภาพชีวิตของชุมชนรอบข้างและยังคงรักษาผลกำไรให้กับผู้มีส่วนได้เสีย (Mohammed, 2020) โดยความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility, CSR) ตามบทบาทและความเกี่ยวข้องกับองค์กร สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน (จิตติ มงคลชัยอรัญญา, 2559) ได้แก่ 1. ธุรกิจเพื่อสังคม (CSR-In-Process) คือ การดำเนินธุรกิจที่แสวงหากำไรอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยจำเป็นต้องคำนึงถึง

ผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการกระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพและมาตรฐานเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อชุมชน เปิดเผยข้อมูลผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้องครบถ้วนต่อผู้บริโภค การชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากความผิดพลาดและความบกพร่องขององค์กร เป็นต้น 2. กิจกรรมเพื่อสังคม (CSR-After-Process) เป็นการดำเนินกิจกรรมแสวงหากำไรขององค์กรธุรกิจที่มุ่งสร้างประโยชน์แก่สังคมในด้านต่าง ๆ โดยเป็นกิจกรรมแยกจากกระบวนการดำเนินการหลักอยู่นอกเหนือเวลาทำงานตามปกติขององค์ธุรกิจ เช่น การเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินกิจการ การแจกจ่ายสิ่งของช่วยบรรเทาสาธารณภัย การเป็นอาสาสมัครช่วยบำเพ็ญสาธารณประโยชน์พัฒนาชุมชน เป็นต้น และ 3. องค์กรเพื่อสังคม (CSR-as-Process) เป็นองค์กรดำเนินงานโดยไม่แสวงหากำไรให้แก่ตนเอง ดำเนินการเพื่อยังประโยชน์ให้แก่สังคมในทุกกระบวนการของกิจการ เช่น กิจการในลักษณะมูลนิธิ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรประชาชน และส่วนราชการต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 แนวคิดการพัฒนาธุรกิจตามแนวทางการสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value) โดยคุณค่าร่วม (Shared Value) หมายถึง แนวนโยบายและกิจกรรมที่องค์กรธุรกิจจัดทำขึ้นเพื่อนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในขณะเดียวกันก็สร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนโดยรอบที่ธุรกิจดำเนินงานอยู่ การสร้างคุณค่าร่วมกันมุ่งเน้นไปที่การระบุและขยายความเชื่อมโยงระหว่างสังคมและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ (Porter & Kramer, 2011) ซึ่งก็สอดคล้องกับพิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2557) ที่ให้ความหมายของ CSV หรือการสร้างคุณค่าร่วม ไว้ว่า แนวทางการดำเนินธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value) ให้กับกิจการและสังคมไปพร้อมกันเพื่อความสำเร็จในระยะยาว บทบาทของธุรกิจต่อสังคมในบริบทของ CSV นั้นตั้งอยู่บนฐานคิดแบบระยะยาว (Long-Term Thinking) เน้นการสร้างประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้นและสังคมให้เกิดเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน สำหรับมุมมองการดำเนินธุรกิจตามแนวทาง CSV นี้ สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และสุจิตรา สามัคคีธรรม (2560) เสนอว่า CSV หรือการสร้างมูลค่าร่วมเป็นการพัฒนาต่อยอดมาจาก Strategic CSR หรือความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงกลยุทธ์ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1. CSV จัดเป็นกิจกรรมหลักของธุรกิจ โดยสามารถดำเนินการได้ในทุก ๆ ขั้นตอนของห่วงโซ่มูลค่า นับตั้งแต่การสรรหาพนักงาน การจัดซื้อ ออกแบบขั้นตอนและกระบวนการผลิต การบรรจุภัณฑ์ การขนส่ง การค้าส่ง ค้าปลีก และการให้บริการแก่ลูกค้า 2. สามารถเชื่อมโยง CSV เข้ากับความรับผิดชอบทางธุรกิจด้วยการแสวงหาตลาดและผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ รวมทั้งเสริมสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันจากการพัฒนานวัตกรรม และปรับปรุงคุณภาพให้สูงขึ้น และ 3. การพัฒนา CSV ให้มีความเข้มแข็งด้วยการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกัน โดยจัดตั้งเป็นกลุ่ม (Cluster) ในรูปของเครือข่ายธุรกิจและอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงต่อกันและเสริมสร้างประโยชน์ซึ่งกันและกัน อันนำไปสู่การพัฒนาและเติบโตไปพร้อม ๆ กัน

ดังนั้น สรุปได้ว่าการสร้างคุณค่าร่วม คือ วิธีการสร้างคุณค่าร่วมทางเศรษฐกิจให้กับกิจการและสังคมควบคู่ไปพร้อมกัน โดยคำนึงถึงความสามารถและการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองต่อประเด็นปัญหาสังคมและเป็นกิจกรรมที่สร้างโอกาสทางธุรกิจ

1.3. แนวคิดการพัฒนาธุรกิจตามแนวทางวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เป็นการดำเนินองค์กรที่มีความแตกต่างจากความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility, CSR) โดยมีแนวคิดตั้งต้นบนการมุ่งแก้ปัญหาสังคม เป้าหมายที่ไม่ใช่การคืนกำไร แต่เป็นการดำเนินธุรกิจและดำเนินกิจการ โดยมีผลลัพธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น ควบคู่กับการดำเนินธุรกิจที่อยู่รอด เช่น รูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ให้ความเท่าเทียมกับธรรมชาติและสิทธิมนุษยชน ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงชีวิตที่ดีขึ้น และพัฒนาระยะยาว ให้ทั้งธุรกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล (วิลาสินี ยนต์วิกัย, 2559) และถึงแม้ว่าการดำเนินกิจการจะมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่กิจการดังกล่าวก็ยังมีแนวทางการเพิ่มผลกำไรเพื่อให้สามารถดำเนินกิจการต่อไป และมีลักษณะที่สำคัญ (สานิตย์ หนูนิล์, 2557) ได้แก่ 1. มีเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ผลกำไรสูงสุด 2. มีรูปแบบการดำเนินการที่มีความยั่งยืนทางการเงิน ดำเนินในรูปแบบธุรกิจเป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม 3. ผลกำไรกลับคืนสู่สังคมและเป้าหมายที่กำหนดไว้ดำเนินการอย่างโปร่งใส

สำนักงานเสริมสร้างกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ ได้อธิบายว่า กิจกรรมเพื่อสังคมในประเทศไทยนั้นมีหลากหลายประเภทและรูปแบบ (กาญจนา เหล่าโชคชัยกุล และคณะ, 2562) ได้แก่ 1. เครือข่ายและองค์กรชุมชน (Community-based SE) ได้แก่ วิสาหกิจชุมชน ท่องเที่ยวชุมชน สหกรณ์ องค์กรการเงินชุมชน 2. องค์กรสาธารณประโยชน์ (Non-Governmental Organization) ได้แก่ ธุรกิจที่จัดตั้ง และหรือถือหุ้นโดยองค์กรสาธารณประโยชน์ 3. หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ (SE created by Governmental or State Enterprise) ได้แก่ ธุรกิจที่จัดตั้ง และ/หรือถือหุ้นโดยหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ 4. ผู้ประกอบการใหม่ (SE Created by New Entrepreneurs) ได้แก่ กิจการที่บุกเบิกโดยผู้ประกอบการเพื่อสังคม 5. ธุรกิจเอกชน (SE Created by for-Profit Business) ได้แก่ ธุรกิจที่จัดตั้งโดยธุรกิจเอกชน (Corporate) 6. อื่น ๆ (Other SE) ได้แก่ ธุรกิจที่จัดตั้ง และหรือถือหุ้นโดยวัด สถาบันการศึกษา สถาบันศาสตร์ ฯลฯ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคุณลักษณะการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมของแต่ละแนวทาง

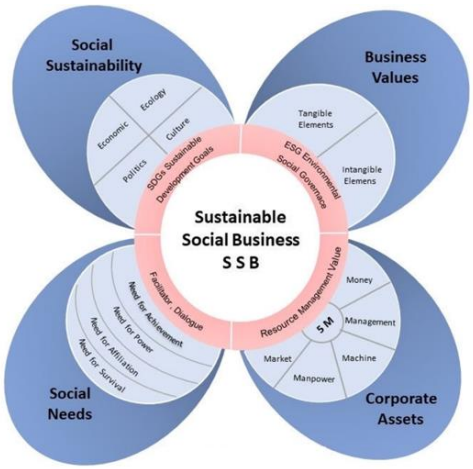
ประเด็น	ความรับผิดต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility, CSR)	การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value, CSV)	วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise, SE)
ค่านิยม	ความรับผิดชอบขององค์กรที่สังคมเป็นผู้ได้ประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว	การดำเนินการบนพื้นฐานความต้องการของสังคมและผลประกอบการธุรกิจ	ดำเนินกิจการโดยมุ่งเน้นเป้าหมายหรือผลลัพธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคุณลักษณะการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมของแต่ละแนวทาง (ต่อ)

ประเด็น	ความรับผิดต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility, CSR)	การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value, CSV)	วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise, SE)
วัตถุประสงค์	เน้นกิจกรรมเกี่ยวกับการให้การบริจาคประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพพจน์แก่องค์กร	เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรและสร้างความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชน	เน้นการนำผลกำไรที่ได้กลับคืนสู่การพัฒนาสังคมและชุมชน
กระบวนการทำประโยชน์แก่สังคม	คุณค่าที่สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นในการดำเนินการกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ใช่สิ่งควบคู่ไปพร้อมกันระหว่างองค์กรกับสังคมชุมชน	คุณค่าที่สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดควบคู่ไปพร้อมกันระหว่างองค์กรกับสังคมชุมชน	คุณค่าที่สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดควบคู่ไปพร้อมกันระหว่างองค์กรกับสังคมชุมชน
การกำหนดประเด็นทางสังคม	การดำเนินโครงการถูกกำหนดจากภายในและภายนอก	การดำเนินโครงการองค์กรคิดขึ้นมาจากความต้องการของสังคม และทรัพยากรที่องค์กรมี	การดำเนินงานองค์กรเป็นผู้คิดขึ้นมาเอง โดยคำนึงถึงสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ
ขอบเขตกิจกรรม	มีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณที่ถูกกำหนดโดยองค์กร	เป็นส่วนหนึ่งของงบประมาณทางธุรกิจ ดำเนินการอยู่บนพื้นฐานทรัพยากรที่มีขององค์กร	เป็นผลกำไรที่มาจากการดำเนินกิจการของตนเอง

2. การพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน

การพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนด้วยการบูรณาการแนวคิดทั้ง 3 แนวทาง ได้แก่ ความรับผิดต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility, CSR) การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value, CSV) และวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise, SE) ข้างต้น นำมาสู่การกำหนดรูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน

จากภาพที่ 1 การพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน จะขับเคลื่อนการดำเนินงานด้วยกลไกหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. สินทรัพย์ขององค์กร (Corporate Assets) เป็นองค์ประกอบหลักของการพัฒนาธุรกิจด้วยปัจจัย 5 M ได้แก่

1.1 Manpower คือ กำลังคนซึ่งหมายรวมถึงผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น และพนักงานในองค์กร ที่ต้องพร้อมทั้งเชิงโครงสร้างที่จะช่วยสนับสนุนหรือขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งกำลังคนทั้งหมดขององค์กรจะต้องเข้าใจในวิสัยทัศน์ นโยบายการบริหารตลอดจนพันธกิจและเป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจนในการที่จะมุ่งสู่การเป็นธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน

1.2 Machine/Material คือ เครื่องมือ เครื่องจักรรวมถึงวัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตสินค้า ที่จำเป็นต่อการทำงาน ทั้งนี้ หากเป็นไปได้ในการเลือกใช้เครื่องมือหรือเครื่องจักร ตลอดจนเครื่องใช้สำนักงานต่าง ๆ องค์กรอาจพิจารณาใช้เครื่องมือเหล่านี้ผ่านกระบวนการจัดซื้อที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Procurement) รวมถึงมีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขการเลือกใช้วัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ที่มีส่วนช่วยเหลือหรือสนับสนุนชุมชน หรือให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือส่งมอบสินค้าจากทรัพยากรหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชนหรือที่มาจากภูมิปัญญาหรือนวัตกรรมของชุมชน

1.3 Money คือ งบประมาณหรือเงินทุนสำหรับจัดสรรเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมขององค์กรไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ธุรกิจสามารถดำเนินการไปได้ตามแผน (Social Business Plan)

1.4. Management คือ การบริหารจัดการ ซึ่งการดำเนินธุรกิจทุกประเภทจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการภายในองค์กรที่ดีในทุก ๆ มิติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบและเป้าหมายของการดำเนินธุรกิจเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม อาจจำเป็นต้องเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการภายนอกองค์กรร่วมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินธุรกิจที่ต้องมีความเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียหลาย ๆ กลุ่ม ที่อาจเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมขององค์กรให้มีความยั่งยืน

1.5 Market คือ การคำนึงถึงโอกาสและช่องทางทางการตลาดที่จะเกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนให้ธุรกิจเพื่อสังคมสามารถดำเนินงานไปได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสของการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมที่มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนหรือเป็นรูปแบบของการหาโอกาสด้านการตลาดที่เป็นตลาดสีเขียวหรือตลาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Marketing) ซึ่งหมายถึงกลยุทธ์ทางการตลาดที่มุ่งเน้นเรื่องความยั่งยืน (Sustainability) ที่เป็นการผลิตสินค้าและบริการโดยคำนึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ โดยจุดมุ่งหมายหลักของตลาดสีเขียวหรือตลาดเพื่อความยั่งยืน คือการสร้างการรับรู้ให้แก่ธุรกิจขององค์กร เพื่อสร้างความมั่นใจให้ลูกค้าที่ต้องการใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

2. ความต้องการของสังคม (Social Needs) นับว่าเป็นแนวโน้มการดำเนินธุรกิจที่ต้องให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่อความต้องการของสังคม โดยเฉพาะแนวคิดการบูรณาการการพัฒนารูปแบบของธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนมาเป็นกรอบเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานขององค์กร ที่ไม่เพียงแต่การมุ่งเป้าหมายเชิงกำไรทางธุรกิจเป็นหลัก แต่ยังให้ความสำคัญและมีเป้าหมายเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคม โดยเฉพาะการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนที่มีแนวทางในการส่งเสริมให้สังคมและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจหรือกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือสังคมเข้ามามีบทบาทมีความผูกพันหรือความเป็นเจ้าของร่วมในการดำเนินธุรกิจตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อวางแผน กำหนดเป้าหมาย มีอำนาจในการการตัดสินใจ รวมถึงกำหนดวิธีการหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ผ่านกระบวนการพูดคุยหรือหารือกันอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เพื่อมุ่งสู่การบรรลุประโยชน์และความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจร่วมกัน

3. มูลค่าทางธุรกิจ (Business Values) โดยมูลค่าทางธุรกิจ หรือ Business Values ที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรธุรกิจหรือการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมนั้น จะมีทั้งมูลค่าที่สามารถวัดผลได้โดยตรงจากการประกอบกิจการ (Tangible Elements) ซึ่งหมายถึง ผลประโยชน์ในรูปแบบของผลประกอบการและกำไรในรูปของตัวเงิน รวมถึงทรัพย์สินของธุรกิจที่เกิดขึ้น และมูลค่าที่ไม่สามารถประเมินค่าออกมาในเชิงปริมาณหรือความคุ้มค่าได้ (Intangible Elements) ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในเชิงสังคม เช่น การยอมรับจากสังคม (Social Acceptance) หรือการดำเนินธุรกิจหรือโครงการใดที่ได้รับฉันทามติหรือได้รับอนุญาตจากชุมชนหรือสังคมที่ให้องค์กรสามารถดำเนินงานหรือโครงการนั้น ๆ ได้ (Social License to Operate) เป็นต้น โดยกระบวนการสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเป็นธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน ได้แก่ ESG (Environment Social and Governance) ปัจจุบัน ESG ได้รับความนิยมจากนักลงทุนทั่วโลก เนื่องจากเป็นแนวคิดที่นักลงทุนใช้ประกอบการพิจารณาลงทุน โดยจะให้ความสำคัญกับการทำธุรกิจที่คำนึงถึงความรับผิดชอบ 3 ด้านหลัก คือ สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล โดย Environment เป็นหลักเกณฑ์ที่คำนึงถึงในด้านความรับผิดชอบของบริษัทต่อสิ่งแวดล้อม Social เป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้วัดว่าบริษัทมีการจัดการความสัมพันธ์และมีการสื่อสารกับลูกจ้าง Suppliers ลูกค้า หรือผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) และ Governance เป็นหลักการที่ใช้วัดว่าบริษัทมีการจัดการบริการความสัมพันธ์ในเชิงการกำกับดูแลอย่างไร เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโปร่งใส ตรวจสอบได้ และคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งนี้แนวคิด ESG ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ธุรกิจ ด้วยการสะท้อนบทบาทความรับผิดชอบของธุรกิจที่มีต่อผู้มีส่วนได้เสียและการนำเสนอผลการดำเนินงานในการพัฒนาธุรกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืน

4. ความยั่งยืนของสังคม (Social Sustainability) โดยคำนึงถึงการส่งเสริมความยั่งยืนของการดำเนินธุรกิจใน 4 มิติที่จะเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรมและมิติด้านการเมืองที่สอดคล้องกับกรอบการ

ดำเนินงานตามแนวทางและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนที่มีแนวทางการขับเคลื่อนด้วย 4 องค์ประกอบข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนจะให้ความสำคัญกับบทบาทและความต้องการของสังคมหรือชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งก็มีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาธุรกิจทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility, CSR) การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value, CSV) และวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise, SE) รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวิจัยเรื่องประสิทธิผลของการใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในการสร้างภาพลักษณ์ของบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) ของปนัดดา ตันตระกูล และกรรณิการ์ อัศวดรเดชา (2553) ซึ่งผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า กลยุทธ์ในการดำเนินงานด้าน CSR บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) จะเป็นการทำกิจกรรมเพื่อสังคมต่าง ๆ ใน 5 หมวด คือ 1. ด้านสังคม 2. ด้านการศึกษา 3. ด้านกีฬา 4. ด้านสาธารณสุข และ 5. ด้านศิลปวัฒนธรรม

นอกจากนี้ จากงานวิจัยเรื่อง แนวทางในการสร้างคุณค่าร่วมกับสังคมขององค์กร (CSV) ที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ชื่อเสียงและการยอมรับของชุมชนในเขตพื้นที่มาบตาพุดจังหวัดระยอง โดยพงศ์ปณต ใจยา และนุจรี ภาคาสัตย์ (2564) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมและรักษาอัตลักษณ์ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยเพื่อชุมชน ปัจจัยด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและการจ้างงานแก่ชุมชน ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพสุขอนามัย มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ชื่อเสียงการยอมรับของชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งก็สอดคล้องกับองค์ประกอบด้านความต้องการของสังคม (Social Needs) ของรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน

งานวิจัยเรื่อง Model of Creating Shared Values for Corporate and Social Drive of Companies in the Stock Exchange of Thailand (Pathakan et al., 2021) ศึกษาความพร้อมในการสร้างมูลค่าร่วมกัน (CSV) ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และเพื่อพัฒนารูปแบบ CSV เพื่อการขับเคลื่อนองค์กรและสังคม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนารูปแบบ CSV ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายของ CSV สำหรับทั้งองค์กรและสังคม การศึกษาปัญหาของชุมชนในพื้นที่ การสร้างความรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จัดลำดับความสำคัญและประเมินความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเชื่อมโยงปัญหาหรือความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจที่กำลังดำเนินอยู่ นอกจากนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวยังพบว่า ปัจจัยภายในและเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการสร้างคุณค่าร่วมกัน คือ บทบาทขององค์กรผู้บริหาร ความมั่นใจในศักยภาพขององค์กร ค่านิยมร่วมกันขององค์กร ความมุ่งมั่นในการกำกับดูแลและความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับภายนอกกลุ่ม

และนวัตกรรม ปัจจัยภายนอกและเงื่อนไข ได้แก่นโยบายรัฐบาล ความร่วมมือและการยอมรับของชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียความสามารถและความท้าทายทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบด้าน Business Values, Corporate Assets และ Social Needs ของการวิจัยนี้

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการการสร้างคุณค่าร่วมในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของธนกฤต วงศ์มหาเศรษฐ (2562) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการจัดการ การสร้างคุณค่าร่วมของภาคธุรกิจอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอกมี 1 องค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วมของประชาคม และตัวแปรแฝงภายในมี 4 องค์ประกอบ คือ ความเพียงพอของทรัพยากร การจัดการความรู้ การตลาดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบ Corporate Assets และ Social Needs ของการวิจัยนี้

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ Social Enterprise (SE) งานวิจัยเรื่อง วิสาหกิจเพื่อสังคมบนฐานทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจากวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย โดยเกศินี ประทุมสุวรรณ และพีรพัฒน์ พันศิริ (2564) พบว่า แนวทางการยกระดับขีดความสามารถของวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาให้ผู้รับผิดชอบโครงการและคณะทำงานมีระบบความคิดและทักษะการเป็นผู้ประกอบการโดยการสนับสนุนองค์ความรู้ผ่านการฝึกอบรม การให้คำปรึกษาและการบ่มเพาะธุรกิจ ซึ่งก็สอดคล้องกับองค์ประกอบของการวิจัยนี้ในด้าน Corporate Assets และ Business Values

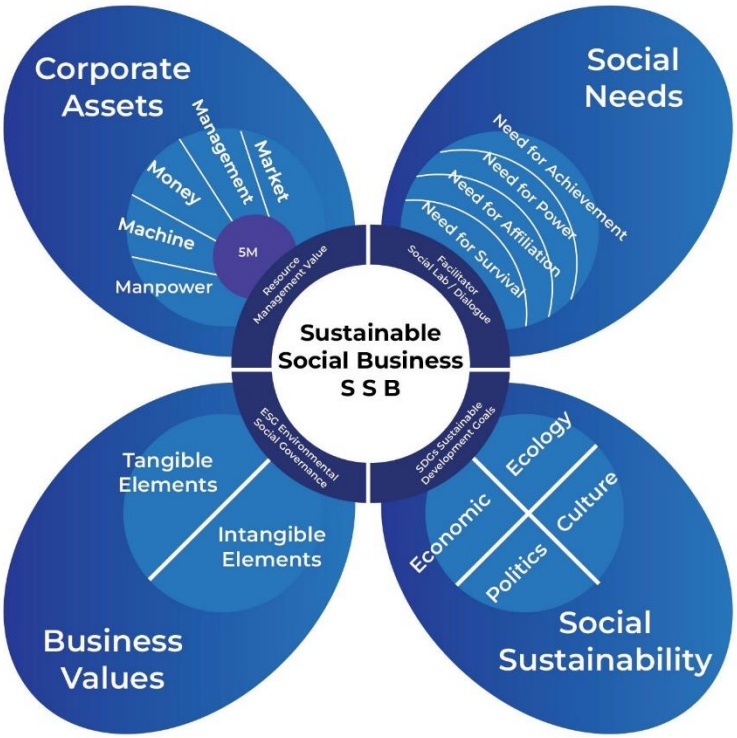
องค์ความรู้จากการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable Social Business (SSB) ตามโมเดลที่ปรากฏในรูปที่ 1 เป็นกระบวนการและกลไกการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. มูลค่าทางธุรกิจ (Business Values) 2. สินทรัพย์ขององค์กร (Corporate Assets) 3. ความต้องการของสังคม (Social Needs) และ 4. ความยั่งยืนของสังคม (Social Sustainability) ดังนั้น ในการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนต้องมีการบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านเข้าด้วยกัน

2. ความยั่งยืนของธุรกิจเพื่อสังคมจะประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่นและตั้งใจจริงของผู้ประกอบธุรกิจที่ยึดมั่นในอุดมการณ์และแนวทางการบริหารจัดการ ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารองค์กรธุรกิจที่มีวิสัยทัศน์และได้มอบหมายให้บุคลากรคิด วางแผน และมองหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชนที่องค์กรธุรกิจจะเข้าไปสนับสนุน ดูแล และตอบแทนโดยผู้บริหารมอบหมายให้บุคลากร ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้คัดเลือกพื้นที่ที่องค์กรธุรกิจจะเข้าไปดำเนินการตอบแทนสังคม หลังจากได้พื้นที่แล้วองค์กรธุรกิจก็ได้มีการให้บุคลากรมีอิสระหรือนักวิชาการที่ไม่ได้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจเข้าไปดำเนินการเพื่อสำรวจ ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมา สะท้อนถึงความต้องการของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างแท้จริง

3. การใช้กระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมด้วยกลไกหรือกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่คำนึงถึงปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กร (Internal and External Factors) เป็นแนวทางที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพูดคุย สอบถามปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนโดยใช้กระบวนการเสวนา (Social Dialogue) โดยมีนักวิชาการหรือบุคคลทำหน้าที่เป็นคนกลาง (Facilitator) ทำหน้าที่สนับสนุนให้เกิดการพบปะ พูดคุย สร้างบรรยากาศ และส่งเสริมและสนับสนุนให้สังคมหรือชุมชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการดำเนินกระบวนการที่จะสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน หรือ Social Needs ในบริบทซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable Social Business ควรคำนึงถึงปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กรร่วมกัน การตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

หรือชุมชน (Social Needs) สำหรับการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมจะเป็นปัจจัยที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ ด้วยเหตุนี้ ควรมีกระบวนการหรือกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรธุรกิจ ชุมชนและสังคมหรือผู้มีส่วนได้เสียอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรจัดให้มีกระบวนการพูดคุยและหารือร่วมกันในลักษณะต่าง ๆ ระหว่างองค์กรธุรกิจและผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่อง การค้นหาจุดแข็งและโอกาสที่สำคัญ ๆ ร่วมกันจะเป็นปัจจัยผลักดัน (Push Factors) ที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ธุรกิจเพื่อสังคมมีความเติบโตและยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการเพิ่มกระบวนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียให้มากยิ่งขึ้น ทั้งในมิติของกลุ่มตัวอย่าง ที่อาจเพิ่มการสัมภาษณ์หรือเก็บรวมรวมข้อมูลความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในแง่มุมต่าง ๆ จากกลุ่มที่เคยซื้อสินค้าหรือใช้บริการจากธุรกิจเพื่อสังคม รวมถึงวิธีการให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียนอกจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่น การประชุมกลุ่มย่อย การสำรวจโดยแบบสอบถาม การจัดเวทีเสวนา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา เหล่าโชคชัยกุล และคณะ. (2562). กิจการเพื่อสังคมเพื่อการพัฒนา. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 7(3), 251-262.

เกศินี ประทุมสุวรรณ และพีรพัฒน์ พันศิริ. (2564). วิสาหกิจเพื่อสังคมบนฐานทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 41(3), 88-101.

จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2559). CSR กับ การพัฒนาประเทศ. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 42(1), 1-27.

ธนกฤต วงศ์มหาเศรษฐ. (2562). แนวทางการจัดการการสร้างคุณค่าร่วมในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 9(1), 134-153.

ปนัดดา ตันตระกูล และกรรณิการ์ อัศวดรเดชา. (2553). ประสิทธิผลของการใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในการสร้างภาพลักษณ์ของบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน). *วารสารนิเทศศาสตร์*, 28(3), 43-56.

พงศ์ปณต ใจยา และนุจรี ภาคาสัตย์. (2564). แนวทางในการสร้างคุณค่าร่วมกับสังคมขององค์กร (CSV) ที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ ชื่อเสียง และการยอมรับของชุมชน ในเขตพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 11(2), 469-479.

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. (2557). CSV: กลยุทธ์ธุรกิจคู่สังคม. *วารสาร MBA*, 181(1), 24-29.

วิลาสินี ยนต์วิกัย. (2559). การดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของสมดุลแห่งสังคมเพื่อความยั่งยืน. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 6(2), 181-191.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และสุจิตรา สามัคคีธรรม. (2560). จาก CSR ถึง CSV: แนวคิดว่าด้วยการทำประโยชน์แก่สังคมของภาคธุรกิจ. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค*, 3(2), 219-236.

สานิตย์ หนูนิล์. (2557). การวิเคราะห์องค์การประเภทกิจการเพื่อสังคม. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 17(1), 358-372.

Mohammed, S. (2020). Components, Theories and the Business Case for Corporate Social Responsibility. *International Journal of Business and Management Review*, 8(2), 37-65.

Pathakan, S. et al. (2021). Model of Creating Shared Values for Corporate and Social Drive of Companies in the Stock Exchange of Thailand. *ABAC Journal*, 41(3), 228-242.

Porter, M. E. & Kramer, M. R. (2011). The big idea: Creating shared value-how to reinvent capitalism-and unleash a wave of innovation and growth. *Harvard Business Review*, 89(1), 1-17.

Scott, J. (1990). *A Matter of Record, Documentary Sources in Social Research*. Cambridge: Polity Press.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่*

BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR WORK PERFORMANCE QUALITY OF LIFE DEVELOPMENT PROMOTION OF MUNICIPAL PERSONNEL IN CHIANG MAI PROVINCE

พระปลัดสถิตย์ โพธิญาโณ
Phrapalad Satid Phodhiyano
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sathid.pho@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.969 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ที่กำหนดไว้ จำนวน 5 เทศบาล ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 330 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน แบบตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน เพื่อยืนยันองค์ความรู้หลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน จากผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้ การสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ การสนับสนุนค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

*Received August 7, 2023; Revised August 14, 2023; Accepted August 22, 2023

การปฏิบัติงานและหลักภาวนา 4 มี 2 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ 1. กายภาวนา ช่วยสร้างสมดุลในชีวิตส่วนตัวและการทำงานสนับสนุนให้มี Work-life Balance 2. ศีลภาวนา ช่วยสร้างวินัยและความรับผิดชอบ 3. จิตตภาวนา ช่วยให้การทำงานที่มีประสิทธิภาพ 4. ปัญญาภาวนา เสริมสร้างความเข้มแข็งทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งาน
คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักพุทธธรรม; การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

The objectives of this dissertation were as follows: 1. To study the quality of life of municipality personnel in Chiang Mai Province. 2. To study the factors that affected the quality of life of municipality personnel in Chiang Mai Province and 3. To propose the Buddha-dhamma integration for promoting the development of the quality of life of municipality personnel in Chiang Mai Province, conducted by the mixed research methodology. The quantitative research used a questionnaire with a confidence value of 0.969 to collect data from 330 personnel samples from 5 designated municipalities. In Chiang Mai Province the data by finding the frequency, percentage, mean, standard deviation, and analysis using stepwise regression analysis. In the qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 18 key informants by face-to-face. The data were analyzed by descriptive interpretation. Data were also collected from 9 participants in focus group discussions to confirm the knowledge after the data synthesis.

The research revealed that 1. The quality of life of municipality personnel in Chiang Mai Province, overall, was at a high level. Each aspect was found to be at high levels. Findings from the interview revealed that supporting the development of skills and knowledge supports fair remuneration and benefits. 2. Factors affecting the work performance and quality of life of municipality personnel in Chiang Mai Province. It was found that there are 2 factors affecting the quality of work life and the Bhavana 4 principle at a statistically significant level of 0.01. 3. Integrating Buddhist principles to promote the development of the quality of life and performance of municipal personnel in Chiang Mai Province. 1. Gayabhavana Helps create balance in personal life and work. Supports work-

life balance. 2. Silabhavana helps build discipline. 3. Chittabhavana helps to work efficiently. 4. Pannabhavana Strengthen creativity.

Keywords: Integration; Principles of Buddhism; Development Quality of Life

บทนำ

คุณภาพชีวิตและความสุขจะเกิดขึ้นได้ต้องมาจากการพัฒนาชีวิต นอกจากการที่มีร่างกายที่แข็งแรง มีกำลังในการทำงานได้เต็มที่ การพัฒนาจิตใจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เข้มแข็งโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมช่วยให้ทำให้การพัฒนาจิตใจส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิต เพราะช่วยให้เกิดสมาธิและการรับรู้ปัจจุบัน (Mindfulness Meditation) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) การพัฒนาคุณภาพชีวิตถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน การให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน ไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มขวัญและกำลังใจในการทำงานเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรในระยะยาวได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาและแสวงหา เป็นมิติที่ครอบคลุมทุกด้านของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ หรือแม้แต่สิ่งแวดล้อมที่ดี การมีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ การมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบ มีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิตและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความหมายซึ่งหลักการพัฒนาตนที่ช่วยให้คนมีจิตใจที่เข้มแข็งสามารถดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ และมีความผาสุกได้อย่างยั่งยืน (บุญทัน ดอกไธสง,2562) เทศบาลถือเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถือว่ามีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดโดยที่ประชาชนนึกถึงเป็นองค์กรอันดับแรกในระดับท้องถิ่นเมื่อต้องการได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรภาครัฐในระดับท้องถิ่นในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลได้มีการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีการติดต่อประสานงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในการให้บริหารสาธารณะทั้งในเวลางานราชการและนอกเวลางานราชการเมื่อประชาชนมีความต้องการขอความช่วยเหลือก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับจากผู้บังคับบัญชาสั่งการให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาของประชาชนให้ทันท่วงที โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่นั้นมีจำนวน ทั้งสิ้น 211 แห่ง ประกอบไปด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่งเทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 116 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 89 แห่ง โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ยกเอาเพียงเทศบาลในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 แห่ง ซึ่งประกอบไปด้วย เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง และเทศบาลตำบล 2 แห่ง (สำนักการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่, 2566)

จากข้อมูลข้างต้นนั้น พบว่าองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาลเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานเพื่อให้บริการสาธารณะกับประชาชนในท้องถิ่นของตนเองและบุคลากรแต่ละท่านก็ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ทำให้ผู้วิจัย

จึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมมาพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรเทศบาลในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยส่วนแรกจะศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และส่วนที่สองจะทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ 1,867 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ 330 คน โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ, 2553)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบาย จำนวน 6 คน 2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มบุคลากรปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 คน 3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในเทศบาล จำนวน 2 คน 4. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน 5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

เพื่อวัดความสอดคล้องโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.969 และ 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 แห่ง โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 330 คน

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยประสานงานนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญขออนุญาตสัมภาษณ์และขออนุญาตบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมคำนวนสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละเพื่อพรรณนาอธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และคำนวนค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาเป็นการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.71, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไป น้อย คือ ด้านลักษณะงานเป็นประโยชน์ต่อสังคม ($\overline{X}$=3.93, S.D.=0.75) ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ($\overline{X}$=3.80, S.D.=0.78) และด้านการบูรณาการทางสังคม ($\overline{X}$=3.79, S.D.=0.73)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงาน มี 2 ด้าน คือ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสังคมและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงาน สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 67.3 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการณ์พยากรณ์ $\hat{y}$ = .633+ (.173) X13 + (.332) X14

สมการณ์ปกติมาตรฐา $\hat{Z}_Y$ = (.184) X13 +(.393) X14

หลักภาวนา 4 พบว่า มี 2 ด้าน คือ กายภาวนา การส่งเสริมด้านกายและปัญญาภาวนา การส่งเสริมด้านปัญญา สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 69.2 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการณ์พยากรณ์ $\hat{y}$ = .733+ (.376) X1 + (.354) X4

สมการณ์ปกติมาตรฐา $\hat{Z}_Y$ = (.412) X1 +(.384) X4

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ มุ่งบูรณาการการพัฒนาทักษะและความรู้ การเพิ่มรายได้และเงินเดือน สนับสนุนในการทำงานเป็นทีม สนับสนุนในการออมและการลงทุนด้วยหลักของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการทำงาน ด้านส่วนตัว ชีวิตด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ บูรณาการด้วยการพัฒนาตามหลักภาวนา 4 กายภาวนา การส่งเสริมด้านกาย สีลภาวนา การส่งเสริมด้านศีล จิตตภาวนา การส่งเสริมด้านจิตใจ และปัญญาภาวนา การส่งเสริมด้านปัญญา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในองค์กรต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สร้างสภาพแวดล้อมทำงานที่ดีและส่งเสริมความพึงพอใจ การกำหนดนโยบายค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม ด้านความปลอดภัยในการทำงาน การฝึกอบรม การตรวจสอบและบำรุงรักษาอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน โครงการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ การสนับสนุนการศึกษาต่อ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล การพัฒนาทักษะและความรู้ การสร้างแผนงานและเป้าหมายชัดเจน การสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ และสนับสนุนวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์และเป็นก้าวหน้า ด้านการบูรณาการทางสังคม สนับสนุนการสร้างวินัยในการปฏิบัติงาน ด้านประชาธิปไตยในองค์กร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมประชาธิปไตย พัฒนาระบบการมีส่วนร่วม ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว จัดสรรบุคลากรให้เพียงพอกับปริมาณงาน ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็น ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน ด้านลักษณะงานเป็นประโยชน์ต่อสังคม บุคลากรมีความรู้สึกภูมิใจในงานที่ทำว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม ประชาชนมีความพึงพอใจกับบริการของเทศบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของนัฐพล บุญสอน (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักภาวนา 4 เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา พบว่า ทั้ง 8 ด้าน ภาพรวมอยู่ใน

ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษา คือ 1. ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2. ประชาธิปไตยในองค์กร 3. การพัฒนาความสามารถของบุคคล 4. การบูรณาการทางสังคม 5. สภาพแวดล้อมในการทำงาน 6. ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน 7. ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และ 8. ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ รายด้านโดยเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสังคม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านส่วนตัว และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ โดยทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและหลักภาวนา 4 อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ พร้อมการเปลี่ยนแปลงตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานและหลักภาวนา 4 สรุปได้ ดังนี้ 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ มี 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 67.3 2. หลักภาวนา 4 ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ มี 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าหลักภาวนา 4 สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 69.2 ซึ่งไม่สอดคล้องกับรัตนา ตฤษณารังสี (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธธรรมาภิบาลของแรงงานไทย สภาองค์การนายจ้าง เอส.เอ็ม.อี แห่งประเทศไทยผลการศึกษาวิจัยพบ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานตามหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และ ปัญญาภาวนา ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และร่วมกัน อธิบายความแปรผันได้ร้อยละ 83.3 จึงยอมรับสมมติฐาน 2

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน การเสริมสร้างสุขภาพทางกายและจิต การพัฒนาทักษะและการศึกษาตลอดชีวิต ความสมดุลในการงานและชีวิตและสร้างสภาพแวดล้อมทำงานที่เป็นกันเองและเชื่อถือได้ ซึ่งกายภาวนา ช่วยสร้างสมดุลในชีวิตส่วนตัวและการทำงานเพิ่มความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีในทีม และเพิ่มสมรรถภาพ

ในการทำงาน และเพิ่มความสามารถในการจัดการกับปัญหา ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านส่วนตัว การสนับสนุนการพักผ่อนและการฟื้นฟูสมรรถภาพ การสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ พัฒนาทักษะและการศึกษาตลอดชีวิต ความสมดุลในการงานและชีวิต และการสนับสนุนความสมบูรณ์และความเป็นระบบของชีวิต ซึ่ง ปัญญาภาวนา เสริมสร้างความเข้มแข็งทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานเพิ่มความเข้าใจและความรู้ เพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เพิ่มความเชี่ยวชาญในงาน ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคมการสนับสนุนในการทำงานเป็นทีม การสนับสนุนในการพัฒนาสมรรถภาพส่วนตัวและอาชีพและการสนับสนุนในการสร้างการติดต่อสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนซึ่งศีลภาวนา ช่วยสร้างวินัย และความรับผิดชอบ เกิดความเข้าใจและความเอื้อเฟื้อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการนำเสนอไอเดียและด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจการเพิ่มรายได้และเงินเดือน โอกาสในการพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมธุรกิจและการงานอิสระ และการสนับสนุนในการออมและการลงทุน ซึ่ง จิตตภาวนา การทำงานที่มีประสิทธิภาพและสร้างผลงานที่มีคุณภาพจัดอบรมหลักสูตรฝึกสมาธิ จัดกิจกรรมฟังธรรมะ จัดกิจกรรมทำบุญ และสนับสนุนให้มี Work - life Balance ฝึกสมาธิ ฝึกสติ ฟังเทศน์ ฟังธรรมะ ทำบุญ ทำทานให้เวลากับครอบครัว พักผ่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของนิยม สิงห์โห (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนว พุทธวิธีของทหารกองประจำการ กองบัญชาการศูนย์การทหารม้า พบว่า ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการตามแนวพุทธกำหนดไว้ 4 ด้าน คือ 1. ยุทธศาสตร์ด้านกายภาวนา คือ เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนากาย ฝึกอบรมกาย ให้รู้จัก ติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกทั้ง มีประโยชน์แก่ตนเองและสังคม 2. ยุทธศาสตร์ด้านศีลภาวนา คือ การพัฒนาพฤติกรรมของทหารกองประจำการให้ถูกต้องสอดคล้องกับระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ กติกาของสังคม ตลอดถึงขนบธรรมเนียมจารีตวิถี 3. ยุทธศาสตร์ด้านจิตภาวนาเป็นยุทธศาสตร์ การบริหาร การพัฒนาด้านจิต คือทหารกองประจำการต้องรู้จักข่มอารมณ์ความรู้สึกได้ ทหารกองประจำการฝึก จิตที่มีคุณภาพประกอบด้วยคุณธรรม มีสมาธิ มีสติมั่นคง ทำงานได้ดี เป็นสุขผ่องใสทหารกอง ประจำการมีความตั้งใจและอดทนต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมี 4. ยุทธศาสตร์ด้านปัญญาภาวนา เป็นยุทธศาสตร์การบริหารพัฒนาปัญญา คือ การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลาย ตามความเป็นจริง รู้เท่าทันเข้าใจโลกและชีวิตตามสภาวะ เป็นการไตร่ตรองวินิจฉัยเหตุการณ์ตามความเป็นจริง

องค์ความรู้จากการวิจัย

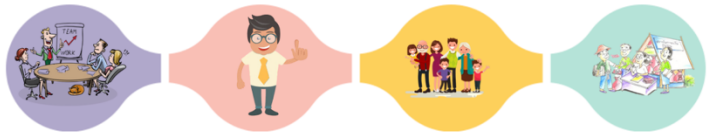
จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัยดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาวนา 4

ปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ✚ ภาวนา4

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน

การเสริมสร้างสุขภาพทางกาย และจิต การพัฒนาทักษะและการศึกษาตลอดชีวิต ความสมดุลในการงาน

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านส่วนตัว

การส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัว และการทำงาน การสนับสนุนการพักผ่อนและการฟื้นฟูสมรรถภาพ

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสังคม

การสนับสนุนในการทำงานเป็นทีม การสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ การสนับสนุนในการพัฒนาสมรรถภาพส่วนตัวและอาชีพ

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ

การส่งเสริมธุรกิจและการงานอิสระ การสนับสนุนในการออมและการลงทุน และการสนับสนุนในการเสริมสร้างฐานเงินทุน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 8 ด้าน คือ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านความปลอดภัยในการทำงาน ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ด้านการบูรณาการทางสังคม ประชาธิปไตยในองค์กร ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และด้านลักษณะงานเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยการใช้หลักปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านส่วนตัว การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสังคม และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ บูรณาการด้วยการพัฒนาตามหลักภาวนา 4 กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ส่งผลให้องค์กรเติบโตก้าวหน้า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรด้วยหลักการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมตามหลักศาสนา

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดโครงสร้างการพัฒนาทักษะและความรู้ พัฒนาทักษะและการศึกษาตลอดชีวิต ความสมดุลในการงานและชีวิตส่วนตัว สนับสนุนให้มี Work - life Balance ความสมบูรณ์และความเป็นระบบของชีวิต

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงานของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานได้เองตามสมควรและเหมาะสมเพื่อให้บุคลากรเกิดความมั่นใจในการทำงานตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมการทำงานที่สมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัวโดยส่งเสริมนโยบายที่สนับสนุนความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวและการทำงาน

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนบุคลากรให้มีโอกาสก้าวหน้าในการเลื่อนตำแหน่งหรือเลื่อนระดับที่สูงขึ้นอย่างเหมาะสม ไม่ช้าเกินไปเมื่อเทียบกับบุคลากรท่านอื่นในองค์กรบุคลากรและสร้างความมั่นใจในระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีและการประเมินเพื่อต่อสัญญาจ้างให้มีความเหมาะสมและเที่ยงธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรของเทศบาลอื่น ๆ ต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและนำองค์ความรู้จากการวิจัยมาปรับปรุงพัฒนาต่อยอดงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

นัฐพล บุญสอน. (2566). *การประยุกต์หลักภาวนา 4 เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิยม สิงห์โห. (2558). *ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธวิธีของทหารกองประจำการกองบัญชาการศูนย์การทหารม้า* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุญทัน ดอกไธสง.(2562). *กรณีศึกษา : ตัวแบบ K.S.M.เอกสารการเรียนวิชาสัมมนาองค์กรและการจัดการสมัยใหม่*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม โยนิโสมนสิการ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: ปัญญาประดิษฐาน.

รัตนา ตฤษณารังสี. (2565). *การส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธธรรมาภิบาลของแรงงานไทยสภาองค์การนายจ้าง เอส.เอ็ม.อี แห่งประเทศไทย* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษา (พ.ศ. 2566 - 2570) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2566, จาก https://shorturl.asia/l3mGE

สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่. (2566). *ข้อมูลบุคลากร*. สืบค้น 26 ตุลาคม2566, จาก https://chiangmailocal.go.th/index.php

สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์*

THE DEVELOPMENT OF AN ADDITIONAL COURSE ON THAI DRAMATIC ART SKILLS FOR GRADE 7 STUDENTS IN THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE KALASIN

จิรณัฏฐ์กร เปาริสารคุณกร, มนตรี วงษ์สะพาน
Jiranattakorn Paorisankhunkorn, Montri Wongsaphan
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Mahasarakham University
Corresponding Author E-mail: jiranattakorn.anu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยใช้รูปแบบการทดลองโดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุกูลนารี จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test (Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. เนื้อหา 4. กิจกรรมการเรียนรู้ 5. การประเมินผล บูรณาการกระบวนการสอนทักษะปฏิบัติและการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการเตรียมความพร้อม ขั้นปฏิบัติทักษะตามแบบ ขั้นแสดงออกอย่างชำนาญ ขั้นสร้างสรรค์การออกแบบ ขั้นประเมินและปรับปรุงการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร พบว่า มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องตามเกณฑ์ คะแนนที่ได้จากการเรียนด้วยหลักสูตรนี้มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 87.23/88.45 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ผลการใช้หลักสูตร พบว่า เครื่องมือประกอบหลักสูตรมีความสอดคล้องและมีความเชื่อมั่น ผลการประเมินทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ประกอบด้วย ความรู้ทางนาฏศิลป์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีความสามารถพื้นฐาน

*Received May 18, 2023; Revised June 20, 2023; Accepted June 21, 2023

ทางนาฏศิลป์และความสามารถในการออกแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร; ทักษะนาฏศิลป์ไทย; นาฏศิลป์สร้างสรรค์; คุณค่าวัฒนธรรมไทย

Abstract

The purpose of this study was to develop an additional course of Thai dramatic art skills for grade 7 students under the Secondary Educational Service Area Office Kalasin. The samples were grade 7 students of Anukoolnaree School for 42 students. The research instruments were a knowledge test, and questionnaire. The data were analyzed by the use of mean, percentage, standard deviation, and compared by t-test (Dependent Samples).

The findings were revealed as follows: The course comprised of principles, objectives, contents, learning activities, and assessments. There were five stages of learning integrated with practice skill and appreciation of Thai culture: 1. Preparation, 2. Practice, 3. Performance, 4. Design, and 5. Evaluation and Revision. The effectiveness of the course had an efficiency of 87.23/88.45. After implementing the course, it was found that its materials were consistent and valid. The results of evaluation on Thai dramatic art skill showed that the post-test mean score was higher than the pre-test mean score. The basic Thai dramatic art ability and the creative Thai dramatic art designing ability were at the highest levels and was statistically significant level at 0.05.

Keywords: Curriculum Development; Thai Dancing Skills; Creative Dancing Arts; Thai Cultural Values

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดทำขึ้นโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการโดยมุ่งพัฒนานักเรียนทุกคน ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551) กำหนดให้นักเรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งวิชานาฏศิลป์จัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้

ศิลปะ โดยกำหนดให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบนาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551) จากเนื้อหาที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าวจะเห็นได้ว่าศาสตร์ทางด้านนาฏศิลป์ยังคงได้รับหน้าที่ในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมและปลูกฝังความมีสุนทรียะให้เกิดแก่เยาวชนของชาติ อีกทั้งยังทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงคุณค่าและเกิดความหวงแหนวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนอีกด้วย

จากความมุ่งเน้นในเนื้อหาสาระด้านนาฏศิลป์ตามหลักสูตรแกนแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ต้องการให้นักเรียนสามารถแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมนักเรียนมีคุณธรรมรักความเป็นไทย ให้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2560) เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ข้อ 3.2.2 พัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นให้มีทักษะ การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบมีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน เน้นการปรับกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงสอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย เน้นพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ด้านวิศวกรรมศาสตร์ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านศิลปะ และด้านภาษาต่างประเทศ ดังนั้นการเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะต้องจัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดทักษะดังกล่าวแก่นักเรียน ดังนั้นวิชานาฏศิลป์จึงมีส่วนสำคัญที่สามารถช่วยให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการจินตนาการ ถ่ายทอดอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกภายในสู่การสร้างสรรค์งานที่หลากหลายทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในการทำงานอื่นในชีวิตประจำวันได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยของสังคมโลก

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ถือเป็นการทดสอบความรู้และความคิดรวบยอดและใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการจบการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งทำให้นักเรียนมีความตระหนักและเอาใจใส่ในการเรียนเพื่อใช้ในการทดสอบดังกล่าว กระทั่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศปรับลดการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) จาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้เหลือ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่

วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับอีก 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา วิชาศิลปะ และวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ให้โรงเรียนเป็นผู้ออกข้อสอบและจัดสอบเอง โดยเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 เป็นต้นไป ส่งผลกระทบในด้านการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์และการสำรวจสภาพปัญหาของครูผู้สอนวิชานาฏศิลป์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า นักเรียนขาดความสนใจไม่เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ จึงไม่ได้ตั้งใจปฏิบัติและมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้อย่างจริงจัง ส่งผลให้มีผลการเรียนต่ำกว่าเป้าหมายและขาดความคิดสร้างสรรค์ในการนำทักษะนาฏศิลป์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่รับผิดชอบในการสอนวิชานาฏศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จึงเห็นควรในการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยดำเนินการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1949); Taba (1962); Saylor & Alexander (1981); (Oliva(1992); สงัด อุทรานันท์ (2532); และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) แล้วนำมาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามวิธีการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสภาพปัญหาความต้องการของนักเรียนและสังคม เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ขั้นที่ 2 การออกแบบหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานมาพัฒนาเป็นร่างหลักสูตร ให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้รับและ จัดทำร่างเอกสารประกอบหลักสูตร ประเมินเอกสารหลักสูตร และศึกษานำร่องเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขั้นที่ 3 การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ และขั้นที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตรมาปรับปรุงเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในหลักสูตรที่พัฒนา โดยอาศัยแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย แนวคิดปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวะนิยม (Existentialism) ที่มุ่งให้นักเรียนได้ค้นพบและรู้จักตนเองโดยการทบทวนซึ่งจะช่วยให้นักเรียนรู้ศักยภาพของตนเอง แนวคิดการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติ โดยทักษะทางนาฏศิลป์เป็นทักษะที่อาศัยการเคลื่อนไหวของร่างกายหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นความสามารถของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหรือการกระทำด้วยการแสดงออกต่าง ๆ โดยเน้นการประเมินจากประเมินภาคปฏิบัติ (Performance) ประเมินกระบวนการเรียนรู้ (Process) ประเมินผลผลิต (Products) และแฟ้มสะสมงาน (Portfolio)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ที่มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบทดลอง โดยการจัดทำร่างหลักสูตร ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาร่างหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างหลักสูตรและเครื่องมือประกอบหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การศึกษานำร่อง (Try Out) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุกูลนารี จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 42 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้การวัดและประเมินผลด้านความสามารถใช้เครื่องมือวัด คือ แบบประเมินความสามารถพื้นฐานทางนาฏศิลป์เป็นแบบวัดทักษะปฏิบัติ (Performance Test) โดยใช้แบบสังเกตชนิดมีโครงสร้าง แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rubric Scale) เป็นแบบสังเกตรายบุคคล และ แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบของลิเคิร์ท 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบทดสอบความรู้ และแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 แบบทดสอบความรู้ทางนาฏศิลป์ และประเมินผลด้านความสามารถใช้เครื่องมือวัด คือ แบบประเมินความสามารถพื้นฐานทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐานในการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือด้วยสูตร E1/E2 โดยใช้เกณฑ์ 80/80 (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

5.2 แบบสอบถามการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างก่อนและหลังการเรียนวิเคราะห์โดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples)

ผลการวิจัย

หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยหลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ เนื้อหาหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนที่ได้จากการเรียนด้วยหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ระหว่างเรียน (E1) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 87.23

และผลคะแนนที่ได้จากทดสอบหลังเรียน (E2) เท่ากับ 88.45 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80

ผลการใช้หลักสูตร ปรากฏผลดังนี้

ผลการทดสอบความรู้ทางนาฏศิลป์ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย มีคะแนนก่อนหลังเรียน 20.52 คะแนน และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 35.38 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นถึง 14.86 คะแนน แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรดังกล่าว มีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบความรู้ทางนาฏศิลป์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ผลการประเมินความสามารถพื้นฐานทางนาฏศิลป์ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย มีคะแนนเฉลี่ย 14.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.99 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินความสามารถในการออกแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการออกแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์เป็นเครื่องมือวัดผล มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากที่สุด

ทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในภาพรวม มีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์เท่ากับ 64.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.33 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลของการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ สามารถนำผลสรุปมาอภิปรายได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร พบว่า หลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. เนื้อหาหลักสูตร 4. กิจกรรมการเรียนรู้ 5 การประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Taba (1962) ที่ว่า หลักสูตรทุกหลักสูตรไม่ว่าจะออกแบบเป็นหลักสูตรลักษณะใดก็ตามจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ จุดหมายและวัตถุประสงค์

เฉพาะ การคัดเลือกและจัดระบบเนื้อหา รูปแบบของการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผล เช่นเดียวกับ Tyler (1949) ที่กล่าวว่าหลักสูตรที่ดีนั้นควรได้มาจากการตั้งคำถามที่เป็นหลักการและเหตุผลเพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ ความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผล ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยหลักการ แนวคิดทฤษฎี ปรัชญาพื้นฐาน เหตุผลและความจำเป็นมากำหนดเป็นหลักการของหลักสูตรต้องมีการกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนซึ่งนั่นก็คือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการที่นักเรียนจะเกิดผลลัพธ์ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรจะต้องมีการจัดเนื้อหาสาระที่ต้องเรียนรู้อย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมที่หลากหลายและประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด จากความสำคัญในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำองค์ประกอบที่สำคัญเหล่านี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

สำหรับองค์ประกอบของทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ 2. ความสามารถพื้นฐานทางนาฏศิลป์ และ 3. ความชำนาญในการปฏิบัติได้อย่างรวดเร็วคล่องแคล่ว จนสามารถนำไปใช้ในการออกแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์ได้ตามลำดับ จึงนำไปสู่การกำหนดเนื้อหาหลักสูตรดังนี้ 1. ความรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ ประกอบด้วย ความหมายของนาฏศิลป์ ความสำคัญและประโยชน์ของนาฏศิลป์ และองค์ประกอบของนาฏศิลป์ 2. ความสามารถพื้นฐานทางนาฏศิลป์ ประกอบด้วย นาฏยศัพท์ ภาษาท่า และนาฏศิลป์อีสาน 3. ความชำนาญในการปฏิบัติจนเกิดความสามารถในการออกแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ประกอบด้วย การเคลื่อนไหว การสื่อความหมาย การนำเสนอแนวคิดใหม่ 4. การเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย ประกอบด้วย ความหมายของวัฒนธรรม ลักษณะพื้นฐานของวัฒนธรรมและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่ามี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นการเตรียมความพร้อม เป็นการเตรียมของนักเรียน สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเพื่อนำไปใช้ในการเรียน 2. ขั้นปฏิบัติทักษะตามแบบเป็นการใช้ทักษะการสังเกตและเลียนแบบสิ่งที่ครูสาธิตแล้วฝึกปฏิบัติตาม 3. ขั้นแสดงออกอย่างชำนาญเป็นการฝึกอย่างต่อเนื่องจนสามารถปฏิบัติได้เองโดยอัตโนมัติ 4. ขั้นสร้างสรรค์การออกแบบเป็นการต่อยอดทักษะมาใช้ในการออกแบบผลงานทางนาฏศิลป์สร้างสรรค์ และ 5. ขั้นประเมินและปรับปรุง เป็นการสะท้อนผลการนำเสนอผลงานทางนาฏศิลป์สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษากาฬสินธุ์ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัคพงศ์ สุขมาตย์ (2553) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และฉวีวรรณ ตาลสุก (2556) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์สร้างสรรค์ตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา และมีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

จากผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักสูตรที่ดีจะต้องมีการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้มั่นใจว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบและพร้อมที่จะนำไปใช้ดังที่ Tyler (1949); Taba (1962) และ Saylor & Alexander (1981) ที่ได้กล่าวว่า การประเมินคุณภาพหลักสูตรเป็นกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรและช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นก่อนที่จะนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้จริง สำหรับการวิจัยในครั้งนี้นอกจากการประเมินหลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยยังได้นำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปทำการทดลองนำร่อง (Try Out) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองนำร่องด้วยหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง มีความเป็นไปได้ทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า หลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทย ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.23/88.45 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรดังกล่าว ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์เท่ากับ 64.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.33 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากที่สุด และมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ เป็นหลักสูตรที่ใช้ได้ผลดี ช่วยให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ทางนาฏศิลป์ ทักษะพื้นฐานทางนาฏศิลป์และความชำนาญในการออกแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์ รวมถึงการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรดังกล่าวพัฒนาขึ้นมาโดยใช้แนวคิดพื้นฐานจากปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวะนิยม (Existentialism) ที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของนักเรียน

เป็นรายบุคคล ประกอบกับการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูและนักเรียนที่แท้จริง ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองนำร่องก่อนนำไปใช้จริง และสิ่งสำคัญที่ทำให้นักเรียนเกิดทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์มาจากกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นการเตรียมความพร้อม 2. ขั้นปฏิบัติทักษะตามแบบ 3. ขั้นแสดงออกอย่างชำนาญ 4. ขั้นสร้างสรรค์การออกแบบ และ 5. ขั้นประเมินและปรับปรุง ทำให้นักเรียนมีความพร้อมก่อนที่จะเริ่มเรียน อีกทั้ง ครูได้มีการสาธิตการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน จากง่ายไปยาก จากซับซ้อนน้อยไปซับซ้อนมาก จากนั้นนักเรียนมีเวลาในการฝึกปฏิบัติอย่างเพียงพอจนสามารถปฏิบัติได้เองโดยไม่ใช้ตัวแบบหรือคำสั่งนำทาง และนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการต่อยอดออกแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ที่มีประสิทธิภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 หลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านองค์ประกอบของหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนที่จะนำหลักสูตรนี้ไปใช้ควรต้องศึกษาหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นให้เข้าใจอย่างละเอียดเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การจัดการเรียนรู้ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการทำงาน การกำหนดเงื่อนไขในการสร้างกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อสร้างความอิสระในการคิดและไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกกังวลกดดันในการทำงานเพื่อให้เกิดผลลัพธ์เช่นเดียวกับผลการวิจัยดังกล่าว

2. ครูผู้สอนควรติดตามกิจกรรมของนักเรียนแต่ละคนและการปฏิบัติงานของแต่ละกลุ่มอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง เป็นไปตามแผนที่วางไว้พร้อมทั้งต้องสังเกตพฤติกรรมการทำงานอยู่เสมอ และต้องเตรียมห้องเรียน สื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นให้เพียงพอและพร้อมรองรับกับจำนวนนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการคิดด้านอื่น ๆ ให้แก่นักเรียน เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ เป็นต้น

2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยในระดับชั้นอื่น ๆ

3. ควรพัฒนาหลักสูตรเสริมในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น สำหรับชั้นอื่น ๆ โดยมีการบูรณาการ ทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตอย่างสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ฉวีวรรณ ตาลสุก. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์สร้างสรรค์ตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปกร.

มนตรี วงษ์สะพาน. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในการสร้างนวัตกรรมบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์* (ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2523). *เอกสารประกอบการเรียนกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสหาย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

อัคพงศ์ สุขมาตย์. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา* (ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Oliva, P. F. (1992). *Development the Curriculum* (3rd ed.). New York: Harper Collins.

Saylor, G. J. et al. (1981). *Curriculum Planning for Better Teacher and Learning* (4th ed.). New York: Holt Rinehart and Winston.

Taba, H. (1962). *Curriculum Development Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace and World.

Tyler, R. W. (1949). *Basic Principia of Curriculum and Instruction*. Chicago: the University of Chicago press.

การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี*

PARTICIPATION DEVELOPMENT OF COMMUNAL INNOVATION IN KRACHAENG SAM KHOK PATHUM THANI PROVINCE

ชัชพันธุ์ ยิ้มอ่อน, วรรณลดา กันต์โฉม, วรนุช สิปิยารักษ์, ปิยะ สงวนสิน
Chatchaphanu Yim-on, Wanlada Kanchom, Woranuch Sipiyarak, Piya Sanguansin
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Ramkhamhaeng University, Valaya Alongkorn Rajabhat University under royal patronage
Corresponding Author E-mail: linechatcha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานวัตกรรมเพื่อชุมชนกระแชงด้วยวิธีการวิจัยเชิงสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม 2. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนานวัตกรรมเพื่อชุมชนกระแชงด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ 3. พัฒนาตัวแบบการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานวัตกรรมชุมชนกระแชง และ 4. พัฒนาการมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมชุมชนกระแชงด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนกระแชง ในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 271 คน คัดเลือกจากประชากรทั้งหมดในตำบลกระแชง

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมของชุมชนกระแชงจำเป็นต้องมีองค์กรประสานเพื่อสร้างภาคีเครือข่ายเนื่องจากชุมชนกระแชงได้รับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมเมือง ซึ่งได้เปลี่ยนความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนครอบครัวและเครือญาติเป็นความสัมพันธ์แบบที่มีการรวมตัวกันเพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและมุ่งหวังผลประโยชน์อย่างชัดเจน เพื่อเป็นชุมชนต้นแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชนด้วยการมีองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามาประสานความร่วมมือ

คำสำคัญ: นวัตกรรมเพื่อชุมชน; การมีส่วนร่วม; ภาคีเครือข่าย; การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

*Received July 6, 2023; Revised July 30, 2023; Accepted August 1, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the participation in communal innovation at Krachaeng community by collecting data from key informants and group discussion. 2. To Study participation level, problems, obstacles, and solutions for Krachaeng community development by quantitative research. 3. To develop a participatory model for Krachaeng community innovation development, and 4. To develop participation in Krachaeng communal innovation through participatory action research. The samples in the qualitative research were stakeholders in the Krachaeng community. In the quantitative research, the samples were 271 people chosen for the study from the actual population of Krachaeng Sub-District.

The results showed that developing participation in creating innovation in Krachaeng community required a coordinating organization to create a network of partners since the Krachaeng community had transformed into an urban society in which relationships based on family and kinship were those who had a coalition to share responsibilities and expect benefits clearly to be a model community for developing participation in creating community innovation by having an organization or outside agencies come to coordinate cooperation.

Keywords: Communal Innovation; Participation; Coordinating Organization; Participatory Action Research

บทนำ

ตำบลกระแชงเป็นสังคมเมือง และมีหมู่บ้านจำนวน 3 หมู่ ได้แก่ หมู่ 1 บ้านลุ่ม หมู่ 2 บ้านท่าลาน หมู่ 3 บ้านกระแชง ประชาชนในตำบลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม 72 % รองลงมาคือ การค้าขาย 21 % รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ 5 % และเกษตรกร 2% ตามลำดับ ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนจึงเป็นการพึ่งพาเศรษฐกิจจากเมือง และเน้นวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม นอกจากนี้ชุมชนกระแชงยังประกอบด้วยประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่เดิมกับประชากรแฝงซึ่งย้ายถิ่นฐานมาจากพื้นที่อื่น ๆ จึงส่งผลกระทบที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชนกระแชง คือ การแยกส่วนทางสังคมและความสามัคคีของชุมชนลดลง (Social Fragmentation And Decreased Community Cohesion) การขยายตัวของเมืองมีผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมแบบดั้งเดิมและสายสัมพันธ์ของชุมชน เมื่อผู้คนย้ายจากชนบทสู่เมือง ความเชื่อมโยงทางสังคมและความสามัคคีของชุมชนอาจลดลง (เกวลิน ศักดิ์สยามกุล, 2564)

ซึ่งเป็นปัจจัยนำไปสู่การมีส่วนร่วมที่ลดลง ประชาชนที่อยู่ในตำบลกระแชงใช้บริการสาธารณะโดยมิได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบริการหรือสาธารณูปโภคดังกล่าว อีกทั้งยังเกิดปัญหามลภาวะหรือมลพิษในเขตพื้นที่ของชุมชน (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2564)

การแก้ไขปัญหาเรื่องการมีส่วนร่วมสามารถดำเนินการได้โดยการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Engagement and Participation) ผ่านกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกันในพื้นที่ ความสนใจพิเศษ หรือสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน เพื่อจัดการกับปัญหาที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนเหล่านั้น และเป็นกลไกขับเคลื่อนที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่จะปรับปรุงสุขภาวะของชุมชนและสมาชิก และทำหน้าที่เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำหรับการเปลี่ยนแปลงนโยบาย โครงการ และแนวทางปฏิบัติ (Centers for Disease Control and Prevention, 1997)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานวัตกรรมเพื่อชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
2. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนานวัตกรรมเพื่อชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
3. พัฒนาตัวแบบการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานวัตกรรมชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
4. พัฒนาการมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mix-Method Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในตำบลกระแชงจำนวน 3,171 คนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ได้แก่ 1. กลุ่มอาชีพ จำนวน 100 คน 2. หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณสุข สถาบันการศึกษา รวมจำนวน 3 หน่วยงานจำนวน 21 คน และ 3. กลุ่มตามช่วงวัยต่าง ๆ ได้แก่ เยาวชน วัยทำงาน ผู้สูงอายุจำนวน 150 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้จึงมีจำนวนเท่ากับ 271 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนกระแชง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการระบุปัจจัยสำคัญ ที่เอื้อหรือขัดขวางความสำเร็จของนวัตกรรมชุมชน ปัจจัยเหล่านี้อาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างสรรค์ร่วมกัน ผู้ประกอบการทางสังคม การออกแบบอย่างมีส่วนร่วม นวัตกรรมแบบเปิด การเสริมสร้างศักยภาพ และการพัฒนาที่ยั่งยืน จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสร้างข้อสรุปการพัฒนาการมีส่วนร่วมของนวัตกรรมชุมชน ข้อสรุปเหล่านี้อาจรวมถึงคำแนะนำสำหรับการปรับปรุงกระบวนการนวัตกรรม เช่น การเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน การเสริมสร้างศักยภาพของโปรแกรม หรือการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมแบบเปิด

ผลการวิจัย

จากการนำแนวคิดนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ของ Mulgan et al. (2007) และแนวคิดการมีส่วนร่วมของสมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2561) มาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ส่งผลให้คณะผู้วิจัยทราบถึงผลการวิจัยดังที่ปรากฏในรายละเอียดต่อไปนี้

1. นวัตกรรมเพื่อชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานีกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ของภาคส่วนในชุมชน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ผู้วิจัยพบนวัตกรรมของชุมชนกระแชง ดังต่อไปนี้

1.1 การเลี้ยงไข่ไก่สมุนไพร จุดเริ่มต้นจากกำนันสมาน สวัสดิ์เฉลิมได้รวบรวมและสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ระยะแรกเริ่มของการพัฒนากลุ่มเกิดจากชุมชนบ้านท่าลานได้ศึกษาดูงานในจังหวัดต่าง ๆ ส่งผลให้ชาวบ้านเกิดความสนใจและได้บทเรียนในการเลี้ยงไข่ไก่ ประกอบกับในช่วงเวลานั้นประชาชนในชุมชนประสบปัญหาสุขภาพ กลุ่มชุมชนบ้านท่าลานจึงเกิดความคิดที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบโจทย์ปัญหาสุขภาพด้วยการเลี้ยงไก่ด้วยสมุนไพร เพราะเชื่อว่าการเลี้ยงไก่ด้วยสมุนไพรจะทำให้ผลผลิตที่ได้มีสรรพคุณจากสมุนไพรต่าง ๆ ที่ให้เป็นอาหารไก่

1.2 ผ้าฝ้ายเส้นใยกล้วยโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านแสงตะวัน เริ่มจัดตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ.2544 โดยชมบุญ บัวหลวง ซึ่งได้พัฒนาการมีส่วนร่วมกับประชาชนในชุมชนที่สนใจการจัดทำผลิตภัณฑ์ชุมชนจากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ต่อมาในปีพ.ศ. 2561 มีโครงการในพระราชดาริเรื่องอนุรักษ์พันธุกรรมพืช กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้จึงได้พัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้จากการทำนา ในปีเดียวกันทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีมีงานวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าจากต้นกล้วย โดยร่วมมือกับผู้ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนฯ ผลการวิจัยพบว่า เส้นใยกล้วยมีความเหนียว แข็งแรงและเงามัน ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชมงคลธัญบุรีจึงได้ส่งวิทยากรมาให้ความรู้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จนนำมาสู่การสร้างผืนผ้าจากเส้นใยกล้วย

1.3 แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง G Farm SamKhok Cafe & Gallery เปิดให้บริการเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 มีความตั้งใจเป็นแหล่งเรียนรู้จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 โดยจัดแบ่งพื้นที่รอบ ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วย ร้านอาหาร แปลงนาสาธิต บ่อเลี้ยงปลา กบ ปศุสัตว์ โรงเรือนและแปลงผัก สำหรับใช้ภายในร้านอาหารและแบ่งจำหน่ายให้ลูกค้า อีกทั้งยังมีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมอื่น ๆ ตามความต้องการของลูกค้า

1.4 Pumpkin Art Town เป็นพื้นที่ศิลปะธรรมชาติสำหรับทุกวัย มีจุดเริ่มต้นจากณัฐการ บุญศรี อดีตข้าราชการกระทรวงการคลัง ที่มารับช่วงต่อธุรกิจครอบครัว ซึ่งทำการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และติยา บุญศรี เจ้าของบริษัทออกแบบจัดการ แรงจูงใจในการเปิด Pumpkin Art Town มาจากความต้องการสร้างพื้นที่กิจกรรมเพื่อให้ครอบครัวได้มาใช้เวลาอยู่ด้วยกัน เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ไม่ไกลจากตัวเมือง โดยมีกิจกรรมศิลปะเป็นวิธีสร้างการมีส่วนร่วม

1.5 ครัวบ้านตานิด ครัวบ้านตานิดเป็นนวัตกรรมชุมชนด้านอาหาร ซึ่งพัฒนามาจากบ้านไม้สักทอง 2 ชั้นที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในบริเวณชุมชนตลาดน้ำบ้านกระแชง ต่อมาเมื่อมีถนนตัดผ่านและมีความเจริญที่เข้ามา ส่งผลให้วิถีชีวิตชาวตลาดน้ำและกิจการของครอบครัวเจริญไทยทวีเริ่มสูญหายไป ดังนั้นบุตรชายคนโตและคนรองของครอบครัว ซึ่งเป็นผู้ดูแลบ้านคนปัจจุบัน จึงมีความต้องการให้บ้านมีชีวิตชีวา และได้รับการดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอ บ้านตานิด จึงได้ถือกำเนิดขึ้น โดยเป็นห้องพักมาตรฐานจำนวน 5 ห้อง และร้านอาหารไทยที่ใช้ชื่อว่า ครัวบ้านตานิด (สมาคมสถาปนิกในพระบรมราชูปถัมภ์, 2566)

จากข้อมูลที่กล่าวมาในข้างต้นร่วมกับการศึกษาการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานวัตกรรมชุมชน ผู้วิจัยพบว่า นวัตกรรมของชุมชนกระแชงขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ขาดการรับรู้ขาดการมีส่วนร่วมในการสร้างและสืบทอดนวัตกรรมในชุมชน และเกิดความแตกต่างของช่วงวัยและการเข้าใจและการยอมรับระหว่างกันของกลุ่มต่างๆ และการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงเพราะกิจกรรมการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ยังคงจำกัดตัวอยู่ในเฉพาะกลุ่ม บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นประชาชนกลุ่มเดิม (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2564)

2. ระดับการมีส่วนร่วม ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนานวัตกรรมเพื่อชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุระหว่าง 46-55 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปวช.-ปวส. และมีระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน 11-15 ปี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนานวัตกรรมชุมชนในตำบลกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี พบตามตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนานวัตกรรมชุมชนในตำบลกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยรวมทั้ง 5 ด้าน

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนานวัตกรรมชุมชนในตำบลกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	3.84	0.65	ระดับมาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	2.52	0.72	ระดับน้อย
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	4.10	0.75	ระดับมาก
ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	3.64	0.68	ระดับมาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน	3.20	0.80	ระดับปานกลาง
ภาพรวม	**3.46**	**0.64**	**ระดับมาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนานวัตกรรมชุมชนในตำบลกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$=4.10) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ($\bar{X}$=3.84) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ($\bar{X}$=2.52) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบกว่าประชาชนในชุมชนกระแชงมีความตื่นตัวในให้ข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน อีกทั้งยังมีสมาชิกในชุมชนส่วนหนึ่งที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภายนอกเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่สร้างประโยชน์ให้แก่ผู้เข้าร่วม เช่น การฝึกอาชีพ การออกกำลังกาย และการทำอาหารเพื่อสุขภาพ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การดำเนินการ และการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ในขณะเดียวกันเนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนส่วนมากเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีอุปสรรคด้านขีดความสามารถของผู้สูงอายุที่เกิดจากความเสื่อมของสมรรถนะด้านร่างกาย ในอีกทางหนึ่งการที่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ นำกิจกรรมหรือโครงการเข้ามาดำเนินการร่วมกับชุมชน ซึ่งเกิดจากการได้รับมอบหมายภารกิจจากส่วนกลางหรือเป็นแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร จึงส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากทรัพยากรและแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ถูกกำหนดไว้ตามแผนที่มีล่วงหน้าอยู่ก่อนแล้ว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนานวัตกรรมชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

1.1 ประชาชนในพื้นที่มีลักษณะที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลายาวนานและมีประชากรแฝงจำนวนมาก เกิดจากการอพยพย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิมเพื่อทำงานในเขตเมืองและเขตอุตสาหกรรม การสำนึกรักบ้านเกิด หรือการตระหนักถึงการเป็นเจ้าของพื้นที่จึงมีน้อย

1.2 วิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่เป็นแบบบริโภคนิยม ต้องดำเนินชีวิตอย่างเคร่งเครียด ทำงานตอนเช้าถึงเย็น ขาดความสัมพันธ์ในชุมชน ไม่มีเวลาในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน รวมไปถึงเยาวชนในพื้นที่ที่เรียนและทำงานนอกพื้นที่

1.3 งบประมาณในการสนับสนุน แม้กิจกรรมจากภาครัฐจะมีจำนวนมาก แต่งบประมาณในการสนับสนุนก็มีจำนวนไม่มากพอที่จะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือเพื่อให้คนสละเวลาจากการทำงานมามีส่วนร่วมได้

1.4 ประชาชนที่มีส่วนร่วมส่วนใหญ่ของชุมชน โดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงทำให้การพัฒนานวัตกรรมหรือกิจกรรมใหม่ ๆ ของชุมชนเกิดความล่าช้า

3. ตัวแบบการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานวัตกรรมชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ประเด็นที่ 1 บริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural Context) ของชุมชนกระแชง มีสภาพสังคมในลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท ในอดีตการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างเรียบง่าย มีการพึ่งพาอาศัยระหว่างคนในหมู่บ้าน ผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ทั้งไทย มอญ และจีน มีระบบความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือญาติ แต่เมื่อมีความทันสมัยเข้ามา คนในชุมชนบางส่วนได้ย้ายถิ่นฐานเข้าไปอยู่ในกรุงเทพมหานคร หรือพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความเป็นเมืองมากกว่า และในพื้นที่ชุมชนกลายเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม หรือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับแหล่งพักผ่อนและรับประทานอาหาร มีผู้คนจากต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่อาศัยทั้งในรูปแบบบ้านจัดสรร และหอพัก เป็นต้น ดังนั้นความคุ้นเคยใกล้ชิดของคนในชุมชนแบบดั้งเดิมจึงค่อยเลือนหายไป คนในชุมชนที่ยังเป็นที่รู้จักกันมีเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ และคนวัยทำงานที่เติบโตมาในพื้นที่มีจำนวนน้อยลง แต่ถึงอย่างไรก็ตามประเพณีและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของชุมชนยังคงได้รับการสืบสานกันต่อมาจนถึงยุคปัจจุบัน (กชมน ภูมิไธสง, 2564)

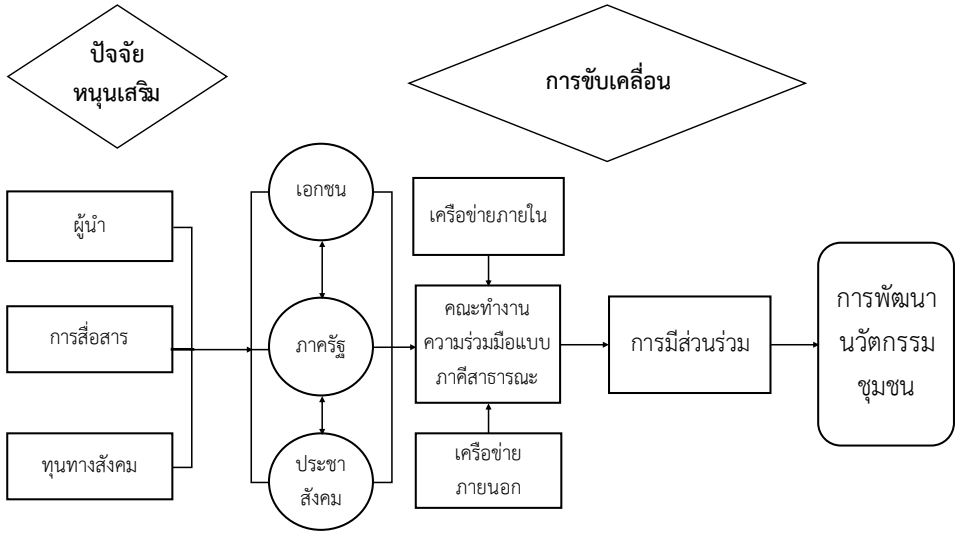
ประเด็นที่ 2 ความสัมพันธ์ (Relationship) การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ผู้วิจัยวิเคราะห์จาก 3 ส่วนร่วมกัน ได้แก่ ส่วนแรก การติดต่อทางสังคม (Social contact) ส่วนที่สองการสื่อสาร (Communication) และส่วนสุดท้ายการกระตุ้นหรือการเร้ากับการตอบสนอง (Stimulus & Response) คนในชุมชนและกลุ่มภาคประชาสังคมในพื้นที่เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มอาชีพ มีการไปมาหาสู่กันเฉพาะเมื่อเวลามีงานหรือกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกัน แต่เป็นการพบปะเฉพาะกลุ่มของตน โดยจะมีผู้ประสานงานคือหน่วยงานภาครัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่ม การสื่อสารผ่านการโทรศัพท์ และการส่งข้อความผ่านแอพพลิเคชั่นไลน์ (Line Application) สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ โดยผู้ที่เข้าร่วมเป็นคนเก่าที่เติบโตและอยู่อาศัยในพื้นที่ ดังนั้นการติดต่อกับภาคเอกชนในพื้นที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์

ประเด็นที่ 3 ภาคประชาสังคมในขุมขนเป็นผู้เข้าไปมีส่วนร่วม (Participation) ในงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยการให้ข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือ และในบางกรณีอาจมีการตัดสินใจร่วมกัน ดังเช่น การเลี้ยงไก่ไข่สมุนไพรของกลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดินหมู่ที่ 2 บ้านท่าลาน ซึ่งยังขาดความต่อเนื่อง และประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินการได้ในบางช่วงเวลา แต่ยังคงมีการฟื้นฟูการเลี้ยงไก่ไข่สมุนไพรอยู่เป็นระยะ เนื่องจากการเห็นประโยชน์ร่วมกันของ

คนในชุมชนต่อนวัตกรรมที่ส่งเสริมอาชีพดังกล่าว ถึงกระนั้นคนในชุมชนยังไม่สามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วมในระดับการร่วมเป็นหุ้นส่วน รวมถึงการได้รับมอบอำนาจให้ประชาชนสามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างสมบูรณ์

ในปัจจุบันนี้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมยังคงเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมและมีลักษณะความเป็นเครือญาติ วัยทำงานไม่มีเวลาว่างในการเข้าร่วมกิจกรรมจากภาระหน้าที่ทางระบบเศรษฐกิจ ในส่วนเด็กและเยาวชนขาดการเข้าร่วมเช่นกัน ในชุมชนมีโรงเรียนอยู่ภายในชุมชน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ สามารถให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมได้โดยการทำหนังสือขออนุญาตกับทางโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ตัวแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมชุมชนกระแชง ประกอบด้วย ปัจจัยหนุนเสริมได้แก่ ผู้นำ การสื่อสาร และทุนทางสังคม และหน่วยในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานเพื่อการมีส่วนร่วมพัฒนานวัตกรรมได้แก่ คณะทำงานที่มีการบริหารจัดการในรูปแบบการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ และการเชื่อมโยงกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนานวัตกรรมชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

จากการรวบรวมข้อมูลพบว่า การสื่อสารประสานงานระหว่างกลุ่มยังต้องอาศัยตัวแทนผู้ประสานงาน หน่วยงานในภาครัฐจะเป็นผู้มีบทบาทและรับหน้าที่ในการประสานงานซึ่งเป็นกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐเป็นเจ้าของ ยังไม่ใช่กิจกรรมที่เป็นการตัดสินใจ หรือเป็นความต้องการจากคนในชุมชนตั้งแต่เริ่มแรก ทั้งนี้ภาวะผู้นำ และการสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ อย่างเปิดเผยเป็นกลไกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์อันเหนี่ยวแน่นของภาคีต่าง ๆ (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2561)

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนานวัตกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน คือ ขาดความหลากหลายของผู้คนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่ซึ่งยังเป็นประชากรกลุ่มเดิม และขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาคต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งกลุ่มแต่ละกลุ่มมีความเข้มแข็ง แต่ภาคประชาสังคมมีความเสี่ยงจากสมาชิกที่เข้าร่วมพัฒนายังเป็นกลุ่มคนหน้าเดิม จึงขาดองค์ความรู้ใหม่และความสร้างสรรค์ในการระดมความคิดเห็น และการดึงทรัพยากรในพื้นที่มาใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2561) ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมให้มีเจ้าภาพหลักในการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อประสานความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ จะเป็นโอกาสในการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนานวัตกรรมของชุมชนกระแชงให้มีความเข้มแข็งและเกิดความยั่งยืนมากขึ้น

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น คือ ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานวัตกรรมชุมชนกระแชง สามโคก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีที่มาจากการวิจัยเชิงสำรวจการมีส่วนร่วมในชุมชนด้วยวิธีการวิจัยคุณภาพและปริมาณ จากนั้นจึงเป็นการใช้ผลการวิจัยดังกล่าวเพื่อพัฒนาเป็นตัวแบบพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชน ดังนั้นหัวข้อนี้จึงมีจุดประสงค์ในการรายงานการนำตัวแบบดังกล่าวไปดำเนินด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการดังต่อไปนี้

4.1 การวางแผนองค์กรภาครัฐในชุมชนเป็นตัวแสดงสำคัญในการประสานงานกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นภาคีเครือข่ายสาธารณะ ซึ่งองค์กรภาครัฐในชุมชนที่จะทำหน้าที่ประสาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลกระแชง และเครือข่ายภายนอกชุมชน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีวิธีการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนด้วยแนวคิดผู้จัดการพื้นที่ (Area Manager) ทำงานประสานงานพัฒนาระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ด้วยการดำเนินกิจกรรมการวางแผนดังต่อไปนี้ 1. การระบุความท้าทายทางสังคมหรือปัญหาของชุมชนที่ต้องการแก้ไข รวมถึงปัญหาอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน 2. สร้างแนวคิดและวิธีแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ผ่านการระดมความคิด ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำรวจมุมมองที่แตกต่าง และพิจารณาทั้งแนวทางที่ใช้งานได้จริง ปรับเปลี่ยนได้ และมีศักยภาพในการสร้างผลกระทบในระยะยาว 3. พัฒนาต้นแบบหรือโครงการนำร่องเพื่อทดสอบและปรับปรุงแนวคิด และนำไปใช้ในสภาพแวดล้อมที่มีการควบคุมหรือชุมชนเฉพาะ

4.2 การสังเกตการปฏิบัติตามแผน ผลจากการอบรมพบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมของชุมชน มีดังต่อไปนี้ 1. เวลาในการจัดกิจกรรม 2. งบประมาณ 3. ขาดการมีส่วนร่วมจากกลุ่มเยาวชน 4. การดำเนินชีวิตต่างคนต่างอยู่ 5. ประชากรแฝงในชุมชนมีจำนวนมาก 6. จำนวนการจัดกิจกรรมที่มีจำนวนมากของรัฐ 7. กลุ่มคนวัยทำงานออก

นอกพื้นที่ ดังนั้นวิธีการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมของชุมชน ดังนั้นผู้มีส่วนได้เสียมีแนวทางในการดำเนินการดังต่อไปนี้ 1. กำหนดให้ผู้จัดการพื้นที่เป็นตัวแสดงหลักทำหน้าที่เป็นตัวกลางทำหน้าที่รับผิดชอบประสานงานกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่ 2. กำหนดการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมในช่วงวันสุดสัปดาห์เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มคนวัยทำงานเข้ามามีส่วนร่วม 3. ประสานงานหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อบูรณาการและลดจำนวนโครงการของภาครัฐในชุมชน 4. ประสานงานโรงเรียนวัดไก่เตี้ยและโรงเรียนวัดชัยสิทธาวาสเพื่อนำกลุ่มเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม 5. ดำเนินการจัดกิจกรรมในพื้นที่แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง G-farm สามโคกเพื่อพัฒนาภาคีเครือข่ายสาธารณะ และดำเนินการพัฒนานวัตกรรมของชุมชน

ผลจากการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมของชุมชนพบผลลัพธ์ที่เกิดจากการจัดอบรม ดังต่อไปนี้

1. การส่งเสริมการทำงานร่วมกันทางสังคมและความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่งเสริมการเจรจา การสร้างความไว้วางใจ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งนำไปสู่ความสัมพันธ์และเครือข่ายภายในชุมชน สิ่งนี้สามารถอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกันในการพัฒนานวัตกรรมชุมชน และความพยายามร่วมกันเพื่อจัดการกับความท้าทายทางสังคมอื่น ๆ

2. การส่งเสริมการเรียนรู้และต่อยอดทุนทางสังคม (Social Capital) ในชุมชน ภาคีเครือข่ายชุมชนกระแชงได้ร่วมกันทบทวนทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ได้แก่ ไข่ไก่สมุนไพร ผ้าใยกล้วย วัฒนธรรมมอญ ใบบัว เศรษฐกิจพอเพียง และร่วมกันพัฒนานวัตกรรมที่จะต่อยอดทุนทางสังคมดังกล่าวเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

3. นวัตกรรมของชุมชนกระแชงที่เกิดขึ้นมาจากการอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม คือ แนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice) เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมหรือภาคีเครือข่ายสาธารณะสำหรับการพัฒนานวัตกรรมชุมชน

4. การสะท้อนคิด (Test model) การอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมได้สะท้อนคิดให้การวางแผน และการปฏิบัติตามแผนได้ว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก เป็นการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ซึ่งความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจะมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ การมีส่วนร่วมในชุมชนจึงจำกัดเฉพาะกลุ่ม ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงเป็นจุดเริ่มต้นสร้างเครือข่ายประสานงานให้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนรับรู้และร่วมรับทราบข้อมูลในชุมชน ซึ่งถ้าใช้เกณฑ์การพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมจะพบว่า ผลการสะท้อนคิดที่เกิดจากการอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม พบว่าภาคีเครือข่ายชุมชนกระแชงมีระดับการมีการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วม 2 ระดับ ได้แก่ ร่วมรับทราบข้อมูลกับร่วมให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น การทบทวนแผนจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้ภาคีเครือข่ายของชุมชนกระแชงเกิดการมีส่วนร่วมในลักษณะการระดมทรัพยากร กล่าวคือ ให้ประชาชนในฐานะผู้รับประโยชน์ควรมีส่วนร่วมแบกรับต้นทุนบางระดับ

5. การทบทวนแผน (Re-planning) แผนการระดมทรัพยากรเพื่อสร้างภาคีเครือข่ายสาธารณะสำหรับพัฒนานวัตกรรมของชุมชน เช่น การทบทวนแผนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนกระแชงเข้ามามีส่วนร่วมในการแบกรับต้นทุน โดยการอาศัยวิธีการดำเนินการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาและกิจกรรมเครือข่ายชุมชน เหตุผลที่เสนอการทบทวนแผนดังกล่าวมาจากความรู้ที่ได้จากการวิจัยพื้นฐานทั้งคุณภาพและปริมาณเรื่องการมีส่วนร่วมในชุมชนกระแชงเพื่อนำข้อมูลและความรู้ไปพัฒนาเป็นตัวแบบ จากนั้นเมื่อมีการนำตัวแบบไปใช้ คณะผู้วิจัยได้เกิดการสะท้อนคิดว่า ชุมชนกระแชงมีการดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนาจากภาครัฐเป็นจำนวนมาก แต่ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับร่วมรับทราบข้อมูลกับร่วมให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น ดังนั้นการวางแผนเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมของชุมชนในอนาคตจึงจำเป็นต้องออกแบบให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมแบกรับต้นทุน ซึ่งจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนให้ประชาชนเข้ามาประชุมและเกิดการจัดการตนเองขึ้นในชุมชน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีคะแนนมากที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และด้านที่มีคะแนนต่ำที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน สอดคล้องกับผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่าวิถีชีวิตของประชาชนและบริบทของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและยุคสมัย ประชากรในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง เนื่องจากในปัจจุบันนี้แต่ละครอบครัวสามารถพึ่งพาทรัพยากรและความสามารถในการดำรงชีพของตนเองอย่างเพียงพอ อีกทั้งยังมีประชากรแฝงเข้ามาพักอาศัยในชุมชนเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ประชากรดั้งเดิมมีการย้ายถิ่นฐานไปอาศัยอยู่ในต่างพื้นที่มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างคนต่างอยู่มากยิ่งขึ้น ดังนั้นประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนมักเป็นประชากรกลุ่มเดิม ๆ คือผู้สูงอายุ

คณะผู้วิจัยมีข้อสรุป บทเรียน จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชนกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานีว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมของชุมชนกระแชงจำเป็นต้องมีองค์กรประสานเพื่อสร้างภาคีเครือข่ายเนื่องจากชุมชนกระแชงได้รับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมเมือง ซึ่งได้เปลี่ยนความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนครอบครัวและเครือญาติเป็นความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิ ซึ่งมีการรวมตัวกันเพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและมุ่งหวังผลประโยชน์อย่างชัดเจนเพื่อเป็นชุมชนต้นแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชนด้วยการมีองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามาประสานความร่วมมือ ดังนั้นในงานวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลกระแชงรวมถึงองค์กรที่ทำงานด้านการพัฒนาท้องถิ่นควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการทำงานในส่วนของภาคีเครือข่ายสาธารณะเนื่องจากเป็นระบบและกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานการพัฒนาท้องถิ่นในเงื่อนไข

ที่ชุมชนกำลังเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมเมืองมากขึ้นเพื่อทดแทนการดำเนินงานแบบสายบังคับบัญชาที่ไม่สอดคล้องกับสภาพบริบทสังคมปัจจุบันอีกต่อไป

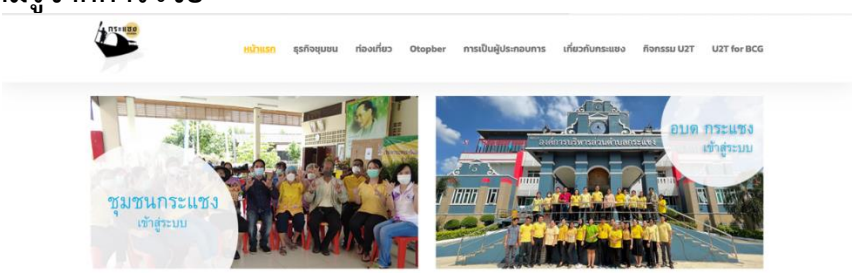
อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์กรประสานเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมของชุมชน ในการดำเนินงานระดับปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองตำบลวัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม องค์กรประสานในชุมชน คือ เทศบาลเมืองไร่ขิง ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (พัชราวลัย ศุภภะ, 2561) และสอดคล้องกับโครงการวิจัยเรื่อง โครงการประสานงานชุดเครือข่าย การจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอน และองค์กรภาคี: รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์ ซึ่งมีทีมวิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานพัฒนาชุมชนทำหน้าที่ประสานงานเครือข่ายในชุมชนอ่าวบ้านดอนเพื่อสร้างการเรียนรู้การทำงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืน (ประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม และคณะ, 2554)

2. ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ในชุมชนกระแชงช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างนวัตกรรมของผู้ผลิตโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Supply Chain Coordination and Innovativeness: A Social Contagion and Learning Perspective พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมและนวัตกรรมจำเป็นต้องมีห่วงโซ่อุปทานเป็นแหล่งทุนให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชน (Li, et al., 2018)

3. การมีส่วนร่วมด้วยวิธีการให้คนในชุมชนร่วมแบกรับต้นทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกระแชงเกิดจิตสำนึกร่วมในการจัดการตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในจังหวัดตราดเพื่อการปฏิรูปประเทศ งานวิจัยเรื่องนี้นำเสนอปัจจัยการยกระดับการพัฒนาด้วยการให้ชุมชนแบกรับต้นทุน นั่นคือ การตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องภาระหนี้สินของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งจะเป็นการยกระดับการมีส่วนร่วมและเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมของชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 ฐานข้อมูลชุมชน คลาวด์ กระแชง

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ 1. รูปแบบการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานวัตกรรมชุมชน ซึ่งต้องดำเนินงานในลักษณะภาคีเครือข่ายสาธารณะ เหตุผลเป็นเพราะในชุมชนกึ่งเมืองหรือชุมชนเมืองมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ หรือมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิ การสร้างการมีส่วนร่วมจึงจำเป็นต้องมีองค์กรทำหน้าที่ประสานงานเพื่อดำเนินงานการพัฒนาในพื้นที่ นอกจากนี้วิธีการที่จะพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน คือ การให้ภาคีเครือข่ายร่วมแบกรับต้นทุน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนมีแรงขับเคลื่อนการดำเนินงาน 2. รูปแบบการพัฒนานวัตกรรมของชุมชน คือ การใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนานวัตกรรม และ 3. การจัดการข้อมูลให้เป็นระบบด้วยแนวคิดฐานข้อมูลชุมชน ซึ่งในงานวิจัยเรื่องนี้ได้พัฒนาฐานข้อมูลของชุมชนคลาวด์ กระแชง ขึ้นเพื่อจัดเก็บองค์ความรู้และใช้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่กระบวนการแรกจนถึงการประเมินผล เพื่อสร้างการรับรู้ พร้อมถึงการตระหนักถึงการมีเจ้าของพื้นที่ ที่สามารถร่วมสร้างด้วยกันได้

2. การทำงานในรูปแบบภาคีเครือข่าย ที่ประกอบด้วยภาครัฐ เอกชน สถานศึกษา และชุมชน เพื่อให้เกิดการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการพัฒนา เพื่อดึงการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชน โดยสิ่งเหล่านั้นต้องเกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชน คำนึงถึงระยะเวลา พร้อมทั้งประโยชน์ของประชาชนในระยะสั้นและระยะยาว

2. ควรคำนึงถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนอย่างลึกซึ้งและครบถ้วน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล เช่น กิจกรรมในการเสริมด้านนวัตกรรมควรมุ่งเป้าไปที่เยาวชน หรือกลุ่มอาชีพที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาขีดความสามารถด้านทรัพยากรของประชาชนทุกกลุ่มในชุมชนกระแชง เพื่อแสวงหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ในการสร้างมูลค่าและคุณค่าให้แก่นวัตกรรมเพื่อชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กชมน ภูมิไธสง. (2564). *การฟื้นฟูทุนทางสังคม: ศูนย์การเรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินบ้านท่าลานไข่ไก่สมุนไพร*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

ประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม และคณะ. (2554). *โครงการประสานงานชุดเครือข่าย การจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอน และองค์กรภาคี* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

พัชราวลัย ศุภภะ. (2561). เครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนต้นแบบในองค์กรชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 2(2), 69-80.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2564). *รายงานสถานภาพตำบล (Tambon Profile) โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ตำบลกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2561). *ธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบทางสังคม*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

_____. (2561). บทความวิจัยการจัดการป่าชุมชนบนพื้นฐานของการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ในภาคตะวันออก. *วารสารพัฒนาสังคม*, 20(1), 41-56.

สมาคมสถาปนิกในพระบรมราชูปถัมภ์. (2566). *บ้านตานิด จังหวัดปทุมธานี*. สืบค้น 30 เมษายน 2566, จาก https://shorturl.asia/xUwEg

เกวลิน ศักดิ์สยามกุล. (2564). *Pumpkin Art Town*. สืบค้น 30 เมษายน 2566, จาก https://readthecloud.co/pumpkin-art-town-pathum-thani/

Centers for Disease Control and Prevention. (1997). *Principles of Community Engagement*. Atlanta (GA): CDC/ATSDR Committee on Community Engagement.

Li, S. et al. (2018). Supply chain coordination and innovativeness: A social contagion and learning perspective. *International Journal of Production Economics*, 205(1), 47-61.

Mulgan, et al. (2007). *Social Innovation: What It Is, Why It Matters and How It Can Be Accelerated*. London: The Young Foundation.

ผลกระทบของความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อความภักดีตราสินค้าผ่านบทบาทองค์ความรู้ตราสินค้า และความไว้วางใจในตราสินค้า : บริษัทประกันชีวิตในประเทศไทย*

THE IMPACT OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ON BRAND LOYALTY THE MEDIATING ROLES OF BRAND KNOWLEDGE & BRAND TRUST: LIFE INSURANCE COMPANY IN THAILAND

กรทิพย์ อภิรัตนพิมลชัย, ธงชัย ศรีวรรธนะ
Korntip Apirutanapimolchai, Thongchai Srivardhana
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: fbustcs@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของกลุ่มตัวแปรดังต่อไปนี้ 1. ความรับผิดชอบต่อสังคม 2. องค์ความรู้ตราสินค้า 3. ความไว้วางใจในตราสินค้าที่มีต่อความภักดีในตราสินค้า 4. ความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อความภักดีในตราสินค้า การรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่ซื้อประกันชีวิตในประเทศไทย จำนวน 399 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ที่ผ่านค่าความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน และผ่านเกณฑ์ความเชื่อมั่น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์เส้นทางด้วยสมการโครงสร้าง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความรับผิดชอบมีอิทธิทางตรงต่อองค์ความรู้ตราสินค้า 2. องค์ความรู้ตราสินค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อควาไว้ใจในตราสินค้าและ 3. ความไว้ใจในตราสินค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีตราสินค้าก่อให้ 4. ความภัคดีตราสินค้าจะได้รับอิทธิพลรวมจากความรับผิดชอบต่อสังคม (TE=0.800) องค์ความรู้ตราสินค้า (TE=0.940) และความไว้วางใจในตราสินค้า (TE=0.920) มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 84.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม; องค์ความรู้ตราสินค้า; ความไว้วางใจในตราสินค้า; ความภักดีตราสินค้า; ประกันชีวิต

*Received July 6, 2023; Revised July 22, 2023; Accepted July 23, 2023

Abstract

Objectives of this research article were to study the direct and indirect influences of the following variable groups: 1. Cooperate Social Responsibility, 2. Brand Knowledge 3. The impact of Brand Trust to Brand Loyalty 4. The impact of Cooperate Social Responsibility to Brand Loyalty. The selected by convenience sampling technique, collecting data from 399 respondents of Life Insurance, who use the Life Insurance service. Collecting data by using online questionnaires, which passed the standard of content validity from 4 experts/specialists and reliability. Structural Equation Modeling (SEM) by statistics tools were employed for data analysis.

The research results were summarized as follows: 1. Cooperate Social Responsibility had positive impact on Brand Knowledge 2. Brand Knowledge had positive impact on Brand Trust 3. Brand Trust had positive impact on Brand Loyalty 4. Brand Loyalty was influenced by Cooperate Social Responsibility (TE=0.800) Brand Trust (TE=0.920) and Brand Loyalty (TE=0.920) respectively. The predictive power of this equation was 84.00 percent with statistically significant level of 0.001.

Keywords: Corporate Social Responsibility; Brand Knowledge; Brand Trust; Brand Loyalty; Life Insurance

บทนำ

ในปัจจุบันนี้ ภาคธุรกิจประกันชีวิตต้องการลดช่องว่างระหว่างองค์กรกับชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่องค์กร รวมถึงการสร้างความน่าเชื่อถือ ความเชื่อและทัศนคติที่ดีกับตราสินค้าให้กับผู้บริโภค โดยองค์กรได้ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงให้ผู้บริโภคเห็นถึงว่าองค์กรมีความตระหนัก ช่วยเหลือสังคมและสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนสังคม และรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความคาดหวังของภาคธุรกิจประกันชีวิตที่มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมอยู่แล้วโดยองค์กรมีความพยายามที่จะทำให้ผู้บริโภครับรู้ถึงภาพลักษณ์ตราสินค้าซึ่งเกิดจากความเชื่อมโยงข้อมูลตราสินค้าซึ่งเป็นองค์ประกอบขององค์ความรู้ตราสินค้าจนเกิดเป็นความรู้สึกเชิงบวกในการรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าระยะยาวยั่งยืน ดังนั้นการสื่อสารที่ให้องค์ความรู้ตราสินค้าผ่านกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถส่งผลให้ตราสินค้าจะได้รับความไว้วางใจและได้รับการอุปถัมภ์ที่ดีจากสังคมต่อไป

ดังนั้น องค์กรต้องมีความคิดริเริ่มด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจ ตลอดจนการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รับรู้

การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมในการส่งเสริมด้านคุณธรรม คุณภาพ และประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างสัมพันธภาพกับผู้บริโภคโดยจัดให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่องค์กรได้จัดทำขึ้น โดยมุ่งเน้นการสร้างการรับรู้และก่อให้เกิดภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ดีจนเกิดเป็นความไว้วางใจในตราสินค้าจนเป็นพฤติกรรมการบอกต่อให้กับผู้อื่น และกลับมาซื้อซ้ำจนเกิดเป็นความภักดีตราสินค้าในที่สุด

อีกทั้ง การดำเนินการความรับผิดชอบต่อสังคมของตราสินค้าต้องทำควบคู่กับการดูแลรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักจริยธรรมและการกำกับดูแลที่ดีเพื่อนำไปสู่การดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนและมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างลูกค้าและตราสินค้าด้วยการสร้างองค์ความรู้ตราสินค้าซึ่งประกอบไปด้วย 2 มิติใหญ่ ๆ ได้แก่ การรับรู้ตราสินค้าและภาพลักษณ์ตราสินค้าเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้บริโภคจดจำคุณลักษณะเฉพาะของตราสินค้าและการพัฒนาองค์ความรู้ตราสินค้า รวมถึงการพัฒนาการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดการรับรู้การดำเนินการความรับผิดชอบต่อสังคมของตราสินค้าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะทำให้ผู้บริโภคง่ายต่อการจดจำตราสินค้าที่มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นความไว้วางใจในตราสินค้าเพื่อให้เกิดการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างตราสินค้ากับลูกค้าจนเกิดเป็นจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำอย่างสม่ำเสมอหรือเกิดเป็นความภักดีตราสินค้าในระยะยาว โดยใช้แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเครื่องมือที่จะสร้างการรับรู้ตราสินค้าในเชิงบวกและมีความสัมพันธ์ต่อภาพลักษณ์ตราสินค้า (Berger et al., 1999) ความไว้วางใจในตราสินค้าจะเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้บริโภคได้ประเมินบริษัทจากกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (Fatma et al., 2015) ความไว้วางใจในตราสินค้าจะเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้บริโภคได้ประเมินบริษัทจากกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (Soon et al., 2020) การดำเนินการความรับผิดชอบต่อสังคมของตราสินค้าต้องควบคู่กับการดูแลรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักจริยธรรมและการกำกับดูแลที่ดี ที่จะนำไปสู่การดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนและประสบความสำเร็จ ด้วยความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างลูกค้าและตราสินค้า องค์ความรู้ตราสินค้า ได้ให้ความจำกัดความขององค์ความรู้ตราสินค้าประกอบไปด้วย 2 มิติใหญ่ ๆ ได้แก่ การรับรู้ตราสินค้าและภาพลักษณ์ตราสินค้า ดังนั้น การพัฒนาองค์ความรู้ตราสินค้าจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการสื่อสารที่ใช้ในการสื่อสารให้เกิดการรับรู้การดำเนินการความรับผิดชอบต่อสังคมของตราสินค้าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Rajh, 2002) พบว่า การเชื่อมโยงกับคุณค่าตราสินค้าใน 5 ปัจจัย ได้แก่ ผลงาน ภาพลักษณ์ทางสังคม คุณค่า ความผูกพัน และความน่าเชื่อถือ (Lassar et al., 1995) และยังพบว่า หลังจากที่ผู้บริโภคเกิดการเรียนรู้ข้อมูลตราสินค้า เกิดเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์ทำให้เกิดเป็นความภักดีตราสินค้าผ่านองค์ความรู้ตราสินค้าในที่สุด

ความไว้วางใจตราสินค้า หลังจากเกิดองค์ความรู้ตราสินค้าจนเกิดเป็นความรู้สึกเชิงบวกซึ่งส่งผลต่อความไว้วางใจตราสินค้าที่เกิดจากความรับผิดชอบต่อสังคมทำให้ตราสินค้าจะได้รับ

การความไว้วางใจและการได้รับการอุปถัมภ์ที่ดีจากสังคม ความคิดริเริ่มด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่มีคุณค่าจะพัฒนาเป็นความไว้วางใจในตราสินค้า จากการศึกษาของ Du et al. (2007) พบว่า ผู้บริโภคจะรักษาความไว้วางใจในตราสินค้ากับองค์กรที่มีความความรับผิดชอบต่อสังคม และความภักดีตราสินค้า เมื่อผู้บริโภคมีความภักดีตราสินค้าจากการที่ได้รับรู้คุณค่าของตราสินค้า ผู้บริโภคจึงยินดีจ่ายเบี้ยประกันภัยในการซื้อซ้ำ (Chaudhuri & Holbrook, 2001) จากการศึกษาของ June-Hyuk et al. (2020) พบว่า ความไว้วางใจในตราสินค้ามีบทบาทและมีอิทธิพลเชิงบวกต่อของลูกค้าเป็นผลมาจากการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดพฤติกรรมการซื้อและมีประสบการณ์เชิงบวกที่จะกำหนดความตั้งใจซื้อจนเกิดการซื้อซ้ำ ส่วนการศึกษาของ Sunil (2020) พบว่า ความไว้วางใจในตราสินค้าสามารถเกิดจากความพึงพอใจของลูกค้าหลังจากที่ได้รับบริการที่มีคุณภาพเพื่อการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างตราสินค้ากับลูกค้าอย่างสม่ำเสมอและมั่นคงจนเกิดเป็นความภักดีตราสินค้าในระยะยาว

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าไม่มีการศึกษาเรื่องผลกระทบของความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อความภักดีตราสินค้าผ่านบทบาทองค์ความรู้ตราสินค้า และความไว้วางใจในตราสินค้า ผู้วิจัยจึงสนใจเพื่อทำการศึกษาตัวแปรความรับผิดชอบต่อสังคม ความไว้วางใจในตราสินค้า ความภักดีตราสินค้า และองค์ความรู้ตราสินค้าในบริษัทประกันชีวิตในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงสนใจนำโมเดลโครงสร้างของกลุ่มตัวแปรดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของความรับผิดชอบต่อสังคม ที่มีผลต่อองค์ความรู้ตราสินค้า
2. เพื่อศึกษาผลกระทบขององค์ความรู้ตราสินค้า ที่มีผลต่อความไว้วางใจในตราสินค้า
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของความไว้วางใจในตราสินค้า ที่มีผลต่อความภักดีตราสินค้า
4. เพื่อศึกษาผลกระทบของความรับผิดชอบต่อสังคม ที่มีผลต่อความภักดีตราสินค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยสถิติตัวแบบสมการโครงสร้างที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้และตัวแปรแฝง

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ที่เคยซื้อประกันชีวิตกับบริษัทประกันชีวิต

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ที่เคยซื้อประกันชีวิตกับบริษัทประกันชีวิตที่จัดตั้งในประเทศไทยซึ่งการกำหนดขนาดตัวอย่างอย่างง่ายและได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 ตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมและความคิดเห็นขององค์ความรู้ตราสินค้า ความไว้ใจในตราสินค้า และความภักดีตราสินค้า โดยผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมและความคิดเห็นขององค์ความรู้ตราสินค้า ความไว้ใจในตราสินค้า และความภักดีตราสินค้า

3.1 ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อคำถามมาปรับปรุงเพื่อสร้างแบบสอบถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2 สร้างแบบสอบถามผลกระทบของความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อความภักดีตราสินค้าผ่านบทบาทองค์ความรู้ตราสินค้า และ ความไว้วางใจในตราสินค้า ประกอบไปด้วย 6 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คำถามคัดกรอง 2. การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมของตราสินค้า ส่วนที่ 3 องค์ความรู้ตราสินค้า ส่วนที่ 4 ความไว้วางใจในตราสินค้า ส่วนที่ 5 ความภักดีตราสินค้า และส่วนที่ 6 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

3.3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาด จำนวน 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่าดัชนี IOC ที่ได้ อยู่ระหว่าง 0.50-1.00 สามารถนาข้อคำถามนั้นไปใช้ในการวิจัยได้

3.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านเกณฑ์ IOC แล้ว โดยวิธีการทดสอบด้วยการนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายที่เคยซื้อประกันชีวิตกับบริษัทประกันชีวิต จำนวน 30 ตัวอย่าง หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปตรวจสอบด้วยการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้สถิติ มาหาความเชื่อมั่น โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ (Cronbach s Alpha Coefficient) โดยใช้สูตรของครอนบัค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.874 ถือว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบออนไลน์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันไลน์ และผ่านตัวแทนประกันชีวิต เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อคำถามมาปรับปรุงเพื่อสร้างแบบสอบถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5.2 สร้างแบบสอบถามผลกระทบของความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อความภักดีตราสินค้าผ่านบทบาทองค์ความรู้ตราสินค้า และความไว้วางใจในตราสินค้า ประกอบไปด้วย 6 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คำถามคัดกรอง 2. การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมของ

ตราสินค้า ส่วนที่ 3 องค์ความรู้ตราสินค้า ส่วนที่ 4 ความไว้วางใจในตราสินค้า ส่วนที่ 5 ความภักดีตราสินค้า และส่วนที่ 6 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

5.3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาด จำนวน 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่าดัชนี IOC ที่ได้ อยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 สามารถนาข้อคำถามนั้นไปใช้ในการวิจัยได้

5.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านเกณฑ์ IOC แล้ว โดยวิธีการทดสอบด้วยการนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายที่เคยซื้อประกันชีวิตกับบริษัทประกันชีวิต จำนวน 30 ตัวอย่าง หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปตรวจสอบด้วยการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้สถิติ มาหาความเชื่อมั่น โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้สูตรของครอนบัค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.874 ถือว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ได้

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามนิยมใช้บริการประกันชีวิตของเอ ไอ เอ มากที่สุด ร้อยละ 33.10 ช่วงทุนประกันชีวิตของกรมธรรม์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามซื้อไว้ คือ น้อยกว่า 500,000 บาท ร้อยละ 63.80 ส่วนระดับการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า บริษัทประกันชีวิตที่ท่านใช้บริการได้รับการยอมรับว่าเป็นบริษัทที่มีจรรยาบรรณ ร้อยละ 3.21 ระดับความเห็นเกี่ยวกับองค์ความรู้ตราสินค้า พบว่า เมื่อพูดถึงบริษัทประกันชีวิตที่ท่านใช้บริการเป็นตราสินค้าที่รู้จักอยู่เสมอ ร้อยละ 4.29 ด้านระดับความเห็นเกี่ยวกับความไว้วางใจในตราสินค้า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความไว้วางใจในตราสินค้าบริษัทประกันชีวิตที่ใช้บริการ ร้อยละ 4.25 และกลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นเกี่ยวกับความภักดีตราสินค้า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจะกลับมาซื้อประกันชีวิตซ้ำกับบริษัทประกันชีวิตที่ใช้บริการ ร้อยละ 4.00

ผลการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรความภักดีตราสินค้า องค์ความรู้ตราสินค้า ความไว้ใจในตราสินค้า และความภักดีตราสินค้า มีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ถือได้ว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ

ผลการตรวจสอบปัญหาภาวะร่วมกันของเส้นตรงของตัวแปร ความรับผิดชอบต่อสังคม องค์ความรู้ตราสินค้า ความไว้วางใจในตราสินค้า และความภักดีตราสินค้า พบว่า ค่า VIF มีค่าน้อยกว่า 10 ทุกตัวแปรต้น แสดงว่า ไม่เกิดปัญหาภาวะร่วมกันของเส้นตรง (Multicollinearity)

การตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของตัวแปร การตรวจสอบค่าความเบ้ และความโด่ง ของตัวแปรความภักดีตราสินค้า องค์ความรู้ตราสินค้า ความไว้ใจตราสินค้า และความภักดีตราสินค้า มีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ที่ระบุว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติมีค่าความเบ้-1.033-

0.356 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ -2.0 ถึง +2.0 และความโด่งมีค่า -0.556-1.302 สามารถมีค่ายืดหยุ่นได้ถึงระหว่าง -0.7 ถึง +7.0 พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีค่าความเบ้และความโด่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ถือได้ว่า ข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ

การตรวจสอบปัญหาภาวะร่วมกันของเส้นตรง ต่อมาพิจารณาจากค่าองค์ประกอบการขยายความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) ของตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อสังคม องค์ความรู้ตราสินค้า ความไว้วางใจตราสินค้า และความภักดีตราสินค้า ซึ่งต้องมีค่าน้อยกว่า 10 หากตัวแปรแฝงมีความสัมพันธ์เกินกว่า 10 จะเกิดปัญหาภาวะร่วมกันของเส้นตรง (Multicollinearity) ดังตารางที่1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบการขยายความแปรปรวน (VIF)

ตัวแปรต้น	องค์ประกอบการขยายความแปรปรวน
ความรับผิดชอบต่อสังคม	1.690
องค์ความรู้ตราสินค้า	2.783
ความไว้วางใจในตราสินค้า	2.701

หมายเหตุ : ตัวแปรตาม คือ ความภักดีตราสินค้า

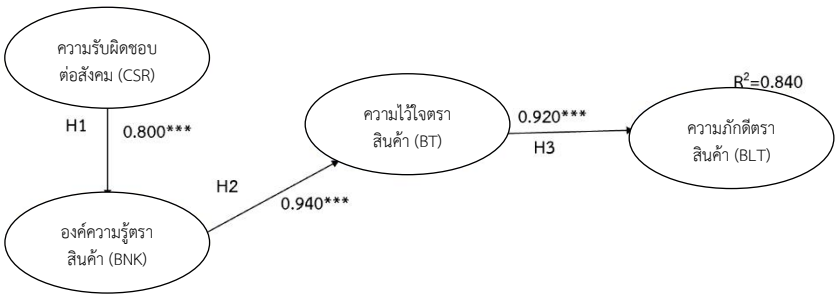
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกันระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์กับตัวแปรแฝง ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคม องค์ความรู้ตราสินค้า ความไว้ใจในตราสินค้า และความภักดีตราสินค้า พบว่า ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ ($\chi 2$ /df) มีค่าเท่ากับ 2.019 ถือว่าผ่านหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่งน้อยกว่า 5.00 (Schumacker & Lomax, 2004) ส่วนกลุ่มดัชนี TLI = 0.928 ถือว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งควรมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.800 ส่วนกลุ่มดัชนี IFI = 0.942 และ CFI = 0.941 ถือว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.089 ค่า RMSEA = 0.0560 ถือว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานมีค่าน้อยกว่า 0.100 (Steiger, 1990) สรุปได้ว่า แบบจำลองการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การประเมินโมเดลโครงสร้าง 1. ความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของมาตรวัด พบว่า ค่า AVE มีค่าสูงกว่า 0.50 (Fornell and Larcker, 1981) แสดงว่ามีความสอดคล้องภายในหรือมีนัยสำคัญทุกค่า ถือว่ามาตรวัดมีความเที่ยงตรงเชิงเหมือน 2. ความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) พบว่า $\sqrt{AVE}$ มีค่าสูงกว่าค่า Cross Construct Correlation ทุกค่า สำหรับตัวแปรความรับผิดชอบต่อสังคม องค์ความรู้ตราสินค้า และความภักดีตราสินค้า พบว่า CR มีค่าสูงกว่า 0.60 ทุกค่า (Fornell & Larcker, 1981) ส่วนตัวแปรความไว้วางใจในตราสินค้า พบว่า $\sqrt{AVE}$ มีค่าน้อยกว่าค่า Correlation ของความรับผิดชอบต่อสังคม 0.06 ซึ่งไม่ต่างกันมาก สรุปได้ว่ามาตรวัดมีความเชื่อถือได้

ตารางที่ 2 ค่าสถิติแสดงผลการวิเคราะห์สมมติฐานและอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม

	DE	ID	TE	R-Square	P-Value	Result
H1 : CSRF -> BNKF	0.800***	-	0.800***	0.640	***	ยอมรับสมมติฐาน
H2 :BNKF -> BT	0.940***	-	0.940***	0.920	***	ยอมรับสมมติฐาน
H3 : BT -> BLT	0.920***	-	0.920***	0.840	***	ยอมรับสมมติฐาน
H4 : CSRF -> BNKF -> BT -> BLT	-	0.692***	0.692***	0.840	0.007	ยอมรับสมมติฐาน

หมายเหตุ : DE คืออิทธิพลทางตรง ID คืออิทธิพลทางอ้อม TE คืออิทธิพลรวม
*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (P-Value<0.001)

ภาพที่ 1 แผนภาพอิทธิพลความรับผิดชอบต่อสังคม ที่มีต่อความภักดีตราสินค้า โดยผ่านองค์ความรู้ตราสินค้าและ ความไว้ใจในตราสินค้า

จากตารางที่ 2 และภาพที่ 1 พบว่า สรุปผลได้ดังนี้ ยอมรับสมมติฐานที่ 1 องค์ความรู้ตราสินค้าจะได้รับอิทธิพลรวมจากความรับผิดชอบต่อสังคม (TE=0.800) ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ 2 ความไว้วางใจในตราสินค้าจะได้รับอิทธิพลรวมจากองค์ความรู้ตราสินค้า (TE=0.940) ยอมรับสมมติฐานที่ 3 ความภักดีตราสินค้าจะได้รับอิทธิพลรวมจากความไว้วางใจในตราสินค้า (TE=0.920) และยอมรับสมมติฐานที่ 4 ความภัคดีตราสินค้าจะได้รับอิทธิพลรวมจากความรับผิดชอบต่อสังคม (TE=0.800) องค์ความรู้ตราสินค้า (TE=0.940) และความไว้วางใจในตราสินค้า (TE=0.920) ตามลำดับ สมการมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 84.0 (R2=0.840) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อองค์ความรู้ตราสินค้าสอดคล้องกับการศึกษาของ Fatma et al. (2015) พบว่า ความไว้วางใจในตราสินค้าจะเกิดขึ้น

หลังจากที่ผู้บริโภคได้ประเมินบริษัทจากกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม และสอดคล้องกับการศึกษาของ Soon at al. (2020) พบว่า กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมมีผลต่อความไว้วางใจในตราสินค้า ซึ่งเกิดจากการที่ตราสินค้าสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้บริโภคจากการที่ผู้บริโภคได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบเพื่อสังคมก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและยาวนานระหว่างตราสินค้าและผู้บริโภคก่อให้เกิดความไว้วางใจในตราสินค้า

ผลการศึกษาองค์ความรู้ตราสินค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อความไว้ใจในตราสินค้า หลังจากที่ผู้บริโภคมีองค์ความรู้ตราสินค้าเป็นผลจากการที่บริษัทประกันชีวิตมีการประชาสัมพันธ์และสื่อสารอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง ความไว้วางใจในตราสินค้าจึงเกิดขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lassar et al. (1995) พบว่า การเชื่อมโยงกับคุณค่าตราสินค้าใน 5 ปัจจัย ได้แก่ ผลงาน ภาพลักษณ์ทางสังคม คุณค่า ความผูกพัน และความน่าเชื่อถือ

ผลการศึกษาความไว้วางใจในตราสินค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีตราสินค้า สุดท้ายความภักดีตราสินค้าถูกสร้างจากการที่ได้รับไว้วางใจในตราสินค้า แล้วผู้บริโภคจะแนะนำบริษัทประกันชีวิตที่ท่านใช้บริการให้กับคนอื่น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ Sunil (2020) พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความไว้วางใจในตราสินค้า และความภักดีตราสินค้าจากการที่ผู้บริโภคมีประสบการณ์การซื้อสินค้าและบริโภคสินค้าและการซื้อซ้ำตราสินค้าเดิมอันเนื่องจากผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้าจนเกิดเป็นความไว้วางใจในตราสินค้านั้นมาแล้วทำให้เกิดเป็นความผูกพันทางอารมณ์ที่มีความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน เกิดการซื้อซ้ำ การบอกต่อและการแนะนำตราสินค้านั้นไปยังบุคคลอื่น ซึ่งพฤติกรรมที่กล่าวมาข้างต้นเรียกว่าความภักดีตราสินค้า

ผลการศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความภักดีตราสินค้าผ่านองค์ความรู้ตราสินค้า ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาไม่พบการศึกษาที่สามารถนำมารองรับผลการศึกษาครั้งนี้ที่เริ่มจากความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความภักดีตราสินค้าตราสินค้าผ่านองค์ความรู้ตราสินค้าและความไว้วางใจในตราสินค้า

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยในอดีตไม่พบว่ามีการศึกษาความสัมพันธ์ของ 4 ตัวแปรพร้อมกันคือความรับผิดชอบต่อสังคม องค์ความรู้ตราสินค้า ความไว้วางใจในตราสินค้า และความภักดีตราสินค้า ซึ่งเห็นได้ว่าความรับผิดชอบต่อสังคมโดยองค์กรประกันชีวิตจะสำเร็จได้จนเกิดเป็นความภักดีตราสินค้านั้น ต้องมีการสร้างองค์ความรู้ตราสินค้าจากกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการประชาสัมพันธ์ สื่อสารที่มีประสิทธิภาพแล้วจึงเกิดเป็นความไว้วางใจในตราสินค้าก่อให้เกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำจนเกิดเป็นความภักดีตราสินค้าประกันชีวิต จึงถือเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่และจากผลการทดสอบพบว่ายอมรับการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษานี้เกี่ยวกับผลกระทบของความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อความภักดีตราสินค้าผ่านบทบาทองค์ความรู้ตราสินค้า และความไว้วางใจในตราสินค้า โดยศึกษาประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ มิติสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และจริยธรรมของอุสาหกรรมประกันชีวิต พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมและองค์ความรู้ตราสินค้าในการสร้างความไว้วางใจในตราสินค้า โดยที่อิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมต่อความภักดีตราสินค้าผ่านความไว้วางใจในตราสินค้าไม่เพียงพอ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าตัวแปรส่งผ่าน 2 ปัจจัย ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ตราสินค้าและความไว้วางใจในตราสินค้าสามารถใช้พยากรณ์แบบจำลองและสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคมและความภักดีตราสินค้าได้ดีกว่า โดยศึกษาพร้อมกันกับผลกระทบความรับผิดชอบต่อสังคมต่อความภักดีตราสินค้าโดยมีความไว้วางใจตราสินค้าเป็นตัวแปรส่งผ่าน เพื่อเป็นแนวทางในการตรสจสอบอิทธิพลขององค์ประกอบอื่น ๆ สำหรับการศึกษาครั้งต่อ ๆ ไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรนำไปพัฒนากลยุทธ์ความสำคัญกับการเคารพและปกป้องสิ่งแวดล้อม และลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีทดแทนการใช้กระดาษสำหรับผู้ประกอบการ และประโยชน์ด้านวิชาการและด้านสังคมในการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม

2. ควรพัฒนาสินค้าประกันชีวิตที่เหมาะสมกับรายได้ของลูกค้า และมุ่งเน้นลูกค้าและสิ่งแวดล้อมที่สามารถเชื่อมโยงการรับรู้ตราสินค้าและการบริการของบริษัทประกันชีวิต

3. ควรพัฒนากลยุทธ์ในการสร้างองค์ความรู้ตราสินค้าโดยเน้นการให้ความสำคัญเรื่องใดอันที่จะสร้างความไว้วางใจในตราสินค้าให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจที่ผู้บริโภคเกิดความภักดีตราสินค้าประกันชีวิต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งยังมีมิติอื่น ๆ แตกต่างไปจาก 4 มิติ ในการศึกษานี้

2. ควรศึกษาเพิ่มเติมกรอบแนวคิดการวิจัยในอนาคตด้านผลกระทบความรับผิดชอบต่อสังคมต่อความภักดีตราสินค้าโดยมีองค์ความรู้ตราสินค้าเป็นตัวแปรส่งผ่าน โดยศึกษาพร้อมกันกับผลกระทบความรับผิดชอบต่อสังคมต่อความภักดีตราสินค้าโดยมีความไว้วางใจในตราสินค้าเป็นตัวแปรส่งผ่าน เพื่อเป็นแนวทางในการตรสจสอบอิทธิพลขององค์ประกอบอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

Berger, I. E. et al. (1999). Consumer persuasion through cause-related advertising. *Advances in Consumer Research*, 26(1), 491-497.

Chaudhuri, A. & Holbrook, M. B. (2001). The chain of effects from brand trust and brand affect to brand performance: the role of brand loyalty. *Journal of Marketing*, 65(2), 81-93.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York: Harper Collins.

Du, S. et al. (2007). Reaping relational rewards from corporate social responsibility: the role of competitive positioning. *International Journal of Research in Marketing*, 24(3), 224-241.

Fatma, M. et al. (2015). Building company reputation and brand equity through CSR: the mediating role of trust. *International Journal of BankMarketing*, 33(6), 840-856.

June-Hyuk, K. et al. (2020). Antecedent factors that affect restaurant brand trust and brand loyalty: focusing on US and Korean consumers. *Journal of Product & Brand Management*, 30(7), 990–1015.

Lassar, W. et al. (1995). Measuring Customer-Based Brand Equity. *Journal of Consumer Marketing*, 12(4), 11-19.

Rajh, E. (2002). Development of a scale for measuring customer-based brand equity. *Ekonomski Preglet*, 53(7-8), 77-81.

Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling* (2nd ed.). USA: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Soon, R. H. et al. (2020). The Effect of CSR Activity on Customer`s Behavioral Intention in Insurance Industry. *Journal of Service Research and Studies*, 10(1), 33-53.

Steiger, J. H. (1990). Structuralmodel evaluation andmodification: An interval estimation approach. *Multivariate Behavioral Research*, 25(2), 173-180.

Sunil, A. (2020). Brand trust and brand loyalty in mall shoppers. *Marketing Intelligence & Planning*, 38(5), 559-572.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา*

MARKETING MIX FACTORS AFFECTING PARENTS DECISION IN CHOOSING AEK AYOTHAYA SCHOOL

วิกานดา เสวตวิหารี
Vikanda Swetviharee
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: vikanda0909.sw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดว่ามีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัย คือ ผู้ปกครองของนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกอโยธยา จำนวน 297 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยมีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคของสูตร KR20 เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคลากร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสุงสุด คือ พบว่า ผู้บริหารมีลักษณะความเป็นผู้นำ ผู้บริหารมีควารู้ความสามารถในการบริหารจัดการและมีวิสัยทัศน์ที่ดี ครูมีคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมตามหลักวิชาชีพ ผู้บริหารมีการรับฟังปัญหา กล้าเผชิญปัญหา ข้อขัดแย้งต่าง ๆ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และข้อที่มีค่าต่ำสุด คือ ครูมีความรู้ความสามารถประสบการณ์ และคุณสมบัติที่เหมาะสม 2. การตัดสินใจของผู้ปกครองด้านการประเมินผลทางเลือก โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ช่องทางการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง ทำเลที่ตั้งของโรงเรียนสภาพแวดล้อมของโรงเรียน หลักสูตรการเรียนการสอนของ

*Received June 10, 2023; Revised August 15, 2023; Accepted September 1, 2023

โรงเรียน และข้อที่มีค่าต่ำสุด คือ เปรียบเทียบค่าเล่าเรียนกับโรงเรียนอื่นที่จัดการศึกษาในมาตรฐานใกล้เคียงกัน

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด; การตัดสินใจเลือกโรงเรียน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of marketing mix factors that affected parents, decision making in selecting Aek Ayothaya School Phranakhon Si Ayutthaya Province. and 2. To study the relationship between marketing mix factors that affected decision making. Of parents in choosing Aek Ayothaya School Phranakhon Si Ayutthaya Province, conducted by the quantitative research. The research population were parents of students from grade 1 to grade 6. Aek Ayothaya School consisted of 297 students. The research tool was questionnaires. The Cronbach alpha coefficient of the KR20 formula was obtained. to find the confidence value of the questionnaire The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient The questionnaire data was analyzed by descriptive analysis.

The results of the study were found that: 1. Personnel marketing mix the average was at a high level. When considering each item with the highest average, it was found that the executives had a leadership style. Executives had knowledge, ability to manage and had a good vision. Teachers had morals and ethics that were appropriate according to professional principles. Executives were listening to problems and dared to face problems and various conflicts and resolved them systematically. The lowest value was that the teacher had knowledge, competency, experience and appropriate qualifications. 2. Parental decision making for alternative assessments the average was at high level. When considering each item with the highest mean, it was the channel of communication with parents. School location, school environment school teaching curriculum and the lowest value was to compare tuition fees with other schools that provided education in a similar standard.

Keywords: Marketing Mix; School Choice Decision

บทนำ

ในอดีตโรงเรียนเอกชนจำนวนมากได้จัดการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐ และโรงเรียนเอกชนเหล่านั้นต่างก็ได้รับความนิยมจากสังคม เพราะมีความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อการบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อต่อยอดให้นักเรียนมีความพร้อมสำหรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและให้ความสำคัญกับนักเรียนอย่างจริงจังมากกว่าโรงเรียนรัฐหลายแห่ง ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลง ของสังคมไทยและบริบทของโลก โดยเฉพาะนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบันที่ให้การสนับสนุนโรงเรียนรัฐ มากกว่าโรงเรียนเอกชนอย่างชัดเจนในทุกด้านของภารกิจโรงเรียน โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่กำลังเข้าสู่วิกฤต ทั้งภาวะทางสังคม โครงสร้างประชากรวัยเรียนที่ลดลง ภาวะ ทางเศรษฐกิจ และนโยบายของรัฐ (นฤมล ทรัพย์วิระปกรณ์, 2558) โดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำของเงินอุดหนุนรายหัวของนักเรียน และอาหารกลางวันของนักเรียนและสวัสดิการครูโรงเรียนเอกชนที่ได้รับน้อยกว่าโรงเรียนรัฐ ดังนั้น โรงเรียน เอกชนจึงต้องได้รับการเยียวยาจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะรัฐบาลอย่างเร่งด่วน โรงเรียนเอกชนที่มีเกียรติประวัติ มีต้นทุนทางสังคมอย่างยาวนาน ผู้บริหารหรือเจ้าของโรงเรียนยังมีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ ความเป็นครูที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ก็ยังคงดำเนินการต่อด้วยภาระที่หนัก แต่จะอยู่รอดได้ยาวนานอย่างไร 100 ปี การศึกษาเอกชน มุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาไทย ประเด็นที่สำคัญที่นักวิชาการกล่าวถึงเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน เช่น การจัดการศึกษาเอกชน มีจุดแข็งในเรื่องการบริหารจัดการ ความคล่องตัว การก้าวทัน ด้านเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลง ที่รวดเร็ว สามารถปรับหลักสูตรใช้สื่อการสอนกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้จากแนวคิดและหลักการที่ได้กล่าวมาข้างต้น สถานศึกษาหรือโรงเรียนจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ทันกับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นทางเลือก ตอบสนองความต้องการ และดึงดูดความสนใจของผู้ปกครองในการตัดสินใจเข้าเรียน ซึ่งปัจจัยในการเลือกโรงเรียนของผู้ปกครองมีหลายประการขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลและทัศนคติของแต่ละบุคคล จึงทำให้ผู้ปกครองมีการตัดสินใจเลือกที่แตกต่างกัน นอกจากปัจจัยส่วนบุคคลแล้วยังมีปัจจัยด้านโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา หลักสูตรและการจัดการเรียน (สโรชิน สุวิสุทธิ์ และคณะ, 2557)

การสอน สิ่งอำนวยความสะดวก ค่าใช้จ่าย อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม รวมถึงชื่อเสียงของโรงเรียน (Wayne & Cecil, 2013) การวิจัยในครั้งนี้ได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากข้อมูลฝ่ายทะเบียนโรงเรียนเอกอโยธยา ปีการศึกษา 2565 มีแนวโน้มที่ผู้ปกครองสนใจติดต่อสอบถามข้อมูลเพื่อตัดสินใจเลือกเข้าโรงเรียนเอกอโยธยา มีมากกว่า 110 ท่าน (โรงเรียนเอกอโยธยา, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับการแข่งขันด้านการศึกษาที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมุ่งศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการ และ

พัฒนาสถานศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นในอนาคตต่อไปรวมทั้งเป็นที่ยอมรับและไว้วางใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โรงเรียนเอกอโยธยาตระหนักในความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะช่วงอายุ 12-17 ปี ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ มีการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนในทุกมิติ จัดสิ่งแวดล้อมให้มีส่วนช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการเรียนรู้ จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และสนองนโยบายการศึกษาของชาติ ตลอดจนนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสนองความต้องการของชุมชน ให้นักเรียนเป็นผู้ที่เก่ง ดี และมีความสุข สามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ พร้อมทั้งเป็นผู้มีความสามารถอยู่ในประชาคมอาเซียน และประชาคมโลก โดยมีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาจีน ตลอดจนทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นตามมาตรฐานการศึกษาสากลสำหรับศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับงานและภารกิจการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีสมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด และมีผลการประเมินทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ได้ระดับคุณภาพดีเยี่ยมทุกมาตรฐาน

สุวสา ชัยสุรัตน์ (2537) กล่าวว่า ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) ในการดำเนินธุรกิจทุกประเภทจะมีปัจจัยต่าง ๆ มากระทบการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานทางการตลาด จะมีปัจจัย 2 อย่าง คือ ปัจจัยภายในของกิจการ (Internal Factors) ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการสามารถควบคุมให้เป็นไปตามนโยบายของกิจการ คือ ส่วนประสมการตลาด ปัจจัยภายนอก (External Factors) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของกิจการไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้น ต้องปรับปัจจัยภายในให้สอดคล้องกับปัจจัยภายนอก เช่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง คู่แข่งขัน วัฒนธรรม กฎหมาย และเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดว่ามีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองของนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกอโยธยา ซึ่งจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,152 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองของนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกอโยธยา โดยใช้หลักการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 297 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ แบบสอบถามเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วนด้วยกันดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเอกอโยธยาของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านครูผู้สอน และด้านความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert, 1967) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อโรงเรียนเอกอโยธยาเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert, 1967) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้วจะได้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน ดำเนินการแจกให้กับผู้ปกครอง เพื่อทำการตอบแบบสอบถาม ทางออนไลน์ ผ่านทาง Google Form เนื่องจากเป็นวิธีที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สามารถลดระยะเวลา และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2555)

5.1 ค่าความถี่และค่าร้อยละ (Frequency and Percentage) เพื่อใช้อธิบายความถี่และร้อยละของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.2 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) เพื่อใช้อธิบายค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสอบถามส่วนที่ 2 ปัจจัยในการปฏิบัติงาน และแบบสอบถามส่วนที่ 3 ด้านปัจจัยที่เลือกตัดสินใจเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา

5.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายค่าเบี่ยงเบนของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามส่วนที่ 2 ปัจจัยในการปฏิบัติงาน และแบบสอบถามส่วนที่ 3 ด้านปัจจัยที่เลือกตัดสินใจเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.4 ทดสอบสมมุติฐาน ด้วย Independent Sample T-Test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผู้ตอบแบบสอบถามและปัจจัยในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.5 ทดสอบสมมุติฐาน ด้วย One-Way ANOVA: F-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเอกอโยธยาและเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Fisher's LSD procedure (Lease-Significant Different)

5.6 ทดสอบสมมุติฐาน ด้วยสถิติเชิงอนุมานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกด้าน (n=297)

ลำดับที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	ด้านผลิตภัณฑ์			
1	โรงเรียนมีหลักสูตรที่ได้มาตรฐาน และได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรทางการศึกษา	4.01	.64	มาก
2	โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.90	.67	มาก
3	โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน	3.89	.69	มาก
4	โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเต็มศักยภาพ	3.90	.68	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกด้าน (n=297) (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
5	โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งในระดับชาติและระดับสากล	3.90	.71	มาก
	ด้านราคา			
6	ค่าแรกเข้ามีความเหมาะสม	3.45	.67	ปานกลาง
7	ค่าเล่าเรียนมีความเหมาะสม	3.40	.69	ปานกลาง
8	ค่าอุปกรณ์การเรียนมีความเหมาะสม	3.40	.71	ปานกลาง
9	ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ มีความเหมาะสม	3.32	.72	ปานกลาง
10	ค่าอาหารมีความเหมาะสม	3.33	.72	ปานกลาง
11	โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงานของผู้ปกครอง	3.73	.89	มาก
12	โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้สถานที่ ที่สามารถอำนวยประโยชน์ได้ เช่น มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล วัด ตลาด ร้านค้า เป็นต้น	3.69	.78	มาก
13	โรงเรียนต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะทางเสียง และกลิ่น	3.95	.74	มาก
14	การเดินทางมาโรงเรียนสะดวก	3.96	.72	มาก
15	โรงเรียนมีที่จอดรถเพียงพอ	3.15	.82	ปานกลาง
	ด้านการส่งเสริมการตลาด			
16	โรงเรียนมอบสิทธิ์ในการลดหย่อนค่าแรกเข้าและค่าเล่าเรียนให้แก่ผู้ปกครองตามเงื่อนไขต่าง ๆ	3.25	.80	ปานกลาง
17	โรงเรียนมีโควตาในการเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยให้แก่นักเรียน	3.39	.76	ปานกลาง
18	โรงเรียนมีการแจ้งข้อมูลของนักเรียนให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างสม่ำเสมอ	3.89	.79	มาก
19	โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน	3.85	.72	มาก
20	โรงเรียนมีการจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบ	3.74	.74	มาก
	ด้านบุคลากร			
21	ผู้บริหารมีควารู้ความสามารถในการบริหารจัดการและมีวิสัยทัศน์ที่ดี	4.00	.70	มาก
22	ผู้บริหารมีลักษณะความเป็นผู้นำ	4.04	.68	มาก
23	ผู้บริหารมีการรับฟังปัญหา กล้าเผชิญปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ	3.88	.74	มาก
24	ครูมีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และคุณสมบัติที่เหมาะสม	3.85	.67	มาก
25	ครูมีคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมตามหลักวิชาชีพ	3.91	.66	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกด้าน (n=297) (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	ด้านลักษณะทางกายภาพ			
26	โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	3.78	.71	มาก
27	โรงเรียนมีอาคารสถานที่และห้องเรียนที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน	3.84	.70	มาก
28	โรงเรียนมีขนาดห้องเรียนและจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องที่เหมาะสม	3.69	.75	มาก
29	โรงเรียนมีอัตราส่วนระหว่างครูกับนักเรียนที่เหมาะสม	3.69	.73	มาก
30	โรงเรียนมีอาคารสถานที่สะอาด ส่งผลต่อสุขอนามัยที่ดีของผู้เรียน	3.82	.73	มาก
	ด้านกระบวนการ			
31	โรงเรียนมีการวางแผนในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ	3.78	.68	มาก
32	โรงเรียนมีกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดี	3.84	.72	มาก
33	โรงเรียนมีระเบียบแบบแผนในการรับสมัครนักเรียน	3.86	.68	มาก
34	โรงเรียนมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ	3.82	.70	มาก
35	โรงเรียนมีการดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่ดี	3.96	.70	มาก
	ด้านการรับรู้ปัญหา			
36	การรักษาพื้นฐานขบนธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเป็นชาติไทย เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาในประเทศไทย	3.92	.68	มาก
37	นักเรียนที่เรียนหลักสูตรสองภาษาจะมีความสามารถในการใช้ภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี	3.79	.71	มาก
38	โรงเรียนเอกชนสามารถส่งเสริมเสรีภาพด้านการศึกษาช่วยโอกาสในการเลือกสถานศึกษามากแห่งขึ้น	3.78	.66	มาก
39	การบริหารจัดการที่มีอิสระจะมีความคล่องตัวในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ดำเนินกิจการ	3.87	.68	มาก
40	การจัดการศึกษามีทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียนช่วยประหยัดเงินงบประมาณในการลงทุนด้านการศึกษาของรัฐ	3.60	.70	มาก
	ด้านการค้นหาข้อมูล			
41	สอบถามจากเพื่อน คนรู้จัก	3.49	.72	ปานกลาง
42	สอบถามจากผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนโรงเรียนแห่งนี้	3.51	.72	มาก
43	ศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายรับสมัครและฝ่ายวิชาการของโรงเรียน	3.60	.72	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกด้าน (n=297) (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
44	ค้นหาจากสื่อโฆษณาต่าง ๆ เช่น แผ่นป้ายโฆษณา โบรชัวร์	3.36	.81	ปานกลาง
45	ค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เฟซบุค ของโรงเรียน	3.59	.80	มาก
	ด้านการประเมินผลทางเลือก			
46	หลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน	3.87	.66	มาก
47	เปรียบเทียบค่าเล่าเรียนกับโรงเรียนอื่นที่จัดการศึกษาในมาตรฐานใกล้เคียงกัน	3.58	.74	มาก
48	ทำเลที่ตั้งของโรงเรียน	3.89	.70	มาก
49	สภาพแวดล้อมของโรงเรียน	3.88	.70	มาก
50	ช่องทางการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง	3.90	.72	มาก
	ด้านการตัดสินใจซื้อ			
51	ความเชื่อมั่นด้านหลักสูตรของโรงเรียน	3.87	.70	มาก
52	ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของโรงเรียน	3.90	.75	มาก
53	โปรโมชั่นพิเศษสำหรับส่วนลดค่าแรกเข้า/ค่าเล่าเรียน/ค่ากิจกรรมพิเศษ	3.45	.83	ปานกลาง
54	ความสะดวกในการเดินทาง	3.96	.70	มาก
55	บุตรหลานของคนที่รู้จักเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้	3.42	.97	ปานกลาง
	ด้านการตัดสินใจซื้อ			
56	พึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน	3.77	.69	มาก
57	จะให้บุตรหลานเรียนต่อที่โรงเรียนแห่งนี้ในระดับที่สูงขึ้น	3.70	.76	มาก
58	จะให้บุตรหลานเรียนต่อที่โรงเรียนแห่งนี้จนจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย	3.55	.87	มาก
59	มั่นใจว่าเมื่อบุตรหลานจบจากโรงเรียนแห่งนี้จะสามารถเลือกศึกษาต่อได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ	3.61	.71	มาก
60	จะแนะนำผู้ปกครองท่านอื่นให้นำบุตรหลานมาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้	3.70	.78	มาก
รวม	3.92	.02	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา ด้านผลิตภัณฑ์ มากที่สุด คือ โรงเรียนมีหลักสูตรที่ได้มาตรฐาน และได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรทางการศึกษา ($\bar{X}$=4.01) ด้านราคา มากที่สุด คือ ค่าแรกเข้ามีความเหมาะสม ($\bar{X}$=3.45) ด้านทำเลที่ตั้ง มากที่สุด คือ การเดินทางมาโรงเรียนสะดวก ($\bar{X}$=3.96) ด้านการส่งเสริมการตลาด มากที่สุด คือ โรงเรียนมีการแจ้งข้อมูลของนักเรียนให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$=3.89) ด้านบุคลากร มากที่สุด คือ ผู้บริหารมี

ลักษณะความเป็นผู้นำ ($\bar{X}$=4.04) ด้านลักษณะทางกายภาพ มากที่สุด คือ โรงเรียนมีอาคารสถานที่และห้องเรียนที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$=3.84) ด้านกระบวนการ มากที่สุด คือ โรงเรียนมีการดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่ดี ($\bar{X}$=3.96) ด้านการรับรู้ปัญหา มากที่สุด คือ การรักษาพื้นฐานขบนธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเป็นชาติไทย เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาในประเทศไทย ($\bar{X}$=3.92) ด้านการค้นหาข้อมูล มากที่สุด คือ ศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายรับสมัครและฝ่ายวิชาการของโรงเรียน ($\bar{X}$=3.60) ด้านการประเมินผลทางเลือก มากที่สุด คือ ช่องทางการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง ($\bar{X}$=3.90) ด้านการตัดสินใจซื้อ มากที่สุด คือ ความสะดวกในการเดินทาง ($\bar{X}$=3.96) ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ มากที่สุด คือ พึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ($\bar{X}$=3.77)

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตัวแปรด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา (Price) ด้านทำเลที่ตั้ง (Place) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านบุคลากร (People) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และด้านกระบวนการ (Process)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (n=297)

ปัจจัยส่วนประสม	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval Of the Difference	
						Lower	Upper
ด้านผลิตภัณฑ์	2.48	297	.014	.49	.20	.10	.87
ด้านราคา	3.62	297	.005	.56	.15	.25	.87
ด้านทำเลที่ตั้ง	3.12	297	.002	.51	.16	.19	.84
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.28	297	.012	.71	.17	.39	1.11
ด้านบุคลากร	3.65	297	.000	.47	.11	.34	.79
ด้านลักษณะทางกายภาพ	2.59	297	.001	.53	.12	.16	.82
ด้านกระบวนการ	4.12	297	.002	.56	.21	.42	.74
รวม	3.67	297	.000	.55	.15	.25	.84

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการวิเคราะห์เปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตัวแปรด้านการรับรู้ปัญหา ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินผลทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (n=297)

ปัจจัยส่วนประสม	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval Of the Difference	
						Lower	Upper
ด้านการรับรู้ปัญหา	.81	297	.005	.42	.33	.12	.14
ด้านการค้นหาข้อมูล	.65	297	.000	.51	.12	.09	.25
ด้านการประเมินผลทางเลือก	.57	297	.012	.55	.26	.10	.13
ด้านการตัดสินใจซื้อ	.45	297	.001	.65	.16	.10	.25
ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ	.72	297	.014	.33	.31	.16	.11
รวม	.34	297	.000	.62	.20	.09	.15

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ปัญหา ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินผลทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำผลการตอบแบบสอบถามของผู้ปกครองนักเรียนมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ โรงเรียนมีหลักสูตรที่ได้มาตรฐาน ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรทางการศึกษา โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเต็มศักยภาพ ด้านราคา ค่าแรกเข้า ค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าอาหาร ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ มีความเหมาะสม ด้านทำเลที่ตั้ง โรงเรียนตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะทางเสียง และกลิ่น ตั้งอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงานของผู้ปกครอง ด้านการส่งเสริมการตลาด โรงเรียนมีการแจ้งข้อมูลของนักเรียนให้ผู้ปกครองรับทราบอย่าง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน และมอบสิทธิ์ในการลดหย่อนค่าแรกเข้าและค่าเล่าเรียนให้แก่ผู้ปกครองตามเงื่อนไขต่าง ๆ ด้านบุคลากร โรงเรียนมีผู้บริหารมีลักษณะความเป็นผู้นำ ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและมีวิสัยทัศน์ที่ดี ครูมีคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมตามหลักวิชาชีพ

ด้านลักษณะทางกายภาพ โรงเรียนมีอาคารสถานที่และห้องเรียนที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน และโรงเรียนมีขนาดห้องเรียนและจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องที่เหมาะสม ด้านกระบวนการ โรงเรียนมีการดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่ดี มีระเบียบแบบแผนในการรับสมัครนักเรียน มีกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดี

2. ผลศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดว่ามีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดว่ามีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าด้านการรับรู้ปัญหาการบริหารจัดการที่มีอิสระจะมีความคล่องตัวในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ดำเนินกิจการ ด้านการค้นหาข้อมูล ศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายรับสมัครและฝ่ายวิชาการของโรงเรียน ด้านการประเมินผลทางเลือก ช่องทางการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง ทำเลที่ตั้งของโรงเรียนสภาพแวดล้อมของโรงเรียน หลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน และเปรียบเทียบค่าเล่าเรียนกับโรงเรียนอื่นที่จัดการศึกษาในมาตรฐานใกล้เคียงกัน ด้านการตัดสินใจซื้อความสะดวกในการเดินทาง ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของโรงเรียน ความเชื่อมั่นด้านหลักสูตรของโรงเรียน ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ พึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน จะให้บุตรหลานเรียนต่อที่โรงเรียนแห่งนี้ และจะแนะนำผู้ปกครองท่านอื่นให้นำบุตรหลานมาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรเพิ่มเติมด้านข้อมูลการส่งเสริมปัจจัยทางการตลาด เช่น ความสำคัญปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และบริบทของโรงเรียน เพื่อความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการและมีวิสัยทัศน์ที่ดีครูมีคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมตามหลักวิชาชีพ ผู้บริหารมีการรับฟังปัญหา กล้าเผชิญปัญหา ข้อขัดแย้งต่าง ๆ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

2. โรงเรียนควรจัดให้มีอาคารสถานที่และห้องเรียนที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน สะอาด ส่งผลต่อสุขอนามัยที่ดีของผู้เรียน มีสภาพแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีขนาดห้องเรียนและจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกอโยธยา กับโรงเรียนเอกชนแห่งอื่น ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2555). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤมล ทรัพย์วิระปกรณ์. (2558). *การพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อแรงจูงใจเป้าหมายในการเรียนของนักศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2558). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

โรงเรียนเอกอโยธยา. (2565). *รู้จักโรงเรียน*. สืบค้น 25 มกราคม 2565, จาก https://aay.ac.th/know_school/

สโรชิน สุวิสุทธิ์ และคณะ. (2557). โอกาสและอุปสรรคของการศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555-2564). *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น,* 10(2), 104-112.

สุวสา ชัยสุรัตน์. (2537). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมหลังการขาย*. กรุงเทพฯ: ภูมิบัณฑิตการพิมพ์.

Likert, R. (1967). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill.

Wayne, K. H. & Cecil, G. (2013). Transformational leadership theory for educational institution administrators. New York: McGraw-Hill.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2*

ADMINISTRATIVE SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE EFFICIENCY OF LEARNING MANAGEMENT OF TEACHERS IN THE 21ST CENTURY UNDER THE SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ศิริชัย สงผัด, จิตติมาภรณ์ สีหะวงษ์, สิริกัลยา สุขขี
Sirichai Songphad, Jittimaporn Seehavong, Sirikanlaya Sookkhee
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Sisaket Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: stu6430117207@sskru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา 2. ศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 และ 4. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 310 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และเทียบสัดส่วนตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.979 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2. ระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับระดับ

*Received June 17, 2023; Revised August 6, 2023; Accepted August 9, 2023

ค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.774 4. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 59.80 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้ $\hat{y}=1.945+0.326X_1+0.389X_4-0.463X_5+0.303X_6$

คำสำคัญ: ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา; ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้; การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of administrative skills of school administrators. 2. To study the effectiveness of teachers' learning management in the 21 st century. 3. To study the relationship between administrative skills of school administrators and the effectiveness of learning management of teachers in the 21 st century. 4. To study the management skills of school administrators that affected teachers' learning management effectiveness in the 21 st century. The samples consisted of 310 school administrators and teachers. The instrument used for data collection was questionnaires with a reliability value of 0.979. Statistics used in data analysis were such as mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis.

The results showed that 1. The overall level of administrative skills of educational institute administrators was at a high level. 2. The overall level of learning management effectiveness of teachers in the 21 st century was at a high level. 3. There was a positive relationship between administrative skills of school administrators and teachers, learning management effectiveness in the 21st century at a relatively high level with the statistically significant level of 0.01 with a correlation coefficient of 0.774. 4. Administrative skills of school administrators could predict the effectiveness of teachers' learning management in the 21st century by 59.80 percent, written in a forecasting equation in the form of raw scores as follows: $\hat{y} = 1.945 + 0.326X_1 + 0.389X_4 - 0.463X_5 + 0.303X_6$.

Keywords: Administrative Skills of School Administrators; Effectiveness of Learning Management; Teachers' Learning Management Effectiveness in The 21st Century

บทนำ

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาการ การพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลายมิติ ซึ่งสามารถเห็นภาพชัดเจนมากจากอดีต ในมิติของการศึกษาก็ได้รับผลโดยตรง ทั้งด้านการบริหารจัดการศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองของผู้เรียนผู้สอน ล้วนได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ตามราชกิจจานุเบกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553) และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ตามราชกิจจานุเบกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562) ความมุ่งหมายหลักในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

ความสำคัญและบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาปรับปรุงทักษะและสมรรถนะนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงการสื่อสารกับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจกันระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา ทักษะการทำงานร่วมกับองค์กรภายนอกสถานศึกษา ที่จะทำให้การบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น Stewart (2015) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องมีความกล้า มีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลในสังคมออนไลน์ที่คนปัจจุบันนิยมชมชอบมากที่สุดในการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจ ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาทักษะเพิ่มเติม ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งมีองค์ประกอบคือ 3R 4C (อมรรัตน์ เตชะนอก และคณะ, 2563) คือ 3R ได้แก่ Reading (การอ่าน) การเขียน (Writing) และคณิตศาสตร์ (Arithmetic) และ 4C ได้แก่ Critical Thinking (การคิดวิเคราะห์) Communication (การสื่อสาร) Collaboration (การร่วมมือ) และ Creativity (ความคิดสร้างสรรค์) รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่ ครูจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหากระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการ ปฏิบัติลงมือทำจริง กระบวนการจัดการกระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีบรรลุเป้าหมาย (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556) บทบาทของผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นผู้แนะ

แนวทาง (Guide) ช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสิ่งที่มีความหมายของตนเอง เป็นผู้เรียนรู้ร่วมหรือผู้ศึกษารวม (Co-Learner/Co-Investigator) กล้าศึกษาในสิ่งที่ตนเองไม่ถนัดให้ความร่วมมือกับครูคนอื่น

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะการเป็นผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการจัดการศึกษาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านนโยบายการศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวก การติดต่อประสานงานภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้รู้เท่าทันสื่อ การนำนวัตกรรมการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับครูและผู้เรียน ตามบริบทของสถานศึกษา ล้วนต้องอาศัยทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลักในการขับเคลื่อน การใช้เทคนิคต่าง ๆ และพัฒนาสถานศึกษา อำนวยความสะดวก และส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 มีนโยบายที่ครอบคลุมสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็น Smart Students: นักเรียนฉลาดรู้ (เป็นคนดี มีปัญญา มีทักษะในศตวรรษที่ 21) กำหนดพันธกิจที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรมีค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ สามารถจัดการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21 จึงถือว่าเป็นเขตพื้นที่การศึกษาที่เหมาะสมในการจัดเก็บข้อมูล ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

วัตถุประสงค์การวิจัย

1 เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

2 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

4 เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 ในปีการศึกษา 2565 ในสถานศึกษา จำนวน 179 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 179 คน และครู จำนวน 1,354 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,533 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) โดยกำหนดให้ผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2.2 ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน และครู จำนวน 276 คน รวมทั้งสิ้น 310 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และเทียบสัดส่วนตามขนาดของสถานศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามแต่ละชุดแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยอาศัยแนวคิดของ Best & Kahn (1993) มี 5 ระดับ และแปลผลของค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังต่อไปนี้

4.51-5.00 หมายถึง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูใน ศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูใน ศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.2 วิธีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 แล้วสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาโดยยึดตามนิยามศัพท์เฉพาะ และตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย นำแบบสอบถามที่ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective of Congruence: IOC) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.963 ด้านประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูของครูในศตวรรษที่ 21 เท่ากับ 0.966 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.979

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ส่งแบบสอบถาม จำนวน 310 ชุด เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยนำส่งและรับแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง พร้อมทั้งขอความร่วมมือส่งแบบสอบถามส่งแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 310 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยภาพรวม

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์	4.40	0.60	มาก
2. ทักษะการเป็นผู้นำ	4.42	0.64	มาก
2. ทักษะการเป็นผู้นำ	4.42	0.64	มาก
4. ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	4.49	0.62	มาก
5. ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.30	0.69	มาก
6. ทักษะการพัฒนาระดับมืออาชีพ	4.34	0.61	มาก
เฉลี่ย	**4.39**	**0.60**	**มาก**

จากตารางที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.39, S.D.=0.60) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับคือ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ($\bar{X}$=4.49, S.D.=0.62) รองลงมา คือ ทักษะการสื่อสาร ($\bar{X}$=4.42, S.D.=0.70) ทักษะการเป็นผู้นำ ($\bar{X}$=4.42, S.D.=0.64) และทักษะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X}$=4.30, S.D.=0.69)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยภาพรวม

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล	4.51	0.50	มากที่สุด
2. การออกแบบและจัดการเรียนรู้	4.42	0.46	มาก
3. การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	4.39	0.44	มาก
4. การวัดและประเมินผล	4.40	0.47	มาก
5. การให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียน	4.43	0.45	มาก
เฉลี่ย	**4.39**	**0.60**	**มาก**

จากตารางที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.39, S.D.=0.60) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับคือ การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X}$=4.51, S.D.=0.50) รองลงมา คือ การให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียน ($\bar{X}$=4.43, S.D.=0.45) การออกแบบและจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$=4.42, S.D.=0.46) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$=3.39, S.D.=0.44)

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{total}) กับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 (Y_{total}) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_{total}
X_1	0.669**	0.675**	0.428**	0.590**	0.635**	0.671**
X_2	0.688**	0.588**	0.468**	0.548**	0.659**	0.660**
X_3	0.510**	0.456**	0.396**	0.497**	0.604**	0.550**
X_4	0.745**	0.639**	0.487**	0.617**	0.676**	0.708**
X_5	0.568**	0.505**	0.363**	0.499**	0.508**	0.547**
X_6	0.667**	0.528**	0.477**	0.592**	0.607**	0.643**
X_{total}	**0.680****	**0.600****	**0.464****	**0.592****	**0.655****	**0.669****

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{total}) กับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 (Y_{total}) มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r_{xy}=0.669) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 รายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับค่อนข้างสูง โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้ดังนี้ การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Y_1) (r_{xy}=0.680) รองลงมา คือ การให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาให้ผู้เรียน (Y_5) (r_{xy}=0.655) การออกแบบและจัดการเรียนรู้(Y_2) (r_{xy}=0.600) การวัดและประเมินผล (Y_4) (r_{xy} = 0.592) และทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Y_3) (r_{xy}=0.464)

4. ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยวิธีการคัดเลือกแบบขั้นตอน (Stepwise Selection)

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE	β	t	P-value
Constant	1.945	0.120	-	16.189**	0.000
X_1	0.326	0.050	0.475	6.552**	0.000
X_4	0.389	0.059	0.584	6.596**	0.000
X_5	-0.463	0.062	-0.768	-7.499**	0.000
X_6	0.303	0.071	0.445	4.278**	0.000
R = 0.774	R^2 = 0.598	F = 113.582			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (R) เท่ากับ 0.774 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R2) เท่ากับ 0.598 หมายถึง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (X5) ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (X4) ทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ (X1) และ ทักษะการพัฒนาระดับมืออาชีพ (X6) สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ได้ร้อยละ 59.80 แสดงว่า ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (X5) ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (X4) ทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ (X1) และ ทักษะการพัฒนาระดับมืออาชีพ (X6) ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 (Ytotal) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้ $\hat{y}=1.945+0.326X_1+0.389X_4 - 0.463X_5+ 0.303X_6$ สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ $Z'_y = 0.475X_1+ 0.584X_4-0.768X_5 + 0.445X_6$

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริธัญญ์ ประสุนิงค์ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารที่จะสามารถพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้นควรมีทักษะพื้นฐาน ดังนี้ ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง ทักษะการจัดการข้อมูลข่าวสาร ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแสวงหาและใช้ทรัพยากร ทักษะการเป็นผู้ริเริ่ม ทักษะความเข้าใจบทบาทหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 มีความรู้ความสามารถ และทักษะการบริหารสถานศึกษาที่หลากหลาย ดังจะเห็นได้จาก รางวัลเชิดชูเกียรติทั้งที่เป็นรางวัลส่วนบุคคล และรางวัลระดับสถานศึกษา ดังที่ปรากฏในสื่อประชาสัมพันธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 รวมถึงรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา แสดงให้เห็นถึงทักษะที่พึงมีของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 อันจะส่งผลดีต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา และส่งเสริมการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ตามลำดับ ดังนั้นจากผลการวิจัย จึงพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากการศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Reynold (1998) ได้ทำการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในสหราชอาณาจักร โดยศึกษาคุณลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพ และองค์ประกอบสำคัญของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ครูควรใช้สื่อหลากหลายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ สอนโดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ใช่สอนตามหนังสือ และ โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ครูควรใช้สื่อหลากหลายให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ Hoy & Miskel (1991) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเพิ่มพูนประสบการณ์ ดังปรากฏเป็นที่ประจักษ์ในรายงานการปฏิบัติงานของครู สื่อประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ทำให้ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการบริหาร มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา มีการสื่อสารที่รวดเร็วชัดเจนตรงไปตรงมา มีความเป็นมืออาชีพมองเห็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน พัฒนาตนเองและพัฒนาสถานศึกษาตามแนวทางของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ครูมีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ การนำสื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทนักเรียน ครูมีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย ตามสภาพจริง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน มีกิจกรรมสร้างขวัญและกำลังใจภายในสถานศึกษาทำให้เกิดความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม เปิดโอกาสให้ชุมชน และสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นภาคีเครือข่ายการศึกษา เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของคาวี เจริญจิตต์ (2557) ได้ศึกษา การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง มีค่าความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับสูงมากสูง และปานกลางตามลำดับ โดยภาพรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. ผลการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ และทักษะการพัฒนาระดับมืออาชีพ ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์กันในลักษณะตรงข้ามกัน ส่วนทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ และทักษะการพัฒนาระดับมืออาชีพ มีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้อยตามกัน โดยทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ได้ร้อยละ 59.80 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะเกิดประสิทธิผล ต้องอาศัยทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการริเริ่มสิ่งใหม่ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลมาช่วยในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย น่าสนใจ ทันสถานการณ์ ทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมและชัดเจน ส่งผลให้เป้าหมายการทำงานของสถานศึกษาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทักษะการพัฒนาระดับมืออาชีพ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ส่งผลต่อขวัญกำลังใจของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaplan & Owings (2001) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Teacher Quality and Student achievement : Recommendations for Principals ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อครูและคุณภาพการสอนของครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของนักเรียน ผู้บริหารต้องดำเนินการทุกทางเพื่อส่งเสริมให้เป็นครูดีมีคุณภาพสูง เพื่อเพิ่มคุณภาพการจัดการศึกษาให้เพิ่มขึ้นอยางต่อเนื่อง และเหนือสิ่งอื่นใดผู้บริหารที่มีความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปผลได้ว่า ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมทักษะด้านนี้ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา รวมไปถึงการฝึกทักษะให้กับผู้ที่เตรียมความพร้อมเข้ารับตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป เพื่อยกระดับและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล มากยิ่งขึ้นเพื่อประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้

ของครูได้รับการพัฒนาวิชาชีพครูและยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อีกแนวทางหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลให้แพร่หลายและครอบคลุมกับผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ตลอดจนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไปในอนาคต ผลการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาหากได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะดังกล่าวย่อมส่งผลดีต่อการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องสู่การพัฒนาผู้เรียน เป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมทักษะด้านนี้ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา รวมไปถึงการฝึกทักษะให้กับผู้ที่เตรียมความพร้อมเข้ารับตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป เพื่อยกระดับและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการนำผลการศึกษานี้ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลให้แพร่หลายและครอบคลุมกับผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ตลอดจนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

2. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารหรือปัจจัยภาวะผู้นำด้านอื่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะมีผลต่อการพัฒนาหรือส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คาวี เจริญจิตต์ (2556). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553, 22 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 127 ตอนที่ 45. หน้า 1-3.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 57. หน้า 49-53.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด ยูเคชั่น จำกัด.

สิริธัญญ์ ประสุนิงค์. (2559). *ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อมรรัตน์ เตชะนอก และคณะ. (2563). การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(9), 1-15.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

Hoy, W. K. & Miskel, C.G. (2001). *Educational Administration: Theory-research practice* (4th ed.). Singapore: McGraw-Hill.

Kaplan, L. S. & Owings, W. A. (2001). Teacher quality and student achievement: Recommendations for principals. *NASSP bulletin*, 85(628), 64-73.

Stewart, M. (2015). The Language of Praise and Criticism in a Student Evaluation Survey. *Studies in Educational Evaluation*, 45(1), 1-9.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Best & Kahn, J. V. (1993). *Research in Education* (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Reynolds, J. (1998) *An Introduction to Applied and Environmental Geophysics*. Chichester: John Wiley and Sons, Ltd.

กรณีศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทยกับต่างประเทศ*

COMPARATIVE CASE STUDY OF LEGAL MEASURES REGULATING WINE PRODUCTION STANDARDS IN THE KINGDOM OF THAILAND AND ABROAD

ชูเดช พันทวี, รัฐชฎา ฤาแรง
Chudet Phanthawi, Radchada Lurang
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Corresponding Author E-mail: empi.com15@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทยและต่างประเทศ 2. ศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทยว่ามีปัญหาอย่างไร ควรแก้ไขอย่างไร 3. ศึกษาเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในในต่างประเทศที่มีความเหมาะสม เพื่อนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทยให้เกิดประสิทธิภาพทัดเทียมนานาอารยประเทศ วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสอบถามจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่กำกับดูแล พนักงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรภาคเอกชน นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านไวน์ (Sommelier) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติตลอดจนวิเคราะห์เชิงสถิติเบื้องต้นโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ มาทำการวิเคราะห์และสรุปผลเชิงการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การผลิตไวน์พื้นบ้านของราชอาณาจักรไทยไม่ได้มาตรฐานสากล การผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทยยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะอีกทั้งไม่มีหน่วยงานกำหนดมาตรฐานการผลิตไวน์อย่างชัดเจนไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยไม่มีคำบ่งบอกที่แสดงถึงคุณภาพของไวน์จึงทำให้ไม่ได้มาตรฐานสากลเทียบเท่ากับไวน์ซึ่งผลิตในต่างประเทศ

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; ไวน์; การควบคุมมาตรฐาน

*Received August 4, 2023; Revised August 19, 2023; Accepted August 21, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the background, concepts and theories related to the legal measures for controlling the wine production standards in the Kingdom of Thailand and abroad, 2. To study the problems, facts and legal issues concerning the legal measures for controlling the wine production standards in the Kingdom of Thailand and how they should be solved. 3. To study and recommend legal measures to control wine production standards in foreign countries that were appropriate. to be adapted to Thai law to achieve efficiency comparable to other civilized countries The method of conducting this research was the qualitative research by document research and questioning from the sampled population. by conducting in-depth interviews with a sample of the population who were government agency. related staff, private sectors, academicians and wine experts (Sommelier) to obtain primary data (Primary Data), both theoretical and practical, as well as preliminary statistical analysis based on data obtained from the survey, analyzed and drew conclusions about research studies.

The results of the research revealed that the domestic wine production of the Kingdom of Thailand did not meet international standards. The wine production in the Kingdom of Thailand did not have a specific law and there was no clear standard setting agency for wine production in the Kingdom. Thailand did not have indication of the quality of the wines, so it did not meet international standards as well as wines produced in foreign countries.

Keywords: Legal Measures; Wine; Standard Control

บทนำ

ประวัติความเป็นมาของการผลิตไวน์ของประเทศในโลกนี้มีความเป็นมาอย่างยาวนานไม่ต่ำกว่า 9,000 ปี ไวน์เป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญจากผลองุ่น (Grapes) ที่แตกช้ำหรือน้ำองุ่นคั้นที่เกิดการหมักขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งในสมัยนั้นไม่มีใครทราบว่าเป็นเพราะสาเหตุใด ในปี ค.ศ. 1860 ได้มีนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงชาวฝรั่งเศสชื่อหลุยส์ปาสเตอร์ เป็นคนแรกที่ใช้กล้องจุลทรรศน์ส่องดูหยดน้ำองุ่นที่เกิดการหมักตามธรรมชาติได้พบจุลินทรีย์รูปร่างต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการหมักในน้ำองุ่น ต่อมานักวิทยาศาสตร์รุ่นหลังได้ทำการแยกจุลินทรีย์และจำแนกสายพันธุ์ทางวิชาการในห้องปฏิบัติการจึงทำให้ทราบเชื้อสายพันธุ์จุลินทรีย์แต่ละชนิดว่าชนิดใดหมักน้ำองุ่นแล้วได้ไวน์คุณภาพดีชนิดใดทำให้ไวน์เสีย ต่อมาจึงมี

การปรับปรุงกระบวนการหมักเพื่อเพิ่มคุณภาพของไวน์ที่หมักโดยเติมเชื้อยีสต์บริสุทธิ์ที่คัดเลือกแล้วลงไปในน้ำองุ่นจึงทำให้ได้ไวน์ที่มีคุณภาพตามต้องการไม่ต้องเสี่ยงเหมือนการหมักโดยใช้เชื้อยีสต์ตามธรรมชาติอุตสาหกรรมการผลิตไวน์จึงพัฒนาและก้าวหน้าเป็นลำดับ (ประดิษฐ์ ครุวัณณา, 2546) ไวน์คุณภาพเยี่ยมยอดนั้นจะต้องปลูกองุ่นที่ละติจุดที่ 30-50 องศาเหนือและ 30-40 องศา พื้นที่ปลูกองุ่นผลิตไวน์ที่มีชื่อเสียงมากจะอยู่ทางแถบซีกโลกทางตอนเหนือ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐอิตาลี ราชอาณาจักรสเปน และประเทศต่าง ๆ ในยุโรปตะวันออกรวมทั้งในสหรัฐอเมริกาส่วนทางด้านซีกโลกใต้ประกอบด้วยสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เครือรัฐออสเตรเลีย (อุราวดี แก้วละเอียด, 2550) การผลิตไวน์จากผลองุ่นในราชอาณาจักรไทยเริ่มมีการส่งเสริมให้มีการผลิตไวน์โดยมีคำสั่งกระทรวงการคลังที่ 172/2534 ในปี พ.ศ.2534 มีการขออนุญาตตั้งโรงงานผลิตไวน์ที่ได้มาตรฐานสากลจำนวน 3 แห่งแต่ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร (ช่อผกา แก้วใหญ่ และคณะ, 2542) ต่อมาปี 2545 รัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร มีนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) สนับสนุนให้ผลิตไวน์พื้นบ้านมีการส่งเสริมให้ผลิตไวน์พื้นบ้านซึ่งทำจากองุ่นและผลไม้อื่น ๆ ภายใต้หลักเกณฑ์ตามมาตรฐานท้ายประกาศของกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการผลิตสุราเพื่อการค้าและการนำสุราออกจากโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อตรวจวิเคราะห์ในขั้นตอนการผลิต ลงวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2566 และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไวน์ (มอก.2089-2564) รวมทั้งมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมชุมชน (มผช.) ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวมีข้อกำหนดการตรวจมาตรฐานเฉพาะสารเคมีที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคเท่านั้น ไม่มีข้อกำหนดการตรวจมาตรฐานของสารเคมีที่บ่งบอกถึงคุณภาพของไวน์ เช่น ปริมาณกรดน้ำส้ม (Acetic Acid) หรือกรดระเหย ซึ่งเกิดจาดเชื้อแบคทีเรียทำให้ไวน์มีกลิ่นฉุนเปรี้ยว จึงทำให้ไวน์พื้นบ้านที่ผลิตในประเทศไทยไม่ได้คุณภาพและมาตรฐานสากล ต่างจากไวน์ซึ่งผลิตจากโรงงานที่ได้รับอนุญาตในปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 8 แห่งและด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้บริโภคจึงเหมารวมว่าไวน์ไทยไม่ได้มาตรฐานสากล ผู้บริโภคไวน์ในประเทศจึงหันไปบริโภคไวน์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2564)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทยโดยเสนอให้มีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ไวน์เป็นการเฉพาะ และเห็นควรให้มีหน่วยงานซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการผลิตไวน์เป็นการเฉพาะเป็นผู้ควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ทั้งนี้โดยเห็นควรกำหนดให้ไวน์ที่ผลิตในประเทศไทยต้องมีคำบ่งบอกที่แสดงคุณภาพของไวน์เพื่อยกระดับให้ไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยได้มาตรฐานสากลเทียบเท่ากับไวน์ต่างประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทยและของต่างประเทศ

2. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทย

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในต่างประเทศและในราชอาณาจักรไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน คือ ของข้าราชการกรมสรรพสามิต พนักงานสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พนักงานสำนักงานมาตรฐานสินค้าการเกษตรและอาหารแห่งชาติ กรรมการสมาคมไวน์ไทย และผู้ผลิตไวน์ไทย นักวิชาการด้านไวน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตธัญบุรี และกรรมการสมาคมซอมเมอลิเยร์แห่งประเทศไทย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) คือ ได้จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในหัวข้อ 1. ในหัวข้อ ไวน์พื้นบ้านของไทยได้มาตรฐานสากลหรือไม่ 2. ประเทศไทยควรมีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์เป็นการเฉพาะหรือไม่ 3. ไวน์ที่ผลิตในประเทศต้องมีคำบ่งบอกมาตรฐานหรือไม่

3.2 เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ ได้จากหนังสือ บทความทางวิชาการ ทฤษฎี วรรณกรรม รายงานการวิจัยและตลอดจนศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติสรรพสามิต พ.ศ. 2560

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศตลอดจนศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทยเพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากข้อมูลดังกล่าว

ผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 พบว่ามีทฤษฎีที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Theory of Comparative Advantage) หมายถึง การได้เปรียบต้นทุนเชิงเปรียบเทียบก็สามารถที่จะทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศได้

1.2 ทฤษฎีบูรณาการ (Integration Theory) บูรณาการ หมายถึงการที่รัฐทั้งหลายมาร่วมมือกันเพื่อแสวงหาความมั่นคงสันติภาพและความร่วมมือในด้านต่าง ๆ

นอกจากนั้นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 หากไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยมีมาตรฐานสากลตามที่ได้ทำการวิจัย คือ 1. มีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์เป็นการเฉพาะ 2. มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์เป็นการเฉพาะ 3. ไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยต้องมีคำบ่งบอกที่แสดงถึงคุณภาพของไวน์ เมื่อนำทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบและทฤษฎีบูรณาการมาปรับใช้ หลังยุคของสงครามเย็นยุติลงหลายประเทศมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัวยิ่งขึ้น หลายประเทศมีความร่วมมือทางการค้าอย่างบูรณาการ หากไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยได้มาตรฐานสากลจะเป็นการส่งเสริมการอุตสาหกรรมไวน์ไทยในตลาดโลกให้เติมโตยิ่งขึ้น

2. ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ามีปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ คือ

2.1 ไวน์ซึ่งผลิตตามมาตรฐานภาคบังคับของกรมสรรพสามิต รวมทั้งไวน์ซึ่งผลิตตามมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นไปตามมาตรฐาน มอก. 2089-2564 หรือมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช. ล้วนมีกระบวนการผลิตที่ยังไม่ได้มาตรฐานสากลเมื่อเทียบกับไวน์ซึ่งผลิตในต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐอิตาลี ราชอาณาจักรสเปน สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐชิลี

2.2 ราชอาณาจักรไทยไม่มีหน่วยงานในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์เป็นการเฉพาะมีเพียงกรมสรรพสามิตซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากรตามพระราชบัญญัติสรรพสามิต พ.ศ.2560 และยังมีหน้าที่ออกใบอนุญาตผลิตสุรา สุราแช่ รวมทั้งไวน์อีกด้วย ประกอบกับกรมสรรพสามิตไม่มีนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านไวน์เป็นการเฉพาะ ดังนั้นกรมสรรพสามิตจึงกำหนดมาตรฐานการผลิตเพียงแค่ความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคเท่านั้น โดยมิได้กำหนดมาตรฐานไวน์ไว้ตามมาตรฐานสากลจึงทำให้ไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยตามมาตรฐานของกรมสรรพสามิตไม่ได้มาตรฐานสากลเมื่อเทียบกับไวน์ต่างประเทศ

2.3 ไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยไม่มีคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานของไวน์เมื่อเทียบกับไวน์ที่ผลิตในต่างประเทศ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐอิตาลี ราชอาณาจักรสเปน ไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยคงมีเพียงฉลากที่มีข้อความตามประกาศกรมสรรพสามิตเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการผลิตสุราเพื่อการค้าและการนำสุราออกจากโรงงาน

อุตสาหกรรมเพื่อตรวจวิเคราะห์ในขั้นตอนการผลิต พ.ศ. 2566 ข้อ 4.3 เท่านั้นซึ่งไม่มีข้อความที่บ่งบอกถึงคุณภาพและมาตรฐานของไวน์

3. ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่ามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในต่างประเทศและในราชอาณาจักรไทย มีดังนี้

3.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นไปตามกฎหมายกฤษฎีกาปี 1935 ชื่อเต็มในภาษาฝรั่งเศสว่า Appellation d'Origine Contrôlée 1935 ทั้งนี้ โดยบทบัญญัติควบคุมทั่วไปของไวน์แหล่งกำเนิดทั้งหมดสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นไปตาม ประมวลกฎหมายการประมงในชนบทและทางทะเล(Code Rural Et De La Peche Maritime) มาตรา ร.641 -1 ถึง ร.641-10 เล่มที่ 5 ลักษณะที่ 4 บทที่ 2 ส่วนที่ 1 หมวดย่อย 3 เล่มที่ 5 ลักษณะที่ 4 บทที่ 2 ส่วนที่ 2 หมวดย่อย 1 และรหัส L 642-11-บทที่ 2 ส่วนที่ 2 หมวดย่อย 2 ของส่วนนิติบัญญัติ (Institut National de l'origine et de la qualite, 2022)

ตารางที่ 1 การจำแนกมาตรฐานไวน์ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

Vin de Table	ไวน์ประจำโต๊ะอาหาร เป็นไวน์ที่มีคุณภาพต่ำสุด
Vin de Pays	ไวน์ชนบทหรือ Local หรือ Country wine
Vin Délimité de Qualité Supérieur	ไวน์คุณภาพระดับ VDQS เป็นไวน์คุณภาพดี กำลังจะก้าวขึ้นสู่ระดับ AOC
Appellation d'Origine Contrôlée	AOC หรือ AC เป็นไวน์คุณภาพดีถึงดีมาก AOC ระดับตำบลหรือหมู่บ้านยังแบ่งเป็นไวน์ระดับ Crus Bourgeois, Cru Classe, Grand Cru Classe

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของราชอาณาจักรไทยแล้วปรากฏว่าสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ และมีการแสดงคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานไวน์แต่ราชอาณาจักรไทยไม่มี

3.2 สาธารณรัฐอิตาลี (Goria's Law 164/1992) มีกฎหมายฉบับที่ 930/1963 ชื่อ ลอว์ ออฟ เมดิโอคริตี้ (Law of Mediocrity) เป็นกฎหมายควบคุมการผลิตไวน์กำหนดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เรียกว่า เดโนมินาซิโอ ดิ ออริจิเน่ คอนโตรลลาต้า (Denominazione di Origine Controllata) โดยในระยะแรกมีการตรากฎหมายฉบับที่ 930/1963 ต่อมาเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นาย โจวานนี กอเรีย (Giovanni Goria) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรของประเทศอิตาลี ในขณะนั้นจึงได้เสนอกฎหมายชื่อ New Disciplinary Code for Denomination of Wine of Origine ต่อคณะกรรมการไวน์ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา (Wine Chamber of Deputies and Senate) โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ผ่านการรับรองและมีผลบังคับใช้ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 1992 และใช้มาจนถึงปัจจุบันเป็นกฎหมายฉบับที่ 164/1992 เรียกสั้น ๆ ว่า Goria's Law

ตารางที่ 2 การจำแนกมาตรฐานไวน์ของสาธารณรัฐอิตาลี

DOCG (Denominazione di Origine Controllate Garantita)	ไวน์เกรดที่มีคุณภาพสูงเทียบกับไวน์ฝรั่งเศสก็น่าจะเทียบได้กับระดับ Crus ของฝรั่งเศส
DOC (Denominazione di Origine Controllata)	เป็นไวน์คุณภาพมาตรฐานเทียบเท่ากับไวน์ AOC (Appellation d'Origine Contrôlée) ของฝรั่งเศส
IGT (Indicazione Geograficac Tipica)	เทียบเท่ากับ vin de pays ของฝรั่งเศสประกาศใช้เมื่อปี 1994
Vino da Tavola	เทียบได้กับ Table Wine หรือ Vins de Table ของฝรั่งเศส

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของราชอาณาจักรไทยแล้วปรากฏว่าสาธารณรัฐอิตาลี มีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ และมีการแสดงคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานไวน์แต่ราชอาณาจักรไทยไม่มี

3.3 ราชอาณาจักรสเปน กฎหมายไวน์ของสเปนสร้างระบบ Denominación de Origen (DO) ในปี 1932 ซึ่งได้รับการแก้ไขในภายหลังในปี 1970 และได้รับการปรับปรุงเมื่อเร็ว ๆ นี้ในปี 2016 เพื่อเรียกว่ามาตรฐาน DOP Denominación De Origen Protegida ชื่อแหล่งกำเนิดที่ได้รับการคุ้มครอง มี Consejo Regulador ซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยงานควบคุมที่บังคับใช้กฎระเบียบและมาตรฐานของ DOP ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติด้านการปลูกองุ่นและการผลิตไวน์ ภายใต้สถานะ DOP จะต้องส่งไวน์ของตนไปที่ห้องปฏิบัติการ Consejo Regulador และทดลองชิมไวน์สำหรับการทดสอบและประเมินผลไวน์ที่ได้รับสถานะ DOP จะมีตราประทับประจำภูมิภาคของ Consejo Regulador บนฉลากหลังจากที่สเปนยอมรับในสหภาพยุโรปกฎหมายไวน์ของสเปนได้ถูกนำมาใช้เพื่อให้สอดคล้องกับระบบอื่นๆของยุโรปการพัฒนาหนึ่ง คือ ระบบการจำแนกประเภทห้าระดับที่ปกครองโดยเขตปกครองตนเองแต่ละแห่งไม่ใช่พื้นที่ของตนเองหรือภูมิภาคไวน์ที่มีเขตแดนทับซ้อนกับชุมชนของตนเองอื่น ๆ (เช่น Cava Rioja
และ Jumilla) มีการบริหารงานโดย Instituto Nacional de Denominaciones D'Origen ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงมาดริด

ตารางที่ 3 การจำแนกมาตรฐานไวน์ของราชอาณาจักรสเปน

DOP (Denominación De Origen Protegida)	ชื่อแหล่งกำเนิดที่ได้รับการคุ้มครองเป็นแกนนำของระบบควบคุมคุณภาพของไวน์สเปน แต่ละภูมิภาคจะอยู่ในการควบคุมของ Consejo Regulador
DOCa/D (Denominación De Origen Calificada)	เทียบเท่ากับ DOCG ของอิตาลีและระดับ Crus ของฝรั่งเศส
DO (Denominación De Origen / Denominació D'origen)	ไวน์คุณภาพหลักซึ่งควบคุมโดย Consejo Regulador
VP (Vino De Pago)	ไวน์ชั้นเดียวคุณภาพสูงซึ่งบางกรณีอาจมี DO หรือ VdIT หมวดหมู่นี้ ก่อตั้งในปี 2546
VC (Vino De Calidad Con Indicación Geográfica)	ไวน์คุณภาพพร้อมข้อบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมวดหมู่นี้ก่อตั้งในปี 2546
VdM (Vino De Mesa)	เทียบเท่าไวน์ตั้งโต๊ะหรือ Table Wine

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของราชอาณาจักรไทยแล้วปรากฏว่า สาธารณรัฐอิตาลี มีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ และมีการแสดงคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานไวน์แต่ราชอาณาจักรไทยไม่มี

3.4 สหรัฐอเมริกา เป็นตามข้อบังคับขอบเขตของ American Viticultural Area (AVA) เป็นเขตปลูกองุ่นไวน์ที่กำหนดในสหรัฐอเมริกาก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1978 โดยหน่วยงานที่ชื่อว่า สำนักงานภาษีและการค้าแอลกอฮอล์และยาสูบ (Alcohol and Tobacco Tax and Trade Bureau : TTB) โดย TTB กำหนด AVA ประมวลกฎหมายของรัฐบาลกลางแห่งสหรัฐอเมริกา เล่มที่ 27 เรื่อง แอลกอฮอล์ ผลิตภัณฑ์ยาสูบ และอาวุธปืน (U.S. Code of Federal Regulation Titie 27) ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับส่วนนี้คือ ตอนที่ 24 เรื่องไวน์ (Alcohol and Tobacco Tax and Trade Bureau, 2022)

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของราชอาณาจักรไทยแล้วปรากฏว่า สหรัฐอเมริกามีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ แต่ไม่มีการแสดงคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานไวน์ ส่วนราชอาณาจักรไทยไม่มีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ ไม่มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ และไม่มีการแสดงคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานไวน์

3.5 ราชอาณาจักรไทย

3.5.1. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

มาตรา 152บัญญัติว่า สุราแช่ หมายความว่า สุราที่ไม่ได้กลั่นและหมายรวมถึงสุราแช่ที่ได้ผสมกับสุรากลั่นแล้วโดยมีแรงแอลกอฮอล์ไม่เกินสิบห้าดีกรี

มาตรา 153 บัญญัติว่า ผู้ใดประสงค์จะผลิตสุราหรือมีเครื่องกลั่นสำหรับผลิตสุราไว้ในครอบครองให้ยื่นขออนุญาตต่ออธิบดีและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนดการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ใบอนุญาตที่ออกตามมาตรานี้ให้มีอายุสามปีนับแต่วันที่ได้รับอนุญาต ประกาศกรมสรรพสามิตเรื่องหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการผลิตสุราและการนำสุราออกจากโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อตรวจวิเคราะห์ในขั้นตอนการผลิต พ.ศ. 2566 ลงวันที่ 26 มกราคม 2566

ข้อ 2 ไวน์ หมายความว่า สุราแช่ที่ได้จากการหมักผลไม้จำพวกองุ่นหรือผลิตภัณฑ์จากผลองุ่น

ข้อ 3 ผู้ได้รับใบอนุญาตผลิตสุราต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับกรรมวิธีการผลิตสุราและการใช้วัตถุดิบ ดังนี้

3.1 ผู้ได้รับใบอนุญาตผลิตสุราสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมสุราแช่ขนาดเล็กและโรงงานอุตสาหกรรมสุราแช่ขนาดกลาง ต้องผลิตสุราแช่โดยการนำวัตถุดิบ

ซึ่งเป็นผลไม้ หรือน้ำผลไม้ หรือผลผลิตทางการเกษตรใด ๆ ไปหมักกับเชื้อสุรา โดยจะมีการผสมกับสุรากลั่นด้วยหรือไม่ก็ได้ โดยให้แจ้งชนิดและสัดส่วนวัตถุดิบที่เป็นสาระสำคัญที่ใช้ผลิตสุราแช่ให้สรรพสามิตพื้นที่แห่งท้องที่ที่โรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ทราบด้วย กรรมวิธีการผลิตสุราตามวรรคก่อนให้เป็นไปตามมาตรฐานอุตสาหกรรมสุราซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

ข้อ 7.3 กำหนดไว้ว่า ผู้ได้รับใบอนุญาตผลิตสุราทุกชนิดต้องผลิตสุราที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดท้ายประกาศนี้ เว้นแต่เอทานอลและสุราสามทับให้มีคุณสมบัติเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในต่างประเทศและของประเทศไทย

ประเทศ	ไทย	ฝรั่งเศส	อิตาลี	สเปน	สหรัฐอเมริกา
1. กฎหมายควบคุมมาตรฐานไวน์	ไม่มี	มี	มี	มี	มี
2. มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานไวน์	ไม่มี	มี	มี	มี	มี
3. แสดงคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานไวน์	ไม่มี	มี	มี	มี	ไม่มี

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า 1. สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ และมีการแสดงคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานไวน์ แต่ราชอาณาจักรไทยไม่มี 2. สาธารณรัฐอิตาลี มีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ และมีการแสดงคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานไวน์ แต่ราชอาณาจักรไทยไม่มี 3. ราชอาณาจักรสเปน มีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ และมีการแสดงคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานไวน์ แต่ราชอาณาจักรไทยไม่มี 4. สหรัฐอเมริกา มีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ แต่ไม่มีการแสดงคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานไวน์ ส่วนราชอาณาจักรไทยไม่มีกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ ไม่มีหน่วยงานควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ และไม่มีการแสดงคำบ่งบอกคุณภาพและมาตรฐานไวน์ ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเหมาะสมที่จะนำมาปรับแก้ไขกฎหมายควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทย

อภิปรายผลการวิจัย

1. งานวิจัยนี้พบว่ามีแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งมีหลักสำคัญของทฤษฎีนี้มีอยู่ว่าประเทศควรจะผลิตสินค้าที่ตนผลิตได้ดีที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีบูรณาการมีหลักสำคัญว่าการที่รัฐทั้งหลายมาร่วมมือกันเพื่อแสวงหาความมั่นคงสันติภาพและความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ดังงานวิจัยของสุรชัย จันทร์จรัส (2554) เรื่อง ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งได้ทำการวิจัยสาระสำคัญของทฤษฎีความได้เปรียบ

เชิงเปรียบเทียบของเดวิด ริคาโด ไว้ว่าการได้เปรียบต้นทุนเชิงเปรียบเทียบสามารถทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศได้ และงานวิจัยของจุฑาทิพ คล้ายทับทิม (2553) เรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งได้ทำการวิจัยไว้ว่าภายหลังหมดสงครามเย็นการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ การแข่งขันทางเศรษฐกิจและการกีดกันทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันทางเศรษฐกิจอย่างบูรณาการตามทฤษฎีบูรณาการของเบลา บาลาสซ่า (Bela Balassa)

ซึ่งในราชอาณาจักรไทยยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ดังนั้นจึงไม่สามารถนำผลการวิจัยแต่ละข้อมาเปรียบเทียบความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของผู้อื่นที่ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมไว้ได้

งานวิจัยนี้พบว่ามีปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย คือ หนึ่งปัญหาการผลิตไวน์ของราชอาณาจักรไทยไม่ได้มาตรฐานสากล สองปัญหาราชอาณาจักรไทยไทยไม่มีหน่วยงานกำหนดมาตรฐานการผลิตไวน์ สามปัญหาไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยมิได้กำหนดให้มีเครื่องหมายที่แสดงคำบ่งบอกคุณภาพของไวน์ซึ่งในราชอาณาจักรไทย

ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส คือ กฎหมาย Appellation d'Origine Contrôlée 1935 มี คณะกรรมการ Institut National Des Appellations D'origine (INAO) เป็นหน่วยงานที่ควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์และมีการจัดชั้นคุณภาพของไวน์ออกเป็น 4 ระดับ มาปรับใช้กับกฎหมายของราชอาณาจักรไทยซึ่งจะทำให้มาตรฐานการผลิตไวน์ของราชอาณาจักรไทยได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพสูงสุดทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ

ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทยที่ดีที่สุด ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทย หรือยกร่างเป็นกฎหมายใหม่โดยให้บัญญัติหัวข้อต่อไปนี้ไว้ในร่างพระราชบัญญัติควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ของราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ 1) พ.ศ. ....

1. ควรจัดให้มีองค์กรและหน่วยงานที่จะคอยกำกับ ดูแล และควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทย เพื่อยกระดับให้ไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยเป็นไวน์ที่มีมาตรฐานสากลเทียบเท่ากับนานาอารยประเทศ

2. ในพระราชบัญญัติดังกล่าวควรจัดให้มีหน่วยงานหรือคณะกรรมการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ของราชอาณาจักรไทย เพื่อทำหน้าที่คอยกำกับ ดูแล และควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทย เพื่อยกระดับให้ไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยเป็นไวน์ที่มีมาตรฐานสากลเทียบเท่ากับนานาอารยประเทศ

3. ในพระราชบัญญัติดังกล่าวควรบัญญัติให้ไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยต้องมีคำบ่งบอกที่แสดงถึงคุณภาพของไวน์เพื่อยกระดับให้ไวน์ที่ผลิตในราชอาณาจักรไทยเป็นไวน์ที่มีมาตรฐานสากลเทียบเท่านานาอารยประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ต้องบัญญัติให้มีองค์กรหรือหน่วยงานที่จะคอยกำกับดูแลและควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทยให้มีมาตรฐานสากล

2. ต้องบัญญัติให้มีหน่วยงานหรือคณะกรรมการควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ของราชอาณาจักรไทย เพื่อทำหน้าที่คอยกำกับ ดูแล และควบคุมมาตรฐานการผลิตไวน์ในราชอาณาจักรไทยให้มีมาตรฐานสากล

3. ต้องบัญญัติให้ไวน์ซึ่งผลิตในราชอาณาจักรไทยต้องมีคำบ่งบอกที่แสดงถึงคุณภาพของไวน์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ต้องปรับปรุงแก้ไขประกาศกรมสรรพสามิตเรื่องหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการผลิตสุราและการนำสุราออกจากโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อตรวจวิเคราะห์ในขั้นตอนการผลิต พ.ศ.2566 ลงวันที่ 26 มกราคม 2566 โดยแก้ไขมาตรฐานคุณภาพไวน์ สปาร์กลิ้งไวน์ และสุราแช่ ซึ่งอยู่ท้ายประกาศดังกล่าวให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐานการผลิตสุราแช่ผลไม้ในราชอาณาจักรไทย โดยยกร่างเป็นพระราชบัญญัติฉบับใหม่ ได้แก่ร่างพระราชบัญญัติควบคุมมาตรฐานการผลิตสุราแช่ผลไม้ของราชอาณาจักรไทย(ฉบับที่1) พ.ศ. .... เพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์และเป็นรูปธรรมสามารถบังคับได้เป็นการทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. (2553). *หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ช่อผกา แก้วใหญ่ และคณะ. (2542). ไวน์ไทยสินค้าตัวใหม่ที่น่าสนใจ. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 36(1), 55-60.

ประดิษฐ์ ครุวัณณา. (2546). *ไวน์ : ศาสตร์และศิลป์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2564). *ไวน์*. สืบค้น 10 มกราคม 2566, จาก http//th.m.wikipedia.org/wiki

สุรชัย จันทร์จรัส. (2554). *ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ*. ขอนแก่น :สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อุราวดี แก้วละเอียด. (2550). ศาสตร์และศิลป์แห่งไวน์. *วารสารนักบริหาร*, 27(1), 73-78.

Alcohol and Tobacco Tax and Trade Bureau. (2016). *American Viticultural Area (AVA)*. Retrieved July 29, 2022, from https//www.ttb.gov/wine/American-viticultural-area-ava.

Institut National de l'Origine et de la qualite. (2022). *Dispossition de controle communes a l' Oeigineviticoles*. Retrieved March 20, 2020, from http://inao.gouv.fr

ประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรเชิงพุทธบูรณาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน*

EFFECTIVENESS OF INTEGRATED BUDDHIST ORGANIZATIONAL COMMUNICATION MANAGEMENT OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY IN THE UPPER NORTHERN CAMPUS

พระมหาอรรถพล นริสฺสโร
Phramaha Attaphon Narissaro
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: attaphon _kt@hotnail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน และ 3. นำเสนอประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรเชิงพุทธบูรณาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน การวิจัยนี้ใช้แบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 177 รูปหรือคน โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 315 รูปหรือคน จากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ

*Received August 8, 2024; Revised August 25, 2024; Accepted September 4, 2024

ราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 1. กระบวนการสื่อสารส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. หลักการสอนของพระพุทธเจ้า ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กร มี 4 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. ประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรเชิงพุทธบูรณาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย หลักการสอนของพระพุทธเจ้า 4 ประการ ได้แก่ สันทัสสนา สมาทปนา สมุตเตชนา และสัมปหังสนา และกระบวนการสื่อสาร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้ส่งสาร ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านช่องทางการสื่อสาร และด้านผู้รับสาร

คำสำคัญ: ประสิทธิผล; การสื่อสารองค์กร; พุทธบูรณาการ

Abstract

This research article aims to investigate the efficiency of organizational communication management at the Upper Northern Campus of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Furthermore, it aims to examine the factors that influence the effectiveness of organizational communication management at the university and to present the successful implementation of integrated Buddhist organizational communication management at the Upper Northern Campus of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. This study employs an integrative approach, consisting of quantitative research. Specifically, a questionnaire was administered to a sample of 177 images or individuals, drawn from a total population of 315 images or individuals using Taro Yamane's formula for sampling. The analysis of the quantitative data involved the use of frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation analysis, and multiple regression analysis. In addition, qualitative research methods including in-depth interviews with 18 key informants and focus group discussions with 9 individuals were conducted, with data analyzed using descriptive content analysis.

The research findings indicated that: 1. The overall effectiveness of organizational communication management at the upper northern campus of Mahachulalongkornrajavidyalaya University is high. 2. Several factors were found to influence the effectiveness of organizational communication management, Firstly, communication processes were demonstrated to have a statistically significant influence on organizational communication management effectiveness at the university, with a significance level of .01. Secondly, the principles of the

Buddha's teachings were also shown to impact the effectiveness of organizational communication management, with four aspects exhibiting statistical significance at the .01 level. 3. The effectiveness of organizational communication management integrated Buddhism at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the upper northern campus, incorporating the four principles of the Buddha's teaching, namely Santassana, Samadapana, Samudtechana, and Sampahangsana, and the four aspects of the communication process: the messenger side, information, communication channels, and the receiver side.

Keywords: Effectiveness; Corporate Communications; Integrative Buddhism

บทนำ

การสื่อสารภายในองค์กร เป็นศูนย์กลางที่ทำให้บุคลากรรับรู้และเข้าใจในสิ่งเดียวกัน ถึงแม้ว่าภายในองค์กรเองมีการแบ่งย่อยแบ่งสาขาอย่างหลากหลาย การมีวัฒนธรรมและพฤติกรรมการสื่อสารในองค์กรที่ดีจะสามารถสร้างความมั่นคงและเหนียวแน่นเหมือนกาวที่ยึดติดองค์กรให้คงอยู่ได้ ผู้คนในสังคมมีความจำเป็นต้องพึ่งพาระบบและเครือข่ายการสื่อสาร เนื่องจากข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดความคิด วิสัยทัศน์ ทัศนคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนเรามากขึ้นทุกวัน จึงจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการติดประสานสัมพันธ์และร่วมกลุ่มก้อนทางสังคม (จินตวีร์ เกษมสุข, 2554)

เมื่อไรก็ตามที่ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กัน เขาจะสื่อสารกัน ทั้งนี้คนเราต้องสื่อสารกันเพื่อที่จะอาศัยอยู่ในสังคมและดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเอง (จุฑาพรรธ์ จามจุรี ผดุงชีวิต, 2554) การสื่อสารในองค์กรที่มีประสิทธิภาพเกิดจากปัจจัยหลายประการ และที่สำคัญก็คือ ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน จะต้องมีคุณธรรมอันได้แก่ ความจริงใจ การแสดงความจริงใจสามารถแสดงออกมาได้ทั้งการพูด การเขียน และการแสดงออก แต่ต้องออกมาจากใจที่มีอยู่จริง เช่น การชม การวิจารณ์ และการออกความเห็น ความปรารถนาดี การแสดงความปรารถนาดีก็สามารถแสดงออกมาได้ทั้งการพูดและการเขียนได้เช่นกัน (นิภาพรรณ โสพัฒน์, 2562)

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยวิทยาเขตในกลุ่มภาคเหนือได้มีการขยายการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะด้านการสื่อสารองค์กร เพราะการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือ และการประสานงานที่ดีในด้านต่าง ๆ ให้นำไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและตรงตามเป้าหมาย จะต้องมีแนวคิดในการบริหารการสื่อสารองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการข้อมูลที่ชัดเจน รวดเร็ว เข้าใจและเห็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามาเกี่ยวพันกับการสื่อสารมากขึ้น ทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับ

สารมีช่องทางการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น (อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี, 2555) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคเหนือตอนบน จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะด้านการสื่อสารองค์กร มาใช้ในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการสื่อสารองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการนำหลักพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้กับการสื่อสารองค์กร 4 ประการ ได้แก่ สันทัสสนา การบริหารจัดการข้อมูลอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง สมาทปนา การเผยแพร่ข้อมูลอย่างจูงใจให้เห็นจริงเพื่อสร้างการรับรู้ สมุตเตชนา มีความแกล้วกล้า กำลังใจในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และ สัมปหังสนา การรับรู้ เข้าใจและเห็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรเชิงพุทธบูรณาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งจะเป็นการกำหนดแผนงาน วางแผนขั้นตอนด้านการสื่อสารองค์กรที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เพื่อให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อทำให้ได้แนวทางในการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารการสื่อสารองค์กร เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน
3. เพื่อนำเสนอประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรเชิงพุทธบูรณาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเป็นแบบผสานวิธี เพื่อเป็นการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ให้เกิดความเชื่อมั่นในผลการวิจัยมากขึ้น

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน จากประชากรจำนวน 315 รูปหรือคน

2.2 ทำการหากลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ, 2553) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 177 รูป

หรือคน และทำการกระจายสัดส่วนตามขนาดประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้ วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 70 ตัวอย่าง วิทยาเขตพะเยา จำนวน 62 ตัวอย่าง และวิทยาเขตแพร่ จำนวน 45 ตัวอย่าง

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 18 รูปหรือคน จาก 6 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 3 รูปหรือคน 2. กลุ่มผู้แทนสายวิชาการ จำนวน 3 รูปหรือคน 3. กลุ่มผู้แทนสายปฏิบัติการวิชาชีพ จำนวน 6 รูปหรือคน 4. ผู้เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัย จำนวน 2 รูปหรือคน 5. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน และ 6. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 รูปหรือคน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อเรียบร้อยแล้วจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้กระบวนการบันทึกเทป พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1. สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการแปลความหมายตั้งแต่ระดับน้อยที่สุดไปยังมากที่สุด 2. สถิติอนุมาน สำหรับทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ซึ่งจะคำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหาตามที่ปรากฏ (Content Analysis) ในเอกสาร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ด้านการปรับเปลี่ยน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ด้านประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ด้านความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 และด้านการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า 1. ด้านกระบวนการสื่อสาร พบว่า กระบวนการสื่อสาร ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่ากระบวนการสื่อสาร ส่งผลประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้ร้อยละ 70.90 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผู้รับสาร ได้ร้อยละ 67.70 และด้านผู้ส่งสาร ได้ร้อยละ 33.30 ตามลำดับ และ 2. ด้านหลักการสอนของพระพุทธเจ้า พบว่า หลักการสอนของพระพุทธเจ้าส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน มี 4 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าหลักการสื่อสารของพระพุทธเจ้า ส่งผลประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้ร้อยละ 91.20 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สมาทปนา (จูงใจให้เห็นจริงด้วย) ได้ร้อยละ 41.60 สันทัสสนา (การอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง) ได้ร้อยละ 28.30 สัมปหังสนา (ชโลมใจให้แช่มชื่น ฟังไม่เบื่อ) ได้ร้อยละ 26.30 และ สมุตเตชนา (เร้าใจให้แกล้วกล้า บังเกิดกำลังใจ) ได้ร้อยละ 14.70 ตามลำดับ

3. ประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรเชิงพุทธบูรณาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย หลักการสอนของพระพุทธเจ้า 4 ประการ ได้แก่ ด้านสันทัสสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง คือ เป็นการนำเสนอการจัดการข้อมูลการสื่อสารอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง ข้อมูลที่สื่อสารออกมาจะต้องมีความชัดเจน ถูกต้อง สมบูรณ์ และครบถ้วน ด้านสมาทปนา จูงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม คือ เป็นการนำเสนอรูปแบบในการที่เป็นการสื่อสารที่ส่งเสริมให้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารมีส่วนร่วมในกิจกรรม รวมไปถึงมีส่วนได้ส่วนเสียในสารนั้น ด้านสมุตเตชนา เร้าใจให้แกล้วกล้า บังเกิดกำลังใจ คือ การนำหลักเป็นการพูดให้บุคลากรเกิดความกล้า หรือกำลังใจในการทำงาน เป็นการสื่อสารที่กระตุ้นเพื่อให้เกิดกำลังใจ สร้างแรงบันดาลใจสร้างความมั่นใจ และจุดประกายความกล้าหาญ และด้านสัมปหังสนา ชโลมใจให้แช่มชื่น ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ คือ เป็นการพูดแบบการให้คำชมเชย หรือการชมเชยผู้อื่นในแง่บวก จะช่วยสร้างความรู้สึกดีและเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้ฟังได้ และกระบวนการสื่อสาร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้ส่งสาร (Sender) คือ มีกระบวนการส่งสารที่ชัดเจน มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของสารที่จะสื่อออกไปแล้ว มีความเอาใจใส่ ด้านข้อมูลข่าวสาร (Message) คือ มีลักษณะของข้อมูลข่าวสารในกระบวนการสื่อสารองค์กร

โดยรูปแบบที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการกำหนดกุลยุทธ์การสื่อสารที่ชัดเจน การจัดการเนื้อหาที่น่าสนใจ และตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ด้านช่องทางการสื่อสาร (Chanel) คือ รูปแบบที่ครอบคลุม โดยมุ่งเน้นการสื่อสารที่หลากหลาย รูปแบบการสื่อสารเกิดการเปลี่ยนแปลง เข้าสู่ยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดนที่ช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่ายจะช่วยให้ผู้รับสารสามารถรับข้อความได้อย่างสะดวก และด้านผู้รับสาร (Receiver) คือ มีทักษะการสื่อสารที่ดี และต้องมีความเข้าใจในบริบทและวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร โดยปัจจัยพื้นฐาน ในการนำเสนอประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรเชิงพุทธบูรณาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วนด้วยกัน คือ หลักการสอนของพระพุทธเจ้า 4 ประการ และกระบวนการสื่อสาร 4 ด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ 1. ด้านผลผลิต 2. ด้านประสิทธิภาพ 3. ด้านความพึงพอใจ 4. ด้านการปรับเปลี่ยน 5. ด้านการพัฒนา ผลการวิจัยที่พบนั้นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งในด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านผลผลิต แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่ด้านการสื่อสารองค์กรมีคุณภาพ ตรงเป้าหมาย การผลิตผลด้านการสื่อสารที่ออกมาตรงตามมาตรฐานและการรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องขององค์กร เพราะการสื่อสารเป็นเรื่องที่สำคัญ เป็นเครื่องมือในการประสานการทำงาน และเป็นกระบวนถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนหรือแสดงออกถึงทัศนคติ พฤติกรรม ความรู้สึก เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และระดับเทคโนโลยี ซึ่งพบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเศษ กนฺตธมฺโม (2564) ซึ่งได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลเมือง โดยมีข้อค้นพบสำคัญว่า ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านด้านแผนพัฒนาของอปท. ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านการปฏิบัติราชการ และด้านการพัฒนาองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ เจนวิถีสุข (2554) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม มีข้อค้นพบสำคัญ คือ ตามแนวคิดมุมมองทางพระพุทธศาสนา อธิบายว่า การสื่อสารที่มีอิทธิพล และความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคม คือการสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่น การที่การสื่อสารมีอิทธิพลและความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมขึ้นได้นั้นเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับทิฏฐิของบุคคลเช่นเดียวกัน ซึ่งการสื่อสารในพระพุทธศาสนามีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงประโยชน์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาต้องอาศัยปัญญา ดังนั้น วิธีการสื่อสารจึงต้องเป็น

วิธีการที่สามารถทำให้ชนทั้งหลายเกิดปัญญา เพื่อสามารถเข้าถึงประโยชน์ตามอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนาได้

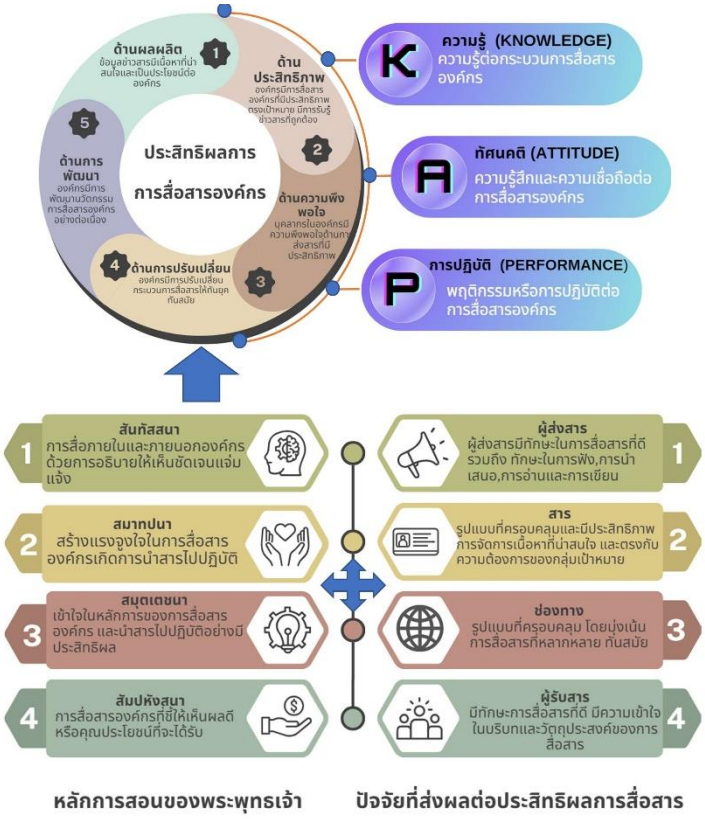
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กร มี 1 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่ากระบวนการสื่อสาร ส่งผลประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้ร้อยละ 70.90 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผู้รับสาร ได้ร้อยละ 67.70 และด้านด้านผู้ส่งสาร ได้ร้อยละ 33.30 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวโก (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ ผลวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมือง พบว่า ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร ทั้ง 4 ข้อ มีด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านผู้รับสาร ผู้ส่งสารไม่สามารถส่งสารไปให้กับประชาชนได้ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีความคิดที่จะครอบงำความคิดของประชาชนให้เป็นไปในทางเดียวกัน ตัวสารเองอาจไม่มีความเป็นจริง และไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นจริงไปให้ประชาชนคนอื่นได้รับทราบและรับรู้ ด้านช่องทางการสื่อสาร การใช้ช่องทางการสื่อสารสะดวก รวดเร็วประหยัด ด้านผู้รับคือผู้ที่สำคัญที่สุด การสื่อสารด้วยจิตที่มีความคิดอันเป็นเมตตาต่อประชาชน ใช้วาจาที่เป็นกัลยาณมิตรพูดด้วยความจริงใจ มีจิตคิดเมตตากรุณาปราณีในการใช้ช่องทางการสื่อสาร

หลักการสอนของพระพุทธเจ้า ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า หลักการสอนของพระพุทธเจ้า อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน มี 4 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามระดับดังนี้ คือ สมาทปนา (จูงใจให้เห็นจริงด้วย) ได้ร้อยละ 41.60 สันทัสสนา (การอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง) ได้ร้อยละ 28.30 สัมปหังสนา (ชโลมใจให้แช่มชื่น ฟังไม่เบื่อ) ได้ร้อยละ 26.30 และ สมุตเตชนา (เร้าใจให้แกล้วกล้า บังเกิดกำลังใจ) ได้ร้อยละ 14.70 ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปนัดดา รักษาแก้ว (2564) ซึ่งได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุก มีข้อค้นพบสำคัญ คือ พุทธนวัตกรรมการสื่อสารส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุก 3 ด้าน คือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการบริหารงานประชาสัมพันธ์ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุก 5 ด้าน ได้แก่ ระบบการประชาสัมพันธ์ ค่านิยมร่วม โครงสร้างองค์กร ทักษะ และเจ้าหน้าที่ โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 82.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรเชิงพุทธบูรณาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า การบริหารการสื่อสารองค์

เชิงพุทธบูรณาการ เป็นปัจจัยพื้นฐาน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ผู้ส่งสาร ข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งต้องอาศัย หลักการสอนของพระพุทธเจ้า มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ สันทัสสนา สมาทปนา สมุตเตชนา และสัมปหังสนา ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารที่จะเกื้อหนุนให้เกิดประสิทธิผลการบริหารสื่อสารองค์กรเชิงพุทธบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระชินกร สุจิตฺโต (2564) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน ได้แก่ 1. รู้เข้าใจหลักการส่งสาร 2. รู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหา 3. ด้านรู้เลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลายสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook Line Twister Instagram YouTube Life Clubhouse เป็นต้น 4. รู้จักคิด วิเคราะห์ และแยกแยะด้วยวิจารณญาณที่ดี มีสติพิจารณาไตร่ตรอง มีสัมปชัญญะ รู้ที่มาที่ไปและผลกระทบของสื่อ และมีทัศนคติการรับรู้แนวคิดที่ดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย สามารถอธิบายได้ว่า การบริหารการสื่อสารองค์กรเชิงพุทธบูรณาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย กระบวนการสื่อสาร มีลักษณะดังนี้ 1. ด้านผู้ส่งสาร มีความน่าเชื่อถือ มีความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องที่สื่อสาร 2. ด้านข้อมูลข่าวสาร มีลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ 3. ด้านช่องทางการสื่อสาร มุ่งเน้นการสื่อสารที่หลากหลาย ทันสมัย ช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่าย และ 4. ด้านผู้รับสาร มีความสนใจเอาใจใส่ มีทักษะการสื่อสารที่ดี สอดรับกันกับหลักการสอนหรือสื่อสารของพระพุทธเจ้า คือ ด้านสันทัสสนา การบริหารการสื่อสารข้อมูลที่สื่อสารออกมาจะต้องมีความชัดเจน ถูกต้องสมบูรณ์ และครบถ้วน ด้านสมาทปนา การสร้างข้อมูลอย่างจูงใจให้เห็นจริงเพื่อสร้างการรับรู้โดยการนำเสนอด้วยเหตุผล และหลักฐานที่น่าเชื่อถือ ด้านสมุตเตชนา มีความแกล้วกล้ามีกำลังใจในการสร้างเครือข่ายของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และด้านสัมปหังสนา สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร ทั้งนี้จะเกิดเป็นประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กร ในด้านผลผลิต ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารมีเนื้อหาที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ด้านประสิทธิภาพ เป็นตัวชี้วัดประสิทธิผลการบริหารการสื่อสารองค์กรที่สำคัญ ด้านความพึงพอใจ มีความพึงพอใจด้านการส่งสารที่มีประสิทธิภาพ ด้านการปรับเปลี่ยน องค์กรมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการสื่อสารให้ทันยุคทันสมัย และด้านการพัฒนา มีการจัดทำแผนพัฒนาการสื่อสารองค์กร การจัดอบรมและการจัดการความรู้ด้านการสื่อสารองค์กร และการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารองค์กรอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัย ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการนำเครื่องมือด้านการสื่อสาร และช่องทางการสื่อสาร ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ที่หลากหลายและทันสมัย เพื่อให้เข้าถึงบุคลากรทุกระดับ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

2. มหาวิทยาลัย ควรมีแนวนโยบายเกี่ยวกับหลักการสื่อสาร ที่แจ่มแจ้ง จูงใจ กล้าหาญ ซึ่งเป็นหลักการสอนของพระพุทธเจ้า โดยการบูรณาการกับการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ

3. มหาวิทยาลัย ควรมีรูปแบบการสื่อสารองค์กรที่ดีสะดวกรวดเร็ว และทันสมัย เพื่อส่งผลให้การปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. มหาวิทยาลัย ควรมีฐานข้อมูลด้านการสื่อสารที่มีความมั่นคง และนำเทคโนโลยีใหม่ ๆมาใช้เพื่อสร้างความมั่นคงในระบบการสื่อสารของมหาวิทยาลัย

2. มหาวิทยาลัย ควรมีการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสขององค์กร เพื่อหาแนวทางในการสร้างระบบการสื่อสารที่ดียิ่งขึ้น

3. มหาวิทยาลัย ควรมีผู้ปฏิบัติงานการการสื่อสารของมหาวิทยาลัย ควรมีการปรับกระบวนการส่งสารให้มีความรวดเร็ว และตรงเป้าหมาย เพื่อให้การสื่อสารเข้าถึงเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

4. มหาวิทยาลัย ควรมีบุคลากรที่เข้าใจหลักการสื่อสารขององค์กรในรูปแบบต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เพื่อสามารถที่จะนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. มหาวิทยาลัย ควรมีแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรให้ทั่งถึงทั้งมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความคิดเห็นบุคลากรทุกระดับและนิสิตของมหาวิทยาลัย เกี่ยวกับประสิทธิผลของการสื่อสารของมหาวิทยาลัย

2. ควรศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในด้านการสื่อสารองค์กรระหว่างมหาวิทยาลัยกับหนาวยงานภายนอกของมหาวิทยาลัย

3. ควรมีการส่งเสริมให้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นตัวแปรในการวิจัยด้านการสื่อสารให้มากขึ้น เป็นการผลักดันหลักธรรมให้ไปสู่การวิจัยในระดับสากล ให้เป็นที่ยอมรับในฐานะคำสอนทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). *การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฑาพรรธ์ จามจุรี ผดุงชีวิต. (2554). *วัฒนธรรมมการสื่อสารและอัตลักษณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัศนีย์ เจนวิถีสุข. (2554). *การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิภาพรรณ โสพัฒน์. (2562). วิธีการสื่อสารในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(3), 23-30.

ปนัดดา รักษาแก้ว. (2564). *พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทฺธสาวโก. (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระชินกร สุจิตฺโต (ทองดี). (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิเศษ กนฺตธมฺโม. (2564). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี. (2555). *พฤติกรรมและการสื่อสารในองค์การ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน*

BUDDHIST GOOD GOVERNANCE INTEGRATION FOR ADMINISTRATIVE EFFECTIVENESS PROMOTION OF THE UPPER NORTHERN CAMPUSES OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

พุทธิพงษ์ กันทะรส
Puttipong kantaros
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: puttipong.kan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน เป็นวิจัยแบบผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.801 เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 177 รูปหรือคน โดยสุ่มจากประชากรทั้งหมด 315 รูปหรือคน จากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิและการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ซึ่งเป็นกลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และกลุ่มผู้รับบริการ รวมจำนวน 27 รูปหรือคน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลการศึกษาด้วยเทคนิคเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัย

*Received August 8, 2024; Revised August 25, 2024; Accepted September 4, 2024

ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้แก่ 1. การปฏิบัติงานตามหลัก 7S 1 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 2. หลักพละ 4 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. รูปแบบพุทธบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือตอนบน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาล (พละ 4) พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานอย่างโปร่งใส ยึดหลักจริยธรรม และใช้โมเดล 7S เพื่อปรับปรุงการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: การบูรณาการ; พุทธธรรมาภิบาล; ประสิทธิผลการบริหารงาน

Abstract

This research article aims to achieve the following objectives: 1. To assess the efficacy of the management at the Upper Northern Campus of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. 2. To investigate the factors impacting the efficiency of the management at the Upper Northern Campus of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. 3. To propose the incorporation of Buddhist governance principles to enhance administrative effectiveness at the Upper Northern Campus of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. This study applied a combined research method encompassing quantitative and qualitative approaches. The quantitative aspect involved the use of a questionnaire with a confidence level of 0.801 to gather data from a randomly selected sample of 177 individuals out of a total population of 315, employing Taro Yama's formula, which utilizes stratified sampling and simple random sampling. Data analysis involved employing frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation analysis, and multiple regression analysis. The qualitative aspect included in-depth interviews with key informants and focus group discussions comprising Buddhist scholars, public administration practitioners, administrators, and groups of service recipients, totaling 27 participants. The data collected via qualitative methods were analyzed using descriptive content analysis.

The study's findings indicated that 1. The management effectiveness of Mahachulalongkornrajavidyalaya University at the Upper Northern Campus was notably high. 2. The factors influencing the management effectiveness at the Upper Northern Campus of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, including:

1. the implementation of the 7S principle in one aspect was statistically significant at the .01 level, thus accepting the research hypothesis, 2. the statistical significance of the 4 and 3 aspects of physical education at the .01 and .05 levels, respectively, accepting the research hypothesis, and 3. Integrating the Buddhist principles of governance and leveraging technology and innovation, the Buddhist Integrated Model aims to enhance the management effectiveness of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Upper Northern Campus. Emphasizing transparency, adherence to ethical principles, and the application of the 7S model, the approach seeks to maximize efficiency in management practices.
Keywords: Integration, Buddhism, Good Governance, Administration, Effectiveness

บทนำ

การบริหารและการจัดการในทุกองค์กรไม่ว่าจะภาครัฐและภาคเอกชน หน่วยงานทุกหน่วยงานทั้งท้องถิ่น หรือแม้แต่องค์กรทางการศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับหลักคุณธรรม และจริยธรรม เนื่องจากการบริหารและการจัดการทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หน่วยงานทุกหน่วยงาน และแม้แต่องค์กรทางการศึกษาประสบกับภาวะวิกฤติ อันเกิดจากการขาดความตระหนักถึงหลักการบริการจัดการที่ดี รวมไปถึงการปฏิบัติงานในองค์กรที่มนุษย์อาจได้รับแรงกระตุ้นในการจูงใจและโน้มน้าวในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติงานอย่างร่วมมือร่วมใจกันเพื่อภารกิจขององค์กรจะได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ (สร้อยตระกูล ติวยานนท์ อรรถมานะ, 2545)

ธรรมาภิบาล (good governance) หมายถึง หลักการบริหารจัดการที่ดี อันเกี่ยวข้องกับนโยบายของส่วนราชการและพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การ เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการบริหารงานทั้งในระดับองค์กรและประเทศชาติ มุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น การมีการบริหารจัดการที่ดีจึงเข้ามาเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเริ่มมีการนำไปปฏิบัติกันมากขึ้น (ธงชัย คล้ายแสง, 2562) ดังนั้น คำว่า ธรรมาภิบาล จึงดูมีความสำคัญมากขึ้น (ถวิลวดี บุรีกุล, 2561) นอกจากนี้ หลักธรรมาภิบาลยังถือได้ว่าเป็นมรดกของประชาธิปไตย ซึ่งประชาธิปไตยเป็นหลักการที่มีความเชื่อว่า เป็นระบอบการเมืองที่ดีที่สุด มีความเหมาะสมและเป็นธรรมมากที่สุด ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศในยุคสมัยปัจจุบัน หลักธรรมาภิบาลจึงถอดจากบทเรียนความสำเร็จของประเทศที่เป็นประชาธิปไตย (ทิวากร แก้วมณี, 2559)

การบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรจะต้องนำหลักการต่าง ๆ มาบูรณาการร่วมกันเพื่อปรับใช้ในการบริหารและการดำเนินงาน แต่หลักการที่ขาดไม่ได้เลยคือการใช้หลักคุณธรรม ซึ่งครอบคลุมจุดหมายของหลักธรรมาภิบาล (สุเมธ แสงนิ่มนวล, 2552) นอกจากนี้การนำหลักทางพระพุทธศาสนาเข้าบูรณาการร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่ยังจะช่วยให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรม เช่น หลักเศรษฐกิจพอเพียง ก็เกิดจากการนำหลักพระพุทธศาสนาไปบูรณาการ

กับหลักเศรษฐกิจ เป็นต้น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม มีความโปร่งใสในการบริหารงาน ก่อให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพ อีกทั้งมาตรฐานการศึกษายังเป็นวัฒนธรรมที่มนุษยชาติประดิษฐ์สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนาศักยภาพของพลเมืองในประเทศให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมประเทศชาติ ดังนั้น สังคมจึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกลไกในการรักษาคุณภาพของพลเมืองได้อย่างยั่งยืน (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2559) ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในกลุ่มภาคเหนือตอนบน ประกอบไปด้วย วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาเขตพะเยา วิทยาเขตแพร่ จำเป็นที่จะต้องมีหลักการบริหารจัดการที่ดี เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของหน่วยงานและความซับซ้อนของการบริหารที่มากกว่าเดิมจากในอดีต โดยการบริหารงานซึ่งประยุกต์หลักธรรมาภิบาลมาเป็นหลักการบริหารแนวใหม่

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้นำหลักพละ 4 อันเป็นหลักธรรมที่เป็นพลังในการบริหารงาน (อง.จตุกฺก. (ไทย) 21/154/215) ซึ่งสามารถที่จะนำมาประยุกต์เข้ากับการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ อันเป็นการบริหารงานโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อทำให้ได้แนวทางในการส่งเสริมประสิทธิผลในการทำงานในองค์กรเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเป็นแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 315 รูปหรือคน

2.2 ทำการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ, 2553) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 177 คน และทำการกระจายสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้ วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 70 ตัวอย่าง วิทยาเขตพะเยา จำนวน 62 ตัวอย่าง และวิทยาเขตแพร่ จำนวน 45 ตัวอย่าง

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน จาก 5 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 รูปหรือคน 2. กลุ่มผู้แทนสายวิชาการ จำนวน 5 รูปหรือคน 3. กลุ่มผู้แทนสายปฏิบัติการ จำนวน 5 รูปหรือคน 4. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน และ 5. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อเรียบร้อยแล้วจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้กระบวนการบันทึกเทป พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1. สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. สถิติอนุมาน สำหรับทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า ประสิทธิผลของการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่า ด้านความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ด้านประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 ด้านปรับเปลี่ยน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ด้านผลผลิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 และด้านการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59

การปฏิบัติงานตามหลัก 7S โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่า ด้านบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ด้านโครงสร้าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ด้านค่านิยม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 ด้านกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ด้านระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และด้านรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62

การปฏิบัติงานตามหลักพละ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสังคหะพละ มีจิตอาสา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ด้านวิริยะพละ นำสู่ปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ด้านอนวัชชพละ ซื่อสัตย์สุจริต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และด้านปัญญาพละ กำลังความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า 1. การปฏิบัติงานตามหลัก 7S ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน มี 1 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงว่า การปฏิบัติงานตามหลัก 7S สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้ร้อยละ 50.50 พบว่า ด้านระบบ สามารถทำนายประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้ร้อยละ 71.10 และ 2. หลักพละ 4 ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน มี 3 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า หลักพละ 4 สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้ร้อยละ 40.60 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัญญาพละ กำลังความรู้ สามารถทำนายประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้ร้อยละ 32.10 อนวัชชพละ ซื่อสัตย์สุจริต สามารถทำนายประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้ร้อยละ 24.20 และด้านสังคหะพละ มีจิต

อาสา สามารถทำนายประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้ร้อยละ 17.50

3. รูปแบบพุทธบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานและปัจจัยพื้นฐานในการส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย การบูรณาการด้วยหลักพละ 4 ด้าน ปัญญาพละ ด้านวิริยะพละ ด้านอนวัชชพละ และด้านสังคหพละ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงานตามหลักปัญญาพละ และพัฒนาตนเอง ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลการทำงานของบุคลากรในการให้บริการ รวมถึงการนำนวัตกรรม องค์ความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดความเพียรพยายามจะทุ่มเทเวลาและความพยายามอย่างเต็มที่ในการทำงาน ปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มความรู้และความสามารถประสบการณ์ มีความตั้งใจในงานที่รับผิดชอบ การนำหลักจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย ถือว่าเป็นหลักการพื้นฐานของความซื่อสัตย์และความโปร่งใส และการมีจิตอาสา คือการให้บริการหรือปฏิบัติงานในลักษณะที่มีจิตวิญญาณอันเนื้อแท้ มุ่งเสริมสร้างและส่งเสริมสวัสดิภาพ ความเป็นอยู่ การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และการปฏิบัติตามงานตามหลัก 7S ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านรูปแบบ ด้านระบบ ด้านบุคคล ด้านทักษะ และด้านค่านิยมร่วม โดยมีการวิเคราะห์โอกาส อุปสรรคมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานเพื่อความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ มีการกำหนดกรอบโครงสร้างองค์กรที่ดี เพราะมีความสำคัญต่อองค์กร เนื่องจากมีส่วนช่วยในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกลุ่มบุคลากรและหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กร มีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามขนาด ความซับซ้อนและวัตถุประสงค์ขององค์กร นำไปสู่การจัดระบบการปฏิบัติงานที่มีความชัดเจน ไม่ซับซ้อน หรือเอื้อประโยชน์ให้กับบุคลใดบุคคลหนึ่ง และเพื่อจัดสรรบุคลากรเข้ามาปฏิบัติได้อย่างเพียงพอ และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์การทำงานที่มีความเหมาะสมกับปริมาณงาน รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการบริหารองค์กร หรือเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เพราะเทคโนโลยีช่วยให้บุคลากรทำงานได้เร็วขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนถึงมีการกำหนดค่านิยมขององค์กรไว้อย่างชัดเจน เพราะค่านิยมขององค์กรทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรมในที่ทำงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากผลการศึกษาประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ 1. ด้านผลผลิต 2. ด้านประสิทธิภาพ 3. ด้านความพึงพอใจ 4. ด้านการปรับเปลี่ยน และ 5. ด้านการพัฒนา แสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีความพึงพอใจในผลการทำงานตามภาระหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย มีความสุขในการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่

นั้น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเศษ กนฺตธมฺโม (2564) ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของ เทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี มีข้อค้นพบสำคัญคือ ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านด้านแผนพัฒนาของอปท. ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านการปฏิบัติราชการ และด้านการพัฒนาองค์ก

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า 1. การปฏิบัติงานตามหลัก 7S ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน มี 1 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนี้ คือ ด้านระบบ แสดงว่าตัวแปร 1 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้ร้อยละ 50.50 และ 2. หลักพละ 4 ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน มี 3 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรียงลำดับ คือ ด้านปัญญาพละ กำลังความรู้ อนวัชชพละ ซื่อสัตย์สุจริต และด้านสังคหะพละ มีจิตอาสา แสดงว่าตัวแปรทั้ง 3 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ได้ร้อยละ 40.60 ตามลำดับจะเห็นได้ว่า การปฏิบัติงานตามหลัก 7S และการบูรณาการตามหลักพละ 4 มีผลต่อการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบนส่งผลทำให้มีประสิทธิภาพอย่างดีมากยิ่งขึ้น ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลผลิต ด้านประสิทธิภาพ ด้านความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยน และด้านการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของคณิตดา กรรณสูต (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธวิธีการบริหารจัดการองค์กรคุณภาพของบริษัทมหาชนจำกัด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการองค์กรคุณภาพ ได้แก่ 1. พุทธวิธีการบริหาร มีอิทธิพล 4 ด้าน คือ พุทธวิธีในการอำนวยการพุทธวิธีการจัดองค์กร พุทธวิธีในการกำกับดูแล และพุทธวิธีในการวางแผน โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 52.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 2. หลักพละ 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์กรคุณภาพของบริษัทมหาชน จำกัด ทั้ง 4 ด้านได้แก่ ปัญญาพละ (กำลังความรู้หรือความฉลาด) อนวัชชพละ (กำลังงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต) สังคหพละ (กำลังสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือ) และวิริยะพละ (กำลังแห่งความเพียร) โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 54.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

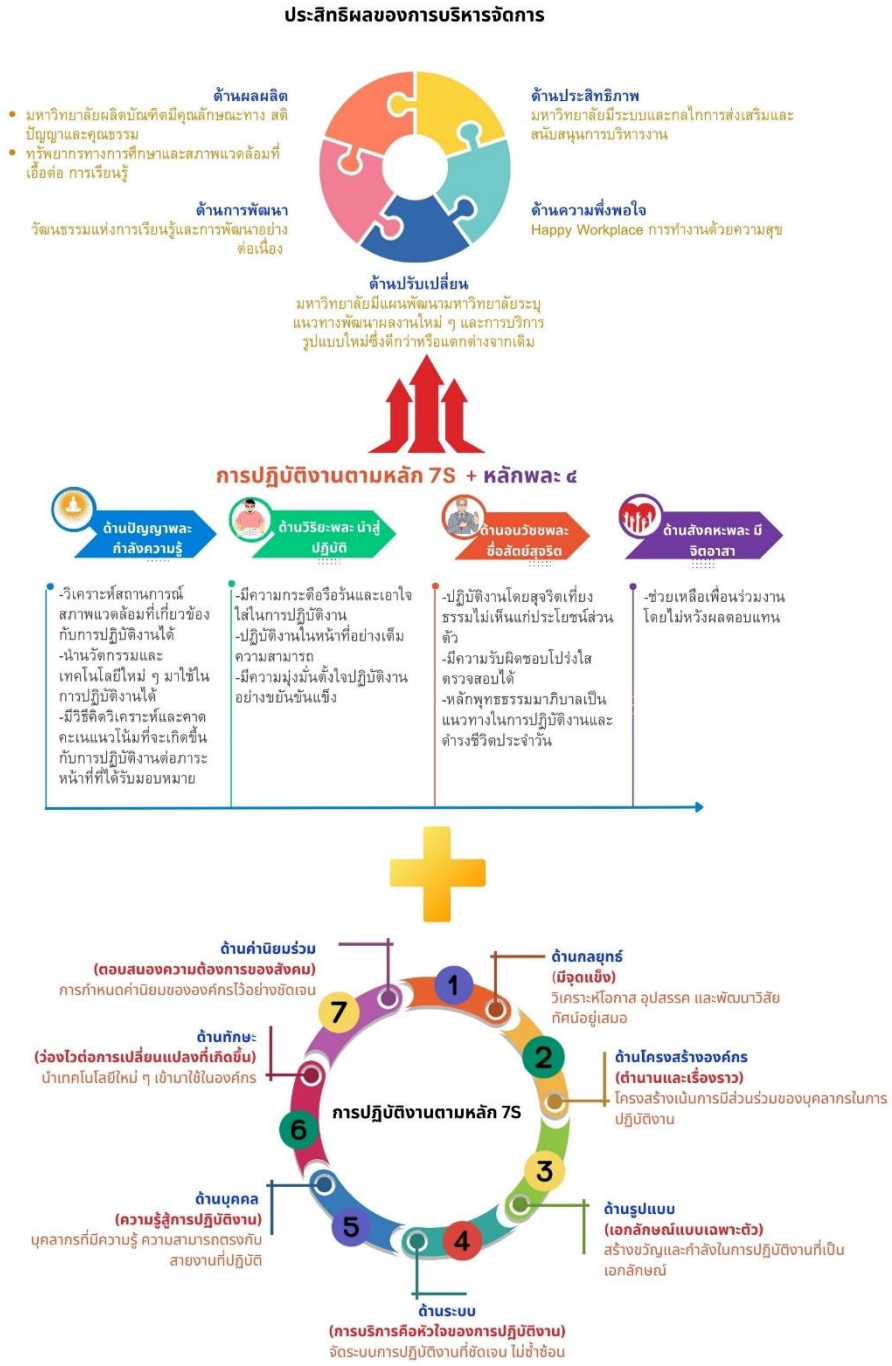
จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากผลการศึกษารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน เกิดจากปัจจัยพื้นฐาน คือ การปฏิบัติงานตามหลัก 7S และหลักพุทธธรรม

คือ หลักพละ 4 โดยข้อค้นพบที่สำคัญคือ การบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน เป็นการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ เช่น การใช้หลักสติในการวางแผนและตัดสินใจ การใช้หลักเมตตาในการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นพุทธบูรณาการจึงเป็นหลักเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลจะช่วยให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความสุขในการทำงานมากขึ้น และมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น การบริหารที่มีความสุจริตและเที่ยงธรรม คือการสร้างความโปร่งใสในการบริหารเพื่อให้องค์กรดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องต้องกันกับงานวิจัยของพระมหาปรีชา เหล่าทวีคุณ (2561) ซึ่งท่านได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ซึ่งได้ข้อค้นพบสำคัญคือ บุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนงาน กล่าวคือจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีการบังคับใช้กฎระเบียบข้อยังคับ ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในการแบ่งงานตามภาระหน้าที่และความรู้ความสามารถ กำกับติดตามดูแลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายของภารกิจ หากมีปัญหาเกิดขึ้น ก็รู้จักที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งบุคลากรในองค์กรต้องมีความสามัคคีกันมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ในส่วนของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ต้องจัดทำเป็นแผนแม่บทในระดับจังหวัด โดยจะต้องมีการระดมความคิดเห็นร่วมกันของทุกฝ่าย มีการตั้งศูนย์ประสานงานในระดับจังหวัด มีบุคลากรปฏิบัติงานประจำ มีการเชื่อมโยงบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่รวดเร็ว

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน มีประสิทธิผลในระดับสูงใน 5 ด้าน ได้แก่ ผลผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ การปรับเปลี่ยน และการพัฒนา โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลคือ การปฏิบัติตามหลัก 7S และหลักพละ 4 (ปัญญาพละ วิริยะพละ อนวัชชพละ สังคหพละ) ซึ่งทั้งสองแนวทางนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากร นอกจากนี้ยังพบว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารงานได้อย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือ

ตอนบน ประกอบด้วยการปฏิบัติงานตามหลัก 7S + พุทธบูรณาการหลักพละ 4 = การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบนการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า 1. การปฏิบัติงานตามหลัก 7S ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน มี 4 ด้าน แสดงว่าการปฏิบัติงานตามหลัก 7S สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน 2. หลักพละ 4 ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน มี 3 ด้าน แสดงว่า หลักพละ 4 สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ตามลำดับ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ปัจจัยทั้ง 2 สามารถนำมาประยุกต์ใช้โดยจะต้องมีกลยุทธ์ชัดเจน โครงสร้างสมส่วน รูปแบบเหมาะสม ระบบไม่ซับซ้อน บุคลากรเน้นคุณภาพ ทักษะเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสร้างค่านิยมร่วมในองค์กร โดยพิจารณาจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารจัดการจะเป็นกระบวนการวางแผน จัดระเบียบ และควบคุมทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การมีระบบการบริหารงานบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ อุปนิสัยที่ดี และนำคุณสมบัติดังกล่าวมาสร้างสรรค์งานให้เกิดความสำเร็จและผลิตผลที่ดี ตอบสนองเป้าหมายขององค์การสร้างความสำเร็จโดยรวมให้กับทั้งตัวเองและหน่วยงานที่ทำงานอยู่ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารของทุกองค์การต่างมุ่งหวัง เพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยควรมีการส่งเสริมการวางแผนการผลิตบัณฑิต หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ในวิชาการและวิชาชีพ มีคุณลักษณะตามหลักสูตรที่กำหนด

2. มหาวิทยาลัยควรมีกระบวนการในการประเมินความรู้ และทักษะ เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งการทำงานอย่างถูกต้อง มีความยุติธรรมและสามารถเชื่อมั่นในเกณฑ์การประเมินได้

3. มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ที่ดีเพื่อส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. มหาวิทยาลัย ควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานโดยการประยุกต์และสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงการสอน การวิจัย และการบริการชุมชน

2. มหาวิทยาลัย ควรมีการจัดโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม และลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานเพื่อให้องค์กรเกิดความเสถียรภาพ

3. มหาวิทยาลัย ควรมีมาตรการในการกำกับติดตามบุคลากรให้ปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็ม ความสามารถ เพื่อเป็นการแสดงความทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจให้การให้ความร่วมมือต่อองค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารงานของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัย หรือปัจจัยที่เหมาะสมในการบริหารงาน

2. ควรศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย เช่น วิเคราะห์ปัญหา สร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและการแก้ปัญหา

3. ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารของมหาวิทยาลัย โดยการนำหลักพุทธธรรมอื่นมาศึกษาเพื่อให้เกิดความแตกต่างและมีความสมบูรณ์ในเชิงองค์ความรู้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณิตดา กรรณสูต. (2565). *พุทธวิธีการบริหารจัดการองค์กรคุณภาพของบริษัทมหาชนจำกัด* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2559). *ภาวะผู้นำคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ไดมอนด์ กราฟิก กรุ๊ป.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2561). *หลักธรรมาภิบาลจากแนวคิดสู่การปฏิบัติในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ทิวากร แก้วมณี. (2559). *ธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์.

ธงชัย คล้ายแสง. (2562). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2) : 177-188.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2557). *ชูหลักพุทธบูรณาการพัฒนาจิตใจ-สังคม*. สืบค้น 25 กันยายน 2566, จาก https://www.mcu.ac.th/news/detail/11029

พระมหาปรีชา เขมนนฺโท. (2561). *การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการ สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิเศษ กนฺตธมฺโม. (2564). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สร้อยตระกูล ติวยานนท์ อรรถมานะ. (2545). *พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุเมธ แสงนิ่มนวล. (2552). *ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รูปแบบการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล*

THE MODEL FOR USING BUDDHIST PRINCIPLES TO DRIVE ECONOMY TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE DIGITAL

วัลลภ สุรทศ
Wallop Surathos
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
Rajamangalajavidyalaya University of Technology Isan
Corresponding Author E-mail: wallop.su2507@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่าหลักการและวิธีการทางด้านเศรษฐกิจของพุทธธรรมนั้น เป็นการดำเนินการทางเศรษฐกิจทั้งด้านการผลิต การบริโภค การกระจาย และการแลกเปลี่ยน ซึ่งอธิษฐานธรรม เป็นธรรมที่มีความสำคัญต่อมนุษย์เราเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นธรรมที่มุ่งเน้นให้คนเป็นคนที่มีการพัฒนาชีวิต มีหลักยึด มีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่น ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต เมื่อผู้บริหารองค์กรมีอธิษฐานธรรมแล้ว ย่อมทำให้มีความมั่นคงในธรรม ทำให้กำหนดนโยบายนำพาองค์กรไปสู่องค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: หลักธรรม; เศรษฐกิจยุคดิจิทัล; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This academic article aimed to study the model of using Buddhist principles to drive the digital economy towards sustainable development in the digital age. The study was found that economic principles and methods of the Buddhist principle were an economic operation in terms of production, consumption, distribution and exchange. Atithana-dhamma is the Dharma that is

*Received March 16, 2023; Revised July 13, 2023; Accepted July 23, 2023

very important to human beings, because it's fair that focuses on people who have developed their lives, have principles, have a strong ideology, is for the benefit of oneself and others to make success in life. When the organization's executives had Atithana-dharma inevitably, and stability in Dharma, it would help make the policy to lead the organization to an organization with social responsibility by driving the digital economy towards sustainable development in the digital age.

Keywords: Dharma Principles; Digital Economy; Sustainable Development

บทนำ

องค์กรธุรกิจเมื่อกลุ่มผู้ริเริ่มจัดตั้งขึ้น ก็คาดหวังว่าจะมีการดำเนินงานที่มุ่งสู่การดำเนินงานเพื่อแสวงหาผลกำไร ไม่มีอุปสรรคขัดขวาง และสามารถทำกำไรไปได้ต่อเนื่องอย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งคำว่าต่อเนื่องอย่างไม่สิ้นสุดนี้ ตรงกับคำว่าอย่างยั่งยืน แสดงว่าตั้งแต่ไหนแต่ไรธุรกิจสนใจเรื่องความยั่งยืน โดยอาจคำนึงถึงแต่ตัวองค์กร แต่ในปัจจุบันบริบทเรื่องความยั่งยืนขององค์กรไม่สามารถอยู่แต่ภายในตัวองค์กรเท่านั้น องค์กรต้องปรับตัวรับกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องรวมถึงความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย คือ ในระหว่างการดำเนินงานที่แสวงหาผลกำไรขององค์กรนั้น องค์กรจะต้องตอบโจทย์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่พร้อมกันไปด้วย (พิชญาภัค เพชรสีสุข, 2565)

สำหรับองค์กรที่มีการดำเนินงานโดยมุ่งหวังให้เกิดความยั่งยืนทั้งในองค์กร และยั่งยืนในสังคมและสิ่งแวดล้อม ในการตอบสนอง ขับเคลื่อนไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จะมีการกำหนดนโยบายที่แสดงให้เห็นว่าองค์กรมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผนวกเข้ากับกระบวนการทางธุรกิจที่ดำเนินอยู่เป็นปกติประจำวัน (อภิญญา สิระนาท, 2564) ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการดำเนินงานที่เป็นไปอย่างรับผิดชอบในอันที่จะดูแลผลกระทบเชิงลบ มิให้เกิดเป็นความเดือดร้อนเสียหายขึ้นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการแสวงหาโอกาสในอันที่จะสร้างเป็นผลกระทบเชิงบวก ทั้งแก่องค์กรและสังคมควบคู่ไปพร้อมกัน และสามารถวัดผลการดำเนินงาน ซึ่งแสดงให้เห็นในรูปแบบรายงานด้านความยั่งยืน โดยองค์กรสามารถแจกแจงได้ว่าองค์กรมีส่วนขับเคลื่อนไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวเนื่อง รวมทั้งมีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2538)

โดยสังคมในปัจจุบันนี้ มุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของวัตถุจนลืมนึกถึงคุณธรรมทางด้านจิตใจ ให้ความสำคัญกับการศึกษา แต่ไม่ปลูกฝังความรู้ด้านจริยธรรม ลืมคำสอนทางศาสนาอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้ไม่เกรงกลัวต่อบาปกรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักใหญ่ เพราะคำสอนทางพระพุทธศาสนา ได้รับ

การพิสูจน์ตามเหตุผล จากนักปราชญ์มาเป็นเวลาตั้ง 2500 ปีเศษแล้ว ยังไม่พบข้อบกพร่องในการดำเนินชีวิตตาม (พระวรศักดิ์ วรธมฺโม, 2540) ต้องยอมรับว่า หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐแท้ บ้านเมืองของเราในปัจจุบัน มีการเรียกร้องหาเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม แต่ในส่วนของการศึกษากับมุ่งเน้นให้นักเรียนนักศึกษามีอิสระทางความคิด เมื่อมีอิสระทางความคิด จะประกันว่าเป็นคนดี คนไม่ดี คนฉลาด คนโง่ไม่ได้ คนเราทุกคนถ้าไม่มีคุณธรรม จริยธรรม หรือมีหลักของศาสนาในจิตใจแล้ว ย่อมที่จะทำอะไรตามใจตนเองปรารถนาเสมอ ทำให้ขาดระเบียบ ขาดวินัย ต่างคนต่างทำ เบียดเบียนซึ่งกันและกัน จนทำให้สังคมเรานั้นเกิดความวุ่นวายหาความสงบสุขไม่ได้ พระพุทธศาสนาสอนให้คนมั่นคงในความคิด อยู่ในกรอบแห่งความดีงาม ไม่ให้อิสระในการคิดที่เป็นอกุศล ไม่ให้อิสระในความคิดตามอิทธิพลของอกุศลมูล คือเหตุแห่งความชั่วร้าย หากแต่ให้มั่นคงอยู่ในคุณธรรมก่อนแล้ว จึงค่อยมีอิสระ ทางความคิดแสดงว่า ให้คนมีอิสระทางความคิดภายหลังที่มีจิตใจมั่นคงอยู่ในคุณธรรมความดีแล้วเท่านั้น พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พบว่ายิ่งเรียนก็ยิ่งไม่มีทางที่จะเถียงได้เลย เพราะเต็มไปด้วยเหตุและผลเป็นหลักใหญ่ ถ้าจะตอบให้สั้นที่สุดว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าอย่างไร? ก็ต้องตอบว่า ทรงสอนให้เรารู้จักชีวิตจริงตั้งแต่เกิดจนตาย และทุกคนก็อยากมีเสรีภาพ แต่เราไม่มีเพราะเราถูกปกคลุมด้วยกิเลสอยู่ ถ้าเรารู้เสียว่ากิเลสนั้นเกิดขึ้นแล้วดับไปเช่นธรรมชาติอื่น ๆ ผิดกันว่าเร็วหรือช้าเท่านั้น ถ้าเราปกครองกิเลสของเราได้ แทนที่จะให้มันปกครองเรา เราจะหาความสุขได้ตามชอบใจ นี้เป็นหลักใหญ่ที่สั้นที่สุด (สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุด และคมสันต์ สังฆมณี, 2551)

พระพุทธศาสนาได้เกิดขึ้นในโลกหลังพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ และทรงแสดงปฐมเทศนาก่อนพุทธศักราช 45 ปี การเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา เป็นการเกิดขึ้นในรูปแบบที่แปลกกว่าศาสนาอื่น เพราะไม่ได้อาศัยการสร้างการดลบันดาลจากปัจจัยภายนอก แต่เป็นเรื่องของความเพียรที่ถูกทาง สิ่งที่มีอำนาจอิทธิพลในการเป็นพระพุทธเจ้าจึงมีเพียงบารมีธรรม คือ คุณงามความดีที่ได้สร้างมาแต่ชาติปางก่อน จนบารมีเต็มบริบูรณ์ ใช้ความเพียรพยายามค้นคว้าสัจธรรมในปัจจุบันจนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาของมนุษย์ โดยมนุษย์เพื่อมนุษย์โดยแท้ (มูลนิธิพระราชศรัทธา, 2537) หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาจึงมีความมั่นคง เพราะเป็นศาสนาที่มีเหตุผล ผู้ปฏิบัติสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง ไม่จำกัดกาลเวลา หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ทรงสั่งสอนมวลหมู่มนุษย์ให้เข้าใจในหลักธรรมนั้น เป็นธรรมที่ล้วนแต่ทรงไว้ซึ่งความดีงามการที่จะทำให้ชีวิตของเราเจริญและมีความมั่นคงนั้น พระพุทธองค์ก็ได้แสดงธรรมไว้หลายหมวดเหมือนกัน ดังคำกล่าวที่ว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงค้นพบธรรมอันประเสริฐเป็นประดุจแพที่ให้บุคคลอาศัยข้ามฟาก คือ จากมนุษย์ปุถุชน ไปเป็นพระอริยบุคคล ธรรมของพระพุทธเจ้านั้นไม่ว่าพระองค์จะแสดงที่ไหน แสดงแก่ใคร ก็มีจุดมุ่งหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสภาพของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ให้มีทัศนคติปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างถูกต้อง เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น แต่หลักธรรมและ

วิธีการสอนย่อม แตกต่างกันไปตามอุปนิสัย ความถนัดความสนใจของผู้ฟังสุดแต่เรื่องใดวิธีใดจะทำให้ผู้ถูกสอนนั้นเข้าใจในหลักธรรมได้ดี การสอนธรรมพระพุทธองค์ก็สอนเท่าที่บุคคลเหล่านั้นจะรับได้ตามกำลังของปัญญา บางคนสอนธรรมชั้นสูง ฟังแล้วได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคล บางคนสอนแล้วปฏิบัติตนให้เข้าถึงพระรัตนตรัย เป็นคนให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547)

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่ทำให้คนเรามีความมั่นคงในชีวิต มีความมั่นคงในหลักของคุณงามความดีนั้น เรียกว่า อธิษฐานธรรม บุคคลที่ต้องการความสำเร็จในชีวิต ต้องการหลุดพ้นจาก อาสวะกิเลสทั้งหลายก็ต้องอาศัยธรรมหมวดนี้ เพราะอธิษฐานธรรมเป็นธรรมที่อาศัยความเข้มแข็งของจิตใจ คนเราทุกคนเกิดมาต้องมีอุดมการณ์ คือมีเป้าหมายที่สูงสุดของชีวิต ทำให้ชีวิตของเรามีความดีงาม มีความมั่นคง ต้องมีปัญญาเพื่อใช้ส่องทางชีวิต ทำให้ชีวิตไม่หลงเข้าไปสู่ทางแห่งความชั่วร้ายทั้งหลาย ต้องมีสัจจะ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่จะนำพาตนเองให้ไปสู่เป้าหมายแห่งชีวิตที่ได้ตั้งเอาไว้ เมื่อเราเกิดมาในโลกนี้แล้วต้องมีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาดีฝ่ายเดียว ไม่คิดเอารัดเอาเปรียบคนอื่น และมีจิตใจที่เด็ดเดี่ยวมั่นคง ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจของกิเลสตัณหาที่มีมาในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อเรามีอธิษฐานธรรมในตัวแล้ว ก็จะทำให้ชีวิตของเรานั้นมีความมั่นคง เดินทางล่วงพ้นภัยต่าง ๆ ไปได้ และสามารถเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิตดังที่ทุกคนได้ตั้งปณิธานเอาไว้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538)

อธิษฐานธรรม คือ ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ ธรรมอันเป็นฐานที่มั่นคงในชีวิตของมนุษย์มีอยู่ 4 อย่าง คือ

1. ปัญญาธิษฐาน คือ ปัญญาหมายถึง ความรู้ชัดหยั่งรู้ในเหตุผล พิจารณาให้เข้าใจในสภาวะของสิ่งทั้งหลาย จนเข้าถึงความจริง

2. สัจจาธิษฐาน คือ สัจจะ หมายถึง ความจริงดำรงมั่น ในความจริงที่รู้ชัดด้วยปัญญา เริ่มแต่สมมติสัจจะ จนถึงปรมัตถสัจจะ

3. จาคาธิษฐาน คือ จาคะ หมายถึง ความเสียสละ สละสิ่งอันเคยชิน ข้อที่เคยยึดถือไว้และสิ่งทั้งหลายอันผิดพลาดจากความจริงเสียได้ เริ่มแต่สละอามิสจนถึงสละกิเลส

4. อุปสมาธิษฐาน คือ อุปสมะ หมายถึง ความสงบ ระงับโทษข้อขัดข้องมัวหมองวุ่นวายอันเกิดจากกิเลสทั้งหลายแล้ว ทำจิตใจให้สงบได้

อธิษฐานธรรมทั้ง 4 ข้อนี้ พึงปฏิบัติดังนี้

1. ปญฺญํ นปฺปมชฺเชยฺย หมายถึง ไม่พึงประมาทปัญญา คือ ไม่ละเลยการใช้ปัญญา

2. สจฺจํ อนุรกฺเขยฺย หมายถึง พึงอนุรักษ์สัจจะ

3. จาคํ อนุพฺรูเหยฺย หมายถึง พึงเพิ่มพูนจาคะ

4. สนฺตึ สิกฺเขยฺย หมายถึง พึงศึกษาสันติ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า อธิษฐานธรรม เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญต่อมนุษย์เราเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นธรรมที่มุ่งเน้นให้คนเป็นคนที่มีการพัฒนาชีวิตมีหลักยึด

มีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่น ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต เมื่อผู้บริหารองค์กรมีอธิษฐานธรรมแล้ว ย่อมทำให้มีความมั่นคงในธรรม ทำให้กำหนดนโยบายนำพาองค์กรไปสู่องค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยขับเคลื่อนไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งไปสู่องค์กรที่มีความยั่งยืน

ดังนั้น บทความฉบับนี้จึงมุ่งเน้นรูปแบบการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการใช้อธิษฐานธรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในยุคดิจิทัล

ความเป็นมาของอธิษฐานธรรมในพระพุทธศาสนา

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาบนโลกนี้ ย่อมมีเป้าหมายด้วยกันทุกคน คติในทางพุทธศาสนาแบ่งเป้าหมายของชีวิตออกเป็นสองระดับ คือระดับโลกิยะและระดับโลกุตระ ชีวิตที่บรรลุเป้าหมายในระดับโลกิยะ คือชีวิตที่มีความสุขตามวิสัยของผู้ที่ยังบริโภคกาม ซึ่งเป็นความสุขที่มีความทุกข์เจือปน ความสุขแบบโลกิยะนี้จะต้องมีจริยธรรมกำกับเสมอ (บุญมี แท่นแก้ว, 2530) ชีวิตฆราวาสตามอุดมคติทางพระพุทธศาสนาต้อง มีแนวโน้มที่จะสละโลกียสุข เพื่อยกระดับของจิตใจเข้าสู่โลกุตระด้วยอธิษฐานธรรมเป็นธรรมหมวดหนึ่งทำให้ชีวิตของมนุษย์เราได้พบกับความมั่นคงทั้งในส่วนที่เป็นโลกิยะและในส่วนที่เป็นโลกุตระ เกี่ยวกับอธิษฐานธรรมนี้ ถือว่าเป็นหนึ่งในสิบของบารมีที่ยิ่งใหญ่ของพระโพธิสัตว์ที่พระองค์ใช้ในการบำเพ็ญอธิษฐานบารมี เพื่อการบรรลุธรรมเป็นพระพุทธเจ้าในภายภาคข้างหน้า ซึ่งเกี่ยวกับอธิษฐานบารมีนี้ พระโพธิสัตว์ทรงเสวยพระชาติซึ่งเป็นหนึ่งในสิบชาติ ก่อนที่พระองค์จะมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระชาติปัจจุบันเกี่ยวกับอธิษฐานบารมีนี้พระองค์ทรงบำเพ็ญเมื่อครั้งพระองค์ทรงเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์พระนามว่าพระเนมิราช เมืองมิถิลา แคว้นวิเทหะ การบำเพ็ญอธิษฐานบารมีของพระโพธิสัตว์ก็เพื่อบรรเทาและและความมัวเมาในกองสังขารแล้วตั้งจิตอธิษฐานถึงเป้าหมายชีวิตที่มีความสงบสุขในบั้นปลาย จากนั้นมุ่งมั่นกระทำตามที่อธิษฐานไว้อย่างเด็ดเดี่ยว ไม่หวนกลับ ไม่โลเล การบำเพ็ญอธิษฐานบารมีเช่นนี้ นับได้ว่าใช้ชีวิตด้วยความเป็นจริง หรือรู้เท่าทันในกองสังขาร และไม่เป็นชีวิตที่ปราศจากเป้าหมายทางจริยธรรมท่านยังจะเป็นฐานที่สำคัญจะนำไปสู่ความรู้แจ้งในกองสังขารหลุดพ้นจากความความพัวพันด้วยกิเลสตัณหามีจิตใจบริสุทธิ์บรรลุนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตสืบไป ดังนั้น อธิษฐานธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความมั่นคงของชีวิตได้ทั้งทางโลกิยะและทางโลกุตระ (พระมหาทองคูณ ธีรปญฺโญ, 2549)

ความหมายของอธิษฐานธรรม

อธิษฐานธรรม หมายถึง ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ 4 อย่าง คือ ปัญญา สัจจะ จาคะ อุปสมะ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538) กล่าวคือ บุรุษไม่พึงประมาทปัญญา พึงตามรักษาสัจจะ พึงเพิ่มพูนจาคะ พึงศึกษาแต่ทางสงบตามพระบาลีว่า

ปญฺญํ นปฺปมชฺเชยฺย สจฺจมนุรกฺเขยฺย
จาคมนุพฺรูเหยฺย สนฺติเมวสุสิกฺเขยฺย

ซึ่งเป็นหลักธรรมอันเป็นฐานที่ตั้งของบุคคลซึ่งได้แก่ ปัญญาธิษฐาน สัจจาธิษฐาน จาคาธิษฐาน อุปสมาธิษฐาน ซึ่งมีความหมายดังนี้ ปัญญา คือ ความรู้ทั่ว ความรู้ชัดปัญญาที่เป็นโลกียะปัญญา 1 และปัญญาที่เป็นโลกุตตระ ปัญญา 1 สัจจะ คือ ความจริง ความจริงโดยสมมติ 1 ความจริงโดยปรมัตถ์ 1 จาคะ คือ การเสียสละ ได้แก่การเสียสละวัตถุสิ่งของ 1 และเสียสละสิ่งที่ตนเคยชิน อันเป็นอารมณ์ที่เป็นข้าศึกแก่ความสงบ 1 อุปสมะ คือ ความสงบ หมายเอาความสงบกาย ความสงบวาจา และความสงบใจ รวมถึงความสงบอย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน เพื่อนำมาส่งเสริมพัฒนาชีวิตในสังคมไทยเพราะการอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสนิทสนมและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจะบังเกิดขึ้นได้ต้องรู้จักนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องขัดเกลาเป็นเครื่องบ่มเพาะสติปัญญา รวมถึงมีความจริงใจต่อกันและความเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสงเคราะห์อนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกิจการงานด้านต่างๆ ในสังคมซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความผูกพันระหว่างบุคคลในสังคมรวมทั้งความรักความเพื่อพัฒนาชีวิตในครอบครัวและสังคมไทยก็จะเหนียวแน่นมั่นคง เพื่อสร้างสรรค์ส่งเสริมความรักพัฒนาชีวิตในสังคมไทยก็จะได้รับความสุขความเจริญทั้งแก่ตนเองและสังคม

หลักอธิษฐานธรรมทั้ง 4 ประการนี้ แต่ละข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญญาธิษฐานธรรม อธิษฐานธรรม คือ ปัญญา รอบรู้สิ่งที่ควรรู้ รู้ถึงเหตุและผลว่าเมื่อทำเหตุอย่างนี้ย่อมได้ผลเช่นนี้สิ่งนี้ควรทำสิ่งนี้ไม่ควรทำสิ่งนี้เป็นบุญสิ่งนี้เป็นบาป ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทั้งภายในตัว ภายนอกตัว ปัญญาเกิดขึ้นได้ 3 ทาง คือ 1. สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง 2. จินตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากความคิด 3. ภาวนามยปัญญาปัญญาเกิดจากการเจริญภาวนา กล่าวคือ เป็นระบบการพัฒนาชีวิตของปัจเจกชน ควบคู่กับการพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม โดยมีจริยธรรมคือความเมตตา ความเกื้อกูลสงเคราะห์ ความสามัคคี ความไม่เห็นแก่ตัวดังหลักของระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่กล่าวไว้ว่า มนุษย์อยู่ดี ชุมชนอยู่ได้ ธรรมชาติยั่งยืน

2. สัจจาธิษฐานธรรม อธิษฐานธรรม คือ สัจจะ คำว่า สัจจะคือความจริงใจ หรือความสัตย์จริง ไม่ว่าจะคิด พูด ทำอะไรก็คิด พูดทำสิ่งนั้นจริง ๆ และย่อมได้รับผลจริง ๆ กล่าวคือเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีสัจจาธิษฐานธรรมเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งสามารถโยงไปสู่การที่พระพุทธศาสนา

มีท่าทีปฏิเสธความสุดโต่ง 2 ด้าน คือ การหมกมุ่นในกามสุขอย่างเดียว และการทรมานตนเองในรูปแบบต่าง ๆ

3. จาคาธิษฐานธรรม อธิษฐานธรรม คือ จาคะ คำว่า จาคะ คือการละสิ่งของสละอารมณ์ ที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ นั่นคือสละอคติ 4 อย่างที่จะทำให้ตัวเรานั้นเสียสัจจะไป ฉะนั้นจึงต้องสละเสีย กล่าวคือ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

4. อุปสมาธิษฐานธรรม อธิษฐานธรรม คือ อุปสมะ คำว่าอุปสมะ คือความสงบใจจากสิ่งที่เป็นข้าศึก อันได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น มักจะมาขัดขวางต่อการทำจิตให้สงบ กล่าวคือ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ

ความหมายคำว่าเศรษฐกิจและระบบเศรษฐกิจ

คำว่า เศรษฐกิจ มาจากคำสองคำรวมกัน หมายถึง คำว่า เศรษฐ แปลว่า ดีเลิศ และคำว่า กิจ แปลว่า การประกอบการ เมื่อนำคำสองคำมารวมกันจึงได้ความว่า การประกอบกิจการงานเกี่ยวกับการผลิตการจำหน่ายจ่าย แจก การบริโภค และการใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ผลดี ส่วนคำว่าพอเพียงหมายถึงพออยู่พอกิน ความเหมาะสมหรือ ความพอดี และเมื่อร่วมกันจึงได้ความว่า การผลิตจำหน่าย และบริโภคอย่างพอเหมาะพอดีอย่างประเสริฐ

ส่วนคำว่า เศรษฐกิจ ตามความหมายในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ว่า เศรษฐกิจ หมายถึง งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

ความหมายของระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจ คือ ระบบผลิตและกระจายสินค้าและบริการ ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรในสังคมหนึ่ง ระบบเศรษฐกิจประกอบด้วยการรวมสถาบัน หน่วยงานและผู้บริโภค ซึ่งประกอบเป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนหนึ่ง มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง คือ วิถีการผลิต การศึกษาระบบเศรษฐกิจเช่น หน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้เกี่ยวโยงกันอย่างไร การไหลของสารสนเทศระหว่างหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ เป็นอย่างไร และความสัมพันธ์ทางสังคมในระบบเศรษฐกิจ (รวมทั้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและโครงสร้างการจัดการ) ในบรรดาระบบเศรษฐกิจที่มีอยู่ มีการพัฒนาวิธีการวิเคราะห์แตกต่างกันไป เช่นเศรษฐศาสตร์สังคมนิยมและธรรมศาสตร์เศรษฐกิจอิสลาม (Islamic Economic Jurisprudence) ปัจจุบันการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจรูปแบบที่พบมากที่สุดในระดับโลกอาศัยเศรษฐกิจแบบผสมที่เน้นตลาดทุนนิยม

นักวิชาการทางด้านเศรษฐศาสตร์บางท่านได้ให้ความหมายของคำว่า ระบบเศรษฐกิจ ไว้ว่า ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง กลุ่มของหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น การผลิตการบริโภคหรือการแจกจ่ายผลผลิตอยู่ภายใต้กรอบขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และกฎหมายเดียวกัน ลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะเป็นไปในแบบแผนเดียวกัน ระบบเศรษฐกิจหมายถึง การรวมตัวของสถาบันทางธุรกิจกลุ่มหนึ่งที่มีการปฏิบัติการคล้ายคลึงกัน ระบบเศรษฐกิจของสินค้าใด หรือประเทศใดย่อมเป็นสิ่งที่กำหนดการดำเนินการในทางเศรษฐกิจของสังคมและประเทศนั้น ๆ

สรุป

จากกการศึกษารูปแบบการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล พบว่าการนำอธิษฐานธรรมมาประยุกต์ว่านำมาใช้ในเศรษฐศาสตร์ ได้ดังนี้

1. ปัญญาธิษฐานธรรม อธิษฐานธรรม คือ ปัญญา รอบรู้สิ่งที่ควรรู้ รู้ถึงเหตุและผลว่าเมื่อทำเหตุอย่างนี้ย่อมได้ผลเช่นนี้สิ่งนี้ควรทำสิ่งนี้ไม่ควรทำสิ่งนี้เป็นบุญสิ่งนี้เป็นบาป ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทั้งภายในตัว ภายนอกตัว ปัญญาเกิดขึ้นได้ 3 ทาง คือ 1. สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง 2. จินตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากความคิด 3. ภาวนามยปัญญาปัญญาเกิดจากการเจริญภาวนา กล่าวคือ เป็นระบบการพัฒนาชีวิตของปัจเจกชน ควบคู่กับการพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม โดยมีจริยธรรมคือความเมตตา ความเกื้อกูลสงเคราะห์ ความสามัคคี ความไม่เห็นแก่ตัวดังหลักของระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่กล่าวไว้ว่า มนุษย์อยู่ดี ชุมชนอยู่ได้ ธรรมชาติยั่งยืน

2. สัจจาธิษฐานธรรม อธิษฐานธรรม คือ สัจจะ คำว่า สัจจะคือความจริงใจ หรือความสัตย์จริง ไม่ว่าจะคิด พูด ทำอะไรก็คิด พูดทำสิ่งนั้นจริง ๆ และย่อมได้รับผลจริง ๆ กล่าวคือเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีสัจจาธิษฐานธรรมเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งสามารถโยงไปสู่การที่พระพุทธศาสนามีท่าทีปฏิเสธความสุดโต่ง 2 ด้าน คือ การหมกมุ่นในกามสุขอย่างเดียว และการทรมานตนเองในรูปแบบต่าง ๆ

3. จาคาธิษฐานธรรม อธิษฐานธรรม คือ จาคะ คำว่า จาคะ คือการละสิ่งของสละอารมณ์ ที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ นั่นคือสละอคติ 4 อย่างที่จะทำให้ตัวเรานั้นเสียสัจจะไป ฉะนั้นจึงต้องสละเสีย กล่าวคือ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

4. อุปสมาธิษฐานธรรม อธิษฐานธรรมคืออุปสมะ คำว่าอุปสมะ คือความสงบใจจากสิ่งที่เป็นข้าศึก อันได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น มักจะมาขัดขวางต่อการทำจิตให้สงบ กล่าวคือ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล

โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ

เอกสารอ้างอิง

บุญมี แท่นแก้ว. (2530). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดี่ยนสโตร.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาทองคูณ ธีรปญฺโญ. (2549). *การศึกษาเปรียบเทียบเรื่อง นิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาทมหานิกายโยคาวจารและวัดพระธรรมกาย* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวรศักดิ์ วรธมฺโม. (2540). *พุทธจริยธรรมเพื่อมนุษยชาติ (ฉบับสมบูรณ์)*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พิชญาภัค เพชรสีสุข. (2565). ESG *แนวคิดความยั่งยืนที่องค์กรควรใช้เป็นเครื่องมือ หรือแค่เทรนด์ตามกระแส*. สืบค้น 3 มกราคม 2565, จาก https://shorturl.asia/XdmcC

มูลนิธิพระราชศรัทธา. (2537). *พระธรรมเทศนา กัณฑ์ที่ 29 เรื่องอธิษฐานธรรมความดีมั่นคง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลี่ยงเซียง.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา อินเตอร์พริ้น.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2538). *พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุด และคมสันต์ สังฆมณี. (2551). *ประมวลสารคดีธรรม เรื่อง ทำไมคนเราต้องมีศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

อภิญญา สิระนาท. (2564). *การนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGS) มาวัดผลกระทบมีความสำคัญต่อภาคธุรกิจอย่างไร?*. สืบค้น 3 มกราคม 2565, จาก https://shorturl.asia/p1LGq

การประกวดชุดประจำชาติมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 กับการสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น*

MISS GRAND THAILAND 2023 NATIONAL COSTUME COMPETITION AND LOCAL IDENTITY COMMUNICATION

วรพงษ์ ปลอดมูสิก
Worapong Plodmusik
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
Dhurakij Pundit University
Corresponding Author E-mail: worapong.plo@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาเรื่องชุดประจำจังหวัดผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 กับการสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านชุดที่ผู้เข้าประกวดสวมใส่ทั้ง 77 จังหวัด ซึ่งชุดประจำจังหวัดของผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ในการประกวดรอบชุดประจำชาติ ถูกสร้างสรรค์เพื่อเน้นการสื่อสารอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากบทบรรยายชุดผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 สามารถแบ่งประเภทของการนำเสนอออกเป็น 7 ประเภท คือ ด้านคติความเชื่อ ด้านวัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยว สัตว์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ด้านประเพณี อาหารประจำถิ่น และวีรบุรุษหรือบุคคลสำคัญ ชุดที่ผู้เข้าประกวดสวมใส่จะสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น เวทีการประกวดเปรียบเสมือนพื้นที่ในการสื่อสารอัตลักษณ์ของท้องถิ่นผ่านชุดผู้เข้าประกวด อย่างไรก็ตามหากชุดนั้นได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดจะถือว่าอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นกลายเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นนิยม ซึ่งจะถูกนำไปเผยแพร่บนเวทีการประกวดในระดับนานาชาติ ผลักดันอัตลักษณ์ท้องถิ่นนิยมให้กลายเป็นอัตลักษณ์ระดับชาติ การคัดสรรอัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่นิยามความหมายของอัตลักษณ์ไทย

คำสำคัญ: มิสแกรนด์ไทยแลนด์; ชุดประจำชาติ; การสื่อสาร; อัตลักษณ์ท้องถิ่น

*Received June 6, 2023; Revised July 2, 2023; Accepted July 5, 2023

Abstract

This academic paper was aimed to study national costumes of Miss Grand Thailand 2023 by analyzing local identity of communication through contestant's apparel in 77 provinces which national dress created to portray identity communication of each locality. The findings revealed that Thai cultural identity can be divided in seven categories: beliefs, culture, tourist attraction, creatures in religions, traditions, food, and heroes or the important people. All costumes represented a local identity in each community. Contesting arena was like a space reflecting identity communication through the contestants. However, if one of those costumes won the contest, it will become the community identity and identity localism and will be brought into contest in international arena. The image of local identity will be elevated into national identity. It was the selection of local identity to define the meaning of Thai identity.

Keywords: Miss Grand Thailand; National Costume; Communication; Local Identity

บทนำ

การประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์เกิดขึ้นในประเทศไทยครั้งแรกในปี พ.ศ. 2556 โดยคุณณวัฒน์ อิสรไกรศีล เป็นผู้ก่อตั้งการประกวดและดำรงตำแหน่งประธานกองประกวด ในช่วงแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2558 เป็นการจัดประกวดแบบรับสมัครสาวงามจากทั่วประเทศ ต่อมาปี พ.ศ. 2559 ปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกวดเป็นประกวดในระดับจังหวัด ค้นหานางงาม ตัวแทนของแต่ละจังหวัดครบทั้ง 77 จังหวัด ซึ่งรูปแบบการประกวดแบบนี้เป็นแบบเดียวกับ ประเทศสหรัฐ ฝรั่งเศส และเวเนซุเอลา ที่มีการประกวดในรอบตัวแทนแต่ละรัฐ การประกวด ในรูปแบบ 77 จังหวัด ซึ่งจะใช้ชื่อมิสแกรนด์ตามด้วยชื่อจังหวัดที่สังกัด เช่น มิสแกรนด์ กรุงเทพมหานคร มิสแกรนด์ภูเก็ต มิสแกรนด์เชียงใหม่ มิสแกรนด์ขอนแก่น มิสแกรนด์ชลบุรี มิสแกรนด์สงขลาเป็นต้น (มิสแกรนด์ไทยแลนด์ดอทคอม, 2566)

สำหรับการประกวดมิสแกรนด์ในแต่ละจังหวัด สร้างปรากฏการณ์หลากหลายด้าน ด้านกิจกรรมอีเวนต์ทำให้เกิดกิจกรรมการประกวดในแต่ละจังหวัดเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ สู่การสร้างรายได้กระจายในท้องถิ่น ด้านภาพตัวแทนในแต่ละจังหวัดเกิดผู้หญิงที่กลายเป็น ตัวแทนของแต่ละจังหวัด สามารถที่จะนำไปสื่อสารสู่การเป็นสาวงามแทนของจังหวัดได้ ด้านส่งเสริมความเป็นผู้หญิง เปรียบเสมือนการเพิ่มโอกาสในผู้หญิงได้แสดงศักยภาพ ภูมิใจ ในความเป็นหญิงและกล้าที่จะก้าวสู่เวทีการประกวด ด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี สถานที่ท่องเที่ยว และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะการจัดการประกวดในรอบตัดสินทั้ง 77 จังหวัด จะมีการประกวดรอบชุดประจำจังหวัดซึ่งผู้ออกแบบชุดประจำจังหวัดจะนำเสนออัตลักษณ์ของ

ท้องถิ่นผ่านชุดที่ผู้เข้าประกวดสวมใส่ ชุดที่ผู้เข้าประกวดสวมใส่นั้นสามารถสื่อสารอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างไร

คมชัดลึกออนไลน์ (2566) ระบุว่า ใช้คำว่าอลังการได้เปลืองมากสำหรับเวทีการประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 รอบชุดประจำจังหวัด เพื่อค้นหาที่สุดแห่งชุดประจำชาติ งานระดับชาติที่เปิดโอกาสแจ้งเกิดดีไซเนอร์หน้าใหม่ และเป็นเวทีแสดงศักยภาพของดีไซเนอร์มืออาชีพ เพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัด รวมถึงผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 สามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นต่อหน้าคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและแฟนนางงามที่เข้ามาเชียร์ ทางด้านกระปุกดอทคอม (2566) ระบุว่า การออกแบบชุดของผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 รอบชุดประจำชาติ ได้นำแนวคิดและแรงบันดาลใจมาจากของดีประจำจังหวัด ผสานการตัดเย็บแบบประณีตงดงาม บางชุดหนักหลายกิโลกรัม บางชุดก็ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสวมใส่ ซึ่งงานนี้ผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ ทั้ง 77 สาวงาม ต่างถ่ายทอดอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นต่อหน้าคณะกรรมการและผู้ชม อย่างไรก็ตามด้าน ผู้จัดการออนไลน์ (2566) ระบุว่า ชุดที่สาวงามที่ใส่มาประกวดในรอบชุดประจำชาติ ชุดของของผู้เข้าประกวดแต่ละคนมาเพื่อเน้นสร้างตำนาน เพราะทุกจังหวัดต่างงัดทีเด็ดออกมาสู้กันอย่างสุดตัวบางชุดมีความแปลกแหวกแนว เช่น ชุดหนีไปบวชชีดีกว่าของมิสแกรนด์เลย ชุดคัฟเวอร์ลิซ่ายืนกินลูกชิ้นของมิสแกรนด์บุรีรัมย์ และอีกมากมายหลายชุด ถือเป็นปรากฏการณ์การสื่อสารอัตลักษณ์ให้แก่แต่ละจังหวัดผ่านชุดผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์ได้อย่างสวยงามลงตัว

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชุดประจำจังหวัดที่นางงามสวมใส่ไม่ใช่แค่ความสวยความงามเพียงเท่านั้น แต่แฝงไปด้วยคุณค่าของท้องถิ่นและเป็นการสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของแต่ละจังหวัดได้อย่างชัดเจน เปรียบเหมือนเวทีกำลังเป็นพื้นที่ในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่นออกสู่สาธารณะ เวทีการประกวดของมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 จึงไม่ได้เป็นเพียงเวทีของการแข่งขันแค่ความสวยความงามเพียงเท่านั้น หากทว่ายังเป็นสนามของการต่อสู้ของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่จะนำไปสู่อัตลักษณ์ความเป็นชาติ ในฐานะตัวแทนประเทศไทยต่อไป ผ่านการนำเสนอจากชุดประจำถิ่นและการนำเสนอชุดผ่านการบรรยายประกอบ เพราะชุดประจำของจังหวัดแต่ผู้เข้าประกวดเมื่อได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดก็จะถูกสวมใส่โดยตัวแทนของประเทศไทยในการประกวดบนเวทีระดับนานาชาติ ถือเป็นการเผยแพร่อัตลักษณ์ท้องถิ่นในฐานะความเป็นไทยสู่สายตาผู้ชมทั่วโลก ถือว่าเป็นการใช้พื้นที่ของการประกวดนางงามเพื่อสื่อสารความเป็นท้องถิ่นได้อย่างลงตัว

สิ่งเหล่านี้ถือเป็นอีกหนึ่งปรากฏการณ์ทางการสื่อสารที่น่าสนใจว่า ภายใต้การนำเสนอรอบชุดประจำชาติเหล่านั้น หากมองตามแนวคิดอัตลักษณ์ในแต่ละจังหวัดจะมีกระบวนการคัดสรร หรือหยิบยกอัตลักษณ์ชุดใดมานำเสนอ ผ่านเครื่องบ่งชี้ใดบ้าง และความหมายที่ซุกซ่อนอยู่ภายในอัตลักษณ์ชุดนั้นสะท้อนคุณค่าในแต่ละท้องถิ่นในแง่มุมไหน อย่างไร รวมทั้งหากมองตามแนวคิดท้องถิ่นนิยม ความเป็นท้องถิ่นจะถูกนำเสนอในรูปแบบใด จึงเป็นที่มาของบทความ

วิชาการนี้ ที่มีจุดประสงค์เพื่อสำรวจและร่วมวิเคราะห์ถึงกระบวนการนำเสนอและการสื่อสารความหมายของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผ่านการนำเสนอโดยชุดประจำจังหวัดของผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 รอบชุดประจำชาติ (National Costume Competition) ของผู้เข้าประกวดทั้ง 77 จังหวัด

ภาพที่ 1 ภาพบางส่วนของชุดผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 รอบชุดประจำชาติ

ชุดประจำจังหวัดของผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 รอบชุดประจำชาติ

ผลของการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากบทบรรยายชุดผู้เข้าประกวดสามารถแบ่งประเภทชุดประจำจังหวัดทั้ง 77 ชุด ออกเป็น 7 ประเภทการนำเสนอ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งประเภทชุดประจำจังหวัดทั้ง 77 ชุด ออกเป็น 7 ประเภท

ลำดับ	ประเภทการนำเสนอ	มิสแกรนด์จังหวัด
1	ด้านคติความเชื่อ (14 จังหวัด)	จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชัยนาท นครศรีธรรมราช น่าน พะเยา พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แพร่ ระยอง ลพบุรี สุรินทร์ อ่างทอง อุตรดิตถ์
2	ด้านวัฒนธรรม (14 จังหวัด)	ตาก ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา พัทลุง เพชรบุรี เลย สงขลา สตูล สมุทรสาคร สระแก้ว สุโขทัย หนองบัวลำภู อุดรธานี อุบลราชธานี
3	สถานที่ท่องเที่ยว (13 จังหวัด)	กระบี่ กาญจนบุรี ชลบุรี เชียงราย เชียงใหม่ ตรัง ตราด นราธิวาส แม่ฮ่องสอน ร้อยเอ็ด ระนอง สระบุรี สุราษฎร์ธานี
4	สัตว์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา (10 จังหวัด)	กรุงเทพมหานคร นครสวรรค์ นนทบุรี บึงกาฬ มุกดาหาร ยะลา สกลนคร สิงห์บุรี หนองคาย อุทัยธานี
5	ด้านประเพณี (9 จังหวัด)	ชัยภูมิ นครนายก นครปฐม นครพนม ประจวบคีรีขันธ์ ปัตตานี พังงา ยโสธร อำนาจเจริญ
6	อาหารประจำถิ่น (9 จังหวัด)	กาฬสินธุ์ กำแพงเพชร ชุมพร มหาสารคาม ราชบุรี ลำปาง ศรีสะเกษ สมุทรปราการ สมุทรสงคราม
7	วีรบุรุษหรือบุคคลสำคัญ (8 จังหวัด)	ขอนแก่น นครราชสีมา บุรีรัมย์ ปราจีนบุรี พิจิตร ภูเก็ต ลำพูน สุพรรณบุรี

จากตารางดังกล่าว สามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการนำเสนอชุดประจำจังหวัดของมิสแกรนด์ทั้ง 77 จังหวัด ได้ดังนี้

1. ชุดที่นำเสนอด้านคติความเชื่อของท้องถิ่น

จังหวัดที่นำเสนอชุดประจำจังหวัดที่มีการออกแบบโดยนำเสนอด้านคติความเชื่อของท้องถิ่นประกอบด้วย 14 จังหวัด ซึ่งสามารถยกตัวอย่างบางส่วนจากบทบรรยายประกอบชุดได้ดังนี้

มิสแกรนด์จันทบุรี ชุดยันต์ศาสตราสาริกาลิ้นทอง ยันต์สาริกาลิ้นทอง เป็นที่พึ่งทางใจของคนไทยอย่างแพร่หลาย ทั้งช่วยให้รอดพ้นจากภยันอันตรายและเสริมสิริมงคลให้กับชีวิต ผู้คนต่างเชื่อว่าหากบูชาหรือสักจะนำมาซึ่งความสำเร็จในด้านการเจรจาต่อรอง

มิสแกรนด์นครศรีธรรมราช ชุดไก่ชน ไอ้ไข่ พลังศรัทธา ขอได้ ไหว้รับ จากความเชื่อและแรงศรัทธาไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์ ตำนานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวปักษ์ใต้เลื่อมใส เทพแห่งเมืองนครศรีธรรมราชขอได้ไหว้รับ จึงเปรียบเสมือนคำมั่นสัญญาการถวายต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

จากข้อมูลของชุดประจำจังหวัดของผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 ทั้ง 14 จังหวัด จะเห็นได้ว่ามีการเชื่อมโยงนำเอาความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นชุด อาทิ ความเชื่อทางพิธีกรรม ความเชื่อทางศาสนาความเชื่อที่เป็นคติชาวบ้าน ซึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญและบทบาทด้านความเชื่อความศรัทธาที่คนในแต่ละท้องถิ่นมีความเชื่อและมักได้รับอิทธิพลมาจากศาสนา เรื่องเล่า ตำนาน ประวัติศาสตร์ และถูกสืบทอดจนกลายเป็นวิถีชีวิตอย่างแยกไม่ออก ทำให้ความเชื่อเหล่านี้กลายเป็นอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น ที่เมื่อถูกนำเสนอผ่านสื่อสาธารณะย่อมทำให้เกิดภาพสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ณภัทร ประศาสน์ศิลป์และศราวุฒิ ปิ่นทอง (2565) ได้กล่าวว่า คติความเชื่อหมายถึง เรื่องราวที่ชาวบ้านเล่าต่อ ๆ กันมาหรือประพฤติที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน โดยที่เรื่องราวและพฤติกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกยอมรับและนำมาปฏิบัติสืบทอดกันมา จนเกิดเป็นแบบอย่างหรือแนวทางในการดำเนินชีวิต คติความเชื่อมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม ในขณะที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดคติความเชื่อท้องถิ่น คือ ความกลัว ศาสนา และวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนนั้น ๆ อย่างไรก็ตามประเด็นความเชื่อเมื่อนำมาถ่ายทอดผ่านชุดของนางงามย่อมสร้างอัตลักษณ์ที่บ่งชี้ความเป็นท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าของความเชื่อที่ท้องถิ่นตนเองสืบทอดมาอย่างยาวนาน

2. ชุดที่นำเสนอด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

จังหวัดที่นำเสนอชุดประจำจังหวัดที่มีการออกแบบโดยนำเสนอด้านวัฒนธรรมประกอบด้วย 14 จังหวัด สามารถยกตัวอย่างบางส่วนจากบทบรรยายประกอบชุดได้ดังนี้

มิสแกรนด์พัทลุง ชุดหนังตะลุง ศิลป์ถิ่นใต้ หนังตะลุงคือศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่อยู่คู่กับชาวปักษ์ใต้มาเป็นระยะเวลานาน ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและความนิยมในแต่ละยุคสมัย เล่าเรื่องผ่านจอผ้ามีการเชิดตัวหนังมีแสงไฟส่องมาจากข้างหลังพร้อมพากย์บทพูดของแต่ละตัวละครสอดแทรกคติธรรมจริยธรรมอีกด้วย

มิสแกรนด์สงขลา ชุดเทริดศิลป์ภูมิปัญญา เลอล้ำค่าแดนขวานทอง ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาพื้นที่ก่อเกิดศิลปะ ภูมิปัญญา มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติจากยูเนสโก้ โดยมีความเชื่อว่าโนราถือกำเนิดขึ้น ณ ที่แห่งนี้ เมือง 2 เล 3 น้ำ งามพหุวัฒนธรรม

จากข้อมูลของทั้ง 14 จังหวัด สามารถอธิบายได้ว่า ด้านวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์ชุดนำมาถ่ายทอดผ่านชุดที่นางงามสวมใส่จะเน้นการนำเสนอในด้านวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น การสร้างสรรค์วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นผ่านชุดนางงาม เปรียบเสมือนชุดนางงามได้ทำหน้าที่ในการสื่อสารอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างสวยงามลงตัว สอดคล้องกับที่งามนิจ กุลกัน (2556) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมของชาติเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณีพิธีกรรม และภูมิปัญญาของคนในชุมชน อันบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์อันสะท้อนถึงวิถีชีวิตอันเรียบง่ายเป็นสังคมที่พัฒนาชุมชนให้ก้าวไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ โดยสร้างคุณธรรม และจริยธรรม อีกทั้งยังดำรงความเป็นชาติพันธุ์ วัฒนธรรม (Culture) คือ สิ่งต่าง ๆ ที่คนทั่วไปส่วนใหญ่ในสังคมปฏิบัติสืบต่อกันมา แต่ไม่ได้ยึดถือครบถ้วนในทุกรายละเอียดดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ไปตามกาลเวลา ทั้งนี้วัฒนธรรมที่ถูกหยิบยกมาสื่อสารผ่านชุดนางงาม มีทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ในส่วนของวัฒนธรรมจับต้องได้ อาทิ โบราณสถาน โบราณวัตถุ งานจิตรกรรม และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อาทิ ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือ ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบถือว่าวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น เมื่อถูกนำเสนอซ้ำก็ยิ่งทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความหวงแหนในวัฒนธรรมของตน

3. ชุดผู้ที่นำเสนอเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น

จังหวัดที่นำเสนอชุดประจำจังหวัดที่มีการออกแบบโดยนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวประกอบด้วย 13 จังหวัด สามารถยกตัวอย่างบางส่วนจากบทบรรยายประกอบชุดได้ ดังนี้

มิสแกรนด์กระบี่ ชุด Queen of pearl คือ ความอุดมสมบูรณ์แห่งท้องทะเลกระบี่ที่เปรียบเหมือนตัวตนของผู้สวมใส่ กระบี่ มรกตแห่งอันดามัน อัญมณีแห่งท้องทะเล ธรรมชาติงดงาม ไข่มุกสีขาวบริสุทธิ์ และแม้ว่าภายนอกจะเปรียบดั่งเปลือกหอยธรรมดา แต่ภายในนั้นคือ สิ่งล้ำค่ามหัศจรรย์

มิสแกรนด์กาญจนบุรี ชุดเส้นทางประวัติศาสตร์รถไฟกาญจนบุรี ทางรถไฟสายมรณะที่เกิดขึ้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่สอง จังหวัดกาญจนบุรีหรือเรียกว่าสะพานแม่น้ำแคว ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง

จากข้อมูลของทั้ง 13 จังหวัด ที่นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยว ถือเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เกิดจากวิถีชีวิตของคนในแต่ละพื้นที่ ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณ์ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้สถานที่ท่องเที่ยวเมื่อถูกนำมาสร้างสรรค์เป็นชุดนางงาม

ก็จะเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น เช่นเดียวกับที่วิไลวรรณ ทวิชศรี (2560) กล่าวว่า อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงระหว่างลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิอากาศ อาหารการกิน และและปัจจัยอื่น ๆ จนเกิดแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสถานที่แหล่งท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่บ่งบอกถึงตัวตนของแหล่งชุมชนนั้น ๆ อย่างไรการหยิบแหล่งท่องเที่ยวมาสร้างสรรค์เป็นชุดนางงามทำให้เกิดภาพสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นท เกิดผลด้านการสื่อสารการตลาดให้กับแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น

4. ชุดที่นำเสนอสัตว์ประจำท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

จังหวัดที่นำเสนอชุดประจำจังหวัดที่มีการออกแบบโดยนำเสนอเป็นสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาประกอบด้วย 10 จังหวัด สามารถยกตัวอย่างบางส่วนจากบทบรรยายประกอบชุดได้ ดังนี้

มิสแกรนด์กรุงเทพมหานคร ชุดครุฑสุบรรณ สุวรรณกาย พญาครุฑ เทพผู้ทรงอิทธิฤทธิ์มีพละกำลังอันยิ่งใหญ่เหนือใคร พระพาหนะของพระนารายณ์ ประดิษฐาน ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ใจกลางเมืองหลวงของประเทศไทย ประติมากรรมครุฑยุดนาค หล่อด้วยสำริดปิดทองเหลืองอร่ามรับสลับกระจก ยุดพาสุกรีตรีเศียร ยืนตระหง่านเงื้อมสง่างาม

มิสแกรนด์สิงห์บุรี ชุด King-Lion สิงห์ พญาราชสีห์ สัญลักษณ์แห่งเมืองสิงห์บุรี ประติมากรรมอันสง่างาม คนไทยโบราณถือว่าเป็นสัตว์ที่มีมหันตเดช ชุดออกแบบโทนสีเพื่อเพิ่มพลังอำนาจ ความดุดันและเสน่ห์ความอ่อนช้อยของลวดลายไทย ผสมผสานทักษะลีลาการเคลื่อนไหวของการเชิดหุ่นกระบอกไทย ด้วยความศรัทธา ความเชื่อ ผนวกกับความคิดสร้างสรรค์

จากข้อมูลของทั้ง 10 จังหวัด จะเห็นได้ว่า สัตว์ที่นำมาสร้างสรรค์ชุดประจำจังหวัดของแต่ผู้เข้าประกวดมิสแกรนด์จะเป็นอัตลักษณ์ของสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา นอกจากชุดที่สวมใส่แล้วยังถูกนำเสนอผ่านท่วงท่าลีลาในการแสดงบทบาทบนเวทีการประกวด ทั้งนี้ทางด้านชัยภัทร ปทุมทา และคณะ (2563) ได้กล่าวว่า สัตว์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานั้นมีอยู่หลายชนิดที่มักถูกกล่าวถึงบ่อยครั้ง และมีอิทธิพลให้เกิดประเพณีที่สำคัญในวิถีชีวิตคนในสังคม เช่น พญานาค ความเชื่อจากแนวคิดทางศาสนา โดยถูกกล่าวถึงไว้ในคำสอนทางพระพุทธศาสนามากมาย ทั้งยังเป็นความเชื่อที่ซ่อนอยู่ในนิทานปรัมปราแห่งโลกจินตนาการผสานความเป็นจริงเหล่านี้ คือ อิทธิพลจากคติความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ซึ่งบางชนิดเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม บางชนิดก็เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา อาจจะปรากฏทั้งในคำสอน หรือวรรณกรรมในทางพระพุทธศาสนา เช่น สิงห์ นาค คชสีห์ นรสิงห์ มอม นกหัสดี กิเลน ลิงค์ จระเข้ ช้าง โค ปลา กระต่าย ตะขาบ เต่า เป็นต้น ทั้งนี้สัตว์ในทางพระพุทธศาสนาถูกหยิบยกมาเป็นอัตลักษณ์ประจำจังหวัดจึงทำให้สัตว์เหล่านั้นถูกให้ความหมายในเชิงสัญลักษณ์ว่าเป็นภาพสะท้อนของท้องถิ่น

5. ชุดที่นำเสนอด้านประเพณีท้องถิ่น

จังหวัดที่นำเสนอชุดประจำจังหวัดที่มีการออกแบบโดยนำเสนอด้านประเพณี ประกอบด้วย 9 จังหวัด สามารถยกตัวอย่างบางส่วนจากบทบรรยายประกอบชุดได้ ดังนี้

มิสแกรนด์ชัยภูมิ ชุดแห่นางแมวแอ่วฟ้าขอฝน ประเพณีแห่นางแมว เป็นพิธี ขอฟ้าขอฝน ต่อเทพเทวดา ให้ตกต้องตามฤดูกาลชุดนำเสนอถึง ความดี ความบริสุทธิ์ ความวิเศษของน้ำฝนที่เทพเทวดามอบให้ในการดำรงชีวิตเพาะปลูกให้อากาศที่บริสุทธิ์ และชำระฝุ่นควันมลพิษ โดยผสมผสานความเป็นไทยกับสากล ผ่านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และศรัทธา

มิสแกรนด์พังงา ชุดบุญทานไฟ ล้านนา แรงบันดาลใจมาจากประเพณีให้ทานไฟ คือ การถวายความอบอุ่นแก่พระภิกษุสงฆ์ด้วยการก่อกองไฟ ซึ่งถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลประเพณีให้ทานไฟจะมีในช่วงเดือนอ้ายถึงเดือนยี่ซึ่งจะมีอากาศหนาวเย็นที่สุด

จากข้อมูลของทั้ง 9 จังหวัด อัตลักษณ์ในด้านประเพณีถือว่าเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงรากเง้าความเป็นท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นสิ่งที่ถูกถ่ายทอดผ่านกระบวนความคิด สื่อสารผ่านความเชื่อของคนในครอบครัว ชุมชน หมู่บ้านและจังหวัด เมื่อประเพณีถูกให้ความหมายว่าเป็นรากเง้าของท้องถิ่น การหยิบยกประเพณีมานำเสนอจึงเปรียบเหมือนการกระตุ้นเตือนให้การเห็นคุณค่าของท้องถิ่น ในขณะที่ดนัย ไชยโยธา (2546) ได้ให้ความหมายของประเพณีว่าประเพณีหมายถึง แบบความคิด ความเชื่อ การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผนที่กระทำในโอกาสต่าง ๆ ลักษณะสำคัญของประเพณี คือ สิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิดหรือการกระทำที่ได้สืบต่อกันมาและยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของส่วนร่วม สิ่งใดเมื่อประพฤติซ้ำ ๆ กันอยู่บ่อย ๆ จนเป็นความเคยชินก็เกิดเป็นนิสัยขึ้นมา ความประพฤติเหมือน ๆ กันเป็นส่วนใหญ่ในหมู่คณะเรียกว่าประเพณีหรือนิสัยสังคม ประเพณีคือสิ่งที่ถูกต้องดีงามเป็นสิ่งที่เรายึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน

6. ชุดที่นำเสนอเกี่ยวกับอาหารประจำถิ่น

จังหวัดที่นำเสนอชุดประจำจังหวัดที่มีการออกแบบโดยนำเสนออาหารประจำถิ่น ประกอบด้วย 9 จังหวัด สามารถยกตัวอย่างบางส่วนจากบทบรรยายประกอบชุดได้ ดังนี้

มิสแกรนด์กาฬสินธุ์ ชุดปลาร้า THAILAND ปลาร้าหรือปลาแดก เป็นอาหารหลักและเป็นเครื่องปรุงรส ที่สำคัญที่สุดในวัฒนธรรมของภาคอีสาน นอกจากปลาร้าแล้วทางภาคอีสานมีเครื่องดนตรีไทย ที่ทำมาจากไหปลาร้าที่ไม่ได้ใช้แล้ว เรียกว่า ไหซอง การดีดไหซองในปัจจุบันเป็นการแสดงลีลาการดีดไหประกอบท่าฟ้อนรำ นิยมใช้ผู้หญิงเป็นผู้ดีด

มิสแกรนด์กำแพงเพชร ชุดเฉาก๊วยชากังราวหนึ่งในขนมหวานยอดนิยมที่หลายคนชื่นชอบ สีดำที่ดูเนียนนุ่ม เด้งดึ๋ง เหนียวหนุบหนับ มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว เมื่อกินกับน้ำแข็งเย็น ๆ ก็ช่วยให้สดชื่นขึ้นมาทันที มีสรรพคุณช่วยแก้ร้อนใน ลดไข้ แก้กระหายน้ำ

ข้อมูลจาก 9 จังหวัด ที่นำเสนอด้านอาหารถือเป็นสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน เพราะอาหารเกิดจากวัตถุดิบในท้องถิ่นผ่านกระบวนการปรุงอาหาร

กลายเป็นวัฒนธรรมการกินที่มีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น เชื่อมโยงกับข้อมูลที่ทางด้าน Sapcharoen (1997) ได้กล่าวว่า อาหารพื้นบ้านเป็นอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น โดยอาศัยธรรมชาติรอบตัวปรุงแต่งอย่างเรียบง่าย มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์และมีรสชาติที่ชวนลิ้มลอง อาหารพื้นบ้านเป็นการผสมผสานระหว่างชนิดอาหาร ปริมาณและชนิดของผักพื้นบ้าน เนื้อสัตว์และเครื่องปรุงอย่างลงตัว ความพึงพอใจในรสชาติอาหาร หรือความอร่อยไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ซึ่งแต่ละคนในท้องถิ่นจะได้รับการถ่ายทอดและเรียนรู้มาตั้งแต่วัยเยาว์ อย่างไรก็ตามเมื่อชุดนางงามนำเสนออาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นจึงมีการตีความหมายของชุด เพราะอาหารเปรียบเหมือนภาพสะท้อนวิถีชีวิตและความมั่นคงของชุมชน คือ ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญา และเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจนเป็นอัตลักษณ์ทางอาหารของท้องถิ่นที่ถูกถ่ายทอดจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

7. ชุดที่นำเสนอเกี่ยวกับวีรบุรุษหรือบุคคลสำคัญของท้องถิ่น

จังหวัดที่นำเสนอชุดประจำจังหวัดที่มีการออกแบบโดยใช้เรื่องราวของวีรบุรุษหรือบุคคลสำคัญในท้องถิ่นประกอบด้วย 8 จังหวัด สามารถยกตัวอย่างบางส่วนจากบทบรรยายประกอบชุดได้ ดังนี้

มิสแกรนด์นครราชสีมา ชุด THE POWER OF WOMAN GENERATION การเปลี่ยนผ่านของยุคสมัย คือ การเริ่มต้นใหม่ของพลังแห่งการสร้างสรรค์อันไม่มีที่สิ้นสุด จากเรื่องราวของย่าโม วีรสตรีผู้นำชัยชนะมาสู่โคราชในอดีต นำมาสู่แรงบันดาลใจในการออกแบบชุดที่แสดงให้เห็นถึงพลังของผู้หญิงที่แข็งแกร่งและทรงพลัง มีความสามารถทัดเทียมไม่แพ้ใคร

มิสแกรนด์ปราจีนบุรี ชุด Warrior of Prachin Buri แรงบันดาลใจได้มาจากท่านหมื่นเก้ากับหมื่นศรีนาวา ทั้งสองท่านคือวีรบุรุษของชาวปราจีนบุรี ที่ได้เป็นกำลังสำคัญของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ในการกอบกู้ชาติด้วยความกล้าหาญ ร่วมรบด้วยจนพม่าพ่ายแพ้ไปในที่สุด สมกับเป็นชาตินักรบโดยแท้ ท่านได้สละเลือดเนื้อชีวิตเพื่อชาติบ้านเมือง

ข้อมูลจากทั้ง 8 จังหวัด ที่นำเสนอมูลวีรบุรุษหรือบุคคลสำคัญในท้องถิ่นถูกถ่ายทอดให้กลายเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเพราะมีการเล่าขาน ตำนาน บอกกล่าวถึงเรื่องราวบทบาทความสำคัญของบุคคลเหล่านั้นซึ่งอาจจะมีตัวตนจริงหรือไม่มีตัวตนจริง สอดคล้องกับณิชมน เพิ่มมีทอง (2551) ที่กล่าวว่า สังคมทุกสังคมมีการยกย่องบุคคลอันทำคุณประโยชน์ให้บ้านเมือง หรือ ผู้ที่มีคุณธรรมทั้งที่มีจริง และไม่มีจริงในประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นการกอบกู้บ้านเมือง การเป็นผู้นำหรือผู้ปกครอง ผู้สอนศิลปวิทยาการ การกระทำเหล่านี้ล้วนได้รับการยกย่องจากผู้อื่น บุคคลดังกล่าวจึงถูกยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษอันแปลว่าผู้ที่ได้รับการยกย่องว่ามีความกล้าหาญ อาจจะมีการทำให้เกิดความหมายใหม่หรือเปลี่ยนบริบทของการกระทำที่เล่ากันมาให้กลายเป็นบริบทของปัจจุบัน เพื่อให้การกระทำนั้นมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับปัจจุบัน ให้เป็นบรรทัดฐานอุดมคติของการกระทำที่ดีงามและเป็นที่ยอมรับในสังคม

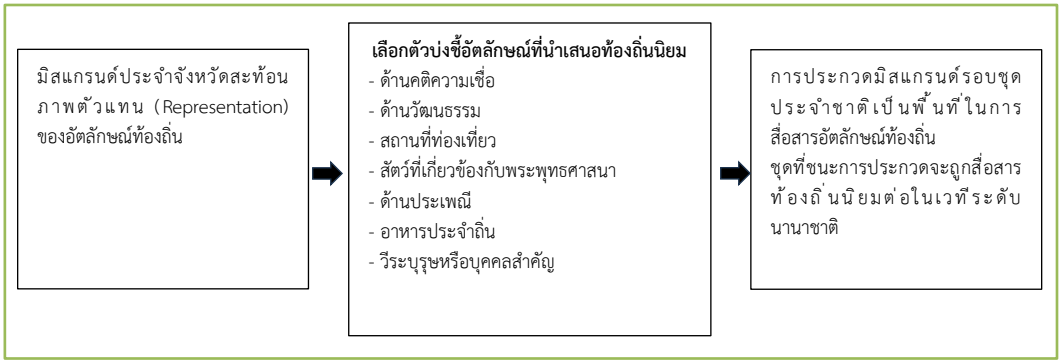
สรุป

โดยจากผลการศึกษาผู้เขียนสามารถสรุปผลการศึกษาได้ใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. อัตลักษณ์ท้องถิ่นกับพื้นที่สื่อสารบนเวทีการประกวด อัตลักษณ์ คือ ตัวตนลักษณะเฉพาะตัว ที่ทำให้เห็นถึงความแตกต่าง เป็นตัวแบ่งเขาแบ่งเราให้มีความชัดเจน อัตลักษณ์ท้องถิ่นจึงหมายถึงลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำให้บางคนบางกลุ่มมีความแตกต่างและโดดเด่น ทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ ซึ่งท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นจะมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง เวทีการประกวดทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่มาพร้อมกับผู้เข้าประกวดนางงามในนามตัวแทนของแต่ละท้องถิ่น อย่างไรก็ตามกระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์บทเวทีการประกวดนางงามจึงจำเป็นต้องสร้างความหมายและทำให้สังคมรู้ว่า เราคือใคร เพื่อช่วงชิงตำแหน่งผู้ชนะการประกวด เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า พื้นที่ของเวทีการประกวดนางงามจึงเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ของอัตลักษณ์ท้องถิ่นต่าง ๆ แต่ก็จะถูกตีกรอบความเป็นไทยในการสื่อสารอัตลักษณ์ ทั้งนี้ทางด้านอภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2561) ได้กล่าวว่า ความเป็นตัวเรามีลักษณะคล้ายเหรียญที่มีสองด้านซ้อนทับกันอยู่ วาทกรรมจะหยิบยื่นภาพตัวแทน (Representation) ของความเป็นหญิง ความเป็นชาย ความเป็นไทย ความเป็นท้องถิ่น ฯลฯ มาให้ อัตลักษณ์เหล่านี้ร้องเรียกและหล่อหลอม ยัดเยียดตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมและเป็นสิ่งการันตีประสบการณ์ความเป็นตัวเราในแง่มุมต่าง ๆ อีกด้านหนึ่งการกระโดดเข้าสวมรับบทบาทต่าง ๆ เหล่านั้น หรือต่อรองปฏิเสธบทบาทเหล่านั้นสร้างตำแหน่งแห่งที่ของอัตบุคคลขึ้นมาภายในวาทกรรม เพราะฉะนั้น เวทีการประกวดนางงามและการสื่อสารอัตลักษณ์ จึงมีสิ่งที่เหมือนกัน คือ การให้นิยามความหมาย เพื่อร้องบอกจุดยืนหรือตัวตนของตนเอง ว่าเราคือใคร และอีกด้าน คือ การบอกว่า เรามีความแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร เช่นเดียวกันกับการเฟ้นหานางงามที่ต้องนำเสนอความโดดเด่นและความพร้อมในหลากหลายมิติ เวทีนางงามจึงเปรียบเสมือนเป็นสนามของการแข่งขันของอัตลักษณ์ และนอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการคัดสรรอัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่การเป็นอัตลักษณ์ระดับประเทศ ที่สามารถนำเสนอตัวตนความเป็นไทยได้อีกด้วย

2. อัตลักษณ์ท้องถิ่นนิยมกับการผลิตซ้ำ คติความเชื่อ ด้านวัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยว สัตว์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ด้านประเพณี อาหารประจำถิ่น และวีรบุรุษหรือบุคคลสำคัญเป็นเครื่องมือสำคัญในฐานะสื่อสัญลักษณ์ กำลังทำหน้าที่ในการสืบทอด และรักษาอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็จะมีบางส่วนที่ถูกประกอบสร้างขึ้นใหม่จากผู้มีอำนาจ เพราะอัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้นล้วนเป็นสิ่งที่ลื่นไหลไม่ใช่ดั้งเดิม อย่างไรก็ตามการสื่อสารผ่านชุดผู้เข้าประกวดจะเป็นการประชาสัมพันธ์ การสร้างความนิยม รวมไปถึงเป็นการสื่อสารการตลาดให้กับท้องถิ่น เวทีการประกวดคือพื้นที่ในการถ่ายทอดสื่อสัญลักษณ์ที่ผู้สร้างสรรค์ผลิตซ้ำเพื่อทำหน้าที่เป็นถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีคุณค่าเกิดนิยามความหมายใหม่ที่เป็นท้องถิ่นนิยม ซึ่งจะถูกผลักดันสู่การปะทะในระดับประเทศ และเกิดการสื่อสารการต่อในระดับนานาชาติ ในขณะที่พัฒนา กิติอาษา (2546) กล่าวไว้ว่า ท้องถิ่นนิยมมีความหมายหลายอย่างหลายรูปแบบ

แต่ใจความหลักก็คือ การแสดงออกทางสังคมเพื่อปกป้องและต่อรองทางอัตลักษณ์ สิทธิและเสียงพูดของพวกเรา ของเรา กับพวกเขา และของเขา ท้องถิ่นนิยมเป็นเรื่องเล่าของการลุกขึ้นสู้ ทวงถาม ต่อรอง เรียกร้อง และยืนหยัดในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการดิ้นรนเพื่อไม่ให้ถูกกระทำ ถูกนิยามหรือถูกผลักไสให้ตกไปอยู่ภายใต้ภาวะชายขอบ รวมทั้งต่อสู้เพื่อพิทักษ์รักษา ทวงถามและขีดเส้นพรมแดนพื้นที่ทางวัฒนธรรมและทางกายภาพของตัวเอง อย่างไรก็ตามท้องถิ่นนิยมอาจจะเป็นองค์ความรู้ แนวคิดและมุมมองเกี่ยวกับท้องถิ่น ควรได้รับการพิจารณาในฐานะที่เป็นกระแสท้องถิ่นภิวัตน์ เป็นกระแสชุมชนท้องถิ่นที่มีรากฐานทางทรัพยากร ภูมิปัญญา พัฒนาการและประวัติศาสตร์การดำรงอยู่ของตัวเอง ขณะเดียวกันก็เป็นท้องถิ่นที่ไม่หยุดนิ่งตายตัวเป็นท้องถิ่นที่เต็มไปด้วยความแตกต่าง หลากหลายสลับซับซ้อน นอกจากนี้ท้องถิ่นยังเชื่อมโยงสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม และภูมินิเวศน์ รวมทั้งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภูมิภาค ชาติ นานาชาติ และโลกอย่างแยกกันไม่ออกนั่นเอง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ในการสร้างสรรค์ชุดประจังหวัด
เพื่อการประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์รอบชุดประจำชาติ

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของอัตลักษณ์มีเครื่องบ่งชี้ (Identity marker) ที่หลากหลาย ทั้งด้านความเชื่อ วัฒนธรรม อาหาร ประเพณี สถานที่ท่องเที่ยว และภายใต้เครื่องบ่งชี้เหล่านั้น แต่ละจังหวัดเองก็มีความหลากหลายด้านอัตลักษณ์ที่สามารถนำมาเสนอสู่การรับรู้ของผู้คนในสังคมได้ หากทว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดอัตลักษณ์เพื่อสะท้อนการเป็นตัวแทนในระดับจังหวัด การประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 คือ สนามของการต่อสู้ของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งจะได้เห็นผลผลิตที่มาจากการคัดสรรชุดที่ทำหน้าที่สื่อสารอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างชัดเจน สามารถสร้างภาพจำจนทำให้เกิดการรับรู้ได้ในสาธารณะ อย่างไรก็ตามในการการสื่อสารครั้งนี้ผู้กำหนดสารมุ่งเน้นวัตถุประสงค์เพื่อการสื่อสารในวงกว้างที่ไม่ใช่เฉพาะคนในวัฒนธรรมหรือคนในท้องถิ่นนั้นเพียงอย่างเดียว แต่ต้องสามารถขยายความหมายและความเข้าใจไปยังผู้คนทั้งประเทศ จึงทำให้เกิดภาพของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ทั้งนี้

การประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์จะเป็นพื้นที่ในการส่งต่อการสื่อสารวัฒนธรรมท้องถิ่นไปสู่การเป็นตัวแทนของประเทศบนเวทีการประกวดในระดับนานาชาติ ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งความสำเร็จของผู้กำหนดสารที่ต้องการสร้างความหมายในสายตาผู้ชมทั่วโลก

เอกสารอ้างอิง

กระปุกดอทคอม. (2566). *77 ชุดประจำชาติ มิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 ไอเดียเริด อลังการ งานสร้าง*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2566, จาก https://shorturl.asia/BLAOu

คมชัดลึกออนไลน์. (2566). *อลังการงานสร้าง 77 ชุดประจำจังหวัด มิสแกรนด์ไทยแลนด์ 2023 สวยจริง ไม่จกตา*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2566, จาก https://shorturl.asia/u6qrm

งามนิจ กุลกัน. (2556). การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วารสารกระแสวัฒนธรรม*, 14(25), 18-30.

ชัยภัทร ปทุมทา และคณะ. (2563). *สัตว์สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา : การสังเคราะห์คติธรรมและความเชื่อสู่การสร้างสรรค์พุทธศิลปกรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณภัทร ประศาสน์ศิลป์ และศราวุฒิ ปิ่นทอง. (2565). คติความเชื่อท้องถิ่นจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมลายูปัตตานีผ่านการออกแบบสื่อในบริบทร่วมสมัย. *วารสารกระแสวัฒนธรรม*, 23(44), 47-57.

ณิชมน เพิ่มมีทอง. (2551). *การบูชาวีรบุรุษในสังคมไทย กรณีศึกษาพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราชและพระปิยะมหาราช* (รายงานการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดนัย ไชยโยธา. (2546). *สังคม วัฒนธรรม และประเพณี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ผู้จัดการออนไลน์. (2566). *เน้นสร้างตำนาน 77 ชุดประจำจังหวัดมิสแกรนด์ฯ คัฟเวอร์ ลิซ่า กินลูกชิ้นก็มี ชุดแม่ซีก็มา*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2566, จาก https://shorturl.asia/FM3at

พัฒนา กิติอาษา. (2546). *ท้องถิ่นนิยม*. กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

มิสแกรนด์ไทยแลนด์ดอทคอม. (2566). *นับจากนี้ทุกพื้นที่ มีแต่แกรนด์*. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2566, จาก https://missgrandthailand.com/

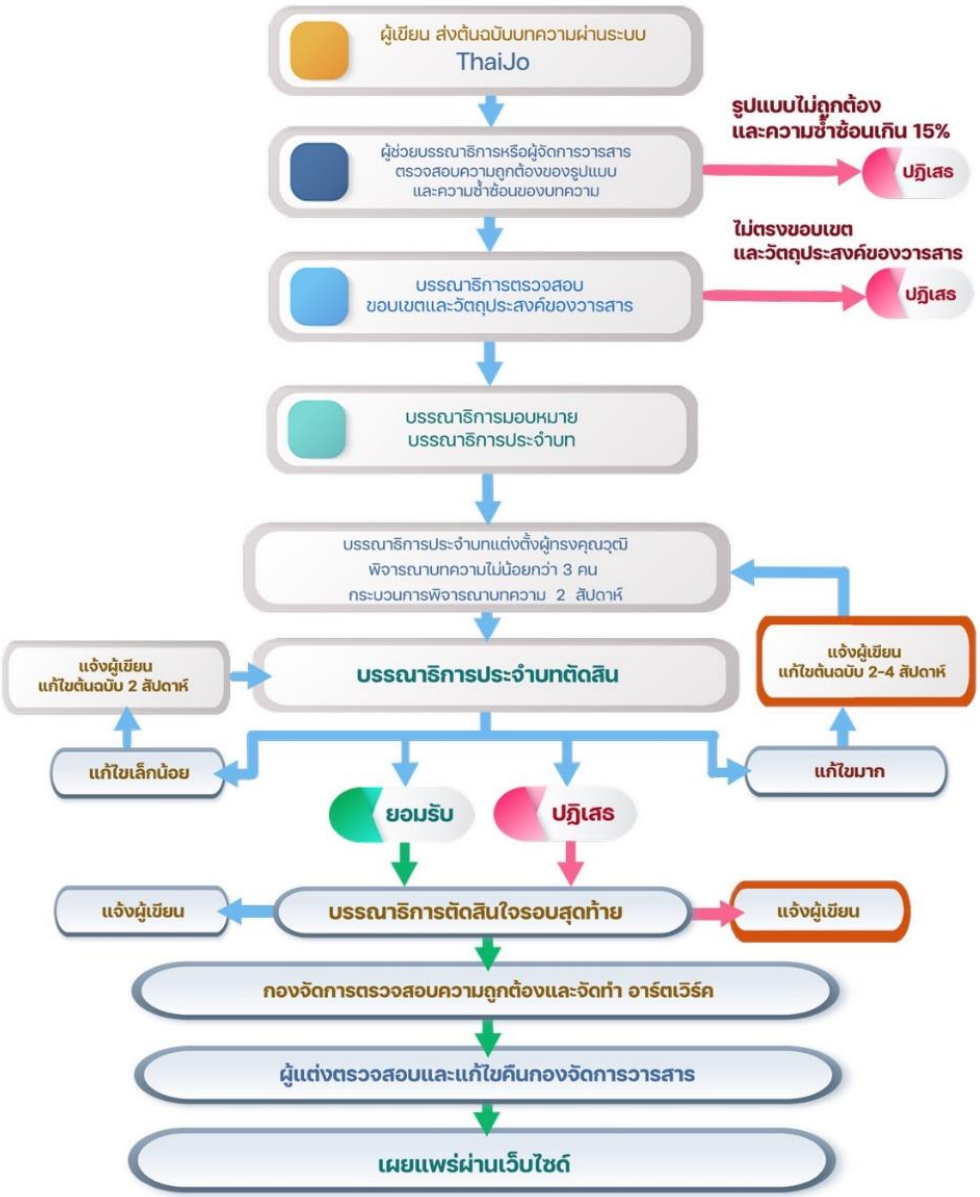
วิไลวรรณ ทวิชศรี. (2560). อัตลักษณ์ชุมชน : แนวคิดและการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยหลักพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารศิลปะการจัดการ*, 1(2), 63-74.

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2561). *อัตลักษณ์ การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. เชียงใหม่: หจก. วนิดาการพิมพ์.

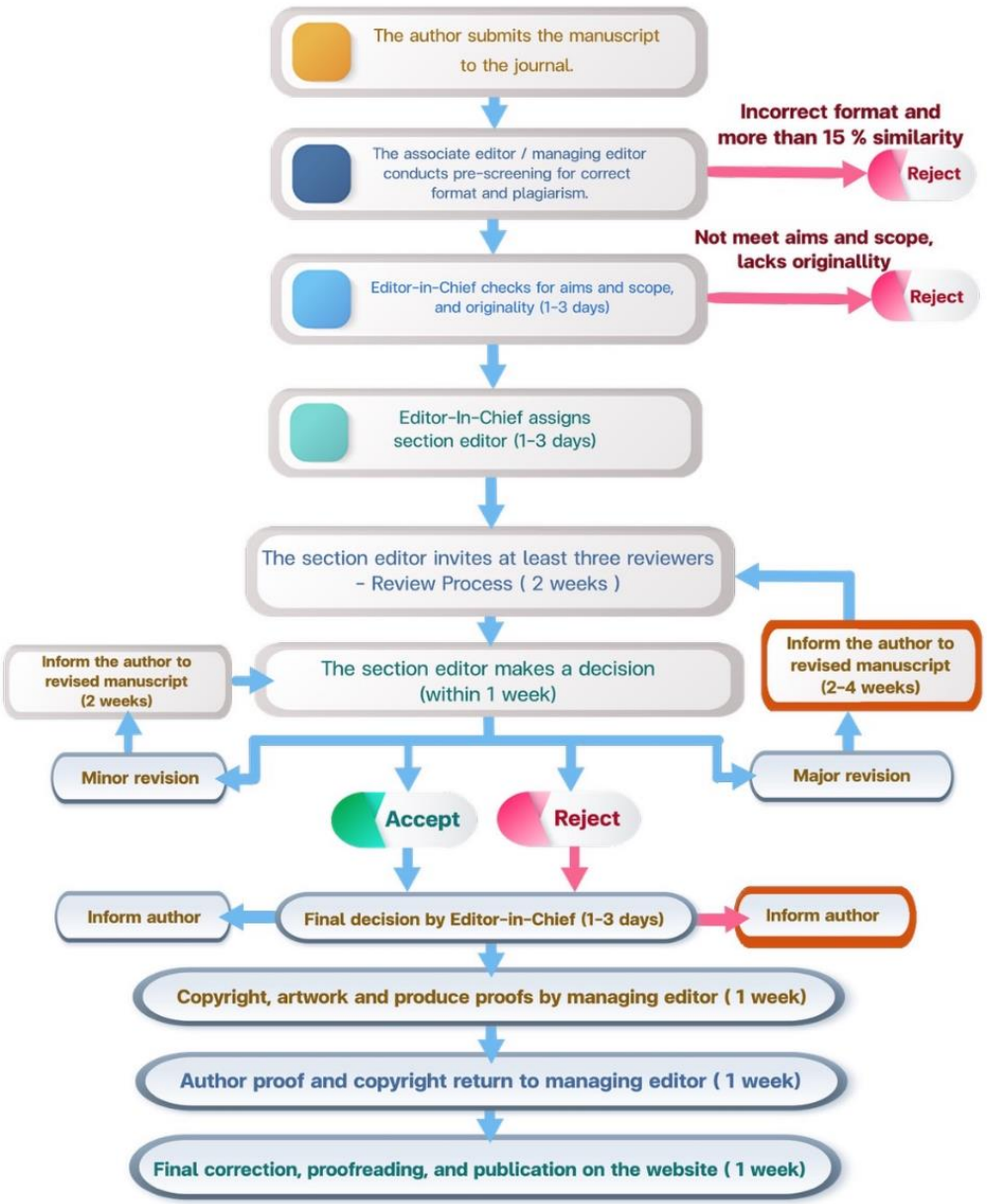
Sapcharoen, P. (1997). *Local Food of Four Regions*. Bangkok: Office of the War Veterans Organization of Publishing House.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

Peer Review Process

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง**ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (องฺ.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิติวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา*./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อหนังสือ*/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./(เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวีระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม.* (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร,*/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/*ชื่อสารานุกรม*/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์*,/เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อวิทยานิพนธ์*/(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./(ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./(ปีที่เผยแพร่)./*ชื่อเรื่อง*./สืบค้น วัน เดือน ปี,/จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http:/www.dhammathai.org/thailand/thailand.php

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ)./*ราชกิจจานุเบกษา*./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./(ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์*./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เชียร์พระสอนศีลธรรม. *ไทยรัฐ*. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./(Year)./*Title of Tripitaka*./ Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./(Year)./*Title of the book*/(Edition ed.)./ Location:/Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.). New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./(Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.),/*Title of the book*/(xth ed.)./(pp-pp)./Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L. (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./(Year)./Title of Article./In *Title of Encyclopaedia*/(Pages)./Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In *Encyclopedia of Education*. Collected edition of specific issues, 4th rank

(pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./(Year)./Title of Article./*Title of Journal*,/Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./(YY, MM DD)./Colum Name./*Title of Newspaper*./Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./(Year)./*Title*/(Doctoral or Master's thesis or dissertation)./ Location:/Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiyaphum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./(YY, DD MM)./ Position./(Interview).

Anuchid, P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./(Year)./*Title*/ Retrieved MM DD, Year,/from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https://thebuddhist centre.com/text/who-was-buddha.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยพร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม .....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน .....

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http:/www.dhammathai.org/thailand/thailand.php.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https:/thebuddhistcentre.com /text/who-was-buddha.

James, C. (2013). *Office markets & public policy.* Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1. 2. and 3. Populations and sample, research tools, Data collection, Data analysis, Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research findings)

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions .....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any)

Table explanation .....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given fund to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, "I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords:3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt) เขียนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆในการเขียนบทความวิชาการ

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt)

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation

Conclusion (18 pt)

(16 pt)

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.